

WINK's VREEMDE- WOORDENBOEK

BEVATTENDE DE VERTALING EN
VERKLARING VAN DE IN ONS LAND
GEBRUIKTE VREEMDE
WOORDEN, UITDRUKKINGEN
EN AANHALINGEN

N. V. SEYFFARDT'S BOEK- EN MUZIEKHANDEL
AMSTERDAM

WINKs VREEMDE-WOORDENBOEK

WINK's VREEMDE- WOORDENBOEK

BEVATTENDE DE VERTALING EN
VERKLARING VAN DE IN ONS LAND
GEBRUIKTE VREEMDE WOORDEN,
UITDRUKKINGEN EN AANHALINGEN
HERZIEN DOOR Dr. JAN ROMEIN

VIJF- EN TWINTIGSTE TOT EEN-
EN-DERTIGSTE DUIZENDTAL

N. V. SEYFFARDT'S BOEK- EN
MUZIEKHANDEL, AMSTERDAM

EEN ENKEL WOORD VOORAF.
(bij den eersten druk)

Mijn bedoelen met het samenstellen en uitgeven van dit boekje is geweest: voor een zoo gering mogelijken prijs iets bruikbaars te geven. Ik hoop daarin geslaagd te zijn. Andere pretenties heeft mijn werk niet, allermint die van volledigheid. Telkens en telkens weer heb ik moeten kiezen wát op te nemen, wát weg te laten. Moge mijn keuze doelmatig blijken!

Onverbiddelijk zijn weggelaten alle woorden, die, schoon van vreemden oorsprong, toch zoo ingeburgerd zijn dat zij geen verklaring meer behoeven, woorden dus als: kapitein, korporaal, telegraaf, photograaf en tientallen dergelijke, waarvoor niemand een woordenboek zal gaan raadplegen. Daardoor en door afleidingen, enz. niet telkens op een nieuwen regel te plaatsen, is een massa ruimte uitgewonnen, die beter gebruikt kon worden.

Achter ieder woord is zooveel mogelijk door een afkorting (zie de lijst daarvan hierachter) aangegeven het geslacht en de taal, waaraan het ontleend is. Hierbij is op te merken dat dit geslacht niet altoos hetzelfde is als dat, hetwelk het woord in de oorspronkelijke taal heeft, en dat de spelling mede vaak afwijkt van de oorspronkelijke.

Amersfoort, Dec. 1906.

P. M. WINK.

BIJ DEN VIJFDEN DRUK.

Aan de woorden die nu wijlen de heer P. M. Wink bij den eersten druk van dit boekje schreef, heb ik slechts toe te voegen, dat niet alleen piëteit tegenover den samensteller, maar ook gebleken bruikbaarheid mij deden besluiten zijn methode en inrichting te behouden, toen de nieuwe uitgeefster mij verzocht deze bewerking op mij te nemen. Dat ik mij daarnaast beijverd heb het met de jongste uitdrukkingen te verrijken — inzonderheid op radio-gebied, de eenige rubriek, die ook in den vierden druk van 1919 nog niet kon worden opgenomen — spreekt te van zelf, dan dat ik er langer bij behoef stil te staan. Ik hoop dat het boekje ook in deze bewerking en in dit nieuwe uiterlijk zijn weg zal vinden.

DE BEWERKER.

AFKORTINGEN.

Ar.	= Arabisch.	mr.	= meervoud.
Aram.	= Arameesch.	muz.	= muziek.
Barg.	= Bargoensch.	nl.	= namelijk.
bijv.	= bijvoegelijk.	nmv.	= naamwoord.
bijw.	= bijwoord.	o.	= onzijdig.
b.v.	= bijvoorbeeld.	onoverg.	= onoverganke- lijk.
Chald.	= Chaldeeus.	oorspr.	= oorspronkelijk.
Chin.	= Chineesch.	oudt.	= oudtijds.
Chr.	= Christelijk.	overg.	= overgankelijk.
D.	= Duitsch.	Perz.	= Perzisch.
l. i.	= dat is.	Port.	= Portugeesch.
l.w.z.	= dat wil zeggen.	rad.	= radio.
l. z.	= dat zijn.	R.-K.	= Roomsche- Katholiek.
e. d.	= en dergelijke.	Rom.	= Romeinsch.
Eng.	= Engelsch.	Russ.	= Russisch.
fig.	= figuurlijk.	Skr.	= Sanskriet.
Fr.	= Fransch.	Sp.	= Spaansch.
Gr.	= Grieksch.	sportt.	= sportterm.
Hebr.	= Hebreeus.	T.	= Turksch.
Hind.	= Hindoesch.	taalk.	= taalkunde.
Ind.	= Indisch.	tegenst.	= tegenstelling.
inz.	= inzonderheid.	tegenw.	= tegenwoordig.
It.	= Italiaansch.	verb.	= verbasterd.
Jap.	= Japansch.	verk.	= verkort.
Jav.	= Javaansch.	VI.	= Vlaamsch.
jur.	= rechtskundig.	vr.	= vrouwelijk.
Lat.	= Latijnsch.	z. a.	= zie aldaar.
lett.	= letterlijk.	Z.-Afr.	= Zuid- Afrikaansch.
m.	= mannelijk.	zelfst.	= zelfstandig.
Mal.	= Maleisch.	Zw.	= Zweedsch.
Mex.	= Mexicaansch.		
mil.	= krijgskundig.		
mnl.	= middelneder- landsch.		

LET WEL!

Uitdrukkingen zoeke men als regel op de beginletters van het eerste woord; staan ze daar niet, dan sla men na op de andere woorden, waaruit ze bestaan.

Spelling. In de spelling der vreemde woorden wisselen vaak de volgende letters elkaar af: **ae** en **e**; **c** en **k** of **qu**; **dsj** en **j**; **ei** en **e**; **f** en **ph**; **k** en **qu**; **kw** en **qu**; **oe** en **e** of **ou**; **s** en **z**; **sch** en **sj**; **w** en **ff**; **y** en **ij**. Men zie dus, wanneer men een woord niet vindt, na of het soms, anders gespeld, op een andere plaats staat.

Wanneer van eenige achtereenvolgende woorden niet afzonderlijk geslacht en herkomst zijn aangegeven, zijn deze gelijk aan die van het laatste woord, waarbij dit wel het geval was.

A.

- A**, (oud. Rom. cijfer) = 500; $\overline{\text{A}}$ = 5000; **a.**, verk. van **are** = 100 vierk. meter; **à**, Fr. tegen, voor; **A.** of **Ao.** = **anno** (z.a.); **A. B. C. Staten** = Argentinië, Brazilië, Chili; **A. C.** = **anno currente**, zie op **anno**; ook = verk. van **alternating current** (z.a.); **A. D.** = **anno Domini**, zie op **anno**; **a. i.** = **ad interim** (z.a.); **A. M.** = **anno mundi**, zie op **anno**; ook = **artium magister** (z.a.); **a. m.** = **ante meridiem** (z.a.); **A. P.** = **anno passato** of **praeterito**, zie op **anno**; ook = Amsterdamsch peil; **A. U. C.** = **ab urbe condita**, Lat., sedert de stichting der stad (Rome).
- a** in samengestelde woorden van Gr. oorsprong duidt vaak op een ontkenning, opheffing of tegenstelling van de gedachte van het eropvolgende woord; deze letter wordt dan de **alpha** (z.a.) **privans** genoemd.
- a(b)**, Lat., van, vanaf, ont-, weg-.
- ab absurdo**, Lat., uit het ongerijmde.
- ab actis**, m. Lat., secretaris.
- abacus**, m. Lat., rekentafel in Oudheid en Middel-eeuwen.
- ab aeterno**, Lat., sinds onheugelijke tijden.
- abandon**, m. Fr., afstand, overgave, losheid; **abandonneeren**, afstand doen van, prijsgeven; **abandonnement**, het afstand doen.
- à bas!** Fr.; **abasso!** It., neer met...! weg met...
- abat-jour**, m. Fr., lichtscherf, lampekaf, reflector; **abat-vent**, m. Fr., windscherf.

abate, zie **abbé**.

abbatoir, o. Fr., slachthuis.

abba(s), Syr., vader.

abbé, m. Fr.; **abate**, It., abt, ook wereldlijk geestelijke zonder abdij.

abbreviatie, vr. It., afkorting; **abbreviatuur**, vr., afkorting(steeke); **abbreviëren**, afkorten.

ab[s]ces, o. Lat., zweer, gezwel.

abd, Ar., (in samenstellingen) knecht; **Abdallah** knecht Gods.

Abdera, gr. stad, berucht om de onnoozelheid en dwaasheid harer inwoners (**Abderieten**).

abdicatie, vr. Fr., vrijwillige afstand van troon of waardigheid; afdanking; **abdiqueeren**, afstand doen.

abdomen, o. Lat., buik, onderlijf.

abel, Mnl., handig, bekwaam, ernstig, deftig;

abele spelen, dramatische stukken uit de Middeleeuwen.

a bene placito, It., muz., naar goedvinden.

aberratie, vr. Lat., afdwaling, afwijking.

abhorreeren, Lat., verafschuwen.

ab hinc, Lat., van dezen tijd af; **ab hoc et ab hac**, Lat., van dit en van dat, in 't wilde, lukraak.

ab initio, Lat., van het begin af.

ab intestato, Lat., zonder testament, bij versterf.

abiturlent, D., leerling van een instelling van middelbaar of hooger onderwijs in Duitschland, die de school verlaat na **abiturlenten-examen** (eindexamen) gedaan te hebben.

abis perkara, Mal., de zaak is afgelopen.

abject, Lat., laag, gemeen, dwaas; **abjectie**, vr., gemeenheid.

ab Jove principium, Lat., met Jupiter (het voor-naamste) moet begonnen worden.

- abjuratie**, vr. Fr., afzwering, verzaking.
ablativus of **ablatief**, m. Lat., zesde naamval (dien het Ned. door een voorzetsel vervangt).
ablaut, m. D. taalk., stamklinkerverandering bij de vervoeging van sterke werkwoorden.
ablutie, vr. Fr., wassching, afspoeling (als godsdienstige plechtigheid).
abnegatie, vr. Fr., (zelf)verloochening.
abnorm(aal), afwijkend v. d. regel; **abnormaliteit**, vr., afwijking v. d. regel.
aboe, Ar., vader (in samengestelde eigennamen).
abolitie, vr. Fr., afschaffing, opheffing; **abolitionist**, m. Eng., voorstander van de afschaffing der slavernij of d. gereglementeerde prostitutie.
abominabel, Fr., afschuwelijk.
abo(u)ndant, Fr., overvloedig.
à bon marché, Fr., goedkoop.
abonné, Fr., inteekeenaar (op krant of tijdschrift); houder van een **abonnement**; (zich) **abonneeren**.
abordeeren, Fr., enteren (een schip), aanspreken (een persoon), aanpakken (een zaak).
abort, o. D., bestekamer, privaat.
abortivum, o. Lat., mrv. **abortiva**, afdrijvend middel; **abortus**, m. Lat., ontijdige bevalling, miskraam; **abortus provocatus**, opzettelijk verwekte **abortus**.
aboucheeren, Fr., mondeling onderhoud hebben.
à bout, Fr., ten einde raad, „op”.
à bout portant, Fr., met het pistool op de borst, fig.: bruusk, zonder praatjes.
ab origine, Lat., van 't begin af; **aborigines**, mrv., de oorspr. bewoners.
ab ovo, Lat., van het ei (het begin) af.
abracadabra, o., oudt. tooverwoord, nu: wartaal.

- abrégé**, o. Fr., kort begrip, overzicht.
abri, m. Fr., schuilplaats, wachtgelegenheid.
abrogatie, vr., intrekking v. e. wet.
à brûle pourpoint, Fr., op den man af.
abrupt, Fr., lett. steil; fig., ruw, kortaf.
abrutisseeren, Fr., verdierlijken.
absces, zie **abces**.
absent, Fr., afwezig, ook fig.: verstrooid; **absenteïsme**, het gedurig afwezig zijn 1e. van de eigenaars van hun grondbezit; 2e. van de leden van openbare lichamen.
absint[h], o. Gr., een bittere, van alsem bereide likeur.
absis, Lat., zie **apsis**.
absit! Lat., dat blijve verre! **absit omen!**, moge dit geen voorteecken zijn!
absolutie, vr. Fr., vergiffenis, kwijtschelding van straf; R.-K. vergeving van zonden na de biecht.
absoluut, Fr., volstrekt; **absolutisme**, o. Fr., onbepaalde alleenheerschappij; **absolute muziek**, muz. die niet bedoeld te schilderen, tegenst.: programma-muziek.
absolveeren, Lat., vrijspreken; ontbinden; vol-einden; afloopen.
absorbeeren, Fr., inzuigen, opslurpen; **absorptie**, vr., inzuiging.
abstecher, m. D., uitstapje; fig., uitweiding.
abstinent, Fr., matig; **abstinentie**, vr., onthouding.
abstract, Fr., afgetrokken, op zichzelf beschouwd;
abstractie, vr., het in gedachte afzonderen en op zichzelf beschouwen van één enkel deel van een geheel; het resultaat daarvan; de veralgemeening van een begrip; verstrooidheid; **abstraheeren**, afzonderen, aftrekken, afleiden.
absurd, Fr., ongerijmd, dwaas; **absurditeit**, vr.,

ongerijmdheid.

abuis, o., vergissing; **per abuis**, bij vergissing.

ab uno disce omnes, Lat., naar een, beoordeel allen.

abusief, **abusievelijk**, Fr., verkeerd, verkeerdelijk.

abusus non tollit usum, Lat., lett.: het misbruik heft het gebruik niet op: omdat er van eenige zaak misbruik gemaakt wordt, is die op zichzelf nog niet altoos verwerpelijk.

abyssus abyssum invocat, Lat., lett.: de afgrond roept den afgrond; de eene misdaad heeft de andere tengevolge.

academie, vr. Gr., oudt.: een wandelplaats en gymnasium bij Athene, nu: een inrichting voor hooger onderwijs (universiteit) of een genootschap van geleerden; **académie**, vr. Fr., naakt figuur; **académicien**, m. Fr., lid eener académie; **academische kwestie**, vraagstuk dat zich leent tot wetenschappelijke bespreking, maar zonder practisch belang.

a capella, It., muz.: voor zangstemmen alleen, zonder begeleiding.

accapareur, m. Fr., iemand, die levensmiddelen opkoopt om de prijzen op te jagen.

accelerando, It., muz., (verk. **accel.**), aanwijzing dat het stuk sneller gespeeld moet worden.

accent, o. Lat., klemteeken, tongval; boven de daklijn uitstekend gedeelte v. e. gebouw, meestal op de hoeken; **accentueeren**, Fr., duidelijk uitspreken; den nadruk leggen op.

accept, o. Lat., ook: **acceptatie**, vr., handelspapier, n.l. verklaring dat men aanneemt op een bepaalden datum een bepaald bedrag te betalen aan den crediteur of diens order; wissel, waarop de betrokkene verklaard heeft hem

- op den datum te zullen voldoen; **accepteeren**, aannemen, inz. aannemen te betalen.
- accès**, o. Fr., toegang, toetreding; **accessibel**, toegankelijk; **accès vragen**, oudt. toestemming vragen om met een meisje te verkeeren.
- accessit**, o. Lat., tweede prijs.
- accessoires**, mrv. Fr., de bijkomende dingen, noodig voor een tooneelvoorstelling; ook die op een schilderij.
- accidenteel**, Fr., toevallig, niet wezenlijk; **accidentiën**, mrv. Lat., toevallige bijverdiensten, neveninkomsten.
- accij[n]s**, o., iedere indirecte belasting inz. op levensmiddelen.
- acclamatie**, vr. Fr., toejuiching: iets bij **acclamatie** aannemen = zonder stemming, onder algemeene goedkeuring aannemen.
- acclimatiseeren**, Fr., gewennen aan een ander klimaat, aan een andere omgeving; **acclimatisatie**, vr., het gewennen enz.
- accolade**, vr. Fr., omhelzing; ridderslag; haakje: }
- accomodatie**, vr. Fr, schikking, aanpassing; **accomodatievermogen**, het vermogen van de oogen om op verschillende afstanden te zien (te **acomodeeren**).
- accompagneeren**, Fr., begeleiden; **accompagneement**, o., begeleiding met muziekinstrument(en).
- accoord**, o. Lat., verdrag, overeenkomst; **accoord** bevinden, in orde bevinden; muz. samenklank van toonen van een opeenvolgende reeks tertsen; **accordeeren**, tot een vergelijk komen, iets overeenkomen.
- accordeon**, o., muz., handharmonica.
- accoucheur**, Fr., verloskundige (vr. **accoucheuse**).
- accountant**, m. Eng., hij, die er zijn beroep van

- maakt voor anderen boekhoudingen in te richten, te controleeren, enz.: **accountancy**, vr., bekwaamheid, beroep der **accountants**.
- accrediteeren**, Fr., crediet verschaffen; een gezant van geloofsbrieven voorzien.
- accres**, o. Fr., toename, vermeerdering.
- accroc**, m. Fr., winkelhaak (scheur), fig. tegenslag, spaak in 't wiel.
- accumuleeren**, Fr., opeenhoopen; **accumulatie**, vr., opeenhooping; **accumulator**, (verk. **accu**), m. Lat., toestel, waarin men electriciteit kan ophoopen en op een gegeven oogenblik als stroom benutten.
- accuratesse**, vr. Fr., stiptheid, zorgvuldigheid.
- accusatief** of **accusativus**, m. Lat., 4de naamval.
- acephaal**, Lat., zonder hoofd, koploos.
- acetyleen**, o., kleurloos lichtgas, uit calciumcarbide en water.
- acharneeren**, Fr., belust maken, verbitteren; **geacharneerd**, verbitterd.
- à charge**, Fr., lett.: ten laste. Getuige **à charge**: die ten nadeele van den beklaagde getuigt. Tegenst. **à décharge**, z.a.
- Acheronta movebo**, Lat., ik zal de onderwereld bewegen; fig., alles in het werk stellen.
- à cheval**, Fr., te paard, op de hoogte van, beginselvast. Mil. aan weerszijden bv. v. e. rivier.
- acheveeren**, Fr., afmaken, de laatste hand leggen.
- Achilles**, held uit den Trojaanschen oorlog, die alleen aan zijn hiel kwetsbaar was, vandaar: **Achilleshiel**, fig.: kwetsbare plek.
- achromatisch**, Gr., wat het licht doorlaat zonder het in kleuren te ontbinden: **achromatische** lenzen, kijkers; **achromatopsie**, vr., kleurenblindheid.

acide, vr. Fr., **acidum**, o. Lat., zuur; **acidometer**, m., zuurmeter, ter bepaling v. h. soortelijk gewicht eener vloeistof.

acn(a)e, vr. mrv. Lat., huidziekte, die zich openbaart in roode puistjes.

acompte, o. Fr., gedeeltelijke betaling; **à compte**, Fr. **a conto**, It., in mindering der rekening.

a costi, It., in uwe stad.

à coup perdu, Fr., op goed geluk.

acoustic wave, vr. Eng. rad., geluidsgolf; **acoustiek**, vr., de leer van het geluid, de geschiktheid om het geluid voort te planten (van zalen, enz.).

acquireeren, Fr., verwerven, zich eigen maken.

acquisiteur, m. Fr., die klanten aanbrengt (voor een levensverzekering bijv.); **acquisitie**, vr. wat men verworven heeft, nieuwe aankoop.

acre, Eng., 4047 vierkante meter.

acribie, vr. Gr., stipheid, nauwkeurigheid.

acroamatisch, Gr., hoorbaar, bij wijze van voordracht; **acroamatische leervorm**, leervorm, waarbij voor de leerlingen een voordracht gehouden wordt, die zij aanhooren (tegenst.: vragende leervorm).

acrobaat, m. Fr., kunstenmaker; **acrobatiek**, vr. kunstenmakerij.

acropolis, vr. Gr., stadsburcht, inz. die van het oude Athene.

acrostichon, o. Gr., gedicht, waarin de begin- of eindletters der regels een naam vormen, naamdicht.

acta est fabula, Lat., 't stuk is gespeeld = 't is uit (volgens de overlevering laatste woorden van den Romeinschen keizer Augustus).

acta, o. mrv. Lat., **acte**, vr. Fr., **Acta Sanctorum**

de „heiligenlevens” en de critische uitgaaf daarvan door de **Bollandisten**, z.a.; handeling, daad, bedrijf, document, schriftelijk bewijs.

acteur, m. Fr., tooneelspeler (vr. **actrice**).

actie, vr. Fr., aandeel, gerechtelijke vervolging, gevecht; **directe actie**, inz. van arbeiders buiten parlement en gereguleerde vakbonden om.

actief, Fr., (bijv. nw.) werkzaam; (zelfst. nw.) wat er in een zaak of in een faillissement aan waarde aanwezig is; men gebruikt ook den Lat. meervoudsvorm **activa** (tegenst.; het **passief**, de **passiva**, de schulden); **Activisten**, die leiders van de Vlaamsche beweging in België, welke gedurende den oorlog met hulp van Duitschland hun doel zochten te bereiken; **activiteit**, vr., bedrijvigheid; **activum**, taalk., bedrijvende vorm.

actionair, m. Fr., **actionist**, m. Eng., oudt. houder van en geldschiet op speculatieve aandelen. **Actie de jouissance**, vr. Fr., aandeel, dat geen recht geeft op rente, doch wel op aandeel in de winst.

actrice, vr. Fr., tooneelspeelster.

actualiteit, vr. Fr., de eigenschap van actueel zijn, wat actueel is; **actueel**, Fr., wat aan de orde van den dag is; wat betrekking heeft op iets dat aan de orde van den dag is.

actum, Lat., gedaan, geschied; **actum ut supra**, Lat., gedaan als boven (vermeld).

acuut, Lat., scherp, snijdend. **Acute** ziekte: die een snel en hevig verloop heeft.

ad absurdum, Lat., tot in 't ongerijmde.

ad acta leggen, bij de acten voegen, ter griffie deponeeren, terzijde leggen.

adagio, o. It. muz., zacht en langzaam voor te dragen; **adagio assai** of **di molto**, zeer langzaam.

adagium, o. Lat., spreekwoord.

Adamieten, m. mrv., godsdienstige secte uit de tweede eeuw; scheldnaam voor de Amsterdamse Wederdoopers (1535); naaktloopers.

adapteeren, Fr., aanpassen, aanwenden; **adaptatie**, vr., aanpassing; **adaptor**, m. Lat., stekker.

adat, o. Mal., inlandsche volkstraditie, gebruik, zede, gewoonterecht.

a dato, Lat., van heden af.

ad augusta per angusta, Lat., tot het hoogste langs enge wegen.

ad calendas graecas, Lat., op de Grieksche calendæ, met Sint Juttemis. (De calendæ waren bij de Romeinen de eerste dag van iedere maand, waarop de betalingen plaats hadden. De Grieken hadden geen calendæ.)

add. Lat. (op recepten), verk. van **addatur**: men voege bij.

addenda, o. mrv. Lat., „wat nog bijgevoegd moet worden”; bijlagen aan het einde van een boek.

addio!, It., vaarwel!

additioneel, Fr., aanvullend, bijkomend (additioneele rechten, artikelen).

à décharge, Fr., ter ontlasting; getuige à décharge, die ten voordeele van den beklaagde getuigt.

adenoiden, vr. mrv. Gr., lichaampjes, die op klieren gelijken; **adenoïde vegetaties**, woekeringen in de neusholte.

a deposito, It., in bewaring (geven van geld of geldswaarde bij banken, enz.).

adept, m. Lat., de ingewijde in een wetenschap,

ook het lid van een secte of partij.

adequaat, Lat., overeenkomstig, van gelijke strekking.

ad extremum, Lat., tot het uiterste.

ad fundum, Lat., tot den bodem.

ad gloriam, Lat., om den roem, ook: voor niets;

ad Dei majorem gloriam of **ad majorem Dei gloriam**, ter meerdere eere Gods.

adherent, m. Fr., aanhanger; **adhesie**, vr. Lat., aantrekking, fig. instemming, toetreding; **adhesie**-betuiging. In de natuurkunde is **adhesie** de aantrekking tusschen twee verschillende lichamen, die elkaar raken.

ad hoc, Lat., hiervoor, voor dit doel in 't bijzonder: commissie **ad hoc**.

ad hominem, Lat., op den man af; zie ook **argumentum**.

ad honores, Lat., eershalve.

adiaphaan, Gr., ondoorzichtig.

adiaphora, mrv. Gr., onverschillige dingen, die men zonder gewetensbezwaren aannemen of verwerpen kan.

ad infinitum, Lat., tot in 't oneindige.

ad interim, Lat., in den tusschentijd, voorloopig:

ad interim dividend, dividend, dat uitgekeerd wordt in mindering van het totale; minister **ad interim**, waarnemend minister.

adipati, m. Skr., titel van hooge inlandsche staatsambtenaren op Java.

à discrétion, Fr., naar believen.

a divinis, Lat., zie **suspensio**.

adjectief, o. Lat., bijvoegelijk naamwoord.

adjunct, m. Lat., helper, toegevoegd ambtenaar.

adjusteeren, Lat., in orde maken, vereffenen; ijken.

- ad libitum**, Lat., naar believen, naar verkiezing.
ad manus proprias, Lat., in eigen handen.
ad majorem Dei gloriam, Lat, zie **ad gloriam**.
administreeren, Fr., besturen, beheeren, toedien-
 en; **administrateur**, bestuurder; in Indonesië,
 beheerder van een plantage.
admiraal, Arab., vlootvoogd; **vice-admiraal**, on-
 der vloot-voogd; **admiraliteit**, vr., oudt. college
 met de zorg voor de oorlogsvloot en het zee-
 wezen belast.
admissie, vr. Fr., toelating; **admitteeren**, toelaten,
 aannemen.
ad notam (nemen), in gedachte houden.
ad oculos (lett.: voor de oogen) **demonstreeren**,
 helder aantoonen.
adoel[h], Mal., au!
adolescent, m. Lat., jongeling.
Adonai, Hebr., Heer, naam voor God ter vervan-
 ging van Jahwe, dat de Joden niet mogen uit-
 spreken.
Adonis, (Grieksche fabelleer), fig.: schoone jon-
 geling; **zich adoniseeren**, zich opschikken.
adopteeeren, Fr., als kind aannemen; **adop[tal]tie**,
 aanneming als kind; **adoptief**, aangenomen.
adoreeren, Fr, aanbidden, vereeren; **adoratie**,
 vr., aanbidding, vereering; **adoration mutuelle**,
 vr. Fr., wederkeerige aanbidding, ophemeling.
à double usage, Fr., voor tweeërlei gebruik.
adouceeren, Fr., verzachten.
ad patibulum! Lat., naar de galg! Bekend ge-
 bleven gezegde van Hessels, Vlaamsch lid van
 den Raad van Beroerten.
ad patres gaan, Lat., „naar de vaderen gaan”,
 sterven.
ad pias causas of **ad pios usus**, Lat., voor een

vroom doel.

ad rem, Lat., ter zake dienende, afdoend, snedig.
adressant, degene die **adresseert**, een **adres** (verzoekschrift) indient.

adscriptus glebae, Lat., aan de aarde verbonden;
glebae adscripti, m. mrv., lijfeigenen, hoorigen.

adspirant, zie **aspirant**.

adstringeereud, Lat., med., samentrekkend, stoppend.

adstrueeren, Lat., betoogen, toelichten; **adstruatie**, vr. toelichting.

ad summam, Lat., tezamen, in de som.

ad summum, Lat., op zijn hoogst.

adulatie, vr. Fr., vleierij.

adulteratie, vr. Fr., echtbreuk.

ad ultimum, Lat., tot besluit, ten slotte.

ad usum Delphini, Lat., (lett.: ten gebruike van den dauphin, n.l. voor hem bewerkte Latijnsche klassieken; nu: voor schoolgebruik besnoeide boeken).

ad valorem, Lat., naar de waarde (belasten).

advent, m. Lat., naderende komst (des Heeren);

adventtijd, de vier weken vóór Kerstmis.

adverbium, o. Lat., bijwoord, mrv., **adverbia**.

advergram, o., langs radio-telegrafischen weg overgebrachte advertentie.

adviseeren, Fr., **advies** (= bericht, raad) geven.

ad vitam, Lat., voor 't leven.

advocaat-generaal, m., de tweede ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij een gerechtshof of bij den Hoogen Raad.

ae, voor de meeste woorden beginnende met æ, zie men op **e**.

aedilis, (mrv. **aediles**), Lat., magistraatspersoon.

aegide, vr. Gr., schild, bescherming.

Aeneas, Trojaansche vorst, held van de **Aeneïs** van Vergilius.

Aeolusharp, vr., windharp.

aera, vr. Lat., tijdperk, eeuw.

aër, vr. Lat., lucht; **aerial**, Eng. rad., luchtnet, antenne; **aërobus**, vr. Eng., vliegtuig voor passagiersdienst; **aërodynamica**, vr. Gr., leer der beweging in gassen (bv. lucht); **aërollet**, m., luchtsteen, meteorsteen; **aëronaut**, m., luchtschipper; **aëroplaan**, m., vliegtuig; **aërostaat**, m., oudt. luchtballon; **aërotherapie**, genezing door lucht, luchtkuur.

aere perennius, Lat., duurzamer dan metaal, eeuwigdurend.

aether, m. Gr., alle lichamen doordringend; de stof, die men aannam dat de hemelruimten vervult en licht, warmte, electriciteit, enz. voortplant; ook: een zeer vluchtige, ontplofbare vloeistof.

aestuarium, m. Lat., tot zeeboezem verwijde riviermond.

aetiologie, vr., leer v. d. oorzaken (van ziekten).

à faire nemen, onder handen nemen, terechtwijzen.

affabel, Fr., vriendelijk, innemend.

affaire, vr. Fr., zaak.

affect, o. Lat., levendige gemoedsaandoening; **affecteeren**, Fr., voorliefde toonen, den schijn aannemen, gemaakt doen; verbinden, bestemmen; deze gelden te **affecteeren** op = te vinden uit (eenigen post der begroting); **geaffecteerden** (van 'n brandspuit bv.), zij, die voor de bediening ervan aangewezen zijn; **affectie**, vr., genegenheid; **affectueus**, vriendelijk. **affiche**, o. Fr., aanplakbiljet; zich **afficheeren**, zich

- veel vertoonen.
- affidavit**, o. Lat., schriftelijke, beëdigde verklaring.
- affiliatie**, vr. Fr., aanneming (als kind, als lid v. e. genootschap); **affillëeren**, aannemen enz.
- affiniteit**, vr., Fr., verwantschap.
- affirmatie**, vr. Fr., bevestiging; **affirmatief**, bevestigend.
- afireus**, Fr., verschrikkelijk.
- affront**, o. Fr., beleediging; **affronteeren**, beleedigen, voor 't hoofd stooten.
- à fond**, Fr., grondig; iets **à fond** kennen.
- à fonds perdu**, Fr., zóó, dat het kapitaal verloren gaat.
- à forfait**, Fr., voetstoots, in eens, zonder beraad.
- a fortiori**, Lat., met des te meer reden.
- after all**, Eng., per slot van rekening.
- after dinner**, Eng., fijne sigaar na den maaltijd.
- afternoon tea**, Eng., zie: **five o'clock tea**.
- A. G.**, **Aktien Gesellschaft**, D., naamlooze vennootschap.
- agaceeren**, Fr., prikkelen, belust maken.
- agamie**, vr. Gr., ongehuwde staat.
- agapen**, vr. mrv. Gr., de gezamenlijke avondmaaltijden der eerste Christenen.
- agar-agar**, m., door het uitkoken van Ind. zee gras verkregen, op gelatine gelijkende stof.
- age quod agis!**, Lat., doe wat gij doet, d.w.z. doe het met volle aandacht.
- ageeren**, Fr., handelen, inz. bij militaire en gerechtelijke handelingen.
- agenda**, vr. Lat., „wat gedaan moet worden”, lijst der af te doene zaken, dagorde, zakboekje.
- agens**, Lat., werkende kracht, werkend geneesmiddel (mrv. **agentia**).

- agent**, m. Fr., vertegenwoordiger v.e. firma; **agent provocateur**, handlanger der geheime politie, die tot politieke gewelddaden aanzet; **agent de change**, Fr., makelaar in effecten; **agentuur**, vr., werkking v. e. handelsagent.
- ager publicus**, m. Lat., staatsland.
- agglomeraat**, o. Lat., opeenhooping.
- aggregatie**, vr. Fr., opeenhooping, aanneming, toelating; **aggregatietoestanden**, vaste, vloeibare of gasvormige toestand der lichamen.
- agio**, o. It., opgeld, verschil tusschen de nominale en de werkelijke waarde, winst bij het omzetten van geldswaardige papieren; **agiotage**, vr., beurspel.
- a giorno**, It., „als op klaarlichten dag”, verlichting a giorno: door middel van lampions.
- agitatie**, vr. Fr., onrust, opwinding, aandoening; **agitator**, m., volksmenner, propagandist; **agiteeren**, zenuwachtig maken, opruien, in beweging brengen.
- agnaten**, m. mrv. Lat., naaste bloedverwanten van vaderszijde, (vooral bij vorsten), de afstammelingen van eenzelfde vader, de zwaardzijde, in tegenstelling tot de **cognaten**.
- agnosticus**, m. Gr., nietweter, die verklaart dat het wezen der dingen niet door den mensch begrepen kan worden.
- Agnus Dei**, Lat., Lam Gods, d. i. Christus; muziek op het gelijknamige onderdeel van de mis.
- agonie**, vr. Fr., doodsstrijd; **agoniseeren**, in doodsstrijd verkeeren.
- agora**, vr. Gr., volksvergadering, plaats waar zij gehouden wordt; **agoraphobie**, vr., ruimtevrees.
- a governo**, It., tot richtsnoer, tot nariet.
- agrariŝch**. Lat. (van **ager**, akker), wat betrekking

heeft op de landerijen, haar bebouwing en verdeeling; **agrariër**, m., voorvechter der belangen van grondbezitters en landbouwers in de politiek.

agreederen, Fr., gunstig aan- of opnemen, believen, goedkeuren; **geagreederde** klerk, die zonder examen toegelaten is; **agreatie**, vr., goedkeuring; **agreement**, o. Eng., overeenkomst; **gentlemen-agreement**, niet formeele overeenkomst, steunend op wederzijdsche goede trouw. **agréé**, Fr., in Frankrijk titel van iemand, die de bevoegdheid heeft tot het lesgeven aan een gymnasium (lycée) of aan een universiteit.

agressief, Fr., aanvallend (optreden).

agricultuur, vr. Lat., landbouw.

agronoom, Gr., landbouwkundige.

Ahasverus, de wandelende Jood.

ahnung, vr. D., voorgevoel, vermoeden, idee.

aide, m. Fr., helper; **aide de camp**, adjudant, toegevoegd aan een vorst of een generaal; **aide de cuisine**, hulpkok.

aimabel, Fr., aangenaam, beminnelijk.

air, o. Fr., houding, uiterlijk; zich 'n **air** geven van, zich voordoen als; zangwijze, lied = **aria**, vr. It.

aigrette, vr. Fr., kopveer van den reiger in den broedtijd, als hoed- en hoofdsieraad gebruikt.

ajer, Mal., water; **ajer blanda**, soda-water.

aiol[h]!, Mal., vooruit! allez!

à jour, Fr., opengewerkt (van kant, enz.); tot op den dag bijgehouden (van boeken); **ajourneeren**, verdagen.

akal, Mal., slimmigheidje, kunstgreep.

à la...., Fr., op de manier van....

à la baisse speculeeren, Fr., op de daling der ef-

- fecten of koopwaren speculeeren; tegenst. **à la hausse**.
- à la bonne heure!**, Fr., het zij zoo!
- à la carte dineeren**, Fr., in een restaurant zelf zijn maaltijd samenstellen, door uit de schotels van de spijskaart een keus te doen.
- à la Daumont**, bespanning van vier paarden met twee postiljons en een voorrijder.
- à la dérobee**, Fr., tersluiks.
- à la flèche**, Fr., zie **en flèche**.
- à la fortune du pot**, Fr., op wat de pot schafft.
- à la guerre comme à la guerre**. Fr. lett.: in den oorlog zooals in den oorlog; fig. de omstandigheden zijn sterker dan onze wil, men moet berusten in het onvermijdelijke.
- à la hausse speculeeren**, Fr., op het rijzen der prijzen.
- à la lettre**, Fr., letterlijk.
- à la minute**, Fr., binnen een minuut, aanstonds.
- à la mode**, Fr., naar de mode.
- alang-alang**, Mal., hoog rietgras op Java.
- alarm**, o. lett. te wapen! roep of sein bij gevaar; **alarmeeren**, verontrusten.
- à la suite**, Fr. (van officieren) ingeschreven op de staten van een regiment, doch niet actief daarbij dienende.
- a latere**, Lat., lett.: van de zijde, gezegd van gezanten die door den paus „van zijne zijde” (uit zijn omgeving) gezonden worden om een diplomatieke zending te vervullen.
- à l'avenant**, Fr., verb. tot **navenant**, naar evenredigheid, naar gelang van omstandigheden.
- albast, alabaster**, m. Gr., harde, doorschijnende gipssoort, als siersteen gebruikt.
- albatros**, m., stormvogel.

albino, m. Sp., mensch of dier, lijdende aan **albinisme**, d.i. afwezigheid van kleur in huid en haren, witteling.

Albion, o., lett. witland, dichterlijke naam, dien de ouden aan Engeland gaven om zijn krijtrotsen.

albumen, o. Lat., **albumine**, vr., eiwitstof.

alcalide, m. Sp. (van het Arab. **al**, de en **kadi**, rechter), burgerlijk ambtenaar in Spanje, burgemeester en vrederechter.

alcali, o. Ar., loogzout.

alcaloid, o., loogachtige stof met bitteren smaak.

alcazar, m. Sp., paleis der Moorsche koningen in Spanje.

alchimie, vr. Ar., de hersenschimmige kunst om metalen in goud te veranderen (door middel van den „steen der wijzen”) of den drank te bereiden die onsterfelijk zou maken (levenselixir); **alchimist**, goudmaker.

Alcmaria victrix, Lat., bij Alkmaar begint de victorie.

alcohol, m. Ar., wijngeest; sterke drank; **alcoholisme**, o., (ziekte door) het misbruik maken van sterken drank; **alcoholist**, gewoonte-drinker.

Alcyon, vogel uit de fabelleer, welke zijn nest maakte op de baren der zee; als hij broedde heerschte er windstilte.

alderman, m. Eng., gemeentel. ambtenaar, wethouder en vrederechter in Engeland en Amerika.

ale, vr. Eng., sterke Engelsche biersoort.

alea iacta est, Lat., de teerling is geworpen.

aleatoire, Fr., onzeker, wisselvallig.

alexandrijn, m. Fr., vers van 6 jamben (z. a.) met de **caesuur** (z. a.) in het midden.

alexie, vr. Gr., niet kunnen lezen, als ziekelijke aandoening.

- alezaan**, m. Ar., roodachtig geel paard.
algarade, vr. Fr., beleedigende uitval, snauw.
algebra, vr. Ar., stekunde.
alguacil of **alguazil**, Sp., agent van politie.
Alhambra, o. Ar., het paleis der Moorsche koningen te Granada.
alias, Lat., anders, ook wel genoemd; m., rare snuiter.
alibi, o. Lat., elders; afwezigheid van een plaats; bewezen door de tegenwoordigheid elders; zijn alibi bewijzen.
aliëneeren, Fr., verkoopen, vervreemden.
aliënist, m. Fr., geneesheer voor krankzinnigen.
alignement, o. Fr., richting, rooilijn; opstelling in rechte lijn; **aligneeren**, in rechte lijn opstellen.
alimenta, mrv. Lat., onderhoudskosten.
à l'impossible nul n'est tenu, Fr., niemand is gehouden om het onmogelijke te doen.
à l'improviste, Fr., onverwachts, onvoorbereid.
alineá, vr. Lat., nieuwe regel; met een nieuwen regel beginnend deel van een wetsartikel.
alkoof, vr. Arab., tusschenkamer.
à l'instar, Fr., op de wijze van.
Allah, Ar., de Allerhoogste, God, bij de Mohammedanen; **Allah-akbar**, God is groot.
allduitscher = **pangermanist** (z.a.).
allée, vr. Fr., weg tusschen twee rijen boomen.
allegorie, vr. Gr., zinnebeeldige voorstelling; bv. een geraamte met een zeis voor den dood; **allegorist**, m., schilder of spreker, die veel gebruik maakt van **allegorische** voorstellingen.
allegro, It., muz., snel, vlug, levendig; **allegretto**, **allegrementé**, eenigszins vlug; **allegroissimo**, zoo vlug mogelijk.
alles schon dagewesen, D., citaat uit Gutzkow's

- Uriel Acosta: niets nieuws onder de zon.
- alliage**, vr. Fr., mengsel van metalen, legering.
- alliance**, vr. Fr., **alliantie**, vr., verbond, bond, bondgenootschap; **alliance**, vr., ook: trouwring; **allieeren**, een verbond sluiten, samensmelten, huwen.
- alligator**, m. Sp., Amerikaansche krokodil.
- allitteratie**, vr., stafrijm, vorm der oude Germaansche gedichten; **allitereerende** uitdrukkingen als: met man en macht, in rep en roer, enz.
- allocutie**, vr. Lat., korte officieele toespraak.
- allodium**, o. Lat., vrij erfgoed, (tegenst. **feudum**, leengoed); **allodiaal**, niet leenroerig.
- allonge**, vr. Fr., verlengstuk; **allongepruik**, vr., pruik met lange krullen (17e eeuw).
- allons!** Fr., laat ons gaan! kom aan!
- alloom**, o. Fr., gehalte.
- allopaath**, m. Gr., geneesheer, die de ziekte bestrijdt door tegenmiddelen, (tegenst. **homoeopaath**); **allopathie**, vr., de gewone geneeswijz.
- allotria**, o. mrv. Gr., bijzaken, niet ter zake behoorende dingen; vreemdsoortige bezigheden.
- all'ottava**, It. muz., een octaaf hooger dan geschreven staat.
- all right!**, Eng., in orde!
- all-risk-polis**, Eng., polis, waarbij alle risico's verzekerd worden.
- all-round**, Eng., op en top.
- allure**, vr. Fr., gang, houding.
- allusie**, vr. Fr., toespeling, zinspeling.
- alluvium**, o. Lat., jongste aardlagen; **alluviaal**, in jongsten tijd uit het water afgezet (tegenst.: **diluvium**, **diluviaal**).
- alma mater**, vr. Lat., de voedstermoeder (der wetenschappen): de universiteit.

almanak, m. Ar., kalender, jaarboekje; **almanak van Gotha**, sedert de 18de eeuw verschijnende genealogisch statistische kalender.

aloë, vr., Afrikaansche plant, waaruit o.a. een drastisch laxeermiddel bereid wordt.

almaviva, vr. Sp., wijde mantel.

aloen-aloen, Mal., groot vierkant met gras begroeid plein in de **dessá** (z.a.), gewoonlijk overschaduwd door **waringins** (z.a.).

à loisir, Fr., zonder overijling, op zijn gemak.

alpaca, vr., wol van een Zuid-Amer. schaap van dien naam; verzilverde legering van koper, zink en nikkel.

alpha en omega, het begin en het einde. (De **alpha** (α) en de **omega** (ω) zijn de eerste en de laatste letter van het Gr. alphabet), daarvan: symbool voor den Christus (z.a.).

alpen mv., donkerharig, zwartoogig menschenras van kleine gestalte, afkomstig uit het Alpengebied.

alpinisme, o. Fr., Alpensport; **alpinist**, m., alpen-toerist.

alruin, vr. en m., zie: **mandragora**.

alt, vr. It. of **alto**, lage vrouwenstem; **alt-viool**; **altist**, haar bespeler.

alteratie, vr. Fr., ontroering, schrik.

altercatie, vr. Fr., woordenwisseling, kibbelarij.

alter ego, m. Lat., de andere ik, plaatsvervanger.

alternatief, o. Fr., gedwongen keuze (vooral tusschen twee onaangename dingen).

alternating current, vr. Eng. rad., wisselstroom;

alternator, m. Lat., machine v. wisselstroomen.

alterum tantum, Lat., lett. het andere evenveel; nog eenmaal zooveel.

altesse, vr. Fr., hoogheid.

altruïsme, o. Fr., liefde voor anderen (tegenstelling: **egoïsme**); **altruïst**, **altruïstisch**.

aluminium, o. Lat., edel tinkleurig metaal, zeer licht en vast.

alumnaat, o. Lat., kweek- en kostschool; **alumnus**, m., scholier van een **alumnaat**.

Amadis de Gaule, Fr., type van den held uit den laat-middeleeuwschen ridderroman.

amalgam, **amalgama**, o. Gr., verbinding van kwik met een ander metaal; fig. vreemde vermenging van niet bij elkaar behoorende dingen of menschen.

amant, m. Fr., minnaar; **amante**, vr., minnares; **amantes amentes**, Lat., verliefden zijn dwazen.

amanuensis, m. Lat., helper bij het gereedmaken van schei- en natuurkundige proeven.

amaril, vr. Fr., smergel, metaalachtige steen, die gebruikt wordt om te polijsten.

amateur, m. Fr., liefhebber, kunstvriend, die een sport beoefent, niet als broodwinning (tegenstelling **professional**).

amazone, vr. Gr., dame te paard; damesrikkleed. Volgens de Grieken waren de Amazonen een gemeenschap van krijgshaftige vrouwen.

ambassade, vr. Fr., gezantschap; gebouw waarin dit gevestigd is; **ambassadeur**, gezant; vr. **ambassadrice**, vrouwel. gezant of gezantsvrouw.

amber, m., harsachtige stof uit de gal van een potvisch; welriekende hars; **gele amber**, barnsteen.

ambiëeren, Lat., streven naar (b.v. een betrekking); **ambitie**, vr., ijver, eerezucht; **ambitieux**, Fr., eerezuchtig.

ambigu, Fr., dubbelzinnig.

Ambrosiaansche lofzang, zie op **Te Deum**.

ambrozijs, o. (Gr. fabelleer), godenspijs.

ambulance, vr. Fr., veldhospitaal.

ambulant, Fr., rondtrekkend, niet aan een plaats gebonden; van een schoolhoofd: zonder eigen klasse; **ambulantisme**, o., stelsel van het zonder eigen klas zijn v. h. schoolhoofd.

amen! Hebr. zoo zij het!

amende honorable, vr. Fr., het openlijk schuldbe-kennen en verontschuldiging vragen.

amendeeren, Fr., verbeteren, wijzigen; **amende-ment**, o., verbetering, wijziging in een ontwerp-wet, door een lid der Tweede Kamer voorge-steld.

amenie, **amenorrhoea**, vr. Gr., uitblijven der men-struatie (z. a.) als ziekteverschijnsel.

americanisme, o., Engelsch woord of uitdrukking, die alleen in Amerika gebruikt wordt; **ameri-caniseeren**, ver-amerikaanschen; syn. vermechaniseeren.

amerij, vr., **amerijtje**, kort oogenblik, de tijd om een Ave Maria, Wees gegroet, (R.-K. gebed) op te zeggen.

à merveille, Fr., verwonderlijk goed.

amethist, m. Gr., violette edelsteen, oudt. voor-behoedmiddel tegen dronkenschap.

amfloen, o., Ind. naam voor opium.

amlabel, Fr., vriendschappelijk; **à l'amiable**, in der minne.

amicitia, vr. Lat., vriendschap; **amice**, aanspreekvorm van **amicus**, vriend; **amicus Plato**, sed **magis amica veritas**, Plato is mijn vriend, maar de waarheid is mij nog grooter vriend; **amigo**, Sp. (vriend), vooral in België schertsend voor politiebureau, huis van bewaring.

amirante, Sp., admiraal.

ammann, D., distrikts- of gemeentehoofd in Zwitserland.

ammeter, m., ampèremeter.

ammoniak, m., vloeibare **ammonia**: een scherpriekend gas uit stikstof- en waterstofverbinding.

ammunitie = **munitie** (z. a.).

amnesie, vr. Gr., verzwakking van het geheugen.

amnestie, vr. Gr., gezamenlijke kwijtschelding van straf aan groepen van veroordeelden.

amoebe, vr. Gr., eencellig zoetwaterdiertje.

amok, o. Mal., razernij; **amok maken**, in dolle razernij, vaak door opium veroorzaakt, moorden begaan.

Amor, m. Lat., liefdegod.

amoraliteit, vr. Fr., eigenschap van geen zedelijk besef te hebben.

amorph, Gr., vormeloos, zonder spoor van kristallisatie.

amortiseeren, Lat., de kracht van iets temperen, een leening verminderen door aflossing; **amortisatie**, vr. Fr. schulddelging door aflossing.

amotie, vr. Lat., afbreking, slooping; **amoveeren**, sloopen.

amcurette, vr. Fr., vluchtige liefdesverhouding; **amoureuus**, verliefd.

ampère, m., (naar den Franschen geleerde Ampère), praktische eenheid van electrischen stroom.

amphibie, vr. Gr., tweeslachtig dier, dat op het land en in het water kan leven.

amphitheater, o. Gr., groot rond of ovaal tooneelgebouw bij de Ouden, met trapsgewijs oplopende zitplaatsen in het rond, zonder dak.

amphitryon, m. Gr., gastheer, die goed onthaalt.

- amphora**, vr. Gr., bij de Ouden een groote kruik met nauwen hals en twee handvatsels.
- amplifceeren**, Lat., breeder uiteenzetten; **amplificatie**, vr. rad., versterking; **amplifying valve**, vr. Eng. rad., versterkingslamp.
- amplitudo**, vr. Lat., de boog (van een hemel-lichaam), d.i. de boog van den horizon, gemeten tusschen het Oost-punt en dat van opgang of het W.-punt en dat van ondergang.
- amputatie**, vr. Lat., het afzetten, **amputeeren**, van eenig lichaamsdeel.
- amulet**, vr. Lat., voorwerp dat men op het lichaam draagt en waar men de kracht aan toeschrijft rampen af te wenden.
- amusant**, Fr., vermakelijk.
- an und für sich**, D., geheel op zichzelf beschouwd, los van al het andere.
- anabaptist**, m. Gr., wederdooper.
- anachoreet**, m. Gr., kluizenaar, heremiet.
- anachronisme**, o. Gr., fout tegen de tijdrekening; voorstelling, die niet behoort tot den tijd, waarin zij geplaatst wordt.
- an[al]emie**, vr. Gr., bloedarmoede.
- anagram**, o. Gr., woord door omzetting gevormd uit letters van een ander woord: noot—toon.
- analecta**, vr. Gr., bloemlezing.
- analogie**, vr. Gr., overeenkomst; **analogon**, o., overeenkomstig geval; **analoog**, overeenkomstig.
- analphabeet**, m. Gr., iemand die lezen, noch schrijven kan.
- analyse**, vr. Gr., ontleding, ontbinding; **analyseeren**, ontleden; **analytisch**, ontledend.
- anankè**, vr. Gr., noodlot.
- anap[al]est**, m. Gr., Gr. of Lat. versvoet van twee

korte en één lange lettergreep [o o —].

anarchie, vr. Gr., regeeringloosheid, wetteloosheid; **anarchist**, m., bestrijder van de staats-idee.

anastigmatisch, zuiver geslepen (van lenzen); een scherp beeld vormend.

anathema, o. Gr., kerkelijke ban, vervloeking; **anathema esto!** hij zij vervloekt!

anatomie, vr. Gr., ontleedkunde; **anatomist**, **anatom**, m., ontleedkundige.

Anch' io son[lo] pittore!, It., Ook ik ben schilder! (riep Corregio, beroemd Italiaansch schilder (15e eeuw) uit, toen hij de schilderij St. Cecilia van Rafaël zag).

ancien, Fr., oud; **ancienniteit**, vr. Fr., ouderdom in rang; **ancien régime**, o. Fr., het oude regeeringsstelsel, inz. dat van vóór de Fransche Revolutie van 1789.

andante, o. It., muz.: langzaam, gematigd; **andantino**, ietwat langzaam.

Andreaskruis, kruis van twee schuine balken (X).

androgynie, (Gr. fabell.), wat beide geslachten in zich vereenigt.

andromanie, vr. Gr., manziekte bij de vrouw.

anecdote, vr. Gr., kort, grappig (historisch) verhaal.

anemometer, m. Gr., windmeter; **anemometrograaf**, m., zelf-registreerende windmeter.

aneroïde barometer, m. Gr., barometer zonder vocht, d.i. zonder kwik; de wijzer wordt bewogen door het uitzetten van eene luchtledige trommel van gemengd metaal.

anesthesie, vr. Gr., geheele of gedeeltelijke gevoelloosheid.

angarie, vr. Lat., (lett. „dienstbaarheid”), ver-

- plichting door een oorlogvoerenden staat aan schepen opgelegd om in zijn dienst te varen.
- angeheitert**, D., vroolijk, een klein beetje dronken.
- angekok**, m., priester op Groenland.
- angelus**, m. Lat., engel; R.-K. gebed; gelui dat tot dit gebed oproept.
- angina**, vr. Lat., keelontsteking.
- angiospermen**, vr. mrv. Gr., plantk., bedektzadigen.
- anglo** (in samenstellingen), Engelsch; **anglicisme**, o. Lat., Eng. taaleigen, Eng. vorm van een uitdrukking; **Anglikaansche kerk**, de Eng. staatskerk; **anglomanie**, vr., dwaze voorliefde voor al wat Eng. is; **anglomaan**, m., voorstander van al wat Eng. is; **anglophobie**, vr., dwaze afkeer voor alles wat Eng. is; **anglophoob**, m., lijder aan anglophobie.
- aniline**, vr., kleurlooze of lichtbruine vloeistof, uit indigo of steenkoolteer, grondstof voor het vervaardigen van kleurstoffen.
- animeeren**, Fr., bezielen, verlevendigen, aansporen; **geanimeerd**, opgewekt; **animirkneipe**, vr. D., café met bediening door vrouwen (**animirräulein**) die de gasten tot groote verteringen aansporen.
- animisme**, o. Lat., bij primitive volken, het zich bezielde denken van alles, met de vereering die daaruit voortvloeit; fil. de leer dat de ziel de oorzaak is van alle, ook de niet-geestelijke levensfuncties; **animist**, aanhanger dier leer.
- animo**, o. It., (lett. gemoed, gevoel, hart), opgewektheid, vraag, kooplust.
- animositeit**, vr. Fr., vijandige gezindheid.
- animus**, m. Lat., ziel, geest, gezindheid, oogmerk; **animus injuriandi**, oogmerk om te beleedigen.

- anklang**, m. D., weerklang, bijval, sympathie.
- ankylose, ankylosis**, vr. Gr., verstijving of verkromming der gewrichten.
- annalen**, o. mrv. Lat., jaarboeken; aanteekeningen betreffende de voornaamste gebeurtenis.
- annaten**, vr. mrv. Lat., jaargelden; som, gelijk aan de inkomsten van één jaar, welke in de latere middeleeuwen de nieuwbenoemde bisschop aan den paus moest betalen.
- annex**, Lat., bijbehorend, aangehecht; **annexatie**, vr., inlijving; **annexeeren**, het inlijven van een gebied bij een staat; **annexionisme**, o., de zucht, het streven om te annexeeeren; **annexionist**, m., voorstander van annexatie.
- annihileeren**, Lat., nietig verklaren, opheffen.
- anno**, Lat., in het jaar; **anno aetatis suae**, in het jaar van zijn ouderdom (leeftijd) (op portretten etc.); **anno corrente**, in het loopende jaar; **anno Domini**, in het jaar onzes Heeren; **anno mundi**, in het jaar der wereld; **anno passato** of **praeterito**, It., verleden jaar; **annus gratiae**, Lat., genadejaar (gedurende hetwelk weduwen of weezen van ambtenaren nog hun salaris blijven ontvangen); **annus mirabilis**, wonderjaar.
- annoteeren**, Fr., aanteekeningen (**annotaties**) maken, van verklarende aanteekeningen voorzien.
- annuïteit**, vr. Fr., jaarlijksche aflossing van een kapitaal, door betaling van de interest plus een gedeelte van de hoofdsom.
- annuleeren**, Fr., nietig verklaren, te niet doen.
- annunciatie**, vr. Lat., aankondiging, boodschap, inz. die aan Maria.
- anode**, vr. Gr., positieve pool van waaruit de stroom door een **electrolytisch** (z.a.) te ontleden vloeistof gaat; **anode-batterij**, vr. rad.,

- plaatbatterij; **anode-circuit**, vr. Eng. rad., plaatkring; **anode circuit reaction**, vr. rad., terugkoppeling; **anode current**, vr. rad., plaatstroom; **anode voltage**, vr. rad., plaatspanning.
- anodynum**, o. Gr., (mrv. **anodyna**), pijnstillend middel.
- anomalie**, vr. Gr., afwijking van den regel.
- anoniem**, Gr., naamloos, ongeteekend; **anonymus**, m., een ongenoemde; **anonimiteit**, vr., het onbekend, ongenoemd blijven.
- anorganisch**, Gr., onbewerktuigd, tot de doode natuur behoorend.
- anspruch**, m. D., aanspraak, pretentie; **anspruchslos**, zonder pretentie, bescheiden, eenvoudig.
- antagonisme**, o. Gr., strijdigheid; tegenwerking;
- antagonist**, m., tegenstander; tegenpartij.
- antarctisch**, zuidelijk, bij de Zuidpool; (tegenst.: **arctisch**).
- ante**, Lat., vóór; **ante meridiem**, vóór den middag.
- antecedent**, o. Lat., wat vroeger voorgevallen is; een **antecedent** stellen is: iets doen, waarop anderen zich later kunnen beroepen; iemands **antecedenten**: zijn vroegere gedragingen en levensloop.
- antediluvlaansch**, van vóór den zondvloed; fig., zeer ouderwetsch.
- antenne**, vr. Fr., ra; voelspriet; masten met draden van de radio-toestellen.
- anthologie**, vr. Gr., bloemlezing.
- anthraciet**, o. Gr., oudste en beste steenkoolsoort.
- anthrax**, m. Gr., steenpuist, negenoog.
- anthropologie**, vr. Gr., natuurlijke geschiedenis van den mensch; **anthropocentrisch**, den mensch in het middelpunt stellend; **anthropoïde**, menschachtig; **anthropometrie**, vr., zie **Ber-**

- tillonnage**; **anthropomorph**, wat een mensche-
lijken vorm heeft; **anthropomorphisme**, o., het
zich de Godheid voorstellen in menschen-
gedaante; **anthropophaag**, m., menscheneter;
anthropophobie, menschenvrees.
- anti**, Gr., tegen (in vele samengestelde woorden).
- antichambre**, vr. Fr., wachtkamer; **anticham-
breeren**, in de wachtkamer wachten.
- Antichrist**, m. Gr., vijand van het christendom,
de duivel.
- anticipeeren**, Fr., op iets vooruitloopen; **antici-
patie**, vr., het vooruitloopen op, het bij voor-
baat beschikken over.
- antidateeren**, Fr., een vroegeren datum stellen
(op een stuk).
- antidotum**, o. Lat., (mrv. **antidota**), tegengif.
- antimakassar**, m., gehaakt kleedje op sluimerrol-
len of kussens (oorspr. om vlekken van haar-
olie (Makassarolie) te voorkomen).
- antimonium**, o. Lat., spiegelglans, metaal, gebruikt
om de hardheid van legeringen te vergrooten.
- antipathie**, vr. Gr., afkeer, tegenzin; **antipathiek**,
wie of wat afkeer inboezemt.
- antiphoniën**, vr. mrv. Gr., tegenzang, beurtzang.
- antiphrase** of **antiphrasis**, vr. Gr., tegenbenaming,
bv.: „een held” voor: een lafaard, enz.
- antipode**, m. Gr., tegenvoeter, die juist op de aan
ons tegenovergestelde zijde der aarde woont
(de Australiërs zijn onze antipoden); fig.: on-
verzoenlijke tegenstander, anders geaarde.
- antipyrine**, vr. Gr., geneesmiddel, dat de li-
chaamstemperatuur verlaagt en kalmeerend
werkt.
- antiquair**, m. Fr., kenner van, handelaar in oud-
heden; **antiquariaat**, o., handel in oude boeken.

- antiquiteit**, vr. Fr., voorwerp uit oude tijden.
- anti-revolutionnair**, m., tegenstander v. d. (Franse) revolutie en haar sociale gevolgen; inz. in Nederland aanhanger der A.-R. Partij.
- antisemit**, m., Jodenhater; **anti-semitisme**, o., stelselmatige tegenwerking, vervolging der Joden.
- antiseptisch**, Gr., bederfwerend.
- antithese**, **antithesis**, vr. Gr., tegenstelling; inz. tusschen christenen en „heidenen” (**paganisten**).
- Antoniuskruis**, kruis in den vorm van een T.
- antoniem**, o. Gr., van tegengestelde beteekenis, tegenst.: **synoniem** (z.a.)
- Antonius-vuur**, soort huiduitslag, oudt. zeer gevreesd, zoo genaamd omdat aanraking van het gebeente van St. Antonius het zou genezen.
- antonomasie**, vr. Gr., het gebruiken van een eigennaam voor een soortnaam, bv., een „Rembrandt” voor „een groot schilder”.
- anus**, m. Lat., aarsopening; **anale** opening.
- aorta**, vr. Lat., de groote slagader.
- à outrance**, Fr., tot het uiterste, op leven en dood.
- Apachen**, stam der Roodhuiden; ook: straatbandieten, inz. te Parijs; sentimenteel-romantische verheerlijking daarvan in muziek, lied en dans.
- apage**, Gr., ga weg! **apage Satanas!** weg van mij, Satan!
- apanage**, vr. Fr., lett. levensonderhoud, lijftocht; gebied dat tijdelijk afgestaan werd aan leden van een vorstelijk huis; toelage uit de staatskas aan dezulken.
- à part**, Fr., terzijde; **aparté**, m. Fr., dat wat een tooneelspeler z.g. in zichzelf zegt en de andere medespelers geacht worden niet te hooren; **apartje**, o., intiem onderhoud.

- apathie**, vr. Gr., ongevoeligheid, lusteloosheid, onverschilligheid; **apathisch**, lusteloos, enz.
- ap- en dependenties**, vr. mrv. Fr., het bij- en aanhoorende.
- apepsie**, vr. Gr., slechte spijsvertering.
- aperceptie**, vr. Fr., bewuste waarneming.
- aperçu**, o. Fr., beknopt overzicht.
- aperiodiek**, slingervrij; **aperiodic circuit**, vr. Eng. rad., aperiodische kring.
- aperitif**, o. Fr., eetlust opwekkend middel; bittertje.
- apert**, Lat., open, openbaar, zeer duidelijk.
- à peu près**, Fr., ten naaste bij.
- aphelium**, o. Gr., verste afstand eener planeet van de zon; (tegenst.: **perihelium**).
- aphorisme**, o. Gr., korte spreuk; **aphoristisch**, in den vorm van korte spreuken.
- aphrodisiakon**, o. Gr., middel tot opwekking van de geslachtsdrift.
- Aphrodite**, vr. Gr., godin der liefde.
- api**, Mal., vuur; **goenoeng-api**, vulkaan (**goenoeng** = berg); **tali-api**, „vuurtouw”, lont, waar men vroeger in Indië zijn sigaren mee aanstak.
- a piacere**, It. muz., naar welgevallen; w. z. dat de passage naar believen gespeeld kan worden; op wissels: dadelijk of binnen 24 uur betaalbaar.
- apicultuur**, vr. Lat., bijenteelt.
- Apis**, m., heilige stier der Egyptenaren.
- aplomb**, o. Fr., stelligheid, beslistheid.
- apocalypse**, vr. Gr., onthulling; de Openbaring van Johannes; **apocalyptisch**, tot de Openbaring behoorend; duister, geheimzinnig.
- apocope**, vr. Gr., weglating, van klinkers aan het eind van een woord.

- apocrief**, Gr., ondergeschoven, verdicht, ongeloofwaardig. De apocriefe boeken zijn die bijbelboeken, waarvan de echtheid niet erkend is.
- apodictisch**, Gr., bepaald, onweerlegbaar, afdoende, ook: schijnbaar afdoende.
- apogeum**, o. Gr., verste afstand van zon, maan of planeet van de aarde; fig.: hoogtepunt; (tegenst. **perigeum**).
- à point**, Fr., juist goed, van pas, gaar, sluitend.
- apologeet**, m. Gr., degeen die een **apologie** (vr.), een verdedigingsrede, houdt, of een verdedigingsschrift schrijft; **apologetiek**, vr., wetenschap der grondstellingen, waarnaar het Christendom verdedigd moet worden.
- apophthegma**, o. Gr., korte, spreuk, kernspreuk.
- apoplexie**, vr. Fr., beroerte; **apoplectisch**, vatbaar voor een beroerte.
- apostaat**, m. Gr., die van het Christendom terugvalt tot het heidendom; **apostasie**, vr., afval van het Christendom.
- apostel**, m. Gr., eerste christen-zendingen.
- apostelpaarden** (met - reizen), te voet, zooals de Apostelen; **Apostolische Majesteit**, oudt. titel van de koningen van Hongarije en keizers van Oostenrijk; de **Apostolische Stoel**, zetel, regeering van den paus.
- a posteriori**, Lat., achteraf gezien, op ervaring berustend; (tegenst.: **a priori**).
- apostille**, vr. Fr., kantteekening, aanbeveling (bij een verzoekschrift).
- apostrophe**, vr. Gr., weglatingsteeken; het afbreken van een rede om zich tot een bepaalden persoon te wenden; scherpe vermaning.
- apothema**, o. Gr., loodlijn uit het middelpunt van een regelmatig veelhoek op een der zijden.

- apotheose**, vr. Gr., vergoding der Romeinsche keizers, der helden; verheerlijking; slottaferaal.
- apparaat**, o. Lat., toestel; verzameling gereedschappen; **critisch apparaat**, het geheel der noten en aantekeningen bij een wetenschappelijke uitgave.
- appartement**, o. Fr., woning, reeks kamers die men in een huis bewoont.
- appél**, o. Fr., oproep, naamafroeping (**appél nominal**); beroep op een hogere rechtspraak: in **appél** komen; **appellant**, die in **appél** komt, die **appelleert**.
- appendicitis**, vr., ontsteking van het wormvormig verlengstuk van den blinden darm; **appendix**, o. Lat., aanhangsel, toevoegsel.
- appetit**, m. Fr., eetlust; **appetijtelijk**, smakelijk.
- applaudiseeren**, Fr., door handgeklap **applaus**, bijval, betuigen.
- apliceeren**, Lat., op iets leggen, aanwenden; **applicatie**, vr. Fr., oplegging; toepassing, aanwending, ijver.
- appositie**, vr. Lat., bijstelling.
- appreciëeren**, Fr., op prijs stellen, waardeeren; **appreciatie**, vr., waardeering.
- apprehendeeren**, Lat., aangrijpen, in hechtenis nemen; vreezen, duchten.
- appreteeren**, Fr., toebereiden, klaarmaken, glanzen (van stoffen); **appreteur**, m. (vr. **appreteuse**), Fr., die een stof glanzend maakt.
- approbatie**, vr. Fr., goedkeuring; **approbatur**, Lat., „het wordt goedgekeurd”, formule voor de kerkelijke goedkeuring van drukwerken (zie ook op **evulgetur**); **approbeeren**, Lat., **aprouveeren**, Fr., goedkeuren.
- approviandeeren**, **approvisionneeren**, Fr., een

schip, een garnizoen van levensmiddelen voorzien.

approximatief, Lat., bij benadering.

à prendre, Fr., te nemen, nog te krijgen, nog ongetrouwd; **à prendre ou à laisser**, te aanvaarden of te verwerpen, zooals het daar ligt (v. e. voorstel).

après coup, Fr., achteraf; **après diner**, Fr., na den maaltijd (d.i. in opgewekte stemming); **après fortune faite**, na fortuin gemaakt te hebben (in advertenties = wegens stil gaan leven); **après tout** = **after all** (z.a.).

après nous le déluge, Fr., „na ons de zondvloed!” Het zal onzen tijd wel duren (uiting van Lodewijk XV).

a prima vista, Lat., op 't eerste gezicht, van 't blad (spelen); van wissels: bij eerste aanbieding (te betalen).

a priori, Lat., van te voren, vooraf (tegenst.: **a posteriori**).

à prix fixe, Fr., tegen vasten prijs.

à propos, Fr., juist van pas, ter snede, ook: hoor eens; iemand van zijn **à propos** afbrengen: van zijn stuk brengen.

apsiden, vr. mrv. Lat., verzamelnaam voor **aphelium** en **perihelium** (z. a.); **apsis**, vr., **apside**, halfronde, overwelfde nis, inz. voor het hoogaltaar in kath. kerken.

apyrisch, Gr., onbrandbaar, vuurvast.

aqua, vr. Lat., water; **aquae**, mrv., geneeskrachtige bronnen; **aqua destillata**, door distillatie gezuiverd water; **aqua Toffano**, langzaam doo-dend, waterachtig vergift der giftmengster Toffano uit Palermo (17e eeuw); **aqua[el]duct o.**, waterleiding der Ouden, bovengrondscl

- kanaal van metselwerk; **aquamarijn**, zeegroen, edelsteen v. d. kleur; **aquarel**, o., schilderij in waterverf; **aquarium**, o., glazen bekken, waarin visschen en waterplanten gehouden worden; **aquatinta**, vr. It., koper- of staalgravure, die lijkt op een teekening met O.-Ind. inkt of sepia.
- aquae et ignis interdictio**, Lat., („ontzegging van water en vuur”), Rom. verbanningsformule.
- à quatre épingles**, Fr., om door 'n ringetje te halen.
- à quatre mains**, Fr., vierhandig (spelen).
- aquavita**, Lat., „levenswater”, gekruide brandewijn verb. tot **a(k)kefietje**, o. (vervelend) karweitje.
- aquila non capit muscas**, Lat. spreekw.: „een adelaar vangt geen vliegen”, d.w.z. een groot man laat zich niet met nietigheden in.
- arabesk**, vr., door de Arabieren veel gebruikt versieringsmotief, van de tapijtweverij in het beeldhouwwerk overgegaan.
- arabicus**, m. Lat., kenner van het Arabisch.
- à raison van**, tegen den prijs van, naar mate van.
- arak**, vr. Ar., brandewijn van rijst en suiker.
- arbiter**, m. Lat., scheidsrechter; **arbiter elegantiarum**, Lat., scheidsrechter in zake elegantie, toonaangever der mode; **arbitrage**, vr. Fr., scheidsrechterlijke beslissing; **wisselarbitrage**, betaling zonder baar geld tusschen twee plaatsen; **arbitrair**, scheidsrechterlijk; willekeurig; **liberum arbitrium**, vrije wil (tegenst.: **servum arbitrium**).
- arboricultuur**, vr. Lat., boomkweekkunst.
- arcade**, vr. Fr., zuilengalerij.
- Arcadisch**, liefelijk, idyllisch, (afgeleid van **Arcadia**, landstreek in het oude Griekenland, be-

- woond door een herdersvolk en door de oude dichters bezongen als het woonoord van onschuld en geluk); zie ook op **Et in Arcadia ego!**
- arcānum**, o. Lat., geheim middel, toovermiddel.
- arceeren**, evenwijdig of kruiswijze streepjes trekken, bv. om schaduw aan te geven.
- archaïsme**, o. Gr., verouderde uitdrukking.
- archaeoloog**, m. Gr., oudheidkenner; **archaeologie**, vr., oudheidkunde.
- archaeopteryx**, m. Gr., voorwereldlijke, reptielachtige vogel.
- archi**, Gr., voorvoegsel dat aarts beteekent.
- archief**, o. Fr., bewaarplaats, verzameling van belangrijke documenten, handschriften, registers, enz.; **archivalla**, mrv., stukken, tot een archief behoorend; **archivaris**, m., beheerder van een archief.
- archimandriet**, m. Gr., abt in Gr.-Kath. klooster.
- archipel**, m. Gr., eilandenzee.
- architect**, m. Gr., bouwmeester; **architectonisch**, bouwkundig, **architectuur**, vr., bouwkunst, leiding v. e. architect.
- architraaf**, vr. Gr.-Lat., de op kolommen rustende hoofdbalk, bindbalk, bovendrempel.
- archon(t)**, m. Gr., oudt. in Athene titel der 9 hoogste overheidspersonen.
- arctisch**, Gr., noordelijk; om de Noordpool.
- ardito**, It., stoutmoedig; m. mrv., **arditi**, volgelingen van d' Annunzio bij de verovering v. Triest.
- areaal**, o. Lat., bodemoppervlakte.
- arena**, vr. Lat. (lett. zand), het met zand bestrooide strijdperk in het amphitheater; fig. strijdperk.
- areometer**, m. Gr., instrument om het soortelijk gewicht van vloeistoffen te bepalen.

Areopagus, vr. Gr., oud gerechtshof in Athene; fig. vergadering van wijze en geleerde mannen.

Ares, m. Gr., krijgsgod.

Argonauten, m. mrv. Gr., zeevaarders uit de Gr. middeleeuwen, die het Gulden Vlies gingen halen.

argot, o. Fr., speciale taal der misdadigers, ook: eigenaardige uitdrukkingen van schilders, tooneelspelers enz.; zie ook **jargon**.

argumentum, o. Lat., bewijs; **argumentum ad hominem**, waarbij men den tegenstander met zijn eigen woorden weerlegt; **argumentum ex analogia**, bewijs uit overeenkomstigheid; **argumentum e silentio**, conclusie tot niet-aanwezig-zijn uit het ontbreken van gegevens.

Argus, m. (Gr. fabelleer), een vorst met honderd oogen, zinnebeeld der waakzaamheid, vandaar de uitdrukking: met **argusoogen** spieden.

aria, zie: **air**.

Arianen, m. mrv., godsd. secte uit de 4e eeuw, die de goddelijkheid van Jezus ontkenden (naar hun leider Arius te Alexandrië); **Arianisme**, o., de leer van Arius.

Ariër, m., Indo-Europeër, inz. tegenst. tot **Semiet** (z. a.); **Arisch**, den **Ariër** eigen.

aristocraat, m. Gr., voorstander der **aristocratie**, d.w.z. der regeering van de voornaamsten; ook: voornaam (adellijk) persoon; **aristocratie**, vr., gezamenlijke voorname personen in stad of land.

arithmetiek, vr. Gr., rekenkunde.

armada, vr. Sp., oorlogsvloot.

Armageddon, tooneel van den wereldstrijd (Openb. 10 : 16).

Arminiaan, m., aanhanger v. Arminius; remonstrant.

- armoriaal**, o. Fr., wapenboek.
- arnica**, vr. Lat., geneeskrachtige plant; wolverlei.
- aroma**, o. Gr., welriekende geur; **aromatiseeren**, geurig maken.
- arrangeeren**, Fr., schikken, regelen, een muziekstuk pasklaar maken voor andere instrumenten.
- arrest**, o. Fr., vonnis, besluit, beslaglegging, hechtenis; **arrestant**, m., die in hechtenis genomen, **gearresteerd** is.
- arrester**, vr. Eng. rad., bliksem-aardschakelaar.
- arrière-pensée**, vr. Fr., onuitgesproken bijgedachte.
- arrivé**, m. Fr., iemand die i. d. wereld geslaagd is.
- arriviste**, m. Fr., persoon, die er tot iederen prijs bovenop wil komen; eerezuchtige zonder gewetensbezwaren.
- arrogant**, Fr., aanmatigend, verwaand; **arrogantie**, vr., aanmatiging.
- arrondissement**, o. Fr., onderafdeeling van een provincie; rechtsgebied van een rechtbank; afdeeling onder toezicht van een schoolopziener.
- arrowroot**, o. Eng., zetmeel v. d. pijlwortel; stopmiddel.
- ars**, vr. Lat., kunst; **ars arandi**, de kunst van te beminnen (titel van een gedicht van Ovidius); **ars longa, vita brevis**, de kunst duurt lang, het leven kort.
- arsenaal**, o. Fr., tuighuis.
- arsenicum**, o. Lat., sterk mineraal vergif.
- arsjin**, Russ., el = 0.7112 M.
- arsolraad**, D., afkorting van: arbeiders- en soldatenraad.
- arterie**, vr. Gr., slagader; **arteriosclerose**, vr., verkalking der slagaderen.
- artesische put**, geboorde put, waaruit het water

opspuut onder den druk van een hooger gelegen waterader.

artes liberales, zie **artium**.

articulatie, vr. Fr., het duidelijk uitspreken; gewrichtsgeleding; **articuleeren**, Fr., duidelijk spreken.

artificiëel, Fr., kunstmatig.

artisjok, vr. Fr., een soort distel, waarvan vruchtbodem en kelkbladeren als groente gegeten kunnen worden.

arti[e]st, m. Fr., kunstenaar; **artistiek**, kunstvol.

artium liberalium magister, m. Lat., oudt. meester der 7 vrije kunsten; academische titel die aan doctor voorafging.

asbest, o. Gr., vezelachtige onbrandbare delfstof, steenvlas.

ascese, vr. Gr., het zich onthouden van zingenot;

asceet, m., die deze onthouding beoefent, vrome boeteling; (ook gespeld: **askese**, **askeet**).

Asen, m. mrv., van Odin afstammend godengeslacht uit de Noorsche mythologie.

aseptisch, Gr., niet aan bederf onderhevig.

asiel, **asile**, o. Fr., **asyl**, Gr., schuilplaats, toevluchtsoord; vrijplaats voor misdadigers.

asinus asinum fricat, Lat., de eene ezel wrijft den andere (van twee personen die elkaar overdreven lof toezwaaien).

Asmodée, m. Fr., demon, die naar het boek Tobias de 7 mannen van Sarah doodde, vandaar: verstoorder van het huwelijksgeluk en verrader van geheimen, inz. echtelijke.

aspect, o. Fr., aanblik, voorkomen.

asphalt, o. Gr., aardpek, aardhars; straatbedekking daaruit bestaande.

asphyxie, vr. Gr., („zonder polsslag”), de hoogste

- graad van bewusteloosheid.
- aspic**, m. Fr., gelei waarin koud vleesch of koude visch wordt opgediend.
- aspirant**, m. Fr., die naar een betrekking dingt;
- aspirant**, vóór een titel geplaatst, duidt een lageren rang aan: aspirant-onderofficier; **aspiratie**, vr., het **aspireeren**, d.i. streven, dingen.
- aspirine**, vr., pijnstillend geneesmiddel (acetyl-salicyl-zuur), meest in den vorm van tabletten.
- assagaai** of **sagaai**, m., werpspies der Kaffers, met tweesnijdende kling, 1 1/4 à 2 M. lang.
- assaineeringswerken**, werken ter verbetering van den algemeenen gezondheidstoestand.
- assaut**, o. Fr., aanval; oefening, schermwedstrijd.
- assessor**, m. Lat., bijzitter in een college; in Pruisen rechterlijk ambtenaar.
- assidu**, Fr., volhardend, vlijtig, onafgebroken.
- assigneeren**, Fr., een bedrag voor een betaling aanwijzen; **assignaat**, m., papieren geld uit den tijd der Fr. Revolutie; **assignatie**, vr. Fr., aanwijzing tot betalen, orderbriefje.
- assimilatie**, vr. Fr., gelijkmaking, aanpassing; omzetting der voedingsstoffen; **assimileeren**, gelijkmaken; omzetten van voedingsstoffen.
- assises**, vr. mrv. Fr., openlijke terechtzittingen (in Frankrijk) van een crimineel gerechtshof.
- assistent**, Fr., helper; (vr. **assistente**); **assistentie**, vr., hulp; **assisteeren**, helpen, bijstaan.
- associatie**, vr. Fr., vereeniging, vennootschap; **associeeren (zich)**, zich vereenigen met een ander (**associé**) tot het drijven van handel.
- assonantie**, vr. Lat., bij klinkers wat **alliteratie** (z. a.) bij medeklinkers is.
- assortiment**, o. Fr., keuze, sorteering, voorraad.
- assumeeren**, Fr., bijnemen, bij zich voegen, (een

- commissie *assumeert* zich soms een of meer leden); **assumtie**, vr., het aan zich toevoegen; R.-K., Maria Hemelvaart.
- assuradeur**, m. Fr., die verzekeringen (**assurantie**) sluit.
- assyrioloog**, m., kenner der Assyrische oudheden.
- Astarte**, vr. liefdegodin bij de Assyriërs.
- asteroiden**, vr. mrv., de kleine planeten tusschen Mars en Jupiter.
- asterisk**, **astérisque**, m. Fr., sterretje als typografisch verwijzingsteeken; met zulk sterretje geteekend courantenartikel.
- asthma**, o. Gr., aamborstigheid, benauwde adem.
- astigmatisme**, o. Gr., gebrek in de ooglenz of in de photographische lens, waardoor de beelden niet scherp geteekend worden.
- astraal**, Lat., wat tot de sterren behoort; **astraal lichaam**, volgens de spiritisten het tweede, onzichtbare lichaam van den mensch.
- astrakan**, o., gekruld bont, van de huid van ongeboren lammeren (genoemd naar de Russ. stad Astrakan).
- astringeerend**, zie **adstringeerend**.
- astrologie**, vr. Gr., sterrenwichelarij, beoefend door de **astrologen**; **astronomie**, vr. Gr., sterrenkunde, beoefend door de **astronomen**.
- asyl**, zie **asiel**.
- ataman**, Russ., zie **hetman**.
- atap**, vr. Mal., dakbedekking van nipah-palmbladeren en alang-alang.
- atavisme**, o. Lat., als verouderd gevoelde overgeerfde hoedanigheid; **atavistisch**, wat berust op, verband houdt met **atavisme**.
- atax**, naam (in Amsterdam en elders) voor huur-(taxameter-)auto's; z. o.: **taxi**.

- atheïsme**, o. Gr., godloochening; **atheïst**, godloochenaar; **atheïstisch**, godloochenend.
- athenaeum**, o. Gr., oudt. inrichting voor hooger onderwijs.
- Athene**, vr. Gr., godin der wijsheid.
- athleet**, Gr., kampvechter, worstelaar, zwaar gebouwd man; **athletiek**, vr., worstelkunst; lichaamsport; **athletisch**, wat de worstelspelen betreft, ook: zwaar gebouwd.
- at home**, Eng., tehuis; dag en uur waarop men zijn kennissen ongedwongen ontvangt.
- atmosfeer**, vr. Gr., dampkring; eenheid voor het meten van de spanning van gassen en dan gelijk aan den druk van ongeveer 1033 gram op den vierkanten centimeter; **atmosferisch**, wat tot den dampkring behoort, er uit voortkomt.
- atol**, m., ringvormig koraaleiland.
- atoom**, o. Gr., eenheid waaruit alle stof is opgebouwd, vroeger ondeelbaar geacht.
- à tort et à travers**, Fr., onbezonnen, door dik en dun.
- à tout prix**, Fr., tot iederen prijs.
- atrium**, o. Lat., hal in de Romeinsche huizen.
- atrofie**, vr. Gr., wegkwijning, verschrompeling.
- attaché**, m. Fr., toegevoegd ambtenaar (bij een gezantschap).
- attaque**, vr. Fr., aanval inz. van beroerte; **attaqueren**, aanvallen.
- attendeeren**, acht slaan op, doen opmerken.
- attenoi**, (Hebr. **adonai**), Joodsche vloek.
- attentaat**, m. Fr., aanslag, aanranding.
- attent**, Fr., opmerkzaam; **attentie**, vr. Fr., opmerkzaamheid, aandacht; beleefdheid.
- atterissage**, vr. Fr., het neerkomen van een vliegtuig op den grond.

attest, o. Fr., schriftelijke getuigenis; **attestatie**, vr., bewijs van (kerkelijk) lidmaatschap; **attestatie de vita**, verklaring dat een bepaalde persoon in leven is; **attestatie de morte**, acte van overlijden.

atticisme, o., de gekuischte smaak der Atheners.
attila, vr., Hongaarsch nationaal kleedingstuk; korte met tressen versierde huzarenbuis.

attisch, (afgeleid van **Attica**, Grieksch landschap, waar Athene in lag), vernuftig, geestig; **Attisch zout**, fijne geestigheid.

attorney, Eng., advocaat, procureur; **attorney general**, procureur-generaal (ambtenaar O. M.).

attractie, vr. Fr., aantrekking, aantrekkelijkheid.

attrappeeren, Fr., betrappen (op heeterdaad).

attribuut, o. Fr., eigenschap, bemoeiing, zinnebeeldig kenteeke: de zeis en de zandlooper zijn attributen van den dood; **attributief**, wat een eigenschap aanduidt, een recht verleent.

aubade, vr. Fr., morgenbegroeting met muziek of zang voor iemands woning.

au besoin, Fr., in geval van nood.

au contraire, Fr., integendeel.

au courant, Fr., op de hoogte.

auctie, vr. Lat., openbare verkooping; **auctionnair**, ondernemer van publieke verkooping.

auctor, m. Lat., **auteur**, Fr., bedrijver, dader, schrijver; **auctor intellectualis**, de „geestelijke dader”, degeen, aan wien iets indirect te wijten is.

audiatur et altera pars, Lat., ook de andere partij (de beklaagde) moet gehoord worden.

audibility-meter, m. Eng. rad., toestel ter bepaling van de sterkte van signalen.

audiëntie, vr. Fr., gehoor bij een vorst, etc.

- audio frequency**, vr. Eng. rad., laagfrequentie.
- audiphon**, m. Gr., oorhoren voor dooven.
- auditeur militaire**, m. Fr., ambtenaar van het openbaar ministerie bij een krijgsraad.
- audite**, vr. Lat., het hooren, meer speciaal: het voor zich doen optreden van een kunstenaar vóór hem te engageeren.
- auditorium**, o. Lat., de toehoorders; de gehoorzaal.
- au fait (zijn)**, Fr., ter zake zijn.
- Aufklärung**, vr. D., verlichting, 18de eeuwsche anti-kerkelijke geestesstrooming.
- au fond**, Fr., in den grond der zaak.
- Augiasstal (een - reinigen)**, Gr. fabell., een vuil, moeilijk werk doen, waar bijna niet door te komen is (Augias, koning van Elis, had een kudde van 3000 runderen, wier stallen in geen 30 jaren gereinigd waren).
- augu(u)r**, m. Lat., waarzegger uit vlucht, gezang of geschreeuw der vogels.
- aula**, vr. Lat., gehoorzaal eener universiteit.
- au pair wonen**, Fr., kost en inwoning genieten in ruil voor te bewijzen diensten.
- aura**, vr. Lat., noemen de occultisten de mystieke psychoastrale uitstraling; **aura popularis**, Lat., de onstandvastige volksgunst.
- aurea mediocritas**, vr. Lat., de gulden middenweg.
- aureool**, o. Lat., stralenkrans om het hoofd der heiligen; **aureool** van dapperheid, faam daarvan.
- au revoir**, Fr., tot wederziens.
- auri sacra fames**, Lat., vloekwaardige honger naar goud.
- Aurora**, vr. Lat., de dageraad (godin); morgen-rood; **aurora borealis**, noorderlicht.
- ausculteren**, Lat., door middel van een werktuig (**stethoscoop**) luisteren naar de geluiden in het

lichaam.

ausdauer, vr. D., volharding, weerstandsvermogen.

aus einem Gusz, D. (voortgekomen) uit één gieting; van een kunstwerk: voortgebracht door één aanhoudende inspiratie.

Ausgleich, vr. D., schikking, verdrag, in 't bijz. dat tusschen Oostenrijk en Hongarije.

au sérieux, Fr.; iemand of iets **au sérieux** nemen, hem, het als ernstig beschouwen.

ausnützen, D., exploiteeren, uithuiten.

auspiciën, vr. Lat., voortteekens; bescherming.

aussichtslos, D., zonder vooruitzicht of toekomst.

austeriteit, vr. Fr., plechtige, strenge ernst.

austral, Lat., zuidelijk.

altaar, o., altaar.

autarchie, vr. Gr., zelfregeering, zelfheerschappij.

aut Caesar, aut nihil, Lat., of keizer, of niets.

auteur, m. Fr., schrijver, vervaardiger.

authenticiteit, vr. Fr., echtheid geldigheid (in rechten), geloofwaardigheid; **authentiek**, echt, enz.

auto, vr. Fr., rijtuig met mechanische (eigen) beweegkracht; **autobus**, m. Fr., als omnibus ingerichte automobiel.

auto, Gr., zelf, eigen; **autobiografie**, vr., eigen levensbeschrijving; **autochthonen**, de oorspronkelijke bewoners van een land; **autocratie**, vr., regeering van een **autocraat**, dat is een onbeperkt heerscher; **autodidact**, die zichzelf bekwaamd heeft; **autograaf**, vr., eigenhandig handschrift; **automaat**, m., wat schijnbaar zich zelf beweegt, voorwerp, door een uurwerk in beweging gebracht; willoos persoon; **autonoom**, zich zelf regeerend; **autonomie**, vr., zelfregeer-

- ring (van provinciën en gemeenten); **auto-piano**, zelfspelende piano; **autopsie**, vr. (lett. beschouwing met eigen oogen), lijkschouwing; **autosuggestie**, vr., zelsuggestie; **autotype**, vr., procédé om een fotografie voor den druk geschikt te maken.
- auto da fé**, o. Port.-Sp., (lett.: geloofsdaad), ket-tergericht; **autolette**, vr. Fr., kleine **automobiel**.
- auto-receiver**, vr. Eng. rad., automatisch ontvang-toestel.
- autorisatie**, vr. Fr., machtiging; **autoriseeren**, machtigen; **autoriteit**, vr., gezag, gezaghebbend persoon; **autoritair**, gezaglievend, eigenmachtig.
- aux grands maux les grands remèdes**, Fr. spreek-woord: tegen erge kwalen, krasse middelen.
- auxillair**, Fr., wat te hulp komt; hulp.
- aval**, o. Mal., verklaring op een wissel, dat men zich borgstelt voor de betaling. Het woord is afkomstig van het Mal. **awal** = begin, (van de maand); **avalist**, die voor **aval** teekent.
- avanceeren**, Fr., vooruit (doen) gaan; bespoe-digen, vooruitkomen; bevorderen; **avancement**, o., bevordering; **avances**, vr. mrv. Fr., tege-moetkoming, avances maken, de eerste stappen doen (tot een verzoening, bijv.).
- avantage**, o. Fr., voordeel, nut, voorrecht; **avan-tageus**, voordeelig.
- avant-garde**, vr. Fr., voorhoede; **avant-scène**, voorste gedeelte van het tooneel.
- avant la lettre**, Fr., (lett. vóór de letter), vóór het onderschrift op plaat of steen aangebracht wordt; de eerste en de beste afdrukken van een gravure of steendrukplaat; een marxist avant la lettre: iemand met marxistische ideeën voor de leer van Marx door dezen werd te

- boek gesteld.
- avarié**, Fr., lett. „beschadigd”: door een geslachtsziekte aangetast.
- avatara**, Sanskr., vleeschwording (inz. van Vishnoe); fig.: gedaanteverwisselingen.
- Ave, Caesar, morituri te salutant**, wees gegroet, keizer, zij die sterven gaan, groeten u! (begroeting van den keizer door de zwaardvechters bij de volksspelen in het oude Rome); **Ave Maria**, Lat., Wees gegroet Maria, begin van een R.K. gebed.
- avenue**, vr. Fr., toegangsweg, bestrate laan.
- average**, Eng., middensoort.
- averij**, fr. Arab., scheepsschade.
- aversie**, vr. Fr., afkeer.
- aviatiek**, vr. Fr., vliegkunst; **aviateur**, vliegenier.
- avicultuur**, vr. Fr., vogelteelt.
- aviso**, Fr., snelloopend vaartuig om berichten over te brengen, adviesjacht.
- a vista**, It., op zicht, op vertoon te betalen, van wissels.
- à vol d'oiseau**, Fr., in vogelvlucht.
- à votre santé**, Fr., op uw gezondheid.
- à vue (vertalen)**, onvoorbereid vertalen; muz.: van het blad.
- axioma**, vr. Gr., stelling, die geen bewijs nodig heeft, (bijv.: de rechte lijn is de kortste afstand tusschen 2 punten); onomstootelijke waarheid.
- Axminster**, Eng., soort tapijt.
- Aya Sophia**, Gr. (hagia sophia), lett. heilige wijsheid, naam van de beroemde hoofdkerk (nu moskee) in Constantinopel.
- Ayredale**, Eng., soort Schotsche hond.
- azimuth**, o. Ar., hoek gevormd door een vertikaal door een hemellichaam gebracht vlak met den

meridiaan eener plaats; top(punts)hoek.
Azteken, naam van het door de Spanjaarden in Mexico aangetroffen ras met hooge cultuur.
azuur, o. Ar., de lucht; in de heraldiek: blauw.

B.

B., oud-rom. cijfer = 300; **$\overline{B}$** . (Rom. getal) = 300000; **B. A.** = **bachelor of arts**, baccalaureus der vrije kunsten (laagste academische graad in Engeland); **B. B.**, (in Indonesië) binnenlandsch bestuur; **B. L.**, benevolente lector, Lat., goedgunstige lezer; **B. M.**, beatae memoriae, Lat., zaliger gedachtenis; **B. S. G. D. G.**, = **breveté sans garantie du gouvernement**, gebreveteerd zonder waarborg van de regeering, formule op de door de Fransche regeering verleende patenten, komt ook op de gepatenteerde voorwerpen zelf voor.

baajerd, m., wanordelijke boel, chaos.

Baäl, Foenicische godheid; **baälsdienst**, ketterdienst.

baar (van het Mal. **orang beharoe**), nieuweling, die pas in Indië is, onbevaren matroos.

bab, Arab., poort, deur, zeestraat.

baba, Mal., in Indonesië geboren Chinees.

baboe, Mal., Javaansche kindermid.

baby, Eng. (spr. beebie), klein kind; **baby-farming**, Eng., „engeltjesmakerij”.

baccalaureaat, o. Fr., laagste academische graad in Frankrijk en Engeland; **baccalaureus**, (Eng.

bachelor, Fr. **bachelier**). bezitter van dien graad.
baccarat, o. Fr., kaartspel tusschen één speler, die

- de bank houdt en de anderen; het staat in kwaden reuk wegens den meest hoogen inzet.
- bacchanaal**, o. Lat., (mrv. **bacchanaliën**,) oorspr.: feest ter eere van **Bacchus**, den god des wijns; drinkgelag; **bacchant**, **bacchante**, Bacchuspriester, -priesteres; dronken, uitgelaten man of vrouw.
- bachelor**, Eng., vrijgezel; z. o. **baccalaureaat**.
- bacil**, vr. Lat., staafjesbacterie, groep van bacteriën, kiemen van enkele infectieziekten (**bacillus**, Lat., stokje).
- backfisch**, D., bakvischje, jong meisje.
- backwoods**, Eng. (lett. achterwouden); maagdelijke bosschen i. h. „verre westen” v. Amerika.
- bacon**, Eng., varkensvleesch, spek. In den handel: het halve varken, ontdaan van kop, pooten, bekkenbeenderen, schouderbladen en ruggestreng, en geconserveerd in zout of salpeter.
- bacove**, vr., West-Indische naam voor banaan.
- bacteriën**, vr. Gr. (ook: slijtzwammen), alg. naam voor de overal in lucht, water en levende organismen verbreide laagste leden van het plantenrijk, oorzaken van gisting- en rottingsprocessen en kiemen der infectieziekten; **bacteriologie**, vr., leer der bacteriën; **bacterioscopie**, onderzoek der bacteriën met behulp van een microscoop.
- badge**, Eng., onderscheidingsteeken, inz. van de regimenten in het Eng. leger.
- badinage**, vr. Fr., scherts; **badinage à part!**, scherts ter zijde!; **badineeren**, schertsen.
- badine**, vr. Fr., dun wandelstokje.
- Baedeker**, naam van een soort reisboeken in roode bandjes met gouden stempel, genoemd naar den uitgever Karl Baedeker.
- bagatel**, o. Fr., kleinigheid.

bagijn, zie **bejijn**.

bagno, o. It., oudt. gevangenis in Turkije en elders voor galeislaven; nu algemeen: plaats voor dwangarbeid.

bag-pipe, Eng., doedelzak.

baguette, vr. Fr., roede, stok, laadstok; **à la baguette**, „onder stokslagen”, hard (behandelen).

bahoe, Mal., = bouw (z.a.).

bahut, m. Fr., antieke kist of koffer, nu kast.

baaignoire, vr. Fr., badkuip; parterre (z.a.) in een schouwburg.

bain-marie, vr. Fr., keukengereedschap, bestaande uit een pan, welke hangt in een ketel, die met kokend water gevuld kan worden.

baisse, vr. Fr., daling in prijs, **à la baisse** (speculeeren): zóó dat men voordeel heeft bij het dalen der prijzen; (tegenst. **hausse**); **baissier**, die à la baisse speculeert.

bajadere, vr., Port., Indische danseres.

bajes, Barg., gevangenis.

bajazzo, It., paljas, hansworst.

bajonet, vr. Fr., steekwapen op een geweer.

bakelite, vr. Eng. rad., isolatie-materiaal.

bakhsjisi, Perz., geschenk, fooi.

bal, o. Fr., danspartij; **bal masqué**, gemaskerd bal;

bal paré, bal, waar men alleen in baltoilet komt; **bal champêtre**, bal in de open lucht.

balanceeren, Fr. (zich) in evenwicht houden.

balans, vr. Fr., weegschaal; evenwicht; eindrekening van het grootboek, d.w.z. overzicht van de uitkomsten van een zaak.

balalajka, vr. Russ., driesnarig, op een gitaar gelijkend muziekinstrument der Klein-Russen.

balata, gedroogd melksap van een boom in West-Indië, dat veel op gutta-percha lijkt.

- baldakijn** of **baldaquin**, m. Fr., troonhemel, draaghemel.
- bale-bale**, vr. Jav., rustbank.
- balle**, vr. Fr., afsluithek, inz. in de rechtszaal, vandaar: de balie, de rechterlijke macht.
- ballie**, vr. Lat., riddergebied, afdeeling eener orde.
- balista**, vr. Lat., oorlogswerktuig der Ouden om groote steenen of pijlen mee te slingeren: **ballistiek**, vr., kennis der snelheid en der richting van projectielen (pijlen, kogels, enz.).
- baljuw**, m. Lat., voormalig rechterlijk ambtenaar, vooral belast met het vervolgen der misdadigers, schout, drost.
- balkaniseeren**, in kleine half-koloniale staatjes verdeeld raken, b.v. de **balkaniseering** van Europa.
- ballade**, vr. Fr., gedicht over een legendarische of avontuurlijke gebeurtenis; de daarbij behoorende muziek.
- ballast**, m. Fr., belasting van het ruim van een onbevracht schip, bestaande uit ijzer, steenen, enz.; het grint op de spoorwegen; grint dat uit een luchtballon weggeworpen kan worden, om stijging te veroorzaken; fig.: waardelooze zaak.
- ballerina**, vr. It., balletdanseres.
- ballet**, o. Fr., dans op het tooneel.
- ballistiek**, zie op **balista**.
- ballon**, m. Fr., luchtbal, ook (naar den vorm) naam van sommige koepelbergen: *Ballon d'Alsace*, bijv.; **ballon captif**, aan een kabel vastliggende ballon; **ballon d'essai**, proefballon (die opgelaten wordt om de windrichting te bepalen); uiting, mondeling of schriftelijk, om anderen uit te lokken hun meening te zeggen.
- ballotage**, vr. Fr., beslissing over het al of niet

- toelaten van een nieuw lid; **balloteeren**, stemmen daarover (oorspr. door middel van balletjes van verschillende kleur).
- Ballplatz**, plein in Weenen, waar het Oostenr. ministerie van buitenl. zaken was, vandaar korthedshalve gebruikt om dat ministerie aan te duiden.
- balneotherapie**, vr. Lat.-Gr., geneeswijs d. baden.
- balsem**, m., welriekend, pijnstillend sap; **balsemiek**, welriekend, in Ind.: zeer warm.
- balustrade**, vr. Fr., leuning.
- bambino**, It., kindje; kindeke Jezus.
- bambocciaden**, It., schilderijen, die drastische tooneeltjes voorstellen uit het leven der lagere volksklassen (naar den bijnaam Bamboccio, „krates”, van den mismaakten schilder Pieter van Laar, 17e eeuw).
- bamboedoeri**, Mal., doornbamboe, waarmee de inlandsche vestingen soms versterkt zijn.
- bami**, vr., Chineesche spijs, een soort macaroni (ba) met varkensvleesch (mi).
- ban**, m. Fr., oorspr. openbaar afgekondigd besluit; tromgeroffel of trompetgeschal voor en na het aflezen van een proclamatie aan de troepen, (**den ban openen, sluiten**); uitstooting uit het land, uit de kerk; oudtijds rechtsgebied; lichting van troepen; **banaal**, oorspr.: wat tot gemeen gebruik van allen bestemd is; plat, alledaagsch; **banaliteit**, vr., een alledaagsch, onbeteekenend gezegde.
- ban** of **banus**, Hong., ambtstitel van de bevelhebbers der vroegere Hong. grensprovincies, die **banaten** heetten.
- bandage**, vr. Fr., zwachtel, verband, breukband; **bandagist**, vervaardiger van breukbanden.

- banderillo** m., Sp., degeen, die in een stierengevecht den stier tergt door hem korte, met linten omvlochten dolken (**banderillos**) in den nek te stooten.
- bandjir**, m. Mal., overstroming.
- banjer**, z. afz., veel, zeer; ook: druktemaker.
- banjo**, Am. Negergitaar; Jap. bestuurder.
- banket**, o. Fr., feestmaaltijd; aarden wal waarachter schutters zich kunnen beschermen; soort gebak.
- banknoot**, vr. Eng., bankbiljet (inz. Engelsche).
- bankroet** (uit It.), staking van betaling; **frauduleus bankroet**, hetzelfde bij geveinsd onvermogen.
- baobab**, m., apenbroodboom, reusachtig groote boom met verfrisschende vruchten.
- baptist**, dooper; Doopsgezinde.
- bar**, Eng., tapperij; sluitboom, z. ook, **balie**; Chald.: zoon; **barkeeper**, Eng., tapper; vrouwelijke bediende in een bar.
- barang**, Mal., bagage, bezittingen.
- baratterie**, vr. Fr., onrechtmatige handeling van schipper of equipage tot schade van de lading, van den reeder of den assuradeur.
- barbaar**, bij de oude Grieken en Romeinen: ieder buitenlander; onbeschaafd, woest mensch.
- barbacane**, vr. Fr., oudt. wachttorens.
- barbarisme**, woord, of uitdrukking, die in strijd met het taal-eigen naar de regels eener vreemde taal gevormd is.
- barbarossa**, vr. It., „roodbaard”, bijnaam van keizer Frederik I.
- barbette**, vr. Fr., aardophooping achter de borstwering van een vestingwerk, waarop geschild kan worden, zóó dat het over de borstwering heen kan vuren.

barcarola, vr. It., lied der Venetiaansche gondeliers.

bard, dichter en zanger der oude Galliërs.

barêt, oudt. soort mutsachtig hoofddeksel.

barge, vr. Fr., trekschuit, klein stoombootje.

bargoensch, o., onverstaanbare taal, dieventaal.

bariton, hooge bas- of lage tenorstem (-zanger).

bar-mizwa, Heb., lett.: „zoon van den plicht”, naam van den kerkelijk meerderjarigen Israëliet (16 jaar).

Barnum (naar een Am. ondernemer van publ. vermakelijkheden van dien naam): reclameheld.

barok, Fr., wonderlijk, grillig; als naam voor een bouwstijl: de verbastering van de Renaissance in de 17e eeuw, zich kenmerkend door overdaad van versiering.

barometer, m., werktuig om de drukking der lucht aan te geven en het weer te voorspellen. (De kwikkolom daalt, de wijzer loopt terug als er regen op komst is.)

baronet, laagste adellijke rang in Engeland, met titel: sir.

barouchet, Fr., tweewielig rijtuig.

barrage, m. Fr., stuwdam in een rivier.

barrel, Eng., vat, ton; als vochtmaat 31 à 36 gallons (z.a.).

barretter, vr. Eng. rad., ijzerdraadweerstand.

barricade, vr. Fr., straatversperring, meest in tijden van oproer; **barricadeeren**, versperren, verschansen.

barrière, vr. Fr., slagboom, tolboom.

barzoi, m. Russ., langharige hazewind.

bas, m. It., diepste mannenstem.

basalt, o., donkergrauwe harde rotssteen.

bas-bleu, vr. Fr., blauwkous, geleerde vrouw.

- bascule**, vr. Fr., brugbalans, wip.
- base-ball**, o., Amer. nationaal balspel met harden bal en slaghouten gespeeld, door twee partijen, elk van 9 spelers.
- Basedowsche ziekte**, vr., een bepaalde door Basedow beschreven klieraandoening.
- baseeren**, Fr., steunen, bouwen op, gronden;
- basement** of **basament**, o. It., voetstuk, grondstuk, fundeering.
- Bas-Empire**, Fr. (lett. het lage keizerrijk), het Romeinsche keizerrijk na Theodosius, dat men vroeger als vervalperiode beschouwde.
- basileus**, m. Gr., koning, ook titel der Byzantijnsche keizers.
- basillek**, vr. Fr., bij de ouden: rechtszaal; in Rome tevens handelsbeurs, daarna naam van een in dien vorm gebouwde, oud-chr., kerk.
- basilissa**, vr. Gr., vrouw v. d. **basileus** (z. a.).
- basilisk**, m. Gr., draak, wiens blik doodde.
- basis**, vr. Gr., voetstuk, grondvlak, grondslag; (scheik.; mrv. **bases**), stof, die, met een zuur verbonden, een zout vormt.
- Basken**, m. mrv., naam van de niet-indogermaansche volksstam in de N.-W. hoek van Spanje.
- basket**, o. Eng., korf; **basket-ball**, korfbal; **basket coil**, vr. rad., korfspoel, spoel met lage zelfcapaciteit.
- bas-relief**, o. Fr., half verheven beeldhouwwerk.
- bassa**, zie **pacha** of **pasja**.
- bassin**, o. Fr., kom, (mijn)bekken, stroomgebied.
- basta!** It. en Sp., genoeg! daarmee uit!
- bastaard**, m. Fr., onecht kind; plant of dier, uit kruising van twee verschillende rassen.
- bastille**, vr. Fr., oudt., kasteel, fort; fig. staatsgevangenis, steunpunt van het gezag. De Bas-

- tiile, de beruchte Parijsche staatsgevangenis, in 1789 gesloopt.
- bastion**, o. Fr., uitspringend deel v. e. fortwal.
- bastonnade**, vr. Fr., Turksche straf, bestaande in slagen op de voetzolen.
- bat**, o. Eng., slaghout bij het cricketspel.
- bataille**, vr. Fr., veldslag; **histoire bataille**, geschiedschrijving, welke bij voorkeur verhaalt van oorlogen, oorlogshelden, enz.
- bathometer**, m. Gr., diepte-meter; **bath(y)ometrie**, vr., diepzee-meting.
- batikken**, Mal., procédé tot het verven aan één stuk van weefsels, waarbij de gedeelten, waar een bepaalde kleur niet aangebracht moet worden, met was bedekt worden; **batik**, vr., **batiks**, mrv., op die manier versierde lap.
- Bat[el]to**, m., mythische stamvader der Bataven.
- bâton de maréchal**, m. Fr., maarschalkstaf; fig., het hoogste, wat iemand bereiken kan.
- batonneeren**, Fr. (van **bâton**, stok), schermen met korten of langen stok; **bâtonnier**, m. (lett. „stafdrager”), deken v. d. orde d. advocaten (in Fr.).
- batterij**, vr., afd. veld- of scheepsgeschut; rij onderling verbonden elementen tot opwekking v. elec. stroom.
- bauernfänger**, m. D., kwartjesvinder.
- B. A. unit**, vr. Eng. rad., eenheid v. elec. weerstand volgens de British Association in 1863 = 0.9867 ohm (z. a.).
- bauxiet**, o., aluminium- en ijzerhoudend mineraal.
- bavardage**, vr. Fr. (van **bavard**, wauwelaar), kletspraat.
- bavianen**, Barg., hard werken, inz. kolentrimmen.
- bear**, m. Eng. (lett. beer), speculant à la baisse (contramineur).

beat reception, vr. Eng. rad., ontvangst met terugkoppeling.

beatus, Lat., zalig; **Beata Virgo**, vr., de Heilige Maagd; **beatae memoriae**, zaliger nagedachtenis; **beati possidentes**, zalig zijn de bezitters; **beatus ille (qui procul negotiis)**, „zalig hij die ver van drukte”, beginregel van een ode van Horatius ter verheerlijking v. h. landleven.

beau, m. Fr. (schoon), modegek; **beau-geste**, vr., schoon gebaar; **zijn of haar beau jour hebben**, er buitengewoon goed uitzien; **beau monde**, m., groote wereld; **beauté**, vr. (schoonheid), schoone vrouw, (Eng. *beauty*); **la beauté du diable**, Fr. (de schoonheid des duivels), de schoonheid der jeugd, met de jaren verdwijnend.

bébé, m. Fr., = **baby** (z. a.).

bedak, vr. Mal., rijstpoeder als blanketsel.

bedlamiet, m. Eng., krankzinnige, zoo genoemd naar oud-Londensch hospitaal.

Beëlzebub, m. Hebr., de opperste der duivelen.

beffroi, m. Fr., **belfroot**, Vl., stadsklokketoren.

begeisterung, vr. D., geestdrift.

begijn, vr. Vl., met andere zonder kloosterregel te samen levende geestelijke zuster.

begleiterscheinung, vr. D., nevenverschijnsel.

bégueule, vr. Fr., preutsche vrouw.

begum, vr., titel van vorstinnen in Voor-Indië.

behaai, Barg., lawaai, drukte.

bei(y), m. T., titel hoofdofficieren en -ambtenaren; oorspronkelijke titel der bestuurders van provinciën en der leenroerige vorsten van den Sultan van Turkije (= Ar. *seid*).

beige, Fr., lichte, bruingrijze kleur.

beignet, m. Fr., gebak uit een of andere vrucht, in meelbeslag gedoopt en in olie gebakken.

Beiram, o., godsdienstig feest der Turken na de vastenmaand Ramadan.

bel esprit, m. Fr., vernuft, geestig man, man van letterkundigen smaak; **les beaux esprits se rencontrent** (lett. de schoone geesten ontmoeten elkaar), zegt men schertsend als twee menschen tegelijk op een zelfde idee komen.

bel-étage, vr. Fr., bovenverdieping aan straat.

Belialskind, deugniet. (**Belial** god der Phœniciërs; bij de Israëlieten: de booze, de duivel.)

belladonna, vr. It., lett.: schoone dame; nachtschade (vergiftige plantensoort).

bellettrie, vr. Fr., schoone letteren; van **belles lettres**; **bellettrist**, m., beoefenaar der schoone letteren.

bellevue, vr. Fr., zie **belvedere**.

belligerant, m. Lat., oorlogvoerend(e).

bellum omnium contra omnes, Lat., oorlog van allen tegen allen.

belvedere, o. It., schoon uitzicht; terras of toren, vanwaar men een schoon uitzicht heeft.

ben, Hebr., in samenstellingen: zoon van.

bench, vr. Eng., bank, gerechtshof; **King's bench**, 's Konings gerecht.

bendi, vr., Ind. tweewielig mandenwagentje.

bene, Lat., goed, **bene merenti**, wèl verdiend (opschrift van een pauselijke medaille).

benedicite, o. Lat., dankgebed; **bénédictine**, vr. Fr., likeur vroeger door de Benedictijnermonniken in Frankrijk gefabriceerd; **benedictie**, vr., zegen; **gebenedijd**, gezegend.

beneficium, **beneficie**, o. Lat., oudt. kerkelijk leen; voorrecht, begunstiging, weldaad; **onder beneficie van inventaris**, onder voorrecht van boedelbeschrijving (voorwaarde die b. h. aanvaarden

- v. e. erfenis gesteld kan worden, zoodat men niet aansprakelijk is voor de schulden, als die de baten overtreffen); **benefice**-voorstelling of **benefiet**, vr., voorstelling ten bate v. e. tooneelspeler (-speelster), de(n) **beneficiant(e)**.
- bene qui latuit bene vixit**, Lat., wie verborgen heeft geleefd, heeft goed geleefd.
- benevolentie**, vr., welwillendheid.
- bengaalsch vuur**, o., mengsel van verschillende brandbare stoffen, dat een gekleurde, heldere vlam geeft, inz. gebruikt bij feestelijkheden.
- beni**, Ar., „kinderen”, in samengestelde namen, duidt een stam of geslacht aan.
- Benjamin**, Hebr. (zoon der vreugde), jongste zoon.
- benteng** of **benting**, vr. Mal., versterking.
- benzine**, vr., uit teer of petroleum gewonnen vluchtige olie; **benzol**, o., een uit koolteer verkregen koolwaterstof.
- Beotiërs**, bewoners van **Beotië**, Gr. landstreek, die voor onbeschaafd en ruw doorgingen; **Beotisme**, o., boersche onwetendheid.
- berceau**, m. Fr., priëel, wieg; **berceuse**, vr., wiegelied.
- bergamot**, vr. T., een fijne peersoort.
- bergerac**, Fr., zoete witte Fr. wijn uit Bergerac.
- bergère**, vr. Fr., herderin; gemakkelijke leunstoel.
- be(r)i-ber(r)i**, vr., Ind. ziekte, kenteekenen: mateheid, verdooving der ledematen.
- berline**, vr. Fr., overdekte reiswagen (vierwielig en op veeren, met beweegbare kap.)
- Berlitz-school**, school voor taalonderwijs volgens de **Berlitz-methode**, waarbij de vreemde taal onderwezen wordt door haar den leerling van meet afaan te doen spreken.
- Berner-conventie**, te Bern gesloten internationale

overeenkomst ter bescherming van auteurs-rechten (1886, herzien 1908).

berrie, vr., draagbaar.

bersaglieri, mrv., Italiaansche infanterie-soldaten.

berserker, krijgsman der oud-noorsche sage die zonder pantser met razende woede streed.

Bertillonage of **anthropometrie**, vr. Fr., stelselmatige meting van lichaamsdeelen, gecombineerd met het nemen van photo's en duimafdrukken, ter vaststelling van de identiteit van misdadigers (zoo genoemd naar den Franschen geleerde Bertillon, die het eerst een **anthropometrischen** dienst organiseerde).

beryl, o., doorzichtig gesteente van zegroene kleur.

besjoechem, Barg., bij de hand, sluw.

besogne, vr. Fr., zaak, aangelegenheid, werk;

besogneeren, zaken behandelen.

bestialiteit, vr. Fr., beestachtigheid; **bestiaril**, mrv. Lat., (enkelv. **bestiarius**), oudt. zij, die in den circus tegen wilde dieren vochten.

bête, vr., zelfst. en bijv. dier, domoor, onnoozel;

bêtise, vr., domheid; hij (het) is zijn **bête noire** (lett. zwart beest): hij kan hem (het) niet uitstaan, het is zijn schrikbeeld.

betel, vr. Jav.; zie op **sirih**.

Bethel, o. Hebr., godshuis.

betoel, Mal., heusch, juist, echt, waarlijk.

betoeg, Barg., rijk.

beton, o. Fr., mengsel van in water snel verhardende kalk, zand en kiezel, voor bouwwerken veel gebruikt; **gewapend beton**, door inwendig ijzeren vlechtwerk versterkt beton.

bettelstudent, m. D. (lett. bedelstudent), arme student, die zelf in zijn onderhoud voorziet.

- beurré**, m. Fr., soort fondant.
bey, Fr., zie **bei**.
bi, Lat., voorvoegsel, dubbel, tweemaal.
biais, o. Fr., schuine garneering.
bielot, m. Fr., snuisterij.
bibit, vr. Mal., ziektevrje suikerrietplant.
bible, Fr. en Eng., Bijbel; **biblia**, mrv. Gr., de boeken, d.i. de Bijbel; **bibliograaf**, boekbeschrijver, d.w.z. die lijsten maakt van titels en inhoud; **bibliografie**, vr., boekbeschrijving; **biblio-maan**, boekenverzamelaar; **bibliophiel**, boeken-liefhebber; **bibliotheek**, vr., boekenverzameling; **bibliothecaris**, bestuurder van een bibliotheek.
biceps, m. Lat., tweehoofdige bovenarmspier.
biconcaaf, Lat., dubbel holrond (van lenzen); **biconvex**, dubbel bolrond.
bidet, m. Fr., oudt. klein paard; waschstelletje op pooten om de zitdeelen te wasschen.
bien public, m., Fr., algemeen welzijn.
bifurcatie, vr. Fr., splitsing in twee takken (van een spoorlijn, een rivier, enz.).
bigamie, vr. Gr., het dubbel gehuwd zijn; **bigamist**, m., dubbel-gehuwde.
bigot, Fr., kwezelachtig vroom; **bigotterie**, vr., kwezelachtige vroomheid.
bijou, o. Fr., kleinood. juweel.
bilateraal, Fr., beiderzijdsch; wat twee zijden heeft of twee partijen bindt.
bilinguaal, Lat., tweetalig.
Bill, **Billy**, Eng., vleinaam voor William (Willem).
bill, m. Eng., wetsvoorstel; aanplakbiljet, bericht, waarschuwing, lijst, opgave.
billet, o. Fr., biljet, briefje; **billet d'amour**, **billet-doux**, Fr., minnebriefje.
Billiken, o., Ind. lachgodje, waarvan het afbeeldsel

- gebruikt wordt als **mascotte** (z.a.).
- biljoen**, o., duizendmaal duizend millioen; in Frankrijk en Amerika duizend millioen.
- bimetallisme**, o., muntstelsel, gebaseerd op den dubbelen standaard, d.w.z. waarbij een vaste verhouding aangenomen wordt tusschen de waarde van het goud en die van het zilver.
- binocle**, m. Fr., tooneel- of veldkijker.
- bio**, van het Gr. **bios** (= leven), komt in vele samenstellingen voor; **biochemie**, vr., leer der stofwisseling in levende organismen; **biogenetisch**, wat de ontwikkeling van het leven betreft; **biograaf**, m., levensbeschrijver; **biografie**, vr., levensbeschrijving; **biologie**, vr., wetenschap van het leven; machtsuitoefening over eens anders zinnen en denkvermogen; misleiding; **biologeeren**, macht uitoefenen over eens anders zinnen en denkvermogen; benevelen; misleiden; **biomagnetisme**, o., dierlijk magnetisme; **bioscoop**, m., inrichting, waar men door den kinematograaf (z.a.) voorstellingen geeft.
- biplaan**, m. Fr., tweedekker, vliegtuig met twee boven elkaar geplaatste draagvlakken.
- bipolar**, Eng. rad., tweepolig.
- biribi**, o., strafbataljon in Fr.-Afrik. koloniën.
- bis**, Lat., tweemaal; **bis** roepen, herhaling vragen; **bisseeren**, herhalen; **non bis in idem**, Lat., niemand mag tweemaal terecht staan voor dezelfde zaak; **bis dat qui cito dat**, Lat., tweemaal (dubbel) geeft, wie spoedig geeft; **artikel 3 bis**, na art. 3 ingelascht art.
- bisbilles**, vr. mrv. Fr., ruzietjes om nietigheden.
- bisexualiteit**, vr., tweegeslachtelijkheid.
- bismuth**, vr. D., aschtin, blinkend tin, spiegeltin; roodachtig-wit, bros metaal.

- bison**, m. Fr., bultrund der N.-Am. prairieën.
bissectrice, vr. Fr., lijn, die een hoek middendoor deelt.
bitte! D., als 't u blijft; dank u; bedien u; na u!
bitumineus, hars- of asphalt-(**bitumen**-)houdend.
bivak, o. Fr., nachtverblijf in de open lucht; **bivakkeeren**, in de open lucht overnachten.
bizarre, Fr., wonderlijk, raar; **bizarrerie**, vr., wonderlijkheid, grilligheid.
black, Eng., zwart; **black and tan**, lett.: zwart en geelbruin; naam voor het konijn van die kleuren; scheldnaam door de Ieren aan de Engelsche soldaten gegeven om de khaki-kleur van hun uniform; **blackleg**, m., onderkruiper; **black tape**, vr. rad., isolatieband.
blague, vr. Fr., bluf, grootspraak; **blagueur**, m., bluffer, zwetser; **blagueeren**, bluffen.
blamage, vr. D., smaad, oneer; **blameeren**, zijn goeden naam benadeelen.
blanc-bec, Fr., melkmuil; **blanc-manger**, m. Fr., pudding, uit room, melk, suiker en gelatine.
blanco, Sp., oningevuld; **blanco crediet**, crediet zonder dekking.
blanda of **belanda**, Mal., Hollandsch; **negari belanda**, Holland; **orang belanda**, Hollander.
blasé, Fr., ook: **geblaseerd**, oververzadigd, door uitspattingen, onverschillig voor genot.
blazoen, o. Fr., wapenschild.
blessuur, vr. Fr., wonde; **blesseeren**, verwonden.
blindeeren, Fr., bomvrij maken (door bedekking met aarde of pantsers); **blindeering**, bomvrije beschutting.
blizzard, m. Eng., sneeuwstorm inz. in N.-Amer.
bloc, m. Fr., blok; in een parlement de naam van samenwerkende partijen.

blokkade, vr. It., insluiting v. e. haven of kustgebied d. d. vijand; **blokkeeren**, insluiten; van effecten: den verkoop beletten.

blocksysteem, o. Eng., wijze van berijden van spoorwegen, waarbij botsingen onmogelijk gemaakt worden. De baan is daarbij in door signalen gescheiden vakken verdeeld, waarin nooit twee treinen tegelijk kunnen zijn.

blondine, vr. Fr., blonde vrouw of meisje.

blunder, m. Eng., fout, bok, domheid.

boa, vr., reuzenslang; damesbont; **boa constrictor**, m. Lat., niet vergiftige reuzenslang in Z. en M. Amerika, die zijn prooi verstikt.

board of trade, m. Eng., kamer van koophandel; ministerie van handel.

bobbin, vr. Eng. rad., spoel.

boarding-house, o. Eng., kosthuis.

bobèche, vr. Fr., glazen of metalen schaaftje, dat om een kaars heensluit en waarin afdruipend vet opgevangen kan worden.

bobsleigh, vr. Eng., slede met stuur, voor wintersport, waarop 4 à 8 personen plaats kunnen vinden.

boche, m. Fr., scheldnaam voor Duitscher.

bodega, vr. Sp., wijnkelder, wijnrestaurant.

bodemerij, vr., oudt. beleening van schip of lading (vooral in een vreemde haven, waar men gekomen schade moest herstellen).

body, o. Eng., lichaam.

Boeddha, bijnaam van Siddharta Gautama, Ind godsdienstleeraar uit de 5e eeuw vóór Chr. beteekent: de Wijze; **Boeddhisten**, **Boeddhisme** volgelingen, leer van Boeddha.

Boedi Oetomo, Jav., „schoon streven”, burgerlijk-nationalistische vereeniging op Java.

boekancier, boucanier, m. Fr., buffeljager, vrijbuiters, zeeroover (vooral i. d. 17e en 18e eeuw).

boekit, Mal., gebergte.

boernoës, bournou(s), m., Arabische mantel van witte wollen stof met kap, zooals de Mooren in Afrika dragen.

Bohême, Bohemen; **Bohémien**, Bohemer, zigeuner. In Parijs duidt men met deze woorden aan: de wereld der van de hand in den tand levende, beginnende kunstenaars, studenten enz.

boiserie, vr. Fr., houten muurbekleding.

bojaar, m., vrijheer; grondbezitter in Slavische landen.

bolero, vr. Sp., Spaansche volksdans in 3/4 maat, de wijs, waarop die gedanst wordt; damesmanteltje of hoed van Spaansch model.

Bollandisten, R.-K. geestelijken van de orde der Jezuïeten, die sinds de 17e eeuw werken aan de geschiedenis van de levens der heiligen (naar hun voorganger Bolland te Antwerpen, overl. in 1665); zie ook **acta**.

bolsjewik, mv. **bolsjewiki**, lett. „aanhanger van de meerderheid” (op het congres in 1903 te Londen van de Russ. socialistische partij, waar de meerderheid vóór Lenin's voorstellen was): revolutionnair socialist of communist; tegenst.: mensjewik (z.a.); **bolsjewisme**, sinds de Russ. revolutie van October 1917 andere naam voor communisme.

bombardeeren, met bommen bestoken; **bombardement**: beschieting eener belegerde plaats.

bombast, m., eigenlijk: „opvulsel voor dekens”; gezwollen stijl, hoogdravende, **bombastische** taal.

bon, Fr., goed; ook: aanwijzing waartegen iets

geleverd wordt.

bona fide, Lat., te goeder trouw.

bonbonnière, vr. Fr., bonbondoosje.

bond, m. Eng., obligatie, schuldbrief.

bon gré mal gré, Fr., tegen wil en dank.

bonheur, m. Fr., geluk; **au petit bonheur**, op goed geluk af, zoo goed en zoo kwaad als 't gaat;

bonheur du jour, pronkkast met glazen deur.

bonhomme, m. Fr., sul, goedge man; poppetje;

bonhomie, vr., natuurlijke goedhartigheid, eenvoudigheid.

bon marché, Fr., goedkoop.

bon mot, m. Fr., kwinkslag, geestige zet.

bonne, vr. Fr., dienstmeisje.

bonnefooi, verbasterd van **bonne foi**, Fr., goede trouw; **op de bonnefooi**, op goed geluk af.

bonne fortune, vr. Fr., buitenkansje, succes.

bonne mine à mauvais jeu, Fr., een goed gezicht bij een kwaad spel.

bonneterie, vr. Fr., winkel in linnengoed etc.

bon sang ne peut mentir, Fr., „goed ras verloochent zich niet”, de goede hoedanigheden der ouders openbaren zich in de kinderen.

bon sens, m. Fr., gezond verstand.

bon ton, m. Fr., goede toon, goede manieren.

bonus, Lat., premie, extra-dividend.

bonvivant, m. Fr. (lett. goed levend), pretmaker, losbol (**viveur**).

bqas, m., van **bonzo** (z.a.), ironische betiteling van goed-gesalarieerde vakvereenigingsleiders.

bonzo, m., Boeddhistisch priester inz. in Japan en China, ook: **bons**.

bookmaker, m. Eng., tusschenpersoon bij de weddenschappen op de wedrennen.

boom, m., in Indië: aanlegplaats; ook douane.

- boom**, m., Eng. periode van scherpe prijsstijging (en) of vermeerderden omzet.
- boomerang**, werptuig van gebogen hout bij de Australiërs, dat, weggeworpen, tot zijn uitgangspunt kan terugkeeren.
- bordeaux**, m. Fr., lichte, roode of witte wijn uit de omstreken van Bordeaux.
- bordeel**, o. Fr., publiek huis.
- bordereau** of **borderel**, o. Fr., lijst of staat van de quitanties of wissels, die men ter incasso geeft.
- boreas**, m. Gr., noordenwind; het noorden.
- borneeren**, Fr., begrenzen, beperken; een geboren mensch, iemand met bekrompen verstand.
- borough**, m. Eng., dorp, vlek; **rotten boroughs**, verarmde vlekken, die vóór de kiesrechthervorming van 1832 den adellijken eigenaars ervan een plaats in het Parlement bezorgden.
- boss**, m. (van het Ned. baas), partijleider in de Ver. Staten; hoofd eener **ring** (zie aldaar).
- boston**, o. Eng., soort kaartspel, gelijkt op whist.
- botanie**, vr. Gr., plantkunde; **botanicus**, m. Lat., kruidkundige; **hortus botanicus**, m., plantentuin van een hoogeschool; **botaniseeren**, planten zoeken en verzamelen.
- boucanier**, m. Fr., zie **boekanier**.
- bouche close!** Fr., mondje toe!
- boudeeren**, Fr., pruilen, mokken; **bouderie**, vr., gepruil, gemok; **boudoir**, o., pruilhoekje, salonnetje van een dame.
- bouffante**, vr. Fr., halsdoek (**cache-nez**).
- bouffon**, m. Fr., potsenmaker, nar, hansworst.
- bougie**, vr. Fr., waskaars; onderdeel v. e. motor, dat dient om door het overspringen v. d. electrische vonk het gas in den cylinder tot ont-ploffing te brengen.

- bouillabaisse**, vr. Fr., een lievelingsgerecht der Provençaalsche bevolking, bereid uit vischjes, met wijn, olijfolie, groenten en specerijen.
- bouillie bordelaise**, vr. Fr., Bordeausche pap, besproeiingsmiddel tegen sommige plantenziekten.
- bouilloire**, vr. Fr., theeketel.
- Bouillonkeller**, m. D., misdadigerskroeg te Berlijn.
- bouillotte**, vr. Fr., soort kaartspel; speelhol; waterstoof.
- boulangerie**, vr. Fr., fijn-broodbakkerij.
- boulevard**, m. Fr., oudt.: bolwerk, wal; nu: breede met twee rijen boomen beplante straat;
- boulevardier**, m., Parijsche uitdrukking voor iemand, die zijn tijd voornamelijk zoek brengt in de café's etc. op de groote boulevards.
- bouleverseeren**, Fr., eig. als een bal (boule) omwentelen, onderste boven gooien.
- bouquet**, o. Fr., bloemruiker; geur van wijnen of gerechten.
- bouquinist**, m. Fr., handelaar in oude boeken.
- bourgeois**, m. Fr., (gezeten) burger; **bourgeois gentilhomme**, type van een ijdel parvenu uit de Fr. letterkunde, naar een gelijknamig tooneelstuk van Molière; **bourgeois satisfait**, de voldane burger, tegenstander van sociale hervormingen; **bourgeoisie**, vr., burgerij, de klasse der bezitters.
- bourgogne**, m. Fr., zwaren wijn uit Bourgondië.
- bourreur de crâne**, m. Fr., „hersenvolstopper”, smalende naam voor de dagbladschrijvers en redenaars in den wereldoorlog.
- boussole**, vr. Fr., kompas bij hoekmeting gebruikt.
- bout**, Barg., agent van politie.
- boutade**, m. Fr., uitval; plotselinge gril.
- boutonnière**, vr. Fr., knoopsgat; soms ook: de in

het knoopsgat gedragen bloem.

bouw, vr., Oost-Indische vlaktemaat (7100 M²).

bowiemes, o. Eng., lang Amerikaansch jachtmes.

bowl, m. Eng., groote kom om punch en anderen drank in gereed te maken; die drank zelf.

box, m. Eng., doos; afdeeling voor een paard in een stal; **post-box**, particuliere brievenbus in het postkantoor; **box-aerial**, vr. Eng. rad., raam-antenne.

box-calf, o. Eng., kalfsleer, m. chroomzuur bereid.

boy, Eng., jongen; **boy-scouts**, lett. „jongens-verkenners”, padvinders.

boycott, o. Eng., uitsluiting, doodverklaring (Boycott was de naam van een Engelsch rentmeester in Ierland, door de Ieren om zijn strengheid in den ban gedaan); **boycotten**, in den ban doen; niet meer koopen van of leveren aan.

Brabançonne, vr. Fr., het Belgische volkslied.

bracelet, m. Fr., armband; ironisch ook **bracelsteden** voor: handboeien.

brachycephaal, Gr., kortschedelig (schedelbreedte bijna gelijk aan de lengte); vgl. **dolichocephaal**.

Braga, m., god der dichtkunst in de Noorsche mythologie; literair satyriek tijdschrift in Nederland (19de eeuw).

Brahma, opperste godheid der oude Hindoes; in den tegenw. Ind. godsdienst de eerste persoon van de drieëenheid; **Brahmanen**, leden van de priesterkaste in Hindostan.

Braille-schrift, schrift voor blinden, waarvan de letters bestaan uit combinaties van 1 tot 6 punten in papier doorgedrukt, op gevoel.

brancard, m. Fr., draagbaar, berrie; disselboom.

branche, vr. Fr., tak, ook in figuurlijken zin: tak van handel, nijverheid, wetenschap.

- branch-point**, vr. Eng. rad., aftakkingspunt.
brandaris, m., vuurtoren.
brandebourghs, m. mrv. Fr., galons op een jas om de knoopsgaten heen; de knoopsgaten zelf.
brandy, m. Eng., brandewijn; **brandy-soda**, brandewijn of cognac met spuitwater.
brani, Jav., dapper, kranig.
bras dessus bras dessous, Fr., arm in arm.
brasero, m. Sp., vuurpan met kolenvuur (in Spanje en Zuid-Amerika gebruikelijk).
brass, Eng., geel koper.
brassard, m. Fr., armstuk; armstrik.
brasserie, vr. Fr., brouwerij, bierhuis; **brasseur d'affaires**, iemand, die zeer vele en groote zaken onderneemt.
Bräu, m. D., brouwsel, bier; bierhuis.
braveeren, Fr., trotseeren; **bravade**, vr., uittarting, snoeverij.
bravissimo! It., zeer goed! (Versterking v. bravo!)
bravo, It. (mrv. **bravi**), gehuurde moordenaar; ook een kreet van toejuiching.
bravoure, vr. Fr., heldhaftigheid; **bravour-aria**, **bravourstuk**, aria of stuk, berekend om er succes mee te behalen.
break, m. Eng., brik, vierwielig rijtuig met verhoogden koetsierszetel.
breloque, vr. Fr., sieraden, die aan horlogeketting, armband of halsketting gedragen worden.
bretteur, m. Fr., vechtersbaas, houwdegen, verwoed duellist.
breve, vr. It., herderlijk schrijven van den paus; pauselijk besluit; **brevet**, o., diploma, acte, patent; **breveteeren**, een brevet verleen.
brevis manu, Lat., kort en goed, zonder omhaal.
breviarium, **brevier**, o. Lat., kort overzicht (van

wetten); getij- (gebeden-) boek der R.-K. geestelijken; **brevier**, lettersoort, 7 1/2 punt dik.
brevisuur, vr., verkorting, kort begrip.
bric-à-brac, m. Fr., uitdragersrommel.
bricoleeren, Fr., van allerlei karweitjes leven; bij het biljarten: stoot over band naar bal.
bridge, o. Eng., brug; soort kaartspel; **bridgen**.
brigade, vr. Fr., twee regimenten, onder bevel van een generaal vereenigd; **brigadier**, korporaal bij de cavalerie; in Frankrijk: generaal, over twee regimenten; brigade-generaal.
brigantiin, vr. Fr., licht vracht- of oorlogsschip met laag boord en twee masten; oudt. in de Middell. Zee d. zeeroovers (**briganten**) gebruikt.
brioche, vr. Fr., soort boterkoekje.
brillant, m. Fr., geslepen diamant; bijv. nmw., schitterend; **brillantine**, vr., geparfumeerde olie.
brío, m. It., in letterkunde, muziek, enz.: warmte, levendigheid, vuur; **con brío**, (muz.) met vuur.
Brightsche ziekte, een acute nierziekte.
briket, vr., blok geperst steenkoolgruis, turf enz.
brisant, Fr., vernielend; brisante stoffen, stoffen die een korte, hevige ontploffing veroorzaken;
brisant-granaat, granaat met een springlading.
brisons là-dessus! Fr., laat ons daar verder over zwijgen!
britannia-metaal, o., metaalmengsel (tin, messing, antimonium en bismuth) van zilverachtige kleur.
broad-casting, vr. Eng. rad., omroep.
brocaat, **brocade**, vr. (van **broche**, Fr., naald), met goud, zilver of zijde opgewerkte stof, gewerkt fluweel; **brocheeren**, met zijde, goud- of zilverdraad doorwerken; innaaien (van boeken);
brochure, vr., vlugschrift.
brocanteur, Fr., opkoopster, antiquair.

- broderie**, vr. Fr., borduurwerk.
broker, Eng., makelaar.
bronchitis, vr. Gr., ontsteking der takken van de luchtpijp (der **bronchiën**).
brontosaurus, m. Lat., voorwereldlijke reuzenhagedis.
bronze, m. Fr., brons; bronzen beeldje.
broom, **bromium**, o. Lat., vergiftige uit zeewater getrokken grondstof
broom-kali, verbinding van bromium en kalium, slaapmiddel.
brouhaha, o. Fr., verward en luidruchtig gegil.
brouilleeren, Fr., oneenig maken; **gebrouilleerd** zijn, kwade vrienden zijn; **brouille**, vr., oneenigheid; **brouillon**, ruziemaker, warhoofd, ook: klad (van een brief, van een opstel).
Brother Jonathan, Eng., Broeder Jonathan, het Amerikaansche volk, ietwat verouderd.
browning, m. Eng., soort automatische revolver.
brumaire, m. Fr., nevelmaand, de tweede maand van den republikeinschen kalender (23 Oct.—21 Nov.), (afgeleid van **brume**, nevel).
brunette, vr. Fr., vrouw met bruine haren.
brute, Fr., beest; ruw, en onredelijk mensch.
bruto, ruw (gewicht), d.w.z. de verpakking meegerekend; bruto opbrengst, opbrengst zonder aftrek der kosten.
bru(u)sk, Fr. (**brusque**), barsch, ruw, onverwacht; **bruskeeren**, afsnauwen, ruw bejegenen, onverwachts overvallen.
bryologie, vr., moskunde.
bubonenpest, Gr., builenpest.
bucephalos, m. Gr., lievelingspaard v. Alexander den Groote; parade-paard.
bucketshop, Am.-Eng., obscure, onsoliede effec-

tenzaak, gokkantoor.

buckskin, Eng. („bokkenvel”), sterke, gekeperde wollen stof.

bucolisch, Gr., het herders- en landleven betreffende, b.v. bucolische zangen.

budget, o. Eng. (= kleine tasch of beurs), begroo- ting v. uitgaven en inkomsten; staatsbegrooting.

buen retiro, Sp., „goede schuilplaats”, naam van lustslot bij Madrid; veel gebruikte villanaam.

buffer, m. Eng., stootkussen; **bufferstaat**, kleine, tusschen twee groote gelegen staat, die geacht wordt botsingen te verhoeden.

buffo, m. It., komische zanger in de opera.

Bühne, vr. D., tooneel; **Bühnenfieber**, o. D., plan- kenkoorts, bevangenheid bij optreden in publiek.

building, Eng., gebouw.

bul, vr. Lat., gezegelde, op perkament geschreven oorkonde (van den paus, van een academie); doctor's diploma.

bulb, Eng., bloembol; **bulbfarm**, bloembollen- kweekerij.

bulk, Eng., de heele lading van een schip; **in bulk**, onverpakt in het ruim geladen.

bull, m. Eng. (= stier), speculant *à la hausse*; **bull-dog**, m., soort hond.

bulletin, o. Fr., dagbericht (van een hooggeplaat- ste zieke); legerbericht, dagorde.

bungalow, Hind., landhuis van een Europeaan in Eng.-Indië, van licht materiaal gebouwd.

bunker, o. Eng., steenkolenbergplaats op stoom- schepen; **bunkeren**, kolen innemen.

bureau, o. Fr., schrijftafel, kantoor; **bureau de change**, wisselkantoor; **bureau de tabac**, in Frankrijk, winkel waar van staatswege tabak en sigaren (en tevens lucifers, postzegels, enz.)

- verkocht worden; **bureau-ministre**, o. Fr., schrijftafel met vlak schrijfvlak; **Bureau Veritas**, o., bureau dat de schepen naar hun zee-waardigheid in klassen indeelt (1828, Antwerpen, sedert 1872, Parijs); **bureaucratie**, vr., ambtenaarsregeering; overwegende, schadelijke invloed van de ambtenaren op het staatsbestuur; onnoodige, kleingeestige plagerij, bekrompen uitlegging van wetten, enz. door ambtenaren; **bureaucraat**, ambtenaar, die zich daaraan schuldig maakt; **bureau-list**, ambtenaar, die kaartjes verkoopt in een schouwburg, etc.
- burijn**, **burlesk**, Fr. (**burlesque**), koddig, kluchtig. Het burleske bestaat in de lachwekkende voorstelling van het ernstige en zwaarwichtige.
- Burndept coil**, vr. Eng. rad., soort spoel naar de Eng. firma van dien naam.
- burning out**, Eng. rad., het doorbranden (b.v. van den gloeidraad).
- burnoes**, zie **boernoës**.
- burschikoos**, D., studentikoos, afg. van **bursa**, beurs, die de middeleeuwsche studenten voor hun studie kregen.
- bushel**, Eng., schepel in Engeland en N.-Amerika (= 36,35 L.).
- bushranger**, Eng., ontsnapte galeiboef, die van roof leeft in de Australische bosschen.
- business**, Eng., zaken, het zakendoen; **business-man**, zakenman; **businesslike**, zakelijk, d.i. wel overwogen en zorgvuldig behandeld.
- buste**, m. Fr., borstbeeld; bovenlijf.
- butler**, Eng., botteller; hofmeester.
- butyrometer**, m., werktuig tot het meten van de **butyrine**, het vetgehalte van boter.
- buvard**, m. Fr., vloeiboek, vloeimap.

buvette Fr., buffet in een schouwburg, een station enz.; restaurant.

Byroniaansch, als bij den Eng. dichter Byron.

Byzantijsch, van **Byzantium**: het daar heerschen-
de oostersch-despotische regeerstelsel; dan:
slaafsch, kruipend, vooral v. hooge ambtenaren
tegenover vorsten; **byzantisme**, oogendienarij.

C.

[Zie ook K.]

C (Rom. getal) = 100; (natuurk.) = Celsius (z.a.);
c. a. = **cum annexis**, met toebehooren; **C. G. T.**
= Confédération Générale du Travail, het
Fransch reformistische vakverbond; **C. G. T. U.**
hetzelfde met Unitaire erbij, het Fransche re-
volutionnaire vakverbond; **c.i.f.**, zie **cif.**; **c. l.**
= citato loco, ter aangehaalde plaatse; **ca.** =
circa; **Cie.** = **compagnie**; **Co.** = **compagnon**;
cod. = **codex**, handschrift, mrv. **codd.** = codi-
ces; **conf.** of **c. f.** = **conferatur**, men vergelijke;
c. q. = **casu quo** (z.a.); **c. s.** = **cum suis**, met
de zijnen (d.w.z. de mede-onderteekenaars, me-
debelanghebbenden, enz.) **Ct.** = courant; **ct.** =
cent (Ned.).

cab, vr. Eng., tweewielig huurrijtuig, waarvan de
koetsier achterop zit, nu verouderd.

cabale, vr. Fr., **kabaal**, geheim verbond, geheime
samenspanning, geheime tegenwerking, gekon-
kel, kuiperij; rumoer, lawaai.

caballero, m. Sp., ruiter, ridder, edelman.

caban, m. Fr., keep, schoudermantel.

cabaret, m. Fr., kroeg, herberg; soort café-chan-

tant; **cabaret-kunst**: liedjes, voordrachten, korte tooneelstukjes.

cablogramme, m. Fr., kabeltelegram; **cable transfer**, Eng., telegrafische remise naar overzee.

cabotin, m. Fr., reizend (slecht) tooneelspeler; druktemaker, publiek persoon, zeer theatraal in zijn optreden; **cabotinage**, het rondzwervend leven der komedianten.

cabretleer, o., geitenleer.

cabriolet, m. Fr., tweewielig rijtuigje met kap en voorop een bankje voor den wagenaar.

cachemir, o., fijne wol van de **cachemir**-geit.

cache-misère, m. Fr., kleedingstuk, dat dient om een eronder gedragen, versleten te verbergen; in 't alg. iets moois, dat iets leelijks verbergt.

cache-nez, m. Fr. (neusbedekker), dikke, wollen halsdoek.

cache-pot, m. Fr. (potbedekker), papieren of cartonnen omhulsel van een bloempot.

chachet, o. Fr., zegel, stempel; **cacheteeren**, verzegelen.

cachot, o. Fr., onderaardsche, duistere kerker; **cachotterie**, vr., geheimdoenerij; achterbaktheid.

cachou, o. Fr., extract uit een Ind. acacia-boom, o.a. gebruikt voor pastilles om den adem welriekend te maken.

cachucha, vr. Sp., gracieuse, levendige Spaansche dans, met begeleiding van **castagnetten**.

cacique, titel der voormalige Zuid-Amerikaansche vorsten en stamhoofden; **caciquisme**, politieke dwingelandij met behulp van corruptie.

cacographie, vr. Gr., gebrekkige schrijfwijze of spelling; opstel vol stijl- en taalfouten.

cacophonie, vr. Gr., wanluidendheid; slechte uit-

spraak.

cactus, vr. Gr., toortsdistel, vleezige, met stekels voorziene plant, uit Z.-Amerika.

cadans, vr. Fr., maat, stemval, dansmaat.

cadaver, o. Lat., lijk.

cadenette, vr. Fr., lange haarvlecht, die in de 18e eeuw bij sommige legerkorpsen aan weerszijden van het gelaat gedragen werd.

cadet, m. Fr., kweekeling, die tot officier opgeleid wordt; jongste zoon uit een adellijke familie; in Rusland oudt. de naam der Constitutioneele Democraten.

caduc, Fr., bouwvallig, gebrekkig, afgeleefd.

caesarewitsj, m. Russ., lett. zoon des keizers; oudt. naam van den troonopvolger.

caesaromanie, vr. Lat.-Gr., hoogmoedswaanzin;

caesaropopie, vr., inmenging van het wereldlijk gezag (caesar) in het geestelijk (papa, paus).

caesuur, vr. Lat., vers-snede; rustpunt na een bepaald aantal lettergrepen.

café-chantant, m. Fr., ook wel: **café-concert**, soort schouwburg in het klein, waar het publiek drinkt en rookt en onderwijl luistert naar zangers en voordrachtskunstenaars; **café complet**, m. Fr., koffie met toebehooren.

cafeïne, vr., scheikundige stof, licht-vergiftig bestanddeel van koffie (Fr. **café**).

cage aerial, vr. Eng. rad., kooi-antenne, waarbij de draden op hoepels gespannen zijn.

cahier, o. Fr., schrijfboek; **de cahiers van den derden stand**, de lijsten van grieven door de Fransche boeren en burgers opgemaakt even vóór de Groote Revolutie; **cahier des charges**, lijst der verplichtingen van een **concessionaris** (z.a.).

ça ira, Fr., het zal wel gaan! Aanvangswoorden

van een populair lied uit den Revolutietijd.

cairn, m. Iersch, Keltisch gedenkteeken, bestaande uit een spits toeloopende opeenhooping van aarde of steenen; bij de N.- en Z.-poolexpedities bergplaats van provisie, onder ijsblokken.

caisse, vr. Fr., kas, geldvoorraad; **cassière**, kas-houdster.

caisson, m. Fr., munitie-wagen van de artillerie; afdeeling van een versierd plafond; ijzeren kluis om metsel- en betonwerk onder water of onder den grond te verrichten. (De arbeiders werken in de caissons onder verhoogden luchtdruk, wat ongezond en gevaarlijk is.)

cajoleeren, Fr., streelen, flikflooiën.

cake, vr. Eng., koek, beschuit, kaakje, stuk gebak; **cakewalk**, omstr. 1900 uit Amerika in Europa ingevoerde Negerdans, nu verouderd.

calamiteit, vr. Fr., algemeene ellende, uitgestrekt onheil; **calamiteuse polders**, in Zeeland: polders, waarvan de zeewering zoo kostbaar is, dat rijk en provincie daarvoor subsidie geven.

calange, vr. oud-Fr., boete, aanhaling; **calangeeren**, beboeten, bekeuren.

calcium carbid, scheikundige stof, die, met water gedrenkt, lichtgas ontwikkelt.

calcul, m. Fr., **calculatie**, vr., berekening.

calèche, vr. Fr., kales, vierwielig rijtuig op vee-ren, met beweegbare kap achteraan.

calembour, m. Fr., (geestige) woordspeling.

calico(t), o. Eng. en Fr., fijne, oorspronkelijk uit Calcutta (Indië) komende, katoenen stof; bedrukt katoen.

calix, m. Lat., kelk, beker; **calixtijnen**, kerkelijke oppositioneelen uit de 15de eeuw in Bohemen, die het gebruik van den avondmaalsbeker voor

de leeken hersteld wilden zien.

call-money, o. Eng., geld op onderpand van effecten geleend en elk oogenblik opvraagbaar; **call signs**, mrv. Eng. rad., roepletters.

calligraaf, Gr., schoonschrijver.

calmans, m., pijnstillend middel; **calmeeren**, bedaren.

calomel, m. Fr., chloorkwik.

calomniez calomniez, il en reste toujours quelque chose, Fr. spreekwoord: laster maar raak, er blijft altijd wel iets van hangen.

calor, Lat., warmte; **calorie**, vr., warmte-eenheid (de hoeveelheid warmte, noodig om één K.G. water te verwarmen van 0° C. tot 1° C.), **calorifère**, m., groote kachel, die door buizen een gebouw verwarmt; **calorimetrie**, warmtemeting.

calotte, vr. Fr., kalotje, het mutsje dat de priesters dragen; (vandaar de Fransche uitroep: **à bas la calotte!** weg met de priesters!); **calottin** of **calotin**, minachtende naam voor priesters en hun aanhangers.

calque, m. Fr., door middel van doorschijnend papier nagetrokken teekening; **calqueeren**, natrekken.

Calvarieberg, Golgotha, dat den vorm had van een schedel (Lat. calvaria).

Calvinist, m., aanhanger van het **calvinisme**, de leer van **Calvijn**, Fr.-Zwits. hervormer (1509—1564).

camaraderie, vr. Fr., kameraadschap; kliekgeest.

camarilla, vr. Sp., hofkliek die regeert door haar invloed op den vorst.

cambiaal-recht, o. It., wisselrecht.

cambricoleur, m. Fr., inbreker overdag.

camée, vr. Fr., steen, uit lagen van verschillende

kleur bestaand, waarop reliefsnijwerk aangebracht is, zoodat het uitgesneden een andere kleur heeft dan de grond.

camelot, m. Fr., straatventer, krantenjongen; **camelots du Roy**, mrv. Fr., oudt. royalistische straatventers te Parijs, nu in het alg. fascistische royalisten.

camembert, m. Fr., zachte roomkaas uit de gelijknamige Fransche plaats.

camera, vr. Lat. (kamer), fotografietoestel; **camera obscura**, vr. Lat., donkere kamer van een fotografietoestel.

cameralia, vr. mrv. Lat., wetenschappen, die handelen over het beheer der vorstelijke inkomsten (domeinen, belastingen enz.); de staatswetenschappen in 't algemeen; **camerarius**, m. Lat., beheerder der financiën, verbasterd tot kamerheer; **camerlengo**, It., de kardinaal, welke de pauselijke financiën beheert.

camion, m. Fr., vierwielige platte vrachtwagen.

Camorra, vr., geheim boerengenootschap in Italië; **camorrist**, lid der camorra.

camouflage, m. Fr., vermommen, in den oorlog, door op de omgeving gelijkende schildering voor het gezicht verbergen (**camoufleren**).

campagne, vr. Fr., veldtocht, fig. aanhoudende strijd tegen iets of iemand; bedrijfsseizoen (van een suikerfabriek bijv.); zie ook **kampagne**.

campanile, m. It., alleenstaande klokketoren.

campèchehout, bloedhout, plant uit Mexico die een roode kleurstof geeft.

campo-santo, o. It., lett.: heilig veld, kerkhof.

canaille, o. Fr., grauw, gepeupel; smeerlap; **canaille**, vr., gemeene streek.

canapé, m. Fr., breede stoel voor twee personen,

ietwat verouderd.

canard, m. Fr., (eend), leugenachtig, opzienbarend krantenbericht.

cancan, m. Fr., ontuchtige dans; lasterlijk praatje.

cancer, m. Lat., kreeft; kanker.

candeur, vr. Fr., argeloosheid, oprechtheid.

candidaat, Lat., „de in 't witgekleede” (omdat in Rome iemand, die naar een openbaar ambt dong, zich in een witte toga kleedde), wie dingt naar een ambt, wie zich aan een examen onderwerpt, wie den laagsten graad verworven heeft in een der faculteiten van een hogeschool: candidaat in de letteren; **candidatuur**, vr., candidaatstelling; het candidaat zijn; **candideeren**, candidaat stellen; **candide**, Fr., oprecht, onschuldig.

canephoren, vr. mrv., korfdraagsters, oudt. versiering in de bouwkunst.

canneleeren, Fr., groeven, met groeven voorzien;

cannefuren, vr. mrv. Fr., gootsgewijze groefjes (op zuilen, pilasters, enz.).

canon, m. Fr. (van **kanon**, m. Gr., regel), kerkelijke wet, uitspraak van een concilie betreffende het geloof; lijst (inz. der bijbelboeken); **canoniek**, in overeenstemming met de voorschriften der kerk, (canoniek recht, canonieke boeken, de door God ingegeven bijbelboeken, tegenst.: de **apocriefe** boeken); **canoniseeren**, heilig verklaren, opnemen in den canon der heiligen; **canonisatie**, vr., heiligverklaring.

Canossa, naar Canossa gaan: vernederende boete doen, zoo genoemd naar den tocht van Keizer Hendrik IV die aldaar boete deed voor Gregorius VII (1077).

cant, Eng., huichelachtig vrome taal; woorden en

uitdrukkingen in bepaalde bedrijven gebruikelijk (= **argot**); kreunende, klagende manier van spreken, als van beroepsbedelaars.

cantabile, It., muz., zangerig (voor te dragen).

cantate, vr. Lat., dichtstuk met zang en recitatieven; **cantatrice**, beroemde zangeres.

cantharida, vr. Lat., Spaansche vlieg als blaartrekkend middel aangewend.

cantharus, m. Gr., drinkbeker, met voetstuk en twee ooren.

canticum canticorum, o. Lat., het Hooglied.

cantilene, vr., muz. zangerig gedeelte van een stuk of lied.

cantille (-werk), gedraaid goud- of zilverdraad voor borduurwerk, enz.; **cantillegoud**, fijne goudsoort, voor cantillewerk gebruikt.

cantine, vr. Fr., in kazernes, gevangenissen, enz. de plaatsen, waar levensmiddelen en dranken verkocht worden; reiskeldertje; **cantinière**, marketentster.

cantor, Lat., zanger, voorzanger.

cantus, m. Lat., zang; **cantus firmus**, reciteerende zangwijze op koraalmuziek; **cantus plenus**, Gregoriaansche kerkzang.

canule, vr. Fr., buisje om vocht in het lichaam te brengen of daaruit te verwijderen.

caoutchouc, o. Fr., gomelastiek; door aftapping uit tropische planten (*Ficus elastica* of *Hevea*) verkregen melksap, dat gedroogd is.

capabel, Fr., bekwaam, in staat tot; **capaciteit**, vr., vermogen om iets te doen; bekwaamheid; ook: grootte, inhoud (van een vat b.v.); **capacity reactance**, vr. Eng. rad., afgestemde plaatkring ter verkrijging van hoogfrequentversterking bij kleine golflengte.

- cape**, Eng., keep, schoudermantel (= **caban**).
capeadores, mrv. Sp., stierenbevechters die den stier door mantelgewuif aanhitsen.
capillariteit, vr. Fr., haarbuisjesaantrekkingskracht, het vermogen van zeer fijne buisjes om vocht op te zuigen; **capillaire buisjes**, haarbuisjes.
capitis diminutio, vr. Lat., jur., burgerlijke dood.
capitonneeren, Fr., het opvullen van zittingen en leuning van stoelen, enz.
capitulant, Fr., soldaat, die „na expiratie van dienst” weer bijteekent; **capitulantenstelsel**, stelsel, waarbij bepaalde burgerlijke betrekkingen bij voorkeur beschikbaar gesteld worden voor capitulanten, speciaal van het kader.
capitularia of **capitulariën**, vr. mrv. Lat., de wetten en verordeningen der Frankische koningen (bekend zijn vooral die van Karel den Groote).
capitulatie, vr. Fr., verdrag tot overgave van een stad of een leger; verdrag van een Westersche mogendheid met Turkije tot regeling van de rechtspositie harer onderdanen aldaar; keizerlijke capitulaties, de voorwaarden door de Duitsche keurvorsten opgelegd aan dengene, dien zij tot keizer kozen; **capituleeren**, zich bij verdrag overgeven.
capote, vr. Fr., mantel, kapotjas; dun hulsje ter voorkoming van zwangerschap of infectie.
caprice, vr. Fr., gril, luim, nuk; **capricieus**, grillig, eigenzinnig; **Capricornus**, m. Lat., Steenbok (een sterrenbeeld van den Dierenriem); **capriool**, vr. Fr., bokkesprong, gekke streek.
capsule, vr. Fr., tinnen dopje op een flesch; omhulsel voor sommige geneesmiddelen: een capsule wonderolie, een kleine hoeveelheid daar-

van, omgeven door gelatine.

captain, Eng., kapitein, gezagvoerder; aanvoerder.

captatie, vr. Lat., het (sluw) najagen van een doel; **captatio benevolentiae**, vr. Lat., bede om

toegeeflijke beoordeeling bij een rede, een boek.

captie(s) maken, tegenstribbelen, bedriegen, **chi-**

caneeren.

capuchon, m. Fr., mantelkap.

caput, o. Lat., hoofd, hoofdstuk.

car, Eng., rijtuig, spoorwegrijtuig; automobiel.

Carabas (Markies van), personage uit het verteltje van de Gelaarsde Kat; iemand, die trotsch is op toevallig verkregen bezit.

carabinieri, mrv., Italiaansche gendarmen.

caracoleeren, Fr., een paard in vollen ren snelle zwenkingen laten maken.

caramboleeren, Fr., bij het billardspel met een bal 2 andere raken, 'n **carambole** (vr.) maken.

caramel, vr. Fr., gebrande suiker, ulevel.

caravanseraï, vr. Perz., groot gebouw tot huisvesting van reizende karavanen, fig.: plaats, waar men een intern. gezelschap vindt (b.v. hotel).

carbid, zie calcium carbid.

carbolineum, o., bederfwerend middel voor hout enz., dat uit koolteer bereid wordt.

Carbonari, mrv. It., (lett. kolenbranders; enk.

Carbonaro), geheimleden van een oudt. politiek genootschap (**Carbonaria**) in Italië, (eerste helft der 19e eeuw).

carboneum, o. Lat., koolstof.

carbonisatie, vr. Fr., verkoling.

carbonpapier, blad zijdepapier, waarop een laagje kleurstof en was is aangebracht. Het wordt gebruikt om doorslagen te maken.

carbunculus, m. Lat., negenoog.

carburatie, vr. Fr., bewerking, waardoor het lichtgevend vermogen van gas verhoogd wordt (door het te verzadigen met water- en koolstof); **caburator**, m. Lat., versproeier, het toestel dat benzine tot gas maakt.

carcinoom, o. Gr., kreeftgezwel, kanker.

cardiograaf, vr. Gr., toestel om den hartslag op te teekenen.

cardo quaestionis, Lat., de kern van de zaak; het **cardinale** punt.

care of, Eng. (op brieven), per adres die en die.

carême, vr. Fr., de vasten, vastentijd.

caresseeren, Fr., liefkoozen, vleien, vertroetelen.

cargadoor, m. Sp., scheepsbevrachter; **cargo** of **carga**, vr., lading; **carga-lijst**, lijst der lading van een schip; **cargo-boat**, Eng., vrachtboot.

cariatide, zie op **caryatide**.

caricatuur, vr. Fr., spotprent, waarop personen of dingen door overdrijving belachelijk voorgesteld zijn; **caricaturist**, caricatuurteekenaar.

cariës, vr. Lat., beeneter, tandbederf.

carillon, o. Fr., klokkenspel.

carissime, Lat. (vr. **carissima**), waardste, liefste.

caritas, vr. Lat., christelijke naastenliefde, liefdadigheid.

Carmagnole, vr. Fr., dans en volkslied uit de Fransche Revolutie.

Carmelieten, naam van verschillende monniksorden, die naar den berg Carmel heeten, de oudste dateert uit de 13e eeuw.

carmen, o. Lat., gedicht; mrv., **carmina**.

carnaval, o. Fr., de halve week, vóór de 40 vastendagen vóór Paschen met als slot de vastenavondvreugd.

carnivoor, Lat., vleeschetend.

caro, It., lief, dierbaar; **caro mio**, mijn waarde, beste vriend; vr.: **cara mia**.

carogne, vr. Fr., kreng; boosaardig wijf.

carol, o. Eng., geestelijk lied; **Christmas-carol**, kerstlied.

carolus, m. Lat., oudt. gouden munt van 12 gld.

carpe diem, Lat. (lett. pluk den dag), gebruik den tijd.

Carrarisch marmer, beroemd marmer uit Carrara (Toxane).

carré, m. Fr., (lett. vierkant), opstelling in een vierkant, (van soldaten): carré formeeren.

carrick, m. Eng., zeer ruime overjas met verscheidene breede kragen (koetsiersdracht).

carrier wave, vr. Eng. rad., draaggolf.

carrière, vr. Fr., loopbaan, levensloop; carrière maken, vooruitkomen in de wereld.

carroussel, o. Fr., ridderspel; parade-rijden, ringrijderij; stoom-mallemolen; **carrosserie**, vr., rijtuigfabriek; ook: de bovenbouw van een automobiel.

carte, vr. Fr., kaart, spijskaart; **carte blanche** (geven), onbeperkte volmacht verleen; **carte-correspondance**, vr., wit cartonnen kaart, die in enveloppe als brief verzonden wordt; **cartel**, o., uitleveringsverdrag; uitdaging; **carton**, o., modelblad, schetsteekening; **cartonnage**, vr. Fr., speelgoed, waarbij platen worden uitgeknipt en de deelen in elkaar gezet.

Cartesianisme, o., leer van Cartesius (Descartes)

Fransch 17de eeuwsch wijsgeer; zie ook **cogito**.

cartouche, vr. Fr., geweerpatroon; lijst v. lofwerk.

caryatide, vr. Gr., vrouwenbeeld als ondersteuning van een kroonlijst.

cas célèbre. Zie **cause célèbre.**

casa, vr. Lat., It., Sp., hut, huis, woning; **casa cara**, Lat., vriendelijke woning.

cascade, vr. Fr., kleine waterval; rad., in serie; **cascade amplification**, Eng., versterking in serie.

casco, o. Sp., romp van een schip; **casco-assurantie**, vr., verzekering van het schip.

caseine, vr., kaasstof.

cash, Eng., contant geld; **cash with order**, Eng., bij de bestelling het geld overmaken.

casino, o. It., societeit inz. van officieren; besloten gezelschap, waar gedanst en gespeeld wordt; ook: openbaar feestgebouw.

casquette, vr. Fr., pet, platte helm, stormhoed.

cassa, vr. It., geldvoorraad, kas.

Cassandra (Gr. fabell.), dochter van Priamus, koning van Troje, die steeds vooruitzag, wat er gebeuren zou, doch door een beschikking der goden nooit geloofd werd; **Cassandra-voorspelling**, sombere voorspelling, waarop geen acht geslagen wordt.

cassatie, vr. Fr., vernietiging van een vonnis door de hoogste rechtbank; in cassatie gaan, zich van cassatie voorzien: in hoogste instantie laten beslissen; **casseeren**, vernietigen, ontslaan.

cassave, vr., meel van den maniakwortel.

casserole, vr. Fr., gesteelde braadpan.

casse-tête, m. Fr., ploertendooder; werk dat veel hoofdbrekens kost.

cassette, vr. Fr., geldkistje, persoonlijke geldmiddelen van een vorst.

cast, Eng., gegoten.

castagnetten, vr. mrv. Fr., Spaansche handklepers, waarmee men bij het dansen de maat geeft (in Spanje, Portugal en bij de Zigeuners).

castigeeren, tuchtigen; **castigatie**, tuchtiging.

castle, o. Eng., **castel**, m. Fr., **castellum**, o. Lat., kasteel; **my house is my castle**, mijn huis is mijn kasteel; Eng. spreekwoord dat de onschendbaarheid van de woning uitdrukt.

castor, vr., bever; een **castoren** hoed, een hoed van beverhaar; **castorolie** = wonderolie.

Castor en Pollux, onafscheidelijke tweelingbroeders, tweelingsterren.

castraat, m. Lat., een gesnedene, ontmande (= eunuch); **castratie**, vr., ontmannen (**castreeren**).

casualia, mrv. Lat., toevalligheden, speciaal toevallige ambtsbezigheden (doop, trouwen, enz. voor een predikant bijv.); **casueel**, toevallig.

casuaris, m. (van het Mal. **kasoewari**), hoornstruisvogel.

ça suffit, Fr., dat is voldoende, genoeg.

casuist, Lat., beoefenaar van de **casuïstiek**, d.i. het oplossen van gewetenskwesaties; ook muggenzifterij.

casus, m. Lat., geval, toeval, naamval, **casus belli**, onmiddellijke aanleiding tot een oorlog; **casus foederis**, geval, waarin de bondgenoot verplicht is te helpen.

casuspositie, vr. Lat., de toedracht der zaak.

catacomben, vr. mrv. Fr., onderaardsche gangen, met spelonken, gewelven en groeven; de begraafplaatsen der eerste Christenen te Rome, die daarin ook bijeenkomsten hielden.

catafalque, m. Fr., katafalk, stellage voor de lijk-kist van een voornaam personage, omgeven met bloemen, wapens, enz.

Catalaunische velden, mrv., waar in 451 de slag plaats had die Gallië van de Hunnen bevrijdde.

catalogus, m. (mrv. **catalogi**), Gr., lijst, register

- van boeken, schilderijen, enz.; **catalogiseeren**, zulk een lijst aanleggen.
- catapult**, vr. Gr., oorlogswerktuig der Ouden om zware steenen te slingeren; speeltuig om steentjes mee te werpen.
- cataract**, vr. Fr., groote waterval; grauwe staar (oorzaak van blindheid).
- catarrh**, vr. Gr., zinking, verkoudheid; **catarrhale koorts**, zinkingkoorts.
- catastrophe**, vr. Gr., ongelukkige afloop van een zaak; groote algemeene ramp.
- catechis**, vr. Gr., mondeling onderwijs in het christelijk geloof; **catechetisch onderwijs**, onderwijs door vragen en antwoorden; **catechisatie**, vr., godsdienstschool; **catechesant(e)**, leerling(e) der catechesatie; **catecheet**, godsdienstonderwijzer; **catecheseeren**, godsdienstonderwijs geven; **catechismus**, m., godsdienstig vragenboek; **catechumeen**, oudt. bekeerling die vóór den doop onderwezen wordt in de leer.
- categorie**, vr. Gr., orde, soort rang, klasse; **categorisch**, onder één klasse behoorend; naar categorieën gerangschikt; stellig, onvoorwaardelijk: een categorisch antwoord: **categorische imperatief**, onvoorwaardelijk gebod, zedewet, inz. in de leer van Kant
- caterpillar**, Eng., rups: rupsband, band zonder eind, met dwarsribbels, dient om zware machines (walsen, **tanks**, z.a.) voort te bewegen.
- cathedra**, vr. Gr., kathedr, spreekgestoelte der redenaars of professoren; **Cathedra Petri**, de Pauselijke Stoel; **ex cathedra spreken**, wordt gezegd van den paus, wanneer deze spreekt als hoofd der kerk, ook wel van iemand, die op doctoralen toon spreekt alsof hij staat te onder-

wijzen; **cathederwijsheid**, wijsheid, met een bij-smaak van schoolmeesterachtigheid; **catheder-socialist**, naam voor een bepaalde school van Duitsche geleerden die, zonder socialist te zijn, met het socialisme verwante opvattingen hadden; **cathedraal**, hoofdkerk van een bisdom.

catheder, m. Gr., buisje van zilver of eboniet om vochten uit het lichaam te verwijderen.

cauchemar, m. Fr., nachtmerrie.

caucus, vr., Amer. vergadering der bosses (z.a.) ter vaststelling v. e. verkiezingsprogram.

Caudijsche juk, zinnebeeld der vernedering (naar den slag in de Caudijsche passen, 321 v. Chr., waar de overwonnen Romeinen onder een juk moesten doorgaan.)

causa, vr. Lat; **causa officieus**, daadwerkelijke oorzaak; **causa finalis**, eindoorzaak; **cause**, vr. Fr., zaak, oorzaak; **causaal**, oorzakelijk; **causaal verband**, verband van oorzaak en gevolg; **causaliteitswet**, wet v. oorzaak en gevolg; **cause célèbre**, vr. Fr., opzienbarende rechtszaak.

causerie, vr. Fr., gezellig praatje; voordracht of artikel in den vorm van een praatje; **causeeren**, gezellig praten; **causeur**, aangename prater; **causeuse**, kleine sofa voor twee personen.

caustieke soda, bijtende soda.

cauteriseeren, Fr., weg- of doodbranden.

cautie, vr. Lat., waarborg, borgstelling; **cautionneeren**, borg blijven.

cavalcade, vr. Fr., optocht van ruiters; **cavalier**, Fr. (lett. ruiter), de heer, die met een dame danst, een dame begeleidt; **cavaliere servente**, It., dienende ridder, huisvriend eener dame; **cavalièrément**, Fr., naar ruiterswijze: ruw, onbetamelijk, zonder omslag; **cavalleria**, vr. It.,

ridderschap, ridderlijkheid.

cavatine, vr. It., zangstukje.

caveant (of videant) consules (ne quid detrimenti respublica capiat), Lat., dat de consuls (d.w.z. de overheidspersonen) waken of toezien (dat de staat geen schade lijde).

cave canem! Lat., wacht u voor den hond!

cavillatie, vr. Lat., chicane, spitsvondigheid.

cedant arma togae, Lat., dat de wapenen wijken voor de toga! de militaire macht voor de burgerlijke; **cederen**, Fr., afstand doen, toegeven;

cedo nulli, Lat., ik wijk voor geen ander.

cedille, vr. Fr., typogr. teeken onder de c, ten teeken dat deze als s is uit te spreken.

cedula, **ceel**, vr. Sp., briefje, lijst, bewijsstuk (doop-, doodceel), huurcontract; bewijs van opslag van goederen in entrepôt.

cégétist, m. Fr., lid van de **C. G. T.**, zie onder **C.**

ceintuur, vr. Fr., gordel, ring; **ceintuurbaan**, (spoor, tram)weg rondom een stad.

cel, vr., kamertje voor één persoon, inz. in een klooster, een gevangenis; door een vliesje omgeven protoplasma deeltje, waaruit het organische leven is opgebouwd; **cello** = **violoncel**.

Céladon, smachtend minnaar; kleur: bleekgroen.

celebreeren, Fr., vieren; R. K. de mis celebreeren, opdragen; **celebritéit**, vr., beroemdheid; beroemd persoon.

celibaat, **coelibaat**, o. Lat., de ongehuwde staat;

célibataire, Fr., vrijgezel, oude vrijer.

cellist = **violoncellist**.

cellarius, m. Lat., keldermeester in een klooster.

cellulair, Fr., van cellen voorzien; cellulair zitten, in een cel opgesloten zijn; cellulaire gevangenis, waarin iedere gevangene afzonderlijk in een cel

opgesloten is; cellulair stelsel, het stelsel van eenzame opsluiting.

celluloid, o. Lat.-Gr., mengsel van schietkatoen en kamfer, waarvan men o.a. kammen maakt.

cellulose, vr. Lat., celstof, het vaste gedeelte der planten, vezelstof.

Celsius, uitvinder van den naar hem genoemden thermometer, waarbij 0° het vriespunt, 100° het kookpunt is.

cement, o., soort gesteente, in poedervorm vermengd met water en andere bestanddeelen in het bouwbedrijf als bindmiddel gebruikt.

cénacle, m. Fr., vereeniging van kunstenaars, die dezelfde ideeën in zake kunst huldigen.

Cendrillon, Fr., Asscheipoester.

ce n'est pas un crime, c'est une faute, Fr. gezegde van Talleyrand over de terechtstelling van den hertog van Enghien door Napoleon: het is geen misdaad, het is (erger) een fout.

ce n'est que le premier pas qui coûte, Fr. spreekwoord zooveel als: alle begin is moeilijk.

cenobiet, m. Gr., kloosterbroeder; persoon die een zeer teruggetrokken en sober leven leidt.

cenotaaf, m. Gr., graftombe ter eere van een doode, maar die niet diens lijk bevat.

cens(ur)eer, Lat., beoordeelen, waardeeren, schatten; achten, houden voor; **ensor**, in het oude Rome de ambtenaar, die o.m. toezicht uitoefende op den handel en wandel der burgers; regeeringsbeambte, die toezicht houdt op boeken, bladen, tooneelvoorstellingen, enz.; **ensor moris**, zederechter; **census**, m., cijns, belasting, volkstelling; som die men aan belasting moet betalen om kiezer (census-kiezer) te zijn; **censuur**, vr., kritiek (van den censor), berisping;

kerk: disciplinaire straf.

cent, Lat., honderd, 1/100 gulden; **centi-**, honderdste deel van; **centenaire**, m. Fr., honderdjarig gedenkfeest; **centesimaal**, honderddeelig; **centenaar**, m., 100 K.G. (in Duitschland 50 K.G.); **centime**, m. Fr., halve cent; **Amer. of dollar-cent**, twee-en-een-halve cent.

centaur(us) (Gr. fabell.), half mensch half paard. **centerboard**, m. Eng., zeiljacht met een kielzwaard; **center-half**, Eng. spil (bij voetbal).

centraal, Fr., middelpuntig, midden-, waar in één punt samengetrokken (**gecentraliseerd**) wordt (centraalpunt, centraalbureau, centraalstation, centrale regeering (vanuit één stad), centraal-Azië enz.); **centrale**, vr., electrisch krachtstation, dat een geheele stad of streek van stroom voorziet; **De Centralen**: Duitschland, Oostenrijk-Hongarije, Bulgarije, Turkije in den wereldoorlog; **centralisatie**, vr., het samentrekken in één punt; regeeringstelsel of veel-vertakte vereniging met één centraal- of hoofdbestuur.

centrifugaal, Fr., middelpuntvliedend; **centrifugaalkracht**, middelpuntvliedende kracht; **centrifuge**, elk toestel, dat op deze kracht berust.

centripetaal, Fr., middelpuntzoekend; **centripetaalkracht**, middelpuntzoekende kracht.

centrum, o. Lat., middelpunt; de middenpartij in een volksvertegenwoordiging (in Duitschland de katholieke partij).

centurie, vr. Lat., in het Romeinsche leger een compagnie, in naam van 100 man; **centurio**, hoofdman over 100; **centumvir**, honderdman, lid der **centumviri**, honderdmannen (gerechtshof (**centumviraat**) voor burgerlijke zaken in het oude Rome dat uit 100 à 105 leden bestond);

- century**, Eng., 100 punten bij cricket.
- ceramiek**, vr. Gr., pottenbakkerskunst; aarde-werkindustrie.
- cerberus**, m. Gr., norsche portier of deurwachter, strenge opzichter of bewaker. (In de Gr. fabell. was **Cerberus** de driekoppige helhond, die den toegang tot de onderwereld bewaakte).
- cercle**, m. Fr., kring, societeit, club; **cercle vicieux** (lett. bedorven cirkel), redeneering, reeks van verschijnselen, waarbij men beurtelings eenzelfde ding als oorzaak en als gevolg aanneemt, waarbij men „in een kringetje ronddraait”, bijv. armoede veroorzaakt alcoholisme, maar alcoholisme veroorzaakt ook armoede.
- cerealiën**, vr. mrv. Lat., graangewassen (**Ceres** was de Romeinsche godin van den landbouw).
- cerebellum**, o. Lat., de kleine hersenen.
- cerebraal**, Lat., wat de hersenen (**cerebrum**) betreft; **cerebraal systeem**, de hersenen met de zenuwen; **cerebro-spinaal**, wat de hersenen en het ruggemerg betreft, **meningitis cerebro spinalis**, een besmettelijke, hoogst gevaarlijke ziekte, bestaande in ontsteking van de hersen- en ruggemergsvliezen; nekkramp (D.: **Genickstarre**).
- ceremonie**, vr. Fr., plechtigheid; omslachtige beleefdheidsvorm; **ceremoniël**, o., de vastgestelde, plechtige gebruiken (aan het hof bijv); **ceremonie-meester**, hofbeambte, die belast is met het toezicht op de naleving van het ceremoniël; regelaar van een bruiloft, danspartij; **ceremonieus**, met veel plichtplegingen.
- Ceres**, vr. Lat., = **Demeter** (z.a.) godin van den landbouw en den oogst; een d. **asteroiden** (z.a.).
- ceresine**, vr. Lat., kunstwas, bereid van **ozokeriet**.
- cerise**, vr. Fr., lett.: kers; kerskleurig.

- ceroplastiek**, vr. Gr., wasboetseerkunst.
certificaat, o. Fr., getuigschrift; schriftelijk bewijs;
certificatie, vr., ambtelijke verklaring; **certificeren**, waarmerken, ambtelijk verklaren.
cervelaatworst, gerookte, sterk gekruide worst.
cessante causa cessat effectus, Lat., met de oorzaak houdt het gevolg op; **cesseeren**, ophouden, een einde nemen; **cessie**, vr. Fr., afstand, overdracht.
c'est à dire, Fr., dat wil zeggen; **c'est égal**, Fr., dat blijft gelijk, doet er niet toe; **c'est entendu**, Fr., afgesproken!; **c'est la guerre!** Fr., zoo is nu eenmaal de oorlog; dat komt van den oorlog!
cet animal est très méchant: quand on l'attaque, il se défend; uit een Fr. volksliedje: dit dier is zeer kwaadaardig; als men het aanvalt, verdedigt het zich.
cetaceën, Lat., walvischachtige zoogdieren.
cetera, Lat., het overige; **etcetera**, (etc.), enzoo-voorts; **cetera desunt**, het overige ontbreekt.
ceteris paribus, Lat., onder overigens gelijke omstandigheden.
Ceterum censeo, Carthaginem esse delendam, Lat., Voorts ben ik van meening dat Carthago verwoest moet worden (slotwoord van Cato bij elke rede in den Rom. Senaat).
chacun pour soi, Dieu pour nous tous, Fr., ieder voor zich, God voor ons allen.
chagrin, o. Fr., kommer, verdriet, **sjagrijn**; **sjagri-nig**, verdrietig, humeurig.
chairman, Eng., voorzitter.
chaise longue, vr. Fr., sofa met slechts één rugleuning.
chalcografie, vr. Gr., kopergraveerkunst.
châle, m. Fr., sjaal; (Eng. **shawl**).

- châlet**, m. Fr., alpenhuisje; villatje in dien stijl.
chaleureus, Fr., warm, gloedvol.
chamade, vr. Fr., sein, door trommels of trompetten, dat belegerden zich overgeven.
chambercloack, Eng., eig. **sjamberloeh**, T., kamer-japon.
chambertin, m. Fr., soort roode Bourgognewijn.
Chambre des Députés, vr. Fr., kamer van afgevaardigden, tweede kamer in Frankrijk; **chambre de commerce**, vr., kamer van koophandel; **chambre garnie**, vr., gemeubileerde kamer.
chambrée, vr. Fr., de soldaten, die op eenzelfde zaal slapen in de kazerne; die zaal zelf.
chamois, Fr., gemskleurig, bruinachtig geel.
chamotte, vr., vuurvaste steen.
champêtre, Fr., landelijk; **garde champêtre**, dorpsveldwachter (Belgisch: **champieter**); z. o.: **bal**.
champignon, m. Fr., eetbare paddestoel.
champion, m. Fr., kampioen, winnaar in wedstrijd.
chance, vr. Fr., kans, fortuin; **bonne chance**! goed succes!
change, m. Fr., verandering, inwisseling (zie **bureau**); **changeant**, met wisselende kleuren (zijde bijv.); **changeeren**, veranderen, verwisselen; **changement**, verandering, verwisseling.
change-over switch, vr. Eng. rad., omschakelaar.
chansonnier, m. Fr., liedjesdichter, liedjeszanger.
chantage, m. Fr., afdreiging (door bedreiging met smaadschrift).
chanteur, Fr., zanger; **chanteuse**, zangeres; **Chante-clair**, naam van den haan in de Fr. Reinart de Vos-legende; vandaar Chantecler, het naar den (Gallischen) haan genoemde tooneelstuk in verzen van Rostand.
chaos, m. Gr., baaierd, vormlooze mengelklomp;

- warboel; **chaotisch**, uiterst verward, vormloos.
- chapeau**, m. Fr., hoed; **chapeau bas**, met den hoed af; **chapeau claqué**, half-hooge hoed, die platgevouwen kan worden.
- chapelle ardente**, vr. Fr., met rouwfloers, bloemen en brandende kaarsen versierd vertrek, waarin een lijk geplaatst wordt vóór de begrafenis.
- chaperon**, Fr., heer, die een dame begeleidt en beschermt (**chaperonneert**).
- chapitre**, **chapiter**, o. Fr., kapittel, hoofdstuk; fig.: datgene, waarover men spreekt.
- char à bancs**, m. Fr., groot rijtuig met overdwars geplaatste banken.
- character indelebilis**, Lat., onuitdelgbare eigenschap, die naar R.-Kath. opvatting iemand krijgt door 't ontvangen van een sacrament: doop, etc.
- charade**, vr. Fr., lettergreepraadsel, in den trant van: mijn eerste is...., mijn geheel is..
- charbonnier**, Fr., kolenbrander; **la foi du charbonnier**, het kolenbrandersgeloof, het geloof der goe-gemeente (die er niet over redeneert of nadenkt); **charbonnier est maître chez lui**, Fr., ieder is baas in zijn eigen huis.
- charge**, vr. Fr., aanval van politie of soldaten op een volksmenigte of tegen den vijand; post, ambt; overdrijving (in een teekening of beschrijving); vr. Eng., lading; **chargeeren**, aanvallen, ook: overdrijven; **charging board**, o. Eng., schakelbord.
- chargé d'affaires**, Fr., zaakgelastigde.
- charisma**, o. Gr., mrv. **charismata**, genadegave(n).
- charité**, vr. Fr., zie **caritas**; ook: aalmoes.
- charité bien ordonnée, commence par soi-même**, Fr., wel overwogen liefdadigheid begint bij zichzelf, het hemd is nader dan de rok.

- charivari**, m. Fr., ketelmuziek, helsch lawaai; zilveren voorwerpen als versierselen aan een horlogeketting; titel van een Fr. satiriek blad.
- charlatan**, Fr., kwakzalver, zwetser; **charlatanerie**, vr., kwakzalverij, bluf.
- charmant**, Fr., bekoorlijk; **charme**, m., bekoorlijkheid; **charmeeren**, bekoren, (**gecharmeerd** = verliefd); **charmeur**, **charmeuse**, man, vrouw, die iedereen voor zich zoekt in te nemen.
- charter**, o. Eng., oorkonde, vrijbrief, voorrecht, concessie, grondwet; **charteren**, het huren van een schip; **chartered company**, vr. Eng., maatschappij, welke van de regeering uitgebreide concessies en voorrechten verkregen heeft inz. tot het besturen van landen over zee.
- chartreuse**, vr. Fr., beroemde likeur, bereid door Karthuizer-monniken in hun klooster in Z.-Frankrijk, na hun uitzetting in dat te Tarra-gona (Sp.).
- chassepot**, m. Fr., naaldgeweer in het Fransche leger, 1866—1884; genoemd naar den uitvinder.
- chasseur**, Fr., jager; in hotels en café's: jonge bediende in livrei, die boodschappen doet voor de gasten; **chasseur à cheval**, m., bereden jager.
- chasse**, vr. Fr., uitbrander, vinnige berisping.
- chassez le naturel, il revient au galop**, Fr., spreekwoord: de natuur gaat boven de leer.
- chassin**, o. Fr., toepasselijk opschrift.
- chassis**, o. Fr., in 't algemeen: een houten of ijzeren omlijsting, die iets omvat; van een auto: het onderste, machine-gedeelte (z. o. **carrosserie**).
- château**, m. Fr., kasteel; **châteaux en Espagne**, luchtkastelen; **châtelain**, **burchtheer**, kastelein; **châtelaine**, burchtvrouw; gouden halsketting.
- chauffeeren**, stoken; chauffeursdienst verrichten.

- chauffeur**, Fr., stoker; bestuurder van een auto.
chaussée, vr. Fr., straatweg.
chauvinisme, o. Fr., overdreven vaderlandsliefde;
chauvinist, hartstochtelijk patriot.
chéchia, vr. Fr., soort roode muts met of zonder kwast, behoort tot de uniform der Zouaven, Algiersche tirailleurs, Spahi's en Afrik. jagers.
check, vr. Eng. (**chèque**, vr. Fr.), aanwijzing tot betaling voor een kassier, kassiersbriefje; **cross-ed check**, chèque, die niet in geld uitbetaald, doch door verrekening geïnd wordt; **crossed generally**: enkel met een kruis en algemeen te verrekenen; **crossed specialy**: met naam der bank waarmee uitsluitend verrekenbaar.
cheer, Eng., gejuich, hoera-geroep.
chef de bureau, Fr., kantoorchef; **chef de cuisine**, opperkok; **chef d'oeuvre**, o. Fr., meesterstuk.
chemicus, Gr., beoefenaar der **chemie** (vr.) of scheikunde; **chemicaliën**, vr. mrv., scheikundige, **chemische** stoffen of voortbrengselen; **chemiker**, m. D., scheikundige op een fabriek.
chemin de fer, m. Fr., ijzeren weg, spoorweg.
chemise, vr. Fr., hemd; **chemisier**, m. Fr., hemdenmaker, handelaar in heerenlinnengoed.
cher, Fr., duur, dierbaar, lief; **mon cher**, waarde vriend (vr. **ma chère**).
cherchez la femme! Fr., zoek de vrouw! er zit stellig de een of andere vrouw achter!
chéri(e), Fr., lieveling(e).
cherub(ijn), m. Hebr., schitterende engel, vurige engel, die het paradijs en de verbondsark bewaakte; **cherubijntje**, gevleugeld engelenkopje.
chétif, Fr., tenger, zwak.
cheval, m. Fr., paard; **cheval de bataille**, strijdros; fig.: stokpaardje; **chevaleresk**, ridderlijk;

chevalerie, vr., ridderlijkheid (*cavalleria*, It.); **chevalier**, ridder; **chevalier d'industrie**, iemand die zich net voordoet, doch van oplichterijen leeft; **chevalier sans peur et sans reproche**, ridder zonder vrees of blaam.

chevelure, vr. Fr., dameskapsel; ook: scalp.

chevlot, o., Engelsch en Schotsch kamgaren.

chevreau-leer, o. Fr., geitenleer.

chevron, m. Fr., dienststreep op de mouw van een soldaat of onderofficier.

chewinggum, Am., kouwgommi, cachou- of gummi-pastille om den adem welriekend te houden.

chez soi (moi, toi, vous), Fr., thuis.

chianti, It., lichte, roode landwijn.

chiasme, o. Gr., bepaalde zinsconstructie, waarbij de woorden kruisgewijs (als de x = chi) op elkaar betrokken moeten worden.

chic, m. Fr., slag, smaak; smaakvol, los; (blijft in het vr. onveranderd).

chicane, vr. Fr., vitterij, uitvlucht; rechtsverdraaiing; **chicaneeren**, vitten, uitvluchten zoeken (om niet te betalen); **chicaneur**, koopman, die chicaneert.

chiffon, m. Fr., vod, nesterij, modeartikel; **chiffonneeren**, verfrommelen; **chiffonnière**, ladekast.

chignon, m. Fr., haarwring in den nek.

chilliasme, o. Gr., het geloof aan de ophanden zijnde komst van het duizendjarig rijk Gods op aarde; **chillastisch**, wat daarop betrekking heeft; **chillast**, die daaraan gelooft.

chimère, vr. Fr. (Gr. fabell.), gedrocht; hersenschim, **chimeriek**, hersenschimmig.

chimine, vr. Sp., uit kina getrokken, koortswerend geneesmiddel.

- chinoiserie**, vr. Fr., (van **chinois**, Chineesch), kleingeestigheid, dwaasheid.
- chipolata**, m., Italiaansche hutspot.
- chiro-**, Gr., hand-; **chirograaf** (eigen) handschrift;
- chiromantie**, vr. Gr., het waarzeggen uit de lijnen van de hand; **chiromancien(ne)**, man of vrouw, die chiromantie beoefent; **chirospasmus**, m. Lat., schrijfkrimp.
- chirurg**, m. Gr. (**chirurgijn**), heelmeeester; **chirurgie**, vr., de operatieve heelkunde.
- chi va piano va sano**, It., wie langzaam gaat, gaat veilig.
- Chloë**, vr. Gr., bijnaam van **Demeter** (z.a.).
- chloor**, o. Gr., zoutzuurgas; **chloroform**, vr., uit chloor bereide vloeistof, die als verdoovingsmiddel bij operaties toegepast wordt; **chloroformiseeren**, met chloroform verdooven.
- chlorosis**, **chlorose**, vr. Gr., bleekzucht.
- chlorophyl**, o. Gr., bladgroen.
- choc**, m. Fr., (verlammende zenuw-) schok.
- choke coil**, vr. Eng. rad., smoorspoel.
- cholera**, vr. Gr., galziekte, braakloop; **cholera morbus**, Aziatische cholera; **cholera nostras**, inlandsche cholera; **cholerine**, vr., goedaardige cholera, hevige diarrhee; **cholerisch**: met een driftig temperament (een **cholericus**).
- chore(o)graphie**, vr. Gr., beschrijving der dansen, de kunst om dansen samen te stellen; **choreografisch**, wat op de danskunst betrekking heeft.
- choquant**, Fr., stuitend; **choqueeren**, stuiten.
- chose**, vr. Fr., ding; **Chose**, Dinges.
- Chouans**, koningsgezinde boeren-opstandelingen in het W. van Frankrijk tijdens de Eerste Republiek (1793 en later).
- chresthomathie**, vr. Gr., keur, bloemlezing.

chrisma, o. Gr., wij-olie.

christian science, vr. Eng., genezing door wil en gebed.

Christmas (ook: **X-mas**), Eng., Kerstmis.

christofle, o. Fr., legering, die op zilver lijkt.

christelijk-historisch, naam van een der drie groote kerkelijke partijen in Nederland, scheidde zich in 1897 af van de anti-revolutionnair.

Christus, Gr., de Gezalfde; **christogram**, o. Gr., letterinénvlechting die den christus-naam voorstelt; **christologie**, vr., de leer van den Christus, zijn persoon en het verlossingswerk; **Christoforus**, „Christusdrager”, Christoffel.

chromatisch, gekleurd; muz., in halve tonen open neergaand; **chromolithographie**, vr. Gr., kleurensteendruk; **chromophotographie**, vr., photographie in kleuren; deze woorden zijn afgeleid van **chroma**, o. Gr., kleur.

chroniqueur, Fr., dagbladschrijver, die de dagelijksche berichten, de loopende geruchten verhaalt of verslagen geeft van tooneelvoorstellingen, enz.; **chronique scandaleuse**, vr., de schandaalnieuwtjes; **chronisch**, langdurig, slepend; **chronogram**, o., jaartelvers, gedicht of opschrift, waarvan enkele letters (die in het oog loopend gedrukt zijn), als Romeinsche cijfers beschouwd, het jaartal vormen der vermelde gebeurtenis; **chronologie**, vr., tijdrekenkunde; **chronologische volgorde**, naar datum gerangschikt; **chronometer**, m., zeer nauwkeurig loopend uurwerk; deze woorden zijn afgeleid van: **chronos**, m. Gr., tijd.

chrysalide, vr. Gr., pop van een vlinder.

chrysanthemum (ook wel afgekort tot **chrysanth**), m. Gr., sierlijke variëteiten van de goudsbloem.

- church**, vr. Eng., kerk.
chylus, m. Gr., **chyl**, melksap, spijsap, dat in 't bloed gebracht wordt.
ciborie, vr. Lat., hostiekelk.
cicero, lettersoort (12 punten), waarmee in 1467 een uitgave van M. T. Cicero's werken gedrukt werd; als hoogtemaat = 13/28 c.M.
cicerone, It., gids, wegwijzer, geleider.
cichorei, vr., koffie-surrogaat, bijmengsel bij koffie.
cicisbeo, It., in Italië de begeleider van een getrouwde dame buitenshuis; huisvriend.
cider, m. Fr., appelwijn.
ci-devant, m. Fr. (lett. voorheen), naam waarmee men tijdens de Fransche Revolutie een gewezen edelman aanduidde.
cif, Eng. afkorting van: **cost**, **insurance**, **freight**, d.i. alle kosten, zeeverzekering en vracht inbegrepen, voor rekening van den verkooper (term, bij overzeesche leveringen gebezigd).
ci-git, Fr., hier ligt (begraven).
cimbaal of **cimbel**, vr. Gr., klankbekken, instrument bij Turksche of militaire muziek.
cinema, m. Fr., afkorting van **cinematographe** of **kinematograaf** = bioscoop.
cinéoptisch, Fr., schrijftant spannend als de film.
einnaber, o., vermiljoen-rood (verfstof).
cinquantenaire, Fr., vijftiger; vijftigjarig jubileum.
Cinquecento, o. It., (lett. „vijfhonderd”), de „jaren-500”, term, inz. in de kunstgeschiedenis, voor de Italiaansche Renaissance in de 16e eeuw.
cipier, m., gevangenbewaarder.
circa, Lat., ongeveer.
Circe, vr. Gr., verleidster, toovenares.
circuit, m. Fr., omtrek, buitenste omgrenzing;

ook: rondreis; Eng. rad., kring; **circulaire**, vr. Fr., gedrukt rondschrijven; **circulatie**, vr., omloop (van het bloed, van geld), verkeer; **circulatie-bank**, bank, die betaalmiddelen uitgeeft en in omloop brengt; **circuleeren**, in omloop zijn; blijven doorloopen; **circulus vitiosus**, m. Lat., = **circle vicieux** (z. a.).

circum-, Lat., in samenstellingen = omheen, rondom, omtrent, enz.; **circumcellionen**, oorspronkelijk naam voor monniken, die de cellen der anderen afliepen, later: landloopers; **circumlocutie**, vr., omschrijving; het „er om heen praten”; **Circumlocutie-kantoor**, denkbeeldig kantoor, van waaruit Engeland geregeerd wordt door bureaucraten, die uitmunten in de kunst „hoe iets niet te doen”, heerlijke humoristische fantasie van Dickens in zijn roman Little Dorrit (Kleine Dora); **circumnavigatie**, vr., het omzeilen van de wereld; **circumpolairsterren**, sterren, die voor ons nooit op- of ondergaan (omdat ze dicht bij de poolster liggen).

circus, m. Lat., gebouw voor de volksspelen in het oude Rome; paardenspel.

cirrus, m. Lat., vederwolkje.

cis, Lat., voorvoegsel = aan deze zijde; **cisalpijnsch**, aan deze (d.i. aan de Italiaansche) zijde der Alpen; **cisleithaansch**, aan deze (d.i. aan de Oostenrijksche) zijde van de Leitha; **cispa-daansch**, aan deze (d.i. aan de zuidzijde) van de Po; muz., een halve toon verhoogde c.

ciseleeren, Fr., metalen kunstig bewerken met scherpe werktuigen, „gedreven” figuren maken; **ciseleur**, m. Fr., drijfwerker.

Cisterciensers, m. mrv., broeders eener bekende monniksorde, sinds de 11de eeuw.

citaat, o. Lat., aanhaling; **citato loco**, op de aangehaalde plaats; **citeeren**, aanhalen, dagvaarden.
citadel, vr. Fr., vesting, die 'n stad beheerscht.
cit  , vr. Fr., stad (in 't bijzonder: de oude stad van Parijs); **city**, vr. Eng., groote stad (in 't bijzonder: de oude stad van London); **citybag**, vr. Eng., klein leeren handkoffertje.
cito, Lat., met spoed.
citoyen, m. Fr., staatsburger; **citoyenne**, staatsburgeres, i. d. Fr. revolutie alg. aanspreekvorm.
civiel, Fr., burgerlijk (niet-militair); beleefd; billijk, goedkoop; **civiel-ingenieur**, bouwkundig ingenieur, inz. van waterstaatswerken; **in civiel**, in burger(kleeding) (van militairen); **civillisatie**, vr., beschaving; **civilliseeren**, beschaven; **civili  it**, vr., heuschheid; **civiele lijst**, het aan den vorst toegekende inkomen; **civiele partij**, degeen, die in een rechtsgeding aanspraak maakt op schadevergoeding (zich **civiele partij** stelt); **civis academicus**, Lat., academieburger, student; **civis Romanus sum**, Lat., ik ben burger van Rome; **civisme**, o., burgerzin, burgerdeugd.
claim, m. Eng., aanspraak, eisch, aandeel, recht.
clair, Fr., helder; **clair-audiance**, vr., helderhoorendheid; **clair-audiant(e)**, iemand, die geeststemmen hoort; **clair-obscur**, o. Fr., schildertrant, waarbij een gedeelte der schilderij sterk verlicht, de rest in de schaduw gehouden wordt (veel stukken van Rembrandt geven een toepassing van deze manier); **clair-voyance**, vr. Fr., helderziendheid; **clair-voyant(e)**, helderziend persoon (vooraf in magnetischen slaap gebracht).
clan, m., Schotsch en Iersch: stam.
clandestien, Lat., heimelijk, tersluiks, verboden.

- claque**, vr. Fr., de gehuurde toejuichers (in schouwburgen); **claqueur**, die daartoe behoort.
- claret**, m. Eng., roode Fransche wijn.
- clarificeeren**, klaren, ophelderen.
- claro**, Sp., helder, licht (van sigaren).
- classificeeren**, Lat., rangschikken; **classificatie**, vr. rangschikking.
- classis**, vr. Lat., vereeniging van ringen in de Ned. Herv. kerk. (Een ring is een vereeniging van bij elkaar liggende gemeenten, de classes vormen tezamen het provinciaal kerkbestuur.)
- clausule**, vr. Fr., bepaling, voorwaarde.
- claviatuur**, vr. Lat., al de klaviertoetsen; toetsenbord.
- claytonneeren**, behandelen met het **Claytongas-apparaat**, een toestel dat door middel van zwaveldampen, ratten en ander ongedierte benevens de ziektekiemen, die zij meevoeren, doodt in schepen, gebouwen, enz.; **claytonnage-certificaat**, bewijs dat een schip, een huis op zoodanige manier ontsmet is.
- claxon**, m., fluitachtige autotoeter.
- clean shaven**, Eng., glad geschoren.
- clearing-house**, **clearing-office**, o. Eng., afdeeling van een bank, waar de vorderingen van de klanten, die met de bank in rekening staan, onderling vereffend worden om noodelooze geldzendingen te vermijden.
- cleat**, vr. Eng. rad., isolator voor het bevestigen van geleiders.
- clement**, Fr., goedertieren, lankmoedig; **clementie**, vr., goedertierenheid.
- cleresie**, **clerezij**, vr. Fr., geestelijkheid; **bisschoppelijke clerezij**, de Oud-Roomsche kerkorganisatie; **clerica**, vr. Lat., kaalgeschoren plek op

het hoofd van de R.-K. geestelijken (**tonsuur**); **clericaal**, aanhanger der geestelijkheid; **clericalisatie**, vr., het in handen der geestelijkheid brengen (van scholen, staat, enz.); **clericalisme**, o., het streven, de gezindheid om de geestelijkheid te steunen in het verkrijgen van invloed; **clerus**, m., de geestelijkheid.

clergyman, m. Eng., geestelijke.

cliché, o. Fr., metalen plaat, waarop in fijn reliëf eenige teekening is aangebracht, om deze af te drukken; telkens herhaalde en daardoor bijna geen beteekenis meer hebbende uitdrukking.

cliënt, Lat., oudtijds beschermeling, nu: opdrachtgever van een advocaat, klant van een handelman; **cliëntèle** of **cliënteele**, vr., de gezamenlijke klanten.

clima, zie **klimaat**.

climacterium, vr. Gr., de critieke leeftijd der vrouwen (45—50 jaar), waarop de sexueele functies ophouden.

climax, vr. Gr., opklimming; reeks van steeds sterker uitdrukkingen.

Clio, Gr., [kleioo] de muze der geschiedenis en van het heldendicht.

cloaca, vr. Lat., **cloaque**, vr. Fr., riool, afvoerkanaal, verzamelplaats van vuilnis.

cloisonné, Fr., émail-werk, waarbij het émail gegoten wordt in kleine cellen met opstaande metalen randen, cellen-mozaïek.

closet, o. Eng., geheim gemak.

clou, m. Fr., letterl. spijker; de voornaamste aantrekkelijkheid.

clown, Eng., hansworst, grappenmaker.

clysmā, o. Gr., lavement.

coach, vr. Eng., diligence; **coachen**, oefenen voor

- een wedstrijd, inz. bij watersport.
coadjutor, Lat., helper, en soms tevens de aange-
wezen opvolger, van een bisschop.
coaguleeren, stollen, stremmen.
coalitie, vr. Fr., verbond van twee of meer mo-
gendheden of partijen tegen een gezamenlijken
vijand; **coaliseeren**, zulk een verbond sluiten.
cobbler, m., Am. drank bereid uit wijn, citroen-
schil, suiker en ijs.
cobra-cabello, vr. Port., bril- of hoedslang.
cocagne-mast, m., mast voor prijsklimmen bij
volksspelen; het **land van Cocagne**, = Luilek-
kerland.
cocaine, vr., uit de bladeren van den coca-boom
getrokken verdoovingsmiddel.
cocarde, vr. Fr., kenteeken van een partij, ge-
dragen op hoed of jas.
Coccejansen, oudt. aanhangers van Coccejus (17de
eeuw), den Leidschen vrijzinnigen godgeleerde.
coccen, mrv. Lat., bacteriën, die ziekten veroor-
zaken.
cochenille, vr. Fr., Amerik. schildhuis, die een
scharlaken verf levert; deze kleurstof zelf.
cochon, m. Fr., varken, zwijn; **cochonnerie**, vr.,
zwijnerij, uiterst gemeene streek.
cockney, m. Eng., spotnaam voor de geboren
Londenaar uit het volk; o., diens taal.
cocktail, Eng., (lett. hanestaart), Amerikaansche
drank, bestaande uit spiritualiën, vermengd met
specerijen, suiker en wat water of ijs.
cocon, m. Fr., pop van een zijdeworm.
cocotte, Fr., lichte vrouw.
cocu, Fr., horendrager, bedrogen echtgenoot.
coda, It. muz., slotstuk.
code, m. Fr., wetboek; sleutel om telegrammen in

overeengekomen taal te ontcijferen; verzameling woorden, die ieder een zin vertegenwoordigen en met behulp waarvan men korter en dus goedkooper telegrafeeren kan; **code pénal**, m. Fr., wetboek van strafrecht; **code civil**, burgerlijk wetboek; **codex**, m. Lat., oorspronkelijk handschrift; wetboek; **codificatie**, vr. Lat., verzameling van wetten in één wetboek; het opstellen van een wet; het tot wet maken.

codicil, o. Lat., bijvoegsel, (b.v. t. e. testament).

co-educatie, vr. Lat., gemeenschappelijke opvoeding van jongens en meisjes.

coëfficient, m. Lat., in de algebra: getal vóór de letter(s); getal, waarin, bij een vergelijkend onderzoek, de waarde van het werk der candidaten uitgedrukt wordt.

coelibaat, zie **celibaat**.

coërceerende of coërcitieve middelen, dwangmiddelen; **coërcitie**, vr. Lat., dwang.

cogito, ergo sum, Lat., ik denk, dus ik besta (grondstelling van de wijsbegeerte van Descartes (Cartesius), (1596—1605).

cognaten, Lat., personen, die van elkaar of gemeenschappelijk van derden afstammen; ook: bloedverwanten van moederszijde, spilmagen.

cognossement, o. Fr., zeevrachtbrief.

cohabitatie, vr. Lat., (echtelijke) samenwoning.

cohaerentie, coh(a)esie, vr. Lat., kracht, die de moleculen van eenzelfde lichaam bijeenhoudt.

coherer, m. Eng., een met metaalkorrels gevulde glazen buis, die op een ontvangstation van draadlooze telegrafie de opgevangen trillingen waarneembaar maakt.

cohorte, vr. Lat., in het oude Rome het tiende deel van een legioen, 500 à 1000 man; troep.

- coiffeeren**, Fr., kappen; met iets gecoiffeerd zijn, er zeer mee in zijn schik zijn; **coiffeur**, kapper; **coiffure**, vr., kapsel.
- coil**, vr. Eng. rad., spoel; **coil-holder**, spoelhouder; **coil-mount**, spoelstekker.
- coin du feu**, m. Fr., gewatteerd huisjasje.
- coincidentie**, vr. Lat., samenloop (van omstandigheden).
- coïonneeren**, Fr., koejonneeren, ringelooren.
- coïtus**, m. Lat., bijslaap.
- cokes**, vr. mrv. Eng., ontgaste steenkool.
- cold cream**, Eng., (lett.: koude room), witte toiletzaif.
- coleoptera**, de kevers of schildvleugelige insecten.
- collaboreeren**, Lat., samenwerken; **collaboratie**, samenwerking, inz. van verschillende personen aan één groote uitgave.
- collage**, m. Fr., langdurige, intieme omgang tusschen ongehuwde personen.
- collapsus**, m. Lat., inzinking, instorting (bij ziekte).
- collateraal**, Lat., zijdelingsch, in de zijlinie.
- collatie-recht**, het recht om een predikant te benoemen (de „ambachtsheer” heeft op vele dorpen dit recht geheel of gedeeltelijk, is dus de **collator**).
- collation**, vr. Fr., koude maaltijd; R. K. licht avondmaal op vastendagen.
- collationneeren**, Fr., een afschrift vergelijken met het oorspronkelijke.
- collé**, Fr., bal dicht bij den rand (in 't biljartspel).
- collecte**, inzameling van giften.
- collecteur(trice)**, Fr., verkooper(ster) van loten.
- collectie**, vr. Fr., verzameling; **collectief**, gezamenlijk; **collectivisme**, o., de leer, dat de productiemiddelen (grond en kapitaal) aan den staat

moeten behooren.

collega, Lat., ambtgenoot; **collegiaal**, ambtsbroederlijk; gemeenzaam.

college, o. Lat., les aan een hoogeschool; kring, gezelschap; bestuurslichaam: het college van burgemeester en wethouders; **college system**, o. Eng., Eng. hoogeschool-systeem, waarbij de studenten in **colleges** samen wonen.

collet monté, Fr., (lett. hooge kraag), pedant; deftig tot het aanstellerige toe.

collie of **colly**, Eng., herdershond.

collier, o. Fr., halssnoer.

collisie, vr. Lat., botsing, het tegen elkaar indruischen.

collo, m. It. (mrv. **colli**), stuk vrachtgoed.

colloquium doctum, o. Lat. (geleerd gesprek), soort mondeling examen van een predikant vóór zijn toelating bij een ander kerkgenootschap.

coll' ottava, It., muz., een octaaf hooger of lager te spelen.

collusie, vr. Fr., geheime verstandhouding tusschen twee personen ten nadeele van een derde.

colombier, Fr., papierformaat van ongeveer 85 × 62 c.M.

Colombine, vr. Fr., de minnares van Harlekijn.

colonne, vr. Fr., zuil; legerafdeeling; **colonnade**, vr., zuilengang.

colorado, Sp. (van sigaren) middelkleurig.

coloratuur, vr. Lat., muz., kunstige toonwending.

colorist, Fr., schilder, die mooie kleuren vindt.

colloseum, o. Lat., groot prachtgebouw in het oude Rome voor openbare feesten.

colossus, m. Gr., reuzenbeeld; gevaarte; fig.: alles overheerschende figuur.

colporteur, m. Fr., die zijn waar door **colportage**

langs de huizen te koop aanbiedt; **colportage-roman**, goedkoope prulroman op die wijze in afleveringen verspreid; **colporteeren**, het beroep van colporteur, colportrice uitoefenen, ook: rondstrooien (van praatjes).

columbarium, o. Lat., duivenslag; dat gedeelte van een crematorium, waar de urnen met asch in afzonderlijke nissen geplaatst worden.

coma, m. Gr., diepe slaap, die aan den doodsstrijd grenst en gevolg is van ziekte of verwonding.

combattanten, mrv. Fr., strijders; militairen, die aangewezen zijn om aan den strijd deel te nemen; in tegenstelling tot de **non-combattanten** zooals de hospitaalsoldaten, enz.

combinatie, vr. Fr., verbinding, samenstelling; vereeniging van enkele personen; **combinatievermogen**, de gaaf om de dingen met elkaar in verband te brengen en juiste gevolgtrekkingen te maken; **combination**, o. Eng., hemdbroek; **combineeren**, samenvoegen, berekenen.

comble, o. Fr., toppunt.

combustibel, Fr. bijv. nmw., brandbaar; zelfst. nmw., brandstof.

comestibles, vr. mrv. Fr., (fijne) eetwaren.

comfort, o. Eng., gemak, alles wat het leven aangenaam maakt; **comfortabel**, gemakkelijk, behagelijk.

coming events cast their shadows before, Eng., toekomstige gebeurtenissen werpen hun schaduw vooruit, d.w.z. kondigen zich aan door zekere voorteekenen.

comité, o. Fr., vereeniging van personen, belast met eenig onderzoek of met de behartiging van zekere belangen. (Vl. **comitelt**).

commandeur, Fr., hooge rang in een ridderorde;

vroegere titel van een schout-bij-nacht.

commanditaire, Fr., wie geld steekt in een zaak, zonder aandeel te hebben in het beheer ervan: commanditaire vennoot; **commanditaire vennootschap**, **handelsvereniging**, waarvan de leden alleen geld schieten, doch de zaken laten waarnemen door een of meer verantwoordelijke personen of firma's; **commandite**, vr. Fr., het bedrag waarvoor ieder der deelgenooten in een commanditaire vennootschap deelneemt.

comme ci, comme ça, Fr., niet goed en ook niet slecht.

comme il faut, Fr., zooals 't behoort.

commedia dell' arte, vr. It., tooneelstuk waarvan de gang gegeven, de dialoog geïmproviseerd is. **commensurabel**, met denzelfden maatstaf meetbaar.

commentaar, m. Lat., uitlegging, toelichting, nadere verklaring; **commentariceeren**, van aantekeningen voorzien; **commentator**, verklaarder, uitlegger.

commérage, m. Fr., achterklap, boosaardige kletspraat, van een **commère**, babbelaarster.

commerce, m. Fr., handel; naam van een kaartspel (kleuren); **commercieel**, tot den handel behoorend; in den handel gebruikelijk.

commilito, Lat., (mrv. **commilitones**), wapenbroeder; medestudent.

commis-voyageur, Fr., handelsreiziger.

commissie-handel, m., handel in opdracht en voor rekening van een ander; **commissiennair**, koopman, die commissiehandel drijft.

commissoriaal (maken), aan een commissie opdragen.

committeeren, Lat., last, opdracht geven; **com-**

mittent, lastgever.

commode, vr. Fr., latafel; **commoditeit**, vr., gemak, geheim gemak.

commodore, Eng., bevelhebber van een smaldeel.

common, Eng., gewoon; **Commons**, mrv., gemeenten; het Lagerhuis; **common law**, vr., gewoonterecht; **communiceerende vaten**, toestel van onderling door een kanaal verbonden vaten, ter toepassing van de natuurwet dat vocht in zulke vaten hetzelfde niveau heeft; **common sense**, gezond verstand.

commu(u)n, Fr., alledaagsch, gewoon, gemeenschappelijk; **le commun des mortels**, Fr., de gewone stervelingen; **communaal**, gemeentelijk; **Communard**, deelnemer aan de Parijsche **Commune** van 1871; **commune**, gemeente; **communicant**, R. K. deelnemer aan het H. Avondmaal (de **Communie**); **communicatie**, vr., verbinding, gemeenschap; mededeeling; **communiqueren**, met elkaar in verbinding staan; mededeelen; **communiqué**, o., officieele waarschuwing of mededeeling aan de pers; **communisme**, socialistische leer van het gemeenschappelijk bezit van alle productiemiddelen en waren; **communist**, aanhanger dier leer.

communis opinio, Lat., de openbare meening.

commutator, m. Lat., omschakelaar; stroomwisselaar.

compact, Fr., vast, dicht opeengedrongen.

compagnie, vr. Fr., handelsgenootschap; afdeeling soldaten onder een kapitein; **compagnon**, medelid van een firma.

comparant, Lat., degeen, die voor het gerecht of voor een notaris verschijnt (**compareert**); **comparitie**, vr., verschijning voor een notaris, enz.

- comparatief**, m. Fr., vergelijkende trap.
compascuum, o. Lat., gemeenschappelijke weide.
compassie, vr. Fr., medelijden, mededoogen.
compatibel, Fr., vereenigbaar, wat samen kan gaan; **compatibiliteit**, vr., vatbaarheid voor samenvoeging; bestaanbaarheid (met).
compatriot, Fr., landsman.
compelle intrare, Lat., (Lucas 14:23), dwing ze in te komen, (d.w.z. dwing de ketters tot de kerk terug).
compendium, o. Lat., kort begrip eener wetenschap; beknopt uittreksel; verkorting.
compensatie, vr. Fr., vereffening, vergoeding;
compensatie-slinger, slinger, die bij temperatuursverandering dezelfde lengte behoudt; **compenseeren**, vereffenen, schadeloos stellen.
compère, m. Fr., eig. peetoom; medeplichtige in een bedriegerij; handlanger; vroolijke klant.
competeeren, Lat., toekomen; **competent**, bevoegd; **competentie**, vr., bevoegdheid; rechtmatig aandeel.
competitie, vr. Lat., wedijver; mededinging in een wedstrijd, naar een betrekking.
compileeren, Lat., uit verschillende werken bijeenbrengen, samenflansen; **compilatie**, vr., samengeflanst werk (door een **compiler**).
complaisant, Fr., hulpvaardig, bereidwillig.
complement, o., aanvulling; hoek welke met een anderen een totaal van 90° vormt; **complementaire kleuren**, kleuren die bijelkaar wit opleveren; **completeeren**, Fr., **compleet**, volledig maken, aanvullen; **completen**, vr. mrv. Lat., de uren, die den dag volmaken; R. K. bij het begin dier uren uitgesproken gebeden.
complex, Lat., samenstel, geheel (een complex

- van machines); **complexie**, vr., lichaams- of ge-
moedsgesteldheid.
- complicatie**, vr. Lat., verwikkeling; **compliceeren**,
ingewikkeld maken.
- complimenteeren**, Fr., begroeten; iets aardigs
(een **compliment**) zeggen; **complimenteus**, wie
veel complimentjes zegt.
- componenten**, vr. mrv. Fr., samenstellende deelen;
componist, m. Fr., wie iets op muziek zet (**com-
poneert**); toondichter; **compositie**, vr., muziek-
stuk; samenstelling van metalen; **composi(e)ten**,
vr. mrv. Lat., samengesteld-bloemigen; **com-
pontum**, o. Lat., samengesteld (woord).
- compos mentis**, Lat., bij zijn, het volle verstand;
compos sui, Lat., zichzelf volkomen meester.
- compost**, m., gemengde mest.
- compote**, vr. Fr., met suiker ingemaakt fruit.
- compound**, Eng., samengesteld: **compound-dyna-
mo**, m., dynamo, waarin, behalve een shunt (=
neven)stroom, ook de hoofdstroom het magne-
tisme opwekt; **compound-machine**, vr. Eng.,
stoom-machine, waarin de stoom achtereenvol-
gens in cylindere van opvolgende grootte ar-
beidt en waardoor met mindere vulling en
grootere expansie grootere economie in het
stoomgebruik bereikt wordt.
- comprador**, Chineesch handelsagent, die als tus-
schenpersoon optreedt v. Europeesche firma's.
- comprehendeeren**, Lat., grijpen, vangen, aanhou-
den; begrijpen; **comprehensie**, vr., bevattings-
vermogen, begrip.
- compres**, dicht ineengedrongen (compresse druk),
verband om een wond, enz.; **compressie**, vr.,
samenpersing; **compressie-pomp**, perspomp;
comprimeeren, samenpersen.

compromis, o. Lat., minnelijke schikking; **compromittant**, in opspraak brengend; **compromitteren**, aan opspraak of onaangenaamheden blootstellen; een schikking treffen; **zich compromitteren**, zijn goeden naam in gevaar brengen.

comptabel, Fr., rekenplichtig; verantwoordelijk; **comptabiliteit**, vr., rekenplichtigheid; boekhouding, beheer der gelden; **compte rendu**, o. verslag; **comptometer**, m., tel- en rekenmachine.

comte, Fr., graaf; **comté**, m., graafschap; **comtesse**, gravin.

con, It., met; **con amore**, It., met lust, met vuur, gaarne; **con brio**, levendig, vurig.

concaaf, Lat., hol (van lenzen), holrond.

concentratie, vr. Fr., het samentrekken op één punt (**concentreeren**); naam van het verbond der drie liberale partijen in ons land voor de verkiezingen van 1913; **concentratiekampen**, kampen, waarin tijdens een oorlog de in een land vertoevende vijandelijke burgerlijke onderdanen samengebracht worden; **concentrisch**, één gemeenschappelijk middelpunt hebbend.

concept, o. Lat., ontwerp, schets, plan; **conceptie**, vr., bevatting, begrip, gedachte; korte samenvatting; bevruchting, ontvangenis; **conceptio immaculata**, vr. Lat., de onbevleete ontvangenis, R. K. dogma dat leert dat ook Maria geen deel aan de erfzonde heeft; **conclpieeren**, Lat., een concept maken; ook: zwanger worden.

Concern, o. D. = **consortium** (z.a.).

concerteeren, een concert geven; afspreken, overeenkomen; **het Europeesch concert**, het samengaan der Europeesche mogendheden.

concessie, vr. Fr., vergunning tot den aanleg van werken van openbaar nut, bewilliging, toe-

geving (aan de eischen van een persoon of partij); **concessionaris**, die een concessie krijgt; **concession hunters**, Eng., concessiejagers, speculanten, die in verre landen azen op concessies voor monopolieën, ontginningen en leeningen.

concetti, m. mrv. It., gezochte geestigheden, valsch vernuft.

concha, vr. Lat., schelp; **conchyllën**, o. mrv., schelpdieren; **conchyologie**, vr., schelpenkunde.

conclerge, m. Fr., huisbewaarder, portier.

conciliant, Fr., verzoeningsgezind.

conclie, **concilium**, o. Lat., kerkvergadering.

concls, Fr., bondig, inééngedrongen; **concisie**, vr., bondigheid (van stijl).

conclave, o. Lat., vergadering van kardinalen tot het kiezen van een nieuwen paus.

concludeeren, Lat., een gevolgtrekking (**conclusie**) maken, besluiten.

concordaat, o. Lat., verdrag tusschen den paus en een wereldlijk vorst over kerkelijke aangelegenheden; **concordantie**, vr. Fr. (des Bijbels), lijst van al de woorden en spreken uit den Bijbel, alphabetisch gerangschikt en met opgave van de plaats, waar zij voorkomen; **concordeeren**, (onoverg.) overstemmen, (overg.) overeenkomen; **concordia**, vr. Lat., eendracht; **concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur** (citaat uit Sallustius); door eendracht worden kleine dingen groot, door tweedracht gaan de grootste te gronde.

concours, o. Fr., wedstrijd; **concours hippique**, o. v. t., harddraverij; paardenrennen.

concreet, Lat., werkelijk bestaand, bepaald, benoemd (tegenst.: **abstract**).

concubinaat, o. Lat., het tijdelijk samenleven met

- een vrouw, met wie men niet getrouwd is (met een **concubine**).
- concurrence déloyale**, vr. Fr., oneerlijke concurrentie.
- concussie**, vr. Fr., knevelarij, geldafpersing.
- condensatie**, vr. Fr., verdichting van dampen en gassen tot vloeistoffen; **condensator**, m., inrichting tot verhooging van de capaciteit van een electrischen geleider (bijv. Leidsche flesch); **condensite**, vr. Eng. rad., hard isolatie-materiaal; **condensor**, m., het toestel bij een stoom-machine, waarin de stoom, na het verlaten der cylinders, tot water wordt afgekoeld.
- conditio sine qua non**, Lat., voorwaarde, waar zonder iets niet gaat, onmisbare voorwaarde; **conditionalis**, Lat., taalk. voorwaardelijk(e wijs); **conditionneeren**, voorwaarden stellen, bedingen.
- conditorei**, vr. D., banketbakkerij (tevens consumptielokaal).
- condoleantie**, vr. Fr., rouwbeklag; **condoleeren**, iemand zijn deelneming betuigen.
- condominium**, o. Lat., heerschappij, bezit v. twee.
- condoom**, o., voorbehoedmiddel tegen venerische besmetting of zwangerschap.
- condottiere**, mrv. **condottieri**, It., aanvoerder van huurtroepen in de 14e en 15e eeuw.
- conductantie**, vr. Fr., de eigenschap van het geleiden van electriciteit; **conductor**, m. Lat., electriciteitsgeleider.
- conduite**, vr. Fr., gedrag; **conduitelijst** of **-staat**, lijst of staat, waarop de aantekeningen betreffende het gedrag van militairen gesteld worden.
- confectie**, vr. Fr., vervaardiging (vooral van klee-ren); klee-ren, die fabriekmatig vervaardigd en geheel gemaakt verkocht worden.

confederatie, vr. Fr., statenbond (Zwitserland bijv.); **confedereeren**, zoo'n verbond aangaan.
confer, Lat., vergelijk; **conferatur**, men vergelijke.
conférence, vr. Fr., voordracht, voorlezing; **conférencier**, m. Fr., die lezingen, voordrachten houdt; **conferentie**, vr., beraadslaging; **confereren**, beraadslagen.
confessie, vr. Lat., geloofsbelijdenis; bekentenis (in confessie zijn); **confessioneel**, een bepaalde geloofsbelijdenis aanhangend.
confetti, m. mrv. It., suikerwerk; gipsballetjes of papiersnippers om mee te werpen op feesten.
confident, Fr., vertrouweling; **confidentie**, vr., vertrouwelijke mededeeling.
configuratie, vr. Fr., uitwendige gedaante.
confirmatie, vr. Fr., bevestiging; R.-K. vormsel; **confirmeeren**, bevestigen, het vormsel toedienen; **confirmatief**, **confirmatoir**, bevestigend.
confiscatie, vr. Fr., verbeurdverklaring; **confisqueeren**, verbeurdverklaren.
confiserie, vr. Fr., winkel van een banketbakker (**confiseur**); **confituren**, vr. mrv., ingelegde vruchten.
confiteor, Lat. (ik belijd), R.-K., met dit woord beginnend gebed bij het begin v. mis of biecht.
conflict, o. Lat., botsing, strijd van belangen.
conflueeren, samenvloeden; **confluentie**, samenvloeiing.
conform, Fr., overeenstemmend, eensluidend; **conformeeren**, gelijkvormig maken, naar iets inrichten, overeenkomen, schikken, voegen;
conformist, m., in Eng. aanhanger v. d. staatskerk; **conformiteit**, vr., gelijkvormigheid.
confrater, Lat., ambt-, beroepsgenoot (= **confrère**, Fr.); **confrèrie**, vr. Fr., broederschap; gilde.

confronteeren, Fr., het tegenover elkaar stellen en in elkaars bijzijn verhooren van getuigen, inz. door den rechter (**confrontatie**).

Confucianist, m., aanhanger van de leer van Confucius, een Chineesch godsdiensthervormer uit de 6de eeuw v. Chr.

confusie, vr. Fr., verwarring, verlegenheid.

cong  , o. Fr., ontslag; vacantie.

congeniaal, verwant naar den geest.

congenitaal, aangeboren.

congestie, vr. Fr., opeenhooping van bloed in een orgaan, inz. in het hoofd, bloedaandrang.

conglomeraat, o., **conglomeratie**, vr. Fr., op  enhooping.

congrega(tio)nist, m. Fr., wie deel uitmaakt van een congregatie; **congregatie**, vr., vereeniging onder priesterlijke leiding; de ultramontaansche partij in Frankrijk.

congres, o. Fr., wetgevende vergadering eener partij, etc.; **congressist**, deelnemer aan een congres; in Am. het wetgevend lichaam; in de Eng. vakbeweging het verbondsbestuur.

congruent, Fr., overeenkomstig; gelijk en gelijkvormig; **congruentie**, vr., overeenkomstigheid.

coniferen, mrv. Lat., de Naaldboomen (den, spar etc.); **conisch**, kegelvormig.

conjectuur, vr. Lat., gissing, veronderstelling.

conjugaal, Lat., echtelijk; **conjugatie**, vr., vervoeging; **conjugeren**, vervoegen.

conjunctie, vr. Lat., verbinding; taalk. voegwoord; stand v. sterren onderling.

conjunctuur, vr. Lat., samenloop van belangrijke omstandigheden, uitzichten.

conjunctivus, conjunctief, m. L., aanvoegende wijs.

conn  table, Fr., oorspr. in Frankrijk de opper-

- stalmeester des konings, na 1191 opperbevelhebber v. h. leger (tot 1627, toen opgeheven).
- connexies** (hebben), invloedrijke kennissen hebben; met iemand in **connexie** (vr. Fr.) staan, in verbinding staan.
- conniveeren**, Lat., door de vingers zien.
- connu!** Fr., (al) „bekend”, oud nieuws!
- conquête**, vr. Fr., verovering, fig.: de veroverde vrouw.
- conquistadores**, mrv. Sp., de eerste Spaansche veroveraars van Amerika.
- conrector**, Lat., onder-directeur v. e. **gymnasium**.
- conscientie**, vr. Lat., geweten; **conscientieus**, nauwgezet, stipt.
- conscriptie**, vr. Fr., loting voor de militie.
- consent**, o. Lat., toestemming, vergunning.
- consecratie**, vr. Lat., inwijding, inzegening; inz. van het brood en den wijn bij het H. Avondmaal; **cons(a)ecreeren**, inwijden, inzegenen.
- consequent**, Fr., logisch redeneerend of handelend; in de lijn van zijn beginsel blijvend; **consequentie**, vr., het consequent zijn; wat logisch uit iets anders volgt.
- conservatief**, Fr., behoudend; behoudsman; **conservatisme**, o., behoudzucht; **conservatoire**, o., **conservatorium**, o. Lat., inrichting voor muziek-onderwijs; **conservator**, bewaarder, directeur van een museum; **conserveeren**, verduurzamen, in goeden staat houden; **conserveren**, verduurzaamde levensmiddelen.
- considerabel**, aanmerkelijk; **considerans**, m. Lat., beweegreden, overweging (van een wet, een besluit, een vonnis, enz.); **consideratie**, vr., beschouwing, overweging; toegeeflijkheid, in-schikkelijkheid; achting.

consignatie, vr. Fr., het in gerechtelijke bewaring stellen (van geld in de **consignatiekas**); **consigne**, o., lastgeving aan de schildwachten; **consigneeren** (van soldaten), verbieden de kazernes te verlaten.

consilium abeundi, o. Lat., de raad om (maar liever) weg te gaan; zachte vorm om iemand den verderen toegang te ontzeggen.

consistentvet, smeermiddel voor beweegbare machinedeelen (tappen, leibanen, enz.).

consistorie, o. Lat., kerkeraad; **consistorium**, o., vergadering van kardinalen onder voorzitterschap van den paus.

console, vr. Fr., penant-, spiegeltafeltje; ornament als steun voor een balcon, een plank etc.

consolideeren, Fr., als staatsschuld erkennen en in het grootboek daarvan inschrijven.

consols, mrv., Engelsche staatsschuldbrieven.

consommé, m. Fr., sterke bouillon.

consonnant, vr. Lat., medeklinker.

consort, Eng., gemaal (**prince consort**, prins gemaal); **consorten**, mrv. Lat., mede-belanghebbers, deelnemers, tot dezelfde kliek behoorenden; **consortium**, o., vereeniging van bankiers, die samen financieel opereeren.

conspirateur, m. Fr., samenzweeters; **conspiratie**, vr. Fr., samenzwering.

constable, Eng., oudt. artillerist op de vloot; politie-agent in Engeland.

constant, Fr., standvastig; **constantie**, vr. Lat., standvastigheid.

constateeren, Fr., wijzen (op een feit), vaststellen.

constellatie, vr. Fr., onderlinge stand (van hemellichamen); de vermeende invloed daarvan op het lot van een mensch; **sterrenbeeld**; de hui-

dige politieke constellatie: de staatkundige verhoudingen, zooals die nu zijn.

consternatie, vr. Fr., ontsteltenis, verslagenheid.

constipatie, vr. Fr., hardlijvigheid; **constipeeren**, verstoppen.

constitueeren, Fr., vestigen, inrichten, instellen, uitmaken; **constituante**, vr. Fr., grondwet makende (**constitueerende**) vergadering (Frankrijk heeft tweemaal een constituante gehad: 1e. die van 1789—1791; 2e die van 1848—49); **constitutie**, vr., staatsregeling, grondwet; gestel; **constitutioneel**, grondwettig; constitutioneele monarchie, vr., heerschappij van een vorst, welke gebonden is aan een grondwet; constitutioneele ziekte, ziekte, die het geheele gestel aangrijpt.

constrictor, m. Lat., lett. samenknijper, sluitspier; **constringeeren**, samentrekken; **constringent**, samentrekkend.

constructie, vr. Fr., het bouwen, de samenstelling, inrichting, zinsbouw; het teekenen van een figuur voor een meetkundig bewijs of werkstuk; **constructiewinkel**, naam der te Delft gevestigde artilleriewerkplaatsen; **construeeren**, bouwen, vervaardigen, in elkaar zetten, een meetkundig figuur naar gegevens teekenen.

consubstantiatie, vr. Lat., aanwezigheid van het vleesch en bloed van Christus in het brood en den wijn van het Heilig Avondmaal.

consuetudo quasi altera natura, Lat., de gewoonte is als een tweede natuur.

consul, m. Lat., vertegenwoordiger van een land in den vreemde, voornamelijk voor de handelsbelangen; een der regeeringshoofden in de oude Romeinsche republiek en in de Fransche republiek (1799—1804); **consulaat**, o. Fr., ambt,

woning of kantoor van een consul; **consulair**, Fr., wat den consul betreft; **consulaire rechtspraak**, de rechtspraak door consuls (in landen, waar de Europ. inwoners exterritorialiteit genieten); **consulent**, m., raadgever in rechterlijke zaken; predikant, die de raadsman is eener vacerende gemeente en daar de kerkeradsvergaderingen leidt; rijksambtenaar, die adviezen geeft in nijverheids- of landbouwaangelegenheden; **consult**, o., **consultatie**, vr., het raadplegen van een rechtsgeleerde of een geneesheer; **consulta**, vr. It., raad van state, ministerie; **consultatief**, raadgevend; **consulteeren**, raad vragen; **consultum**, o., besluit, vonnis.

consumeeren, Fr., verbruiken, opeten; **consument**, verbruiker; **consummatum est**, Lat., het is volbracht, (laatste woorden van Chr. volgens de overlevering); **consumptie**, vr., verbruik, vertering.

contact, o. Lat., aanraking, voeling, botsing; **contact geven**, den electrischen stroom inschakelen.

contagium, o. Lat., smetstof, bederf; **contagieus**, besmettelijk.

contaminatie, besmetting; taalk.: het door elkaar gebruiken v. twee uitdrukkingen of constructies.

conté, o. Fr., zwart krijt.

conte, It., graaf; **contessa**, gravin.

contemplatie, vr. Lat., bespiegeling; **contemplatief**, bespiegelend.

contemporain, m. Fr., tijdgenoot, bijv. nmw. uit den tijd zelf.

contempt of Court, Eng., belediging van het (Gerechts)hof.

content, Fr., tevreden; **contenteeren**, tevreden stellen.

context, o. Lat., redeverbinding, samenhang; wat aan een zinsnede voorafgaat en erop volgt.

continent, o. Fr., vasteland; **continentaal**, wat het vasteland (van Europa) betreft; **Continentaal stelsel**, het door Napoleon I toegepaste stelselmatig afsnijden van Engeland v. h. vasteland.

contingent, o. Lat., aandeel dat opgebracht moet worden (in geld, soldaten, enz.).

continu, Fr., wat zonder onderbreking voortduurt, **continubedrijf**, bijv.; **continuatie**, vr. Fr., voortzetting; **continueeren**, voortzetten; **continuïteit**, vr., de eigenschap van iets, wat geregeld voortgezet wordt; geleidelijkheid; samenhang; **continuoëres waves**, vr. mrv. Eng. rad., ongedempte golven.

conto, It., (mrv. **conti**), rekening; **conto a meta**, rekening ter helft, d.i. voor gelijk aandeel in winst en verlies; **conto finto**, verdichte, vermoedelijke berekening van den prijs, die een waar op een bepaalde plaats zal kosten.

conto de reis, Port., = 1 miljoen **reis** of 1000 **milreis** = f 2850.

contour, m. Fr., omtrek(lijn).

contra, Lat., **contre**, Fr., tegen (ook in samenstellingen).

contrabande, vr. Fr., smokkelwaar.

contrabas, vr., groote basviool m. meest 5 snaren.

contract, o. Lat., overeenkomst; **contractant**, die een overeenkomst sluit (die **contracteert**); **contractueel**, wat uit een contract voortspruit.

contradictio in adjecto, Lat., tegenstrijdigheid tuschen de bepaling en het hoofdwoord: droog water, bijv.; **contradictio in terminis**, tegenstrijdigheid in de beteekenis der woorden; **contradictoir**, Fr., tegenstrijdig; **contradictoir von-**

- nis**, vonnis in aanwezigheid van belanghebbende; tegenst.: verstekvonnis.
- contrair**, Fr., tegengesteld.
- contramerk**, o., biljet (tijdelijke) vervanging van het eigenlijke toegangs- of plaatsbewijs.
- contramine**, Fr. (lett. tegenmijn), in de contramine zijn, op daling speculeeren, fig., dwarsdrijven;
- contramineeren** = *à la baisse* speculeeren;
- contramineur** = *baissier*.
- contrapunt**, o. Lat., het componeeren van muziek voor twee of meer stemmen of partijen.
- contraria contrariis curantur**, Lat., het tegengestelde wordt door het tegengestelde genezen, grondstelling der **allopathen** (z.a.).
- contra-revolutie**, vr. Fr., tegenomwenteling, reactie; **contra-revolutionnair**, voor de tegenrevolutie, reactionnair.
- contrarieeren**, Fr., tegenwerken.
- contraseign**, o., medeonderteekening, inz. van den minister naast den monarch; **contrasigneeren**, Lat., medeonderteekenen.
- contrast**, o. Fr., tegenstelling; **contrasteeeren**, afsteken bij.
- contrat social**, o. Fr., maatschappelijk verdrag. (In een boek van dien naam van Jean-Jacques Rousseau, in 1762 verschenen, ontwikkelt de schrijver de stelling dat de maatschappij berust op een stilzwijgende overeenkomst tusschen haar leden.)
- contraventie**, vr. Fr., overtreding.
- contra vim non valet ius**, Lat., tegenover geweld is recht waardeloos, macht gaat boven recht.
- contra-visite**, vr. Fr., tegenbezoek.
- contrebande**, zie **contrabande**.
- contrefait**, Fr., mismaakt.

- contrefort**, o. Fr., steunpilaar, stutmuur inz. aan gotische kerken; uitlooper van een berg.
- contrei**, vr., verbastering van **contrée**, Fr., landstreek.
- contrescarpe**, o. Fr., de buitenzijde van een fortgracht, weg daar ter plaatse.
- contribuant**, Fr., die een bijdrage (**contributie**, vr.) geeft, die **contribueert**; **contribuabel**, belasting-schuldig; **contributair**, schatplichtig.
- contrôle**, vr. Fr., opzicht, toezicht, narekening; **contrôleren**, controle uitoefenen; **contrôleur**, die controleert; Indische ambtenaarsrang.
- controverse**, vr. Lat., geleerd dispuut, vooral over godsdienstvragen.
- contubernaal**, Lat., kamergenoot, kostganger.
- contumacie**, vr. Fr., weerspannigheid tegen de wet; in **contumaciam veroordeelen**, bij verstek.
- conturbatie**, vr. Fr. Lat., verwarring.
- convalescent**, Lat., herstellende zieke.
- convenabel**, Fr., gepast, voegzaam; **convenance**, vr., ook wel mrv. **convenances**, gepastheid, betamelijkheid; **conveniëren**, gelegen komen, naar den zin zijn, schikken.
- convent**, o. Lat., klooster; (klooster)vergadering.
- conventie**, vr. Fr., samenkomst, overeenkomst. (De **Nationale Conventie**, de Wetgevende Vergadering in Frankrijk 1792-1795); **conventioneel**, op overeenkomst of gewoonte berustend.
- convergeeren**, Lat., naderen; tot elkaar toeneigen, in een punt samenkomen (van lijnen, lichtstralen, enz.); **convergentie**, vr. Fr., gezamenlijke richting naar eenzelfde punt.
- conversatie**, vr. Fr., gesprek, omgang; **converseeren** (met), spreken, omgaan met.
- conversie**, vr. Lat., het intrekken van effecten

- tegen afgifte van andere, minder rentegevende, welke handeling **converteeren** heet.
- convector**, m. Lat., peervormig vat, waarin ijzer tot staal bereid wordt (Bessemer-convector).
- converti**, m. Fr., bekeerling; **prêcher les convertis**, preeken tot bekeerden, onnoodig werk doen.
- convex**, Lat., bolrond (van lenzen).
- convictie**, vr. Fr., overtuiging.
- convocatie**, vr. Lat., oproep voor een vergadering; **convoceeren**, oproepen.
- convulsie**, vr. Fr., stuiptrekking; **convulsief**, krampachtig; **convulsionnaire**, die stuiptrekkingen heeft; naam, dien men gaf aan de fanatieke Jansenisten uit de 18e eeuw, welke door hun godsdienstige opwinding toevallen kregen.
- coöperatie**, vr. Fr. (lett. samenwerking); vereeniging met het doel de leden goede en goedkope winkelwaren enz. te verschaffen en hen in de winst van het bedrijf te doen deelen; **coöperator**, lid van een coöperatie; ook: medewerker.
- coöptatie**, vr. Lat., het zichzelf aanvullen van een lichaam of gezelschap, zelfkeuze v. nieuwe leden
- coördinaten**, vr. mrv., elementen ter bepaling van een punt in een plat vlak of in de ruimte.
- copaïva**, m., Braziliaansche boom, witte balsemboom, welke den **copaïva-balsem** levert, die als geneesmiddel gebruikt wordt.
- copal**, o. Mex., hars dat een tropische boom uitzweet en gebruikt wordt voor het bereiden van lakken en vernissen.
- copia verborum**, Lat., hoeveelheid woorden (die iemand ter beschikking staan).
- copie**, vr. Fr., afschrift; nabootsing; **copiëeren**, afschrijven, namaken; **copist**, afschrijver.
- copieus**, Fr., rijkelijk, overvloedig.

copra, Hindostansch, het gedroogde vruchtvleesch van de kokosnoot, dat gebruikt wordt ter bereiding van zeep, kunstboter, enz.

coprolieten zijn de versteende uitwerpselen van voorwereldlijke dieren, drek- of meststeen.

copuleeren, Lat., verbinden, samenvoegen, koppelen, paren; veredelen van vruchtboomen door op een wilden stam een edel rijs te enten.

copyright, o. Eng., auteursrecht.

coquin, m. Fr., schavuit, (vr. **coquine**).

coram populo, Lat., lett.: in tegenwoordigheid van het volk, dus: in het publiek, openlijk.

Cordelier, m. Fr., Franciskaan (naar zijn koord).

cordiaal, Fr., hartelijk; hartsterkend; **cordialiteit**, vr., hartelijkheid, gulheid.

cordon, o. Fr., koord, ordelint; lijn van een afsluiting; (een cordon trekken om de plek van een brand); **cordon bleu**, zeer bekwame keukenmeid; **cordon sanitaire**, afsluiting van een streek of plaats om een ziekte te weren.

corduaan, o., fijn Spaansch leer van geite- of bokkevelen (zoo genoemd naar de stad Cordova).

core, vr. Eng. rad., kern (v. e. transformator b.v.).

cork tipped, Eng., met een kurken mondstuk.

cornac, Fr., oppasser van een olifant.

cornaliën, Fr., donkerroode agaatsort.

corned-beef, Eng., verduurzaamd vleesch in blik.

corner, m. Eng., (lett. hoek) combinatie van handelaren, die door het opkopen van den heelen voorraad van een artikel of fonds de prijzen opjagen (dat artikel of fonds corneren).

cornet à piston, m. Fr., kleine klephoorn.

cornu copiae, o. Lat., hoorn des overvloeds.

corona, vr. Lat., kring, kroon; stralenkrans om de zon bij geheele verduistering.

coroner, Eng., kroonbeambte, politie-ambtenaar, die in Engeland gevonden lijken schouwt.

corpus, Lat.; **corpo**, It.; **corps**, Fr., lichaam; **corpus delicti**, o., voorwerp, waarmee een misdaad of overtreding begaan is, het gestolene; **corporatie**, vr. Fr., gilde. vereeniging; **corpulent**, vr., zwaarlijvig; **corps diplomatique**, o., de gezamenlijke gezanten aan éézelfde hof; **corps législatif**, o., wetgevend lichaam; **Corpus juris (civilis)**, o. Lat., het Romeinsche recht (wetsverzameling van keizer Justinianus).

correct, Lat., juist, zonder fouten; rechtschapen; **correctie**, vr. Fr., verbetering; tuchtiging; **correctioneel**, een lichte, niet onteerende straf opleggend (een correctioneel vonnis); **correctis corrigendis**, na verbetering van wat verbeterd moet worden; **correctief**, verbeterend; middel tot verbetering, tempering of tuchtiging; **corrector**, die beroepshalve de drukproeven naziet. **correlaat**, o., tweeledig begrip, waarbij het een lid in wisselwerking staat tot het andere; **correlatief**, wat met iets anders wederkeerig in verband staat. (Vader en zoon zijn correlatieve begrippen).

correspondeeren, Fr., briefwisseling houden; corresponderende leden van een geleerd genootschap zijn de buitenlandsche leden ervan; **correspondent**, briefschrijver; **correspondentie**, vr., briefwisseling.

corrida de toros, vr. Sp., stierengevecht.

corridor, m. Fr., gang, doorloop.

corrigeeren, Lat., verbeteren, tuchtigen; **corrigen-da**, mrv., verbeteringen, inz. van taalfouten.

corroboratie, vr. Lat., versterking; **corroboratief**, o., versterkend (middel).

corrosie, vr. Fr., het wegnagen, bijten, invreten, oplossen van vaste deelen door **corrosieve** (bijtende) middelen.

corrumpeeren, Lat., bederven, omkoopen; **corrupt**, slecht, omkoopbaar; **corruptie**, vr., bederf, omkoopings.

corsaar, m. Fr., niet door een regeering gemachtigde kaperkapitein, zeeroover.

corsage, vr. Fr., lijf van een japon.

Corsicaan, m., bewoner v. h. eiland Corsica; **de Corsicaan**, Napoleon I.

corso, o. It., koers; wandelplaats, optocht, stoet.

cortège, o. Fr., geleide, (feestelijke) optocht.

Cortes, mrv., Spaansche en Port. staten-generaal.

corvéable et taillable à merci, Fr. (omschrijving van de positie van den middeleeuwschen lijfeigene), wien men heerendiensten en heffingen kan opleggen naar willekeur; **corvée**, vr. Fr., heerendiensten; de huishoudelijke diensten in kazernen; zwaar, onaangenaam werk.

coryphée, m. Fr., eig. koor- of rei-aanvoerder in het oud-grieksche drama; degeen die vooraanstaat en uitblinkt.

così fan tutte, It., zoo doen ze allen (operatitel).

cosmetiek, o. Gr., middel om huid of haar te verfraaien.

cosmisch, Gr., het heelal betreffend; **cosmogonie**, vr., leer van het ontstaan der wereld; **cosmographie**, vr., wiskundige aardrijkskunde; **cosmologie**, vr., de leer van het heelal als stelsel; **cosmopoliet**, wereldburger; **cosmopolitisch**, die zich in alle landen thuis gevoelt; waar men menschen uit alle landen aantreft; **cosmorama**, o. Gr., wereldtafeel, soort v. **panorama** (z.a.); **cosmos**, m., de wereld, het heelal.

- costumeeren**, Fr., in een bepaald (tooneel)costuum steken; **costumier**, m. Fr., degeen, die in een schouwburg voor de costumes zorgt.
- coterie**, vr. Fr., besloten gezelschap, kliek.
- côte d'Azur**, vr. Fr., Zuid-Fransche kust, Riviera.
- cotillon**, m. Fr., onderrok; gezelschapsdans.
- cotisatie**, vr. Fr., ieders aandeel in een gezamenlijke uitgave.
- cottage**, o. Eng., landhuisje.
- cotton**, Eng., katoen.
- couchette**, vr. Fr., kooi, bed aan boord van schepen.
- couci-couça** of **couci-couci**, Fr., zóo-zóo, niet goed en niet kwaad.
- coulant**, Fr., vloeiend, toegeefelijk, geschikt; **coulance**, vr., het coulant zijn.
- couleur de rose**, Fr., rooskleurig; fig. rozengeur en maneschijn.
- coulisse**, vr. Fr., beweegbaar tooneelscherm; **coulissier**, naam der Parijsche effectenhandelaars van den derden rang.
- couloir**, m. Fr., wandelgang inz. rond de vergaderzaal v. e. parlement; **couloir-stelsel**, wijze van stem uitbrengen, waarbij ieder kiezer in een afzonderlijk hokje zijn biljet invult.
- council**, m. Eng., raad, raadsvergadering; **cabinet council**, de Engelsche ministerraad; **privy council**, de Eng. geheime raad of Raad van State.
- count**, Eng., graaf; **countess**, gravin; **county**, o., graafschap.
- counterpoise**, vr. Eng., rad. tegencapaciteit.
- country**, o. Eng., landstreek; veld; geboorteland.
- coup**, m. Fr., slag, stoot, steek; **coup de collier**, laatste krachtsinspanning om een werk af te maken; **coup de grâce**, genadeslag; **coup d'Etat**,

staatsgreep; **coup de Jarnac**, verraderlijke stoot; **coup de main**, overrompeling; **coup de maitre**, meesterlijke zet; **coup de tête**, dolle streek; **coup de théâtre**, plotselinge, onverwachte verandering in den stand van zaken.

coupe, vr. Fr., snit; doorsnede; **la coupe des cheveux**, het haarknippen; **coupeeren**, Fr., afsnijden; gedeelten weglaten; vóór zijn; **coupeur**, **coupeuse**, kleermaker, modiste, die de stof toesnijdt; **coupon**, m., interestbewijs; overgeschooten stuk; **coupure**, vr., afkapping; weglating (uit een tooneelstuk); onderdeel v. e. aandeel etc.

coupe-file, m. Fr., perskaart, die den houder het recht geeft afgezette ruimten te betreden.

coupling, Eng., radkoppeling.

coupon, zie bij **coupe**.

cour, Fr., **court**, o. Eng., hof, gerechtshof.

courage, vr. Fr., moed; **courageus**, moedig.

courant, Fr., gangbaar (van munten, enz.); gemakkelijk te verkoopen.

court circuit, m. Fr., kortsluiting.

courtage, vr. Fr., makelaarsloon, korting; **courtier**, makelaar.

courtisane, Fr., publieke vrouw in meer gegoede kringen; **courtiseeren**, het hof maken; **courtois**, hoffelijk; **courtoisie**, vr., hoffelijkheid.

coûte que coûte, Fr., tot iederen prijs.

couvert, vr. Fr., tafelgerei voor één persoon.

couveuse, vr. Fr., broedmachine; toestel, waarin vóór den tijd geboren kinderen nog eenigen tijd in een geschikte temperatuur gehouden worden.

covenant, o. Eng., bond, verbond.

covercoat, Eng., overjas, stof voor overjassen.

coverdress, m. Eng., reisjas, stofjas.

cowboy, Eng., koejongen; veedrijver in Amerika.

- crachat**, m. Fr. („uitgeworpen speeksel”), groot ordeteeken van goud en juweelen, v. d. hoogste klas van een ridderorde; **crachoir**, spuwbakje.
- cracker**, vr. Eng., versnapering.
- crâne**, Fr., kranige vent; **crânerie**, vr., kranigheid.
- craniologie**, vr. Fr., schedelleer, **craniometrie**, schedelmeting.
- crapaud**, m. Fr., lett.: „pad”; lage leuningstoel.
- crapule**, Fr., smeerlap, liederlijk volk; **crapuleus**, liederlijk, gemeen.
- craquelé**, o. Fr., het netwerk van fijne barstjes op oud porcelein of op oude schilderijen; **craquelure**, vr., het barsten van vernis of olieverf.
- cravate**, vr. Fr., halsdoek, das, witte das.
- crayon**, o. Fr., potlood; krijtteekening.
- cream**, Eng., room; pasta.
- creatie**, vr. Fr., schepping; eerste vertolking van een rol; **creatuur**, o., schepsel; gunsteling.
- crèche**, vr. Fr., bewaarplaats voor zeer jonge kinderen.
- crediteeren**, crediet geven; op de creditzijde boeken; **crediteur**, Fr., schuldeischer.
- credo**, o. Lat., geloofsbelijdenis; **credo quia absurdum**, ik geloof omdat het ongerijmd is (d.w.z.: begrijpen kan ik niet, dus geloof ik het alleen), aanhaling uit den kerkvader Tertullianus.
- creëeren**, Lat., scheppen; een rol creëeren: voor het eerst vertolken.
- cremaillère**, vr. Fr., tandrad; tandradbaan.
- crematie**, vr. Lat., lijkverbranding; **crematorium**, o., oven, inrichting voor lijkverbranding.
- crème**, vr. Fr., (lett.: room), de fijnste, voornaamste lui.
- cremor tartari**, **cremortart**, m. Lat., overwijnsteen-zure potasch (bloedzuiverend middel).

creneleeren, Fr., kartelleeren, met schietgaten voorzien.

creoline, vr. Fr., carbolachtig ontsmettingsmiddel.

Creool, iemand, die in een ander werelddeel uit Europeesche ouders geboren is, inz. de nakomelingen der Spanjaarden in Amerika.

creosoot, o. Gr., uit teer bereide bederfwerende vloeistof; **creosoteeren**, door verzadiging met creosoot tegen bederf beveiligen.

crêpe, vr. Fr., krip; **crêpe de thesia**, soort stof.

crêpé, m. Fr., klein rolletje valsch haar.

crecendo, It., muz.: in sterkte toenemend.

cretin, Fr., iemand met een kropgezwel; zeer achterlijk persoon in lichamelijk en geestelijk opzicht; **cretinisme**, o., toestand v. e. cretin.

crève-coeur, m. Fr., hartzeer.

crew, Eng., bemanning van een schip.

criant, Fr., schreeuwend, hemeltergend.

cricket, o. Eng., soort balspel, dat gespeeld wordt met een klein houten palet.

crime, m. Fr., misdaad, schande; **crimen laesae majestatis**, Lat., majesteitsschennis; **criminalist**, kenner van het strafrecht; **criminaliteit**, vr., het plegen van misdaden, misdadigheid; **crimineel**, strafrechtelijk; **crimineele anthropologie**, **criminologie**, het bestudeeren der lichamelijke en geestelijke kenmerken der misdadigers; **crimineele rechtbank**, rechtbank voor strafzaken; **criminoloog**, beoefenaar der criminologie.

crin, o. Fr., paardenhaar; **crin végétal**, plantenvezel, ter vervanging v. paardenhaar gebruikt.

crinoline, vr. Fr., wijd uitstaande vrouwenrok, hoepelrok, uit de 2de helft der 19de eeuw.

crisis, vr. Gr., plotselinge wending ten goede of ten kwade in den loop van een ziekte; gevaar-

- lijk, beslissend oogenblik; periode van sterken achteruitgang in de industrie; **ministeriële crisis**, de toestand, dat een ministerie afgetreden is en er nog geen opvolgers benoemd zijn.
- criticaster**, Gr., kleingeestige beoordeelaar; **criticus**, beoordeelaar; **critiek**, vr., beoordeeling, inzonderheid in bladen en geschriften; bijv. nmw. = **critisch**, onderzoekend, hachelijk (zie op **crisis**); **critiseeren**, beoordeelen; **criterium**, (mrv. **criteria**), maatstaf; beslissend kenmerk.
- croesus**, **cresus**, (Gr. gesch.) schatrijk mensch (n. koning Croesus van Lydië, 6e eeuw v. Chr.).
- croissant**, m. Fr., wassende halve maan; luxe broodje in dien vorm.
- croquant**, Fr., knappend; **croquet**, o. Eng., spel, waarbij ballen met houten hamertjes onder ringen moeten doorgeslagen worden; **croquette**, vr. Fr., gebakje, dat opgevuld is met fijn gehakt vleesch of garnalen; **croquis**, Fr., ruwe schets.
- cross country**, o. Eng., „dwars door het veld”, soort wedloop, waarbij het spoor aangegeven wordt door snippers papier (= **paperhunt**); **cross-examination**, kruisverhoor, gehoor van een getuige door advocaat der tegenpartij.
- croup**, m. Eng., besmettelijke keelziekte, welke gevaar oplevert van verstikking.
- croupe**, vr. Fr., kruis v. e. paard.
- croupier**, m. Fr., regelaar, beambte bij speelbank.
- croûte**, vr. Fr., lett. korst; slechte schilderij.
- crown**, Eng. kroon = 5 shillings = f 3.—
- crucifix**, o. Lat., kruisbeeld.
- cru**, Fr., ruw, stuitend.
- crustaceën**, o. mrv., schaaldieren.
- crux**, vr. Lat., lett. kruis; moeilijke plaats in oude schrijvers.

cry, Eng., kreet, leuze, schreeuw, gejuich.

cryologisch laboratorium, laboratorium, waar onderzoekingen worden verricht betreffende zeer lage temperaturen.

crypte, vr. Fr.; **crypta**, vr. Lat., grot, gewelf, groeve; **crypto-**, vóór andere woorden, beteekent: verborgen, geheim; **cryptogamen**, verborgen bloeiende planten (varens, bijv.).

crystal, o. Eng., rad. kristal, minerale gelijkrichter voor hoog-frequente stroomen; **crystalcup**, kristalhouder.

crystal receiver, kristalontvanger.

cubiculum, o. Lat., slaapkamer; **cubacula locanda**, op bordjes in academie-steden: kamers te huur.

cubisme, o. Fr., de richting en het werk der **cubisten**, schilders, die alles herleiden tot a.h.w. meetkundige vormen.

cui bono? Lat., wien baat het? waartoe goed?

cuisine, vr. Fr., keuken; de leiding en het in elkaar zetten en wat daar, voor den buitenstaander onbekend, aan vast zit (van een blad, bijv.);

cuisinier, kok; **cuisinière**, keukenmeid; fornuis.

cuivre poli, Fr., vroeger gepolijst, thans geslepen messingbrons.

cujus regio ejus religio, Lat., lett.: „wiens gebied, diens godsdienst”; de godsdienst van den vorst is de godsdienst der onderdanen.

cul de lampe, m. Fr., van een zolder of gewelf afhangend ornament, dat op het onderste gedeelte van een kerklamp gelijk; vignet aan het einde van een hoofdstuk; **cul de Paris**, m. Fr., opvulsel van achteren in damesjaponnen.

culinair, **culinarisch**, Fr., wat de keuken, de kookkunst betreft.

Cullinan, naam van den 600 karaat wegenden

- ruwen diamant, door de voorm. Transvaalkolonie aan wijlen Eduard VII geschonken.
- culminatie**, vr. Fr., doorgang van een ster door den meridiaan; grootste hoogte van een ster boven d. horizon; **culminatie-punt**, o., toppunt.
- culotte**, vr. Fr., korte broek.
- culpa**, vr. Lat., schuld; **mea culpa**, (het is) mijn schuld; **culpoos**, schuldig door nalatigheid of onvoorzichtigheid.
- cultiveeren**, Fr., bebouwen, aankweken, beschaven; onderhouden; zich wijden aan; **cultuur**, Fr., bebouwing; teelt; geestelijke ontwikkeling; **cultureel**, wat verband houdt met de cultuur; **cultuurgeschiedenis**, geschiedenis der beschaving, (tegenst.: **histoire bataille**); **Cultuurstelsel**, vroeger in Indië bestaand stelsel van gedwongen aanplant van koffie, suiker, enz.
- cultus**, m. Lat., eeredienst.
- cum**, Lat., met; **cum annexis**, met den aankleve van dien; **cum grano salis**, met een korreltje zout, d.w.z. met verstand, niet letterlijk (te nemen); **cum laude**, met lof (eervolle vermelding bij een examen of promotie aan een hogeschool); **cum suis**, met de zijnen (de mede-onderteekenaars, mede-belanghebbenden enz.); **cum venia**, met verlof.
- cumulatie** (van ambten), vr. Lat., het gelijktijdig waarnemen ervan door één persoon; **cumulatief preferent aandeel**, aandeel, waarop een bepaald percentage dividend gegarandeerd wordt; blijft het dividend een jaar beneden dat percentage, dan wordt het een volgend jaar eerst aangevuld, vóór de gewone aandeelhouders wat krijgen; **cumuleeren**, ophoopen; **cumulus**, m. Lat., stapelwolk.

cunctator, Lat., draler (bijnaam van den Rom. dictator Fabius Maximus, gest. 203 v. Chr.).

cup, m. Eng., beker.

Cupido, Lat., fabell., god d. liefde, fig.: lief knaapje.

curacao, m., soort likeur

curandus (vr. **curanda**), Lat., hij, of zij, die aan het toezicht van een **curator** onderworpen is;

curator, Lat., beheerder der goederen van een failliet; voogd van iemand, die zwak van vermogen of krankzinnig is (mrv. **curators**): lid van een commissie van toezicht op een inrichting van hooger onderwijs (mrv. **curatoren**);

curateele, vr., de voogdij door een curator uitgeoefend; **curatorium**, o., d. gezamenl. curatoren.

curare, o., pijlgif der Z.-Am. Indianen.

curé, Fr., pastoor, geestelijke.

cureeren, Lat., genezen, beter maken.

curia, vr. Lat., onderdeel van den tribus in het oude Rome; raad; **Roomsche Curie**, de pauselijke regeering, het hof van den paus.

curieus, Fr., zeldzaam, merkwaardig; **curiosa**, (enk. **curiosum**), **curio's** of **curiositeiten**, vr. mrv., zeldzaamheden, merkwaardigheden.

curling, Eng., een spel, dat op het ijs gespeeld wordt met groote, vlakke, ronde steenen met handvat om ze naar een doel te schuiven.

currente calamo, Lat., met vlugge pen, snel schrijvend zonder veel nadenken.

curriculum vitae, o. Lat., „levensloop”, korte bio.

curry-powder, o. Eng., kerrie.

cursief, Fr., schuin (gedrukt of geschreven).

cursus, m. Lat., reeks aaneensluitende lessen;

cursorisch lezen, lezen zonder dat de leeraar de lectuur onderbreekt voor ophelderingen.

curve, vr. Lat., kromme lijn, waardoor men een

- of ander verschijnsel grafisch voorstelt; **curvi-meter**, m., instrument om de lengte van kromme lijnen te meten.
- custard**, Eng., vla- of puddingpoeder.
- customs**, mrv. Eng., in- en uitvoerrechten; **custom-laws**, tariefwetten.
- custos**, Lat., bewaker, opzichter (vooral van een bibliotheek), kerkeknecht, koster.
- cutaway (coat)**, Eng., jas met weggesneden voorpanden.
- cyaan**, o., blauwzuur; **cyaankali**, vr., sterk gif (blauwzuur en kalium).
- cyclamen**, o. Lat., alpenviooltje.
- cycloïde**, vr. Gr., radlijn, lijn die ontstaat door een gegeven punt op een langs een rechte lijn gelijkmatig wentelende cirkel.
- cycloon**, m. Gr., wervelstorm.
- Cycloop**, Gr., in de Gr. fabell. naam der reuzen, die de smeden waren van Vulcanus; zij hadden één oog midden in het voorhoofd.
- cyclostyle**, m. Gr., toestel om getypte stukken te vermenigvuldigen.
- cyclus**, m. Gr., kring; reeks van bijeenhoorende liederen, sagen, muziekstukken, boeken, etc.
- cylinder**, m. Gr., rol; **cylindrisch**, rolvormig.
- cymbaal**, cymbel, zie **cimbaal**.
- cynicus**, Gr., lett.: hondsche (die zich voor niets natuurlijks schaamt); onbeschaamd, onverschillig mensch; **cynisch**, **cynie**, onbeschaamd, hondsche, onverschillig; **cynisme**, o., onbeschaamdheid, ergerlijke onverschilligheid; leer d. cynische wijsgeeren uit het oude Griekenland.
- Cynthia**, vr. Gr. = Diana.
- Cythera**, vr. Gr. = Venus.
- czarowitsch**, zie caesarowitsj.

czardas, vr., Hongaarsche nationale dans.

D.

D (Romeinsch cijfer) = 500; **D.** = don, Sp., heer; **D.** in spoorwegboekjes: aanwijzing van een harmonicatrein; **Dr.** = doctor; **Drs.** = doct^orandus; **Ds.** = dominee; **D. G.** = Dei Gratia, door Gods genade; **D. J. U.** = doctor juris utriusque, meester in de beide rechten; **D. O. M.** = Deo optimo maximo, aan den heerlijksten, oppersten God; **D. S.** = del segno, vanaf het teeken (muz.); **D. V.** = Deo Volente, als God het wil; **d. c.** = da capo (z.a.); **d. c.** rad. direct current, Eng. gelijkstroom; **d. c. c.** rad. double cotton covered, Eng. dubbele katoenen isolatie; **d. d.** = zie bij dateeren; **d. f.** rad., direction finder, Eng., richtingzoeker; **d. s. c.** rad. double silk covered, Eng. dubbele zijden isolatie.

da capo, It., nog eens; herhaling.

dactylographe, m. Fr., schrijfmachine; machine-schrijver (Eng. typewriter); **dactyloscopie**, identificatiesysteem bestaande in het nemen en bewaren van vingerafdrukken; **dactylogie**, vr., vingerspraak; **dactylus**, m. Gr., vinger; versvoet: één lange lettergreep en twee korte.

dada, m. Fr., stokpaardje.

dadaïsme, o., kunstrichting die de kunst tot haar z.g. meest primitieve vormen (dada = gestamel) wil doen terugkeeren.

daemon, zie demon.

dalfodil, m., graflelie bij de oude Grieken.

dag(ge), vr. Vl., dolk.

daguerreotypie, vr. Fr., de oudste methode van photografeeren (zoo genoemd naar den uitvinder Daguerre); op d. wijze verkregen lichtbeeld.

Dail Eireann, het Iersche Parlement.

daily, Eng., dagelijks; **Daily News** (dagelijksch nieuws), naam van een groot Eng. blad.

daimio's, de Japansche feodale edelen, die bij de revolutie van 1868 hun voorrechten verloren.

dalai-lama, opperpriester (tevens vorst) in Thibet.

dalles, Barg., armoe; **dallesdekker**, armoelijder.

dal segno, zie bij **D**.

daltonisme, o., kleurenblindheid (naar den Eng. geleerde Dalton, gestorven in 1844).

Dalton-stelsel, bepaald onderwijsstelsel op zelfwerkzaamheid gericht.

damar, o. Mal., hars; toorts.

damasceeren, gevlamde figuren aanbrengen op sabel- en degenklingen (industrie, stammend uit Damascus).

dame d'honneur, Fr., eeredame; **dame du logis**, dame des huizes; **dame du palais**, hofdame.

damn'it! Eng., naar den duivel daarmee!

Damocleszwaard, Gr. fabell., gevaar, dat altoos dreigt te midden van het geluk.

damped waves, vr. mrv. Eng., rad. gedempte golven.

Danaiden-vat, Gr. fabell., nuttelooze, steeds terugkeerende arbeid.

dandy, Eng., fat, modegek.

Danebrog, de Deensche vlag.

danseur, danseuse, Fr., danser, danseres; **danse macabre**, vr. Fr., doodendans.

dapoer, Mal., keuken.

darbaar, zie **durbar**.

Darbyisme, de leer der **Darbyisten**, een 19e-

eeuwsche Eng. protestante secte, die het bestaan van een rechtmatige kerk ontkent, genoemd naar J. N. Darby (1800—1882).

darling, Eng., lieveling.

Darwinisme, de leer van den Engelschen natuurvorschcr Darwin (1809—1882) van het ontstaan der soorten door de natuurlijke teeltkeus.

dateeren, Fr., den datum stellen; **datum**, m. Lat. (mrv. **data**), opgave van dag en jaar; **data**, ook: gegevens, feiten; **de dato** (d.d.) den zooveelsten (der maand).

datief (**dativus**), m. Lat., derde naamval.

dauphin, Fr., titel v. e. kroonprins in Frankrijk.

daviaan = **Davy's lamp** (z.a.).

davids, mrv., gebogen ijzeren stangen, waaraan de sloepen van een zeeschip hangen.

Davy's lamp, veiligheidslamp voor mijnwerkers.

day, Eng., dag; **days of humiliation**, openbare boetedagen in Engeland, 30 Januari (onthoofding van Karel I, 1649) en 2 September (brand te Londen, 1666).

de, Lat., **dé**, Fr., in samenstellingen = ont-, af-.

dead heat, Eng. (dead. dood; heat, loop) bij de wedrennen: een ongeldige loop, doordat twee paarden precies gelijk aankomen.

dear, Eng., lief, dierbaar; **my dear**, liefste; **dear me!**, lieve hemel!; **dear sir**, geachte heer.

débâcle, vr. Fr., eigenlijk: het losgaan van een bevroren rivier; fig. val, het ineensstorten (van een rijk); faillissement, ondergang.

deballotage, vr. Fr., het **deballoteeren**, d.i. bij stemming (door middel van zwarte en witte balletjes) de toelating als lid weigeren.

débandade, vr. Fr., ordelooze vlucht.

debarkeeren, Fr., ontschepen; **débarcadère**, vr.,

- aanleg-, losplaats; **debarkement**, o., ontschepping.
debat, o. Eng., redetwist, bespreking; **debater**,
 (uitspr. diebeetur), hij, die debat voert (**debatteert**); **debatingclub**, vr., disputeer-gezelschap.
débauche, vr. Fr., uitpatting; **débauché**, m. Fr., losbol.
debenture, vr. Eng., schuldbekentenis; schatkistbiljet; **debet**, Lat. (hij is schuldig), dat wat men schuldig is; **debiteeren**, als schuld boeken; **debiteur**, schuldenaar.
debiet, o. Fr., afzet, verkoop; **debitant**, verkooper (speciaal in den boekhandel; tegenst.: uitgever).
débouché, o. Fr., afzetgebied voor koopwaren; **déboucheeren**, uit een engte het open veld inrukken (van soldaten).
débris, m. mrv. Fr., puinhoop, overschot.
de but en blanc, Fr., bruusk, zonder omslag.
début of **debuut**, o. Fr., het eerste optreden in het publiek of op het tooneel; **débutant(e)**, hij of zij, die voor 't eerst optreedt, **debuteert**.
deca, Gr. = tien, tienvoudig (in samenstellingen); **décade**, m. Fr., week van tien dagen van den revolutionnair kalender; **décadi**, m., tiende dag van een **décade**.
décadence, vr. Fr., verval, achteruitgang; **décadent**, kunstenaar of schrijver, die zich vermeit in de verschijnselen van uiterste verfijning, welke een periode van **décadence** kenmerken; uiterst modern kunstenaar.
decaloog, m. Gr., de tien geboden; **Decamerone**, It., geschiedenis van 10 dagen (de Honderd Vertellingen van **Boccaccio**; 14e eeuw).
de cape et d'épée, Fr., cappa e spada, It., lett.: „van wijde mantels en degens”, aanduiding van tooneelstukken en romans, waarin edelmoedige,

- avontuurlijke en dappere ridders optreden.
- decemvir** (mrv. **decemviri**), Lat., tienman; **decemviraat**, o., ambt of regeering van tienmannen.
- decennium**, o. Lat., tijdperk van 10 jaar.
- decent**, Fr., welvoegelijk, zedig; **decentie**, vr., welvoegelijkheid.
- decentralisatie**, vr. Fr., het tegenovergestelde van **centralisatie**: het losmaken van provinciën of gemeenten van de rijksregeering; het zelfstandig maken van onderdeelen van het geheel.
- deceptie**, vr. Fr., teleurstelling.
- decharge**, vr. Fr. (lett. ontlading), het ontheffen van een beheerder of penningmeester van verdere verantwoordelijkheid voor zijn beheer; getuigenis ten voordeele van een beschuldigde; **dechargeeren**, decharge geven.
- dechiffreeren**, Fr., ontcijferen, uit cijferschrift in gewone letters overbrengen.
- deci-**, tiende gedeelte (in samenstellingen).
- decideeren**, Fr., beslissen, besluiten; **gedecideerd**, beslist.
- decimaal**, Fr., tiendeelig; **decimaalteeken**, de komma, die in een getal de geheelen scheidt van de tiendeelige breuk; **decimeeren**, Fr., lett.: elken tienden man ter dood brengen; fig.: een groote slachting aanrichten.
- decisie**, vr. Fr., beslissing, besluit; **decisief**, beslissend.
- declamatie**, vr. Fr., voordracht, kunst van voordragen; hoogdravendheid; **declamator**, degeen, die een voordracht houdt; **declameeren**, opzeggen, voordragen; holle phrasen gebruiken.
- declaratie**, vr. Fr., verklaring, liefdesverklaring, aangifte bij de douanen; rekening van reis- en verblijfkosten (van een ambtenaar); **decla-**

- reeren**, aangifte doen; in rekening brengen.
- déclassé**, Fr., persoon, die van een hooger en maatsch. rang afgedaald is; verloopen individu.
- declineeren**, Fr., verbuigen (van een zelfst. naamw.); afwijken (van de magneetnaald); **declinatie**, vr., verbuiging; afwijking.
- decoct(um)**, o., **decoctie**, vr. Lat., afkooksel.
- décolleeren**, Fr., vliegterm: van den grond omhoog gaan; ook: onthalzen.
- décolleté**, o. Fr., uitsnijding; het **decolleteeren**, het bloot dragen van hals, boezem en schouders.
- deconcentreeren**, Fr., verijdelen; (iemand) in de war brengen.
- déconfiture**, vr. Fr., ondergang; faillissement.
- décor**, m. Fr., wat dient om te versieren; tooneelschermen; **decoratie**, vr. Fr., versiering; ridderorde; **decoratief**, wat dient tot opfleuistering; **decorateur**, decoratieschilder; behanger, versierder; **decoueren**, versieren; een ridderorde geven; **decorum**, o. Lat., fatsoen, welvoegelijkheid; uiterlijke eerbaarheid.
- découverte**, vr. Fr., ontdekking, fig. vondst.
- decrediteeren**, Fr., in opspraak brengen; iemand zijn crediet (ook fig.) doen verliezen.
- decreet**, o. Lat., besluit, edict.
- decrees**, o. Lat., afneming, tegenst. **accres.**
- decrecendo**, It. muz., in kracht afnemend.
- decretalen**, vr. mrv. Lat., verzameling pauselijke besluiten, kerkelijke wetten; **decoueren**, verordnen, vaststellen; **decretum horribile**, o. Lat., lett. „vreeselijk besluit”, **decretum absolutum**, lett. „absoluut besluit”, met beide termen wordt aangeduid de Calvinistische leerstelling, volgens dewelke God den een uitverkiest tot zaligheid, den ander verwerpt.

dedaigneeren, Fr., minachten, zich niet verwaardigen; **dedaigneus**, minachtend; **dédain**, o. Fr., minachting; **met een air de dédain**, minachtend, uit de hoogte.

dedicatie, vr. Fr., opdracht in een boek.

deduceeren, Lat., aftrekken, herleiden, bewijzen;

deductie, vr., aftrekking; gevolgtrekking; verdedigingsgeschrift; **deductief**, van het algemeene uitgaande om tot 't bijzondere te komen.

de facto, Lat., feitelijk, metterdaad (tegenst. **de jure**).

defaecatie, vr. Lat., ontlasting, stoelgang.

défaite, vr. Fr., nederlaag; **défaitisme**, o., ontmoedigende propaganda in oorlogstijd door personen die een nederlaag voorspellen. (Het woord is in het begin van den wereldoorlog het eerst toegepast op een te Parijs in het Russisch verschijnend blaadje, dat Rusland's nederlaag voorspelde); **défaitiste**, aanhanger v. h. défaitisme; **défaitistisch**.

defect, Lat., waaraan iets ontbreekt; gebrek, leemte; **défectueus**, Fr., gebrekkig.

defensie, vr. Fr., verdediging; **defensief**, verdedigend.

defereeren, Lat., verleenen (van waardigheden): toestaan; aanbrengen; afvorderen (van een eed); **deferentie**, vr., toegevendheid; eerbied.

défi, m. Fr., uittarting.

deficit, o. Lat., het tekort, het ontbrekende.

defigureeren, vr. Fr., misvormen; **defiguratie**, misvorming.

défilé, o. Fr., het voorbijtrekken (**defileeren**) van troepen voor een hooggeplaatst persoon.

definieeren, Fr., bepalen, omschrijven; **definitie**, vr. Fr., bepaling; **definitief**, voor goed, voort-

- aan niet meer veranderd; afdoend.
deffloreeren, Fr., ontmaagden; **defloratie**, vr., ontmaagding.
defraudant, Lat., bedrieger; smokkelaar; **defraudeeren**, bedriegen; smokkelen.
defterdar, T., vroeger minister van financiën in Turkije; nu: inspecteur van financiën.
defungeeren, Lat., ontslag nemen, zich van een functie ontdoen.
degarneeren, Fr., ontblooten, ontdoen.
degeneratie, vr. Fr., ontaarding; **degenereeren**, ontaarden.
dégoût, m. Fr., walging, afkeer; **dégoûtant**, walgelijk; **dégouteren**, walging, afkeer inboezemen.
degradatie, vr. Fr., terugzetting in rang; **degradeeren**, in rang terugzetten.
degressie, vr. Fr., afneming, vermindering; **degressief**, afnemend, verminderend.
degusteeren, Fr., proeven; met veel smaak eten of drinken.
de gustibus non est disputandum, Lat., over den smaak valt niet te twisten.
deïficeeren, vr. Fr., vergoddelfijken.
Dei gratia, Lat., bij de gratie Gods.
deïsme, o. Lat. (van **Deus**, God), geloof aan God als Schepper, met verwerping van het geloof, aan zijn verdere inmenging in 'swerelds beloop;
deïst, aanhanger van het deïsme.
déjeuneeren, Fr., ontbijten; **déjeuner**, o., ontbijt; ontbijtservies; **déjeuner à la fourchette**, warm ontbijt; **déjeuner dinatoire**, uitgebreid ontbijt, dat tevens het diner moet vervangen.
de jure, Lat., van rechtswege, rechtens.
dekanaat, o. Lat., de waardigheid van deken; **dekanie**, vr., het gebied van een deken.

- del.**, afkorting van **deleatur** (z.a.) of **delineavit**, (z.a.).
- delcredere**, It., vergoeding aan den commissionair wegens het borg staan voor de betaling.
- deleatur**, Lat., men late weg (op drukproeven; verk.: d.).
- delegatie**, vr. Fr., afvaardiging; overdracht; **delegeeren**, afvaardigen; overdragen.
- delenda Carthago**, zie bij **Ceterum**.
- deliberatie**, vr. Fr., beraadslaging; **delibereeren**, beraadslagen, overleggen.
- delicaat**, Fr., kiesch, fijn, teer; **délicatesse**, vr. Fr., lekkernij; **délicieus**, Fr., heerlijk, lekker.
- delict**, o. Lat., misdaad, vergriep; **délit d'opinion**, o. Fr., meeningsmisdrijf (dat gezocht wordt in het hebben van een sterk afwijkende meening op sociaal of op politiek terrein).
- delimitatie**, vr. Fr., afbakening; **delimiteeren**, afbakenen.
- del(ineavit)**, Lat., op teekeningen en kopergravures: (hij) heeft het geteekend.
- delinquent**, m. Lat., misdadiger, overtreder.
- delireeren**, Lat., ijlen; **delirant reges**, Lat., zie op **quidquid**; **delirium**, o. Lat., ijhoofdigheid; **delirium tremens**, dronkaardswaanzin.
- deloyaal**, Fr., oneerlijk, ontrouw.
- delphisch**, van Delphi, zie op **orakel**.
- delta**, Gr., de letter D (die den vorm van een driehoek had), de uitmondingen van een rivier (welke ook vaak dien vorm hebben); **deltavor-mig**, driehoekig.
- demagogie**, vr. Gr., volksmisleiding; **demagoog**, iemand die op de hartstochten van het volk werkt om invloed te krijgen, volksmenner.
- de mal en pis**, Fr., van kwaad tot erger.

- demang**, Jav., districtshoofd.
- demarcatie**, vr. Fr., afbakening; grensscheiding.
- démarche**, vr. Fr., gang; fig. poging.
- démasqué**, o. Fr., het oogenblik waarop op een gemaskerd bal de maskers afgenomen worden.
- dementia**, vr. Lat., krankzinnigheid.
- Demeter**, vr. Gr., godin van den landbouw, (zie ook: **Ceres**).
- démenti**, o. Fr., logenstraffing.
- demi**, Fr., half; **demi-monde**, vr. Fr., lett. „halve wereld”: de wereld der voorname lichtekooien; **demi-mondaine** = **courtisane**; **demi-(saison)**, voorjaarsoverjas.
- demissie**, vr. Fr., ontslag; **demissionneeren**, ontslag aanvragen; **démisionnaire**, die ontslag aangevraagd heeft.
- demiurg**, Gr., werkmeester, kunstenaar; de schepende god in de wijsbegeerte van Plato.
- démobilisatie**, vr. Fr., het terugbrengen van het leger op vredessterkte, het **demobiliseeren**.
- democraat**, vr. Gr., voorstander van de volksregeering; volksvriend; **democratie**, vr., volksregeering; de volksklassen, die naar invloed op de regeering streven; **democratisch**, wat in dat streven past; **demographie**, vr., volksbeschrijving, studie der volkeren ten opzichte van hun staatkundige en maatschappelijke instellingen.
- demon**, m. Gr., geest, kwelgeest, duivel; **demonisch**, bezeten, duivelsch; **demonisme**, o., het geloof aan geesten; **demonomanie**, vr., het zich van den duivel bezeten wanen.
- demonetiseeren**, Fr., geld buiten omloop stellen.
- demonstratie**, vr. Fr., betoog; aanschouwelijke voordracht; betooging; **demonstratie ad absurdum**, bewijs uit 't ongerijmde; **demonstratief**,

- betoogend, bewijzend; zóó dat het in het oog moet vallen; **demonstreeren**, bewijzen, betoogen, aantonen.
- demonteeren**, Fr., uit het zadel lichten; onbruikbaar maken (van geschut); uit elkaar nemen (van een machine).
- demoralisatie**, vr. Fr., zedenbederf; **demoraliseeren**, de zeden verbasteren; ontmoedigen.
- de mortuis nil nisi bene!** Lat., van de dooden mag alleen goeds gezegd worden.
- demos**, Gr., het volk; **demotisch schrift**, volkschrift bij de Egyptenaren, een vereenvoudigd hiëroglphen-schrift (z.a.).
- denarie**, vr., oud-Rom. zilvermunt, circa 40 cent.
- denatureeren**, met accijns belaste waren (spiritus b.v.), onbruikbaar maken voor consumptie, maar niet voor andere doeleinden (in verband met de accijns-ontheffing).
- dendrologie**, vr. Gr., boomkunde; **dendroliet**, m. Gr., versteende boomstam.
- denier**, m. Fr., penning, duit; oprichtersaandeel in een mijn.
- denigreeen**, zwart maken, bekladden.
- denominatie**, vr. Lat., benaming, benoeming; **denominatief**, werkwoord dat afgeleid is van een naamwoord: witten van wit, bijv.
- denonceeren**, **denuncieeren**, Lat., aangeven bij het gerecht; verklikken; **denunciant**, aanbrenger, verklikker; **denunciatie**, vr., verklikkerij.
- de non locando**, Lat., van niet te verhuren; **beding de non locando** in hypotheekacten.
- densiteit**, vr. Fr., dichtheid.
- dent**, m. Fr., tand; spitse bergtop; **dentalen**, tandletters (d en t); **dental cream**, Eng., tandpasta; **dentist**, tandarts.

- Deo favente**, Lat., met Gods gunst; **Deo gratias**, Lat., Gode zij dank; **Deo ignoto**, den onbekenden god (gewijd); **Deo iuvante**, met Gods hulp; **Deo volente**, Lat., indien God het wil.
- département**, o. Fr., naam der provincie in Frankrijk; ministerie; afdeeling van een genootschap.
- dépêche**, vr. Fr., ambtsbericht; telegram.
- dependentie**, vr., **dépendance**, vr. Fr., afhankelijkheid; bijgebouw; toebehooren.
- depeupleeren**, ontvolken; **depopulatie**, vr. Fr., ontvolking; **depilatie**, vr. Fr., ontharing.
- dépit**, m. Fr., spijtigheid.
- déplorabel**, Fr., jammerlijk, ellendig.
- deployeeren**, Fr., ontplooiën, in slagorde komen.
- deponceeren**, Lat., in bewaring geven, indienen (van een klacht).
- déport**, o. Fr., verschil in koers door daling bij den termijnhandel in effecten.
- deportatie**, vr. Fr., verbanning naar een strafkolonie; **deporteeren**, verbannen (van misdadigers).
- deposita**, mrv. Lat. (enkelvoud **deposito**), in bewaring gegeven gelden; **dépositaire**, Fr., die in deposito, in bewaring geeft; **deposito-bank**, bank, die geld tegen rentevergoeding in bewaring (**a deposito**) neemt; **dépôt**, o. Fr., bewaarplaats; hetgeen in bewaring gegeven wordt; ook zooveel als filiaal.
- depravatie**, vr. Fr., verdorvenheid.
- depreciatie**, vr. Fr., waardevermindering; **deprecieeren**, in waarde verminderen.
- depressie**, vr. Fr., daling; gedruktheid; **depri-meeren**, neerdrukken.
- de profundis**, Lat., uit de diepten (roep ik tot u! Ps. 130), begrafenisgezing in de R. K. kerk.

- deputaat, député**, Fr., afgevaardigde; **deputatie**, vr. Fr., afvaardiging, bezending, eenige personen die te samen afgevaardigd (**gedeputeerd**) zijn.
- deracineeren**, Fr., ontwortelen.
- derailleen**, Fr., ontsporen; **deraillement**, o. Fr., ontsporing.
- derangeeren**, Fr., storen, hinderen.
- de rigueur**, Fr., verplicht, voorgeschreven.
- derivatie**, vr. Fr., (woord)afleiding; **derivantia**, mrv. Lat. of **deriveerende middelen**, (geneeskundige term), afleidende middelen.
- dermatologie**, vr. Gr., leer der huidziekten; **dermoplastiek**, vr., het bekleeden van een gemodelleerd dier met de huid van een echt.
- dernier cri**, m. Fr., het laatste modesnuffje.
- derogeeeren**, Fr., te kort schieten in waardigheid.
- déroute**, vr. Fr., wanordelijke vlucht van verslagen troepen.
- derrière**, vr. Fr., achterste.
- derwisi**, Mohammedaansche bedelmonnik, pelgrim.
- desactiveer-inrichting**, inrichting aan een mijn, waardoor zij, als zij komt te drijven, automatisch onschadelijk gemaakt wordt.
- desaster**, m. Fr., ramp; **desastreus**, rampspoedig.
- desavoueeeren**, Fr., loochenen, iemands handelingen niet goedkeuren, niet bekrachtigen.
- descendentie**, vr. Lat., afstamming.
- deserteeren**, Fr., uit den dienst, van zijn post wegllopen; **desertie**, vr., het wegllopen.
- desespereeren**, Fr., wanhopen.
- déshabillé**, o. Fr., nacht-, ochtendgewaad.
- desiderata**, mrv. Lat., (enkelv. **desideratum**), de verlangde, gewenschte dingen; **pia desideria** o. mrv. Lat., vrome wenschen.
- desillusie**, vr. Fr., ontgoocheling.

- desinfecteeren**, Fr., ontsmetten; **desinfectie**, vr. ontsmetting.
- désœuvré**, m. Fr., leeglooper, nietsnutter.
- desolaat**, o. Lat., verlaten, verwoest, troosteloos; **desolate boedel**, boedel, die niet aanvaard wordt om de vele schulden, waarmee hij bezwaard is; **desolatie**, vr. Fr., diepe treurigheid; verwoesting; **desoleeren**, verwoesten; in diepe droefheid brengen.
- desorganiseeren**, Fr., in de war sturen; **desorganisatie**, vr., verstoring, verwarring.
- desoriënteeren**, Fr., van den rechten weg, van de wijs brengen.
- desperaat**, o. Lat., wanhopig, radeloos; **desperado**, Sp., wanhopige waaghals, iemand die niets meer te verliezen heeft.
- despoot**, Gr., onbeperkt (**despotisch**) heerscher; **despotie**, vr., **despotisme**, o., dwingelandij.
- des Pudels Kern**, m. D., het fijne van de zaak.
- dessá**, vr. Jav., dorp.
- dessendiaan**, vr., drukletter van 10 punten.
- dessin**, o. Fr., teekening, patroon.
- dessous**, mrv. Fr., de geheime bijzonderheden.
- destroyer**, m. Eng., torpedojager of -vernieler.
- destructie**, vr. Fr., verwoesting; **destructief**, verwoestend; **destrueeren**, verwoesten.
- desunt cetera**, Lat., de rest ontbreekt.
- detacheeren**, Fr., militairen of ambtenaren van hun standplaats tijdelijk elders heenzenden; **detachement**, o., afgezonden troep soldaten.
- détail**, m. Fr., bijzonderheid; verkoop in het klein; **détailleren**, in bijzonderheden beschrijven of teekenen; **détails**, mrv., bijzonderheden.
- detective**, Eng., geheime politieagent.
- detector**, m. Lat., verklikker; **detector panel**, o.

Eng. rad. detector paneel; een lamp met weerstand, condensator met lekweerstand en een paar aansluitklemmen; **detector valve**, vr. Eng., detectorlamp.

de te fabula narratur, Lat., over u gaat het (verhaal).

detentie, vr. Fr., opsluiting.

determineeren, Fr., bepalen, besluiten, vaststellen; wetenschappelijk opzoeken van den naam (van planten of dieren); **determinator**, m. Lat., **determinisme**, o., leer der noodwendigheid van het zóó en niet anders.

detestabel, Fr., verfoeielijk.

detineeren, opsluiten.

détour, m. Fr., kronkelweg, uitvlucht.

détriment, o. Fr., nadeel; **ten detrimente van**, ten nadeele van.

detuning, Eng. rad. uitstemmen (om een „storend station” weg te krijgen).

deus ex machina, Lat. (bij de Ouden), god of engel, die op het einde van een tooneelspel verscheen om den knoop te ontwarren; onverwacht verschijnend persoon, die alles weer in 't reine brengt; **Deus vobiscum**, God zij met u.

Deuteronomium, herhaling der wet (het vijfde boek van Mozes).

devalvatie, vr. Lat., waardeverlaging, aan den omloop onttrekken, v. e. munt; **devalveeren**, buiten koers stellen, in waarde verlagen.

devesteeren, Lat., lett. ontkleeden; uit het priesterlijk ambt onttrekken; **devestituur**, vr. Lat., ambtsontzetting v. e. priester.

déveine, vr. Fr., aanhoudende tegenslag.

deviatie, vr. Lat., afwijking, koersverandering.

devies, o. Fr., zinspreuk, lijfspreuk; **deviezen**,

buitenlandsche waardepapieren v. e. bank.
de visu, Lat., door eigen aanschouwing.
devolutie, vr. Fr., overgang, versterf; **devolutie-recht**, is het recht krachtens hetwelk Lodewijk XIV de Zuidelijke Nederlanden opeischte.
devoot, Fr., godvruchtig; **devotie**, vr., gods-vrucht.
dextrine, vr. Fr., uit aardappelmeel bereide gom.
dey, Ar., van 1600 tot 1830 titel van het opperhoofd van Algiers.
diabetes, m. Gr., suikerziekte.
diabolisch, Fr., duivelachtig, helsch.
diabolo, m. Gr. (van het Gr. **diabolos**, duivel), soort speeltuig, 1825 en nu weer in de mode.
diadeem, o. Gr., hoofdwrong der Perzische en Egyptische koningen; zinnebeeld der koninklijke waardigheid (kroon); kostbaar haarsieraad.
diadochen, m. mrv. Gr., veldheeren van Alexander den Groote, die na zijn dood nieuwe rijken en dynastieën stichtten.
diaeresis, vr. Gr., taalk. splitsing v. e. letter-greep (kalf, kallef).
diagnose, vr. Gr., het onderkennen eener ziekte; **diagnostiek**, vr., leer v. d. kenmerken d. ziekten.
diagonaal, vr. Gr., hoekpuntslijn, schuine lijn.
diagram, o. Gr., schets, voorstelling van een geheel door lijnen en cijfers.
diakoon, m. Gr., ziekenverpleger, behoorend t. e. Protestantsche godsdienstige vereeniging (vr. **diakones**); **diakonie**, vr., kerkelijk armbestuur.
dialect, o. Gr., tongval, gewestelijke taal; **dialectiek**, vr., redeneerkunst, spitsvondigheid.
dialoog, m. Gr., samenspraak.
diam, Mal., still; **diam-diam**, stilletjes.
diameter, m. Gr., middellijn; **diametraal**, wat tot

de middellijn behoort; lijnrecht (diametraal tegenovergesteld).

diapason, Fr., toonomvang van een stem of een instrument; stemvork; een van de registers van een orgel; fig.: toon, grondtoon.

diaphaan, Gr., doorschijnend.

diaphoretica, mrv. Lat., zweetmiddelen.

diaphragma, o. Gr., middelrif; schijf met cirkelvormige opening in het midden om in kijkers de randstralen te onderscheppen.

diapositief, o., glasplaat, die bij doorvallend licht een positief beeld geeft.

diaspora, vr. Gr., verstrooiing, inz. de buiten Palestina verstrooide Joden en in de 1e eeuw na Chr. de buiten de Christelijke gemeenten in het H. Land wonende Christenen.

dichotomie, vr. Gr., tweedeeling inz. voortplantingswijs der laagste diersoorten.

dicotyledonen, mrv. Gr., tweezaadlobb. planten.

dictaat, o. Lat., oorspr. dat wat men opstelt (vandaar: dichten), dan dat wat men voorzegt om op te laten schrijven (**dicteert**); het aldus opgeschrevene; **dictaphoon**, m. Gr., machine waarin men dicteert en die het gezegde phonografisch kan reproduceeren; **dictator**, Lat., onbeperkt gezaghebber in Rome in tijden van gevaar; **dictatoriaal**, met onbeperkt gezag bekleed; **dictatuur**, vr., regeering van een dictator; **dicte**, vr. Fr., zegging, zeggingswijze; **dictionnaire**, m. Fr., woordenboek; **dictum**, o. Lat., spreuk.

didactiek, vr. Gr., onderwijskunst; **didactisch**, onderwijzend, leerend.

diëet, o. Gr., leefregel; ziekenkost.

dies, m. Lat., dag; **dies ater**, ongeluksdag; **dies irae dies illa**, dag des toorns, die dag! (begin

- van een kerkgezag over het laatste oordeel);
dies natalis, geboortedag; stichtingsdag.
Dieu et mon droit!, Fr., God en mijn recht!
differentiaal, vr., onemdig kleine toename eener veranderlijke grootheid.
differentiële rechten, inkomende rechten, verschillend naar gelang de landen, van waaruit ingevoerd wordt; voorkeurrechten.
difficile est satyram non scribere, Lat., het is moeilijk (hierover) géén satyre te schrijven.
diffusie, vr. Fr., het zich verspreiden of vermengen van vloeistoffen en gassen; **diffuus**, (gelijkmatic) verspreid.
digereeren, Fr., verteren, verduwen; **digestie**, vr., spijsvertering; **digestief**, o., middel dat de spijsvertering bevordert; **digestie-visite**, visite, die men een paar dagen, nadat men bij een familie gedineerd heeft, bij diezelfde familie maakt.
digitalis, vr. Lat., vingerhoedskruid.
dignitaris, Lat., waardigheidsbekleeder; **digniteit**, vr. Fr., waardigheid; **dignus est intrare**, Lat., hij is waardig binnen te treden.
digressie, vr. Fr., afdwaling; uitweiding; tusschenspel.
dii majorum gentium of **dii magni**, Lat., de hoogere goden, **dii minorum gentium** of **dii minores**, de lagere goden, (beide ook fig.).
dilemma, o. Gr., lastige keus tusschen twee onaangename dingen.
dilettant, m. It., die een kunst of wetenschap uit liefhebberij beoefent; **dilettantisme**, o., leeken- of amateurswerk.
diligentia, vr. Lat., naarstigheid; zorgvuldigheid; **diligent verklaren**, opdracht een zaak met aandacht te volgen en daaraan te werken.

diluviaal, Lat., in vóórhistorischen tijd door aanslibbing gevormd; **diluvium**, o., de diluviale grond.

dimensie, vr. Lat., afmeting (lengte, breedte).

dim(inuendo), It. muz., in kracht afnemend; **diminutief**, o. Fr., verkleinwoord.

dinar, m., Servische munteenheid, (nominale waarde f 0.48).

Ding an sich, o. D., term uit Kants wijsbegeerte, het ding ontgaan van alles wat voorwerp is van de waarneming der zinnen. Daar wij ons geen ding kunnen voorstellen zonder zijn eigenschappen en toestanden, ligt het Ding an sich buiten ons waarnemingsvermogen.

dinner, o., Eng. = **diner**, o., Fr., middagmaal.

dinosauriër, m., voorwereldlijke reuzen-hagedis;

dinotherium, o., voorwereldlijke reuzen-olifant.

diocees, o. Gr., ambtsgebied van een bisschop;

diocesaan, geestelijke v. h. diocees.

Dionysus, m. Gr., god van den wijn en de geestdrift.

dioptrie, vr. Gr., maateenheid voor de kromming van brilleglazen; **dioptrische kleuren**, kleuren, die door breking van het licht ontstaan.

diorama, o. Gr., schilderij van groote afmeting, die bij gewone belichting en bij doorvallend licht aan de toeschouwers vertoond wordt; in het laatste geval verandert door aan de achterzijde aangebrachte beschikking de voorstelling op verrassende wijze: wat bijv. bij gewone belichting een landschap bij zonlicht is, wordt bij doorvallend licht hetzelfde landschap bij storm en onweder.

Dioscuren, m. mrv., de tweelingbroers en -sterren Castor en Pollux.

diphtheritis, vr. Gr., ontsteking van de slijmvliezen van luchtpijp en strottenhoofd.

diphthong, vr. Gr., tweeklank.

diploma, o. Gr., oorkonde, getuigschrift; **diplomaat**, Fr., staatsman, die belangen van zijn land in den vreemde behartigt; sluw mensch; **diplomatie**, vr., staatsmanskunst; **diplomatiek**, vr., oorkondenleer; als bijv. nmw. = **diplomatisch**, sluw, listig.

diptiek, vr., (beschilderd) tweeluik.

direct current, zie **d. c.**

directieven, mrv. Fr., aanwijzingen, waarnaar men zich heeft te richten.

directional wireless, vr. Eng., rad. gerichte draadlooze; **directionfinder**, zie **d. f.**

directorium, o. Lat., de gezamenlijke directeuren; **directrice**, vr. van directeur; het **Directoire**, de regering van 3 directeuren in Frankrijk (1795-1799); **directoire-kostuum**, dames-kostuum, opvallend vooral door het hooge middel der op zijde gespleten rok; **directoire-pantalon**, aan de knieën en het middel met elastiek ingehaalde dames-pantalon.

directe belastingen, **belastingen**, die in geld rechtstreeks van de burgers geheven worden.

dirigeable, m. Fr., bestuurbare luchtballon.

dirigeeren, Fr., besturen, leiden, zenden; **dirigent**, leider van een muziekkorps.

dis, Lat., in samenstellingen: uit elkaar, van elkaar af.

discipel, Lat., leerling, aanhanger; **disciplinaire straf**, straf, die door een chef aan een ondergeschikte opgelegd wordt; **discipline**, vr., tucht; geeseling; **disciplineeren**, aan tucht wennen.

disconteeren, It., een wissel betalen vóór den

- vervaldag, onder aftrek van een kleine vergoeding (het **disconto**).
- discours**, o. Fr., gesprek; redevoering; **discours-ministre**, o., rede van een naar het ministerschap strevend politicus.
- discrediet**, o. Fr., wantrouwen; slechte naam.
- discreet**, Fr., bedachtzaam, bescheiden; **discretie**, vr., bescheidenheid; **discretionaire macht**, bevoegdheid aan den rechter toegekend om in sommige gevallen maatregelen te nemen naar eigen inzicht.
- discus**, m. Lat., schijf, werpschijf.
- discussie**, vr. Fr., bespreking, beraadslaging; **discutabel**, waarover te redeneeren valt; **discussieeren**, **discuteeren**, Fr., over iets van gedachten wisselen.
- diseur**, **diseuse**, Fr., „zegger”, „zegster”; voordrachtskunstenaar(ares).
- disharmonie**, vr. Lat., oneenigheid; wanklank; **disharmonieeren**, niet bij elkaar passen.
- dislocatie**, vr., verschuiving van een spier of een been; verspreiding van troepen over verscheidene garnizoenen.
- dispache**, vr. It., contract wegens averij aan een schip; **dispacheur**, rechtsgeleerde, die averijzaken behandelt, **dispaches** opstelt, enz.
- dispens** of **spen**, Mal., provisiekast.
- dispensatie**, vr. Lat., ontheffing, vrijstelling; **dispenseeren**, ontheffen.
- disponeeren**, Lat., beschikken (over geld), inrichten; **disponibel**, beschikbaar; **gedisponeerd zijn**, gestemd zijn; **dispositie**, vr., beschikking.
- disproportie**, vr. Fr., onevenredigheid.
- dispuut**, o. Fr., woordenstrijd over een geleerd onderwerp; **disputeeren**, redetwisten.

- disqualificeeren**, Fr., het wegens bedrog of om andere redenen buiten mededinging stellen van een partij bij wedstrijden.
- dissenter**, Eng., andersdenkende, die niet tot de Eng. staatskerk behoort. (In ons land, de Protestanten buiten de Ned. Herv. Kerk).
- dissertatie**, vr. Lat., geleerd betoog, inz. academisch proefschrift.
- dissident**, Lat., andersdenkend in politiek of godsdienstig opzicht.
- dissimuleeren**, Lat., veinzen.
- dissipatie**, vr. Fr., verkwisting, verstrooiing.
- dissolving views**, mrv. Eng., veranderende lichtbeelden, waarbij het eene ongemerkt in het andere overgaat.
- dissonant**, m. Fr., wanklank.
- distantie**, vr. Fr., afstand.
- distichon**, o. Gr., twee-regelig vers, inz. bestaande uit een hexameter en een pentameter.
- distilleeren**, Fr., overhalen, stoken, branden; **distillatie**, vr., bereiding (van sterke dranken), het overhalen; **distillateur**, brander.
- distinctie**, vr. Lat., verschil; voornaam voorkomen, deftigheid; **distinctief**, onderscheidend kenmerk, ambtsteeken; **gedistingeerd**, voornaam, deftig.
- distractie**, vr. Fr., verstrooidheid; **distrait**, verstrooid.
- distress call**, vr. Eng. rad., noodsein, zie s. o. s.
- distribueeren**, Fr., verdeelen, uitdeelen, uitreiken; de letters van het zetsel weer over de vakjes van de letterkast verdeelen; **distributie**, vr., verdeling; afgedrukt zetsel.
- district**, o. Lat., rechts- of ambtsgebied.
- dithyrambe**, vr. Gr., gezang ter eere van Diony-

- sus; **dithyrambisch**, Gr., geestdriftig; overdreven lof bevattend.
- diuretica**, mrv. Gr., middelen tot verhooging der urine-afscheiding.
- diva**, It. (goddelijke), gevierde zangeres of actrice.
- divageeren**, Lat., afdwalen (van het onderwerp), ijlen; **divagatie**, vr., afdwaling; onzin.
- divan**, Perz., soort sofa of canapé zonder leuning; oudt. de raad van den sultan in Turkije, ook: de Turksche regeering.
- divergeeren**, Lat., uit elkaar loopen (van twee lijnen, van twee meeningen); **divergentie**, vr., het uit elkaar loopen.
- divers**, Lat., verschillend; **diversen**, verschillende dingen; **diversie**, vr., afleiding.
- diverteeren (zich)**, Fr., zich vermaken, verstrooien; **divertissement**, o., vermaak, uitspanning; tusschenspel met zang en dans.
- divide et impera!** Lat., verdeel en heersch! (d.i. zaai tweedracht en overwin zóó de tegenpartij).
- dividend**, o. Lat., aandeel in de winstuitkeering.
- divi-divi**, vr., de ong. 30 pCt. looizuur bevattende peulen eener tropisch-Amerik. plant; er wordt ook extract uit gemaakt.
- Divina Commedia**, It., Goddelijke Komedie, hoofdwerk van Dante (1265—1321).
- divinatie**, vr. Lat., voorspelling; voorgevoel; **divinatorisch**, voorspellend.
- divisie**, vr. Fr., afdeeling.
- divulgeeren**, Lat., in wijden kring bekend maken.
- dixi**, Lat., ik heb (het) gezegd.
- djagoeng**, vr. Mal., mais, Turksche tarwe.
- djahat**, Mal., slecht, kwaad; „kwaadwillige” (naam, waarmede men in Indië aanduidt wie tegen het Nederlandsch gezag oorlog voeren).

- djaksa**, Jav., inlandsche fiscaal.
djati, Mal., Indische eik; **djati-hout** = teakhout.
djawa, Mal., Java, Javaansch; **orang djawa**, Javaan; **tanah djawa**, Java; **dokter djawa**, inlandsch arts.
djimat, Mal., talisman; amulet.
djinriksha, zie **jinriksha**.
djoerimoedi, Mal., stuurman.
djoeroetoells, Mal., inlandsch schrijver.
doceeren, Lat., onderwijzen; **docendo discimus**, al onderwijzende leeren wij; **docent**, leeraar; **dociel**, leerzaam; gedwee; **doctoraal (examen)**, het examen voor den doctorsgraad, (dat den titel geeft van **doctorandus** en het recht om door het verdedigen van een proefschrift, den doctorsgraad te halen); **doctoraat**, de waardigheid van doctor.
doceet, m. Gr., dwaalleeraar; **docetisme**, vr. Gr., dwaalleer.
doctor, m. Lat., hoogste academische graad (**Dr.**), **jur.(is)**, **med.(icinae)**, **phil.(osophiae)**, **theol.(ogiae)**, **litt.(erarum)**, Lat., doctor in de rechten, in de medicijnen, in de wijsbegeerte, in de godgeleerdheid, in de letteren.
doctoranda, vrouwel. van **doctorandus**.
doctrina, vr. Lat., **doctrine**, vr. Fr., het geheel der stellingen van een bepaalde leer; **doctrinaire**, Fr., (bekrompen en hardnekkig) vasthoudend aan een leerstuk.
document, o. Fr., bewijsstuk; **documenteeren**, met bewijsstukken staven.
dodecaëder, m. Gr., twaalfvlak; **dodecagoon**, m. Gr., twaalfhoek.
doear, Ar., tentenkamp van een zwervende groep Arabieren of Bedoeïnen.

doegong, Mal., zeekoe.

doekoën, Jav., ongepromoveerd inl. dokter, arts; vroedvrouw.

doeloe of **dahoeloe**, Mal., vroeger, voorheen.

doema, vr. Russ., raad, oudt. parlement.

doerak, Russ., „domkop”, wordt in sommige streken als scheldwoord gebruikt = deugniet.

doeri, Mal., stekel, doorn.

dogcart, Eng., tweewielig open rijtuig met twee zitplaatsen rug aan rug.

doge, It., (hertog), hoofd der republ. van Venetië of Genua.

dogma, o. Gr., (mrv. **dogmata** of **dogma's**), leerstuk, leerstelling (op geloofsgebied); **dogmatiek**, vr., geloofsleer; **dogmaticus**, die streng vasthoudt aan de dogma's; **dogmatisch**, leerstellig; **dogmatiseeren**, leerstellingen verkon-digen. (Al deze woorden hebben de nevenbe-teekenis van star en strak vasthouden zonder dieper onderzoek omtrent de juistheid).

dokter djawah, Mal., inlandsch arts.

dolce far niente, It., het zoete nietsdoen.

doleantie, vr. Lat., klaaglied, weeklacht, be-zwaar; de beweging tot afscheiding van de Ned. Herv. Kerk in 1886 (door de **doleerenden**).

dolichocephaal, Gr., wordt gezegd van men-schen, bij wie de lengte van den schedel ong. 1/4 meer is dan de breedte. Zie **brachycephaal**.

dollar, m. Am., Amerikaansche munteenheid (no-minale waarde f 2.50).

dolman, m. T. en Hong., huzarenbuis met tressen versierd.

dolmen, m. (Keltisch), hunnebed.

Dolmetsch(er), D., vertaler, tolk.

dolus, m. Lat., list, bedrog, boos opzet. **dolus eventualis**, opzet, waaruit eventueel iets slechts kan voortkomen.

dom, Port., heer.

domicilie, o. Lat., wettige woonplaats.

domina, Lat., gebiedster; **dominant**, overheerschend; **dominatie**, vr., overheersching; **domineeren**, beheerschen, gebieden; **Dominicanen** of **predikheeren**, leden van een bepaalde monnikenorde; **dominium**, o., heerschappij, bezit, eigendom (vandaar **domein**, het bezit van den staat of van den vorst, en **domaniaal**, tot de domeinen behoorend); **dominus**, heer; dominee.

domino, m. It., wijde mantel met kap voor maskerades.

domus, Lat., huis.

don, Sp., heer; **donna**, dame.

donateur, Fr., begunstiger; **donatrice**, begunstiger; **donatie**, vr., schenking.

Donatisten, christensecte uit de 4e eeuw, welke leden de geldigheid der sacramenten afhankelijk stelden van de heiligheid der persoon, die ze celebreerde.

donjon, m. Fr., hoofdtoren van een kasteel.

Don Juan, gewetenlooze vrouwenverleider.

donkeyman, Eng., de man, die aan boord van een schip de stoomlier bedient.

donna è mobile, It., de vrouw is veranderlijk.

Don Quichotte, dolende ridder; **Don Quichotterie**, dwaze zucht naar avonturen, het met alle geweld, ongevraagd en te ongelegener tijd, willen optreden als verdediger van deugd enz.

dorado, zie **eldorado**.

Dorkas, in Hand. 9:36 een weldadige vrouw; **Dorkas-vereenigingen** bestaan uit Prot. dames,

- die kleeren maken voor de armen.
dorsaal, wat den rug betreft.
dorso, zie **in dorso**.
dos-à-dos, Fr. (rug aan rug), tweewielig rijtuigje met vier zitplaatsen.
doseeren, de dosis bepalen; **dosis**, vr. Gr., hoeveelheid (van een geneesmiddel); ook fig. (mrv. **doses**).
dossier, o. Fr., bundel stukken op éézelfde zaak betrekking hebbend.
dotatie, vr. Fr., schenking van goederen of jaargelden aan de kerk, aan vorsten, enz.; **dotteren**, beschenken.
douairière, Fr., adellijke weduwe.
douane, vr. Fr., grenskantoor voor de invoerrechten; **douanier**, grensbeambte.
double-pole switch, Eng. rad. tweepolige schakelaar.
doublé, Fr., metaal, dat met een dun laagje goud of zilver bedekt is.
doubleeren, Fr., verdubbelen; het zich in twee afdeelingen splitsen van een tooneelgezelschap, waardoor het op twee plaatsen gelijk spelen kan; **doublet**, o., dubbel exemplaar (van een boek, enz.); **doublure**, vr. Fr., tooneelspeler, die den gewonen bezetter eener rol vervangt.
douceur, vr. Fr., geschenk in geld, fooi.
douche, vr. Fr., stortbad.
douloureux, Fr., smartelijk, pijnlijk.
do ut des, Lat., ik geef opdat gij zult geven.
douteus, Fr., twijfelachtig.
doux pays! Fr., 'n lief land! (ironisch).
down, Eng., terneergeslagen, mat.
down lead, Eng., invoerleiding eener antenne.
Downingstreet, straat, waar te Londen zoowel de

ambtswoning van den premier als het ministerie van buitenl. zaken gevestigd is; vandaar: de Engelsche regeering zelf.

doxaal, o. Lat., in de Kath. kerken: het traliehek vóór het altaar.

doxologie, vr. Gr., verheerlijking van God.

doyen, Fr., deken, de oudste in dienstjaren van het corps diplomatique; **doyen d'âge**, de oudste naar jaren.

drachme, vr., Grieksche munt (ongeveer 50 cents).

draconisch, Gr., buitengewoon streng, naar de „met bloed geschreven” wetten van den Atheenschen wetgever Draco, 6e eeuw v. Chr.

dragoman, **drogman**, tolk bij de Turken.

dragon, vr. Fr., sabelkwast; **dragonnade**, vr., vervolging der Protestanten in Frankrijk door de ruitery van Lodewijk XIV; met geweld doorgezette maatregelen tegen d. volksopinie in.

draineeren, Fr., droogleggen van landerijen door ondergrondsche afvoerbuizen (**drains**, Eng.).

draisine, vr. Fr., heette naar den uitvinder Drais de oervorm van de fiets, waarbij de berijder met zijn voeten van den grond afzette.

drama, o. Gr., tooneelspel; **dramatisch**, wat het tooneel betreft; treffend; **dramatiseeren**, voor het tooneel bewerken; **dramatis personae**, de in het stuk optredende personen, de er in voorgestelde karakters; **dramaturg**, schrijver, beoordeelaar van tooneelstukken.

drapeeren, Fr., met doek omkleeden; in wijde plooiën omhangen; **draperie**, vr., versiering met ruim geplooid doek; behangsel (van stof).

drastisch, Gr., hevig werkend, aangrijpend.

drawback, Eng., uitvoer-premie; fig.: later gevolg, terugstoot.

dreadnought, Eng., „vrees niets”, naam van het eerste pantserschip van bijna 20.000 ton, in Engeland gebouwd in 1905 en bewapend met 10 kanonnen van 30,5 c.M. De naam is later soortnaam geworden voor dergelijke schepen. Nog grootere noemt men super-dreadnoughts; de eraan voorafgaande: prae-dreadnoughts.

dress, m. Eng., kleeding, kostuum.

dressoir, m. Fr., aanrechttafel.

drogman, zie op **dragoman**.

droit, Fr., recht; **droit des gens**, volkenrecht;

droit de naissance, geboorterecht.

droschke, vr. Russ., stationneerend huurrijtuig.

drossen, Barg., op den loop gaan, deserteeren.

drost, **drossaard**, m., oudt. hoogste gerechtelijke ambtenaar ten platten lande.

druide, Fr., priester bij de Galliërs.

dry, Eng., droog; niet zoet (van wijn); **dry goods**, manufacturen.

dryade, Gr., boom-, boschnimf.

dual amplification, vr. Eng. rad., twee-ledige versterking.

dualisme, o. Lat., leerstelsel, dat twee tegenstrijdige, oorspronkelijke beginselen aanneemt (God en Satan, het goede en het kwade, ziel en lichaam); tegenstrijdigheid.

dubleus, Fr., twijfelachtig, onzeker; **dubieuse debiteurs**, menschen, van wie het niet zeker is, dat zij zullen betalen.

dubloen, oude Spaansche en Spaansch-Amerik. gouden munt.

ducdalf, m., zwaar aaneengeklonken paalwerk, in havens en rivieren ingeheid om er de schepen aan vast te leggen.

duegna of **duenna**, Sp., goevernante van een jonge

dame.

duel, o. Fr., tweegevecht; **duellist**, wie een tweegevecht voert; **Amerikaansch duel**, overeenkomst tusschen twee personen, waarbij het lot beslist, wie van beiden zelfmoord moet plegen.

duet, o. Fr., tweestemmig gezang (= **duo**, It.).

dugazon, Fr. (oorspr. naam van een actrice uit de 18e eeuw), rol van onschuldig jong meisje.

dugong, zie op **doegong**.

du haut de sa grandeur, Fr., lett. „vanaf de hoogte van zijn grootheid”, men bezigt deze uitdrukking ironisch om neerbuigendheid aan te duiden van een, die zichzelf zéér hoog stelt.

dukaat, m., Oud-Holl. gouden munt; **dukaton**, Oud-Holl. munt (ook zilveren rijder genaamd).

dulce et decorum est pro patria mori, Lat., zoet en aantrekkelijk (of: betamelijk) is het, voor 't vaderl. te sterven (citaat uit Horatius' Oden).

dulcinea, vr. Sp., liefje.

dum-dum-kogel, Eng., kogel met gewijzigden mantel, die vreeselijke wonden maakt en waarvan het gebruik in den oorlog verboden is.

dumping-systeem, moordende concurrentie, die men de industrie van een ander land aandoet, door daar groote hoeveelheden waren beneden den redelijken, of zelfs beneden kostprijs, aan de markt te brengen.

duodecimo, Lat., boekformaat (een vel in twaalfen gevouwen); in **duodecimo**, (12°) fig., in miniatuur.

dupe, Fr., bedrogene, gefopte; **dupeeren**, bedriegen, teleurstellen; **duperie**, vr. Fr., bedriegerij.

duplacaat, o. Lat., dubbel exemplaar; **duplex**, tweevoudig, dubbel; **duplek**, vr., antwoord op repliek; in **duplo**, in twee exemplaren.

- durabel**, Fr., duurzaam (niet: kostbaar!)
- dura lex sed lex**, Lat., de wet is hard, maar 't is de wet.
- durbar**, o. Eng., audiëntie-zaal; receptie bij een Eng.-Ind. vorst.
- du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas**, Fr., van 't verhevene n. 't belachelijke is maar één stap.
- dutch**, Eng., Nederlandsch; **Dutchman**, Nederlander (mrv. **the Dutch**).
- dwornik**, Russ., portier.
- dynamica**, vr. Gr., leer der krachten; **dynamisch**, wat op kracht betrekking heeft; **dynamiet**, o., ontplofbare stof, bestaande uit een mengsel van nitroglycerine en een onzijdige stof; **dynamo**, vr., werktuig, dat mechanische kracht omzet in electriciteit; **dynamometer**, m., krachtmeter.
- dynastie**, vr., vorstengeslacht; reeks vorsten uit éénzelfde huis.
- dynatron**, rad. drie-electrodenlamp.
- dyne**, vr. Gr., eenheid van kracht (die aan een massa van 1 gram een versnelling geven kan van 1 c.M. per sec.).
- dysenterie**, vr. Gr., ontsteking van het darmvlies, met pijnlijke, bloederige ontlasting.
- dyspepsie**, vr. Gr., slechte spijsvertering.
- dzjioe-jitsoe**, Jap., zie **jioe-jitsoe**.

E.

- E.** (Rom. get.) = 250; **E.** = **Excellentie**, titel v. e. minister; **Em.** = **Eminentie**, titel v. e. kardinaal; **Esq.** = esquire (z.a.); **ed.** = edidit, Lat.

(hij) heeft uitgegeven, of **editio**, vr. Lat., uitgave; **e. g.** = *exempli gratia*, Lat., bij voorbeeld; **e. m. f.**, electromotive force, Eng. rad., electromotorische kracht; **e. m. u.**, electromagnetic-units, Eng. rad. electromagnetische eenheden; **e. o.** = *ex officio*, ambtshalve; **e. s. c.**, edison screw cap, Eng. rad., edison schroef fitting; **e. s. u.**, electro static units., Eng. rad., electro statische eenheden; **e. v.** = *en ville*, in de stad, op adressen: Stad.

earl, Eng., graaf.

earth-capacity, vr. Eng. rad., aard-capaciteit; **earth-clip**, Eng. rad., aardklem (voor het maken van een grondwaterverbinding); **earth-switch**, Eng. rad., aard-schakelaar.

easy-chair, Eng., gemakkelijke stoel, ruststoel.

eau des Carmes, Fr., Karmelieten-water (huismiddeltje tegen zenuwachtigheid; **eau de la reine**, zie op **iodereïn**.

ebenbürtig, D., van gelijke geboorte (als de Duitsche bondsvorsten). In den loop der geschiedenis werden vele Duitsche vorsten, graven en heeren **gemediatiseerd** (zie: **mediatiseeren**); zij behielden hun ebenbürtigheid, d.i. bleven gelijken der nog regeerende vorsten.

eben haëzer, Hebr., steen der hulp (I Sam. 7 : 12).

eboniet, o. Fr., door toevoeging van 20 à 40 pCt. zwavel geharde, zwart-glimmende caoutchouc.

eburine, o., imitatie-ivoor.

écarté, o. Fr., kaartspel voor 2 personen met 32 kaarten; **ecarteeren**, verwijderen, terzijde schuiven of leggen.

ecce homo! Lat., ziet den mensch! (Joh. 19 : 5); Jezus met doornenkroon en purperen mantel.

ecclesia, vr. Lat., kerk; **ecclesia militans**, de strij-

- dende kerk; **ecclesia triumphans**, de zegevierende kerk; **ecclesiastiek**, vr., kerkleer.
- échappade**, vr. Fr., overijlde, lichtzinnige daad;
- échappement**, o., onderdeel in een uurwerk, hetwelk door den slinger of de onrust in beweging gebracht wordt en, op de schakels van het schakelrad stuitend, de beweging van dit laatste regelt.
- echauffeeren**, Fr., verhitten; **zich echauffeeren**, zich opwinden.
- échee**, o. Fr., „schaak”, mislukking, nederlaag.
- échelon**, m. Fr., eig. sport v. e. ladder, troep soldaten, achter een andere troep geplaatst, om die zoo noodig te steunen; **échelonneeren**, in op elkaar volgende échelons verdeelen.
- éclaireur**, Fr., verkenners.
- éclat**, o. Fr., glans, opzien; **éclatant**, schitterend.
- eclectic**, Gr., die uit verschillende meeningen of stelsels aanneemt wat hem goed dunkt te zijn (tegenst.: **exclusivist**); **eclectisch**, uitkiezend; **eclectisme** of **eclecticisme**, o., methode die hierin bestaat dat men tracht het beste uit de verschillende stelsels in één te smelten.
- eclips**, vr. Gr., verduistering; **eclipseeren**, verduisteren; zich stil wegpakken; **ecliptica**, vr., zonnebaan, aardbaan.
- ecloga**, vr. Gr., herdersdicht ter verheerlijking v. h. landleven.
- économe**, Fr., huisbestierder, intendant; bijv. nmw., zuinig; **economie**, vr., orde bij het uitgeven, bij het beheeren; (staat)huishoudkunde; zuinigheid; **économie de bouts de chandelle**, „zuinigheid op eindjes kaars”, zuinigheid op onbeteekenende dingen; **economist**, econoom, staathuishoudkundige; **economisch**, zuinig.

- spaarzaam.
- écrasez l'infâme**, Fr., vertrap het schandelijke (bijgeloof), (woord van Voltaire).
- écru**, Fr., ongebleekt, ruw.
- eczeem, eczema**, o. Gr., huiduitslag, dauwworm.
- Edda**, vr., op IJsland vervaardigde verzameling oud-germaansche heldendichten en spreuken.
- edict**, o. Lat., bevelschrift, verordening.
- éditeur**, Fr., uitgever; **editie**, vr. Fr., **édition**, Fr., **edition**, Eng., uitgave; oplaag van een boek; **editio princeps**, eerste uitgave; **editor**, Eng., uitgever, redacteur.
- educatie**, vr. Fr., opvoeding.
- effect**, o. Lat., uitwerking, gevolg; aandeel of obligatie; **effect sorteeren**, uitwerking hebben; **nuttig effect**, het door een werktuig voortgebrachte werkelijke arbeidsvermogen; **effectief**, werkelijk, wezenlijk; het aantal werkelijk dienstdoende soldaten; **effectueeren**, ten uitvoer brengen; **effectus civilis**, m. Lat., het gevolg dat men gerechtigd is een burgerlijke betrekking te bekleeden: als 'n academische studie geheel voltooid is, heeft zij effectus civilis.
- effendi**, T., heer, titel van ambtenaren.
- efficiency**, vr. Eng., doelmatigheid, inz. in het bedrijf; **efficient**, Eng., het grootst mogelijk nuttig effect leverend.
- effulgeratie**, vr. Lat., uitstraling, bliksem.
- egaal**, Fr., gelijk, even groot; onverschillig.
- égard**, Fr. (mrv. **égards**); beleefdheid, voorkomendheid, achting.
- ego**, o. Lat., ik; **egocentrisch**, wat het ego tot middelpunt heeft; **egoïsme**, zelfzucht; **egoïst**, zelfzuchtige; **egoïstisch**, zelfzucht; **egotisme**, o., het „ik” als kern van levensbeschouwing.

egyptologie, vr. Gr., kennis v. h. Egyptisch en Egypte; **egyptoloog**, beoefenaar d. egyptologie.
eh blen! Fr., weinu!
einverstanden, D., eens; als uitroep: accoord!
ejaculatie, vr. Lat., uitstorting, uitspuiting.
Ekki = Executief (uitvoerend) Comité der Kommunistische Internationale, zooveel als hoofdbestuur der Komm. Internationale.
elaboratie, vr. Lat., (zorgvuldige) afwerking.
élan, o. Fr., vuur, ijver.
elastisch, Fr., rekbaar, veerkrachtig; **elasticiteit**, vr., veerkracht.
eldorado, o. Sp., het **dorado**, goudland; luilekkerland; heerlijk plekje.
electoraal, Fr., wat bij de verkiezing behoort; **electoraat**, o., keurvorstendom.
electric ray, Eng. rad., elektronenstroom; **electricien**, Fr., werkman, die zich bezig houdt met de praktische toepassing van de **electriciteit**; **electrificatie**, vr., het in electrische tractie veranderen (**electrificeren**) van gewone tractie bij spoor- en stoomtramwegen; **electrificeeren**, fig., in geestdrift brengen, bezielen; **electrocuteeren**, terechtstellen door middel van electriciteit; **electrocutie**, vr., zulk een terechtstelling; **electrode**, vr., het punt waar een electr. stroom in een lichaam binnen- of uittreedt; **electrolyse**, vr., het ontleden van een stof door electriciteit; **electrolytisch**, wat door electrolyse ontstaan is; **electro-magnetisch**, wat berust op toepassing van de electriciteit en het magnetisme (de telegraaf, bijv.); **electron**, **electroon**, Gr., een atoom negatieve electriciteit; **electron rectifier**, Eng. rad., gelijkrichter op lamp-beginsel; **electron relay**, Eng. rad. = dynatron (z.a.); **electro-**

techniek, vr., de technische toepassing der electriciteit; **electrotechnisch ingenieur**, ingenieur voor de technische toepassing der electriciteit; **electro-therapie**, vr., behandeling van zieken door electriciteit.

elegantie, vr. Fr., sierlijkheid, keurigheid.

elegie, vr. Gr., treurzang, klaaglied.

element, o. Lat., grondstof, enkelvoudige stof; wat onontbeerlijk is voor iemand of iets; **elementair**, Fr., de eerste beginselen; bruut.

elevator, m. Lat., lift, graanzuigmachine.

élève, m. Fr., leerling, kweekeling.

Elfer, m. D., Rijnwijn van 1911.

Elgin marbles, mrv. Eng., de beroemde door Lord Elgin aan het Britisch Museum geschenken verzameling oud-Gr. beeldhouwwerken.

Eli, Eli, lama sabachtani, Aram., Mijn God, mijn God, waarom hebt gij mij verlaten, een der kruiswoorden van Jezus.

eliminatie, vr. Fr., verwijdering, schrapping; **elimineeren**, Fr., uitwerpen, verwijderen; in de algebra: een in verscheidene vergelijkingen voorkomend onbekend getal wegwerken.

élite, vr. Fr., keur, bloem, de besten.

elixir, o. Ar., aftreksel van kruiden etc. op alcohol.

eljen! Hong., level, vivat!

ellips, vr. Gr., langwerpig ronde lijn, weglating van letters en woorden; **ellipsoïde**, vr. Gr., lichaam, waarvan alle vlakke doorsneden ellipsen of cirkels zijn; **elliptisch**, langwerpig rond.

elocutie, vr. Fr., uitspraak; **eloquentie**, vr. Fr., welsprekendheid.

eludeeren, Fr., ontwijken, doen mislukken, misleiden.

Elyseum, o., of de **Elyseïsche Velden**, (Gr. fabell.)

- het verblijf der gelukzaligen in de onderwereld;
Elysée, het paleis van den president der Fr. Republiek te Parijs.
Elzeviers, boeken, gedrukt door een der leden van het geslacht Elzevier (Leiden, den Haag, Utrecht en Amsterdam, 16e en 17e eeuw).
emailleeren, met **email**, glazuur, bedekken.
emanatie, vr. Fr., uitvloeiing, onzichtbare uitstrooming, fig. openbaring.
emancipatie, vr. Fr., vrijlating, vrijmaking, gelijkstelling voor de wet; **zich emancipeeren**, **zich vrijmaken** (ook van vooroordeelen, etc.).
emballage, vr. Fr., verpakking; **emballeeren**, verpakken, inpakken; **emballeur**, pakknecht.
embarcadère, m. Fr., aanlegplaats, steiger, perron.
embargo, o. Sp., tijdelijke inbeslagneming van vreemde schepen in oorlogstijd.
embarkeeren, Fr., inschepen, aan boord gaan.
embarras du choix, m. Fr., verlegenheid waarin men komt doordat men teveel keuze heeft.
embêtant, Fr., in de hoogste mate vervelend.
emblema, **embleem**, o. Gr. (mrv. **emblemata**), zinnebeeld; **emblematisch**, zinnebeeldig.
embolie, vr. Gr., versperring der aders door een bloedprop.
embonpoint, o. Fr., lijvigheid, gezetheid.
embouchure, vr. Fr., mond van een rivier; mondstuk van een muziekinstrument.
embrasse, vr. Fr., dik koord, waarmee een gordijn opgehouden wordt.
embryo, o. Gr., kiem, onvoldragen vrucht; **embryonair**, **embryonaal**, in den staat van embryo; **embryologie**, vr. Gr., ontwikkelingsleer van de kiem; **embryoloog**, kenner der embryologie.

- embusqué**, Fr., dienstplichtige, die in oorlogstijd een ongevaarlijke post weet te krijgen of den dienst geheel weet te ontgaan; uitknijper.
- emendatie**, vr. Lat., verbetering; **emendeeren**, verbeteren, inz. van teksten.
- émeraude**, vr. Fr., smaragd.
- emeritus**, Lat., rustend predikant of hoogleeraar; mrv. **emeriti**; **emeritaat aanvragen**, ontslag, pensioen vragen.
- emigrant**, Lat., die het land verlaat, om zich elders te vestigen; **emigratie**, vr., landverhuizing (naar); **émigré**, Fr., uitgewekene (in den Revolutietijd); **emigreeren**, uitwijken, verhuizen naar den vreemde. Zie ook **immigrant**, enz.
- eminent**, Fr., uitstekend, voortreffelijk; **eminentie**, vr., titel der kardinalen.
- emir**, Ar., titel van de afstammelingen van Mohammed en van bevelhebbers, stadhouders, enz.
- emissie**, vr. Fr., uitgifte van een leening; **emitteren**, een leening aan de markt brengen; **emittent**, bankier, die een leening emitteert.
- emmes**, Barg., leuk, aardig.
- emollientia**, mrv. Lat., weekmakende middelen.
- emolumenten**, mrv. Lat., bijkomstige verdiensten.
- emotie**, vr. Fr., ontroering, beweging; **emotionneeren**, ontroeren; **emotionneel**, wat ontroering teweeg brengt.
- empereur**, Fr., keizer (vr. **impératrice**).
- emphase**, vr. Fr., nadruk, **emphatisch**, met klem.
- empire**, Fr., keizerrijk; in den stijl van het Eerste Keizerrijk (begin der 19e eeuw); Eng. het Britsche wereldrijk.
- empirie**, vr. Gr., kennis, die op ervaring berust; **empirisch**, wat op ervaring en niet op beredeneerde theorie berust; **empirisme**, o. leer, dat

- ervaring de eenige bron van kennis is; **emprist**, aanhanger dier leer.
- emplacement**, o. Fr., terreinen v. e. station etc.
- emplooi**, o. Fr., ambt, dienst; de rol die men speelt op het tooneel; **employé**, beambte.
- emporium**, o. Lat., in de Rom. Oudheid een in een vreemd land gestichte handelsfactorij; nu: hoofdstapelplaats, wereldmarkt.
- emporkommen**, D., omhoogkomen, zich opwerken; **Emporkömmling**, zie **parvenu**.
- empyreum**, o. Lat., fabel., de hoogste hemel.
- emulsie**, vr. Fr., melkachtig preparaat, dat men krijgt door het wrijven of schudden van olie- of harsachtige zelfstandigheden in water en een slijmerig bindmiddel.
- Enakskinderen**, **Enakieten** of **Enakim**, een geslacht van reuzen (door Mozes' verspieders bij Hebron gevonden).
- en arrière**, Fr., achteruit; **en avant**, Fr., vooruit.
- en bagatelle (behandelen)**, op geringschattende wijze, alsof het een kleinigheid was.
- en bloc**, Fr., in zijn geheel, voetstoots.
- encablure**, vr. Fr., kabellengte-mast (= 200 M).
- encadreeren**, Fr., in lijst zetten; van troepen: hun goed kader geven.
- encanailleren (zich)**, Fr., zich inlaten met lieden van minderen stand.
- en chef**, Fr., als opperbevelhebber; opper-.
- enclave**, vr. Fr., door vreemd gebied omsloten stuk land.
- encombreeren**, versperren, opstoppen.
- en corps**, Fr., met z'n allen.
- en croupe**, Fr., achter op het paard.
- encyclee**, vr. Lat., plechtige brief van den paus aan de R. K. geestelijken der heele wereld of

aan de bisschoppen van een bepaald land.
encyclopaedie, vr. Gr., woordenboek dat alle kennis en kunst omvat; in de wetenschap, die aan iedere afzonderlijke wetenschap of tak daarvan haar plaats aanwijst; **Encyclopaedisten**, m. mrv. Fr., medewerkers aan de groote Fransche encyclopaedie uit de 18e eeuw, inz. d' Alembert en Diderot; **encyclopaedische ontwikkeling**, algemeene, veelzijdige ontwikkeling.
endemie, vr. Gr., inheemsche ziekte; **endemisch**, plaatselijk heerschend, inz. van ziekten.
en dépôt, Fr., in bewaargeving (ook ten verkoop); **en detail**, Fr., in 't klein.
endogamie, vr. Gr., verplicht huwelijk met stamgenoot.
endoscopie, vr. Gr., onderzoek van inwendige organen met spiegels en lampjes (**endoscoop**).
endosmose, vr. Gr., in- of opzuiging van twee vloeistoffen van ongelijke dichtheid door een poreus vlies heen.
endosseeren, Fr., zijn handteekening plaatsen op de achterzijde van een handelspapier om het aan een ander over te dragen.
energie, vr. Fr., kracht, geestkracht, arbeidsdrang; **energiek**, **energisch**, daad-, wilskrachtig.
enerveeren, Fr., ontzenuwen, krachteloos maken.
en face, Fr., van voren gezien.
en famille, Fr., onder ons.
enfant chéri, Fr., bevoorrechte lieveling; **enfants perdus**, zij, die in den strijd voorop staan en dus bijna zeker sneuvelen; **enfant terrible**, (lett.: vreeselijk kind), kind dat door zijn gebabel ouders in pijnlijke verlegenheid brengt.
enfin, Fr., kortom, als uitroep; eindelijk!
en flèche, Fr., met vóór elkaar ingespannen paar-

den.

engagement, o. Fr., verloving, verbintenis; **enga-geeren**, in dienst nemen; verbinden.

engine, Eng., machine; **engineer**, machinist.

English spoken, hier wordt Engelsch gesproken.

en gros, Fr., in het groot.

en hale opstellen, Fr., in twee rijen met de gezichten naar elkaar gewend.

enigma, o. Gr., raadsel; **enigmatisch**, raadselachtig.

enjambement, o. Fr., het overloopen van één zinsdeel over meer versregels.

enormiteit, vr. Fr., (iets van) geweldige afmeting; buitensporig gezegde; groote domheid.

en passant, Fr., „in 't voorbijgaan”, terloops.

en pays de connaissance, Fr., in een bekende omgeving.

en petit comité, Fr., in een onderonsje.

en profil, Fr., van ter zijde; in doorsnede.

enquête, vr. Fr., gerechtelijk, ambtelijk of parlementair onderzoek.

en règle, Fr., in orde, naar den regel.

en retraite, Fr., R. K. in (tijdelijke) afzondering.

en route, Fr., op weg, onder weg, op marsch.

ensceneeren, zie op **insceneeren**.

en sautoir (dragen), Fr., een ridderorde aan een lint om den hals dragen, zoodat het kruis op de borst hangt.

ensemble, o. Fr., geheel; **ensemble-spel**, muz., samenspel (teg.: **solo-spel**).

entameeren, Fr., aanvangen, openen (van een gesprek of een onderhandeling).

entente cordiale, vr. Fr., innige overeenstemming; term, waarmee het verbond tusschen Frankrijk en Engeland (vóór den oorlog) aangeduid werd.

enthousiast, Fr., geestdriftige dweper; **enthousiasme**, o., geestdrift; **enthousiasmeeren**, in geestdrift brengen.

en titre, Fr., als houder van een recht krachtens een titel.

entomoliet, m. Gr., verstaend insect; **entomologie**, vr. Gr., insectenkunde; **entomoloog**, insectenkenner.

entourage, vr. Fr., de omgeving, de personen, met wie men omgaat.

entoutcas, m. Fr., parapluie die tevens parasol is.

entr'acte, m. Fr., pauze; kleine sigaar.

entrain, o. Fr., opgewektheid; **en train**, in de goede stemming.

entrecôte, m. Fr., ribstuk.

entre-deux, o. Fr., middenstuk, tusschenzetsel.

entrée, vr. Fr., ingang, toegang, intreegeld, intreebewijs, voorgerecht, omtrek v. d. binnenrand v. e. hoed; **entrée de chambre**, de wijze waarop men een kamer binnenkomt; **entrée libre**, vrije toegang.

entrefilet, o. Fr., kort dagbladartikel.

entremets, m. Fr., tusschengerecht.

entremetteur, (vr. **entremetteuse**), Fr., bemiddelaar, koppelaar.

entre nous, Fr., onder ons, onder de roos.

entrepôt, o. Fr., opslagplaats van goederen, waarvan nog geen invoerrechten betaald zijn.

entresol, m. Fr., kamer(s) tusschen de gelijkvloersche en de eerste verdieping.

entrez! Fr., binnen!

en trois quarts, Fr., van een portret: zoodat het gelaat niet geheel, maar voor 't grootste deel zichtbaar is, tusschen en profil en face in.

entropie, vr. Fr., begrip uit de **thermodynamica**

- (z. a.), de richting bepalend waarin een proces verloopt.
- entweder, oder**, D., van beiden één; 't een of 't ander.
- enumeratie**, vr. Fr., opsomming; **enumeratief**, wat een opsomming bevat: **enumereeren**, opsommen.
- enuresis**, vr. Gr., onwillekeurige urineloozing; **enuresis nocturna**, het bedwateren.
- en veine zijn**, Fr., geluk hebben, op dreef zijn.
- environs**, mrv. Fr., omstreken.
- en vogue**, Fr., in de mode, in zwang.
- eoceen**, o. Gr., vroegste periode van het tertiair.
- eo ipso**, Lat., juist daardoor, vanzelf, zonder meer.
- Eos**, vr. (Gr. fabell.), het morgenrood.
- epacta**, vr. Gr. (mrv. **epacten**), oudt. het aantal dagen dat de nieuwe maan op 22 Maart oud is.
- epheben**, Gr., jongelieden.
- ephellicide**, o., lett. zomersproeten-dood, middel tegen zomersproeten (**epheliden**).
- ephemerisch**, Gr., wat één dag duurt, kortstondig; **ephemeriden**, ééndagsvlinders; ook astronomische jaarboeken, -tafels; dagbladen; vermelding van merkwaardige gebeurtenissen op elken dag van het jaar (in kalenders).
- ephoren**, m. mrv. Gr., oudt. Spartaansche overheidspersonen.
- epicentrum**, o. Gr., punt aan de aardoppervlakte, van waaruit zich de trillingen van een aardbeving voortplanten.
- epicurisme**, vr. Gr., **eudomonistische** (z.a.) leer van den griekschen wijsgeer Epicurus: het naja-gen van zinsgenot; **epicurist**, aanhanger van Epicurus; wie verijnd zingenot najaagt.
- epidermis**, vr. Gr., opperhuid.

epidiascoop, vr. Gr., is de naam van een toestel, waarmede van gewone prenten lichtbeelden kunnen worden geprojecteerd.

epidemie, vr. Gr., het heerschen v. e. besmettelijke ziekte; **epidemisch**, optreden als, gevaar opleverend voor een epidemie.

epiek, zie op **epos**.

epigonen, mrv., (Gr. fabell.) naam van de zonen der zeven vorsten, die voor Troje vielen; fig. het nageslacht; personen, die op het gebied van kunsten en wetenschappen geen nieuw stelsel uitvinden, doch voortbouwen op 't bestaande.

epigram, o. Gr., puntedicht, scherpe zet; **epigrammatisch**, op de wijze van het epigram.

epigraphiek, vr. Gr., opschriftenkunde.

epilatie, vr. Fr., het wegnemen van overtollige haren; **épilatoire**, wat de eigenschap heeft, haren te doen verdwijnen.

epilepsie, vr. Gr., vallende ziekte, toeval; **epilepticus**, lijder a. vallende ziekte (mrv. **epileptici**).

epiloog, vr. Gr., slotwoord, naspel.

Epiphania, vr. Gr., Driekoningendag (6 Jan.).

episch, zie op **epos**.

episcopaal, Gr., bisschoppelijk; **episcopaat**, o., bisdom; bisschoppelijke waardigheid.

episode, vr. Gr., ingevlochten verhaal; feit dat een deel uitmaakt van een serie gebeurtenissen, welke een geheel vormen.

epistel, o. Gr., brief, zendbrief; boetpredicatie.

epitaphium, o. Gr., grafschrift; grafsteen, tombe.

epitheton, o. Gr., bijnaam, bijvoegelijk naamwoord, **epitheton ornans**, bijv. nmw. dat als versiering aan een naam toegevoegd wordt (bijv. Napoleon de Groote), mrv. **epitheta ornantia**.

- e pluribus unum**, Lat., van zeer vele één.
- époque maken**, Fr., opzien verwekken; een duurzame herinnering nalaten.
- epos**, o. Gr., **épopée**, vr. Fr., heldendicht; **epiek**, vr., de dichtkunst, welke heldendaden bezingt; **episch**, wat in het heldendicht thuis hoort.
- E pur si muove!** It., En toch beweegt zij (de aarde) zich! zou Galileï na zijn gedwongen herroeping (1633) uitgeroepen hebben.
- épreuve**, vr. Fr., proef; **épreuve d'artiste**, proefdruk van een kopergravure, om deze te kunnen beoordeelen.
- equator**, m. Lat., evennachtslijn, evenaar, linie.
- equilbreeren**, Fr., in evenwicht (**équilibre**) houden; **equilbrist**, koorddanser, kunstenmaker.
- equipage**, vr. Fr., eigen rijtuig, met al wat daarbij behoort; scheepsbemanning; **équipement**, o., uitrusting, bewapening; **equipeeren**, uitrusten, bemannen.
- equivalent**, o. Fr., wat van gelijke waarde is.
- équivoque**, Fr., dubbelzinnig, schouw.
- erectie**, vr. Lat., oprichting, het overeind staan.
- eremiet**, Fr., kluizenaar; **ermitage**, vr., kluis, naam van vroeger paleis, nu museum in Leningrad.
- erentfest**, werd oudtijds gebruikt als eeretitel, beteekent: groot achtbaar.
- ergo**, Lat., dus, dientengevolge; **ergo bibamus!** laat ons dus drinken!
- ergostaat**, m., krachtmeter.
- erica**, vr. Lat., heidekruid.
- Erin**, oude naam van Ierland.
- Erinnyen**, wraakgodinnen. (Zie ook **Eumeniden**).
- ermitage**, zie op **eremiet**.
- eroica**, It., „heldhaftig”, muz., naam voor een

- stuk, waarin e. strijdlustige stemming heerscht.
- Eros**, Gr., de god der liefde; **eroticus**, minnedichter; **erotisch**, wat de liefde betreft; **erotisme**, vr., ziekelijke liefde; **erotomanie**, vr., razende verliefdheid (soort krankzinnigheid).
- erosie**, vr. Lat., beschadiging, aan de aardkorst toegebracht door atmosferische invloeden, water, enz.; afslijting; **erosief**, door erosie ontstaan.
- errare humanum est**, Lat., dwalen is menschelijk; **errata**, mrv. vergissingen; drukfouten (enkelvoud: **erratum**).
- erratische blokken**, zwerfblokken, rotsblokken, die met ijs, ver van de plaats van hun oorspr. ligging zijn meegevoerd.
- errungenschaft**, vr. D., verworvene, aanwinst.
- ersatz**, m. D. = surrogaat (z.a.).
- érudit**, Fr., geleerde, meer door kennen dan door kunnen uitmuntend; **eruditie**, vr., uitgebreide kennis.
- eruptie**, vr. Lat., uitbarsting van een vulkaan; **eruptief**, door een uitbarsting gevormd.
- escadrille**, vr. Fr., klein eskader (z.a.) inz. van vliegtuigen.
- escamoteeren**, Fr., weggoochelen; ontfoetselen.
- escapade**, vr. Fr., heimelijke vlucht; dolle streek.
- eschatologie**, vr. Gr., de leer der z.g. laatste dingen, d.w.z. van het eindlot van den mensch na zijn dood, van de wereld en van de menscheid; daaronder vallen dus, de dood, de opstanding, het wereldgericht, enz.
- escorte**, o. Fr., geleide, bedekking; **escorteren**, begeleiden, dekken (door militairen).
- escouade**, vr. Fr., rot soldaten.
- Esculaap**, Gr., god der geneeskunde; geneesheer.
- Escuriaal**, o., Kon. lustverblijf bij Madrid.

eskader, o. Fr., vlootafdeeling, smaldeel.

eskadron, o., afdeeling ruitery.

esoterisch, Gr., geheim, verborgen, alleen aan ingewijden bekend.

espada, Sp., stierenbevechter met degen.

esparto, o. Sp., Spaansch gras of brem, plant met draadvormige, taaie bladeren, waarvan touw en papier gemaakt wordt.

Esperanto, naam van een internationale taal, 1887 opgesteld door Dr. Zamenhoff te Warschau. De naam beteekent „hij die hoopt”; **esperantist**, beoefenaar v. h. Esperanto.

esplanade, vr. Fr., voorplein; exercitieterrein.

esprit de clocher, m. Fr., dorpsche, kleinstedsche geest; belachelijke voorliefde voor lieden van denzelfden stand of van een zelfde vak; **esprit de corps**, korpsgeest, gevoel van saamenhoorigheid tusschen leden van een korps officieren, ambtenaren enz.; **esprit d'escalier**, snedig antwoord, dat iemand te laat (als hij reeds weer op de trap is) te binnen schiet.

esquire, Eng., oudt. schildknaap, titel (achter den naam te plaatsen) ongeveer overeenkomend met ons weledelgeboren (afk. **Esq.**).

essai, Fr., **essay**, Eng., proeve, verhandeling, opstel; **essayeeren**, beproeven, toetsen (op het gehalte); **essayeur**, keurder van goud en zilver; **essayist**, schrijver van verhandelingen.

essence, vr. Fr., geest, wezen; innerlijk; vluchtige vloeistof; aromatische vloeistof om limonades enz. te bereiden; **essentiëel**, wezenlijk, onmisbaar; **essentia** of **essentia**lën, Lat., wezenlijk deelen, hoofdzaken.

estafette, Fr., renbode.

estaminet, m. Vl., herberg.

- estate**, Eng., toestand; bezit, land, hoeve, plantage.
esthetiek, vr. Gr., schoonheidsleer; **esthetisch**, wat voortkomt uit schoonheidsbehoefte.
estimatie, vr. Fr., schatting, waardeering; **estimeeren**, achten, schatten.
est modus in rebus, Lat., er is een maat voor de dingen; alles heeft zijn bepaalde grenzen, citaat uit Horatius.
estrade, vr. Fr., verhooging, verhevenheid.
estrik, m., gebakken vloertegel.
estuarium, o. Lat., zeeboezem.
etablisseeen, Fr., vestigen, inrichten; **etablisement**, o., inrichting; vestiging.
étage, vr. Fr., verdieping; **étagère**, vr. Fr., rekje voor snuisterijen of boeken.
étalage, vr. Fr., uitstalling; **etaleeren**, uitstallen.
etalonneeren, ijken.
étape, vr. Fr., **Etappe**, vr. D., stapelplaats, nachtkwartier, dagmarsch, halteplaats; de **etappen-dienst** van een strijdend leger omvat alle inrichtingen, die dienen om de veilige verbinding tusschen dat leger en zijn basis te verzekeren.
état, m. Fr., staat; **l'Etat c'est moi!** „De Staat, dat ben ik!” uitroep, die aan Lodewijk XIV van Frankrijk wordt toegeschreven; **etatisme**, de neiging om den Staat steeds meer regelend te laten optreden in de maatschappij; **Etats Généraux**, Algemeene Staten, het Parlement.
état-major, m. Fr., groote staf; scheepsofficieren.
etc(etera), Lat., enzoovoorts.
eterniseeren, Fr., tot in 't oneindige rekken, uitstellen.
ether, zie **aether**; **etherisch**, wat zeer licht, zeer zuiver, zeer geestelijk is.
ethiek, vr. Gr., de zedeleer; **ethisch**, wat met de

- ethiek verband houdt of overeenkomt; politieke richting in Ned.-Indië die den inlander ietwat tegemoet wil komen; **ethisch-(irenisch)**, orthodoxe richting, welke meer de moraal dan de dogmatiek op den voorgrond stelt.
- ethnograaf**, Gr., beschrijver van volken; **ethnographie**, vr., volkenbeschrijving; **ethnographisch**, wat tot de ethnographie behoort; **ethnologie**, vr., volkenkunde; **ethnologisch**, volkenkundig.
- étiquette**, vr. Fr., beleefdheidsvormen; ceremonieel.
- étoile**, Fr., ster; beroemde zangeres of actrice.
- et pour cause**, Fr., en met reden.
- être**, Fr., wezen; een **être**, een mispunt.
- Et tu Brute!**, Lat., „Ook gij, Brutus!”, verwijtende klacht van Cesar, toen hij zijn lieveling Brutus onder zijn moordenaars zag.
- étude**, vr. Fr., muz., oefeningsstuk.
- etymologie**, vr. Gr., woordaflleiding; **etymologisch**, woordkundig; **etymoloog**, woordkundige.
- eubiotiek**, vr. Gr., kunst om gezond te leven of om het ras gezond te maken.
- eucharistie**, vr. Gr., eigenlijk „dankzegging”; R.-K., misoffer; **eucharistisch**, wat met de eucharistie samenhangt.
- eugenese, eugenetiek**, vr. Gr., de zorg voor een lichamelijk en geestelijk gezond menschenras.
- Eumeniden**, (Gr. fabell.), **Erinnyen**, wraakgodinnen, (het woord beteekent eigenlijk „welwillenden” en werd als antiphrase gebruikt).
- eunuch**, m. Gr., gesnedene, ontmande.
- euphemisme**, o. Gr., verzachtende uitdrukking; **euphemistisch**, verzachtend uitgedrukt, zóó dat het ware, stuitend klinkende woord, door een zachter vervangen wordt.

- euphonisch**, Gr., welluidend, voor welluidendheid.
eurêka! Gr. Zie **heurêka**.
Euraziërs, halfbloed Europeanen.
Europazië, Europa en Azië als geogr. eenheid.
Eustachiaansche buizen, vr. mrv., buizen tusschen oor en keel.
Euterpe, Gr., de muze der muziek.
evacuatie, vr. Fr., ontruiming; **evacueeren**, ontruimen.
evaluatie, vr., schatting, koersberekening.
evangelie, o. Gr., blijde boodschap; **evangelisatie**, vr., inwendige zending bij de Protestanten;
evangelisch, wat tot het evangelie behoort of er mee overeenstemt; **evangelist**, m., schrijver van een, verkondigen van het evangelie.
evaporatie, vr. Lat., uitdamping; **evaporeeren**, uitdampen.
evenement, o. Fr., gebeurtenis.
evening, Eng., avond; **evening-dress**, avondtoilet.
eventualiteit, vr. Fr., gebeurlijkheid; **eventueel**, gebeurlijk, mogelijk.
every inch a gentleman, Eng., van top tot teen een „heer”.
evident, Fr., duidelijk; **evidentie**, vr., klaarblijkelijkheid.
evolueeren, draaien, wentelen, zwenken; verschillende ontwikkelingsvormen doormaken; **evolutie**, vr., geleidelijke ontwikkeling; **zwenking**, beweging.
evulgetur, Lat., het mag uitgegeven worden, formule van kerkelijke goedkeuring in boeken.
evviva!, Lat., hij (of zij) leve!
e(x), Lat., voorvoegsel dat uit-, ont-, voormalig beteekent.
ex abrupto, Lat., plotseling, onverwacht.

- exact**, Fr., nauwkeurig; **exacte wetenschappen**, de wis- en natuurkunde.
- exagereeren**, overdrijven.
- exaltatie**, vr. Fr., opwinding, verrukking, overspanning; **exalteeren**, Fr., verrukken, opwinden.
- examinandus**, (mrv. **examinandi**), Lat., die een examen ondergaat; **examinator**, die 't afneemt.
- exarchaat**, o., gebied of waardigheid van een **exarch**, d.i. een militair stedehouder der Grieksche keizers in Afrika en Italië (6e—8e eeuw).
- exasperatie**, vr. Lat., verergering, verbittering.
- exaudi**, m. Lat., R. K. Zondag vóór Pinksteren.
- ex cathedra**, zie **cathedra**.
- excedent**, o. Fr., overschot, teveel, batig slot.
- exceleeren**, Fr., uitmunten; **excellent**, uitmuntend; **excellentie**, titel van een minister, een gezant, een gouverneur-generaal, een admiraal, een vice-admiraal en een luitenant-generaal.
- excelsior**, Lat., (steeds) hoger.
- excentriciteit**, vr. Gr., zonderlingheid, **excentriek**, bijv. nmw. en zelfst. nmw., zonderling; in de werktuigkunde: schijf, vastgemaakt op een as, zoodat de middelpunten van schijf en as niet samenvallen; zij dient om de ronddraaiende beweging der as in een rechthoekige om te zetten.
- exceptie**, vr. Fr., uitzondering, uitvlucht; **exceptioneel**, bij uitzondering; **exciplendis**, Lat., met uitzondering v. wat uitgezonderd moet worden.
- excerpeeren**, Lat., uittreksels (**excerpten**, o. mrv.) maken.
- exces**, o. Fr., overmaat, buitensporigheid; **excessief**, buitensporig.
- exchange**, o. Eng., ruil, inwisseling; koers; beurs.
- Exchequer** heet in Engeland de schatkist; **chancellor of the Exchequer**, minister v. financiën.

- excitans**, o. Lat., opwekkend middel (mrv. **excitantia**).
- exclamatie**, vr. Fr., uitroep.
- exclusief**, Lat., uitsluitend; **exclusivisme**, o., stelsel van, geneigdheid tot uitsluiting.
- excommunicatie**, vr. Fr., kerkban; **excommuniceren**, **excommunieeren**, in kerkban doen.
- excrementen**, mrv. Fr., uitwerpselen, ontlasting; **excretie**, vr., uitscheiding.
- excudit**, Lat. (op gravuren), heeft 't gegraveerd.
- excursie**, vr. Fr., uitstapje, plezierreis.
- excuseeren**, Fr., verontschuldigen; **excusabel**, ver-
schoonbaar; **excuus**, o., verontschuldiging; **excusez du peu!**, Fr., wil verontschuldigen dat het
zoo weinig is!; meer niet! (ironisch).
- execrabel**, Fr., vloekwaardig; afschuwelijk.
- executeeren**, Fr., voltrekken (van een vonnis);
uitvoeren; de goederen van een schuldenaar of
op prolongatie gegeven effecten verkoopen;
- executant**, degeen, die uitvoert; **executie**, vr.,
voltrekking, enz.; **executeur testamentair**, uit-
voerder van een testament; **executieve**, vr.,
uitvoerend comité, (zie op **Ekki**); **executoir**,
uitvoerbaar (van een vonnis); invorderbaar
(van een belastingaanslag).
- exegese**, **exegesis**, vr. Gr., uitlegkunde, uitlegging
(van den Bijbel); **exegeet**, beoefenaar der exe-
gese; **exegetisch**, uitleggend.
- exegi monumentum aere perennius**, Lat., ik heb
een gedenkteeken opgericht duurzamer dan
metaal, citaat van Horatius.
- exempel**, o. Lat., voorbeeld; een **exempel sta-
tueeren**, een afschrikkend voorbeeld stellen;
exempla sunt odiosa, voorbeelden (door per-
sonen te noemen) zijn hatelijk; **exemplair**, voor-

beeldig, afschrikwekkend.

exequatur, o. Lat., (lett. het worde voltrokken), vorstelijke bekrachtiging van een pauselijke bul of van een vonnis; ook van de aanstelling van een consul door een vreemde mogendheid.

ex est, Lat., het is uit, voorbij.

exeunt, zie op **exit**.

exhalatie, vr. Fr., uitwaseming; uitdamping; **exhaleeren**, uitwasemen.

exhaustor, m. Lat., werktuig tot het wegzuigen van gassen en dampen.

exhibition, Eng., tentoonstelling; **exhibitionisme**, o., ziekelijke neiging zich naakt te vertoonen.

exigeant, Fr., veeleischend; **exigentie**, vr., eisch.

exileeren, Lat., verbannen.

eximeeren, Lat., uitnemen (uit een rechtsgebied), vandaar vrijstellen (van verplichtingen).

existeeren, Fr., bestaan; leven, zijn; **existentie**, vr., het bestaan, het leven.

exit, (mrv. **exeunt**), Lat., hij (zij) gaat heen, treedt af (in tooneelstukken).

ex libris, Lat. (lett.: uit de boeken), boekmerk, eigendomsmerk in boeken.

Exodus, Gr., uittocht (2e boek van Mozes).

ex officio, Lat., ambtshalve.

exogamie, vr. Gr., verpl. huwelijk buiten d. stam.

exonereeren, Lat., ontlasten, van een verplichting ontheffen.

exorbitant, Fr., buitensporig.

exorcisme, o. Fr., duivelbanning, duivelbezwering.

exoterisch, Gr., oningewijd, voor de oningewijden bestemd; (tegenst.: **esoterisch**).

exotisch, Fr., uitheemsch, hier n. thuis behorend.

expansie, vr. Fr., uitzetting; bij stoommachines de werking van den stoom in de cylinders, na-

- dat de verbinding met den ketel, door het stoomverdeelingsstoestel, verbroken is; **expansie-politiek**, uitbreidingspolitiek, **expansief**, uitzetbaar; fig in hooge mate mededeelzaam.
- expectant**, Lat., die **expecteert**, d.w.z. uitziet naar, hoopt op een ambt, die op een ambt wacht; **ridder-expectant**, aspirant, die ingeschreven is om t.z.t. tot het kapittel van de Balye van Utrecht toegelaten te worden.
- expectoratie**, vr. Fr., slijmuitspuwing; ontboezeming; uitstorting des gemoeds.
- expediëren**, Fr., verzenden, afzenden; **expediteur**, die zich belast met het vervoer (de **expeditie**) van koopwaren; **expeditie**, vr., betekent ook onderzoekings- of krijgstoicht; **expeditionnaire macht**, militaire macht, belast met een bepaalde onderneming.
- expedient**, o. Fr., hulpmiddel, redmiddel.
- expensief**, Fr., wat groote uitgaven vereischt.
- experientia docet**, Lat., door ondervinding wordt men wijs; **experiment**, o., proefneming; **experimenteel**, op proefnemingen gegrond, proefondervindelijk; **experimenteeren**, proefnemen.
- expert**, Fr., deskundige; **expertise**, vr., onderzoek door experts.
- expiratie**, vr. Fr., uitademing; dood; vervaltijd; afloop van een termijn; **expireeren**, uitademen; sterven; afloopen.
- explicereen**, Fr., uitleggen; **explicatie**, vr., uitlegging, woordenwisseling; **explicite**, Lat., uitdrukkelijk; duidelijk.
- explodeeren**, Lat., ontploffen; **explosie**, vr., ontploffing; **explosief**, licht ontploffend.
- exploit**, **exploot**, o. Fr., aanzegging door een deurwaarder; **exploitatie**, vr., het winstgevend ma-

- ken, het uitbuiten (**exploiteeren**).
- exploratie**, vr. Fr., onderzoek (van landstreken, of zij mineralen, enz. bevatten); **exploreeren**, onderzoekingsreizen doen, **explorer**, Eng., onderzoeker.
- exponent**, Fr. (wiskunde), machtsaanwijzer.
- export**, m. Fr., uitvoer; **exporteeren**, uitvoeren; **exporteur**, handelaar die uitvoert.
- exposant**, Fr., hij, die **exposeert**, d. i. tentoonstelt; **exposé**, o. Fr., uiteenzetting; **expositie**, vr., tentoonstelling.
- express**, Fr., met opzet, uitdrukkelijk; **expressie**, vr. Fr., uitdrukking; **expressief**, vol uitdrukking; **expressionisme**, o. Fr., kunstrichting die naar de uitdrukking van gevoelens streeft; **exprimeeren**, uitdrukken.
- express**, Eng., sneltrein; **expresse bestelling**, spoedbestelling.
- ex professo**, Lat., ambtshalve.
- expropriatie**, vr. Fr., onteigening; die **Expropriation der Expropriatoren**, D., de onteigening der onteigenaars, formule van Marx voor den einduitslag van den strijd tusschen Kapitaal en Arbeid; **exproprieeren**, Fr., onteigenen.
- exquis**, Fr., uitgezocht, keurig.
- extase**, vr. Fr., geestvervoering, verrukking.
- ex tempore**, Lat., voor de vuist.
- extemporale**, o. Lat. (mrv. **extemporalia**), oefening in taal of stijl, die voor de vuist en zonder hulpmiddel gemaakt worden moet.
- extensie**, vr. Fr., uitbreiding; **extensief**, op uitgebreidheid gericht, niet **intensief** (z. a.).
- extérieur**, o. Fr., uiterlijk, uitwendig, buitenkant.
- externaat**, o., dagschool; **externe**, Fr., uitwonend scholier, bediende of geneesheer (van een zie-

- kenhuis); **externeeren**, uitwijzen, verbannen inz. uit Indonesië.
- extritoriaal**, wat niet tot het grondgebied van een staat behoort en waar de wetten daarvan dus niet gelden, de extritoriale wateren der Noordzee bijv.; **extritorialiteit**, vr., voorrecht van vreemde gezanten, enz., n.l. dat zij niet onderworpen zijn aan de wetten van het land, waarin zij wonen; in sommige Oostersche landen uitgebreid tot alle Europeanen.
- extincteur**, m. Fr., toestel om een begin van brand te blusschen.
- extorsie**, vr. Lat., afpersing.
- extract**, o. Lat., **extrait**, Fr., uittreksel, aftreksel, afkooksel; **extractiefstoffen**, naam van die eigenaardige plantenzelfstandigheden welke het belangrijkste bestanddeel van het extract vormen en waaraan men smaak en geneeskracht der planten toeschrijft; **extraheeren**, Lat., uittrekken, een uittreksel maken.
- extra Ecclesiam nulla salus!** Lat., R. K. buiten de Kerk geen heil!
- extranëus**, (vr. **extranea**, mrv. **extranei**), Lat., degene, die het eindexamen van een onderwijsinrichting doen zonder haar bezocht te hebben.
- extra-ordinair**, Fr., buitengewoon.
- extravagant**, Fr., buitensporig; **extravagance**, vr., buitensporigheid.
- extremiteit**, vr. Fr., uiterste verlegenheid, laatste toevlucht; **extremiteiten**, handen en voeten (zie ook in **extremis**).
- exuberant**, Fr., overvloedig; die zijn gevoelens uit door buitensporige gezegden en gebaren.
- ex ungue leonem**, Lat., aan den klauw (kent men) den leeuw, d.w.z. aan bepaalde trekken kent

men de hand van een groot kunstenaar.
ex-voto, o. Lat., schilderij, beeld of ander voorwerp, dat men een kerk of kapel schenkt ingevolge van een gedane belofte.

F.

F. (Rom. getal) = 40; **F.** (op thermometers) = **Fahrenheit**; **F.** = **fecit**, hij heeft (het) gemaakt; **F.** Eng. **fellow**, lid; **F. S.** = **faire suivre**, Fr., doorzenden; **f.** of **fem.** = **femininum**, o. Lat., vrouwelijk; **f.** of **fl.** = **floriën**, gulden; **fe** (rad.) = **ferrum**, ijzer; **fo.** = **free on board**, Eng., franco boot; **f^o.** = **folio**.

fabriek, vr., R. K., kas voor het onderhoud eener kerk; het bestuur daarvan.

fabuleus, vr., fabelachtig.

face, vr. Fr., voorzijde; gezicht; **face à main**, m. Fr., lorgnet met sierlijk handvat voor damesgebruik; **façade**, vr., voorgevel; **facie**, **facies**, vr. Lat., aangezicht; **faciaal**, aangezichts-; **facet**, vr., geslepen vlak aan edelgesteenten.

facchino, lt., lastdrager, sjouwerman; huisknecht. **fâcheus**, Fr., verdrietig, ergerlijk; **fâcheux troisième**, lastige derde persoon (die een minnend paartje of een vriendenpaar hindert).

facile princeps, Lat., zonder moeite de eerste; **faciliteit**, vr. Fr., gemakkelijheid; voorwaarde waardoor iets gemakkelijk gemaakt wordt.

façon, o. Fr., de snit, het fatsoen, **façons**, plichtplegingen.

facsimilé, o. Lat., afdruk van een handschrift.

facta, o. mrv. Lat., feiten (enkelv. **factum**); **fac-**

- tisch**, feitelijk, op feiten gegrond.
- factie**, vr. Lat., partij, aanhang.
- factor**, Lat., handelsagent; **factorij**, vr., handelskantoor in den vreemde.
- factor**, m. Lat., getal, waarmee men vermenigvuldigt; werkende kracht; **factotum**, Lat. (lett. die alles doet), algemeen zaakwaarnemer.
- factuur**, vr. Fr., lijst der geleverde koopwaren met de prijzen erbij; **factureeren**, rekeningen schrijven; op de nota zetten.
- facultatief**, Fr., wat men kan doen of niet doen, naar eigen keus; wat niet verplicht is.
- faculteit**, vr. Fr., vermogen om iets te doen; hoofdafdeeling van de gezamenlijke wetenschappen, die aan een hoogeschool onderwezen worden; de gezamenlijke hoogleeraren in een hoofdwetenschap (de faculteit der letteren en wijsbegeerte b.v.).
- fade**, Fr., flauw, smakeloos (ook fig.); **fading**, Eng. rad., het sluieren, het zwakker worden der signalen op korte golfenlengte zonder dat dit in de bedoeling van den afzender ligt.
- faecaliën** of **faeces**, mrv. Lat., drekstoffen.
- fagot**, m. Fr., muz. houten blaasinstrument.
- faience**, vr. Fr., half porselein, fijn plateelwerk.
- failliet gaan**, zijn betalingen moeten staken en tengevolge daarvan door den rechter van het beheer der zaken ontheven worden.
- failure**, vr. Eng., mislukking.
- fair**, Eng., schoon, gunstig, billijk; **fair play** of **fair chance**, eerlijk spel, eerlijke kans; **fair trial**, eerlijke proefneming.
- faiseur**, Fr., intrigant, snoever; zwendelaar; **faiseuse**, beroemde modemaakster.
- fait**, o. Fr., feit, daad; **fait accompli**, voldongen

- feit; **au fait zijn**, op de hoogte zijn; **faits divers** (enk. **fait divers**), gemengd nieuws; **fait et gestes**, „daden en gebaren”, het doen en laten.
- fakir**, Ar. (lett. arme), Mohammedaansche bedelmonnik, Hindoe-magiër.
- Falerner**, witte wijnsoort uit Campania.
- falsificatie**, vr. Fr., vervalsching; **falsaris**, wie valsheid in geschrifte pleegt.
- Falstaff**, m. Eng., humoristische grootspreker (figuur uit Shakespeare).
- fameus**, Fr., beroemd, berucht, wereldkundig.
- familiariseeren (zich)**, Fr., zich gemeenzaam maken, zich op vertrouwelijken voet stellen.
- famulus**, Lat., dienaar (= **amanuensis**).
- fanaticus**, Lat., geestdrijver, dweper; **fanatiek** of **fanatisch** dwepend; **fanatisme**, o., dweperij.
- fancy**, Eng., de verbeelding, de fantasie; **fancy-prijs**, prijs, die niet berust op de innerlijke waarde van een voorwerp, maar op een gril der mode; **fancy-fair**, vr., verkooping voor een liefdadig doel; **fancy-voorwerpen**, mode- en weeldeartikelen.
- fandango**, m. Sp., Spaansche dans van twee personen met begeleiding van castagnetten.
- fanfaronnade**, vr. Fr., pocherij, grootspraak.
- fantasia**, vr. spiegelgevecht van Arabische ruiters.
- farad**, rad., eenheid van capaciteit.
- farandole**, vr. Fr., Zuid-fransche volksdans.
- farce**, Fr., grap; opvulsel (fijn vleesch); **farceur**, grappenmaker; **farceuse**, grappenmaakster, licht vrouwspersoon; **farceeren**, met fijn gehakt vleesch opvullen.
- farm**, vr. Eng., pachthoeve, boerderij; **farmer**, pachter; in Amerika: klein grondeigenaar.
- far niente**, It., het niets doen.

- farouche**, Fr., schuw, wild.
farthing, Eng., kleinste Eng. munt (1/4 stuiver).
Far West, Eng., het Verre Westen (van N.-Am.).
Fasching, m. D., carnaval(spret).
fascineeren, Fr., betooveren, een onweerstaanbaren invloed uitoefenen door zijn blik; **fascinat**^{ie}, vr., betoovering.
fascist, aanhanger v. h. **fascisme**, de door Mussolini in Italië gestichte en geleide anti-socialistische, anti-liberale, nationalistisch-imperialistische beweging; de naam is afgeleid van **fasc**^{es}, de pijlenbundel-met-bijl der Romeinsche lictoren (gerechtsdienaren) als gezagsteeken.
fas et nefas, Lat., recht en onrecht; **per fas et nefas**, met alle middelen (rechtvaardige en onrechtvaardige).
fashion, o. Eng., mode, goede toon, fatsoen; **fashionable**, naar de mode, deftig fatsoenlijk.
fast, Eng., op horloges, sneller.
fataal, Fr., noodlottig (van **fatum**, o. Lat.); **fatalisme**, o., de leer der **fatalisten**, dergenen, die aan een onvermijdelijk, voorbeschikt noodlot gelooven; **fataliteit**, vr., onvermijdelijk noodlot; rampspoed.
fata-morgana, vr. It., luchtspiegeling, opdoeming.
faubourg, m. Fr., voorstad.
faun (Rom. fabell.), boschgod (behaard, met hoorns, pooten en staart v. een bok); wellusteling.
fauna, vr. Lat., de inheemsche dieren; beschrijving ervan.
faute d'argent, Fr., door gebrek aan geld; **faute de mieux**, Fr., bij gebrek aan beter.
fauteuil, m. Fr., leunstoel, armstoel; zetel.
faux, (vr. **fausse**), Fr., valsch, verkeerd, schijn-, mis-; **faux bonhomme**, Fr., iemand die een een-

- voud en zachtmoedigheid huichelt, welke hij niet bezit; **faux pas**, misstap; **faux-fuyant**, uitvlucht; **fausse couche**, miskraam; **fausse sortie**, (tooneel), schijnuitgang (waarbij de speler aanstonds terugkomt).
- faveur**, vr. Fr., gunst; **favoriet**, Fr., gunsteling(e); het paard, dat men als aanstaanden winner beschouwt; **favoris**, mrv., bakkebaarden; **favorite**, vr. Fr., meest begunstigde vrouw; **favoritisme**, het voortrekken van gunstelingen.
- favus**, vr. Lat., besmettelijke hoofduitslag.
- febris typhoïdea**, vr. Lat., typhus.
- fecit** (afk. **fec.**), Lat., (hij) heeft het gemaakt.
- federatie**, vr. Fr., statenbond; bond van vereenigingen; **federaal**, het verbond betreffend; **federalisme**, het stelsel van **federaties** te vormen; **federalist**, voorstander daarvan; **federatief**, bondgenootschappelijk; op voet van federatie.
- féerie**, vr. Fr., feeënwereld; tooverballet; prachtig schouwspel.
- feldgrau**, D., veldgrijs, de kleur der D. uniformen in den laatsten oorlog; **Feldgrauer**, D. soldaat.
- Feldwebel**, m. D., sergeant-majoor.
- Felicitas**, (Rom fabell.), de godin van het geluk; **felix meritis**, gelukkig door verdienste.
- fellah**, Ar., Egyptische boer.
- fellow**, (afk. **F.**), Eng., makker, medelid; student; **fellowship**, lidmaatschap.
- felonie**, vr. Fr., trouwbreuk jegens den leenheer, jegens de overheid.
- femini generis**, Lat., van het vrouwelijk geslacht.
- feminisme**, o. Lat., vrouwenbeweging; **feminist(e)**, voorstander(ster) van het feminisme.
- femur**, o. Lat., dijbeen; **femoraal**, dij....
- Fenian**, lid van een Iersch revolutionnair genoot-

- schap uit de vorige eeuw (1861—68).
- feodaal, feudaal**, Lat., wat tot het leenwezen (het feodale stelsel) behoort.
- ferman, firman**, Perz., schriftelijk bevel van den Sultan, van den Sjah; verordening, paspoort, verlof (om handel te drijven in de Levant).
- ferment**, o. Lat., giststof, zuurdeeg; **fermentatie**, vr. Fr., gisting; **fermenteeën**, gisten.
- ferry-boat**, Eng., veerboot; **ferry-dienst**, overzetdienst; veerdienst.
- fervent**, Fr., ijverig, vurig.
- festina lente**, Lat., haast u langzaam.
- festival**, o. Fr., muziekfeest; **festiviteit**, vr. Fr., feestelijkheid; **fêteeren**, Fr., viëren, onthalen.
- fetisj** of **fetisch**, m. Port., stoffelijk voorwerp van afgodische vereering bij Negers en wilden; **fetischisme**, fetischdienst; wellustige prikkeling opgewekt door een bepaald voorwerp.
- feodaal**, z. **feodaal**; **feudum**, oud-Fr., leengoed.
- feuille morte**, vr. Fr., dood blad; bruingeel; kunstfiguur in de vliegerij, waarbij het vliegtuig schijnbaar onbestuurd naar beneden dwarrelt.
- fez**, vr. T., donkerroode wollen muts.
- fiacre**, m. Fr., huurkoets.
- fiasco maken**, It., mislukken; geen succes hebben.
- fiat**, Lat., het geschiede!; goedkeuring; **fiat justitia et pereat mundus!**, de gerechtigheid hebbe haar loop, al zou de wereld er bij vergaan!; **fiat lux!**, daar zij licht! (Genesis 1 : 3); **fiat voluntas tua!**, uw wil geschiede! (Matth. 6 : 10).
- fibula**, vr. Lat., gesp.
- fiche**, o. Fr., speelmerk; los blaadje met aanteeke-ningen betreffende een persoon of zaak.
- fichu**, o. Fr., driehoekig halsdoekje; ook: verloren.
- fictie**, vr. Fr., verdinging, waan; **fictief**, verduikt;

denkbeeldig.

fideïcommis, o. Lat., onvervreemdbaar stamgoed.

fidibus, m., papiertje om pijp mee aan te steken.

fiducie, vr. Lat., vertrouwen, geloof.

Fifth Avenue, vr. Eng., de straat der milliardairs te New-York.

Figaro, naam van een personage (barbier) uit de blijspelen van Beaumarchais, wordt gebruikt zoowel voor „barbier” als voor: geslepen tusschenpersoon in liefdes-zaken.

figurant, Fr., persoon, die op het tooneel een zwijgende rol vervult; onbeteekenend lid.

filagram, o., de vorm voor het watermerk.

file, vr. Fr., reeks; **file indienne**, vr. Fr., als de Indianen loopen, in ganzenmarsch.

filet, Fr., lendestuk.

filiaal, o. Lat., bij-winkel, bijkantoor.

filigraan, o. Fr., goud- en zilverdraadwerk.

film, vr. Eng., het dunne vlies, waarop bioscoop-opnamen gedaan worden; die opname zelf; gevoelige plaat van gelatine voor gewoon photographeren; **film-diva**, beroemde filmactrice.

filou, m. Fr., handig bedrieger, fielt.

filtraat, o., het gefiltreerde, het door dun doek gezuiverde; **filtratie**, vr., zuivering.

fin, Fr., fijn, (vr. **fine**); **fine fleur**, vr., het meest uitgelezen gedeelte.

finaal, Fr., wat dient om te eindigen, te sluiten; volkomen, ten eenenmale; **finale**, vr., slotstuk.

financier, voor het finantiële gedeelte (van een onderneming) zorgen; **financier**, m, bezitter, beheerder van geld.

fin de siècle, Fr., (einde der eeuw), met deze woorden duidde men in het einde der vorige eeuw alles aan wat toen hyper-modern was.

fine fleur, zie op **fin**.

fine, vr. It., doel, oogmerk; **ter fine van advies**, ten einde er advies over uit te brengen.

finesse, vr. Fr., slimheid, sluwheid; de **finesses** van een zaak kennen = alles weten wat er aan vast is.

fiingeeren, Lat., verdichten, voorwenden.

finis, Lat., einde; **finis coronat opus**, Lat., het einde kroont het werk.

finishing touch, Eng., laatste toets, laatste hand.

fiool, vr. Fr., flesch met langen hals en kleinen buik; apothekersfleschje.

fire, Eng., vuur, brand; **fire-annihilator**, m. Eng., instrument gevuld met een gas onder druk, waarmee binnenbrandjes gebluscht worden; **fire-proof**, vuurvast.

firma, vr. It., de naam, waaronder een handelshuis gedreven wordt; handelshuis; **firmant**, lid van een firma.

firmament, o. Fr., uitspansel, hemelgewelf.

firman, zie **ferman**.

Firn, m. D., de eeuwige sneeuw in het hooggebergte en in de Poolstreken, die door druk en herhaaldelijk gedeeltelijk ontdooien en weer bevroren in ijskorrels veranderd is.

first class of **first rate**, Eng., eerste klas, eerste kwaliteit.

fiscus, m. Lat. (lett. geldmandje), schatkist, rijksbelastingen; **fiscaal**, wat op den fiscus betrekking heeft; **fiscaal**, vroeger naam van den justitie-ambtenaar; **fiscaliteit**, vr., overdreven ijver van de zijde der belasting-ambtenaren.

fistel, vr. Lat., diepe etterwonde; pijpzweer.

fit, Eng., klaar, geschikt, in goede conditie.

fittings, Eng., noodzakelijke artikelen; onderdeelen

(vooral van rijwielen en machinerieën).

fitz, Eng., in Engelsche namen beteekent: zoon, inz. onechte zoon van een koning of een prins.

five o'clock (tea), Eng., middagthee.

fixeeren, Fr., vastleggen; strak aankijken.

fjeld, o. Deensch, woeste bergvl. in Scandinavië.

fjord, m. Deensch, zeeboezem in Noorwegen.

flagellant, Lat., geeselbroeder, geeselman; **flagellatie**, vr., geeseling, inz. als zelfkastijding.

flagrant, Lat., duidelijk, blijkbaar; **flagrante delicto**, Lat., en **flagrant délit**, Fr., op heeterdaad.

flair, m. Fr., scherp reukvermogen, fig.: fijne neus.

flambard, m. Fr., vilthoed met breede randen.

flamboyant, vlammend, schitterend; **flamboyante gotiek**, late gotiek.

Flamingant, Fr., Vlaamsch sprekende, voor de Vlaamsche taal strijdende persoon.

flaneeren, Fr., rondslechteren; **flaneur**, slenteraar.

flankeeren, Fr., van ter zijde bestrijken; dekken.

flapper, vr. Eng., modern „bakvischje”.

flat, vr. Eng., **flat-woning**, huurwoning met centrale verwarming, lift, telefoon etc.

flatteeren, Fr., vleien; mooier voorstellen; mooier maken, goed staan; **flatteus**, vleierend.

flecteeren, Lat., taalk. verbuigen; **flectie**, **flexie**, verbuiging.

flerecijn, o., jicht.

fleuret, m. Fr., schermdegen.

flibustier, m. Fr., oudt. vrijbouter, zie **boekanieer**.

flintgas, o. Eng., zeer doorschijnende glassoort, voor kijkers, enz.

flirt, **flirtation**, vr. Eng., het zich als verliefd aanstellen (**flirten**), coquetteeren, het hof maken; een **flirt**, een coquet meisje.

flobert, m. Fr., klein model geweer.

flora, vr. Lat., beschrijving der planten, (lijst van) de inheemsche gewassen (Flora was de godin der bloemen); **floréal**, m. Fr., bloemaand, achtste maand van den republikeinschen kalender (20 April tot 19 Mei); **floreeren**, Lat., bloeien; **florissant**, bloeiend.

floreenplicht (van **florijn** = gulden), gehoudenheid om in de dijklasten bij te dragen of in de kosten der kerkelijke gemeente; het **floreenrecht** was verbonden aan de floreenplichtige landerijen.

florijn, m. Fr., gulden.

flottille, vr. Fr., kleine vloot; vloot van kleine schepen.

fluctuatie, vr. Lat., het rijzen en dalen, het dobberen (**fluctueeren**) der beursprijzen.

fluïde, o. Fr., onderstelde stroom van onweegbare stoffen (electriciteit, magnetisme).

fluorescentie, vr. Gr., de eigenschap van sommige lichamen om het licht, dat hen beschijnt, terug te kaatsen in uitstralingen v. verschill. kleuren.

flux de bouche, m. Fr., radheid van spreken, (de Franschen gebruiken deze uitdrukking niet, wel **flux de paroles**, in de beteekenis van groote woordenrijkheid).

Flying Dutchman, Eng., Vliegende Hollander (spookschip).

fob, Eng., afk. van **free on board**, franco aan boord (geleverd).

foetus, m. Lat., de onvoldragen vrucht.

foezel, vr. D., slechte jenever.

föhn, m. D., hevige, zwoele zuidenwind aan de N. O. hellingen der Zwitsersche Alpen.

folio, Lat., grootste formaat (het vel in tweeën gevouwen); bladzijde in een koopmansboek;

foliant, boek van het grootste formaat; **foli-**

- eeren**, bladzijden nummeren.
- Folketing**, m., Tweede Kamer in Denemarken.
- folklore**, vr. Eng., kennis der zeden en tradities van een volk; verzameling van de volksverhalen, sagen en gedichten; **folklorist**, kenner der folklore.
- fond**, o. Fr., bodem, grond; **à fond**, grondig; **au fond**, in den grond; **fondatie**, **fundatie**, vr., liefdadige stichting.
- fondant**, Fr., wat in den mond wegsmelt.
- fonds**, o. Fr., geld, kapitaal, waren, staatspapieren;
- fonds perdu**, verloren geld, geld dat men rekent te zullen verliezen.
- force**, vr. Fr., kracht, sterkte, dwang; **force majeure**, onoverkomelijke hinderpaal, overmacht; **forceeren**, met geweld dwingen, noodzaken; een geforceerde marsch, een verlengde en versnelde tocht.
- foreign**, Eng., vreemd, buitenlandsch; **Foreign Office**, o., ministerie van buitenlandsche zaken; **foreigner**, vreemdeling, buitenlander.
- forens**, Lat., iemand, die buiten de stad woont, waar hij zaken doet; **forensisch**, gerechtelijk, uit de rechtszaal.
- forfanterie**, vr. Fr., bluf, inzonderheid op minder goede daden.
- for intérieur**, m. Fr., geweten, binnenste.
- forma**, Lat., vorm; **formeeren**, vormen; **formatie**, vr., vorming; **formateur** (van een ministerie), hij, die belast is met de samenstelling ervan; **formalisme**, het zich streng aan de vormen houden; **formaliteit**, vr., uiterlijke vorm; **formeel**, naar den vorm; **formule**, vr., voor bijzondere gevallen voorgeschreven woorden, (voor een eed b.v.); in letters uitgedrukte algemeene uit-

komst of regel (in de algebra); **formuleeren**, in bepaalden vorm uitdrukken; **formulier**, o., woordelijk voorschrift voor een of andere handeling (voor een gebed, een verzoekschrift, een testament, enz.); gedrukt stuk, waarvan de openge-laten plaatsen ingevuld moeten worden.

formidabel, Fr., geweldig, geducht.

fornicatie, vr. Lat., hoererij, zoo genoemd naar het onderaardsche gewelf (**fornix**), waar in Rome publieke vrouwen woonden.

fort, o. Fr., datgene, waarin een persoon uitmunt.

forte, It., sterk; **fortificatie**, vr. Lat., vestingwerk, verschansing; **fortissimo**, It., heel sterk.

fortiter in re, suaviter in modo, Lat. (lett.: sterk in de zaak, maar zacht in de wijze), ferm op zijn stuk staan, maar toch zachtzinnig optreden; bij aangename manieren een sterken wil.

Fortuna, de Rom. godin van het toeval, van het onvoorziene, van het grillige lot.

forum, o. Lat., markt, marktplein; rechtbank; verzamelplaats.

forward, m. Eng., voorwaartsch (voetbalterm).

fossiel, Lat., uit den grond opgedolven, versteend; vreeselijk ouderwetsch; **fossiliën**, versteende overblijfselen uit de voorwereld.

fouilleeren, Fr., iemands zakken en kledingstukken nauwkeurig onderzoeken.

foulard, m. Fr., halsdoek van bonte Indische zijde.

foul play, vr. Eng., valsch spel, oneerlijk drijven.

fountain-pen, vr. Eng., vulpenhouder.

fourage, vr. Fr., voedsel voor vee, voor een leger;

fourageeren, leeftocht gaan zoeken; **fourageur**, soldaat, die daarmee belast is; **fourier**, onder-officier, belast met de zorg voor de fourage.

four in hand, Eng., met de vier (rijden); **four elec-**

- trode valve**, Eng. rad., dubbel-rooster lamp.
- fourneeren**, Fr., verschaffen (van geld); vernieuwen (van een loterijbriefje); minderwaardig hout bedekken met dunne platen duurder hout (welke **fourneer** heeten); **fournisseur**, leverancier; **fournisseur de la cour**, hofleverancier; **fournituren**, het toebehooren; wat noodig is om iets te vervaardigen; wat door een kleermaker, enz. aan materiaal bijgeleverd wordt.
- fox**, Eng., vos; **fox terrier**, soort hond voor de vossenjacht; **foxtrott**, vr. Eng., soort stepdans.
- foyer**, m. Fr. (brandpunt), koffiekamer van een schouwburg; gemeensch. vertrek der acteurs.
- fra**, verkorting van **frate**, It., kloosterbroeder, ordebroeder; **Fra Diavolo**, (broeder Duivel), naam van een berucht Italiaansch bandiet (in 1806 opgehangen); beroemde opera van dien naam.
- frac**, m. Fr., heerenrok.
- fractie**, vr. Fr., deel (van een partij, van een volksvertegenwoordiging).
- fractuur**, vr. Fr., breuk; ook naam der hoekige Deutsche letter; **fragile**, breekbaar, teer; **fragment**, o., brokstuk, gedeelte; **fragmentarisch**, bij fragmenten, broksgewijs.
- framboisia**, zie **yawsziekte**.
- frame**, o. Eng., raam, geraamte (speciaal van een rijwiel); **frame aerial**, Eng. rad., raam-antenne.
- Franciscanen**, monniken van de orde van den H. Franciscus van Assisi.
- franc-maçon**, Fr., vrijmetselaar; **franc-maçonnerie**, vr., vrijmetselarij.
- franchement**, Fr., ronduit.
- franco**, It., vracht-, portvrij.
- franc-tireur**, Fr., burger die in oorlogstijd den vijand afbreuk doet; wordt dan niet als be-

rechtigd militair beschouwd en behandeld, maar als vrijbuiters.

Frank, alg. naam der Europeanen in de Levant.

Franskiljon, Fr., Franschgezinde Belg (voorzitter van Fransche taal en zeden).

frappeeren, Fr., bevreemden, treffen; met ijs afkoelen; **frappant**, treffend; **frappé**, in ijs afgekoeld; **frappez toujours**, Fr., blijf maar doorhameren op hetzelfde onderwerp.

frater, Lat., broeder; **fraternité**, vr. Fr., broederschap; **fraterniseeren**, zich verbroederen.

fraude, vr. Fr., bedrog; **fraudeeren**, bedriegen; smokkelen; **frauduleus**, bedriegelijk; met ontduiking der belasting.

free, Eng., vrij; **free kick**, m. Eng., vrije schop (voetbalterm); **free-wheel**, o. Eng., vrij wiel; **free lance**, huursoldaat; fig.: iemand, die zonder eenige terughouding spreekt of schrijft; **free-trader**, Eng., voorstander van **free-trade** (vrijen handel).

fredesie, vr. Fr., dolheid, razernij.

frequentatief, Lat., afgeleid werkwoord dat een herhaling aanduidt van het grondwoord, (b.v. klappen van klappen); **frequenteeeren**, Fr., druk bezoeken, omgaan met; **frequentie**, vr., veelvuldige herhaling; levendige omgang; massa; toeloop.

fresco, o. It., muurschildering met waterverf op verse kalk (**al fresco**) uitgevoerd.

fricassée, vr. Fr., gefruit fijngehakt vleesch.

frictie, vr. Fr., wrijving, inwrijving.

friendly game, o. Eng., vriendschappelijk spel (sportterm); **friendly society**, Eng., vereeniging tot onderlingen steun bij ziekte, enz.

friseur, m. Fr., kapper; **frisuur**, vr., kapsel.

frivool, Fr., beuzelachtig, nietig, onbeduidend; **frivoliteit**, vr., nietigheid, ijdelheid.

fröbelen, D., de vaardigheid en het waarnemingsvermogen der kinderen ontwikkelen door hen bezig te houden met knutselwerkjes (genoemd naar den D. opvoedkundige Fröbel, overl. 1852).

fronde, vr. Fr., eig. slinger; 17de eeuwsche partijnaam der oppositioneelen in Frankrijk; **frondeur**, Fr., ontevredene, oppositieman; (vr. **frondeuse**).

front, o. Fr., (voorhoofd), voorzijde; **front maken**, het hoofd bieden; **frontaal**, bijv. nmw., wat het voorhoofd of de voorzijde betreft; zelfst. nmw., hoofdpranger (oud folterwerktuig bestaande in een touw met knopen, dat om het voorhoofd samengetrokken werd); **frontier**, vr. Fr., grens.

frontispice, o. Fr., voorgevel; titelblad; gravure tegenover het titelblad; **fronton**, o., driehoekig of halfboogvormig ornament boven een deur etc.

frou-frou, Fr., geritsel, geruisch (v. zijden stoffen).

fructidor, m. Fr., vruchtmaand, 12e maand van den republik. kalender (18 Aug.—16 Sept.).

fructivoor, Lat., zich voedend met vruchten.

fruit sec, m. Fr., gedropen student; mislukt jongmensch.

frustreeren, Fr., verijdelen, teleurstellen.

fueros, mrv. Sp., oude Sp. in de Baskische provincies ten deele nog bestaande wetten, die stedelijke en landelijke privilegiën waarborgden.

fuga, vr. It., muziekstuk, waarin de verschillende partijen elkaar opvolgen en hetzelfde motief herhalen.

full dress, Eng., in gala-tenuë; **full speed**, met volen stoom.

fulmineeren, Fr., uitvaren, razen, vloeken.

fumarola, vr. It., **fumerole**, vr. Fr., opening in de

- grond (in een vulcanische streek) waar gas en rook uitkomt; **fumisterie**, vr., beetnemerij; **fumoir**, m., rookkamer.
- functie**, vr. Lat., ambtsverrichting, dienst, post; **functionaris**, beambte, ambtenaar; **functioneeren**, werkzaam zijn.
- fundamenteel**, de **fundamenten** (grondslagen) betreffende, wezenlijk; **fundamenteele wet**, grondwet; **fundatie**, vr. Lat., liefdadige stichting; **fundeerden**, stichten; **ad fundum**, tot op den bodem.
- Fundgrube**, vr. D., vindplaats (bij opsporingen naar oudheden, enz.); inz. figuurlijk in den zin van: plaats, waar men een rijk materiaal vindt.
- funest**, Fr., noodlottig.
- fungeeren**, Lat., dienst doen (als).
- Funkentelegraphie**, vr. D., draadlooze telegraphie.
- furieus**, Fr., woedend; **furie**, vr., razernij, woede: kwaadaardig wijf; **Spaansche furie**, de muerij der Sp. soldaten in 1576; **Fransche furie**, de aanslag van Anjou op Antwerpen in 1583; **furia francese**, vr. It., de onstuimigheid der Franschen bij den aanval; **furore maken**, It., grooten opgang maken.
- furtief**, Fr., heimelijk, diefachtig.
- fusain**, m. Fr., houtskool- of zwartkrijtteekening.
- fuselier**, gewoon soldaat bij het Indisch leger.
- fusileeren**, Fr., dood schieten onder de krijgswet.
- fusie**, vr. Fr., smelting, samensmelting.
- fustigatie**, vr. Fr., geeseling; **fustigeeren**, geeselen.
- futiel**, Fr., onbeduidend, nietig; **futiliteit**, vr., nietigheid, beuzeling.
- futurisme**, o., uit Italië afkomstige richting in de schilderkunst (1908); de **futurist** wil niet één moment, maar alle momenten tegelijk weer-geven; hij zal bijv. den indruk van een bal

weergeven door op zijn schilderij de schouders van een dame te geven, de rook van een sigaret, het glas waaruit hij dronk, de koets waarin hij naar huis reed, enz., liefst alles door- en in elkaar vloeiend.

G.

G. (Rom. getal) = 400; **G. G.** = **gouverneur-generaal**; **G. P.oe** = **gossoedarst wenoje politseiskoje oeprowlenije**, Russ. rijkspolitie.

gabardine, vr., soort stof, inz. voor regenjassen.

gage, vr. Fr., soldij, loon van zeevarenden; pand.

gakwar, Ind. vorstentitel: de gakwar van Baroda.

gala, Sp., hoffeest; feestgewaad, staatsfedracht.

galactometer, m. Gr., toestel om de samenstelling van melk te meten.

galanterie, vr., hoffelijkheid; gediensligheid voor dames; de wereld der galante dames.

galeas of **galjas**, vr., groot Venetiaansch oorlogsvaartuig uit Venetie's bloeitijd (15e eeuw).

galei, vr. Fr., lang smal oorlogsvaartuig, voorheen inz. in de Middellandsche Zee in gebruik, dat geroeid werd door gevangenen, de galei-slaven; ook het plankje met verhoogde kanten waarop de letterzetter zijn zetsel plaatst.

galengang, Jav., voetpad, dijkje (in rijstveld).

galenica, o. mrv. Gr., bepaald soort eenvoudige geneesmiddelen, naar Galenus, den beroemden Gr. arts genoemd, b.v. lector i. d. **galenica** en **receptuur**.

galimathias, o. Fr., wartaal, die er geleerd uitziet.

galjard, m., kleine drukletter op 8 punten.

galjoen, o., groot zeilschip met 3 of 4 masten en hoog boord, in de 17e eeuw, inz. bij de Spanjaarden in gebruik.

Gallicaansche kerk, de R.-K. kerk in Frankrijk, voor zoover zij eenigszins onafhankelijk van Rome was; **gallicisme**, o. Fr., eigenaardige Fransche woordschikking, foutief gebruik daarvan in het Hollandsch; **gallomaan**, overdreven bewonderaar van al wat Fransch is; **gallophiel**, vriend van Frankrijk; **gallophoob**, iemand met overdreven vrees voor Frankrijk (**gallophobie**).

gallon, m. Eng., Engelsch-Amerikaansch inhoudsmaat (iets meer dan 4 1/2 Liter.)

galon, o. It., goud- en zilverboordsel; **galonneeren**, met galon beleggen.

galvanisme, o., de door Galvani te Bologna in 1790 ontdekte „dierlijke” electriciteit, d. i. de electriciteit, die ontstaat door de aanraking van zink en koper of van metalen, met zuren; **galvanische batterij** (= **kolom van Volta**), zuil bestaande uit regelmatig afwisselende koperen en zinken schijfjes, welke een electrischen stroom verwekt; **galvaniseeren** (ijzer), het ijzer in een zinkbad met een zinklaag overtrekken; **galvanometer**, m., werktuig om de kracht van een galvanischen stroom te meten; **galvanoplastiek**, vr., procédé, waardoor men eenig voorwerp overdekt met een laagje metaal (van welk metaal te voren een zout in water opgelost is) door een sterken electrischen stroom door de oplossing te zenden, waar het voorwerp in gelegd wordt.

gambiet, vr., uitgelokte ruil van stukken in het schaakspel.

Gambrinus, legendarisch Nederduitsch vorst, de uitvinder van het bier.

game, o. Eng., spel.

gamelan, vr. Mal., volledig stel Javaansche muziekinstrumenten.

gamelle, vr. Fr., het blikken eetketeltje der soldaten, fig.: de soldatenkeuken.

gamin, Fr., straatjongen, kwajongen; (vr., **gamine**); **gaminerie**, vr., kwajongensstreek.

gamma, vr. Gr., **gamme**, vr. Fr., toonladder.

gannef, m. Hebr., dief.

ganteeren (zich), Fr., handschoenen aantrekken.

ganglie, of **ganglion**, vr. Gr., zenuwknoop, (mrv. **gangliën**).

garage, vr. Fr., stalling voor auto's.

garant, Fr., borg; **garantenvereniging**, vereeniging, die in een kleine plaats het geven van tooneelvoorstellingen of concerten mogelijk maakt, door de betrokken gezelschappen een voldoende opbrengst te garandeeren; **garandeeren**, borg spreken, instaan voor; **garantie**, vr., waarborg, borgtocht.

garçon, Fr., jongen, vrijgezel; kellner; **garçonnière**, vr., vrijgezellen-appartement.

garde, vr. Fr., lijfwacht, keurbende; **garde champêtre**, veldwachter; **garde du corps**, lijfwacht, **gardiaan** of **guardiaan**, opzichter, somtijds overste, van een klooster; **nationale garde**, burgerwacht in Frankrijk in revolutietijden.

garden, Eng., tuin; **gardenier**, in Friesland: kleine boer; **garden-party**, tuinfeest.

gardinepredigt, vr. D., bedsermoen.

garde-robe, vr. Fr., kleerkast, kleedkamer, de gezamenlijke kleeven van een persoon.

gardoe, Port., nachtwacht in Indië.

Gargantua, onverzadiglijk vraat, figuur uit Rabelais.

garmond, vr. Fr., drukletter op 9 punten, tusschen **galjard** (8 p.) en **dessendiaan** (10 p.).

garneeren, Fr., omzoomen, versieren, meubileren; **garnituur**, Fr., wat dient om iets te versieren of te stoffeeren; **garnisaire**, soldaat, die men vroeger bij achterstallige belastingbetalers inkwartierde tot zij betaalden.

gascon(n)ade, vr. Fr., snoeverij, grootspraak.

gastrisch, Fr., wat met de maag in verband staat, uit de maag voorkomt; **gastritis**, vr. Lat., maagontsteking; **gastronoom**, fijne kok; lekkerbek; **gastreeren**, een smulpartij houden; gastrollen spelen.

gauchissements, m. mrv. Fr., de sturbewegingen van een vlieger.

gauchos, Sp., kleurlingen van Sp.-Indiaansche afkomst in de pampa's van Z.-Amerika, waar zij met lasso's gewapend te paard toezicht houden op de groote kudden vee.

gaudeamus gitur! Lat., laat ons dus vroolijk zijn! begin van een bekend studentenlied.

gavotte, vr., oude, deftige Fransche dans.

gazel, vr. Fr., krant.

gazometer, m., gasmeter, gashouder.

gazon, o. Fr., graszode, grasperk.

ge-. De met dit voorvoegsel beginnende woorden zoeken men als regel op het hoofdwoord; **geabsorbeerd**, op **absorbeeren**, **geadopteerd**, op **adopteeren**, enz.

Geallieerden, heetten in den grooten oorlog de tegen Duitschland en zijn bondgenooten strijdende verbonden mogendheden.

geanimeerd, Fr., opgewekt, levendig.

- gedeclasseerd**, Fr., uit zijn klasse geraakt, aan lager wal.
- gedelegeerden**, Fr., afgevaardigden, gevolmachtigden.
- gedeputeerden**, Fr., de leden der provinciale staten, welke het dagelijksch bestuur uitoefenen.
- gehenna**, o. Hebr., de hel, de hellepoel.
- geïncarneerd**, Fr., belichaamd in.
- geiser** of **geysir**, naam der periodiek opspuitende warme bronnen, die op IJsland, in Amerika en op Nieuw-Zeeland voorkomen; verwarmingstoestel aan een bad.
- geisha**, Jap., naam der Japansche beroepszangeressen en -danseressen; Jap. prostituée.
- gekko**, Mal., groot soort hagedis.
- gelatine**, vr. Fr., geleistof door koking uit dierlijke weefsels verkregen.
- gemanieerd**, Fr., gekunsteld, gemaakt.
- gemini**, mrv. Lat., tweelingen (sterrenbeeld).
- gemütlich**, D., gezellig, behaaglijk.
- gendarme**, Fr., politie-soldaat.
- gêne**, vr. Fr., dwang, belemmering, verlegenheid; **sans gêne**, ongedwongen, zonder complimenten; **geneeren** (zich), zich dwang opleggen, niet naar welgevallen handelen, verlegen doen; **gênant**, wat verlegen maakt.
- genealogie**, vr. Gr., geslachtenkunde, stamregister, stamboom; **genealogisch**, wat op de afstamming betrekking heeft; **genealoog**, beoefenaar van de genealogie.
- generaliseeren**, Fr., uit een bepaald geval als algemeen regel aannemen; **generalissimus**, opperbevelhebber van het geheele leger; **general trader**, Eng., vrachtzoeker, gewoon vrachtschip.
- generatie**, vr. Fr., teling, afstamming; geslacht;

menschenleeftijd; de gelijktijdig levende menschen; **generatio spontanea**, of **aequivoca**, vr. Lat., het ontstaan van leven zonder zaad of kiem; **genereren**, voortbrengen, verwekken; **generiek** of **generisch**, geslachts-; **Genesis**, Gr., de wording (het eerste boek van Mozes); **genetisch**, wat betrekking heeft op de verwekking, op het ontstaan.

genereus, Fr., edelmoedig, royaal.

geniaal, Fr., wat getuigt van **genie**, o., d. i. van buitengewoon groote geestelijke vermogens; een **genie** is iemand die scheppende gaven bezit; de **genie**, de krijgswetenschap, de troepen daarvoor bestemd; **Genius** (fabelleer), de god, die voorziet bij ieders leven; fig. de geest, het eigenaardig persoonlijke in een persoon of een ding; de genius der taal, bijv.; **genialiteit**, vr., de eigenschap van geniaal te zijn; het vermogen om iets nieuws te scheppen.

genickstarre, vr. D., zie **meningitis**.

genitief, **genitivus**, m. Lat., de tweede naamval.

genitaliën, mrv. Lat., teeldeelen.

genre, o. Fr. (= **genus**, Lat.), soort; **genrestuk**, schilderij, die een voorstelling uit het dagelijksch leven geeft.

Genro, oudt. in Japan de kleine groep staatslieden, die het lot van de natie in handen hadden.

gens, vr. Lat., (mrv. **gentes**), stam, geslacht (bij de Romeinen en bij de oude volken); **gentiel**, wat op de gens betrekking heeft.

gentilhomme, m. Fr., edelman.

gentle hint, Eng., zachte wenk.

gentleman, Eng., fatsoenlijk man, man van eer; mrv. **gentleman**, (als aanspreking gebruikt =

- mijne heeren); **gentlemanlike**, Eng., als een heer (in de goede beteekenis).
- geo**, (van het Gr. **gê**), duidt in samengestelde woorden aan, dat het begrip aarde in die woorden voorkomt; **geocentrisch**, wat betrekking heeft op een planeet vanuit de aarde als middelpunt; **geocentrische wereldbeschouwing**, waarbij de aarde als middelpunt van het heelal beschouwd wordt; **geodesie**, vr., landmeetkunde; **geostatica**, vr., leer van het evenwicht van vaste lichamen; **geograaf**, beoefenaar der **geographie** (vr.), der aardrijkskunde; **geoloog**, beoefenaar der **geologie** (vr.) der aardkennis; **geometrie**, vr., meetkunde.
- geparenteerd**, Fr., verwant.
- geporteed**, Fr., geneigd.
- gepreoccupeerd**, Fr., druk bezig met iets anders.
- gepresseerd**, Fr., gehaast.
- gérant**, Fr., beheerder, directeur.
- gereformeerd**, Fr., hervormd, (streng) protestant.
- germanisme**, o., wat behoort tot of een navolging is van het Duitsche taaleigen; **germanist**, m., kenner v. h. Duitsch.
- germinal**, Fr., kiemnaand, 7e maand van den republikeinschen kalender (21 Maart-19 April).
- gesetzlich geschützt**, D., bij de wet beschermd, wettelijk gewaarborgd.
- gesticuleeren**, Fr., gebaren (**gesten**) maken.
- gestie**, vr. Fr., beheer, bestuur.
- geta(h) pertja**, o. Mal., gedroogd melksap van tropische boomen, dat andere eigenschappen heeft dan gomelastiek en o.a. voor kabels gebruikt wordt.
- ghasele**, vr., Perzisch of Turksch leerdicht, uit niet minder dan 5 en niet meer dan 17 twee-

- regelige coupletten bestaand, welke door den overeenkomstigen rijmklank van den tweeden regel met elkaar verbonden zijn.
- ghetto**, o. It., de jodenwijk of -straat.
- giaur**, T., ongeloovige; minachtende benaming voor alle niet-Mahommedanen.
- gibus**, m. Fr. (= **chapeau claque**, naar den naam van den uitvinder).
- gigantesk**, **gigantisch**, Gr., reusachtig.
- Gi(e)geri**, D., modegek (= **dandy**, Eng.) van het It. **gigolo**.
- gillette**, vr. Fr., veiligheidsscheermes, genoemd naar den uitvinder.
- gin**, Eng., jenever.
- gingerbeer**, o. ong., gemberbier.
- gipsy**, Eng., Zigeuner.
- girl**, Eng., meisje.
- giro**, It., het overdragen van een wissel op een ander; **giro-bank**, bank, waar geldsommen door enkel aan- en afschrijven van den een op den ander worden overgedragen (zie **clearing-house**); **giro-verkeer**, in het algemeen het verrekenen van gelden zonder betaling in specie of bankbiljetten, doch door overschrijven van de eene rekening op de andere.
- Girondijn**, m., partijganger van de **Gironde**, de republikeinsche partij van de groote bourgeoisie in de Fr. Revolutie.
- gitana**, Sp., Zigeunerin; **gitano**, Zigeuner.
- glaceeren**, Fr., glanzen, met een gladde en glanzende laag overtrekken.
- glaciaal**, Fr., van ijs, tot den ijstijd behoorende.
- glacis**, o. Fr., buitenste borstwering; zachte helling.
- gladiator**, Lat., zwaardvechter in den Romein-

schen circus.

glauberzout, (naar den scheikundige Glauber, gest. 1668), zwavelzure soda (purgeermiddel).

glaukoma, o. Gr., groene staar; ook: gezichtsbedrog, goochelwerk.

gletscher, m. D., uit **firn** (z.a.) ontstane langzaam neerzakkende massa landijs in het hooggebergte, waarvan het onderste deel beneden de sneeuwgrens reikt en de bergbeken doet ontstaan.

gliwang = **klewang**.

globe, vr. Fr., **globus**, Lat., aard- of hemelbol;

globe-trotter, Eng., iemand, die de heele wereld doorreist; **globaal**, over 't geheel genomen, bij raming.

gloria in excelsis Deo! Lat., eere zij God in den hooge!

glorie, vr. Fr., roem; **glorieus**, roemrijk, heerlijk;

glorificatie, vr., verheerlijking.

glosso-, Gr., in samenst.: wat op de tong betrekking heeft; **glos(se)**, vr. Gr., kanteekening; op-

heldering, uitlegging; hekelende spotternij; **glos-**

sarium, o. Lat., alphabetisch gerangschikte glos-

sen; woordenboek van verouderde woorden; **glossolalie**, vr. Gr., het spreken „in vreemde tongen” (Hand. 2:4).

Glück auf! D., Het ga u goed! D. groet, inz. der mijnwerkers.

glucose, vr., druivensuiker.

gluten, o. Lat., lijm, kleefstof; **glutineus**, kleverig.

glyptotheek, vr. Gr., verzameling van **glypten**, (d. z. gesneden steenen), ook van beeldhouw-

werk in 't algemeen.

gnoe, een soort antilope in Z.-Afrika.

gnoom, mrv. **gnomen**, aarddwerg.

gnosis, vr. Gr., de kennis, de openbaring; **gnostieken**, **gnostici**, christelijke geleerden uit de eerste eeuwen, die beweerden een volledige, hun geopenbaarde, kennis te bezitten v. h. wezen Gods; **gnosticisme**, o., hun leer.

go, Eng., ga; **go ahead!** vooruit!; **go canny** (ga langzaam), zooveel als lijdelijk verzet.

goal, Eng., doel, doelpunt (bij het voetbalspel).

gobelins, m. mrv., beroemde Fransche wandtapijten uit de fabriek van dien naam te Parijs.

Goddam (eigenlijk **God damn**) Eng., vloek; scheldwoord voor Engelschman.

God save the king (the queen), Eng., God behoeft den koning (de koningin), aanvangsregel van het Eng. volkslied.

goedang, Mal., magazijn, schuur, pakhuis.

goena-goena, Mal., „toovermiddelen”, occult verschijnsel, vorm van psychische kracht, die zich openbaart in plagerijen (steen en gooien) enz.

goenoeng, Mal., berg; **goenoeng api**, vulkaan.

goerbi, m. Ar., ronde hut van takken en klei.

goeroe, Mal., leeraar, inz. i. d. godsdienst.

goï, (mrv. **goim**), Hebr., naam voor de niet-Joden.

gold tipped, Eng., met een verguld mondstuk.

golf, Eng., spel dat gespeeld wordt met een kleinen harden bal en een slagbout; doel is den bal met het kleinst aantal slagen van het eene putje in het veld in het andere te drijven.

Golgotha, o. Hebr., schedelplaats.

Gomarist, volgeling van Gomar, contra-remonstrant.

gong of **goeng**, vr. Mal., slaginstrument, bestaande uit een metalen schijf of een ketel met lagen randen (**goeng** is de off. spelling).

gonlometrie, vr. Gr., meetkunst der hoeken.

gonorrhoea, vr. Gr., „zaadvloed”, druiper (geslachtsziekte).

good, Eng., goed; **good-bye!**, vaarwel!; **good luck!**, goed succes.

Gordiaansche knoop, onoplosbare moeielijkheid; den Gordiaanschen knoop doorhakken wil zeggen: een moeielijkheid door een daad van geweld uit den weg ruimen.

Gorgonen, Gr. fabell., schrikgodinnen, wier blik iemand in steen veranderde.

gorilla, m., soort menschaap uit Midden-Afrika.

gospodar, klein landeigenaar in Polen.

gotisch, van de Goten; **gotische stijl**, bouwkunststijl, zich vooral door den spitsboog onderscheidend.

gouache, vr. Fr., preparaat van verf, die verdund is met water, waarin gom is opgelost, welk mengsel door wat honing verdikt is; schilderij met dergelijke materiaal vervaardigd.

goudronné, Fr., met teer bereide papiersoort.

gourmand, Fr., gulzigaard; **gourmet**, fijnproever.

gouverneeren, Fr., besturen; **gouverneur**, stadhouder, landvoogd; opvoeder; in het Z. en N. van ons land: commissaris der Koningin; **gouvernante**, kinderjuffrouw; **gouvernement**, landsbestuur; in het Z. en N. van ons land: het gebouw van het provinciaal bestuur; **gouvernementeel**, wat van de regeering uitgaat; **gouverner c'est prévoir**, Fr., spreekw.: besturen is vooruitzien.

graal, m., de schotel, waarin Jezus' bloed zou zijn opgevangen, ook zijn avondmaalsbeker.

gracieus, Fr., bevallig.

gradueel, Fr., trapsgewijze, bij opklimming; **graderen**, in graden afdeelen; een graad (waar-

- digheid) verleenen; **gegradueerden**, zij, die een graad bekleeden.
- graecus**, Lat., kenner van, leeraar in 't Grieksch.
- graff**, (Amer.), omkooperij, het daarmee verkregen voordeel.
- Grahambrood**, brood uit grof gemalen tarwe, zonder gist gebakken.
- grain de beauté**, vr. Fr., („schoonheidskorrel”), klein zwart of bruin vlekje, dat de blankheid van het gelaat nog beter doet uitkomen.
- gramineeën**, mrv. Lat., grasachtige planten.
- grammaire**, vr. Fr., **grammatica**. (Lat.), spraakleer, spraakkunst; **grammaticaal**, overeenkomstig de spraakleer.
- grande (van Spanje)**, rijksgroote, voornaam Spaansch edelman; **grandezza**, vr. It., de waardigheid, deftigheid, trots van een grande; **grandeur**, vr. Fr., grootheid; grootschheid; **grandioos**, grootsch; **grand seigneur**, Fr., groot heer; den grand seigneur uithangen.
- graphiek**, vr. Gr., **graphische voorstelling**, z. a.
- graphiet**, o. Gr., potlooderts, zwart teekenkrijt;
- graphisch**, wat verband houdt met de kunst om dingen door middel van lijnen en figuren voor te stellen; wat betrekking heeft op de druk-kunst; **graphische voorstelling**, voorstelling, overzicht door middel van lijnen; **graphologie**, vr. Gr., beoordeeling v. h. karakter uit handschrift.
- gratie**, vr. Fr., genade; gunst; bevalligheid; kwijtschelding van straf; **de drie Gratiën**, Gr., godinnen der bevalligheid, gewoonlijk: (Aglaja, Euphrosyna, Thalia); **gratificatie**, vr., geschenk, toelaag; **gratuit**, gratis, vrijwillig; zonder grond.
- gravamen** (mrv. **gravamina**), o. Lat., bezwaar,

klacht (in kerkelijke zaken).

gravida, Lat., zwanger.

gravitatie, vr. Fr., zwaartekracht.

great, Eng., groot; **great attraction**, (grootte aantrekking), datgene, waar iedereen heen gaat.

greenback, m. Eng., (lett.: groen-rug), N.-Amerikaansch bankbiljet; **greenhand**, Eng. lichtmatroos; nieuweling in het vak; **greenhorn**, melkmuil, naïef mensch, inz. iemand, die pas in Amerika gekomen is.

Gregoriaansche kalender, m., door paus Gregorius XIII ingevoerde verbetering in de tijdrekening, waardoor in 1582 van 4 op 15 Oct. werd gesprongen; langzamerhand overal ingevoerd; **gregoriaansche zang**, R.-K., door paus Gregorius den Grooten ingevoerde en door Pius X weer herstelde ritueele kerkzang.

grenadine, vr., soort limonade.

gribus, vr., vuile achterbuurt.

grid, o. Eng. rad., rooster; **gridcondensor**, Eng. rad., roostercondensator; **gridleak**, Eng. rad., roosterlekweerstand.

griffie, vr. Fr., secretarie van een rechtbank, van het provinciaal bestuur of van de 1e of 2e Kamer, onder beheer van den **griffier**; **ter griffie deponeren**, ter inzage leggen; fig.: op de lange baan schuiven.

griffioen, m., heraldiek vogel-dier, half leeuw, half adelaar.

griffon, Fr., poedel; jachthond met lang, ruig haar.

grillroom, Eng., afdeeling in Eng. lunchrooms voor geroosterd vleesch.

grimas, vr. Fr., gelaatsvertrekking; leelijk gezicht; **grimeeren (zich)**, Fr., zich door kunstmiddeltjes een ander gezicht geven (van tooneelspelers).

- gris**, Fr., grijs; **grisaille**, vr. Fr., grijze teekening (in zwart en wit uitgevoerd); **grisette**, vr. Fr., meisje van twijfelachtige zeden uit de volksklasse; **gris perle**, parelgrijs.
- grobak**, Mal., kar.
- grober Unfug**, m. D., grove onbetamelijkheid.
- grobian**, D., lomperd, vlegel.
- grognard**, Fr., brombeer, mopperaar; soldaat van Napoleons Oude Garde.
- groom**, Eng., stalknecht, rijknecht.
- gros bonnet**, Fr., „hooge oome”.
- Groschen**, m. D., nikkelen muntstuk van 6 cent.
- grosse**, vr., eerste afschrift van een oorkonde of acte.
- grosso modo**, Lat., ruw geschat, ongeveer.
- grotesk**, Fr., wonderlijk, grillig, komiek.
- groszmacht**, vr. D., groote mogendheid.
- groupagedienst**, samenladingsdienst (ter uitsparing van vracht).
- gruyère**, m., Zwitsersche kaas (met groote gaten), zoo genoemd naar een dorp in Freiburg.
- guano**, m. Sp., Zuid-Amerikaansche vogelmest.
- guardian**, Sp., = **gardiaan**.
- guéridon**, m. Fr., rond tafeltje met één poot.
- guerre à outrance**, vr. Fr., oorlog tot het uiterste; **guerilla**, m. Sp. (lett.: kleine oorlog), oorlog van partijgangers (**guerillero's**), van kleine benden.
- guet-apens**, vr. Fr., hinderlaag, overval.
- guichet**, o. Fr., kleine deur in een grootere of in een raam (in kantoren).
- guide**, Fr., gids, leidsman; lijfwacht van den koning van België; **guiderope**, m. Fr., tros, die men vanuit een ballon over den grond laat slepen om de snelheid te verminderen en de nederdaling te vergemakkelijken.

Guildhall, Eng., naam van het stadhuis te Londen.

guillocheeren, Fr., het versieren met ineengevlochten lijnen (van horlogekasten, bijv.).

guillotine, vr. Fr., valbijl; **guillotineeren**, met de valbijl onthoofden, gebruikt in de Fr. Revolutie en genoemd naar den uitvinder Guillotin.

guinje, **guinea**, Eng. niet meer bestaand goudstuk waarmee echter nog wel gerekend wordt (*f* 12.60).

guipure, vr. Fr., kantwerk met breede mazen.

guirlande, vr. Fr., bloemslinger, festoen.

gulasch, o. Hong., gerecht; fijn gesneden vleesch met Sp. peper toebercid; **gulasch-kanone**, D., schertsende naam voor de keukenwagens van het D. leger.

gulden getal, getal in de tijdrekenkunde; **gulden snede**, de deeling van een lijn in twee deelen, die zich tot elkaar verhouden, ongeveer als 3:5. De rechthoek uit deze lijnen geconstrueerd is harmonisch en wordt daarom gaarne voor boekformaat gekozen.

gummi, o., gom, kleefhars.

gutta-percha, zie **getah-pertja**.

gutturaal, Fr., wat tot de keel behoort, in de keel gevormd wordt.

gymkhana, sportfeest, sportwedstrijd met grappige hindernissen.

gymnasium, o. Lat., oorspr.: plaats bestemd voor lichaamsoefeningen; later onderwijsinrichting, Latijnsche school, voorbereidingsschool voor de universiteit; **gymnaslast**, leerling dier school; **gymnast**, beoefenaar van de **gymnastiek**, d. i. de kunst der lichaamsoefening; **gymnatiseeren**, de gymnastiek beoefenen; **gymnospermen**, (plantk.), naaktzadigen.

gynaecologie, vr. Gr., de ziekteleer van het vrouwelijk geslacht; verloskunde; **gynaecoloog**, arts, specialist voor vrouwenziekten.

gyro-, Gr., in samenstellingen, rond-, wielachtig, **gyroscop**, m., wiel om een evenwicht te bewaren; **gyrostaat**, m., vliegwiel, om het stampen v. e. schip tegen te gaan.

H.

H, als oud-rom. getal = 200; $\overline{\text{H}}$ = 200.000; **H. H.** = heeren; **H. M.** = Hare Majesteit; **H. H. M. M.** = Hunne Majesteiten; **H. O.** = hooger onderwijs; **H. S.** = Heilige Schrift; **H. E. G.** = hoogedelgestreng; **H. P.** = horse power, paardekracht; **h. f.** = high frequency, Eng. rad., hoogfrequent; **h. f. c.** = high frequency current, Eng. rad., hoog frequente stroom; **h. t.** = high tension, Eng., hoge spanning.

haarsträubend, D., om de haren te berge te doen rijzen.

Habeas corpus act, beroemde Eng. wet die beveelt dat een gevangene binnen 24 uur verhoord moet worden, opdat er bestist worde over de geldigheid der arrestatie.

habent sua fata libelli, Lat., de boeken hebben hun lotgevallen (citaat uit Terentianus Maurus).

habis perkara! Mal., en daarmee uit!, afgedaan!

habitué, Fr., vaste bezoeker (van een café, enz.).

habitus, m. Lat., het uiterlijk voorkomen; **habitus asthenicus**, Lat., slappe houding.

hacienda, vr. Sp., uitgestrekte landhoeve in Mid-den-Amerika voor de veeteelt op groote schaal.

hades, m. Gr., de onderwereld, het schimmenrijk.
hadjé, of **hadsji**, Arab., pelgrim, die de **hadj**, de tocht naar Mekka volbracht heeft.

hae, zie ook op **he**.

haeresie, zie **heresie**.

hagiographa, mrv. Gr., de boeken van het O. T. buiten de Wet en de Profeten; **hagiographie**, vr. Gr., levensbeschrijving der heiligen.

haie, vr. Fr. (haag), dubbele rij soldaten, bedienen, enz.; **en hale opgesteld**, in twee rijen met het gezicht naar elkaar toe.

Hakatisten, naam der uiterste richting van de vroegere verduitschingspolitiek in Polen (naar de beginletters van de namen van drie leiders: Hansemann, Keunemann en Tiedemann).

halcyon, m. Gr., ijsvogel.

half-back, m. Eng., middenspeler (voetbal).

halfcast, Eng., halfbloed.

half-time, Eng. rust (sportterm).

hall, Eng., groote zaal; vestibule in moderne huizen; **halle**, vr. Fr., overdekte marktplaats.

halleluja! Hebr., looft den Heer!

hallucinatie, vr. Fr., zinsverbijstering, visioen; **hallucineeren**, begoochelen.

halo, m. Fr., lichtkring om zon of maan; kring om den tepel.

halometer, m. Gr., instrument ter bepaling van het houtgehalte.

hamadryade, vr. Gr., bosch- of boomninf.

hamartologie, vr. Gr., leer der zonde.

hamsteren, D., voorraad verzamelen (gelijk een hamster of veldrat doet).

handicap, Eng., wedren, waarbij, door belasting der jockeys, de vracht der paarden gelijk gemaakt wordt; **handicappen**, hinderen; een be-

letsel zijn voor.

handsupper, (van het Engelsche **hands up!** handen omhoog!) spotnaam, dien de Boeren gaven aan de Eng. soldaten, welke zich op dien toeroep onmiddellijk overgaven.

hangar, Fr., loods, inz. een loods zonder dichte wanden voor luchtschepen of vliegtuigen.

Hannibal ad portas! Lat., Hannibal staat voor de poorten! d.w.z.: het gevaar is op z'n hoogst.

Hanze, vr. D., gilde van kooplieden in den vreemde en als zoodanig inz. het verbond van in hoofdzaak Noord-Duitsche steden (13de—16de eeuw); **hanzeatisch**, tot de Hanze behoorend.

hansom, Eng., tweewielig huurrijtuig, kapkarretje.

harangue, vr. Fr., plechtige toespraak.

hara-kiri, Jap., zelfmoord door buikopensnijding.

harceleeren, Fr., afmatten d. gedurige aanvallen.

harem, m. Ar., vrouwenvertrek in het Oosten; de gezamenlijke vrouwen van één Oosterling.

harka, vr., Moorsche legermacht.

harlequinade, vr., klucht m. Harlekijn i.d. hoofdrol.

harmlos, D., onschadelijk, onschuldig, argeloos.

harmonica-trein, trein, waarvan de wagens, door leeren kappen verbonden, ineenloopen.

harmonie, vr. Gr., overeenstemming, welluidendheid; muziekgezelschap; **harmonisch**, overeenstemmend, welluidend; **harmonieëren**, goed samenklinken; het goed met elkaar kunnen vinden; **harmonium**, o. Lat., kamerorgel.

haro, Fr., geroep van afkeuring.

harpij, Gr. fabell., gevleugeld monster, met het gelaat van een vrouw en het lijf van een gier.

harpist, m., **harpiste**, vr., harpbespeler, -speelster.

harta poesaka, Mal., lett. „boedel”, het onschendbare ergoed van het matriarchale gezin, grond-

- slag der Maleische samenleving op Sumatra.
- Harpagon**, m. Fr., Molière's type van een vrek.
- harpoen**, m., oudt. werpspies met weerhaken bij de walvischvangst.
- hasard, hazard (spel)**, Fr., kansspel, toeval; **hasardeur**, m. Fr., kansspeler.
- hasjisch**, o. Ar., bedwelmend genotmiddel uit Indische hennep bereid.
- hausse**, vr. Fr., het rijzen der prijzen; (tegenst.: **baisse**); **à la hausse speculeeren**, speculeeren op het rijzen der prijzen; **haus sier**, die op stijging der prijzen speculeert (= Eng. **bull**).
- haut**, Fr., hoog; **hautain**, trotsch, uit de hoogte; **haute finance**, de groote bankiers; **haute nouveauté**, vr., het nieuwste snuffje op modegebied; **haute saison**, vr., het hoogtepunt van het seizoen, het hartje van den zomer, (in badplaatsen, enz.); **haute volée**, vr., de allervoornaamsten; **haut relief**, o., verheven beeldhouwwerk, waarbij de figuren bijna geheel los van den achterwand zijn, (tegenst.: **basrelief**).
- hear!**, Eng., hoort, luistert! (uitroep uit de vergadering als iets gezegd wordt wat bevalt).
- heavyside layer**, Eng. rad., geïoniseerde dampkringslaag, pl.m. 60 K.M. boven de aarde.
- Hebe**, Gr. fabell., de godin der jeugd, schenkster der goden; fig. bevallige schenkster.
- hebraïcus**, Lat., beoefenaar, leeraar d. Hebreeuwse taal.
- hecatombe, hekatombe**, vr. Gr., offer van 100 (of althans van veel) dieren; groote slachting.
- hecto of hekte**, Gr., in samenst.: = honderd
- hectograaf**, vr. Gr., toestel voor geschreven copy te vermenigvuldigen.
- hedonisme**, o. Gr., wijsgeerig stelsel, dat het

- streven naar genot in den ruimsten zin als den eigenlijken inhoud van het leven stelt.
- Hedsjra** of **Hegira**, vr. Ar., de vlucht van Mohammed naar Medina, (15 Juli 622), begin der Turksche jaartelling.
- hegemonie**, vr. Gr., het overwicht van een machtigen staat over zwakkere bondsstaten.
- hei**, in Chin. eigennamen, beteekent: zwart.
- helduk**, m. Hong., licht gewapend Hongaarsch infanterist; Hong. knecht in nationale dracht.
- hektisch**, Gr., teringachtig; uitgeteerd.
- hekwieler**, m. D., stoomschip voor ondiepe tropische rivieren, dat voortbewogen wordt door een rad aan het achterdeel van het vaartuig.
- heli[o]copter**, vr. Fr., vliegtuig, dat loodrecht opstijgen en neerdalen kan.
- Helikon**, m. Gr. (thans Zagori), de muzenberg in Boeëtië, woonplaats van Apollo en de 9 Muzen.
- Helios**, Gr., zonnegod, zon; **heliograaf**, m., toestel om door het opvangen en terugkaatsen der zonnestralen te velde de teekens van het Morse-alfabet over te seinen; **heliogravure**, vr., lichtdruk; **helioscoop**, m. Gr., zonneglas, zonnekijker; **heliotherapie**, vr. Gr., zongeneeswijze; **heliotroop**, naam, dien men, behalve aan de bekende bloem, geeft aan alle planten, die zich naar de zon toewenden.
- helium**, het laatste permanente gas, door prof. Kamerlingh Onnes in 1908 voor 't eerst vloeibaar gemaakt.
- Hellas**, het oude Griekenland; **hellenisme**, o. Gr., Grieksch-Oostersche mengbeschaving in de Staten waarin het rijk van Alexander den Groote uiteengevallen is; **hellenist**, kenner van de Oud-Grieksche taal.

Heller, m. D., voormalige D. koperen munt ter waarde van ong. 0,3 cent.

Heloten, naam der Spartaansche slaven; fig.: slaven; **helotisme**, o., zucht tot onderdrukking.

Helvetië, de oude naam voor Zwitserland (de **Helvetische Republiek**).

hemi (Gr. voorvoegsel) = half; **hemicyclus**, m., halve cirkel; **hemispheer**, vr., halfrond (der aarde, des hemels).

hemorrhoiden, mrv. Lat., aambeien.

henra, vr. Ar., struik, die een in het Oosten veel gebruikt rood toiletkleurmiddel levert.

Henri quatre, Fr., puntbaardje, sik.

henry, rad., eenheid van zelfinductie.

Heptaméron, (verhalen der zeven dagen), bundel novellen, geschreven door Marguerite de Valois, koningin van Navarre (1559).

heptameter, m. Gr., zevenvoetig vers.

heraldiek, vr., wapenkunde; **heraldicus**, kenner der heraldiek; **heraldisch**, tot de heraldiek behoorend; **heraut**, wapenbode, gezant.

herbarium, o. Lat., verzameling gedroogde planten; **herboriseeren**, planten zoeken; **herbivoren**, plantenetende dieren.

herculisch, Lat., van buitengewone lichaamskracht (**Hercules** of Herakles was een Gr. halfgod, beroemd om zijn kracht).

hereditair, Fr., erfelijk; **heriditeit**, vr., erfelijkheid.

heremiet, zie **eremiet**.

heresiarch, m. Gr., aartsketter; **heresle**, vr., dwaalleer, ketterij.

Hermadad, (de **Heilige**), de heilige broederschap, d.i. het inquisitie-gerecht; fig. de politie.

hermaphrodiet, Gr., persoon, die de kenmerken der beide geslachten heeft.

- hermeneutiek**, vr. Gr., uitlegkunde, inz. die van de boeken des Bijbels.
- Hermesstaf**, staf met twee vleugels bovenaan en omgeven door twee ineengestrengelde slangen;
- hermetisch**, luchtdicht.
- heroïsch**, **heroïek**, heldhaftig; **heroïsme**, o., heldenmoed; **heroën** (enk. **heros**), halfgoden, de vergode helden der Oudheid; buitengewoon bekende of talentvolle personen.
- Herostratos**, Griek die, om zijn naam te vereeuwigen, een tempel in brand stak.
- Hertziaansche golven** = elektrische golven (naar den D. geleerde Hertz, gest. in 1894).
- hervorragend**, D., uitstekend, in 't ooglopend, voortreffelijk, voornaam.
- hetae[il]re**, Gr., publieke vrouw der hogere standen in de Grieksche Oudheid. (Sommige hetæren waren beroemd om haar beschaving).
- heterodox**, Gr., onrechtzinnig, kettersch (tegenst.: **orthodox**); **heterodyne reception**, vr. Eng. rad., ontvangst met heterodyne; **heterogeen**, ongelijksoortig, niet bij elkaar hoorend; **heteronomie**, vr. Gr., overheersching door anderen.
- hetman** of **ataman**, Poolsch, Kozakkenaanvoerder.
- hetze**, vr. D., drijfjacht, vervolging, ophitsing.
- heuréka**, Gr. (ook: **eurêka!**), ik heb het gevonden! (uitroep van Archimedes, bij het ontdekken van de wet van het gewichtsverlies der ondergedompelde lichamen; **heuristische methode**, „vindende” leermethode (waarbij de leerling ertoe gebracht wordt zelf de regels te vinden).
- hevea**, Z.-Am. boomsoort, waarvan het melksap, gedroogd, de rubber vormt.
- hexameter**, m. Gr., zesvoetig vers.
- haat**, o., **hiatus**, m. Lat., het op elkaar volgen van

twee klinkers; gaping, leemte.

hibridisch, hibrydisch, tweeslachtig, bastaard, (de muilezel, b.v.); uit twee talen samengesteld (van woorden, luchtballon, b.v.).

hic Rhodus, hic salta! Lat., (lett.: hier is Rhodus, spring hier!), bewijs nu op staanden voet wat gij kunt. (Oorspronkelijk een antwoord aan iemand, die er op pochte op Rhodus een verbazenden sprong te hebben gedaan).

hidalgo, Sp., (lett.: „zoon van iemand”), edelman van lageren rang.

hiërarchie, vr. Gr., de reeks der in rang opklimmende waardigheidsbekleeders (in kerk, leger, staatsbestuur, enz.); priesterheerschappij; **den hiërarchieken weg volgen**, zich tot zijn onmiddellijken chef wenden, die het verzoek weer naar zijn superieur overbrengt, enz.

hiëratisch schrift, priesterschrift i.h. oude Egypte.

hiëroglyphen, de schriftteekens der oude Egyptenaren, fig.: bijna onleesbaar schrift.

high, Eng., hoog; **high church**, de Engelsche staatskerk (Anglicaansche Kerk); **high-frequency amplifier**, m. Eng. rad., hoog-frequent versterker; **high-frequency generator**, m. Eng. rad., hoog-frequentie machine; **high-frequency resistance**, vr. Eng. rad., hoog-frequentie weerstand; **high life**, de groote wereld; **high tension battery**, vr. Eng. rad., plaatspanningbatterij; **high way**, de groote weg; **highwayman**, straat-roover; **in high spirits**, in opgewekte luim; lichtelijk dronken.

hilariteit, vr. Fr., vroolijkheid, algemeen gelach.

hinc illae lacrimae! Lat. (lett.: vandaar die tranen!), dáár wringt de schoen! daar zit de knoop!

- hineininterpretieren**, D., aan gezegden, passages uit geschriften, enz. een beteekenis willen toekennen, die ze niet hebben.
- hint**, Eng., wenk, aanduiding.
- hinterland**, o. D., achterland, het land achter de kust (vooral in de koloniën).
- hintertreppenroman**, m. D., volksroman in afleveringen, slechtste soort lectuur.
- hippique**, Fr., **hippisch**, wat betrekking heeft op paarden; **hippodroom**, o. Gr., de renbaan; het paardenrennen.
- hippocras** of **hypocras**, m. Gr., kruidenwijn.
- histoire**, vr. Fr., geschiedenis; **histoire bataille**, zie **bataille**; **historicus**, Lat., geschiedkundige; **historiograaf**, geschiedschrijver.
- histologie**, vr. Gr., leer der weefsels.
- histrio**, m. Lat., mrv. **histrionen**, tooneelspeler.
- ho**, in Chin. eigennaam, beteekent: waterweg.
- hobbyhorse** of kortweg **hobby**, Eng., stokpaardje.
- hoc genus omne**, Lat., al dat slag menschen.
- hochkonjunktur**, vr. D., samenloop van omstandigheden, waardoor handel en nijverheid tot den hoogst mogelijken bloei komen.
- hockey**, o. Eng., een soort kolfspel.
- hoc volo, sit jubeo**, Lat., dit is mijn wil, zoo beveel ik het.
- hodie mihi cras tibi**, Lat., heden mij, morgen u!
- holiday**, Eng., feestdag, vacantiedag.
- holocaustum**, o. Lat., de centrale verwarming bij de oude Romeinen; brandoffer.
- holografisch**, Gr., eigenhandig geschreven.
- homerisch gelach**, Gr. fabell., daverend gelach.
- home**, o. Eng., huis, tehuis; **home-producten**, **din-gen**, die in het moederland gemaakt worden (tegenst.: **koloniale producten**); **home-rule**, Eng.,

zelfregeering (inz. voor Ierland); **home-spun**, Eng., thuis geweven stof.

Home Office, Eng., ministerie van binnenl. zaken.

homilie, vr. Gr., kanselrede; **homiletiek**, vr. Gr., kanselwelsprekendheid.

homme, Fr., mensch, man; **homme d'affaires**, zaakwaarnemer, zaakgelastigde; **homme de bien**, eerlijk man; **homme d'argent**, geldman; **homme de lettres**, letterkundige.

hom[o]leopathie, vr. Gr., bijzondere geneeswijze, volgens den stelregel: *similia similibus curantur*, (gelijke kwalen worden door gelijke genezen), zoodat men b.v. tegen koorts een middel geeft, dat een gezonde koortsig zou maken.

homo, Lat., mensch; **homo novus**, nieuwe man, d. w. z. nieuwe bekleeder van een ambt, pas in een hooger en stand gekomene; **homo sapiens**, (met rede begaafde) mensch; **homo homini lupus**, de eene mensch is een wolf voor den ander; **homosexueel**, met sexueele neiging voor hetzelfde geslacht; **homo sum, humani nihil a me alienum puto**, ik ben een mensch en acht niet menschelijks mij vreemd (citaat uit Terentius); **homunculus**, menschje; in Goethe's *Faust* een volgens Paracelsus' leer langs scheikundigen weg te vervaardigen mensch.

homo, Gr., voorvoegsel, dat gelijk, hetzelfde beteekent; **homogeen**, van denzelfden aard, één in denkwijze; **homogeniteit**, vr., gelijksoortigheid, overeenstemming; **homologeeren**, de schikking, door een failliet aan zijn schuldeischers aangeboden, gerechtelijk bekrachtigen, verbindend maken; **homologatie**, vr., gerechtelijke bekrachtiging; **homoniem**, Gr., gelijklopend (van woorden); **homoniemen**, o. mrv.,

woorden, die gelijk uitgesproken worden, maar soms in spelling verschillen.

honneur, vr. Fr., eer, **de honneurs waarnemen**, (bij bezoek) de eer des huizes ophouden, de gasten verwelkomen en ontvangen; **honorabel**, eervol, deftig; **honorair ambt**, waar geen bezoldiging aan verbonden is; **honorair lid**, eerelid; **honoreeren**, eeren; betalen, uitbetalen; **ad honorem**, ter eere, eershalve; **ad honores**, wat alleen den titel van het ambt geeft, zonder de functie of de bezoldiging; **honorarium**, o., bezoldiging, meestal voor geestesarbeid (van een schrijver, enz.); **honoris causa**, Lat., eershalve. **honni soit qui mal y pense!** Fr., schande over hem, die er kwaad van denkt! (devies van de Engelsche orde van den Kousenband).

honved, Hongaarsche landweersoldaat.

hooligans, naam der N.-Yorksche bandieten.

hora est, Lat., het is tijd; **hora ruit**, Lat., de tijd vliegt.

horizontaal, waterpas; **horizontale**, Fr., publieke vrouw.

hormat, Mal., eer, achting, hulde, eerbied, ontzag.

horoscoop, Gr., planeetlezer, die iemands lot voorspelt uit den stand der sterren in zijn geboorteuur; die voorspelling zelve.

horreur, vr. Fr., afschuwelijkheid, gruwel; **horresco referens**, Lat., ik ijs al bij het vertellen ervan; **horribel**, afschuwelijk; **horribile dictu**, Lat., ijselijk om te zeggen; **horror vacui**, Lat., de afschuw (der natuur) van het ledige (waaraan men vroeger het opstijgen van het water in een luchtledige buis toeschreef).

hors, Fr., buiten; **hors concours**, Fr., buiten mededinging; **hors de saison**, ontijdig, te onpas; **hors**

d'oeuvre, Fr., iets overtreffigs, bij-, vóórgerecht.
horseguard, Eng., lijfwacht te paard.

horticultuur, vr. Lat., tuinbouw; **hortulanus**, tuinman, opzichter over tuinen; **hortus**, m. (zie ook **botanicus**), academische tuin.

hosanna! Hebr., Heer, help hem! geef hem heil! (Matth. 21 : 9).

hospes Lat., gast, gastheer, waard; **hospitant**, iemand, wien het bij uitzondering vergund is, sommige colleges bij te wonen; **hospitaliteit**, vr. Fr., gastvrijheid, herbergzaamheid; **hospiteeren**, als gast (hospitant) bijwonen of introduceeren; **hospitium**, o., herberg, klooster op den St.-Bernard; gesticht, waarin ouden van dagen of zieke kinderen verpleegd worden.

hospodar, heer, titel der vorsten of landvoogden van Moldavië en Wallachije.

hostie, vr. Lat. (lett.: het offerdier), het avondmaalsbrood, de heilige ouwel, het hoogwaardige in de R.-K. kerk.

hôtelier, Fr., hôtelhouder.

hourî, Ar., paradijsmaagd. (Volgens Mahomed's leer zijn de *houris* eeuwig jonge en schoone vrouwen in het paradijs).

house, o. Eng., huis; **house-boat**, woonschuit; **House of Commons**, het Huis der Gemeenten, het Lagerhuis (= de Tweede Kamer); **House of Lords**, het Huis der Lords, het Hoogerhuis (= de Eerste Kamer).

houwitser, m., kort kanon met hoogen kogelbaan.

how do you do? Eng., hoe maak(t) je, u, het?

Hugenooten, naam der Fransche protestanten.

humaniora, mrv. Lat., de humaniteitsstudiën, d. w. z. de schoone kunsten en wetenschappen, die den mensch tot mensch maken (hiermede wordt

vooral bedoeld de studie der oude (klassieke) talen en schrijvers, als grondslag der beschaving); **humanisme**, o., de wetenschap en het streven der **Humanisten** in den Renaissancetijd, die de oude talen en letterkunde weer in eere brachten; **humaniseeren**, menschelijk(er) maken; **humanitair**, Fr., wat zich bezighoudt met de belangen der menschheid; **humaniteit**, vr., menschelijkheid.

humbug, m. Eng., bedrog (onder fraaie voorwendsels), onzin, larie, windmakerij.

humeraal, vr. Lat., R. K. schoudermantel (van geestelijken).

humiliëren, Fr., vernederen, verootmoedigen.

humoreske, vr. Fr., luimig geschreven verhaaltje; **humorist**, met **humor** (lett. vocht) begaafd persoon; voordrager van grappige liedjes op plaatsen van vermaak.

humus, m. Lat., teelaarde.

Hunnen (Huns), in den laatsten oorlog in de Entente-landen scheldnaam voor de Duitschers.

Hussiet, m., aanhanger van Johannes Huss, de op het concilie van Constanz begin 15de eeuw verbranden ketter.

hybridisch, zie **hibridisch**.

hydr, **hydra**, verfranschte vorm van het Grieksche woord **hudoor**, water, die in vele samengestelde woorden voorkomt; **hydra**, vr. (Gr. fabell.), waterslang, veelhoofdig monster; fig.: een kwaad dat toeneemt, naarmate men het tracht te beteugelen; **hydraat**, scheikundige verbinding van water met metaaloxiden of met een zuur; **hydraulisch**, waterbouwkundig, waterleidend; **hydraulische pers**, pers, welke met behulp van een waterpomp gedreven wordt en

- verbazende kracht kan ontwikkelen; **hydro-aeroplane** of **hydroplane**, vr., watervliegtuig, vliegtuig, dat op het water kan neerstrijken; **hydrodynamiek**, vr., leer der beweging van vloeistoffen, de wetten van haar evenwicht en druk; **hydrographische kaarten**, zeekaarten; **hydrostatiek**, **hydrostatica**, vr., de leer van het evenwicht en de zwaarte der vloeistoffen; **hydrotherapie**, vr., watergeneeskunde; **hydropsie**, vr., waterzucht.
- hygiëne**, vr. Fr., gezondheidsleer (**Hygiea** of **Hygieia**, was bij de Grieken de godin der gezondheid); **hygiënisch**, overeenkomstig de hygiëne.
- hygroscoop**, m. Gr., werktuig om de vochtigheid der lucht af te meten.
- hylokinetisch**, Gr., stofbewegend.
- hymen**, m. Gr., de huwelijksgod; de echt, het huwelijk; **hymen**, o., maagdevlies.
- hymne**, vr. Gr., lofzang, feestlied.
- hyper**, Gr. voorvoegsel: over-, overdreven; **hyperaesthesie**, vr. Gr., overgevoeligheid; **hyperbool**, vr., overdrijving (als redekunstige figuur); kromme lijn, die ontstaat wanneer een vlak een gelijke kegel snijdt, evenwijdig aan de as; **hyperbolisch**, overdrijvend; **Hyperboreeën**, de volkeren in het hooge Noorden.
- hypnos**, m. Gr., slaap; **hypnose**, vr., door een anders wil verwekte slaap; **hypnoticum**, o., slaapmiddel; **hypnotiseeren**, door aanwending van zekere uitwendige middelen in slaap of in een toestand van willoosheid brengen; **hypnotiseur**, die het vermogen heeft dat te doen; **hypnotisme**, o., het geheel der hypnoseverschijnselen.
- hypochonder**, Gr., zwaarmoedig mensch; **hypochondrie**, vr., zwaarmoedigheid; **hypochon-**

drisch, zwaarmoedig.

hypocras, zie **hippocras**.

hypocriet, Gr., huichelaar; schijnheilige; **hypocrisie**, schijnheiligheid.

hypostase, vr. Gr., theologische term om een van de Godheid afgeleid zelfstandig goddelijk wezen aan te duiden.

hypotenusa, vr. Gr.-Lat., schuine zijde van een rechthoekigen driehoek.

hypothecair, Fr., wie of wat recht heeft of geeft van **hypotheek**, (vr.) d.w.z. het recht op een bepaald onroerend goed als waarborg voor betaling; **hypotheekbank**, bank, die gelden verstrekt als **hypotheek**.

hypothese, vr. Gr., veronderstelling; **hypothetisch**, verondersteld, aangenomen.

hysop, vr., in Palestina vaak voorkomende lage plant, aan de bladen en stengels waarvan door de Joden reinigende kracht toegekend werd.

hysterie, vr. Gr., zenuwziekte, inz. met sexueele overgeprikkeldheid; **hysterica**, **hystericus**, lijdster, lijder aan **hysterie**.

I.

ib. of **ibid.** = **ibidem**; **id.** = **idem**; **I. H. S. 1e.** = de drie eerste letters van den griekschen naam Jezus; **2e.** = **in hoc signo (vinces)**, in dit teeken (het kruisteecken) zult gij overwinnen; **3e.** = **Jezus hominum Salvator**, Jezus de Heiland der menschen; **I. N. R. I.** = **Jesus Nazarenius Rex Judaeorum**, Jezus van Nazareth, koning der Joden; **I. p. i.** = **in partibus infidellum**,

- in de landen der ongelooovigen; **I. R.** = **imperator rex**, keizer en koning; **I. R. E.**, Eng. rad., **Institute of Radio Engineers**, maatschappij van radio-technici; **it.** = **item**.
- iatrochemie**, vr. Gr., geneeskundige scheikunde; **iatrophobie**, vr. Gr., vrees voor dokters.
- ibidem**, Lat., aldaar, op dezelfde plaats of bladzij.
- ibls**, de Nijl-reiger, door de oude Egyptenaren als een godheid vereerd.
- ichtyologie**, vr. Gr., kennis der visschen, vischkunde; **ichtyophaag**, Gr., vischetend; **ichtyosaurus**, m. Gr., voorwereldlijke visch-hagedis.
- icoon**, vr. Gr., beeld: heiligenbeeld der Grieksche kerk; **iconodoel**, m. Gr., beeldenvereerder; **iconoclast**, m. Gr., beeldstormer.
- ideaal**, o. Lat., het enkel gedachte; het hoogst volkomene: droombeeld; het hoogste wat men wenscht of bereiken kan; **ideale wereld**, de bovenzinnelijke wereld; **idealiseeren**, tot ideaal maken, iets of iemand ontdoen (in de gedachte) van zijn onvolmaakheden en gebreken; **idealisme**, o., het streven naar idealen; wijsgeerig stelsel, dat de idee het denkbeeld, niet de werkelijkheid, als bron van onze kennis beschouwt (tegenst. **realisme**); **idealist**, iemand die idealen nastreeft; **idealistisch**, naar het **ideale** strevend.
- idée fixe**, o. Fr., waanvoorstelling, die iemand steeds blijft, dwangvoorstelling.
- idem**, Lat., dezelfde, hetzelfde.
- identiek**, **identisch**, Fr., eenerlei, een van wezen, gelijk v. beteekenis; **identificatie**, vr., het vaststellen van iemands identiteit; **identificeeren**, vereenzelvigen; **identiteit**, vr., eenheid van wezen; **iemands identiteit vaststellen**, vaststellen wie hij is.

ideologie, vr. Gr., wetenschap der ideeën; geschiedbeschouwing, die in de ideeën de drijvende kracht der geschiedenis ziet; **ideoloog**, aanhanger dier beschouwingswijze.

id est, Lat. (afgekort **i. e.**), dat is, dat wil zeggen.

idloom, o. Gr., taaleigen, tongval, landspraak;

idiomatisch, wat behoort tot het taaleigen; **idioticon**, o., verzameling van woorden en uitdrukkingen, een bepaalde streek eigen; **idiotisme**, o., stompzinnigheid, gewestelijk (dialect)woord.

idiosyncrasie, vr. Gr., afwijkende eigenaardigheid van sommige individuen ten opzichte van hun gevoelsgebaarwordingen, bijv. afkeer van lekkere geuren, voorliefde voor kwalijk riekende dingen, flauwvallen bij het zien van sommige insecten, enz.

idolaat, Fr., afgodisch; **idolaat van iets zijn**, dol op iets zijn; **idolatrie**, vr. Fr., afgoderij; **idool**, o. Fr., afgodsbeeld, voorwerp van (afgodische) aanbidding.

idus, vr. Lat., bij de oude Romeinen de 15e dag van Maart, Mei, Juli en October en de 13e dag der overige maanden.

idylle, vr. Gr., bekoorlijk tafereeltje uit het huiselijk, land- of herdersleven; **idyllisch**, bekoorlijk, eenvoudig en onschuldig; **idylliseeren**, idyllisch voorstellen.

igloo, Eskimotaal, hut van ijsblokken bij pool-expedities.

ignoble, Fr., slecht, laag, gemeen.

ignoramus, Lat., wij weten niet; **ignorant**, Fr., onwetend; **ignoreeren**, niet weten; doen alsof iets of iemand er niet was.

ikatten, versieringsprocédé voor geweven goederen, in zwang op het eiland Rotti (Oost-Indië).

(Door het omwinden van bepaalde groepen kettingdraden met palmvezels, worden bij het verven bepaalde gedeelten uitgespaard, die dan later weer aan de beurt komen, daarna wordt de inslag aangebracht).

illacos intra muros peccatur et extra, Lat., binnen en buiten de muren van Ilium (Troje) wordt gezondigd, d.w.z. aan beide zijden worden mislagen begaan (citaat uit Horatius' Brieven).

Ilias, m., **Iliade**, vr., heldendicht van Homerus over de belegering van Troje (Ilium); **Ilias post Homerum**, Lat., een Ilias na Homerus, d.w.z. iets overbodigs; **illegaal**, onwettig; **illegaliteit**, toestand van onwettigheid; **illegitiem**, Fr., onwettelijk, buitenechtelijk.

illico, Lat., dadelijk, terstond.

Illuminaten, „Verlichten”, naam der leden van verschillende deïstische genootschappen; **illuminatie**, vr. Fr., verlichting.

illusie, vr. Fr., zinsbedrog, hersenschim, valsche inbeelding; **illusoïr** of **illusorisch**, hersenschimmig; **illusionisme**, o. Fr., de leer, dat al wat de mensch waarneemt niet anders is dan een droombeeld; **illusionist**, aanhanger dier leer; goochelaar.

illustre, Fr., voortreffelijk, beroemd, doorluchtig.

im, Lat. en Fr., voorvoegsel = on.

imaginair, Fr., denkbeeldig, ingebeeld.

imago, o. Lat., het ontwikkelde insect.

imam, Turksch priester en schriftgeleerde: hoofd eener moskee; geestelijk rechter.

imbeciel, Fr., stompzinnig, onnoozel; **imbecillitas**, vr. Lat., stompzinnigheid.

imbrogljo, o. It., verwikkeling, verwarring.

im groszen und ganzen, D., over 't geheel, in 't

algemeen.

imitatie, vr. Fr., nabootsing; **imiteeren**, Fr., nabootsen, navolgen.

immanent, wat in iets anders blijvend aanwezig is, het aankleeft (tegenst.: **transcendent**).

Inmanuël, m. Hebr., (ook **Emanuël**), God (zij) met ons! (Jes. 7:14).

immateriëel, Fr., onstoffelijk, onlichamelijk; **immaterialisme**, o., leer v. h. onstoffelijke der ziel.

immatriculeeren, Fr., op een register inschrijven (speciaal van studenten op de hoogeschool); een stamboeknummer geven; **immatriculatie**, vr., inschrijving, inlijving.

immaturiteit, vr. Fr., onrijpheid; ontijdigheid.

immens[e], Fr., onmetelijk, oneindig; **immensiteit**, vr., oneindigheid; **immensurabel**, onmetelijk.

immigrant, Fr., die uit den vreemde in een land komt wonen, (zie **emigrant**); **immigratie**, vr., het zich nederzetten in een land.

imminent, Fr., wat ophanden is; dreigend; **imminentie**, vr., het dreigen, het ophanden zijn.

immobilia, mrv. Lat., **immobiliën** of **immobilaire goederen**, onroerende goederen (grond, huizen).

immolatie, vr. Fr., offering, slachting.

immoreel, **immoraal**, Fr., onzedelijk; **immoraliteit**, vr., onzedelijkheid.

immortelle, vr. Fr., (lett.: onsterfelijke), stroobloem (omdat haar bladeren niet verwelken).

immuun, Lat., vrijgesteld, niet vatbaar (voor een ziekte); **immunitet**, vr., onvatbaarheid (voor ziekten, enz.); vrijstelling (van belasting, in-kwartiering, enz.); onschendbaarheid (van afgevaardigden, enz.).

imo pectore, Lat., uit den grond van het hart.

impardonnabel, Fr., onvergefelijk.

- impartialiteit**, vr. Fr., onpartijdigheid.
- impasse**, vr. Fr., doodlopende straat; fig. moeilijke positie, waar men niet zonder kleerscheuren uit kan komen.
- impassibel**, Fr., ongevoelig, onbewogen; **impassibiliteit**, vr., ongevoeligheid, onvatbaarheid voor aandoeningen.
- impeccabel**, Fr., onberispelijk, uiterst correct.
- impediment**, o. Lat., hindernis; **impedimenta**, mrv., het reisttuig; de pakkage, de tros van een leger.
- imperatief**, Fr., gebiedende wijs, gebiedend; **imperatief mandaat**, gebiedende opdracht (aan een afgevaardigde om zus of zoo te stemmen); **categorische (moreele) imperatief**, het onvoorwaardelijk zedengebod, ook wel (ironisch): de stok (als tuchtmiddel).
- imperator**, Lat., (Fr. *empereur*), heerscher, keizer; **impératrice**, Fr., keizerin; **imperatorisch**, gebiedend; **imperiaal**, keizerlijk; grootste formaat papier; **imperiëus**, Fr., heerschzuchtig.
- imperiale**, vr., met zitplaatsen voorzien bovenst deel van een omnibus of tram; sik.
- imperialisme**, o., politiek stelsel in Engeland (om de koloniën zoo vast mogelijk aan het moederland te verbinden en het rijk (**imperium**) zoo veel mogelijk uit te breiden); in 't algemeen: op vergrooting van (inz. buiten-Europeesch) gebied gerichte politiek; **imperialist**, m., aanhanger van dat stelsel; **imperium in imperio**, Lat., een staat in den staat; zie ook op **divide**.
- impermeabel**, Fr., waterdicht (van stoffen).
- impersonalia**, mrv. Lat., onpersoonlijke werkwoorden; **impersoneel**, Fr., onpersoonlijk.
- impertinent**, Fr., onbeschaamd, onbehoorlijk; **impertinentie**, vr., onbeschaamdheid.

- imperturbabel**, Fr., onverstoortbaar.
implètet, vr. Fr., goddeloosheid.
implicatie, vr. Fr., in-, verwickeling; **impliceeren**, in zich sluiten, stilzwijgend bevatten; **implicite**, **impliciet**, Lat., wat er bij ingesloten, er stilzwijgend onder begrepen is, (tegenst. **explicite**).
implorant, m. Fr., smeekeling.
imponderabel, onweegbaar; **imponderabiliën**, mrv. Lat., onweegbare dingen (licht, warmte, fig. ook: stemmingen, wier invloed men niet berekenen kan).
imponeren, Lat., indruk maken, zich doen gelden; eerbied, gehoorzaamheid afdwingen.
impopulair, Fr., niet in den smaak van het volk vallend, niet door het volk bemind; **impopulariteit**, vr., het impopulair zijn.
import, m. Lat., invoer; **importeeren**, invoeren; **importeur**, handelaar, die invoert.
importun, Fr., ongelegen, lastig, bezwaarlijk; die ongelegen komt; **importuneeren**, lastig vallen, ongelegen komen; **importuniteit**, vr., het ongelegen komen, het lastig zijn.
imposant, Fr., wat **imponeert**; indrukwekkend.
impost, **impôt**, m. Fr., belasting, accijns.
imposture, vr. Fr., bedrog, laster, veinzerij.
impotent, Fr., onvermogen, onmachtig (vooral op sexueel gebied); **impotentie**, vr., onmacht, het niet in staat zijn om voort te telen.
imprecatie, vr. Fr., verwensching, vloek.
impregneeren, Fr., laten doortrekken, doorweeken.
impressario, It., ondernemer van opera's, van kunstreizen met bekende kunstenaars, enz.
impressie, vr. Fr., indruk; **impressibel**, ontvanke-lijk voor indrukken; **impressief**, indrukwekkend; **impressionisten**, school van schilders, die hun

- kracht vooral zoeken in de onmiddellijke weergave van den indruk die het onderwerp op hen maakte; **imprimatur**, o. Lat., het worde afgedrukt; verlof tot afdrukken; **imprimé**, o. Fr., gedrukt stuk, drukwerk.
- improductief**, Fr., niet voortbrengend, onvruchtbaar; niet winstgevend.
- impromptu**, o. Fr., voor de vuist gemaakt gedicht of muziekstuk; inderhaast voorbereid feest.
- improvement**, Eng., verbetering, vooruitgang.
- improvisatie**, vr. Fr., voor de vuist uitgesproken (geïmproviseerde) redevoering of gedicht; **improvisator**, die voor de vuist spreekt of dicht.
- impuberteit**, vr. Fr., onhuwbaarheid; minderjarigheid.
- impudent**, Fr., schaamteloos, zedeloos.
- impuls**, m. Fr., **impulsie**, vr., aandrif, prikkel, aansporing, eerste stoot; **impulsief**, wat aandrijft, prikkelt, enz.; eigenschap van steeds aan zijn impulsies toe te geven.
- imputeeren**, Fr., toerekenen, ten laste leggen, aanwrijven; **imputatie**, vr., toerekening, aantijging, ten laste legging; met **imputatie** van het vóórarrest: met in mindering bringing ervan.
- in**, Lat. en Fr., voorvoegsel = on.
- in abstracto**, Lat., op zichzelf beschouwd (tegenst. **in concreto**).
- inacceptabel**, Fr., onaannemelijk.
- inaccessibel**, Fr., ontoegankelijk.
- inactief**, Fr., werkeloos, in rust, buiten dienst.
- inadaequaat**, Lat., onevenredig; niet passend.
- in aeternum**, Lat., voor eeuwig, in eeuwigheid.
- in a hurry**, Eng., in de gauwigheid, zonder dat men tijd tot nadenken heeft.
- inallënel**, Fr., onvervreemdbaar.

in anima vili, Lat., op een laag schepsel (een
dier), b.v.: een proef met een nieuw genees-
middel eerst in *anima vili* doen.

inanitie, vr. Lat., krachteloosheid door gebrek
aan voedsel, uitputting.

in a nutshell, Eng., in een notedop, dus: in zeer
beknopten vorm.

inapitude, vr. Fr., ongeschiktheid, onbekwaamheid.

in articulo mortis, Lat., in het stervensuur.

inauguratie, vr. Lat., plechtige opening, plechtige
installatie (van een hoogleeraar); **inaugureele**
dissertatie, vr., geleerde verhandeling, die men
moet schrijven en verdedigen om een graad te
verwerven aan een hoogeschool; **inaugureele**
rede, redevoering van een hoogleeraar bij het
aanvaarden van zijn ambt; (**inauguraal** is beter
dan **inaugureel**); **inaugureeren**, plechtig beves-
tigen, inwijden.

in blanco, Lat., wit, onbeschreven, oningevuld.

in bonis, Lat., goed bij kas, in goeden doen; **in**
bonam partem, ten goede.

incandescentie, vr. Fr., het witgloeiend (**incandes-**
cent) zijn.

incapabel, Fr., onbekwaam, ongeschikt, onmach-
tig; **incapaciteit**, vr., onbekwaamheid.

incarnaat, Fr., vleeschrood; **incarnatie**, vr.,
vleesch- of menschwording (van Christus); be-
lichaming; **incarneeren**, belichamen.

Inca, zie **Inka**.

incasseeren, Fr., innen, geld ophalen; **incasso**, It.,
inning, te innen post, (mrv.: **incassi**).

in casu, Lat., in dit geval.

in cauda venenum, Lat., in de staart het vergif,
fig. de hatelijkheid, aanval aan het slot.

incest(us), m. Lat., bloedschande; **incestueus**, Fr.,

- bloedschennig.
inch, Eng. duim (= 2 1/2 c.M.).
incident, o. Fr., voorval, bijkomend iets, toeval;
incidenteel, terloops.
incineratie, vr. Lat., verassing (inz. van lijken).
incitatie, vr. Fr., aansporing, opruiing, ophitsing.
inclinatie, vr. Fr., helling, neiging; toeneiging,
 liefde; **inclineeren**, hellen, neigen tot.
includeeren, Lat., insluiten, in zich sluiten, bevat-
 ten; **inclus** of **inclusief**, Fr., ingesloten, met in-
 begrip van; **inclusum**, o., het ingeslotene, de
 bijlage.
incognito, Lat., onder een anderen naam; het in-
 cognito bewaren (bij reizen van vorste-
 lijke personen), onder een anderen naam door-
 gaan om zich aan eerbewijzen, enz. te ont-
 trekken.
incoherent, Fr., onsamenhangend; **incoherentie**,
 vr., gebrek aan samenhang.
income-tax, Eng., belasting op het inkomen.
incommensurabel, Fr., onmeetbaar.
incommodeeren, Fr., lastig zijn of maken; **incom-
 moditeit**, vr., last, ongemak, ongerief.
incomparabel, Fr., onvergelykelyk.
incompatibel, Fr., onvereenigbaar, niet kunnend
 samengaan met; **incompatibiliteit**, vr., onver-
 eenigbaar; **incompatibilité d'humeur**, Fr., het
 niet bij elkaar passen van twee karakters (in
 het huwelyk).
incompetent, Fr., onbevoegd, onbekwaam; **in-
 competentie**, vr., onbevoegdheid.
incomplete, Fr., onvolledig; tekort.
inconcillabel, Fr., onvereenigbaar, onverzoenlijk.
in concreto, Lat., in een bepaald geval, in de
 werkelijkheid.

- in confesso**, Lat., erkend, toegegeven.
incongruitelt, vr. Fr., ongepastheid, onbehoorlijkheid.
inconsequent, Fr., aan zichzelf ongelijk, aan zijn beginselen ontrouw; **inconsequentie**, vr., strijdigheid met eigen beginselen, het zichzelf niet gelijk blijven.
inconsolabel, Fr., ontroostbaar.
inconstant, Fr., onbestendig, veranderlijk.
inconstitutioneel, Fr., ongrondwettig, met de grondwet in strijd.
inconvenient, o. Fr., zwaarigheid, last, hinder; **inconvenientie**, vr., onwettigheid.
incorporatie, vr. Fr., opneming, inlijving; **in corpore**, Lat., gezamenlijk; **incorporeeren**, inlijven.
incorrect, Fr., onnauwkeurig, onbehoorlijk.
incourant, Fr., niet gangbaar; zonder aftrek; **incourante fondsen**, effecten, die niet op de dagelijksche beursnoteering voorkomen.
incrimineeren, Fr., van een misdaad beschuldigen, als strafbaar beschouwen en vervolgen.
incroyable, Fr., ongelooflijk; m., modegek uit den tijd van het Directoire (1795—1799).
incrusteren, Fr., met een kalkachtige korst bedekken; met steen, marmer of metaal inleggen; **incrustatie**, vr., omkorsting met een steenachtige zelfstandigheid; ingelegd werk.
incubatie-tijdperk, Lat., tijd, die verloopt van de besmetting tot het uitbreken eener infectieziekte; zwangerschapsperiode; **incubus**, m. Lat., nachtduivel, booze geest (die volgens vroeger bijgeloof 's nachts de vrouwen kwam beslapen), kabouter.
incunabel, (mrv. *incunabula*), vr. Lat., wiegedruk, boek dat tusschen 1453 en 1556 gedrukt is.

in curia, vr. Lat., in den raad, voor het gerecht.
incurie, vr. Fr., zorgeloosheid.
incursie, vr. Fr., vijandelijke inval, strooptocht.
indecent, Fr., onwelvoegelijk, oneerbaar; **indecentie**, vr., onwelvoegelijkheid.
indeed, Eng., inderdaad.
inde irae (et lacrimae), Lat., vandaar de toorn (en de tranen) (citaat uit Juvenalis).
indelaat, Fr., niet fijngevoelig; **indelicatesse**, vr., verzachtend voor: oneerlijkheid.
indemniteit, vr. Fr., schadeloosstelling, vergoeding; **indemniteitsbill**, in Engeland; wet tot goedkeuring door het Parlement van buiten zijn medekennis door de regeering verrichte daden.
independent, Fr., onafhankelijk; **independenten**, Eng., protestanten buiten de staatskerk.
index, m. Lat., register, inhoudsopgaaf, bladwijzer; **Index (librorum prohibitorum)**, de lijst der door de R.-K. kerk verboden boeken.
in deposito, zie **a deposito**.
indicateur, m. Fr., spoorwegboekje; reisgids; **indicatie**, vr. Fr., aanduiding, aanwijzing; **indicatief**, m., aantoonende wijs; **indicium**, (mrv.: **indiciën**), o. Lat., **indice**, vr. Fr., grond van vermoeden, vingerwijzing; **indictie**, vr. Lat., periode van 15 jaar, te beginnen 1 j. v. Chr.
indifferentisme, o. Fr., onverschilligheid inz. in geloofszaken.
indigent, Lat., behoeftig; **indigentie**, vr., gebrek.
indigest, Lat., moeilijk verteerbaar; **indigestie**, storing in de spijsvertering.
indirect, Fr., niet rechtstreeksch; **indirecte belastingen**, accijnzen, invoerrechten, enz.
indisciplinair, Fr., tegen de tucht, tuchteloos.
indiscreet, Fr., onbescheiden; **indiscretie**, vr., on-

bescheidenheid.

indisponeeren, Fr., ontstemmen, vertoornen.

individu, o. Lat., een-, enkeling, kerel, vent; **individualiseeren**, als op zichzelf staand beschouwen; **individualisme**, o., het stellen van de rechten van het individu boven die der gemeenschap; **individualist**, m., belijder van het individualisme, die zijn eigen weg gaat, ongeschikt voor het vereenigingsleven; **individualiteit**, vr., persoonlijkheid; karakter; **individueel**, afzonderlijk, ieder op zichzelf.

indolent, Fr., ongevoelig, loom, traag, lusteloos; **indolentie**, vr., lusteloosheid, enz.

indoloog, kenner van Indië; iemand, die studeert voor Ind. ambtenaar.

in dorso, Lat., op de achterzijde (v. wissels, enz.).

in dubio, Lat., in twijfel; **in dubiis abstine**, in twijfel onthoud u.

inductance coil, vr. Eng., rad., smoorspoel.

inductie, vr. Lat., gevolgtrekking, besluit, inleiding van het bijzondere tot het algemeene (tegenst. **deductie**); scheiding van positieve en negatieve electriciteit in een geleider door er een electrisch lichaam bij te brengen; **inductieve methode**, de algem. regel afleidend uit de gevallen.

in dulce júbilo, Lat., in zoeten jubel; onbezorgd.

indulgent, Fr., toegeeflijk, verdraagzaam; **indulgentie**, vr., toegevendheid, zachtzinnigheid.

in duodecimo, Lat., boekformaat (het vel in twaalfen); in zakformaat, in miniatuur.

in duplo, Lat., in dubbel, in twee afschriften.

industrialiseeren, Fr., (er) nijverheidsondernemingen vestigen; **industrie**, vr. Fr., nijverheid; **industriëel**, fabrikant; **industrie-school**, huishoud-

- en handwerkschool.
- in effigie**, Lat., in beeld (oudt., in effigie terechtgesteld, d.w.z. een pop of beeld, den veroordeelde voorstellend, werd verbrand).
- inept**, Fr., zot, dwaas; **ineptie**, vr. Fr., zothed.
- inert**, Fr., traag, vadsig; **inertie**, vr., traagheid; de eigenschap van lichamen om te volharden in een toestand van rust of van beweging.
- inexcusabel**, Fr., onverschoonbaar.
- inexpressibles**, mrv. Eng. (lett.: onuitsprekelijken), in Engeland wel gebruikt voor: broek.
- in extenso**, Lat., volledig, in zijn geheel.
- in extremis**, Lat., in het stervensuur.
- infaam**, Fr., eerloos, schandelijk; **infamie**, vr., eerloosheid, laagheid.
- infant(e)**, prins(es) in Spanje of Portugal.
- infect**, Fr., besmet; verpest; **infecteeren**, besmetten, aansteken; **infectie**, vr., besmetting.
- inferieur**, Fr., ondergeschikt; van slechte kwaliteit; **inferioriteit**, vr., ondergeschiktheid; minderwaardigheid.
- infernaal**, Fr., helsch, duivelsch.
- infertiel**, Fr., onvruchtbaar.
- infiltratie**, vr. Fr., doorzijing, doorsijpeling, langzame indringing; **infiltreren**, doorzijken, enz.
- infinietief**, m. Lat., onbepaalde wijs.
- infirmierie**, vr. Fr., (militair) hospitaal.
- in flagranti (delicto)**, Lat., op heeterdaad.
- inflammatie**, vr. Fr., ontsteking.
- inflatie**, vr. Fr., opzwellling; te groote toename van het in omloop zijnde geld en der credietmiddelen, waarvan duurte een gevolg is.
- influenceeren**, Fr., invloed uitoefenen op.
- influenza**, vr. It., griep, epidemische koorts.
- influxus idealis**, m. Lat., de voorbeschikte harmo-

- nie tusschen het bewustzijn der monaden (tegenst. **influxus physicus**, krachtsinwerking der dingen op het waarnemend bewustzijn).
- in folio**, Lat., formaat van 4 bladz. uit een vel.
- in foro**, Lat., voor het gerecht.
- infra**, Lat., beneden, onder; **infra dignitatum**, beneden (iemand's) waardigheid.
- infractie**, vr. Fr., inbreuk, schending.
- infralapsariërs**, Lat., Calvinisten, welke meenen dat de menschheid eerst vervloekt werd na Adam's val (tegenst.: **supralapsariërs**).
- in fraudem legis (handelen)**, Lat., tot schade der wet handelen, de wet ontduiken.
- in full dress**, Eng., in galagewaad.
- infusiediertjes**, of **infusoria**, o. mrv. Lat., afgietseldiertjes, klasse van **micro-organismen** met bepaalde kenmerken.
- ingenieus**, Fr., vernuftig, scherpzinnig.
- ingénue**, vr. (toon.), rol v. argeloos jong meisje.
- ingrediënten**, Lat., bestanddeelen v. d. bereiding.
- inhaber**, D. (van een firma), de persoon, welke onder den firma-naam handelt.
- inhaerent**, of **inherent**, Lat., aanhangend, bijbehoorend, onafscheidelijk, aanklevend.
- inhalatie-apparaat**, Fr., inademingstoestel (voor het toedienen van geneesmiddelen in dampvorm); **inhaleeren**, inademen, ook b. h. rooken.
- in hoc signo vinces!** Lat., in dit teeken (in het teeken des kruises) zult gij overwinnen!
- in honorem**, Lat., ter eere.
- inhumaan**, Fr., onmenschelijk.
- in hülle und fülle**, D., in overvloed, bij de vleet.
- initialen**, Lat., beginletters; **initiatie**, vr., inwijding; **initiatief**, o., het geven van den eersten stoot, het voorstellen van een wet door Twee-

- de-Kamerleden; **initieeren**, inwijden, inleiden.
injectie, vr. Fr., inspuiting; **injector**, m. Lat., voedingspomp van een stoommachine.
injunctie, vr. Fr., gebod, bevel.
Inka, naam van het oude heerschergeslacht van Peru (de laatste verloor in 1533 zijn rijk en zijn leven door de Spanjaarden).
in loco, Lat., op de plaats.
in magnis voluisse sat est, Lat., in groote dingen is het genoeg gewild te hebben.
in majorem Dei gloriam, Lat., ter meerdere eere
in margine, Lat., a. d. rand, in de marge. [Gods.
in matter of commerce the fault of the Dutch is giving too little and asking too much, Eng., in handelszaken is het gebrek der Hollanders dat zij te weinig geven en teveel vragen.
in medias res, Lat., in het midden der dingen; zonder voorafpraak; met de deur in huis (valen); **in medio virtus**, Lat., de deugd ligt in het midden, in het houden van den middenweg.
in memoriam, Lat., ter gedachtenis.
in mora, Lat., in gebreke, ten achter.
in natura, Lat., in voortbrengselen der natuur (dus niet in geld); **in naturalibus**, in natuurlijken toestand, naakt.
in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas, Lat.: eenheid i. h. noodige, vrijheid i. h. twijfelachtige, in alles de christ. liefde.
in nomine, Lat., in, uit naam, (van): **in nomine Dei (Domini)**, in naam van God (des Heeren).
in no time, Eng., „in geen tijd”, in een oogenblik.
innovatie, vr. Fr., het invoeren van iets nieuws;
innoveeren, nieuwigheden invoeren.
in nuce, Lat., „in een noot”, in 't klein, in kiem.
in octavo, boekformaat (het vel in achten).

- inoculatie**, vr. Lat., inenting; **inoculeeren**, inenten.
inodore, Fr., reukeloos; W. C.
inoffensief, Fr., onschadelijk, geen kwaad doend.
inofficieleus, Fr., niet van de regeering of van het bestuur uitgaand.
inopportuum, Fr., ongeschikt, niet van pas.
in optima forma, Lat., in den besten vorm.
in originali, Lat., in het oorspronkelijke.
in pace, Lat., in vrede; ook: kloostergevangenis.
in parenthese, Lat., tussch. 2 haakjes, terloops.
in partibus (infidelium), Lat., in het land (der ongeloovigen); een bisschop in partibus, wiens zetel heet te zijn in een streek, waar geen bisdom meer is of nog niet is.
in patria, Lat., in het vaderland.
in perpetuam (rei) memoriam, Lat., tot een eeuwige gedachtenis (der zaak).
in petto (houden), It., in de borst (houden), er niet aanstonds mee voor den dag komen, achterbaks houden; bewaren, te goed houden.
in plano, Lat., in ongevouwen vellen.
in pleno, Lat., voltallig, in volle vergadering.
in pontificaal, in pontificalibus, Lat., in bisschoppelijk gewaad, in ambts- of feestgewaad.
in promptu, Lat., in gereedheid, bij de hand; zie **impromptu**.
in puncto, Lat., wat betreft, ten opzichte van.
in quarto (4°), Lat., in viereen gevouwen vel, boek van dat formaat.
inquisiet, Lat., beschuldigde, die verhoord moet worden; **inquisiteur**, ketterrechter; **Inquisitie**, vr., middeleeuwsch kettergerecht; **inquisito-riaal**, wat behoort of past bij de Inquisitie.
I. N. R. I. = **Jesus Nazarenus Rex Judaeorum**, Jezus van Nazareth, koning der Joden.

- inrigged**, Eng., van een giek, waarvan de dollen op de boorden staan.
- insanie**, vr. Fr., krankzinnigheid, waanzin; **insanae mentis**, Lat., krankzinnig.
- in sano sensu**, Lat., in goeden zin.
- in saecula saeculorum**, Lat., in alle eeuwigheid.
- insatiebel**, vr. Fr., onverzadiglijk.
- insceneeren**, een stuk voor het tooneel in orde maken; in elkaar zetten; ook: **ensceneeren**.
- inscriptie**, vr. Fr., opschrift, inz. op steen.
- insectivoor**, Lat., insectenetend dier.
- inseparabel**, Fr., onafscheidelijk.
- inseeraat**, o. Lat., wat ingevoegd wordt; aankondiging i. e. krant; **inserat**, o. D., advertentie.
- insider**, Eng., iemand, die toegang heeft tot een besloten gezelschap, die goed op de hoogte is van een onderneming, enz. (tegenst.: **outsider**).
- insigne**, o. Fr., kenteeken, eereteeken.
- insinuatie**, vr. Fr., aantijging, zijdelingsche aanduiding; **insinueeren**, bedekt te kennen geven.
- insipide**, Fr., laf, smakeloos, flauw.
- insisteeren**, Fr., aandringen, nadruk leggen op.
- insociabel**, Fr., ongezellig, ongeschikt v/d omgang.
- insolatie**, vr. Fr., de zonnestraling; het blootstellen aan de zonnestralen; zonnesteeek.
- insolent**, Fr., verwaten, lomp, onbeschaamd; **insolentie**, vr., verwatenheid, enz.
- insolvabel**, **insolvent**, Fr., niet in staat te betalen; **insolvente boedel**, meer schukken dan baten.
- in spe**, Lat., in hope, toekomstig.
- iuspiciënt**, m. Lat., de beambte, die in den schouwburg zorgt voor al de voorwerpen, bij de voorstelling noodig, voor den gang v. h. spel, enz.
- inspiratie**, vr. Fr., ingeving, bezieling; **inspireeren**, bezielen.

- in spiritualibus**, Lat., in geestelijke zaken.
- installatie**, vr. Fr., plechtige bevestiging in een ambt, het zich inrichten in een huis, het vestigen van een zaak; het aanleggen; **installeeren**.
- instantané**, m. Fr., wat slechts een oogenblik (Fr. **instant**) duurt; momentopname.
- instantelijk** (Lat. **instanter**), met aandrang, nadruk.
- instantie**, vr. Fr. (rechtsterm), aanleg, rechtbank; **in eerste instantie**, voor de eerste (laagste) rechtbank, waarbij de zaak aanhangig gemaakt wordt; **alle instantiën doorloopen**, telkens hooger beroep aantekenen, tot dat de zaak voor het hoogste gerechtshof dient.
- instar omnium**, Lat., net als iedereen.
- in statu quo**, Lat., in den toestand, waarin de zaak tot dusver was; **in statu quo ante**, in den toestand van vroeger (van vóór den oorlog, b.v.).
- instigatie**, vr. Lat., aanstichting, aansporing.
- instinct**, o. Fr., aandrif, natuurlijke neiging; **instinctief**, instinctmatig.
- institutie**, vr. Fr., instelling; **instituteur**, kostschoolhouder; **instituut**, o., instelling, kostschool.
- instructie**, vr. Fr., onderzoek in strafzaken; handleiding, voorschrift; **instructief**, leerrijk; **instructeur**, drillmeester; **instrueeren**, een voorschrift geven; de behandeling (van een rechtszaak) voorbereiden.
- instrumentaal**, Fr., door instrumenten voortgebracht (tegenst.: **vocaal**); **instrumenteeren**, arrangeeren voor verschillende instrumenten.
- insubordinatie**, vr. Fr., ongehoorzaamheid aan, verzet tegenover meerderen.
- insula**, vr. Lat., eiland; **insulair**, Fr., de eilanden betreffende; **Insulinde**, eilandenwereld (naam

voor Ned. Oost-Indië).

insuffisant, Fr., onvoldoende.

insupportabel, Fr., onuitstaanbaar.

insurance, vr. Eng., verzekering (tegen brand bv.)

insurgent, Fr., oproerling, mouter; **insurrectie**, vr., gewapende opstand.

in suspenso, Lat., zwevend, nog onbeslist.

intact, Fr., ongeschonden, onaangeroerd.

integer, Lat., geheel, onbesproken, onkreukbaar;

integraal, wat een geheel uitmaakt, volledig, alzijdig; **integraal-rekening**, rekenmethode, die de betrekking tusschen twee grootheden leert vinden, wanneer een betrekking tusschen de **differentialen** dier grootheden gegeven is; **integralen**, onaflosbare $2\frac{1}{2}$ pCt. obligaties der Ned. staatsschuld; **integreerend deel**, onmisbaar bestanddeel; **integriteit**, vr., rechtschapenheid, onkreukbaarheid, onbesprokenheid; volledigheid.

intellect, o. Fr., verstand, kenvermogen; **intellectueel**, verstandelijk, geestelijk; **intellectueelen**, verstandsmenschen; menschen die belang stellen in geestelijke dingen, ook wel: ontwikkelde menschen; **intelligent**, schrander; **intelligentie**, vr., verstand, doorzicht, schranderheid, verstandhouding; (in de taal der spiritisten beteekent „een intelligentie” wel: een geest); **intelligibel**, wat begrepen kan worden; wat alleen door denken, niet langs empirischen weg gekend kan worden; **de intelligible wereld**, de bovenzinnelijke wereld; de wereld der ideeën.

intendance, vr. Fr., beheer over het onderhoud der troepen; **intendant**, officier, daarmee belast; rentmeester.

intens, **intensief**, Fr., hevig, krachtig, innerlijk (tegenst. **extensief**); **intensieve cultuur**, bebou-

- wing op wetenschappelijke grondslagen om een maximum opbrengst te verkrijgen; **intensiteit**, vr., innerlijke kracht.
- intentie**, vr. Fr., bedoeling, oogmerk.
- inter**, Lat., tusschen, onder, gedurende.
- inter arma silent leges**, Lat., bij de wapenen zwijgen de wetten (in oorlogstijd gaat geweld boven recht).
- intercalatie**, vr. Lat., tusschenvoeging, inlassching; **intercaleeren**, inlasschen.
- intercedeeren**, Fr., tusschenbeide komen; bemiddelen; **intercessie**, vr., tusschenkomst.
- intercommunaal**, Fr., tusschen verschillende gemeenten onderling.
- intercurrent**, tusschenbeide komend, ongeregeld.
- interdict**, o. Lat., groote kerkelijke ban over een heele streek of land; **interdictie**, vr., verbod.
- interferentie**, vr. Fr., gelijktijdige werking van twee elkaar opheffende of versterkende bewegingen; inwerking van stralen op elkaar bij 't samentreffen; fig. tusschenkomst, inmenging.
- intergeëllieerd**, tusschen verbonden onderling.
- interieur**, o. Fr., het inwendige; het binnenhuis.
- interim**, Lat., voorloopige waarneming, regeling; **interimair**, voorloopig; **interimdividend**, voorloopig dividend (dat uitgekeerd wordt vóór het boekjaar afgesloten is); **ad interim**, z. a.
- interjectie**, vr. Lat., tusschenwerpsel.
- interlinie**, vr. Lat., ruimte tusschen twee regels.
- interlocaal**, zie **intercommunaal**.
- interlocuteur**, Fr., degeen, met wien men spreekt; **interlocutoir vonnis**, vonnis over een bijkomstige zaak, doch niet over de hoofdzaak.
- interludium**, o. Lat., tusschenspel.
- intermediair**, o. Fr., tusschenkomst, bemiddeling.

intermezzo, o. It., tusschenspel; voorval, dat den loop van iets, bv. een verhaal afbreekt.

intermitteerend, bij tusschenpoozen stokkend of wegblijvend.

intern, Fr., inwonend; **interne**, kostleerling; inwonend ambtenaar of bediende; (tegenst.: **externe**); **internaat**, o., kostschool; het inwonen; **interneeren**, een gedwongen woonplaats aanwijzen (op staatkundig gevaarlijk geachte personen toegepast); **internist**, m., geneesheer voor de ziekte van inwendige organen; **internal resistance**, Eng. rad., inwendige weerstand.

internationaal, Fr., tusschen de volkeren onderling; **de Internationale**, vereeniging van beroeps-genooten, inz. van arbeiders over de geheele wereld; revolutionnair lied.

inter nos, Lat., onder ons.

internuntiatuur, vr. Lat., ambt van **internuntius**, pauselijk gezant van den tweeden rang; oudt. Oostenrijksch gezant te Constantinopel.

interoceanisch, Fr., tusschen twee oceanen.

interpellatie, vr. Fr., vraag door een lid der Staten-Generaal tijdens de zitting tot de regeering gericht; **interpellant**, hij die interpeleert; **interpelleeren**, vragen stellen; aanmanen.

interpolatie, vr. Lat., inlassching of tusschenvoeging in een oorspronkelijken tekst tot verklaring of als vervalsching; in de wiskunde: invoegen van termen in een reeks.

interpretatie, vr. Fr., uitlegging; **interpreteeren**, uitleggen, verklaren.

interpunctie, vr. Fr., plaatsing der leesteevens.

interregionaal, Fr., tusschen verschillende landstreken onderling.

Interregnum, o. Lat., tusschenregeering, periode

- in de geschiedenis van Duitschland, waarin er feitelijk geen keizer was (1254—1273).
- interrumpeeren**, Lat., in de rede vallen, onderbreken; **interruptie**, vr., onderbreking.
- interstellair**, Lat., tusschen de sterren.
- interval**, o. Fr., tusschenruimte, tusschenpoos; **intervalla lucida**, mrv. Lat., heldere oogenblikken (bij krankzinnigen).
- intervenleëren**, Fr., tusschen beide komen; **interventie**, vr. Fr., bemiddeling, tusschenkomst.
- interview**, o. Eng., persgesprek, waarbij een verslaggever van een blad (de **interviewer**) de meeningen, inzichten, enz. van eenig bekend persoon verneemt om die te publiceeren; **interviewen**, zulk een gesprek voeren.
- intestaat**, m. Lat., die zonder testament gestorven is; bijv. nmw. die ook zonder testament gerechtigd is te erven.
- nt[h]ronisatie**, vr. Lat., plechtige aanvaarding van een hoog geestelijk ambt (van bisschop af).
- ntimatie**, vr. Lat., gerechtelijke aanzegging; **intimeeren**, Lat., dagvaarden.
- ntimidatie**, vr. Fr., vreesaanjaging; **intimideeren**.
- ntimus**, m. Lat., boezemvriend.
- ntolerabel**, Fr., onuitstaanbaar, onduldbaar; **intolerant**, onverdraagzaam; **intolerantie**, vr., onverdraagzaamheid.
- ntonatie**, vr. Fr., toonaangeving, stembuiging; **intoneeren**, inzetten, den toon aangeven.
- n toto**, Lat., over het algemeen.
- ntoxicatie**, vr. Lat., vergiftiging, bedwelming.
- ntra**, Lat., binnen; **intra muros**, binnen de muren (der stad); fig.: in het geheim, zonder getuigen, **intra muros et extra**, zie op **Iliacos**.
- ntransige(a)nt**, Fr., onverzoenlijk.

- intransitief**, Fr., onovergankelijk (werkwoord, dat geen lijdend voorwerp bij zich kan hebben).
- intrigant**, Fr., persoon, die **intrigeert**, kuilt, met slinksche streken omgaat; (**intrigeeeren** beteekent ook: de nieuwsgierigheid opwekken); **intrigue**, vr., gekuip; geheime liefdesbetrekking; verwikkeling in een tooneelspel.
- intrinsiek**, Lat., innerlijk, wezenlijk.
- in triplo**, Lat., in drie exemplaren.
- introduceeren**, Lat., binnenleiden, toegang verschaffen, insteken; **introdactie**, vr., toegang, verkregen door tusschenkomst van een ander.
- introitus**, m. Lat., R.-K., ingang, inleiding der mis.
- introspectie**, vr. Lat., inzicht, onderzoek van binnen, zelfbeschouwing; **introspectief**, zelfbeschouwend.
- introversie**, vr. Fr., naar binnen gekeerdheid.
- intuïtie**, vr. Fr., ingeving, innerlijke aanschouwing, de gave van iets te weten of te kennen zonder het te voren vernomen of geleerd te hebben;
- intuïtief**, (als) door ingeving.
- inundatie**, vr. Fr., overstroming; **inundeeren**, onder water zetten.
- in usum**, Lat., ten gebruike; **in usum Delphini**, zie **ad usum Delphini**.
- invalidatie**, vr. Fr., ongeldig verklaring; **invaliditeit**, vr., zwakte, ongeschiktheid voor arbeid.
- invasie**, vr. Fr., vijandelijke inval.
- invectief**, o. Fr., scheldwoord.
- inventaris**, m. Lat., lijst der aanwezige goederen, boedelbeschrijving; **inventarisatie**, vr., het opmaken van zulk een lijst (**inventariseeren**).
- in verba magistri (jurare)**, bij het woord des meesters (zweren).
- inversie**, vr. Fr., omkeering, woord- of letterver-

- plaatsing, bijzin in den vorm v. e. hoofdzin;
invertlicht, **invertbrander**, naar onder brandend licht; brander daarvoor.
invertebrata, o. mrv. Lat., ongewervelde dieren.
inverted L aerial, Eng. rad., omgekeerde L-antenne.
investituur, vr., beleening, bevestiging in hun ambt van (tegenw. alleen de lagere) geestelijken; **investituurstrijd**, de strijd tusschen de D. keizers en de pausen over de investituur der bisschoppen en abten.
invetereeren, Lat., inwortelen, verouderen (v. e. kwaal).
in vino veritas, Lat., in den wijn de waarheid, d.i. dronken menschen spreken de waarheid.
inviolabel, Fr., onschendbaar.
inviteeren, Fr., uitnoodigen; **invitatie**, vr., uitnoodiging.
invocatie, vr. Lat., aanroeping.
in voce, Lat., bij, op het woord.
ionen, mrv. Gr., de kleinste deeltjes, waarin een stof door electrolyse (z.a.) wordt ontbonden; **ioniseeren**, door electrolyse in positieve en negatieve ionen ontbinden.
io vivat! Lat., hoera, hij leve!, aanvangswoorden en naam van een bekend studentenlied.
ipse, Lat., zelf; **ipse dixit**, hij (de meester, Pythagoras) heeft het zelf gezegd; **ipse fecit**, hij heeft het zelf gemaakt; **ipso facto**, door het feit zelf; **ipso jure**, door het recht zelf, van
iradé, vr. T., besluit van den sultan. [rechtswege.
ira furor brevis est, Lat., toorn is een korte razernij, d.w.z.: de toornige is ontoerekenbaar.
Irene, de godin van den vrede bij de Grieken;
irenisch, vredeachtend, verzoenend.

- Iris**, Gr., de dienaar der goden, die langs den regenboog van den hemel naar de aarde en terug gaat; de regenboog; het regenboogvlies (gekleurde kring om den oogappel); lisch; **iriseeren**, de kleuren van den regenboog vertoonen; **iritis**, ontsteking v. h. regenboogvlies.
- Irish stew**, Eng., Iersch gerecht, soort hutspot.
- ironie**, vr. Fr., geveinsde onwetendheid; bedekte spot; **ironisch**, bedekt spottend (door het tegenovergestelde te zeggen van wat men meent).
- Ironsides**, m. mrv. Eng., ruitervolk uit den Engelschen burgeroorlog.
- irrationeel**, Fr., in strijd met de rede.
- irrealis**, m. Lat., gramm., die vorm van het werkwoord, die een niet werkelijk of niet mogelijk gebeuren uitdrukt; **irreëel**, Fr., onwezenlijk, niet werkelijk bestaande.
- irredenta**, het onverloste, inz. Italië (d.i. het gedeelte van het vroegere Oostenrijk, dat volgens de Italiaansche chauvinisten tot Italië moest behooren); **Irredentisten**, politieke partij, welke dat gedeelte aan Italië wil brengen.
- irrefutabel**, Fr., onweerlegbaar.
- irrelevant**, Lat., onbeteekenend, nietig.
- irreparabel**, Fr., onherstelbaar.
- irrigatie**, vr., bewatering, bevoeiing van landen; **irrigator**, m., vrouwenspuut; **irrigceeren**, bevoeien, besproeien.
- irritabel**, Fr., prikkelbaar, lichtgeraakt; **irritatie**, vr., lichte ontsteking; verbittering, opwinding; **irriteeren**, prikkelen, opwekken, verbitteren.
- Isabella-kleur**, vuilgeel.
- isagogiek**, vr. Gr., inleidingswetenschap; **isagogisch**, inleidend.
- ischias**, vr. Gr., heupjicht.

- Islam**, m. Ar., lett.: onderwerping of overgave (aan den wil Gods), de Mohammedaansche godsdienst; **Islamiet**, belijder van den Islam.
- iso**, Gr., in samenstellingen = gelijk.
- isobaren**, Gr., lijnen, welke plaatsen met gelijken barometerstand verbinden.
- isografie**, vr. Gr. = facsimilé (z.a.), nauwkeurige nabootsing van een handschrift of van een teekening door een bepaald mechanisch-chemisch vermenigvuldigingsprocédé.
- isolatie**, vr. Fr., afzondering; **isolator**, wat **isoleert**; **isoleeren**, afzonderen; in de electrotechniek: een geleidend lichaam met niet geleidende lichamen omringen.
- isothermen**, lijnen langs die plaatsen, welke een gelijke gemiddelde jaartemperatuur hebben.
- isthmus**, m. Gr., landengte.
- Italia fara da se**, It., Italië zal zichzelf helpen (leus der Italiaansche revolutionairen i. 1849).
- italiek**, vr. Fr., cursief (lettertype).
- item**, Lat., insgelijks; post op een rekening.
- Ite, missa est**, Lat., R.-K., Gaat henen, de mis is geëindigd, (slotwoorden van den misdienaar).
- iteratief**, Lat. woord dat 'n herhaling aanduidt.
- itinerarium**, o. Lat., **itinéraire**, m. Fr., reiswijzer, reisplan, gevolgde route; reisboek.
- ivoride**, vr., **ivoriet**, o., namaak-ivoor.
- izwestija**, mrv., Russ. berichten, naam van het Russ. regeeringsblad.

J.

J. C. = Jezus Christus; J. U. D. = juris utriusque

- doctor**, doctor in de beide (wereldlijk en kerkelijk) rechten; **jr.** = **junior**, de jongere.
- jabot**, m. Fr., geplooid kanten strook op hemd.
- Jack Tar**, Eng., Jacob Teer, de Eng. matroos.
- Jacobijn**, ultra-republikein; **un jacobin ministre n'est pas un ministre jacobin**, Fr., een Jacobijn, die minister is, is niet altijd een Jacobijnsch minister, d.w.z. een bewindsman regeert niet steeds volgens zijn oorspronkelijke inzichten.
- Jacobean**, Eng., uit den tijd van Jacobus I van Engeland (1603—1625); in den stijl van dien tijd.
- Jacques Bonhomme**, Fr., zooveel als: Joris Goedbloed, oudt. scheldnaam voor d. Franschen boer; **jacquerie**, vr. Fr., boerenopstand.
- jacquet, jaquette**, o. Eng Fr., pandjesjas.
- Jaggernaut**, oud-indische afgod, op een zwaren wagen rondgereden, waardoor zich dwepers lieten overrijden.
- jaguar**, m. Braz., Amerikaansche tijger.
- Jahwe**, zie **Jehova**.
- jalón**, m. Fr., bakenstok, richtpaaltje; **jalonneeren**, met stokken afbakenen.
- jalousie de métier**, vr. Fr., vak-naijver, broodnijd.
- jam**, vr. Eng., vruchtenglei.
- jambage**, vr. Fr., grondmuur; zie ook **jus primae noctis**.
- jambe**, vr. Gr., **jambus**, versvoet, bestaande uit één korte en één lange lettergreep (ŭ —); **jambisch**, in **j a m b e n** geschreven.
- jamming**, Eng. rad., storing.
- Jansenisten**, m. mrv., secte der Oud-Roomschen, genoemd naar hun voorganger Jansenius.
- Janus**, Rom. oorlogsgod met 2 aangezichten.
- japanoloog**, m., kenner van Japan(sch).

- jardinière**, vr. Fr., tafelstuk, bestaande uit een bak van gedecoreerd metaal of aardewerk voor bloemen; mandenwagentje.
- jargon**, o. Fr., onbeschaafde, onbegrijpelijke taal, die in bepaalde milieux gebruikelijk is.
- jarretelle**, vr. Fr., kousophouder, die aan het corset bevestigd is; **jarretière**, vr. Fr., kouseband.
- jaspis**, m. Gr., harde, ondoorschijnende agaatachtige steen m. gekleurde vlekken of strepen.
- jat**, vr. Hebr., hand; **jatmoos**, o., handgeld; **jatten**, stelen.
- jazz**, Amer., negermuziek en -dans.
- Jean qui rit et Jean qui pleure**, Fr., Jantje lacht en Jantje huult.
- Jehova**, Hebr., de Eenige God, zie: **Jahwe**.
- je maintiendrai**, Fr., ik zal handhaven (devies der Oranje-Nassau's).
- je m'enfichisme**, o. Fr., het overal lak aan hebben, het zich nergens om bekommeren.
- je ne sais quoi**, Fr., ik weet niet wat; een bijzonderheid die men in een persoon opmerkt, doch bijna niet onder woorden kan brengen.
- jeremiade**, vr. (naar den O.-Testamentischen profeet Jeremia), jammerklacht, klaaglied.
- jersey**, o. Eng., nauwsluitend wollen, tricot lijfje.
- jetée**, vr. Fr., havendam, pier.
- jeton**, m. Fr., leg-, speelpenning; presentiegeld.
- jettatore**, m. It., iemand, die volgens het It. bijgevoel een „boozen blik” (**jettatura**, vr.) heeft.
- jeu**, o. Fr., spel; **jeu de bourse**, beursspel; **jeu de grace**, spel met hoepeltjes, die men met stokjes wegwerpt en opvangt; **jeu de mots**, woordspeling; **jeux de prince**, lett.: „vorstenspelen”, de somtijds wreede invallen, die de grooten der aarde zich veroorloven tegenover de

zwakken. Zie ook op **vieux**.

jeunesse, vr. Fr., jeugd; **jeunesse dorée**, de rijke jongelui, die na den val van Robespierre, in 1794, de Jacobijnen op straat aanvielen; jongelui, die groote verteringen maken; **il faut que jeunesse se passe**, bij de jeugd moet men wat door de vingers zien.

Jezuïet, lid der Orde van Jezus; daar men de leden dezer orde allerlei leelijke opvattingen toeschrijft, is **Jezuïet** gelijkkluidend geworden met schijnheilig, sluw, bedrieger; vandaar **Jezuïetisch**, schijnheilig; **Jezuïtisme**, schijnheiligheid.

Jim-Crowstelsel, het in sommige staten der N. A. Unie doorgevoerde stelsel om de Negers en kleurlingen steeds van de overige bevolking afgescheiden te houden.

jingo, Engelsche imperialist; **jingoïsme**, het imperialisme der Engelschen.

jiriksha (Jap., **jiri** = man, **rik** = kracht, **sha** = wagen), klein, tweewielig wagentje, met één van een rugsteun voorziene zitplaats en dat getrokken wordt door een koelie.

joe-jitsoe, Jap., de zelfverdedigingskunst der Japanners, een worstelmethode, waarbij de lichaamskracht geen gewicht in de schaal legt.

jobber, Eng., makelaar, inz. in effecten.

jobsiade, vr., verboemeld leven, naar een komisch heldendicht van Wilhelm Busch.

jockey, Eng., rijknecht, verzorger en berijder van een renpaard; **jockeyclub**, vereeniging of sociëteit van paardenliefhebbers en voorstanders der rensport; oudt. naam van een odeur.

jocrisse, Fr., onnoozele hals. uitskuiken.

Johanniterorde, in 1099 i. h. H. Land gestichte

geestelijke ridderorde, inz. de protestantsche tak, wier leden men onder d. hoogen adel vindt.
John Bull, Eng. (lett.: Jan Stier), spotnaam voor het Engelsche vglk.

jomkippoer, Hebr., Groote Verzoendag.

Jonathan (Broeder), verouderde verpersoonlijking der Ver. Staten van Noord-Amerika.

jonk, vr., Chineesch schip.

jonquille, Fr., lichtgeel m. groenigen weerschijn.

jota, Gr., de letter i, de kleinste letter; fig.: het kleinste. geringste, een punt, niets.

jouissance, vr. Fr., genot, vrij gebruik, vruchtgebruik, het trekken van rente of dividend.

jour, m. Fr., dag, ontvangdag; **journal**, m., dagblad; **journaal**, o., dagboek; **journalisme**, o., het redigeeren van bladen; **journalist**, dagblad-schrijver; **journalistiek** = **journalisme**.

Jovis, Lat. = **Jupiter**; **joviaal**, Fr., opgeruimd, blijmoedig; **jovialiteit**, opgeruimdheid.

joyeuse entrée, vr. Fr., blijde inkomst, feestelijke intocht van een vorst; de belasting, die daarbij betaald werd; de privilegiën, welke de hertogen van Brabant en Limburg moesten bezweren vóór het aanvaarden der regeering.

jubileum, o. Lat., **jubilé**, o. Fr., jubeljaar, jubelfeest (na een rond getal jaren); **jubilaris**, die een jubileum viert; **jubileeren**, juichen, jubelen, een jubileum vieren.

jucht(leer), o., sterk riekend Russisch rood leer.
judaisme, o., Jodendom.

judge, Eng., **juge**, Fr., **judex**, Lat., rechter; **juge de paix**, vrederechter, kantonrechter; **il y a des juges à Berlin**, Fr., er zijn nog rechters te Berlijn (wordt gebruikt als de macht dreigt te

- zullen triomfeeren over het recht).
- judicair, judicieel**, Fr., wat het recht betreft of daartoe behoort; **judicieux**, oordeelkundig, schrander; **judicium**, o. Lat., oordeel, gerechtelijke uitspraak, vonnis.
- Juit Errant**, Fr., de Wandelende Jood; **Juive**, Fr., Jodin; **la Juive**, opera van Halévy.
- jwube**, vr. Fr., gombal.
- Juliaansche kalender**, m., door Julius Caesar verbeterde tijdrekening, in de 16de eeuw vervangen door de **Gregoriaansche** (z. a.).
- julienne-soep**, Fr., groentensoep.
- Jullklap**, Zw., in N.-Duitschland en Skandinavië de gewoonte om met veel gedruisch allerlei Kerstgeschenken in de kamer te werpen.
- jumeaux**, Fr., mannelijke tweelingen; **jumelles**, vrouwelijke tweelingen; **jumelle**, vr., dubbele opera- of veldkijker.
- jumper**, m. Eng., gebreid jak.
- jun.** = **junior**, Lat., de jongere (mrv.: **juniores**).
- juncto**, Lat., in verband met.
- jungle**, m. Eng., door woud en moeras afgebroken, met bamboeriet, gras en struikgewas bedekte landstreek in Hindoestan; wildernis.
- junta**, vr. Sp. (lett.: vergadering), volks- of regeeringscomité in Spanje en Portugal.
- Jupiter** of **Jupijn**, de opperste God der Romeinen (bij de Grieken **Zeus**); **Jupiter pluvius**, de regengod; **Jupiter tonans**, de dondergod.
- jura**, mrv. Lat., rechten, rechtswetenschap; **juré**, Fr., gezworene; **jurisconsultus**, Lat., rechtsgeleerde; **juridiek, juridisch**, Fr., gerechtelijk, rechtsgeldig; **jurisdiction**, vr., rechtsgebied; **jurisprudentie**, vr., de wetenschap van het recht; de rechtsopvatting, zooals die blijkt uit gevelde

vonnissen; **juris utriusque doctor**, doctor in de beide rechten (het wereldlijk en het geestelijk recht); **jurist**, rechtsgeleerde; **jury**, Eng. en Fr., rechtbank van gezworenen; oordeelscommissie.

jus, o. Lat., recht; **jus civile**, burgerlijk recht; **jus belli et pacis**, recht van oorlog en vrede; **jus de non evocando**, recht om alleen voor de rechtbanken van zijn eigen stad of land terecht te staan; **jus gentium**, volkenrecht; **jus occupandi**, recht van in bezit neming; **jus publicum**, staatsrecht; **jus primae noctis**, Lat. (Fr. **droit de jambage** of **de cuissage**), recht van den eersten nacht, het recht van den heer om zijn toestemming tot het huwelijk eener lijfeigene afhankelijk te stellen van zekere voorwaarden (meestal het betalen van een geldsom); **jus talionis**, recht van wedervergelding; **jus utendi et abutendi**, het recht om te gebruiken en te misbruiken, het uitgebreidste eigendomsrecht.

jusqu'au boutistes, mrv. Fr., noemde men tijdens den oorlog in Frankrijk degenen, die, hoe slecht het er voorstond, den oorlog wilden volhouden tot het einde toe (**jusqu'au bout**).

justeeren, Lat., ijken, afwegen (van munten).

juste milieu, o. Fr., 't juiste midden, gematigdheid.

justificatie, vr. Fr., rechtvaardiging, verantwoording; **justificeeren**, rechtvaardigen, enz.

Justitia, Lat., (de godin der) gerechtigheid; **justitabel**, Fr., onderworpen aan rechtspraak.

jute, vr., Bengaalsche hennep, waarvan o.a. zakengoed vervaardigd wordt.

juveniel, Fr., jeugdig; **juventa**, vr. Lat., jeugd.

juxtapositie, vr. Fr., naast elkaar plaatsing; uitwendige aangroei.

j'y suis, j'y reste, Fr., ik ben er en blijf er.

K.

[Zie ook op C.]

K. = koninklijk; **K. K.** = keizerlijk-koninklijk.

Kaäba, vr. Ar., een vierkant gebouw te Mekka; een zwarte steen welke daar door de Mohammedanen vereerd wordt.

kabaal, zie **cabale**.

kabaja, vr. Mal., katoenen lijfje, jasje, in Europa slaaptoilet.

kabbala, vr. Hebr., Joodsche overlevering betreffende de uitlegging van het Oude Testament, vanaf Adam tot Abraham overgebracht door een reeks van ingewijden; **kabbalist**, beoefenaar der **kabbala**; **kabbalistisch**, wat verband houdt met de geheime wetenschap of tooverkunst.

kabinet, o., kast, van boven met twee deuren, van onderen met laden; zaal of galerij, waar schilderijen, prenten e.d. tentoongesteld worden; die verzameling zelf; werkvertrek van een vorst; de ministerraad, de regeering, het ministerie; **de kabinetskwestie stellen**, aan de Kamer mededeelen, dat bij een voor de regeering ongunstige uitslag der stemming over een wetsontwerp, motie of amendement het ministerie zal aftreden; **kabinetstuk**, o., iets bijzonder in zijn soort.

kaboepaten, Jav., woning van een regent.

kadaster, o. Fr., register, waarin de grootte, enz. van alle onroerende goederen in het land opgeteekend is; **kadastraal**, bij of van het kadaster; **kadastreeren**, in het kadaster in-

schrijven.

kader, o. Fr., lijst, omlijsting (ook fig.); onder-officiëren en korporaals.

Kadetten, oudt. afkorting voor Konstitutioneele Democraten, liberale hervormingspartij in Rusland.

kadi, T., lagere rechter (die tot de geestelijkheid gerekend wordt).

kadinen, de uit de slavinnen van den harem uitgevoren vrouwen van den Sultan van Turkije.

kafir, T., ongeloofige.

kaftan, m. T., opperkleed.

kaid, Ar., rechter.

kajoeпоet-olie, Mal., kostbare, sterkkriekende olie uit de bladeren van den **kajoeпоetboom**, die als geneesmiddel gebruikt wordt.

kaik, m. T., licht vaartuig, met een of meer roeiers bemand, te Konstantinopel in gebruik.

Kainsteeken, het teeken, dat God aan Kain gaf (Genesis 4:5); fig.: uiterlijk teeken, waaraan men een misdadiger herkent.

kakemono, vr., Japansche rolprent op zijde.

kalander, vr., zware mangel; **kalanderen**, mangelen.

kaleidoskoop, m. Gr., optisch toestel, waarin door het weerkaatsen van licht verschuifbare voorwerpjes (stukjes gekleurd glas, enz.) in twee of drie aaneensluitende spiegeltjes, prachtige symmetrische figuren ontstaan.

kalendae, vr. mrv. Lat., de 1ste der maand.

kali, vr. Jav., rivier.

kali, o. Ar., potasch.

kaliber, o. Fr., middellijn van een holle buis, van een geweer- of geschutloop, van een kogel; soort, aard, slag.

kalief, Ar., plaatsvervanger, opvolger van den

Profeet, titel der vorsten, die na Mohammed regeerden; geestelijke titel van den sultan van Turkije; **kalifaat**, o., oudt. het gebied, de waar- digheid van den kalief.

Kalmukken, m. mrv., volksstam aan den mond der Wolga, fig.: onridderslike tegenstanders.

kalong, m. Mal., vleermuis van de grootste soort.

kameleon, o. Gr., kleine hagedis, waarvan men vroeger meende, dat ze de kleur aannam van de voorwerpen rondom haar; fig.: mensch, die licht van meening en overtuiging verwisselt, naarmate zijn belang dat meebrengt; **kameleontisch**, met alle winden meewaiend.

kamizool, o. Fr., hemdrok, borstrok; **camisole de force**, vr. Fr., dwangbuis.

kampagne, **campagne**, vr. Fr., veldtocht; verdek boven de kajuit van een schip a/d achterstevan.

kampioen, m., kampvechter.

kampung, vr. Mal., dorp, buurt, wijk, kwartier; algemeene benaming voor een menigte huizen, die door een gemeenschappelijke omheining omgeven zijn.

kan, zie **khan**.

kanalisatie, vr. Fr., het aanleggen van kanalen; het veranderen van een rivier in een kanaal.

kanaster, **knaster**, m. Sp., rieten mand, waar tabak of suiker in verzonden wordt; kerftabak, de beste soort rooktabak.

kandjeng, Jav., hoogwaardigheidsbeksleederstitel.

kanefas, **canevas**, o. Fr., gestreepte katoenen of linnen stof (voor voering); eerste ontwerp, schets, hoofdpunten (voor te maken opstel).

kangoeroe, vr., springhaas, buideldier (Australië).

kannibaal, Fr., inboorling der Karaïbische eilanden, menscheneter; onmensch; **kannibalsme**, o.,

onmenselijkheid, woestheid; h. menscheneten.
kano, vr., Indiaansche boot uit boomschors of uit een boomstam gemaakt.

kanselarij, vr. Fr., griffie, kantoor (van regeeringsmachten, ridderorden, gezantschappen of consulaten); **kanselier**, hoofd der kanselarij, uitvaardiger der rijksbesluiten; eerste minister in Duitschland.

Kantiaan, aanhanger der wijsbegeerte van Kant; **Kantianisme**, het wijsgeerig stelsel van Kant.

kantjil, o. Jav., Indisch dwergheert.

kanton, o. Fr., onderafdeeling van een arrondissement; elk der afzonderlijke republieken, welke den bondsstaat Zwitserland vormen; **kantonnaal**, tot het kanton behoorend, kantongewijze; **kantonneeren**, de troepen over de nabijliggende dorpen en steden verdeelen en daar inkwartieren; **kantonnement**, o., inlegering, kwartier.

kanunnik, koor-, dom- of stiftsheer; wereldlijk geestelijke, die een prebende van een domkerk bezit en deel uit maakt v. h. kapittel.

kaolin, o. Chin., porceleinaarde.

kapelaan, geestelijke, in rang onder een pastoor staande.

kapitaal, Fr., bijv. nmw., hoofdzakelijk, voortrefelijk; **kapitale letter**, hoofdletter; **kapitale straf**, doodstraf; **kapitale misdaad**, waar de dood op staat; **kapitaliseeren**, kapitaal vormen; het kapitaal berekenen, dat door een jaarlijksche uitgave in den vorm van rente of interest vertegenwoordigd wordt; **kapitalisme**, o., maatschappelijk stelsel waarbij waren voor de markt geproduceerd worden door de productiemiddelen die zich in handen van particuliere

- personen bevinden; **kapitalist**, kapitaalbezitter.
- kapiteel**, o. Fr., bovenste deel van een zuil.
- Kapitool**, o. Lat., burcht van het oude Rome; parlementsgewouw in Washington (Ver. Staten).
- kapittel**, o. Lat., hoofdstuk, afdeeling; college van geestelijken, inz. van de domheeren; **kapittelen**, (iemand) de les lezen.
- karaat**, o., elk 1/24 deel dat in een hoeveelheid goud aan zuiver goud aanwezig is; gewicht van 205 milligram voor juweliërs.
- karabijn**, vr. Fr., het geweer der bereden troepen, der vesting-artillerie en genie, korter en lichter dan dat der infanterie.
- karakol**, vr., eetbare slak.
- karakter**, o. Fr., schriftteeken, letter, lettersoort, enz.; **karakteriseeren**, de kenmerken van een persoon of zaak aangeven; **karakteristiek**, vr., aanduiding der kenmerkende eigenschappen.
- karavaan**, vr. Perz., reisgezelschap in het Oosten; **karavanentheë**, thee, die door China en Siberië over land naar Rusland gevoerd wordt; **karavanserai**, zie **caravanserai**.
- karbonkel**, m. Lat., hoogroode robijn.
- karbouw**, m. (Mal. **karbou** of **kerbau**), naam van den buffel op Java.
- kardinaal**, R.-K. hooge geestelijke, één rang onder d. paus; bijv. nmw., hoofdzakelijk, voornaamst.
- Karentz-dagen**, D., wachtdagen, bij verzekeringen de tijd, die er mag verlopen vóór de verzekerde som uitbetaald wordt.
- kareta api**, (**kareta**, Port.; **api**, Mal.), „vuurwaggen”, trein. spoorweg, locomotief.
- karma**, o. Skr., lett.: handeling, daad. In navolging der Hindoes en Boeddhisten wordt dit woord door de theosofen gebruikt voor: 1e de wet

van oorzakelijkheid, welke de gevolgen van daden en gedachten regelt; 2e iemands lot als gevolg van vroegere levens.

karmozijn, o. Sp.-Fr., donkerrood; **karmijn**, o. Fr., donkerroode verf.

Karolinger, m., afstammeling uit het huis van Karel Martel.

kartell, D., vergelijk, overeenkomst; uitdaging; naam, dien men in Duitschland geeft aan iedere overeenkomst tusschen fabrikanten, enz. om bij in- en verkoop samen te werken (zie ook onder: **pool**, **ring**, **syndicaat** en **trust**).

kartets, vr. It., holle kanonskogel, gevuld met kleinere kogels.

Kartuizers, monniken van de orde van den H. Bruno, wier eerste klooster de Chartreuse was in Z.-Frankrijk.

kartonneeren, innaaien en van een kaft voorzien; **kartonnage-werk**, doozen enz. uit bordpapier vervaardigd.

karveel, vr., snelzeilend schip in Spanje en Portugal; klein visschersvaartuig in Frankrijk; klein Turksch oorlogsschip.

kaskenade, Barg., drukte.

kassian, Mal., uitroep van medelijden.

kaste, vr., erfelijke stand.

kataclysm, o. Gr., dropbad, overstrooming.

katalepsie, **katalepsis**, vr. Gr., toestand van het menschelijk lichaam, waarin alle gewaarwordingen en bewegingen onmogelijk zijn; onderscheidt zich van den dood alleen doordat geen ontbinding intreedt.

katalyse, vr. Gr., het veroorzaken of versnellen van een scheikundig proces door de tegenwoordigheid van een lichaam (**katalysator**), dat

- daarbij zelf schijnbaar onveranderd blijft.
- kataplasma**, vr. Gr., zachtmakende papomslag.
- kathodenstralen**, Gr., electrisch lichtverschijnsel, dat veroorzaakt wordt door electrische ont-ladingen in Geiszl'sche buizen, waarin de luchtdruk ongev. 0.000001 atmosfeer bedraagt.
- kati**, m. Mal., vroeger 1 1/4 Amsterdamsch pond of 1/100 v. e. pikol; nu als opiummaat: 0.617 gram.
- katjang**, Mal., boon, peulvrucht (in veel soorten); scheldnaam voor Indischen halfbloed.
- katsjemme**, Barg., slaapstee.
- katzenjammer**, m. D., katterigheid, haarpijn.
- kauri's**, schelpmunten, die door de Negers en Indische voken als pasmunt gebruikt worden.
- kauscher** of **koscher**, Hebr., bereid volgens de Joodsche ritueele voorschriften; zuiver, rein.
- kaviaar**, vr. Russ., gezouten kuit van steur.
- kawass**, politie-soldaat in Turkije.
- kazemat**, vr. It., bomvrij gewelf in een vesting.
- kazuifel**, o. Lat., R.-K. opperkleed zonder mouwen, behoorend b. h. misgewaad der priesters.
- kedin**, Barg., veilig, lekker, leuk.
- keeper**, Eng. doelverdediger b. voetbal e. cricket.
- keepsake**, vr. Eng., geschenk, aandenken.
- kefir**, vr. Tataarsch, mousseerende melkwijn.
- keggie**, Barg., broodje.
- kennel**, m. Eng., gebouwtje, dat tot verblijf van een troep honden dient; een troep jachthonden.
- képi**, m. Ar., militair hoofddekse (in den vorm van dat onzer brievenbestellers).
- kermesse d'été**, vr. Fr., tuinfeest met kermisvermakelijkheden.
- kerosine**, vr., gezuiverde petroleum.
- ketjoe**, Mal., roover, afzetter, plunderaar.
- key**, Eng. rad., (sein)sleutel.

- khaki**, o., (Indisch: vuil), de stof- of aardkleurige stof van de tropische uniformen van Europeesche legers (inz. der Engelschen, vandaar **khaki** als spotnaam voor de Engelsche soldaten).
- khan**, Mongol. vorstentitel; herberg i. h. Oosten.
- khedive**, oudt. titel v. d. onderkoning van Egypte.
- klang**, in Chin. samengest. eigennamen: stroom.
- kibitka**, vr., nomadentent in Midden-Azia; licht rijtuig met kap in Rusland.
- kick**, m. Eng., trap, schop; **kick-off**, Eng., aftrap b. h. voetbal.
- kicking coil**, vr. Eng. rad., smoorspoel.
- kien**, in Chin. samengestelde eigennamen; stad van den derden rang.
- Kientopp**, vr. D., Berlijnsche naam v. **kinematograaf** dat ook wel afgekort wordt tot **Kino**).
- kilo-watt**, vr., 1000 watt = 1.36 paardekracht.
- kimono**, m. Jap., lett. „hang-ding”, het voornaamste stuk der Japansche volksdracht: een lang, van voren open kleed met wijde mouwen, in de taille door een gordel samengebonden.
- kinematica**, vr. Gr., leer der beweging van lichamen; **kinematograaf**, m., toestel, dat door het snel opeenvolgend projecteeren van momentopnamen z.g. „levende beelden” vertoont; **kinetofoon**, door Edison uitgevonden combinatie van **kinematograaf** en **fonograaf**, die beweging en geluid samen weergeeft.
- kinetisch**, Gr., bewegend, bewegings....
- king**, Eng., koning; **king's** (of **queen's**) **bench**, het hoogste gerechtshof in Engeland.
- kinine**, zie **chinine**.
- kipas**, m. Mal., waaier.
- Kirschwasser**, o. D. (letterlijk: kersenwater), sterke drank, met kersenspitten bereid.

- Kiskassen** noemen de Holl. zeelui de rotsengroep les Casquets in het Kanaal.
- Kismet**, m. T., noemen de geloovige Mohammedanen het onafwendbare noodlot.
- Kitab (el)**, m. Ar., het (heilige) boek, de Koran.
- klabak**, Barg., politieagent.
- kladderadatsch**, m. D., het met groot gedruisch in elkaar storten; schertsende uitdrukking voor: de revolutie; naam van een Duitsch spotblad.
- klamboe**, vr. (Mal. **kelamboe**), muskietengordijn.
- klassiek**, wat tot model genomen wordt; wat tot de kunst of de letterkunde der Ouden behoort.
- klatsch**, m. D., kletspraat, achterklap.
- klavecimbel**, vr., ouderwetsch klavier.
- kleinmalerei**, vr. D., miniatuurschilderkunst.
- klept**, Gr., roover; **kleptomaan**, iemand, die lijdt aan **kleptomanie**, ziekelijke neiging tot stelen.
- klewang**, (Mal. **kelewang**), inlandsche sabel.
- klimatologie**, vr. Gr., kennis en studie der luchtgesteldheid; **klimaat schieten**, Indische uitdrukking voor: 's avonds in een gemakkelijke stoel in de buitenlucht uitrusten.
- kliniek**, vr. Gr., ziekenhuis, dat tevens dient tot het onderricht der medische studenten; het onderwijs van een professor aan een ziekbed;
- klinisch**, betrekking hebbend op ziekenhuispatiënten.
- klisteer**, vr. Fr., lavement.
- knaak**, m. Barg., rijksdaalder.
- knjaz**, m. Russ., vorst.
- kneipe**, vr. D., herberg, kroeg; **kneipen**, kroegloopen.
- Knickerbocker**, Am.-Eng. (lett.: „korte broek”), afstammeling der eerste Hollandsche bewoners van New-York.

- knight**, Eng., ridder; **knights of labour**, ridders van den arbeid (oudt. zekere arbeidersvereeniging in de Ver. Staten).
knock-out, Eng., beslissende stoot b. h. boksen.
knoet, m. Russ., zweep met meerdere riemen.
knolsmeris, Barg., bereden politie-agent.
Kobold, D., beschermende huis-, aard-, berggeest.
kodak, m., draagbaar photographie-toestel voor momentopnamen.
koean, in samengestelde Chin. eigennamen: versterkte stad.
koedoe, m., soort antilope in Z.-Afrika.
koejonneeren, zie coïjonneeren.
koelie, m., Chineesche of Maleische arbeider, die buitenslands gaat werken.
kohier, o. (Fr. **cahier**), register der belastingaanslagen.
Kohinoor, m. Ind., berg des lichts, (groote, Engelsche kroondiamant).
koïr of **coïr**, o. Eng., vezels van kokosnootbast als handelsartikel.
kojan(g), Mal., last, variërend tusschen 27 en 48 pikol, als zoutmaat 30 pikol, als scheepsruimte = 2 ton = 32 pikol.
kokki, Mal., kok, kokkin, keukenmeid.
koliek, vr., buikkramp.
kolonel, drukletter van 7 punten tusschen nonpareil (6 punten) en brevier (7 1/2 punt).
kolophonium, o., vioolhars.
koloriet, o. Fr., kleurschakeering, kleurenmenging.
komaliewant, o., keukengerief aan boord.
komitaat, o., district in Hongarije.
komitadsji's, Turksche naam voor de Bulgaarsche en andere opstandelingen in Macedonië.
komma-bacil, m., komma-vormige bacterie, de

verwekker van cholera.

kompel, m. D., mijnwerker.

konak, m. T., paleis, woning van een hooggeplaatst ambtenaar.

kondeh, vr. Jav., haarwring.

kongsi, vr. Chin., vereeniging, genootschap, maatschappij, vennootschap.

konterfeiten, Fr., afbeelden, portretteeren; **konterfeitsel**, portret.

konversations-lexikon, o. D., zie **encyclopaedie**.

konvooi, o., begeleiding, bedekking, geleide, (inz. gewapend geleide); een of meer oorlogsschepen, die koopvaardis-schepen beschermen; **konvooi-looper**, iemand, die zich belast met het in orde brengen der documenten voor in- en uitklaren van goederen.

kopeke, m. Russ., een honderdste roebel, 1.2 ct.

kopie, vr. Fr., handschrift, dat te drukken gegeven wordt; afschrift; **kopie-recht** (Eng. **copyright**), het uitsluitend recht om een boek, enz. uit te geven.

koprophag, m. Gr., mesteter (mensch of dier);

koprophilie, vr., welbehagen in drek; **koprolithen**, m. mrv. Gr., dreksteen (versteende uitwerpsels van voorwereldlijke dieren).

koran, m. Ar., het heilige boek der Muzelmannen.

kornak, m., oppasser van een olifant.

kortjan, o., matrozenmes.

korvet, o. Fr., in de 18e eeuw soort oorlogsschip tusschen een fregat en een brik in; het had een doorlopend dek, 3 masten en één rij kanonnen.

koscher, zie **kauscher**.

kossong, vr. Mal., lett. leeg; huurrijtuig in Soerabaja.

kota, vr. Mal., versterkte plaats (op Sumatra).

- kotau**, Chin., ceremoniëel, waarmee men een hooger geplaatste begroet.
- kothurn**, vr. Gr., hooge tooneelschoen.
- kotyledonen**, vr. mrv. Gr., zaadlobben.
- kraal**, vr., dorp der Hottentotten; open plaats, door staketsels omgeven.
- krach**, m. D., beurspaniek; het ineenstorten van een of meer groote handelshuizen met al de treurige gevolgen daarvan.
- kran(d)jang**, vr. Mal., grof gevlochten pakmand, matwerk, waarin suiker uit O.-Indië verzonden wordt.
- krates**, misvormd mensch, (naar **Krates** van Thebe, een wijsgeer uit het oude Griekenland, met een bochel en een verdraaid lichaam).
- kraton**, m., paleis van een Oostindisch vorst.
- kreits**, m. D., district, landstreek; een der tien groote afdeelingen van het oude Duitsche Rijk.
- kreml, kremlin**, o. Russ., citadel, vesting binnen in een stad; binnendeel der stad, door muren van het overige deel gescheiden; met name: het vroegere keizerlijk paleis te Moskou; thans weer de zetel der regeering.
- Krethi en Plethi**, (2 Sam. 8); de Filistijnsche lijfwacht van koning David; tegenw. zooveel als: Jan en alleman.
- kreutzer**, m., vroegere Duitsche munt (3 kreutzer = 5 cent).
- kris**, vr. Mal., getande dolk (in O.-I. gebruikelijk).
- kristallijn**, Fr., wat den aard van een kristal heeft, wat helder en doorzichtig is als kristal.
- kreepoek**, vr. Mal., toespijs voor de Ind. rijsttafel.
- kromo**, Javaan, Javaansch soldaat.
- kroniek**, vr. Gr., opsomming der voornaamste gebeurtenissen naar tijdsorde.

kroon, vr., Skandinaafsche munteenheid, ter nominale waarde van $f^{\circ} 0.66^{\circ}$.

krootse, vr., bisschoppelijke kromstaf.

kuhreihen, m. D., oud lied der Zwitsersche Alpenherders.

kulturkampf, m. D., (letterl.: strijd om de beschaving), de na 1873 in Duitschland gevoerde strijd tusschen Staat en ultramontanisme.

kummel, m. D., een uit komijnzaad bereide likeur.

kurgast, D., badgast, bezoeker der baden; **kurhaus**, o., badhuis; **kurtaxe**, vr., belasting, die van de badgasten geheven wordt.

kux, m. D., aandeel in een mijn.

kw, zie ook op **qu**.

kwass, m. Russ., een uit mout, rogge-meel en water door gisting bereide drank.

kwee-kwee, vr. Jav., inlandsch gebak.

kynologie, vr. Gr., hondenkunde; **kynoloog**, m. Gr., hondenkenner.

Kyrie eleïson! o. Gr., Heer, erbarm U! R.-K., de eerste woorden der vaste gezongen missen in de R.-K. kerk.

L.

L. (Rom. cijfer) = 50; **L.** = **livre**, Eng. pond (sterling); oudt. denkbeeldige rekenmunt in Frankrijk; **L.** = **lex**, wet; **lector**, lezer; **L.**, rad. (golf)lengte; **L. f.** = **low-frequency**, Eng. rad., laag-frequentie; **L. f. c.** = **low-frequency current**, laag-frequente stroom; **liber**, boek; **L. B.** = **lector benevole**, welwillende lezer of **lectori benevoli**, aan den goedgunstigen lezer;

- l. c.** = **loco citato**, op de aangehaalde plaats;
L. S. = **lectorī salutem**, den lezer heil; **l. t.** = **low-tension**, Eng. rad., laagspanning; **ltd.** = **limited** (z. a.).
- labarum**, o. Lat., Rom. krijgsvaan, waarop Constantijn de Groote h. kruisteeke e. h. Christusmonogram liet plaatsen; R.K., processievaantje.
- labberdaan**, m., gezouten kabeljauw.
- label**, Eng., adreskaartje om aan vrachtgoed te hangen; zegelstrookje; etiket; zegel ten bewijze dat eenig voorwerp vervaardigd is in fabrieken, enz. welker arbeiders tot een vakvereeniging behooren.
- labeur**, m. Fr., zware arbeid.
- labiale letter**, Lat., lipletter (b, p, m, f, v, w);
- labiaten**, mrv., lipbloemigen.
- labiel evenwicht**, Fr., wankelbaar evenwicht (tegenst.: **stabiel**).
- labor**, m. Am., **labour**, m. Eng., arbeid, de arbeiderspartij, de arbeidersklasse; **labor omnia vincit**, Lat., arbeid komt alles te boven; **laborant**, Lat., hij, die werkt in een **laboratorium**, o. Lat., werkplaats van een schei- of natuurkundige; **laboreeren aan**, behept zijn met; sukkelē, lijden aan.
- labyrint**, o. Gr., doolhof; verwarde zaak.
- lac**, Fr. (= **lake**, Eng. = **lago**, It.) meer; **Lac Léman**, het Meer van Genève.
- lâchez-tout!** Fr., alles los! (commando bij het opblazen van een luchtballon).
- lack of lac**, o., denkbeeldige rekenmunt in Eng. Indië (= 100.000 **ropijen**, = pl.m. f 80.000).
- laconiek**, **laconisch**, Gr., van Laconië; kort en bondig, kernachtig, pittig; **laconische**, o., korte en bondige spreek- of schrijfwijze.

- lacrimae Christi**, Lat., Christustranen (roode, vurige wijn, die aan den voet v/d Vesuvius wast).
- la critique est aisée, l'art est difficile**, Fr., kritiek is gemakkelijk, kunst moeilijk.
- lactatie**, vr. Lat., melkvoeding, het zoogen; **lactische koorts**, zogkoorts; **lactometer**, m. Lat., melkmeter, melkweger; **lactose**, vr., melksuiker.
- lacune**, vr. Fr., leemte.
- lad**, Eng., jongen, stalknecht.
- lady**, Eng., dame (mrv.: **ladies**); **ladykiller**, „damesdooder“, Don Juan, hartenveroveraar; **ladylike**, als een dame, kiesch, vrouweijk; **her of your ladyship**, titel, dien men een Eng. adellijke dame geeft als men over of tot haar spreekt.
- la garde meurt mais ne se rend pas**, Fr., de garde sterft maar geeft zich niet over (zie op **mot**).
- laesie**, vr. Lat., beschadiging, benadeeling, verwonding, letsel.
- laetare**, de 4e Zondag in de Vasten (naar de aanvangswoorden der Lat. mis: Laetare, Jerusaleem, Verheug u, Jeruzalem! — Jes. 66:10).
- lager**, Afr.-Hollandsch, Boerenkampement, door de wagens als een verdedigingswal omringd; **lager**, D., magazijn, depôt; machinedeel, waarin een bout, pin of as rust.
- lago**, It., zie **lac**.
- lagunen**, strandmeren en moerassen langs de Adriatische Zee.
- laird**, Schotsch, heer, landedelman, goedsbezitter.
- laisser-aller**, o. Fr., ongedwongenheid, (lett.: het laten gaan); **laissez faire, laissez passer**, (lett.: laat maar doen en laat maar gaan), zinspreuk der **Manchesterschool** (z. ald.) beteekent: laat handel en industrie volle vrijheid, zonder inmenging van staatswege; **laissez-passer**, gelei-

- biljet, pers-bewijs om toegang te krijgen tot v. het publiek verboden of afgezette plaatsen.
- lake**, Eng., zie **lac**.
- lakoe**, Mal., gewild, getapt; **niet lakoe** = niet geldig, niet gangbaar (van geldstukken).
- lâlâ**, Fr., zoo-zoo, middelmatig.
- lama**, Thibetaansch, opperpriester.
- lama** of **llama**, vr., Peruaansche schaapkameel.
- lambiek**, o., zuurzoet bier, in België gebrouwen.
- lambrequin**, m. Fr., in hout of metaal uitgesneden bekroning van een paviljoen of tent; **bekleding** van den bovenkant van een venster met uitgesneden stof.
- lambriseering**, vr., houten bekleding van het benedendeel van een binnenmuur.
- lamelle**, vr. Fr., dun metalen blaadje.
- lamentabel**, Fr., beklagenswaardig, erbarmelijk; **lamentatie**, vr., jammerklacht; **lamenteeren**, jammeren weeklagen.
- la mort sans phrase**, Fr., zie op **mort**.
- lampion**, vr., eig. lampje, papieren lantaren als tuinverlichting.
- lanceeren**, Fr., werpen, afschieten; in de mode brengen; van stapel laten loopen.
- lancet**, o. Fr., laatvlijm, tweesnijdend mesje voor chirurgisch gebruik.
- lanciers**, Fr., ouderwetsche dans, door vier paren gedanst.
- landauer**, m. D., vierwielig rijtuig voor 4 personen met voor en achter neerslaande kap; **landaulet**, vr. Fr., rijtuig voor 2 personen met slechts één kap.
- landes**, vr. mrv. Fr., heide langs de kust van Z.-W. Frankrijk.
- landlady**, Eng., landbezitster; waardin; kostjuf-

- vrouw; **landlord**, landheer, grondeigenaar; huisheer, waard.
- Landsting**, o., Deensche Eerste Kamer.
- lang is est her!** D., het is reeds lang geleden!
- langueur**, vr. Fr., matheid, slapheid, het kwijnen, het smachten; **languissant**, kwijnend, smachtend.
- lanoline**, vr., een zalf, uit wolvet en water bereid.
- la note gale**, vr. Fr., het vroolijke, het komisch aandoende.
- Laodiceeër**, flauw, onverschillig mensch.
- lapidair**, Fr., in steen uitgehouwen; **lapidaire stijl**, de eigenaardige gedrongen stijl der opschriften op de oude Romeinsche gedenkteeken; **lapilli**, It., (lett.: kleine steenen), grove vulkanische asch; **lapis infernalis**, m. Lat., helsche steen; **lapis lazuli**, m., lazuur- of blauwsteen.
- l'appétit vient en mangeant**, Fr., spreekw., de eetlust komt, terwijl men eet.
- la propriété c'est le vol**, Fr., eigendom is diefstal, uitdrukking voor het eerst in de Fransche revolutie gebezigd.
- lapsus calami**, m. Lat., schrijffout; **lapsus linguae**, spreekfout; **lapsus memoriae**, geheugenfout.
- lardeeren**, Fr. (vleesch) met spekreepjes opvullen.
- la recherche de la paternité est interdite**, Fr., het onderzoek naar het vaderschap is verboden (art. 340 van het Wetboek van Napoleon).
- lares**, Lat., bij de Romeinen: de beschermgoden der gezinnen, huizen, wegen, steden enz., inz. de huisgoden; vandaar fig. voor: het eigen huis, vaak in verbinding met **penates**, z. a.
- largo**, It., muz.; breed, gerekt, zeer langzaam; zelfst. nmw., zoodanig muziekstuk; **larghetto**, ietwat langzaam; **larghissimo**, zoo langzaam mogelijk.

- lariks**, m., lork (boomsoort).
larynx, m. Gr., strottenhoofd; **laryngitis**, vr., ontsteking van het strottenhoofd; **laryngoscoop**, m., keelspiegel.
lascar, Eng., Ind. matroos op Europeesche schepen; fig.: flinke, dappere vent.
lasciate ogni speranza (voi ch' entrate), It., Laat alle hoop achter (gij, die hier binnentreedt), laatste vers van het opschrift op de poort der hel in Dante's *Divina Commedia*.
lascief, Fr., ontuchtig, hoogst wellustig.
lasso of lazo, m. Sp., werpstrik, waarmee de cowboys in Z.-Am. het vee opvangen.
last not least, Eng., het laatste, maar niet het minst gewichtige.
latent, Lat., verborgen, verscholen; gebonden.
Lateraan, o., oud-pauselijk paleis te Rome; **Lateraansch concilie**, daar gehouden kerkvergadering.
laterna magica, vr. Lat., tooverlantaarn.
latet anguis in herba, Lat., er schuilt een adder in het gras (citaat uit Vergilius).
latifundium, o. Lat., verbazend groot landgoed der oude Romeinen; **latifundia perdidere Italiam**, de groote landgoederen (het groot-grondbezit) richtte(n) Italië te gronde.
latinisme, o., eigenaardige Latijnsche uitdrukking; **latinist**, kenner van het Latijn.
latrine, vr. Lat., bestekamer, inz. b. leger te velde.
Latter-day-saints, Eng., heiligen der laatste dagen, bijnaam der Mormonen.
lau, Hebr., niet.
laudanum, o. Gr., slaapwekkend, pijnstillend middel dat van opium bereid is.
laudari a laudatis of **laudari a viro laudato**, Lat., geprezen worden door (door u zelf) gepreze-

- nen, of: door een (door u zelf) geprezen man;
laudator temporis acti, Lat., lofredenaar van den ouden tijd.
- launch**, Eng., barkas, de grootste soort sleepboot.
- laureaat**, m. Lat., bekroond dichter.
- laus**, vr. Lat., lof, prijs, roem; **Laus Stultitiae**, Lof der Zotheid (titel van een boek van Erasmus).
- lava**, vr. It., gloeiend-vloeibare, door vulkanen uitgeworpen massa, die spoedig verhardt.
- lavatory**, Eng., waschbekken; toilet.
- lavement**, o. Fr., darmbad (door het inbrengen van water of vloeibare geneesmiddelen).
- law**, vr. Eng., wet; **lawyer**, rechtsgeleerde, advocaat.
- lawine**, vr. It., sneeuwstorting in de bergen.
- lawn-tennis**, o. Eng., balspel in de open lucht (van het Eng. **lawn**, grasveld, waarop het oorspr. gespeeld werd).
- laxans**, m. Lat., afvoerend middel; mrv. **laxantia**; **laxeeren**, de ontlasting bevorderen.
- lazaret**, o., ziekenhuis, vooral voor besmettelijke ziekten, *quarantaine*-verblijf.
- lazaroni**, mrv. It., bedelaars en losse werklui, in Napels en op Sicilië (enk. **lazarone**).
- Lazarusklep**, ratel, waarmee vroeger melaatschen hun aanwezigheid moesten aankondigen.
- lazuur**, o., blauwsteen, blauw kopererts, saffier.
- lazzo**, m. It., mrv. **lazzi**, geestige antwoorden, kwinkslagen.
- leader**, Eng., leider, hoofd van een politieke partij; **leading-article**, ook wel **leader**, hoofdartikel (in een courant); **leading man**, leidende persoonlijkheid.
- league**, Eng., mijl; verbond; **league of nations**, volkenbond.

lebaran, Mal., feest aan 't einde der vasten, tevens Mohammedaansch nieuwwjaar.

Lebemann, D., iemand, die er 'n goed leven van neemt.

lector benevole, Lat., welwillende lezer; **lector benevolo**, aan den welwillenden lezer; **lector salutem!** den lezer heil!; **lectoraat**, o., het ambt van **lector**, voorlezer, hulpleeraar aan een hoogeschool; **lectrice**, Fr., voorlezeres; **lectuur**, vr., het lezen; dat wat men leest.

legaal, Fr., wettig, rechtmatig; **legaliteit**, vr., wettigheid; **legaliseeren**, gerechtelijk bekrachtigen, geldig maken.

legaat, Lat., helper van een Romeinsch veldheer; voornaam pauselijk gezant; o., erfmaking, schenking bij uitersten wil; **legator**, erflater; **legataris**, bij testament begiftigde niet-erfgenaam; **legatie**, vr., gezantschap.

legeering, vr., metaalmenging; Fr., **alliage**.

legende, vr. Lat., **legenda**, („wat gelezen moet worden”), levensbeschrijving van een heilige; overgeleverd (wonder)verhaal; randschrift van een munt; onderschrift, uitlegging van de teekens op een landkaart; **legendarisch**, naar de wijze der, in de legenden; onwaarschijnlijk.

leges, (mrv. van **lex**, Lat., wet), vastgestelde vergoeding voor bepaalde werkzaamheden van ambtenaren, schrijfkosten.

legio, Lat., als zelfst. nmw.: legioen; een groote menigte; als bijv. nmw.: talrijk; **Légion d'honneur**, o. Fr., Legioen van eer (Fransche ridderorde); **Légion étrangère**, Vreemdenlegioen.

legislatief, Fr., wetgevend; **legislatuur**, vr., wetgeving; **legist**, m., rechtsgeleerde, inz. van het Romeinsche recht in de Middeleeuwen.

legitiem, Fr., wettig; **legitieme portie**, wettelijk erfdeel; **legitimatie**, vr., = het legitimeeren of zich legitimeeren; **legitimeeren**, wettigen, voor echt verklaren; **zich legitimeeren**, zich in zijn kwaliteit doen erkennen (van een ambtenaar, enz.); **legitimisten**, politieke partij, welke de erfelijkheid van de vorstelijke waardigheid hooger stelt dan den volkswil; in Frankrijk: aanhangers van de afstammelingen der Bourbons; **legitimiteit**, vr., wettigheid.

leistungsfähig, D., in staat zijnde om veel voort te brengen, om aan groote eischen te voldoen.

lekas, Mal., spoedig, snel.

leitmotief, (D. *Leitmotiv*), o., telkens wederkerende, kenmerkende melodie in een muziekstuk; vaak fig. gebruikt.

leninist, m., volgeling van Lenin, den leider der Russische revolutie van Oct. 1917.

lento, It., muziekterm: langzaam; **lento di molto**, zeer langzaam.

leo, Lat., leeuw; **leoninische eischen** of **voorwaarden**, waarbij één persoon of partij sterk bevoorrecht wordt, gelijk de leeuw in de fabel. (Zie *quia nominor leo*).

le pauvre homme! Fr., de arme man! (ironische uitroep uit Molière's *Tartufe*).

lepidoptera, mrv. Lat., insecten met vier vleugels welke met een soort stof bedekt zijn, zooals de vlinders: stofvleugeligen.

lepra, vr. Gr., melaatschheid; **leproos**, melaatsch.

le roi est mort, vive le roi! Fr., de koning is dood, leve de (nieuwe) koning! (formule, waarmede oudtijds in Frankrijk het overlijden des konings werd aangekondigd).

le roi règne, mais ne gouverne pas, de koning re-

geert, maar bestuurt niet (formule voor het constitutioneele koningschap).

les affaires sont les affaires! Fr., zaken zijn zaken!
lesbische lieide, sexueele neiging van vrouwen onderling.

les défauts de ses qualités, Fr. (lett.: de gebreken van zijn (goede) hoedanigheden); de fouten van iemand die voortkomen uit het te ver drijven van zijn goede hoedanigheden.

lèse-majesté, vr. Fr., majesteitsschennis, fig.: gekwetste trots.

les extrêmes se touchent, Fr., de uitersten raken elkaar.

le style c'est l'homme, Fr., de stijl is de mensch, d.w.z.: aan de manier van schrijven kent men den mensch.

letal dose, Lat., dosis, welke den dood tengevolge heeft; **letaliteit**, vr., doodelijkheid (v. e. slag b.v.).

l'Etat c'est moi, Fr., de Staat ben ik (gezegde aan Lodewijk XIV toegeschreven).

lethargie, vr. Fr., slaapzucht; ongevoeligheid, zorgeloosheid.

Lethe (Gr. fabelleer), de stroom der vergetelheid in de onderwereld (de schimmen dronken van zijn water en vergaten dan al het verledene).

lettré, Fr., wetenschappelijk ontwikkeld mensch.

lettre de cachet, vr. Fr., bevelschrift der Fransche koningen van vóór de Revolutie, inhoudende den last tot (meestal willekeurige) gevangenzetting of verbanning.

leuden, bij de Franken naam der vrije mannen, welke den koning trouw gezworen hadden.

leuco- in samenst., Gr., wit.

leukoplast, vr. Gr., hechtpleister.

Levant, m. Fr., gezamenlijke naam voor de (van Italië afgerekend) Oostelijke streken aan de Middellandsche Zee.

levée en masse, vr. Fr., algemeene volkswaapening, inz. van Frankrijk in 1792.

lever, o. Fr., de morgenopwachting bij een vorst; **lever de rideau**, Fr., korte eenacter, waarmee in den schouwburg soms een avond begint.

Leviathan, m. Hebr., monsterachtig waterdier; (Job 40 en 41).

Leviticus, het 3e boek van Mozes, dat de verordeningen voor de **Levieten**, d. z. de nakomelingen van **Levi** (priesters van iageren rang bij de oude Joden) bevat; **iemand de Levieten lezen**, hem streng vermanen.

lex, vr. Lat., wet; **lex fundamentalis**, de grondwet; **lex Heinze**, een naar den souteneur Heinze genoemd wetsontwerp tegen de onzedelijkheid in Duitschland, dat wegens de al te groote strengheid verworpen werd; **lex talionis**, de wet der wedervergelding.

lexicon, o. Gr., woordenboek; **lexicograaf**, woordenboekschrijver.

liaison, vr. Fr., verbintenis, vluchtige liefdesbetrekking.

lianen, vr. mrv., slingerplanten i. tropische landen.

lias, o. Eng., onderste laag v. d. Jura-formatie.

lias, vr. Fr., veter, rijsnoer; bundel aaneenge-regen papieren, pak geschriften, bankbiljetten.

libel, o. Lat. (letterlijk: boekje), smaadschrift, schotschrift; vr., glazenmaker (insect).

liberaal, vrijzinnig; **liberalisme**, o., vrijzinnigheid op staatkundig, godsdienstig en wetenschappelijk gebied; **liberalistisch**, minachtende term voor **liberaal**; **liberaliteit**, vr., onbevooroor-

deedheid, vrijzinnigheid; **liberator**, Lat., bevrijder; **liberteit**, **liberté**, vr. Fr., **liberty**, Eng., vrijheid (**Liberty** is tevens een bekend fabrieksmerk van fraaie toiletartikelen en meubelen van Engelschen oorsprong, naar den naam van den Eng. handelsman, sir A. Liberty, overleden in 1917); **liberté, égalité et fraternité**, vrijheid, gelijkheid en broederschap (devies der Fransche Republiek); **libertijnen**, vrijzinnigen, met ongunstige bijbeteekenis; losbol; **libre**, Fr., vrij; **libre arbitre**, (Lat. **liberum arbitrium**) vrije wil; **libre penseur**, vrijdenker.

libretto, o. (mrv. **libretti**), It., tekstboekje, operatekst; **librettist**, schrijver van operateksten.

librije, vr., middeleeuwsche naam voor boekerij.

licentie, vr. Lat., verlof, bewilliging, vergunning, patent; teugelloosheid, uitspatting; **licentia poetica**, dichterlijke vrijheid; **licentieeren**, toestaan, vergunning geven, afdanken; **licentiaat**, **doctorandus**, candidaat-doctor (in de rechten, in de geneeskunde, enz.).

Lichtspiel, o. D., bioscoopvoorstelling.

licitatie, vr. Lat., veiling bij opbod; **liciteeren**, Fr., bij opbod verkoopen.

licitor, Lat., gerechtsdienaar in het oude Rome (die een pijlbundel met een bijl erin gestoken droeg, als kenteeken zijner waardigheid).

liëeren, Fr., verbinden, vereenigen; met iemand geliëerd zijn, heel goede vrienden met hem zijn.

lieu d'aisance, m. Fr., bestekamer.

lieue, vr. Fr., (Fransche) mijl, ong. 4,5 K.M.

life, Eng., leven; **life-boat**, reddingsboot; **life-buoy**, reddingsboei; **life-insurance**, levensverzekering; **life-preserver**, (lett.: „levensbehouders”), ploertendooder.

- lift**, vr. Eng., zie **ascenseur**; **liftboy**, liftjongen.
- liga**, Sp., **ligue**, vr. Fr. verbond, vereeniging, eedgenootschap; **ligue des nations**, volkenbond;
- ligulist**, m. Fr., partijganger eener **ligue**.
- lik**, Barg., gevangenis.
- lila**, Mal., inlandsch kanon, slangstuk.
- lila(s)**, Fr., sering; lichtpaars.
- Lilliputters**, bewoners van **Lilliput** (verdicht land in Swifts boek *Gullivers Reizen*), dwergen; fig. kleingeestige, verachtelijke mensen.
- liman**, m. Russ., in Z.-Rusland naam der baaien, gevormd door de uitmonding der rivieren in de Zwarte Zee.
- limiet**, vr. Fr., grens: som, waartoe men bieden kan of crediet heeft; **limiteeren**, beperken, begrenzen; **limitatie**, vr., beperking, begrenzing;
- limited**, Eng., beperkt, verkorte term (voluit: **limited liability**, beperkte aansprakelijkheid) om aan te duiden dat de aandeelhouders van een maatschappij slechts een beperkte verantwoordelijkheid hebben (afgekort **ltd.** of **ld.**).
- limonade gazeuse**, vr. Fr., schuimende limonade (in kogelfleschjes).
- limousine**, vr. Fr., gesloten coupé-vormige automobiel met glazen zijwanden.
- linear** of **linearisch**, Fr., lijnvormig; **linea recta**, Lat., volgens een rechte lijn, rechtstreeks.
- ling**, in samengest. Chin. eigennamen = bergpas.
- lingam**, m. Sanskr., het mannelijk lid als zinnebeeld van de teelkracht der natuur.
- lingerie**, vr. Fr., linnengoed; winkel van lijfgoed.
- lingua**, vr. Lat. en It., tong; taal; **linguaal**, Lat., wat tot de tong behoort, met de tong gevormd wordt; **linguist**, taalkenner, taalgeleerde; **linguïstiek**, vr., algemeene taalwetenschap, taal-

geleerdheid.

linie = **equator**.

links, o. mrv. Eng., vlakke, zandige grond nabij de zee (inz. terrein dat ingericht is voor het golfspel, z.a.).

linoleum, o., met fijn-gewreven kurk en gekookte lijn-olie bedekt zeildoek, vloerbedekking.

linotype, vr., een soort zetmachine, die de heele regel aan één stuk giet; tegenst. **monotype**, die de afzonderlijke letters los van elkaar giet.

lion(ne), Fr., (lett.: leeuw(in)), beroemd persoon; opzienwekkende doch snel weer verdwijnende persoonlijkheid; modieuze man (vrouw).

liplap, m., kleurling, halfbloed (in Indonesië).

liquide, vr. Fr., vloeistof; bijv. nmw. vloeibaar; ook: klaar, helder, duidelijk bewezen; verder: waarover men dadelijk beschikken kan; **liquideeren**, Fr., in orde brengen, vereffenen, een handelszaak afwickelen en opheffen; **liquidatie**, vr., het vereffenen, enz.; **liquidateur**, hij, die belast is met de liquidatie van een zaak.

lira of **lire**, vr. It., munt (nominale waarde f 0.50).

litanie, vr. Gr., R.-K. smeekgezag, klaaglied; fig.: langwijlige klacht of opsomming.

Litfasz-säule, D., reclamezuilen (voor het eerst opgericht door E. Litfasz te Berlijn in 1874).

litho...., Gr., steen.... (in samenstellingen); **lithograaf**, Gr., steenteekenaar, steendrukker; **lithographie**, vr., steendrukkunst; door dit procédé verkregen plaat; (**lithographeeren**, steendrukken; **lithographisch**, wat op de steendrukkunst betrekking heeft).

litotes, vr. Gr., redekunstige verfiguur; die het bedoelde omkeert en er een ontkenning aan toevoegt (b.v. „niet kwaad”, voor „goed”).

Hts jumeaux, Fr., twee bij elkaar behorende éénpersoonsledikanten.

lit(t)oraal, o. Lat., kustland, kustgebied.

littera scripta manet, Lat., de geschreven letter blijft (in tegenstelling met het gesproken woord); **litterair**, of **litterarisch**, Fr., letterkundig, tot de fraaie letteren behorend; soms ook: wetenschappelijk, geleerd; **litterator**, Lat., letterkundige; **litteratuur**, vr. Fr., letterkunde; alles wat over een bepaald onderwerp geschreven is. (Deze woorden worden ook wel met één t gespeld).

liturgie, vr. Gr., kerkgebruik, kerkformulier, orde van den kerkdienst; **liturgisch**, volgens het kerkvoorschrift; van een kerkdienst: bestaande uit gebed, gezang, opzeggen van formulieren e.d., zonder preek.

livret, o. Fr., boekje; zakboekje (voor militairen). **lama**, zie lama.

Lano's, m. mrv., uitgestrekte boomlooze vlakten in het noorden van Zuid-Amerika.

Lloyd, naam van den eigenaar van een Londensch koffiehuis, waar in de 18e eeuw de reeders, makelaars en assuradeurs uit de stad bijeenkwamen. Dezen vormden in 1727 een vereeniging, die zij Lloyd's noemden, en die, behalve het verzekeringsbedrijf, sinds 1834 ook de classificatie van zeeschepen bezorgt; Lloyd's heet nog dat gedeelte van de Londensche beurs, waar de scheepvaartzaken behandeld worden; de naam Lloyd wordt nu nog door verscheidene stoomvaartmaatschappijen gevoerd.

lobby, Eng., vestibule, voorkamer, koffiekamer van het Parlement.

locaal, Fr., (van *locus*, m. Lat., plaats), plaatse-

lijk; **locaal-spoorweg**, buurt-spoorweg; **localisatie**, vr., het **localiseeren**, d. i. het binnen een bepaalde ruimte beperken; **localiteit**, vr., plaats, zaal; **local option**, Eng., plaatselijke keuze (het stelsel, waarbij aan de inwoners van een plaats wordt overgelaten of zij er drankgebruik al of niet zullen toestaan); **loco**, Lat., in marktberichten: op de plaats; **onderzoek in loco**, ter plaatse; **loco** ook: plaatsvervangend, waarnemend; **loco citato**, Lat., op de aangehaalde plaats; **locus criminalis**, m. Lat., plaats van den misdaad; **locomobiel**, vr. Fr., zichzelf verplaatsende stoommachine; **locum tenens** (Fr. **lieutenant**), plaatsbekleeder, stadhouder.

locanda, zie op **cubacula**.

loch, vr. Schotsch, meer.

lock-out, m. Eng., uitsluiting (van alle arbeiders door de ondernemers, als strijdmiddel).

loden, o. D., sterke, waterdichte wollen stof.

lod(d)erein, verbastering van **l'eau de la reine**, (lett. het koninginnewater), een reukwater uit vroeger tijd.

lodger, Eng., huurder, bewoner, kostganger.

loef, vr. Eng., de naar den wind gekeerde zijde van het schip (tegenst. **lij**).

loerah, Jav., dorpshef op Java.

logarithmus, m. Gr. (mrv. **logarithmen**), exponent van de macht, waartoe een constant getal, de basis, moet verheven worden om een gegeven getal op te leveren. Is de basis b.v. 10, dan is 2 de **logarithmus** van 100.

loge, vr. Fr., min of meer afgezonderd gedeelte in een schouwburgzaal, bestemd voor een beperkt aantal bezoekers; vereeniging en vergaderzaal van vrijmetselaars; **loge grillée**, ge-

traliede loge (welke het inkijken belet).

loggia, vr. It., overdekte gaanderij rondom de bovenverdieping van een huis.

logogrief, vr. Gr., woord- of letterraadsel.

logos, Gr., de rede; **logica**, vr. Lat., redeleer; de wetenschap van het (juiste) denken; leerboek daarover; aanleg om juist te redeneeren; eigenaardige denkwijze; **logisch**, volgens de logica.

lombard, m., verbasterd tot „lommerd”, bank van leening (zoo genaamd omdat sinds de 13e eeuw het vooral inwoners van Lombardije waren, die geldzaken dreven in Europa).

lombok, vr. Mal., Spaansche peper.

Lombroso-type, persoon, die de uiterlijke kenmerken van den misdadiger draagt (naar den It. criminoloog Lombroso, overl. 1909).

looping the loop, Eng., gevaarlijk kunststuk, dat wel in **variété-theaters** (z.a.) vertoond wordt en hierin bestaat dat een waaghals op een fiets of in een auto van een helling of over een baan rijdt, die een lus (**loop**) vormt, zoodat hij een ondeelbaar oogenblik met het hoofd omlaag rijdt; een soortgelijk kunststuk wordt ook in de lucht door vliegers verricht.

loquela, vr. Lat., de spraak, het kouten; woord.

lord, Eng., titel van den hoogen adel; **lord-mayor**, titel van den eersten burgemeester van Londen, Dublin en York; **his** of **your lordship**, zegt men, als men over of tot een lord spreekt.

l'or est une chimère, Fr., goud is slechts iets hersenschimmigs, (ironisch gebruikt citaat uit Scribe).

lorette, Fr., elegante jonge vrouw v. lichte zeden.

lorrie, zie **lowry**.

löss, o., diluviale klei, Limburgsche klei.

- lotis manibus**, Lat., met gewasschen, reine handen (fig.).
- louche**, Fr., scheel, verdacht, niet in den haak.
- loudspeaker**, m. Eng. rad., luid sprekende telefoon, luidspreker.
- louis d'or**, m. Fr., gouden Lodewijk, vroegere Fransche gouden munt.
- lovelace**, Eng., innemend en daardoor voor vrouwen gevaarlijk man; **lovely**, Eng., beminnelijk.
- low-frequency amplifier**, Eng. rad., laagfrequent versterker.
- lowry**, Eng., verbasterd tot **lorrie**, wagentje dat door hand- of motorkracht (**motor-lorrie**) over de spoorrails bewogen wordt.
- loyaal**, Fr., rechtmatig, getrouw, eerlijk, verknocht (aan zijn vorst of aan zijn land); **loyauteit**, vr., getrouwheid, enz.
- lubricator**, m. Lat., zelfsmeerder (aan machines).
- lubriciteit**, vr. Fr., geilheid.
- luce clarius**, Lat., „helderder dan het licht”; zonneklaar; **lucide**, Fr., helder, klaar; helderziend; **luciditeit**, vr., helderheid; helderziendheid.
- lucratief**, vr., winstgevend; **lucri causa**, Lat., ter wille van de winst, uit winstbejag.
- luck**, Eng., toeval; **good luck!** goed succes!
- luctor et emergo**, Lat., ik worstel en kom boven.
- lucubratie**, vr. Lat., nachtwerk (v. een geleerde).
- lucullisch**, weelderig en overdadig (van maaltijden, naar den rijken Romein Lucullus).
- lucus a non lucendo**, Lat., „bosch, vanwege het geen-licht geven”, spreekwijs om een onzinnige woordaflleiding te typeeren, die slechts op uiterlijke overeenkomst van woordvormen berust.
- lues**, Lat., afk. van **lues venerea**, syphilis, hoogst besmettelijke geslachtsziekte.

Lugdunum Batavorum, Lat., verdwenen stad in de buurt van den Rijnmond; (ten onrechte) naam voor Leiden.

luguber, Fr., treurig, akelig, somber.

lumineus, Fr. (lett.: lichtend), duidelijk, helder, van pas; **luminist**, m., schilder, die veel licht in zijn werk tracht te geven.

lumpsumprijzen, prijzen, waarin alles begrepen is (vrachten, assurantie, enz.).

luna, vr. Lat.; **lune**, vr. Fr., de maan; **lunair**, wat de maan betreft; **lunambulisme**, o., het slaapwandelen; **lunatiek**, fantastisch, grillig, met een aard, die schijnt te veranderen met de schijngestalten van de maan, maanziek.

lunch(eon), vr. Eng., tweede (warm) ontbijt tegen den middag; **lunch-room**, restaurant, waar men een lunch gebruikt; **lunch-tongue**, tong in blik.

lune de miel, vr. Fr., wittebroodsweken.

lunette, vr. Fr., klein, vooruitgeschoven, verdedigingswerk.

l'union fait la force, Fr., eendracht maakt macht.

lupanar(ium), o. Lat., bordeel.

lupine, vr. Lat., vlinderbloemige plant, die een peulvrucht draagt en als den bodem voedenden plant verbouwd wordt op schrale zandgronden, ook als veevoer gebruikt.

lupus, Lat., wolf; ook: een om zich heen vretende tuberculeuze huidaandoening; **lupus in fabula**, de wolf in de fabel (als men van hem spreekt, komt hij).

Lusitanië, Lat. naam voor Portugal.

lustre, m. Fr., kristallen lichtkroon, kroonkandelaar; Eng. naam voor zekere glanzende katoenen stof.

lustrum, (mrv. **lustra**), o. Lat., tijdperk van 5 jaar.

- Lutetia**, Lat. naam voor Parijs.
lutheraan, m., aanhanger van het **lutheranisme**, de leer van Luther.
lux, vr. Lat., licht; **lux mundi**, licht der wereld, genie.
luxatie, vr. Lat., verstuiking, ontwrichting.
luxus, m. Lat., of **luxe**, m. Fr., weelde, overdaad; **luxueus**, weelderig; **luxurleus**, wellustig.
lyceum, (mrv. **lycea**), o. Lat., school, waarin van de 2de klasse af zoowel H. B. S. als gymnasium onderwijs gegeven wordt.
lyddiet, o., gesmolten picrinezuur, sterke springstof.
lympa of **lymphe**, vr. Lat., bloedwater, bloedwei; **serum** (z. a.).
lynchen, zonder vonnis ter dood brengen; **lynch-wet**, eigenmachtige voltrekking van een straf door een volksmassa (meestal door den overtreder op barbaarsche wijze af te maken).
lynx, m. Gr., los, scherpziend, verscheurend dier.
lyra, vr. Gr., lier; **lyrisch**, zangerig, gevoelvol; **lyrische poëzie**, gedichten, waarin de schrijver zijn gevoelsleven weergeeft; **lyrisme**, o., dichtertl. vlucht, gloed; ook: gezwollenheid v/d stijl.
lysol, o., ontsmettend middel, verzeepingsproduct van teerolie.

M.

M (Rom. getal) = 1000; **M** = monsieur (Fr.), de heer; **M'** of **Mc** (voor Schotsche namen) = **mac**, zoon van...; **Mgr.** = **monseigneur** (z.a.); **Mlle.** =

- van; **Mgr.** = **monseigneur** (z. a.); **Mlle.** = **mademoiselle**, Fr., mejuffrouw; **Mme.** = **madame**, mevrouw; **M. M.** of **Messrs** = **messieurs**, mijneheeren; **Mr.** = **maitre**, meester; **Mr.** = **mister**, Eng., de heer; **Mrs.** = **mistress**, mevrouw; **MS.** = **manuscript**, o. Lat., handschrift; **MSS.**, handschriften; **M. O.** = middelbaar onderwijs; **M. U. L. O.** = meer uitgebreid lager onderwijs; **M. P.** (achter Eng. namen) **member of parliament**, lid van het Parlement; **mf.** = **microfarad** (z.a.); **m. pr.** = **manu propria** (z.a.).
- mac**, zie **M'**.
- macabre**, Fr., triest, somber, luguber; **danse macabre**, vr., doodendans.
- macadamiseeren**, een weg verharderen door klein geklopt graniet (n. de methode v. **Mac Adam**).
- macaroni**, m. It., meelspijs, bestaande uit holle pijpen; **macaronische verzen**, grappige verzen, waarbij men de woorden van de eene taal verbuigt naar de regels der andere (inz. het latijn).
- macchiavellisme**, o., de staatsleer van Macchiavelli (16e eeuw); sluwe, gewetenlooze politiek; **macchiavellistisch**, gewetenloos (i. d. politiek).
- maciarlane**, Eng., heerenmantel zonder mouwen met een cape er over heen.
- machinatie**, vr. Fr., kuiperij, intrigue.
- Machin**, Fr., Dinges.
- mackintosh**, Eng., ouderwetsche, waterdichte regenmantel.
- maçon**, Fr., (vrij)metselaar; **maçonnerie**, vr., vrijmetselarij, **maçonniek**, tot de vrijmetselarij behoorend.
- macro** of **macr.**, (Gr.) in samenst. lang of groot; **macrobiotiek**, vr., de kunst om het leven te verlengen; **macrocosmos**, m. Gr., de groote

- wereld, het heelal (tegenst. **microcosmos**, de wereld in het klein, d.i. de mensch).
- maculatuur**, vr. Fr., misdruk.
- madame**, Fr., mevrouw (titel van iedere getrouwde vrouw in Frankrijk); **Madame** was oudtijds de gemalin van **Monsieur**, den broeder des konings; **mademoiselle**, mejuffrouw; **Madonna**, It., Onze-Lieve-Vrouwe.
- madapolam**, soort sterke katoen, veel voor hemden gebruikt.
- madat**, Mal., bereide opium (**tjandoe**) met tabak vermengd en tot balletjes gekneet.
- mädchen für alles**, D., meid-alleen.
- made in (Germany)**, Eng., in (Duitschland) gemaakt (opschrift op de verpakking van koopwaren: alle in Engeland en Amerika uit (Duitschland) ingevoerde waren moeten de aanwijzing dragen van het land van herkomst).
- madrigal**, o. It., geestige, teedere, galante gedachte besloten in een klein aantal versregels.
- maduro**, Sp., lett. rijp; (van sigaren) zwaar.
- Maeander**, oudt. naam van een sterk kronkelende rivier in Kl.-Azië, vandaar; **maeander**, m., bepaald soort ornament.
- Maecenas**, rijke kunstbeschermmer (naar een Romeinsch ridder van dien naam, gest. 8 na Chr.).
- maestro**, It., meester, groot kunstenaar (architect of musicus); **maëstria**, vr., verhevenheid en kracht van uitvoering, meesterschap.
- maëstoso**, It. muz., langzaam en verheven.
- maffia**, vr. It., oudt. geheim rooversgenootschap op Sicilië.
- maffie**, o. Barg., kwartje.
- magarijsladder**, vr., uitschuifbare brandladder.
- Maghzen**, het Marokkaansche gouvernement.

Magdalena, boetvaardige zondares (Lukas 7 : 36).

magie, vr. Lat., tooverkunst, geheime wetenschap; **magiër**, Oostersch geleerde, die over, ons nog niet of slecht bekende, geesteskrachten beschikt waarmee hij „toovert”; **magisch**, door tooverkracht, betooverend.

magister, Lat., meester, leermeester; **magister artium liberalium**, meester in de vrije kunsten, middeleeuwsche acad. graad; **magistraal**, meesterlijk; **magistraat**, overheidspersoon, rechter, stadsregeering; **magistratuur**, vr., overheid, regeering, rechterlijke macht.

magma, o. Gr., (lett. kneedbare massa), het gloeiendvloeibare inwendige der aarde.

magnaat, m., rijksgroute, lid van den hoogen adel (in Hongarije en Polen).

magnanien, Lat., grootmoedig; **magnanimitet**, vr. Lat., ziele-grootheid.

magnetiseur, persoon, welke zieken geneest door **magnetisme**, d.w.z. doordat er van hem uit iets **magnetisch** op den patiënt schijnt in te werken; **magnetiseeren**, een geheimzinnige aantrekkingskracht uitoefenen.

magnesium, o. Lat., zilverwitmetaal, dat bij verbranding een zeer schel licht geeft.

magnifier, m. Eng. rad., versterker.

Magnificat, Lat., lofzang ter eere van de H. Maagd; **magnifiek**, Fr., luisterrijk, prachtig.

magnus, Lat., groot; **magna cum laude**, Lat., met veel lof; **magna est veritas et praevallebit**, de waarheid is groot en zal de overhand behouden; **magna pete**, Lat., streef naar het groote.

Magyaren, oude naam voor de Hongaren.

mahagoni = mahonie.

maharadja, m. Skr., (groot koning) titel der vor-

sten in Voor-Indië.

mahatma, m. Skr., groote geest; in de theosophie: wezen met bovennatuurlijke gaven.

Mahdi, de door de Muzelmannen verwachte profeet; **mahdisten**, partijgangers van iemand, die zich als **mahdi** opwerpt.

mahlzeit! D., lett. „maaltijd”! beleefdheidsformule bij begin en einde v. e. diner, „eet smakelijk”.

maidenspeech, vr. Eng., eerste rede, debuut inz. van een kamerlid of minister (**maid** = maagd).

mail, vr. Eng., valies, brievenzak, brievenpost, postdienst tusschen Europa en de andere wereldeelen; **mailboot**, stoomboot, die (ook) de post vervoert; **mailcoach**, m., met vier of meer paarden bespannen rijtuig, in den vorm van een koets met banken vóór, achter en bovenop, soort diligence.

main, vr. Fr., hand; **à quatre mains**, vierhandig (spelen); **main morte**, vr., doode hand; onroerende, onvervreembare goederen van eenig kerkgenootschap of geestelijke corporatie.

maintenée, vr. Fr., betaalde minnares (in het moderne Fransch niet gebruikt); **mainteneeren**, een vrouw houden als betaalde minnares.

maintien, Fr., houding.

maire, Fr., burgemeester; **mairie**, vr., stadhuis.

maison, Fr., huis; **maison de santé**, krankzinnigengesticht; **maison du peuple**, volkshuis.

maitre, Fr., meester, gebieder, heer; **maitresse**, minnares, bijzit; **maitrise**, vr., meesterschap.

maitres-chanteurs, Fr., lett. vertaling van het D. **Meistersinger** (z. a.). Daar **chanter**, behalve zingen, in de uitdrukking **faire chanter** (lett. doen zingen) ook beteekent: geld geven ten gevolge van afdreiging, duidde men met **mai-**

- tres-chanteurs** die journalisten aan, die **chantage** in 't groot pleegden.
- majestueus**, Fr., verheven, prachtig, vorstelijk.
- majeur**, vr. Fr., dur- of groote terts-toonladder.
- majolica**, vr. Oud-Sp. en It. aardewerk; nabootsing daarvan.
- Majoor-Chinees**, m., plaatselijk hoofd der Chineezers in Indonesië.
- majoraat**, o., het erfrecht van den oudsten zoon; bezitting, welke eigendom blijft van den oudsten zoon; **major domus**, Lat., opperhofmeester, hofmaarschalk (der oude Frankische koningen); hofmeier, **majoriteit**, meerderheid (van stemmen); meerderjarigheid.
- malachiet**, o. Gr., fraaie groene delfstof uit koolzuur, koperoxyde bestaand.
- malade imaginaire** m. Fr., ingebeelde zieke (naar een stuk van Molière).
- mala fide**, Lat., te kwader trouw (tgst.: **bona fide**).
- malaga**, m. Sp., zoete wijn, uit de Sp. stad Malaga.
- malaise**, vr. Fr., ongesteldheid, ongemak; toestand van groote slapte in handel en nijverheid.
- mal à propos**, Fr., ontijdig, te ongelegener tijd, per abuis; wat ontijdig, ongelegen enz. komt (in het moderne Fransch niet gebruikt).
- malaria**, vr. It., moeraskoorts (veroorzaakt door ongezonde uitwasemingen van den grond).
- malcontent**, Fr., ontevreden; **malcontenten** noemt men de niet meer zuiver moderne predikanten, verwant aan de **ethischen**.
- malgré lui**, Fr., tegen wil en dank.
- malheur**, o. Fr., ongeluk(je).
- malice**, vr. Fr., arglistigheid; schalkschheid; **malicieux**, arglistig; moedwillig, schalksch.
- maloe**, Mal., verlegen.

- Maltezer-orde**, R.-K. tak v/d Johanniterorde (z.a.).
- malthusianisme**, (zoo genoemd naar den econo-
mist Malthus, gest. 1834), o., het streven om
den aanwas der bevolking te beperken; **nieuw-
malthusianisme**, o., beperking van kindertal
door gebruik van voorbehoedmiddelen.
- maltraiteeren**, mishandelen.
- malversatie**, vr. Fr., ontrouwe amtswaarneming.
verduistering van toevertrouwde gelden.
- malvezij**, vr., geurige, zoete, goudgele Gr. wijn
(uit Napoli di Malvasia, op Morea).
- Mammelukken**, een keurcorps van uit slaven ge-
recruteerde ruitërij, dat langen tijd onder aan-
voëring hunner bei's Egypte beheerschte.
- mammifierae**, vr. mrv. Lat. of **mammiferen**, zoog-
dieren.
- mammoet** of **mammouth**, m., voorwereldlijke reu-
zenolifant.
- Mammon**, (Chaldeeuwsch), de geld- of goudgod;
de aardsche rijkdommen, waaraan men hangt.
- mamzel**, (verbastering van **mademoiselle**, Fr.)
(school)juffrouw.
- man**, Eng., man (mrv. men); **the man in the
street**, (lett.: de man op straat), de groote hoop.
- manager**, Eng., leider, controleur v/e onderneming.
- manche**, vr. Fr., partij (bij whist en kegelen).
- Manchesterschool** of **-partij**, de voorstanders van
vrijhandel.
- manco**, o. It., tekort bij koopwaren.
- mandaat**, o. Fr., bevel, last, volmacht, bevel-
schrift tot betaling; opdracht der kiezers aan
hun afgevaardigde, die somwijlen, als hij zich
niet meer één met de meerderheid hunner ge-
voelt; **zijn mandaat neerlegt**, d.i. zijn ontslag
neemt; **mandaat-gebied**, o., door één mogend-

heid in opdracht van allen (of van den volkenbond) beheerd gebied; **mandataris**, lasthebber, gevolmachtigde; **mandat impératif**, gebiedende, bindende opdracht; **mandat de poste**, postwissel.

mandarijn, Port., titel der Chineesche staatsbeambten (hun rang werd vóór de Chin. revolutie aangegeven door pauwenveeren en gekleurde knopen op den hoed); soort sinaasappel.

mandement, o. Fr., herderlijke brief of vermaning van een bisschop aan zijn diocesanen.

mandiën, (Mal. **mandi**), baden.

mandoer, Port., opzichter, voorman, meesterknecht in Indië.

mandragore, vr. Lat., alruin- of tooverwortel, (die een menschelijke gedaante kan aannemen).

manège, vr. Fr., rijschool; listige handelwijze.

manes, m. mrv. Lat., schimmen, zielen d. dooden.

mangaan, o., bros metaal m. hooge smelttemperat.

mangrove of **mangle**, tropische boom met luchtwortels in moerassige kuststreken.

manlaque, Fr., **maniak**, die aan een **manie** (**idée fixe**, krankzinnigheid op één punt) leidt.

Manichaeër, oorspr. aanhangers van den Perz. dwaalleeraar Manes (3e eeuw); later, doordat men Manichaeërs met Joden verwarde, synoniem met lastige schuldeischers.

mani[u]cure, Fr., iemand, die als beroep het verplegen van de handen uitoefent (z. o. **pédicure**).

maniereeren, Fr., een karakter van gekunsteldheid aan iets geven.

manifest, o. Fr., openlijke bekendmaking; **manifestatie**, vr., het openlijk bekend maken; openbaar optreden om indruk te maken; openbaring (van geesten); **manifesteeren**, bekend maken,

kond doen; deelnemen aan een **manifestatie**;
(zich) openbaren.

manilla, vr., sigaar uit Manilla; henneptros.

manille, vr. Fr., tweede troef bij bepaald soort
kaartspelen.

manipulatie, vr. Fr., behandeling, aanwending van
hand- of kunstgrepen, betasting; **manipuleeren**,
behandelen, omgaan met, betasten; knoeien.

Manitou, de Groote Geest, dien de N.-Amerikaan-
sche Indianen vereeren; vandaar in Frankrijk
gebruikelijk om een of ander machtig person-
nage aan te duiden.

manna, Hebr., volgens Exodus 16 „iets fijs en
korreligs, dat wit was als koriander zaad en
smaakte als een honingkoek”; het voedsel, dat
de Israëlieten in de woestijn opzamelden. Wat
thans in de apotheek **manna** heet is het sap
eener in de woestijn veel voorkomende tama-
risk, dat door den steek van een insect uit de
takken naar buiten dringt en dan stolt.

mannequin, Fr., ledepop; karakterloos, onzelf-
standig mensch; ook = **Probir-mamsell** (z. a.).

manoeuvre, vr. Fr., handeling; besturing van een
schip; krijgsoefening; slinksche streek; **ma-
noeuvreeren**, oefeningen houden; slinksche
streken uithalen; zijn maatregelen nemen; een
schip sturen.

man of war, Eng. (mrv. **men of war**), oorlogs-
schip.

manometer, m., werktuig om de spanning te me-
ten in stoomketels, gashouders, enz.

manor, Eng., landgoed, riddergoed.

manque d'égards, m. Fr., het te kort schieten in
de verschuldigde beleefdheid.

mansion, Eng., heerenhuis; **Mansion-House**, de

officieele residentie van den lord-mayor (z. a.) van Londen.

mantille, vr. Fr., damesmanteltje.

mantri, Mal., inlandsch politie- of bestuursambtenaar van lageren rang.

manuaal, o., handgreep, handboek, klavier, toetsenrij; **manus**, vr. Lat., hand; **manus ministra**, willoos werktuig; **manumissie**, vrijlating van een slaaf of lijfeigene; **manu propria**, met eigen hand; **manu armata** of **manu militari**, gewapenderhand; **ad manus proprias**, in eigen handen, (d. w. z. voor den geadresseerde persoonlijk); **manucure**, zie **manicure**.

manufactuur, vr. Lat., productiewijze waarbij wel meerderen in één lokaal werken en voor de markt produceeren, maar zonder verdeeling van arbeid en gebruik van machines; **manufacturen**, vr. mrv., oorspr. aldus vervaardigde waren inz. textielwaren, thans uitsluitend textielwaren.

manuscript, o. (verkort: **MS.**), handschrift.

Maori's, m. mrv., inboorlingen v. Nieuw-Zeeland.

maquereau, Fr., eig. makreel; koppelaar, hoerenwaard, (vrouwelijk: **maquerelle**).

maquette, vr. Fr., eerste model van een beeldhouwwerk; model van een gebouw.

marabce of **adjudantvogel**, een soort ooievaar in Indië, met donsachtige vederen.

maraboet, (**marabout**), Ar., Mohamm. kluizenaar.

marasquin, m. Fr., fijne kristalheldere likeur, die getrokken wordt uit de pitten van zure kersen (**marasques**).

maraudeur, (**marodeur**), Fr., plunderaar, trosboef; op **marode gaan**, uit stelen gaan.

marchand tailleur, Fr., kleermaker die ook stoffen

- verkoopt; **marchandeeren**, loven en bieden.
marché, m. Fr., markt; **bon marché**, goedkoop.
marche funèbre, vr. Fr., **marcia funebre**, vr. It., doodenmarsch.
marchese, It., (vr. **marchesa**), markies.
marconigram, o., draadloos telegram (naar **Marconi**, den uitvinder der draadlooze telegrafie);
marconist, beambte, die het toestel voor draadlooze telegrafie bedient.
mare clausum, Lat., gesloten zee; zee, waar zich geen vreemde oorlogsschepen mogen vertoonen.
maremmen, vr. It., ongezonde, moerassige kuststroken.
marge, vr. Fr., rand, wit (van een bladzijde, enz.); ruimte, grenzen waartusschen het winstcijfer ligt: winst **m a r g e**; **marginalia**, **marginalliën**, o. mrv., randaanteekeningen, randglossen;
in margine, Lat., op den rand, op de marge.
mariage, m. Fr., huwelijk; **mariage d'amour**, huwelijk uit liefde; **mariage de raison**, huwelijk uit verstandelijke overwegingen.
Marianne, vr. Fr., verpersoonlijking v. Frankrijk.
marionet, vr. Fr., ledepop, iemand die zich tot alles laat gebruiken.
maritaal, Lat., wat het huwelijk betreft.
maritiem, Fr., tot d. zee behoorend, er heerschend.
mark, m., Duitsche munt, ter nominale waarde van 59 cent.
markant, Fr., sterk sprekend, opvallend; **markeeren**, merken, stempelen; **gemarkeerde pas**, pas op de plaats.
marmelade, vr. Fr., jam met heele vruchten.
marode, zie **maraude**.
marokijn, o., fijn soort leder (voor boekbanden).
Maronieten, Kath. bewoners van den Libanon.

marot(te), vr. Fr., scepter met een zotskap aan het einde en met linten versierd; belachelijke, overdreven voorliefde.

marque de fabrique, vr. Fr., fabrieksmerk.

marqué, Fr., tooneelspeler, die de niet meer jeugdige rollen speelt.

marqueur, m. Fr., oppasser bij het biljart, die de punten telt.

marquis, Fr., markies; **marquise**, Fr. (letterlijk: markiezin), opvolbaar linnen zonnescherp.

marrons glacés, m. mrv. Fr., geconfijte kastanjes.

Mars, Rom. krijgsgod, oude vorm: **Mavors**.

marsch, vr. D., moerland, vruchtbaar laagland.

Marseillaise, vr. Fr., het krijgslid der Marseillanen die in 1792 naar Parijs trokken, het Fransche volkslied, het lied der Fransche Revolutie (woorden en muziek van Rouget de l'Isle).

martiaal, Fr., krijgshaftig, strijdbaar, moedig.

martingaal, vr. Fr., lett.: bijzettengeld; verdubbelde inzet bij hazardspelen.

martyrologie, vr. Gr., geschiedenis der martelaren; **martyrologium**, o. Lat., martelaarsboek.

Marxisme, o., de socialistische leer van Marx (historisch materialisme, klassenstrijd, concentratie van kapitaal); **marxist**, m., strenge beider van Marx' leer (tegenst. **reformist of revisionist**).

Maryland, tabak uit den gelijknamigen Noord-Amerikaanschen staat.

mas, laagste adellijke titel op Java.

mascotte, vr. Fr., moderne fetisj op automobielen, vliegtuigen enz., die geluk aan moet brengen (**Billiken** bijv.).

masculini generis, Lat., v. het mannelijk geslacht.

maskeeren, Fr., bedekken, verbloemen.

Masochisme, het sexueel geprikkeld worden door het ondergaan van mishandelingen door een ander, zoo genoemd naar den geleerde **Masoch**, die deze neiging het eerst in theorie bracht (tegenst. **sadisme**); **masochist**, m., man die zich uit wellust door een vrouw laat pijnigen.

massa, in de Negertaal: meester.

massacre, m. Fr., moord op groote schaal; **massacreeren**, verdelgen.

masseeren, Fr., kneden en wrijven van het lichaam, als geneeskundig of verfrisschend procédé, door een **masseur** of **masseuse**.

massematten, Barg., handel, zaken, gestolen goed.

massief, Fr., stevig, vast, dicht, niet hol, onbehouwen, plomp.

master, Eng., meester, heer; bestuurder, directeur, onderwijzer, leeraar, kapitein; **master-piece**, meesterstuk.

mastiek, m. Gr., soort gom, die men kauwt om een welriekenden adem te krijgen.

mastodon(t), m. Gr., groot voorwereldlijk zoogdier.

masturbatie, vr., verbasterd uit **manustupratie** = m. d. hand onteeren, zelfbevelekking (= **onanie**).

maszregelen, D., ringelooren.

matador, Sp., stierendooder bij de **corrida's**; aanzienlijk gewichtig man; iemand die uitmunt.

mata, Mal., oog, **mata-mata**, oogen; spion; **mata glap**, door woede verblind; **mata-hari**, „oog van den dag”, zon.

matamore, Sp., snoever, tafelschuimer (naar een personage uit de Sp. blijspelen, die steeds pocht op zijn heldendaden tegen de Mooren).

match, vr. Eng., weddenschap, wedloop, wedstrijd, partij.

mater, Lat., moeder; **mater dolorosa**, moeder der smarten (de H. Maagd); (zie **alma**); **mater famillias**, de huismoeder.

materiaal, o.; mrv. **materialen**, Lat., de ruwe stof tot eenig werk, bouwstof, grondstof, bestanddeelen; **materie**, vr. Lat., stof, grondstof, zaak, onderwerp; stof (als tegenst. van geest); **materialist**, aanhanger van het **materialisme**, d. w. z. van de leer dat de stof, de materie (d. i. de lichamelijke zelfstandigheid) de eenige en eind-oorzaak is van al wat bestaat; **materialiseeren**, lichamelijke hoedanigheden aannemen; **materiëel**, bijv. nmw.: stoffelijk, lichamenlijk (tegenst. **formeel**); zelfst. nmw.: voorraad van dingen, die men (bijv. bij de bearbeiding van iets) benut.

materniteit, vr. Lat., moederschap.

mathematicus, m. Gr., wiskundige, wiskunstenaar; **mathematica**, **mathematick** of **mathesis**, vr., wiskunde; **mathematisch**, wiskundig.

matin, m. Fr., ochtend; **matinée**, vr. Fr., ochtendconcert; ochtendjapon; **matineus**, vroeg bij de hand, gewoon aan vroeg opstaan; **matutinen**, vr. mrv. Lat., R-K., vroegmetten.

matriarchaat, o. Lat., moederrecht, familierecht, waarbij de kinderen behooren tot den stam der moeder en de vrouwen een overwegenden invloed uitoefenen, bestaat nog o.a. bij sommige stammen op Sumatra's W.-kust (zie op **harta poesaka**); **matriarchaal**, wat op het matriarchaat betrekking heeft.

matriculaire bijdragen, bijdragen, die iedere D. bondstaat opbrengt v. de algemeene uitgaven.

matrimonium, o. Lat., huwelijk, huwelijksleven; **matrimoniaal**, wat op het huwelijk betrekking

heeft; **matrone**, Lat., gehuwde vrouw uit den deftigen stand.

matze, vr. Hebr., (ongezuurd) jodenpaaschbrood.

mausoleum, o. Lat., praalgraf.

mauvais, Fr., slecht; **mauvais plaisant**, grappenmaker; **mauvais sujet**, deugniet; **mauvaise tête**, driftkop.

Mavors, zie **Mars**.

maxim, m., machine-geweer, mitrailleuse (naar den Am. uitvinder Maxim).

maximaal, wat een **maximum** (mrv. **maxima**) d. w. z. de grootst mogelijke hoeveelheid, het hoogst mogelijk bedrag, uitmaakt (tegenst. **minimaal**); **maximalist** = **bolsjewist** (z. a.).

maxime, vr. Fr., grondstelling, richtsnoer.

mayonnaise, vr. Fr., koude saus, bestaande uit olie, azijn, zout, peper, mosterd en eierdooier.

mayor, Eng., burgemeester; **lord mayor**, titel van den eersten burgemeester te Londen, Dublin en York.

mazagran, m. Fr., koude koffie in 'een glas opgediend, waaraan men water toevoegt.

mazurka, vr., Poolsche nationale dans in driekwartsmaat.

mazzel(tje), o. Hebr., buitenkansje, winst.

Mazut, D., zie **astatki**.

mbret, heerscher, oudt. titel v. d. vorst v. Albanië.

mbok, Jav., vóór een naam geplaatst, beteekent „moeder”.

mea culpa, Lat., (het is) mijn schuld.

meander, zie **maeander**.

mechanica, vr. Gr., wetenschap van de beweging der lichamen en der daarop werkende krachten; **mechanicus**, werktuigkundige; **mechanisch**, door een werktuig teweeggebracht; werktuiglijk,

- uiterlijk (tegenst. **organisch**), **mechanisme**, werktuiging.
- mediaan**, (letterlijk: midden-groot) papierformaat dubbel kleinmediaan 55 × 80 c.M.; grootmediaan 47 × 62 c.M.).
- medianoche**, Sp. (lett.: midden in den nacht), maaltijd 's nachts na twaalfen na e. vastendag.
- mediaeval**, Fr. (lett.: middeleeuwsch), naam van een lettersoort.
- médiateur, médiatrice**, Fr., bemiddelaar, bemiddelaarster; **mediatiseeren**, het inlijven van een onafhankelijken staat bij een anderen, terwijl de vorst zijn titel blijft behouden.
- medicament**, o. Lat., artseni, geneesmiddel; **medicinaal**, geneeskundig, geneeskrachtig, tot de artseniën behoorend; **medicinae doctor**, doctor in de medicijnen; **medicineeren**, geneesmiddelen nemen; **medicus**, (mrv. **medici**), geneesheer; **medisch**, tot de geneeskunde behoorend.
- medio**, Lat., midden, in het midden van; **mediocratie**, vr. Gr., heerschappij van de middelmatigheid; **médiocre**, Fr., middelmatig; **mediotutissimus ibis**, Lat., langs het midden zult gij 't veiligst gaan (citaat uit Ovidius).
- meditatie**, vr. Lat., overpeinzing, bespiegeling; **mediteeren**, bepeinzen, stille gebeden of vrome bespiegelingen houden.
- medium**, o. Lat., het midden, de middenstof, de overbrengende stof; de tussenpersoon, waardoor, volgens de spiritisten, de geesten met de menschen verkeerren; **mediamiek**, met de hoedanigheid om als medium op te kunnen treden.
- médoc**, m. Fr., roode wijn uit de Fr. stad Médoc.
- medulla**, o. Lat., merg, kern; oudt. bloemlezing.
- Medusahoofd**, fig., afgrijselijk, schrikbarend voor-

werp (*Medusa* was een der drie Gorgonen; zij beleedigde *Minerva*, die daarop heur haar in slangen veranderde; haar blik deed versteen).

meeting, vr. Eng., (spreek uit: mieting), bijeenkomst, vergadering.

Megaera, (fabell.), helsche furie, boosaardig wijf.

megafoon, geluidversterker, uitvinding v. Edison.

megalomaan, iemand, die lijdt aan **megalomanie**, vr., grootheidswaan.

megatherium, o. Gr., voorwereldlijk, monsterachtig groot zoogdier (5 M. lang en 2 M. hoog).

megohm, millioen **ohm** (z. a.).

mehalla(h), Moorsch leger, Moorsche stam op oorlogsvoet.

Meistersinger, mrv., Zuid-Duitsch dichtersgilde dat van de 14e tot de 16e eeuw bestond.

melancholie, vr. Gr., zwaarmoedigheid, droefgeestigheid; **melancholisch**, droefgeestig; **melancholicus**, droefgeestig mensch.

mélange, m., vermenging, mengsel inz. van natuur en kunstboter; **mêlée**, vr. Fr., vermenging; krijgsgewoel, handgemeen; **mêleeren**, Fr., mengen, onderendoen; **een gemêleerd** gezelschap, waarvan niet alle personen tot den deftigen stand behooren.

mélasse, vr. Fr., suikerstroop, bezinsel na het kristallisatieproces der suiker.

melati, Jav. Ind. jasmijn.

meliniet, o. Fr., zeer krachtige sprengstof uit steenkool en salpeterzuur.

melloribus annis, Lat., in betere tijden.

melodie, vr. Gr., zangwijs, wijs; welluidendheid; **melodisch**, of **melodieu**s, zangerig, zoetklinkend; **melodrama**, o., oudtijds: drama met mu-

ziekbegeleiding, nu: populair tooneelstuk met sterke effecten; **melodramatisch**, opgeschroefd, overdreven gevoelvol; **melomaan**, hartstochtelijk muziekliefhebber.

membraan, o. Lat., vlies.

membrum virila, o. Lat., mannelijk lid.

memento! Lat., gedenk!; **memento mori!** gedenk te sterven! (geen klassiek latijn); **memento**, zelfst. nmw.: herinneringsteeken.

memorie, (Fr. *mémoire*), vr., geheugen; opstel, verhandeling, beschouwing (over eenig onderwerp); **memorie van successie**, vr., stuk, waarin ten behoeve van het bedrag der verschuldigde successie-belasting, het bezit van den overledene opgesomd wordt; **mémoires**, mrv., gedenkschriften; **memoriseeren**, van buiten leeren; **memorabilia**, mrv. Lat., gedenkwaardigheden; **memoriaal**, herinneringsgeschrift; kladboek; **memorandum**, o., iets waaraan men herinnerd moet worden, wat genoteerd moet worden; kort briefje; notitieboekje.

menage, vr. Fr., huishouding, soldatenkost; **menageeren**, Fr., ontzien, voorzichtig behandelen, spaarzaam omgaan met; **ménagère**, huishoudster; **zich menageeren**, zich in acht nemen, zich matigen; **menagerie**, vr., wildebeestenspel.

mendiciteit, vr. Fr., bedelarij.

men, in Chin. samengestelde eigennamen, betekent zooveel als: bastion.

meneertje, Barg., commissaris van politie.

menestreel, Fr., dienaar en begeleider der *troubadours*, (z. a.); minnezanger.

mene tekel (afkorting van: *mene mene tekel upharsin*), Chadeeuwsch (geteld, geteld, gewogen, beëindigd), onheilspeellende profetie (Da-

- niël 5), vanwaar de zegswijs: „gewogen en te licht bevonden.”
- menhir**, m. Kelt., „lange steen”, overeindstaande steen, in vóór-historischen tijd als gedenkteeken opgericht.
- menie**, vr., roode verfstof (plantaardig product).
- meningitis (cerebro spinalis epidemica)**, vr. Lat., besmettelijke hersenvlies- en ruggemergontsteking, nekkrimp.
- Mennoniet** of **Mennist**, Doopsgezinde.
- mensjewiek**, **mensjewist**, zie op **bolsjewiek**.
- mens sana in corpore sano**, Lat., een gezonde geest (slechts) in een gezond lichaam.
- menstruatie**, vr. Fr., maandstonden der vrouwen.
- mensur**, vr. D., de (afstands)maat bij het duel; het duel zelf inz. dat onder studenten.
- mentaal**, Fr., in den geest, in de gedachte; **mentale reserve**, zie op **reservatio mentalis**; **mentaliteit**, vr., geestesgesteldheid, wijze van denken en voelen.
- menthe**, vr. Fr., pepermuntlikeur.
- menthol**, vr., pepermuntkamfer.
- mention honorable**, vr. Fr., eervolle vermelding.
- mentor**, m. Gr., oudere leidsman en opvoeder van een jongmensch, figuur uit de Ilias.
- menu**, o. Fr., lijst (naar volgorde) v. d. gerechten.
- menus plaisirs**, mrv. Fr., „kleine vermaken”, het geld daarvoor; zakgeld.
- menuet**, o. Fr., ouderwetsche, statige dans.
- Mephisto(pheles)**, Gr., de booze, de duivel; fig.: slecht en sluw mensch.
- meppen**, Barg., stelen.
- mer à boire**, Fr., (een) zee om uit te drinken, m. a. w. een onbegonnen werk.
- mercantiel**, Lat., den handel betreffend; **mercan-**

- tilisme**, o., het begunstigen van den handel van staatswege (18de eeuw).
- Mercators projectie**, de projectie, waarbij de meridianen en breedtecirkels rechte lijnen zijn en loodrecht op elkaar staan, genaamd naar den Vlaamschen aardrijkskundige **Kremer** (verlatijnscht **Mercator**) gest. 1594.
- merceriseeren**, katoenen draden en weefsels in een oplossing van bijtende soda brengen om ze glanzend te maken (n. d. Fr. uitvinder **Mercer**).
- Mercurius** of **Mercur**, (fabelleer) god van den koophandel, van de dieven; de bode der goden; een der planeten; zelfst. nmw. o., kwikzilver.
- mère**, vr. Fr., moeder; moeder-overste (van een klooster).
- meridiaan**, m. Lat., middaglijn, lengtecirkel; **meridionaal**, zuidelijk.
- merinos**, o. mrv. Sp., schapen met zeer fijne wol.
- mérite(s)**, m. Fr., verdienste, gewicht, waarde; **meriteeren**, verdienen.
- merveille**, vr. Fr., wonder, wonderwerk; **merveilleus**, wonderbaarlijk; **merveilleux** en **merveilleuses** (= **incroyables**), modieuse heeren en dames uit het Directoire.
- mésalliance**, vr. Fr., huwelijk beneden iemands stand; **zich mésallieeren**, zoo'n huwelijk sluiten.
- mesjoege**, **mesjogge**, Barg., gek.
- mesmérisme**, o., de leer van Mesmer (gest. 1815) (genezing door dierlijk **magnetisme**).
- mess**, Eng., gemeenschappelijke-, inz. officiers-tafel.
- messagerie**, vr. Fr., (zee)transportmaatschappij.
- Messalina**, fig. schaamteloze, wulpsche vorstin of vrouw.
- messenger-boy**, Eng., boodschappenjongen.

Messias, Hebr., gezalfde of koning, de door de Joden verwachte verlosser; **Messlade**, vr. D., zang van den Messias (titel van een bekend gedicht van Klopstock).

messidor, Fr., oogstmaand, de 10de maand van den republ. kalender (19 Juni—18 Juli).

messieurs, mrv. van **monsieur** (z. a.).

messing, o., geelkoper (70 dln. koper, 30 dln. zink).

mestlezen, afstammelingen van Indiaansche moeders en blanke vaders, of omgekeerd.

meta, Gr., voorvoegsel, dat „met”, „tusschen”, „na” beteekent, vaak een opeenvolging of verandering aanduidt (vóór klinkers **met**).

metalliken, (Oostenr. en Russ.) staatsschuldbrieven, waarvan rente en aflossing uitsluitend in metaal (zilver) betaald werden.

metalloïden heeten in de scheikunde de enkelvoudige, niet metaalachtige stoffen: waterstof en zuurstof behooren er o.m. toe.

metallurgie, vr., wetenschap v. h. afscheiden v. d. metalen uit de ertsen.

metamorphose, vr. Gr., gedaanteverwisseling; **metamorphoseeren**, v. gedaante doen verwisselen.

metaphoor, vr. Gr., figuurlijke zegswijs.

metaphrase, vr. Gr., uitlegging, omschrijvende verklaring (bijv. van een gedicht in proza).

metaphysiek, of **metaphysica**, vr. Gr., de wetenschap van het bovenzinnelijke, de bovennatuurkunde, zoo genaamd, omdat de hierop betrekking hebbende verhandeling van Aristoteles in zijn bibliotheek achter de physica stond;

metaphysisch, bovenzinnelijk.

metempsychose of **metempsychose**, vr. Gr., zielsverhuizing.

meteoor, m. Gr., luchtverschijnsel, zeldzaam ver-

- schijnsel in den dampkring; **meteorologisch instituut**, instelling voor waarnemingen omtrent het weder; **meteorologie**, vr., weerkunde; **meteorolith**, m., meteorsteen, luchtsteen.
- methode**, vr. Fr., wijze, manier; leerwijze, orde in voordracht of onderwijs; **methodiek**, vr., de leer der methode bij het onderwijs, voordrachtsleer; **methodisch**, planmatig, ordelijk; **Methodisten**, piëtistische secte in Engeland en N.-Amerika; **methodologie**, vr., leer d. methode.
- Methusalem**, een buitengewoon oud man (Genesis 5 : 27).
- methylalcohol**, houtgeest, een giftige alcoholsoort.
- méticuleus**, Fr., angstvallig, uiterst nauwgezet.
- métier**, o. Fr., ambacht, vak, handwerk.
- metonymie**, vr. Gr., redekunstige figuur, waarbij iets aangeduid wordt door iets anders te noemen dat er mee in verband staat als gevolg tot oorzaak, als deel tot geheel enz.: bijv.; grijze haren, voor: ouderdom; honderd geweren, voor: honderd soldaten, enz.
- metriek**, wat betrekking heeft op den meter: metriek stelsel; zelfst. nmw. vr. Gr., verskunst; **metrisch**, in verzen; **metrum**, o. Lat., maat, versmaat.
- metritis**, vr. Gr., baarmoederontsteking.
- metro** = **metropolitain** (z. a.).
- metronoom**, m. Gr., instrument om bij muziek nauwkeurig de maat aan te geven, maatmeter.
- metropole** of **metropolis**, vr. Gr., de moederstad, (met betrekking tot de dochtersteden of koloniën) vanwaar uit volkplantingen gesticht worden; wereldstad; zetel van een **metropolitaan**, of **metropoliet**, d.i. een aartsbisschop van de Grieksche Kerk; **metropolitain**, m. Fr., onder-

- grondsche spoor in Parijs (= **underground**).
- mezza voce**, It., muz.: met gedempte stem; **mezzo soprano**, It., muz. vrouwenstem, tusschen de (hooge) sopraan en de (lage) alt.
- miasma**, (mrv. **miasmen**), vr. Gr., in de lucht verspreide, uit den grond opstijgende ziektestoffen.
- micro**, **micr**, Gr. voorvoegsel, dat een idee van kleinheid aanduidt; **microben** of **micro-organismen**, de kleinste, alleen met een **microscoop** (vergrootglas) waarneembare levende wezens; **microfarad** (afk. **mf.**), rad., een millioenste **farad** (z. a.); **microcosmos**, m. Gr., de wereld in het klein, de mensch; **micrometer**, instrument om de voorwerpen te meten, die men in een microscoop ziet; **microfoon**, vr., geluidversterker (bij telefonen); **microscopisch**, alleen in een microscoop waarneembaar; zeer klein.
- Midas-ooren**, ezelsooren (Koning Midas kreeg ezelsooren omdat hij de voorkeur had gegeven aan Pan's fluit boven Apollo's lier).
- midshipman**, (mrv. **midshipmen**), Eng., adelborst.
- mignon(ne)**, Fr., gunsteling(e), lieveling(e).
- migraine**, vr. Fr., eenzijdige, z.g. schele hoofdpijn.
- mijter**, m., bisschopsmuts.
- mikado**, geestelijke titel van den keizer v. Japan.
- miles gloriosus**, Lat., pochende soldaat (titel van een blijspel van Plautus).
- milieu**, o. Fr., omgeving, waarin men leeft; **le juste milieu**, het juiste midden.
- militant**, Fr., strijdend (voor ideeën, geloof, enz.).
- militarisme**, o. Fr., het op den voorgrond treden, het begunstigen van den militairen stand; **millie**, vr., jaarlijksche lichtingen voor den dienst.
- millennium**, o. Lat., het duizendjarig rijk.
- mille**, Fr., duizend; **milliard**, Fr., 1000 millioen;

- milliardair**, die een milliard bezit.
- milreis**, vr., rekenmunt (in Portugal = *f* 2.85; in Brazilië = *f* 1.38).
- mime**, m. Gr., gebarenspeeler; soort klucht; **mimiek**, vr., gebarenspeel.
- mimicry**, Eng., „nabootsing”, het verschijnsel, dat vele dieren vorm, kleur en teekening hunner omgeving aannemen: insecten, die op bladeren gelijken, enz.
- mimosa noli me tangere**, vr. Lat., kruidje-roer-me-niet.
- minaret**, vr. Ar., toren van een moskee (zie ook **muëzzin**).
- mineraal**, o. Lat., delfstof; **mineralogie**, vr., delfstofkunde; **mineraloog**, delfstofkundige.
- Minerva**, Lat., de godin der wijsheid; **minerval**, leergeld; schoolgeld op een gymnasium.
- mineur**, Fr., „mijnwerker”, volksnaam der genie-soldaten, wyl deze vroeger bij belegeringen mijnen moesten graven; — muz. o., de kleine tertstoonladder.
- miniatuur**, o. Fr., klein portret of schilderstuk, verkleinde afbeelding of nabootsing, afg. van menie (z. a), omdat zij oorspr. daarmee werden geschilderd.
- minimum**, o., mrv. **minima**, Lat., het kleinste, het geringste, het laagste bedrag; **minimumlijder**, benaming voor een slecht bezoldigd ambtenaar; **minimaal** of **miniem**, wat een minimum uitmaakt; **minimalist** = mensjewist, zie op bolsjewist.
- minister-president**, Fr., voorzitter van den ministerraad en leider van het kabinet; **minister-resident**, gezant van lageren rang, zaakgelastigde; **ministerie**, staatsbestuur, departement

- van een minister; ambt; **openbaar ministerie**, (O. M.), o., ambtenaar die bij de rechtbank aanklaagt en straf eischt; **ministerieel**, wat van het ministerie uitgaat, wat op de hand van het ministerie is; **ministrabel**, Fr., wie goede kans heeft minister te worden.
- minoeman**, enkv. en mrv., Mal., dranken.
- minor**, m. Lat., de jongere; **minoriteit**, vr. Fr., minderheid; minderjarigheid.
- Minotaurus**, (Gr. fabelleer), menschen verscheurend monster, half mensch, half stier.
- min(ne)streel**, zie **menestreel**.
- minus**, Lat., min; zelfst. nmw., tekort.
- minuut**, vr. Fr., orgineel van een notariële acte; ook: het eerste ontwerp van een schriftstuk; **minuteeren**, het klad, het concept van een stuk maken; een notariële acte opmaken; **minuticus**, tot in kleinigheden afdalend, kleingeestig.
- mir**, vr. Russ., oudt. zelfbesturende, den grond gemeenschappelijk bezittende dorpsgemeente.
- mirabile auditu**, Lat., wonderbaar om te hooren; **mirabile dictu**, wonderbaar om te zeggen; **mirabile visu**, wonderbaar om te aanschouwen; **mirabilia**, wonderbaarlijke dingen; **miraculeus**, Fr., wonderbaar, wonderdoend.
- mirliton**, m. Fr., rieten fluitje.
- mir nichts dir nichts**, D., onverschillig, voor 't vaderland weg, zóó maar.
- mirre**, zie **myrrhe**.
- mirza**, vorst bij de Perzen.
- misanthroop**, Gr., menschenhater; menschen-schuw, ongezellig persoon; **misanthropisch**, menschen-schuw, ongezellig.
- miscellanea**, **miscellen** (Lat.), **miscellaneous**, Eng., mengelwerk, verspreide opstellen, allerlei.

mise à prix, vr. Fr., inzet, het eerste bod; **mise en scène**, de inrichting van het tooneel; **mise en train**, het aan gang brengen.

Miserere, o. Lat. (Erbarm U), aanhef v. e. R.-K. boetpsalm; **misericordia**, vr. Lat., erbarming.

mis, Gr., als voorvoegsel, sluit het idee van haten in; **misogamie**, vr., afschuw voor het huwelijk; **misogyn**, m., vrouwenhater; **misogynie**, afkeer van de vrouw.

miss, Eng., mejuffrouw.

missaal, o. Lat., R.-K. misboek op het altaar; groote lettersoort.

missie, vr. Lat., zending (R.-K.); **missionaris**, R.-K. zendeling.

missieghit, vr., inlandsche moskee op Sumatra.

missing link, Eng., ontbrekende schakel, gezochte overgangsvorm tusschen mensch en aap.

missive, vr. Fr., (zend-, dienst-) brief, schrijven.

mister, Eng., mijnheer; **mistress**, Eng., mevrouw.

misterie-spel, vr. Lat. (eig. **ministerie-spel**), middeleeuwsch kerkelijk tooneelstuk.

mistletoe, Eng., maretak (wordt in Engeland met Kerstmis a. d. zolder v. d. kamer opgehangen).

mistral, m. Fr., hevige koude N.- of N.-O.-wind in Zuid-Frankrijk.

mitaines, vr. mrv. Fr., handschoenen z. vingers.

Mithra(s), m., Perzische zonnegod, wiens eeredienst de eerste eeuwen onzer jaartelling over het geheele Rom. Rijk verspreid was.

mittegeeren, Fr., verzachten, matigen, bevredigen.

mitraille, vr. Fr., schroot; **mitrailleeren**, met schroot schieten, neerschieten; **mitrailleuse**, vr., klein kanon met tal van loopen, tegenw. in de meeste legers vervangen door de **mitrailleurs**, kleine automatische kanonnen, die op geweer-

- kogels gelijkende projectielen met een snelheid van ong. 400 schoten per minuut verschieten.
- mixed pickles**, Eng., met azijn, mosterd en andere specerijen ingemaakte groenten en vruchten;
- mixed drinks** of **American drinks**, alcoholische dranken, uit zeer uiteenlopende mengsels bestaand (**cocktail**, bijv.).
- mixtum compositum**, Lat., mengelmoes, mengsel van dingen, die niet bij elkaar passen.
- mixtuur**, vr. Lat., mengsel, artsenijsmengsel.
- mizrachie**, Hebr., orthodoxe richting in het **slonisme** (z. a.).
- mnemotechniek**, vr., de kunst om het geheugen te oefenen.
- mob**, Eng., grauw, gemeen, gepeupel.
- mobiel**, Fr., bewegelijk, marschvaardig; **mobilaire**, roerende goederen, de gezamenlijke meubels; **mobiliseeren**, mobiel maken; **mobilisatie**, vr., het in marschvaardigen staat brengen van het leger; **mobile perpetuum**, o., altoosdurende beweging, denkbeeldig en veel gezocht werktuig, dat, eenmaal in beweging gezet, altoos zou blijven gaan.
- mocassins**, ruwe lederen schoenen der N.-Am. Indianen.
- mock turtle soup**, Eng., nagmaakte schildpadsoep, bereid met kalfsvleesch.
- modaal**, Fr., wat een bepaalde wijze van doen enz. aanduidt; **modaliteit**, vr., de manier waarop iets bestaat, gedacht of gedaan wordt; muz., toonaard.
- modelleeren**, Fr., modellen maken, boetseeren; **modelleur**, vormer.
- moderamen**, o. Lat., bestuur, leiding; dagelijksch bestuur van een **classis**.

- moderantisme**, o., politiek van gematigdheid.
moderatie, vr. Fr., matiging; **moderato**, It. muz., matig.
moderniseeren, Fr., naar den tegenwoordigen smaak, naar de eischen des tijds inrichten.
modernisteneed, eed, opgelegd aan de R.-Kath. geestelijken, dat zij aanvaarden alle leeren van algemeenen en bijzonderen aard, die door het onfeilbaar gezag der kerk worden vastgesteld.
modest, Fr., zedig, eerbaar, bescheiden.
modificatie, vr. Fr., verandering, wijziging; **modificeeren**, wijzigen, veranderen.
modulatie, vr. Fr., stembuiging.
modus vivendi, m. Lat., schikking, waardoor de strijdende partijen elkaar wederkeerig verdragen; **modus operandi**, manier van optreden; **modus procedendi**, manier van handelen.
moeara, Mal., monding, de kleine inham waarin riviertjes uitmonden.
moeëzzin. Zie *muëzzin*.
moesson, m., periodieke wind in het binnenland van China en in Indië.
moezijk, m. Russ., boer.
moiette, vr. Napolitaansch, gasbron, uitstrooming van koolzuur uit aardspleten.
Mofrika, spotnaam voor Duitschland.
mogol of **grootmogol**, naam der Tataarsche heerschers over Dehli uit het geslacht van Timoerienk; naar Westersche opvatting de belichaming van Oostersche macht en pracht.
mohil of **mohel**, Hebr., besnijder.
mohré, Fr., gewaterd, gevlamd (vooral van zijde).
mokka, vr., fijne Arabische koffie.
Mokum of **Groot-Mokum**, Barg., Amsterdam.
moleculen, vr. mrv. Fr., de kleinste deeltjes van

een stof, die men zich echter nog weer scheikundig deelbaar denkt in **atomen**; **moleculaire krachten**, de aantrekking en afstooting tusschen de moleculen onderling.

molesteeren of **molest(en) aandoen**, overlast aandoen, hinderen, plagen; **molestatie**, vr. Fr., overlast; **molest-verzekering**, verzekering van schip of waren tegen aanhouding door oorlogvoerenden.

molla(h), T., titel der **kadls** in Turkije en Perzië, inz. in de groote steden.

mollusken, mrv. Lat., weekdieren.

Moloch, Hebr., afgod, waaraan menschen (inz. kinderen) geofferd werden; fig. wat veel menschenlevens eischt.

molos, Gr., groote waakhond, meestal een dog.

momboir, **momboor** of **momber**, voogd.

moment, o. Fr., oogenblik; gebeurtenis; beweeggrond; hoofdomstandigheid; **moment-opname**, zeer snelle photographische opname, tegenovergestelde van **tijd-opname**; **momenteel**, wat maar een oogenblik duurt; voor 't oogenblik.

monachaal, Fr., wat betrekking heeft op kloosters.

monaden, vr. mrv., gedachte ondeelbare stofdeeltjes.

monarch, m. Gr., alleenheerscher, vorst; **monarchie**, vr., staatsregeling, waarbij een vorst aan 't hoofd staat; staat, welke door een vorst geregeerd wordt; **absolute monarchie**, monarchie, waarin de vorst door geen macht gecontroleerd wordt; **constitutioneele monarchie**, monarchie, waarin de vorst met een volksvertegenwoordiging de wetgevende macht deelt en aan een grondwet gebonden is; **monarchaal**, tot een monarchie behoorend, een mo-

- narchie voorstaand; **monarchist**, aanhanger der monarchie.
- monasterium**, o. Lat., klooster.
- mon bijou**, Fr., mijn juweel, schatje!; **mon Dieu**, mijn god!; **mon plaisir**, mijn genoegen; **mon repos**, mijn rust.
- mondain**, Fr., wereldsch, levenslustig, chic; **monda(i)niteit**, vr., eigenschap van, smaak voor het mondaine.
- moneten**, Lat., munten, geld; **monetair**, op de munt betrekking hebbend.
- money**, o. Eng., geld; **money-order**, postwissel.
- Moniers-werk**, **Moniers-systeem**, de voor het eerst door Monier te Parijs toegepaste constructie van gewapend beton.
- monisme**, o., de eenheidsleer (tegenst.: **dualisme**, z. a.); in den nieuweren tijd: de wereldbeschouwing, die gegrond is op de natuurwetenschappelijke ontwikkelingsleer, zooals die inzonderheid door Häckel beschreven is; **monistisch**, van één beginsel uitgaande (tegenst. **dualistisch** en **pluralistisch**); **monist**, aanhanger dier leer.
- monitor**, oorspronkelijk de naam van een pantser-schip der Noordelijke Staten van Amerika, in 1861 gebouwd (zonder masten, laag op het water en met een gevechtstoren); naam van dergelijke oorlogsschepen (die niet meer gebouwd worden; in ons land tot voor kort nog gebruikt als rivieroorlogsschepen); **monitor**, Lat., vermaner, raadgever, berichtgever; **leerling** die bij het onderwijs helpt; **moniteur**, Fr. = **monitor**, ook gedurende langen tijd naam van het Fr. staatsblad, dat nu **Journal officiel** heet; **monitorium**, o. Lat., maanbrief.

monkey, Eng., aap.

mono, Gr., voorvoegsel dat „een” of „enkel” beteekent; **monochroom**, éénkleurig; **monocle**, m. Fr., oogglas; **monocotyleae**, Gr., éénzaadlobbige planten; **monogamie**, vr., huwelijk tusschen één man en één vrouw; **monogram**, o., de (ineengevlochten) voorletters van een naam; **monografie**, vr., verhandeling over één bijzonder onderwerp; **monoline**, vr., naam van een regelzet- en gietmachine; **monolith**, m., monument uit één stuk steen; **monoloog**, m., alleenspraak; **monomaan**, iemand, die aan **monomanie** lijdt; **monomanie**, vr., ziekelijke neiging, voortkomende uit aandoeningen van het zenuwgestel, bijv. moordzucht, steelzucht, enz.; ziekelijke voorkeur voor iemand of iets; **monophaag**, m., zich met één soort voedsel voedend; **monophysitisch**, één-naturig (inz. in de leer omtrent de persoon en de natuur van Christus); **monometalisme**, o., één standaardmuntstelsel; **monometalist**, m., voorstander van dat stelsel; **monoplan**, m., ééndekker (vliegtuig); **monopolie**, o., het uitsluitend recht om zekeren handel of industrie uit te oefenen; **monopoliseeren**, een handel of industrie tot een monopolie maken; **monopolist**, die monopoliseert; **monorail**, m. Fr., spoorweg, uit slechts één rail bestaande, op een stellage boven den grond aangebracht; **monosyllabe**, vr., éénlettergrepig woord; **monotheïst**, aanhanger van het **monotheïsme**, d.i. het geloof aan één God; **monotonie**, vr., eentonigheid; **monotoon**, eentonig; **monotype**, vr., lettergietmachine. **Monroe-leer** (naar president Monroe, gest. 1825), politiek der Vereenigde Staten, strekkende om Europeesche inmenging in de aange-

- legenheden v. Amerikaansche Staten te weren.
- monseigneur**, Fr. (lett. mijn heer), titel van den Franschen troonopvolger, van prinsen van den bloede, hooge geestelijken enz.
- monsieur**, Fr., mijnheer (oudt. titel van den broeder des konings); mrv. **messieurs**.
- mons pietatis**, m. Lat., „berg van barmhartigheid”, bank van leening.
- monstrans**, m. Lat., R.-K., hostie-vaas of -kelk.
- monstrum**, o. Lat., monster, wangedrocht; **monstrueus**, Fr., monsterachtig; **monstruositeit**, vr., monsterachtigheid.
- montaan-waarden**, aandeelen in mijnondernemingen.
- montagne russe**, vr. Fr., op-en-neergaande glijbaan, waarbij men in wagentjes zit.
- montage**, vr. Fr., het in elkaar zetten (**monteeren**) van machinerieën, het zetten van edelgesteenten, het voorbereiden van een tooneeluitvoering enz.; **monteur**, werkman die monteert; **monteering**, het dienst- of krijgsmanskleet; **montuur**, o., datgene, waarin edelgesteente gevat is.
- Montessori-onderwijs**, volgens het stelsel van de Italiaansche opvoedkundige dr. Maria Montessori, waarbij de nadruk gelegd wordt op de zelfontwikkeling van het kind.
- montgolfière**, vr. Fr., naam der eerste luchtballons (met verwarmde lucht gevuld), naar de uitvinders, de Gebrs. Montgolfier, 18e eeuw.
- monthly**, Eng., maandelijksch (verschijnend tijdschrift).
- monument**, o. Fr., gedenkteeken; **monumentaal**, grootsch en blijvend als een gedenkteeken.
- moquette**, vr. Fr., pluche met bonte patronen.
- mora**, Lat., verwijl, vertraging; **in mora**, in ge-

- breke, achterstallig; **moratoire renten**, vr. mrv., renten, verschuldigd tengevolge van te late betaling; **moratorium**, o. Lat., wettelijk erkend en geregeld uitstel van betaling van alle schulden of bepaalde categorieën van schulden.
- moraal**, vr. Fr., zedenleer; **moral insanity**, vr. Eng., zedelijke krankzinnigheid, wilsziekte; **moraliteit**, vr., zedelijkheid; middeleeuwsch geestelijk tooneelspel; **moralist**, schrijver over moraal, boetprediker; **moreel**, zedelijk.
- moraine** of **moraene**, vr. Fr., puin van rotsen, dat zich aan de randen van een gletscher ophoopt.
- Moravische broeders**, m. mrv., Hernhutters.
- morbiditeit**, vr. Fr., ziekelijkheid, ziektecijfer.
- mordicus**, Lat., eig. met de tanden, hardnekkig.
- mores**, Lat., zeden, gebruiken; **mores leeren**, terecht zetten.
- morganatisch huwelijk**, huwelijk met de linkerhand, d.i. van een vorst of hoogadellijk persoon met een dame van minderen stand, waarbij de eerste een kapitaal, **morganatica** of **morgengave**, uitzet ten behoeve der echtgenoot, wier kinderen alleen den naam en het vermogen der moeder erven.
- Morgue**, vr. Fr., plaats, waar (te Parijs) drenkelingen ter herkenning tentoongesteld werden; **morgue**, trotsche minachtende voornaamheid.
- morituri te salutant**, zie **ave**.
- Mormonen**, m. mrv., Am. strenge protestantsche secte, die vroeger veelwijverij voorstond.
- morning**, Eng., ochtend, morgen; **good morning!**, goeden morgen!
- Morpheus**, Gr., de god des slaaps; de slaap.
- morphine**, o. Gr., opiumzuur, sterk vergif, dat als verdoovings- en bedwelingsmiddel gebruikt

wordt; **morphinist**, iemand, die verslaafd is aan morphine-inspuitingen.

morphologie, vr. Gr., vormleer; het gedeelte eener wetenschap, dat over de vormen handelt; gedaante-leer.

mors, vr. Lat., **mort**, vr. Lat., dood; **la mort sans phrase**, Fr., de dood zonder praatjes (vorm waarin Sieyès stemde vóór den dood van Lodewijk XVI); **mortaliteit**, vr. Fr., sterfelijkheid, sterfte; **morte-saison**, vr. Fr., slappe tijd van het jaar; **mortificatie**, vr. Fr., tuchtiging, afsterving (des vleesches door boetedoeningen), beschaming, opheffing, uitdelging (v. e. schuld b.v.); **mortificeeren**, tuchtigen, enz.

mos, m. Lat., zede, gewoonte, mrv. **mores** (z.a.); **mos pro lege**, de gewoonte neemt de plaats van de wet in.

moskee, vr. Ar., Mohammedaansch bedehuis.

Moslem (mrv. **Moslemin**), Ar., Mohammedaan.

motet, o. Fr., kort veelstemmig kerkgezag, meestal op bijbeltekst.

motie, vr. Fr., voorstel (in een vergadering); **motief**, o., beweegreden, spoorslag; **motiveeren**, met redenen omkleeden.

motor, m., kleine door gas, benzine of electriciteit gedreven machine; **motorisch**, beweging, bewegings-, drijf-.

motto, o. It., zinspreuk of aanhaling als opschrift.

motu proprio, Lat., uit eigen beweging of aandrif; als zelfst. nmw. o.: naam van een bepaald soort pauselijke bullen, zoo geheeten omdat de paus ze uit eigen beweging uitvaardigt. Zij betreffen gewoonlijk zaken van inwendigen aard der kerk (administratie, eeredienst, enz.).

mouchard, Fr., politicspion.

- mount**, Eng., berg; **mountains**, mrv., gebergte.
mousseeren, Fr., schuimen, bruisen; **mousseux**, Fr., of **mousseerend**, schuimend.
mousseline, vr. Fr., fijn dun neteldoek (oorspr. uit Mosoel in Irak).
moustache, vr. Fr., knevel.
moutons de Panurge, Fr., „schapen van Panurge”, lieden, die gedachteloos nadoen wat een ander doet. (Rabelais vertelt hoe Panurge, die tijdens een zeereis een veekoopman wilde benadeelen, hem een schaap afkocht en dit in zee wierp; aanstonds sprongen toen de overige schapen het eerste na).
moyens, mrv. Fr., (geld)middelen, vermogen.
mozaïek, o. Fr., inlegwerk v. steen, glas of émail.
much ado about nothing, Eng., veel drukte om niemendal.
muëzzin, m. Ar., de afroeper der biduren op de minarets.
mufti, m. Ar., Turksch opperpriester en opperrechter; Eng., burgerkleeding, door officieren buiten dienst gedragen.
mulat, m., **mulattin**, vr. Sp., kleurling(e) uit blanken en Negers.
mulier taceat in ecclesia (1 Kor. 14 : 34), Lat., de vrouw moet in de kerk (gemeente) zwijgen.
M. U. L. O., afk. voor „meer uitgebreid lager onderwijs”.
Multatuli, Lat., ik heb veel gedragen, schuilnaam voor Douwes Dekker.
multimillionnair, m., vele malen millionnair; **multiplicatie**, vr. Lat., vermenigvuldiging; **multipliator**, m., vermenigvuldiger (machine); **multipliceeren**, vermenigvuldigen.
multum non multa, Lat., veel van één ding, maar

niet van alles wat.

mummie, vr. Fr., gebalsemd en gedroogd lijk;
mummificeeren, tot mummy worden, fig. versuffen.

mundus vult decipi, ergo decipiatur, Lat., spreekwoord; de wereld wil bedrogen zijn, dat zij dus bedrogen worde!

municipaal, o. Fr., wat het gemeentebestuur (de **municipaliteit**, vr.) betreft; **municipaliseeren**, aan de gemeente brengen.

muntie, vr. Fr., schietvoorraad, kriegsbehoefte.

münster, m. en o. D., domkerk, kathedraal.

musageet, m. Gr., eig. aanvoerder der Muzen; beschermers van kunsten en wetenschappen.

muscadin, Fr., modegek, koningsgezind voornaam jongmensch in 1793.

musiceeren, Fr., muziek maken; **music-hall**, Eng., tingeltangel, café-chantant; **musicienne**, Fr., vrouwelijk toonkunstenaar; vrouw, die musiceert; **musicoloog**, m. Gr., kenner van, schrijver over muziek; **musicus**, m., toonkunstenaar.

musis sacrum, Lat., den Muzen gewijd.

musket, o. Fr., oudt. vuurroer; **musketier**, m. Fr., met musket gewapende soldaat te voet.

musket, m., steekmug (in Indonesië).

muskus, m. Lat., stank van het muskusdier.

mustang, half getemd paard in de prairiën van Mexico en de Vereenigde Staten.

mutatie, vr. Fr., verandering (van personeel); motiveering (van een straf); **mutatie-theorie**, een afstammingstheorie, welke leert dat vorming der soorten ontstaat door **mutatie**, d.i. door veranderingen, die plotseling, als met sprongen, optreden, zonder tusschenvormen; **mutatis mutandis** (afgekort m.m.) met wijziging

van wat gewijzigd moet worden.

mutileeren, Fr., verminken.

mutua confidentia of **mutua fides**, Lat., wederkeurig vertrouwen; **mutualiteit**, vr., wederkeurigheid.

Muzelman, Mohammedaan.

Muzen, (Gr. fabelleer), zanggodinnen.

muzief, mozaïek; **muzief-goud**, valsch goud; **muzief-zilver**, valsch zilver.

mycelologie, vr. Gr., paddestoelkunde; **mycoloog**, kenner van, schrijver over paddestoelen.

my house is my castle, Eng. spreekw.: mijn huis is mijn burcht (d.w.z. daar gebied ik alleen).

mylord en **mylady**, Eng. eeretitel voor heeren en dames van den hoogen Engelschen adel; **mylord**, zie **victoria**.

myopie, vr. Gr., bijziendheid; **myoop**, bijziend.

myriade, vr. Fr., tienduizendtal; ontelbaar aantal.

myrrhe of **mirre**, vr., soort gomhars uit Abessynië en Arabië, welriekend en geneeskrachtig.

mysterie, vr. Fr., geheimnis, verborgenheid; **mysterieus**, geheimzinnig, raadselachtig; **mysticisme**, o., geloof in een gemeenschap tusschen God en den mensch; de geheime wetenschap; **mystiek**, vr., wat tot het mysticisme behoort; verborgen, duister; **mystificatie**, vr., misleiding, fopperij; **mystificeeren**, misleiden, foppen.

mythe, vr. Gr., volksoverlevering, sage, verdichting; **mythisch**, wat tot de sage behoort; **mythologie**, vr., de goden- of fabelleer; **mythologisch**, wat tot de fabelleer behoort.

N.

N.B. = *nota bene*, let wel!; N.N. = *nomen nescio*,

- den naam weet ik niet, naamteekening van iemand die onbekend wenschte te blijven; **No** = **numero**, Lat., nummer; **N.T.** = Nieuwe Testament; **N.Y.** = New York.
- naba[o]b**, oudt. hooggeplaatst Europeesch ambtenaar in Indië; daar rijk geworden Europeaan.
- Naboth's wijngaard** (1 Kon. 21), het fel begeerde bezit van een ander.
- nacré**, Fr., paarlmoerachtig.
- nadir**, o. Ar., het voetpunt (tegenst. **zenith**, z.a.).
- naï[e]f**, Fr., kinderlijk, argeloos; **naïveteit**, vr., kinderlijkheid, onschuld.
- najade**, vr. Gr., water-, stroom- of bronninf.
- nan**, in Chin. samengest. plaatsnamen: zuidelijk.
- nanking**, o., oorspronkelijke Chineesche gele katoenen stof.
- naphta**, vr. Gr., sterk brandbare, witte aardolie;
- naphthaline**, vr., uit steenkolenteer gewonnen koolstofverbinding.
- napoléon d'or**, m. Fr., de onder de regeering van Napoleon I en Napoleon III gemunte goudstukken van 20 franc.
- Narcissus**, (Gr. fabell.), zeer zelfingenomen jongmensch. (De **Narcissus** der fabelleer werd verliefd op zijn eigen beeltenis, die hij in 't water zag en werd tot straf veranderd in een bloem, de **narcis**).
- narcose**, vr. Gr., verdooving, gevoelloosheid, veroorzaakt door een bedwelmend middel; **narcoticum** of **narcotisch middel**, slaapwekkend, bedwelmend middel.
- nardus**, vr. Lat., zeer kostbare, welriekende, plantaardige balsem.
- nargileh**, vr. Perz., Turksche tabakspijp, bestaande uit een flacon met geparfumeerd water en

een slang, waar de rook door gaat alvorens in den mond te komen.

Narkom = narodozij kommissar, m., of narodnoje kommissariat, o. Russ., volkscommissaris, volkscommissariaat.

nasaal, Fr., wat den neus betreft; door den neus uitgesproken.

na(s)l, vr. Mal., gekookte rijst; **na(s)si goreng**, gebakken rijst, Indisch rijstgerecht.

nataal, Lat., de geboorte betreffend; **nataliteit**, geboorte (als massa-verschijnsel).

natie, vr. Fr., volk; in België ook = veem; **national**, Fr., wat tot de natie behoort, wat haar eigen is; **nationaliseeren**, aan den staat trekken, tot staatseigendom maken; **nationalisme**, o., politieke partij, die alles veroordeelt wat niet berust op de nationale traditie; **nationalist**, aanhanger van het nationalisme, vurig vaderlander, chauvinist (z.a.); **nationalistisch**, op nationalisme betrekking hebbend; **nationaliteit**, vr., volkskarakter, het tot een of ander volk behooren.

natives, m. mrv. Eng., inboorlingen, inlanders.

natrium, o. Lat., een zilverwit metaal.

natura, vr. Lat., natuur; **in natura**, in waren (tegenst.: in geld); **natura artis magistra**, de natuur is de leermeesteres der kunsten; **natura non facit saltus**, Lat., de natuur maakt geen sprong (m.a.w.: in de natuur zijn steeds geleidelijke overgangen, aanhaling uit Linnaeus' werken); **naturalia non sunt turpia**, Lat., wat natuurlijk is, is niet schandelijk; **in naturalibus**, Lat., moedernaakt; **naturaliën**, mrv., zeldzame natuurvoortbrengselen, die in musea of verzamelingen bewaard worden; **naturam expellas**

furca, tamen usque recurret, Lat., de natuur gaat boven de leer; **naturellen**, inboorlingen, wilden; **naturaliseeren**, opnemen als staatsburger (van een vreemdeling); **naturalisatie**, vr., het verleenen van burgerlijke en burgerschapsrechten aan een vreemdeling; **naturalisme**, o., natuurgodsdienst, (in de kunsten: het getrouw nabootsen van de natuur); **naturalist**, aanhanger van het naturalisme.

naumachie, vr. Gr., scheepsgevecht, nabootsing van een zeeslag in den circus; **nautilus**, (Gr., zeeman), soort weekdier, dat tot de orde der Koppootigen behoort en in den Ind. Oceaan leeft; **nautisch**, Fr., wat tot de scheep- of zeevaart behoort; **nautische sport**, watersport.

navaja, lang Sp. mes met spits, eenigszins gebogen lemmet.

navenant, zie à l'avenant.

navigabel, Fr., bevaarbaar; **navigare necesse est, vivere non est necesse**, Lat., „de zee bevaren is noodig, leven is niet noodig”, m. a. w. het belang van het varen gaat boven het leven; **navigatie**, vr. Fr., scheepvaart; stuurmanskunst; **navigator**, Lat., zeevaarder.

Nazareër, Nazarener, uit Nazareth afkomstig, Jezus; Christen.

nazireër, Hebr., „afgezonderde”, „gewijde”, bij de Israëlieten iemand, die bepaalde geloften had afgelegd.

nê, (vr. *née*), Fr., geboren.

nécessaire, vr. Fr., étui of doos, welke diverse voorwerpen van nut of gemak bevat (reis-nécessaire bijv.).

necessitas non habet legem, Lat., nood breekt wet.

nec plus ultra, zie: **non plus ultra**.

- necrologie**, vr. Gr., levensbericht van een overledene; **necroloog**, m. Gr., schrijver van zoo een levensbericht; **necromantie**, vr., het onderfragen der dooden naar de toekomst; geestenbezwinging; **necropolis**, vr., doodenstad, uitgestrekte begraafplaats.
- necrose**, vr. Gr., het wegteren v. beenderen, enz.
- nectar**, m. Gr., godendrank; fig. uitgezochte drank.
- neerlandicus**, m. Lat., student in de Nederlandsche taal en letteren; beoefenaar van het Nederlandsch.
- negatie**, vr. Fr., ontkenning, van **negeeren**, ontkenen, loochenen; **iemand of iets negeeren**, doen alsof hij (het) er niet was; **negatief**, ontkenkend, een ontkenning inhoudend (tegenst. **positief**); zelfst. nmw., fotogr. beeld op de opnemingsplaat.
- négligeeren**, Fr., verwaarloozen, veronachtzamen; **négligé**, o., huis- of nachtgewaad; **en profond négligé**, zoo goed als geheel niet gekleed.
- negorij**, vr., gehucht.
- negotiablel**, Fr., verhandelbaar; **negot(c)lant**, handelaar; **negotie**, vr., handel; **negotiepenningen**, munten, die geen wettig betaalmiddel zijn en dus uitsluitend een handelswaarde hebben overeenkomstig de hoeveelheid edel metaal, waaruit zij bestaan.
- negrohead**, Eng. „Negerkop”, een soort tabak (in onze havenplaatsen verbasterd tot „negerhit” of „negerèt”).
- negus**, m., de gekroonde (titel van den keizer van Abessynië).
- ne iteretur**, Lat., het worde niet herhaald! (op recepten: verbod voor den apotheker het recept nogmaals klaar te maken).

Nemesis, vr. Gr., de godin der wrekende rechtvaardigheid; de vergelding, de wraak d. goden.
nemo, Lat., iemand; **nemo ante mortem beatus**, niemand is vóór zijn dood gelukkig.

nènèh, Jav., oude vrouw.

neo, Gr., = nieuw; **neolithisch**, uit het latere steentijdperk, tegenover **palaeolithisch** (z. a.); **neologisme**, vr., nieuw woord of woord dat in een nieuwe beteekenis gebruikt wordt; **neomalthusianisme**, zie op **malthusianisme**; **neophiet**, (lett. nieuwe spruit) nieuwweling, pas bekeerde, pas (in)gewijde.

nepotisme, (van Lat. **nepos**, kleinzoon, neef, bloedverwant), het bevoorrechten van bloedverwanten.

Neptunus, (Rom. fabell.), de god van het stroomende water en van de zee.

ne quid nimis, Lat., niets te veel; overdaad schaadt.

Nereus, Lat., (Rom. fabell.), zeegod; **Nereïden**, vr. mrv. Lat., dochters van Nereus; zeenimfen.

neronisch, als Nero, dus: wreed.

nervatuur, vr. Lat., bouw en orde v. bladnerven.

nervus rerum, m. Lat., zenuw of ziel van alle zaken (het geld); **nerveus**, zenuwachtig; **nervositeit**, vr., zenuwachtigheid.

nescio, Lat., ik weet (het) niet.

Nessuskleed, (Gr. fabelleer), een vergiftig geschenk, iets vreeselijk dat men niet van zich af kan schudden.

nestor, (Gr. fabelleer), schrander, eerwaardig grijsaard; de oudste.

Nestorianen, m. mrv., oud-christelijke secte met een afwijkende meening omtrent de natuur van Christus.

- ne sutor ultra crepidam**, Lat., spreekw.: schoenmaker houd u bij uw leest!
- netsoeke**, Jap. figuurtjes van hout, ivoor of been, die geluk heeten aan te brengen; oorspr. gebeeldhouwde knopen aan zijden koorden.
- neu-orientirung**, vr. D., het inslaan van een nieuwe richting (in de staatkunde bijv.).
- neu[v]ralgie**, vr. Gr., zenuwpijn, zenuwziekte; **neurasthenie**, vr., zenuwzwakte met verhoogde gevoeligheid; **neurasthenicus**, m., **neurasthenica**, vr., **neurasthenici**, m. mrv. Lat., lijder, lijdsster, lijders aan neurasthenie; **neuritis**, vr. Gr., zenuwontsteking; **neuropathie**, vr., zenuwziekte; **neurose** of **neurosis**, storing in het zenuwstelsel.
- neutraal**, Fr., onzijdig, onpartijdig; **neutral**, vr. Eng. rad., nulleider; **neutraliteit**, vr., onzijdigheid; **neutraliseeren**, onzijdig maken of verklaren; opheffen, overbodig maken.
- ne varietur**, Lat., dat niets veranderd worde (aan de handteekening); **editio ne varietur**, definitieve uitgave.
- never mind**, Eng., 't doet er niet toe!
- nevralgie**, **nevrose**, zie **neuralgie** en **neurose**.
- new**, Eng., nieuw; **New-Foundlander**, m. Eng., groote, langharige hond uit New-Foundland.
- niaiserie**, vr. Fr., beuzeling, kinderachtigheid.
- nicotine**, vr., tabakskamfer, vergif in de tabak.
- nle dagewesen**, D., nog nooit vertoond, nog nooit bestaan hebbend.
- niëllo**, o. It., versieringsprocédé, dat bestaat in het aanbrengen van gravures in edele metalen, welke dan met zwart email worden gevuld; een aldus versierd voorwerp (mrv. **niëllen**).
- niggersong**, vr. Eng., Amerikaansch negerliedje.

night, Eng., nacht, avond: **night-cap**, slaapmutsje; drank vóór het slapen-gaan.

nigromantie, vr. Gr., zwarte kunst, tooverkunst.
ni(hi)l, Lat., niets; **nil admirari**, niets bewonderen, zich over niets verwonderen; **nil desperandum**, aan niets wanhopen; **nilhil humani a me alienum puto**, zie **homo sum**; **nil novi sub sole**, niets nieuws onder de zon; **nil probat qui nimium probat**, Lat., wie te veel bewijst, bewijst niets; **nil volentibus arduum**, Lat., niets (is) den willenden (te) zwaar; **nihilisme**, het niet-zijn; de leer der vernietiging; ultra-revolutionnaire beweging in Rusland, uit de 2de helft van de 19de eeuw, welke naar de omschrijving van Kropotkin stond op het standpunt van „de ontkenning van al wat de bourgeoisbeschaving met vereering omringt”; **nihilist**, aanhanger van het nihilisme.

nimbus, m. Lat., stralenkrans om het hoofd der heiligen; fig. de luister en glans die uitstekende personen omringen; ook: zware, grauwe regenwolk.

nimium nocet, Lat., te veel schaadt.

nimi, zie **nymph**.

n'importe, Fr., het doet er niet toe.

Nimrod (naar den Chaldeeuschen koning van dien naam), een geweldig jager (Gen. X, 8, 9).

nirwana, o. Ind., in de Boeddhistische leer: de vergetelheid van al het aardse, het wegzinken in het niet.

nisam, zie **nizam**.

nitraat, o., salpeterzuur zout; **nitras argenti**, o. Lat., zilvernitraat.

nitroglycerine, gele olieachtige vloeistof, die zeer hevig ontploft door een schok of door plotse-

- linge inwerking van warmte.
- nitsjowo**, Russ., 't is niets, 't komt er niet op aan.
- niveau**, o. Fr., waterpas, peil, gelijkheid van rang of verdienste; **nivelleeren**, waterpas maken, eiften of gelijk maken.
- nivôse**, vr. Fr., (sneeuwmaand), de vierde maand van den republikeinschen kalender (21 Dec. tot 19 Jan.).
- nixe**, vr. D., in de Germaansche fabel.: boosaardige watergeest.
- nizam**, titel van den vorst van een Engelschen vazalstaat in Zuid-Voor-Indië.
- njai**, Mal., inlandsche „huishoudster” van een Europeaan in Indië.
- njo**, Mal., jongeheer.
- njonja**, Mal., mevrouw.
- nobiles**, m. mrv. Lat.; **nobili**, m. mrv. It., adellijken; **nobility**, Eng., de hooge Eng. adel (tegenst. **gentry**); **noble**, Fr., edel, voornaam, enz.; **noblesse**, vr., adeldom; **noblesse d'épée**, met den degen veroverde adeldom; **noblesse de robe**, adeldom, verkregen door diensten in magistratuur en rechtspraak; **noblesse oblige**, adeldom legt verplichtingen op.
- nobody**, Eng., niemand, „van geen familie”.
- no cure no pay**, Eng., geen herstel, geen betaling (clause in contracten betreffende het lichten van schepen, enz.: slaagt de aannemer niet, dan ontvangt hij geen betaling).
- noctambulisme**, o. Fr., het slaapwandelen; **noctambulist**, Lat., slaapwandelaar.
- nocturne**, vr. Fr., (**notturmo**, It.), romance of muziekstuk van teederen en droefgeestigen aard.
- nolens volens**, Lat., goedschiks of kwaadschiks; **noli me tangere**, Lat., raak mij niet aan! (zie

mimosa); **noli turbare circulos meos!** (Lat.), „Wisch mijn cirkels niet uit!”, riep Archimedes na de inneming van Syracuse den soldaat toe, die hem doodde. (A. had n.l. wiskundige figuren vóór zich in het zand getrokken).

nomaden, Gr. mrv., herdersvolken; tot een herders- of rondzwervend volk behorende lieden;

nomadisch, rondtrekkend, zonder vast verblijf.

no man's land, Eng., niemandsland, strook grond tusschen wederzijdsche loopgraven.

nomarch, gouverneur van een **nomos**, m. Gr., (mrv. **nomen**), naam van een regeeringsdistrict in het oude Egypte en in het hedendaagsche Griekenland, (in de laatste beteekenis ook **nomarchie**).

nom de guerre, m. Fr., oorlogsnaam, naam waaronder men strijdt; pseudoniem, waaronder men schrijft, (in welke laatste beteekenis ook gebruikt wordt **nom de plume**, lett. pennaam).

nomen, o. Lat., naam; **nomen sit omen**, de naam zij een voorteeken (als men bijv. van iemand die Nobel heet, ook verwacht dat hij nobel is); **nomen nescio** (afgekort N. N. (z. a.); **nomina sunt odiosa**, namen noemen is hatelijk; **nominaal**, naar den naam, in naam; **nominale waarde**, de waarde, die op een effect staat aangegeven; **nominatie**, vr., benoeming; **op de nominatie staan**, voorgedragen zijn; **nominativus**, eerste naamval; **nomenclatuur**, vr., naamlijst; **nomine**, in naam van.

non, Fr. en Lat., neen, niet.

nona, vr., slaapziekte.

non-activiteit, vr., niet in werkelijken dienst zijn.

non bis in idem, zie op **bis**.

nonchalance, vr. Fr., achteloosheid; **nonchalant**,

achteloos.

noncombattanten, Fr., die militairen, welke niet meestrijden, de artsen en hospitaalsoldaten, b.v.

nonconformist, Eng., iemand, die geen lid is van de Eng. staatskerk.

nonentiteit, vr., niet bestaan, niet aanwezig zijn.

non-interventie, vr., het niet tusschenbeide komen het onzijdig blijven.

non licet, Lat., het is niet geoorloofd; **non licet omnibus adire Corinthum**, ook: **non culvis homini contingit adire Corinthum**, Lat., het is niet iedereen gegeven naar Korinthe te gaan, m.a.w. niet iedereen is rijk (omdat het „uitgaan” in Korinthe heel duur was).

non liquet, Lat., het is niet duidelijk, de zaak is niet te beslissen.

non multa sed multum, Lat., geen groote hoeveelheid, maar van veel waarde.

nonna, Mal., mejuffrouw, jongejuifvrouw.

non nova sed nove, Lat., geen nieuwe dingen, maar op een nieuwe manier.

non olet, Lat., het (geld) stinkt niet. Zie op **pecunia**).

nonpareil, vr. Fr., kleine drukletter v. 6 punten.

non plus ultra, Lat., het toppunt, het onovertreffelijke.

non possumus! Lat., wij kunnen niet! het is ons onmogelijk! (aanhaling uit Hand. 4:20, om een weigering uit te drukken waarop het onnoodig is terug te komen).

non scholae sed vitae, Lat., niet voor de school, maar voor het leven (leert gij).

nonsensicaal, wat nonsens is, niets zegt.

non tali auxilio! (aanhaling uit de Aeneïs van Vergilius), niet met zulke hulp!

nontonnen, noemt men in Indië het ongenoodigd iets bijwonen (bijv. van menschen, die voorbij een tuin op en neer wandelen, waarin een concert gegeven wordt).

non troppo, muz. It., niet te zeer.

nonum prematur in annum, Lat., tot in het negende jaar worde het schriftstuk achtergehouden (Horatius' voorschrift om goed werk te krijgen).

nonvaleur, vr. Fr., van onwaarde, post die niet geïnd kan worden; onbekwaam persoon.

nor, vr. Barg., hok, cachot, gevangenis.

Norfolk, o. Eng., buisvormig jasje met ceintuur.

norm, vr. Lat., regel, richtsnoer, voorschrift; **norma vivendi**, zie op **modus vivendi**; **normaliseeren**, naar vaste normen inrichten; den loop van een rivier verbeteren; regelen naar één model; **normaal**, volgens den regel, gewoon; **normalisatie**, 't streven zooveel mogelijk machines of producten naar één model te verwaardigen; **normaliter**, volgens den regel; **normatief**, wat als norm geldt, wat een norm schept.

nosce te ipsum, Lat., (Gr. **gnooti seauton**) ken u zelve.

nosokomos, mrv. Gr., ziekenverpleging.

nostalgie, vr. Gr., heimwee.

notabelen, Lat., voorname burgers; **nota bene**, afk. N. B. (z. a.); **nota censoria**, vr. Lat., in het oude Rome de openbare berisping, welke door de **censors** (z. a.) werd gegeven aan die burgers, welker gedrag daartoe aanleiding gaf; **note**, vr. Fr., muzieknoot, aantekening; **la note gale**, lett.: „de vroolijke noot”, het grappige, vroolijke waardoor een overigens somber tooneel verlevendigd wordt; **notatie**, vr. Lat., het opteekenen, de wijze waarop daarvan.

notie, vr. Lat., begrip, idee; voorstelling.

notificeeren, Lat., bekend maken, aankondigen;

notificatie, vr., kennisgeving, aankondiging.

notoir, Fr., **notorisch**, algemeen bekend; **notori-**

teit, vr., toestand van wat **notoir**, **noto-**
risch is.

Notre-Dame, Fr., Onze-Lieve-Vrouw; kerk van dien naam te Parijs.

notturmo, zie **nocturne**.

notulen, mrv. Lat., aantekeningen, schriftelijk verslag van een vergadering.

nourri dans le sérail (j'en connais les détours), Fr., in het **sérail** opgevoed (weet ik er de verborgenheden van), vaak aangehaalde regel van Racine (uit „Bajazet”) om te kennen te geven dat men door lange ervaring ergens van op de hoogte is.

nous avons changé cela! Fr., wij hebben dat alles veranderd! gezegde uit Molière, meestal ironisch en als afkeuring bedoeld.

nous verrons, Fr., wij zullen zien.

nouveau-riche, Fr. (lett. een nieuwe rijke), zachtere uitdrukking voor **parvenu** of **O.-W.'er**.

nouveautés, Fr., (lett. nieuwigheden), modeartikelen; **novum**, mrv. **nova**, Lat., een nieuw ding; een nieuw ontdekt feit, dat reden tot **revisie** geeft; **novelle**, vr., verhaal, kleine roman; toevoegsel aan een bestaande wet; **novellette**, vr., klein, vroolijk verhaal; **novellist**, schrijver van novellen; **novice**, Fr., (Lat.: **novicius**) nieuweling; kloosterling die nog geen gelofte deed; **noviciaat**, o., proeftijd in een klooster, groentijd bij meisjes-studenten; **novitelden** = **nova**, nieuwe, vreemde dingen.

nouvelles à la main, Fr., grappen van den dag

- (anecdotes in Fransche bladen).
novene (Fr. **neuvalne**) vr. It., R.-K. negendaagsch gebed.
noyade, vr. Fr., massa-terechtstelling door verdrinking (tijdens de Fransche Revolutie).
nu, Fr., naakt; **nuditeit**, vr. Fr., naaktheid, naakt figuur.
nuance, vr. Fr., kleurspeling, schakeering, fijne onderscheiding; **nuanceeren**, schakeeren, onmerkbaar doen overgaan, een bijzonderen trek of gebaar weergeven.
nubiel, Lat., huwbaar, manbaar; **nubiliteit**, vr., huwbaarheid.
Nuits, Fr., fijne roode Bourgognewijn uit de gelijknamige plaats.
nulla dies sine linea, Lat., geen dag zonder lijn; geen dag zonder arbeid (gezegde van Plinius over Apelles).
nulliteit, vr. Fr., nietswaardigheid.
numeraire waarde, courante waarde v. e. munt.
Numeri, m. mrv. Lat., (lett.: de getallen), het vierde boek van Mozes (dat de volkstelling der Israëlieten bevat); **numeriek**, door getallen uitgedrukt of uit te drukken; **numerisch**, naar het getal; **numerus clausus**, m. Lat., gesloten getal (waarboven niet meer wordt toegelaten); **numeroteeren**, nummeren; **numeroteur**, m. Fr., getallenstempel.
numismaticus, kenner van munten en penningen; **numismatiek**, vr., munt- of penningkunde.
nunc aut nunquam, Lat., nu of nooit.
nunc est bibendum! Lat., nu laat ons drinken! (aanhaling uit Horatius' Oden).
nunc(t)ius, m. Lat., pauselijk gezant beneden den kardinaalsrang; **nunciatuur**, vr., pauselijk ge-

- zantschap, waardigheid van nuntius.
nur die Lumpen sind bescheiden, D., alleen lumpen zijn bescheiden (vaak aangehaald woord van Goethe).
nurse, Eng., kinderjuffrouw; verpleegster; **nursery**, kinderkamer.
nutritie, vr. Fr., voeding; **nutritief**, voedzaam.
nutshell, Eng., notendop, iets van kleinen omvang.
nux vomica, vr. Lat., braaknoot, het zaad van *Strychnos nux vomica*, bevat het vergif **strychnine**.
nymph, Gr. of **nimf**, onder- of halfgodinnen bij de Romeinen en Grieken, in de gedaante van bevallige jonge meisjes. Zij leefden duizend jaar en beheerschten en bezieldeu bepaakte voorwerpen in de natuur: bergnymphen, boschnymphen, enz.
nymphomanie, vr., onbevredigbare geslachtsdrift bij vrouwen.

O.

- O'** (voor de Iersche namen) beteekent zooveel als „zoon van” en wijst op min of meer adellijke afkomst; **Ob.** = **oblit**, Lat., hij (zij) is overleden; **O. I. C.** = Oost-Indische Compagnie; **O. M.**, Openbaar Ministerie; **Op.** = **opus** (z. a.); **O. T.** = Oude Testament; **o.** = **oxygeen** (z. a.); **o. c.** = **opere citato** (zie op: **opus**).
oase, vr., vruchtbare plek in de woestijn; liefelijk plekje; fig. verkwikkend gedeelte in een dor geheel.
oat, Eng., haver.

obat, Mal., geneesmiddel, medicijn.

obductie, vr. Fr., gerechtelijke lijkschouwing.

obedlëeren, Fr., gehoorzamen; **obediëntie**, vr., gehoorzaamheid, inz. aan den Paus.

Oberammergau, plaatsje in Beieren, waar om de 10 jaar groote passiespelen worden gegeven.

obelisk, m. Gr., spitszuil, Egyptische gedenknaald (15 à 20 M. hoog).

ober, D., afk. van oberkellner, eerste kellner.

Oberon, m. D., elfen-Koning.

obi, Jap., breede kleurige gordel met strik bij de Japansche vrouwenkleeding.

oblit, afgek. **ob.** (z. a.).

object, o. Lat., voorwerp zaak; **objecteeren**, tegenwerpen of bedenkingen maken; **objectie**, vr., tegenwerping of bezwaar; **objectief**, als voorwerp, zonder rekening te houden met persoonlijke voorkeur of inzichten (objectieve beschouwing bijv.), de werkelijkheid betreffend (tegenst. **subjectief**, de voorstelling betreffend); **objectionabel**, waar iets tegen in te brengen is; **objectionabele** individuen; **objectiveeren**, objectief maken; **objectiviteit**, vr., de eigenschap van objectief te kunnen schrijven, denken, oordeelen, enz.

oblie, vr. Lat., ijzerwafel, dunne opgerolde wafel.

obligaat, Lat., verplicht, geboden; **obligatie**, vr., verplichting, gehoudenheid; schuldbekentenis, rentebrief; **obligeeren**, Fr., verplichten, dienst bewijzen; **geobligeerd**, verplicht, ik ben u verplicht (ook **obligé**); **obligatoir**, **obligatorisch**, verplichtend; **obligo**, o. It., verplichting (van den eenen koopman tegenover den anderen).

oblong, Fr., langwerpig.

obolos, **obool**, m. Gr., oud-Grieksche pasmunt.

- obsceen**, (**obscoen**), Lat., oneerbaar, ontuchtig, wulpsch; **obscentiteit**, vr., ontuchtigheid enz.; **obscentiteiten**, vr. mrv., vuile praatjes.
- obscuur**, Fr., donker, niet verlicht, onduidelijk, niet helder, onbekend; **obscurantisme**, o., het streven dergenen, die niet willen dat de verlichting tot de massa des volks doordringe, der **obscurantisten**, der duisterlingen; **obscuriteit**, vr., duisterheid, onbekendheid, enz.
- observeeren**, Fr., nauwkeurig gadeslaan, nagaan, waarnemen, nakomen; **Observanten**, m. mrv., monniken die de kloosterregels streng in acht nemen; **observatie**, vr., waarneming, bespiegeling; naleving; **observatie-post**, uitkijk; **observator**, m. Lat., waarnemer; **observatorium**, o. Lat., waarneempost, sterrenwacht.
- obsequieus**, overdreven hoffelijk en gediensig.
- obsessie**, vr. Fr., dat wat **obsedeert**, d.i. iemand onophoudelijk bezighoudt, kwelt, lastig valt.
- obsoleet**, Lat., verouderd, buiten gebruik geraakt.
- obstakel**, o. Lat., hinderpaal.
- obstetrisch**, Lat., wat tot de verloskunde (**obstetrica**, vr., **obstetrie**) behoort.
- obstinaat**, Lat., koppig, eigenzinnig.
- obstipatie**, vr. Lat., verstopping, hardlijvigheid.
- obstrueeren**, Lat., belemmeren, hinderen; hardlijvig maken; **obstructie**, vr., belemmering; verstopping; **obstructie voeren**, (parlementaire uitdrukking), het met alle middelen (kabaal, urenlange redevoeringen, enz.) den goeden gang van zaken en het tot stand komen van wetten verhinderen; **obstructionnisme**, o., het obstructie voeren; **obstructionnist**, die zulks doet.
- o[cl]carino**, vr., lt. steenen of metalen dwarsfluitje met 9 toongaten; **o[cl]carinist**, m., speler daarop.

- occasion**, vr. Fr., gelegenheid, koopje; **occasioneel**, Fr., bij gelegenheid, ter gelegener tijd; **occasional**, Eng., iemand die zonder vast als **reporter** (z. a.) aan een blad verbonden te zijn, het een enkele maal een bericht doet toekomen.
- occident**, o. Lat., het Westen; **occidentaal**, westerisch; **occidentalisme**, o., westerlingschap.
- occult**, Lat., verborgen, geheim; **occulte wetenschappen**, de magie, de alchemie, de necromantie, enz.; **occultist**, beoefenaar van het **occultisme**, d.i. het geheel der occulte wetenschappen.
- occupatie**, vr. Fr., bezetting, inbezitneming, bezigheid, werk, bedrijf; **occupeeren**, inbezitnemen; in rechten optreden voor iemand anders; **zich occupeeren met**, zich bezig, onledig houden met.
- Oceanïë**, o., de eilandengroep in den Grooten Oceaan; **oceanographie**, vr. Gr., wetenschappelijke beschrijving van de wereldzeeën.
- ochlocratie**, vr. Gr., heerschappij v. h. gepeupel.
- ochrana**, vr. Russ., geheime politieke politie onder het tsarisme.
- octaaf**, vr. en o., Lat., de achtste toon van den toonladder, de omvang van acht tonen; de achtste dag; achtdaagsche duur van een kerkelijk feest; orgelregister; **octavo**, (verkort 8°), boekformaat (16 bladz. uit een vel).
- octaëder**, m. Gr., regelmatige achthoek.
- Octobristen**, naam, dien men in het vroegere Rusland gaf aan een partij van gematigd conservatieven, die zich richtten naar een keizerlijk manifest van 20 Oct. 1905.
- octogonaal**, Lat., 8-hoekig; **octogoon**, m., 8-hoek.
- octrooi**, o. Fr., vroeger: machtiging, bewilliging tot een handeling door de regeering verleend; nu: voorrecht, door de regeering toegekend

aan uitvinders, vennootschappen enz. om met uitsluiting van anderen sommige voorwerpen te vervaardigen, een bepaalden handel te drijven, enz.; **geoctrooleerde constitutie**, vr., bij wijze van octrooi, van voorrecht door den vorst toegekende grondwet; **octrooleeren**, octrooi verleen.

oculair, Fr., het oog betreffend; oog-, oogen-; **oculeeren**, enten (v. planten); **oculist**, oogarts.

odaliskien, slavinnen van den Turkschen sultan, die niet den rang van sultane hebben.

odd-fellows, mrv. Eng., (lett.: rare snaken), omstreeks 1780 gestichte weldadigheids-vereeniging (georganiseerd als de vrijmetselaars).

ode, vr. Gr., bij de Ouden: ieder gedicht bestemd om op muziek gezet te worden; nu: lyrisch gedicht van verheven inhoud, in gelijke strophen verdeeld; **odeon**, o., zang- en leeszaal.

oderint, dum metuant, Lat., zij mogen mij haten, mits zij mij vreezen (aan Caligula toegeschreven leus); **odïeus**, Fr., hatelijk, afschuwelijk;

odiosa, mrv. Lat., hatelijke dingen; **odium**, o., haat, het hatelijke; **odium theologicum**, de felle onderlinge haat van godgeleerden; **odi profanum vulgus et arceo!** ik haat het oningewijde gemeen, en weer het af! (uit Horatius, Oden),

odometer, m. Gr., wegmeter, instrument aan fiets of auto om den afgelegden weg te meten.

odontica, o. mrv. Lat., middelen tegen tandpijn; **odontologie**, tandleer.

Odyssee, vr. Gr., verhaal van een avontuurlijken tocht vol gevaren, zwerftocht (naar den naam van het gedicht van Homerus over de lotgevalen van Odysseus).

oecumenisch, Gr., de geheele wereld betreffend,

- algemeen: **oecumenisch concilie**, vr., algemeene kerkvergadering (die de geheele Christenheid vertegenwoordigde); **oecumenisch patriarch**, opperhoofd der Grieksch-Katholieke kerk.
- oedeem**, o. Gr., gezwel, inz. waterzucht.
- Oedipus**, m. Gr. fabell., vondeling, die — onwetend — zijn vader doodde, zijn moeder trouwde en zich uit wanhoop verblindde; **Oedipus complex**, psychanalytisch leerstuk, sexuele neiging van het mannelijke kind tot zijn moeder.
- oedjong** (beter: **oedjoeng**), Mal., kaap.
- oel de boeuf**, o. Fr., lett.: „ossenoog”, rond of ovaal venster in een gevel, een plafond, enz.
- oekase**. Zie **ukase**.
- oeloebalang**, m., Atjehsch krijgshoofd.
- oempah**, (klanknabootsend woord), Duitsche straatmuzikant.
- oeufs pochés**, m. mrv. Fr., zonder schaal gekookte eieren.
- oeuvre**, o. Fr., de gezamenlijke voortbrengselen van een kunstenaar.
- offensief**, Fr., aanvallend (tegenst. **defensief**, verdedigend); **offensieve alliantie**, verbond om aan te vallen; **het offensief nemen**, aanvallen.
- offerande**, vr. Fr., offer; **offreeren**, aanbieden, offeren; **offerte**, vr. Lat., aanbod, aanbidding.
- office**, Fr., **officie**, o. Lat., ambt, post, bediening, verplichting, ambtsverrichting, dienstvervulling; **het heilig officie** = **de inquisitie** (z. a.); **office**, Eng., handels- of expeditiekantoor; **officiant**, de dienstdoende priester; **officianten**, bedienden, ondergeschikt personeel; **officiëel**, Fr., ambtelijk, van ambtswege, van regeeringswege authentiek; **officieus**, zijdelings van de regeering geïnspireerd; **officinaal**, in de apotheek

- voorhanden, tot artsenijsbereiding dienend.
- ogief**, o. Fr., spits-, kruisboog.
- ohm**, o., eenheid bij het meten van electriciteit, eenheid van weerstand.
- old bachelor**, Eng., oude vrijer; **Old Jack**, de Engelsche vlag.
- oleander**, m., gekweekte sierbloem, inheemsch in Z.-Europa en N.-Afrika.
- oleum et operam perdidit**, Lat., ik heb mijn olie (voor de studeerlamp) en mijn werk verloren (vergeefs gegeven).
- oligarchie**, vr. Gr., regeering van enkele voor-
namen; **oligarch**, lid van zulk een regeering.
- olim**, Lat., voorheen, vroeger: de dagen van olim.
- olla podrida**, Sp., **pot-pourri**, Fr., spijs van allerlei
fijn gehakt en sterk gekruid vleesch; **pot met**
allerlei bloemen, kruiden; fig. een allerlei, een
mengelmoes (ook als benaming voor een muziek-
stuk, dat uit bekende wijsjes samengesteld is).
- olografisch**, zie **holografisch**.
- olympiade**, vr. Gr., tijdperk van vier jaar tus-
schen twee opeenvolgende **Olympische spelen**,
d. z. plechtige wedstrijden in het oude Grieken-
land ter eere van Zeus bij de stad Olympia ge-
houden; thans: internationale sportwedstrijden
om de 4 jaar, waarvoor telkens een andere stad
wordt aangewezen; **Olympus**, m. Lat., berg in
Thessalië, woonplaats der Gr. goden, hemel.
- omagra**, o. Gr., schouderjicht.
- omega**, Gr., laatste letter v. h. Gr. alphabet (oo).
- omelet**, (Fr. **omelette**), gerecht van gebakken
eieren; **omelette aux confitures**, vr. Fr., eier-
koek met jam; **tant de bruit pour une omelette!**
wat een lawaai om een omelet! (d.i.: om niets).
- omen**, Lat., (mrv. **omina**), voorteeiken; **accipio**

- omen**, ik neem het voorteeiken aan; **omineus**, onheilspellend.
- omissie**, vr. Fr., weglating, verzuim, nalatigheid.
- omnia**, mrv. Lat., alles; **omnia mea mecum porto**, Lat., al het mijne draag ik bij mij; **omnipotent**, Lat., almachtig, alvermogenend; **omnis comparatio claudicat**, Lat., iedere vergelijking gaat mank, gaat slechts gedeeltelijk op; **omnivoren**, o. mrv., alles-etende dieren; **omnium consensu**, Lat., met aller toestemming of instemming.
- onanie**, vr. Fr. (= **masturbatie**), zelfbevelekking;
- onanist**, m., zelfbevelekker, zoo genoemd naar Onan (Genesis XXXVIII, 9).
- onctie**, vr. Fr., zalving; aandoenlijke toon.
- on dit**, Fr. (lett. men zegt), los gerucht, praatje.
- ondulatie**, vr. Fr., golf, golving; **onduleeren** (doen) golven, inz. van het haar.
- onereus**, Fr., drukkend, bezwaarlijk.
- one-step**, Eng., eig. één-stap; soort dans.
- ongefundeerd**, ongegrond.
- on ne prête qu'aux riches**, Fr., men leent alleen maar aan de rijke menschen; wie heeft, dien zal gegeven worden.
- onomatopee**, vr. Gr., klanknabootsend woord.
- on parle français**, Fr., men spreekt Fransch; hier wordt Fransch gesproken.
- on speaking terms**, Eng., op een voet (met elkaar zijn), waarop te praten valt.
- ontogenesis**, vr. Gr., de reeks vervormingen, die het individu doormaakt, van de klem tot aan zijn volkomen ontwikkeling; **ontologie**, vr. Gr., de wetenschap van het wezen in het algemeen; **ontologisme**, o., de leer van de objectieve en absolute realiteit der ideeën.
- ontrampeneerd**, verb. verl. deelw., van rampi-

neeren, beschadigen; beschadigd, gehavend.
onyx, m. Gr., nagelsteen, soort agaath.

opaal, m. en o. Lat., melkblauw matglazig edelgesteente.

open circuit, Eng. rad., open kring.

opera, o. mrv. Lat. (enk. **opus**), werken; **opera omnia** (quae supersunt), al de werken (van een schrijver) (die over zijn); **opera**, vr. Fr., getoonzet, dramatisch gedicht; schouwburg, waarin zulke werken gespeeld worden; **opera buffa**, lt., **opéra bouffe**, Fr., grappige opera; **opera comique**, Fr., half ernstige, half komische opera, waarin de zang afwisselt met het gesproken woord; **operatie**, vr., chirurgische kunstbewerking; beweging van troepen; handels- of beursonderneming; **operatie-basis**, vr., streek van waaruit een leger of vloot gevoed en aangevuld wordt; **opérateur**, geneesheer, die operaties verricht; degeen, die een min of meer ingewikkelde machine bedient (bijv. de gietmachine in een drukkerij, het projectie-toestel in een bioscoop); **operatief**, door een operatie; **opeereen**, operaties verrichten, troepenbewegingen uitvoeren; **opérette**, vr., zangspel.

ophthalmologie, vr. Gr., oog(heel)kunde; **ophthalmoscopie**, vr. Gr., oog(spiegel)onderzoek.

opinie, vr. Fr., **opinio**, Lat., meening; **communis opinio**, Lat., door iedereen gedeelde zienswijze.

opium, o. Lat., heulsap, gedroogd sap van slaaphollen (een papaverplant uit het Oosten), sterk verdoovingsmiddel; **opiumkit**, huis, waar opium gerookt wordt; **oplaat**, o., uit opium bereid slaap- of pijnstillend middel.

opponeren, Lat., tegenover stellen, bestrijden, zich verzetten; **opponent**, die opponeert.

opportunisme, o. Fr., politieke gedragslijn dergenen, die meenen dat men in moeilijke omstandigheden het niet zoo nauw met de beginselen moet nemen en van iedere gunstige omstandigheid en geschikte gelegenheid (**opportuniteit**) gebruik moet maken om zijn doel te bereiken; onvaste politiek; **opportunist**, aanhanger van dat systeem.

opposant, Fr., die oppositie voert; tot de oppositie behoort; **oppositie**, vr. Fr., tegenstand, verzet; partij die zich tegenover de regeering plaatsen.

oppressie, vr. Fr., verdrukking; beklemming; benauwdheid.

optatief, **optativus**, Lat., (taalk.), wenschende wijs.

opteeren, Fr., kiezen (speciaal het kiezen van één district, dat hij wenscht te vertegenwoordigen, door een afgevaardigde die in meerdere gekozen is); **optie**, vr., keuze, vrije beslissing iets al dan niet te doen; **optie-jaren**, de jaren, voor welke men, na het verstrijken van huur of pacht, de voorkeur geniet om het huis of land opnieuw te huren of pachten.

optica of **optiek**, vr. Lat., gezichtkunde, de leer van het licht; **optisch bedrog**, o., gezichtsbedrog; **optische verschijnselen**, verschijnselen die uit de optica voortvloeien; **opticien**, Fr., fabrikant van of handelaar in optische instrumenten (brillen, kijkers, microscopen, enz.).

optima fide, Lat., „in het beste geloof”; (**in**) **optima forma**, „in den besten vorm”; **optimaten**, mrv. Lat., de voornamen, aanzienlijken; **optimisme**, o. Lat., leer dergenen, die beweren dat alles in de wereld ten beste geschikt is; neiging om alle dingen van hun besten kant te bezien;

- optimist**, die het optimisme huldigt, (tegenst. **pessimisme** en **pessimist**).
- opulent**, Fr., overvloedig, weelderig; **opulentie**, vr., groote overvloed, rijkdom.
- opus**, o. Lat. (mrv. **opera**, z. a.) o., werk; **opere citato**, afk. o. c., o. Lat., i. h. aangehaalde werk.
- ora et labora!** Lat., bid en werk!; **ora pro nobis**, bid voor ons; **oremus!** laat ons bidden!; **het is daar oremus**, het ziet er daar ellendig uit; **oremus zijn**, dronken zijn.
- orangeus**, Fr., stormachtig.
- orakel**, o. Lat., godspraak; raadselachtige of als onweerlegbaar aangekondigde uitspraak.
- orang**, Mal., mensch, persoon, volk; **orang blanda**, Hollander; **orang oetan(g)**, (bosch-mensch), groote aap, die op Borneo en Sumatra voorkomt; **orang oppas**, politie-agent.
- orangisten**, m. mrv., oranje-klanten; protestant-sche partij in Noord-Ierland.
- oranjerie**, vr. Fr., broeikas voor vreemde planten; wintertuin.
- oratie**, vr. Lat., rede, redevoering, inz. intreerede; **oratio pro domo**, vr. Lat., rede voor zijn eigen huis, d.i. om zijn eigen belangen te bepleiten; **oratorisch**, op redenaarswijze, redekunstig; **oratorium**, o., muzikaal drama met bijbelschen inhoud; geestelijk zangstuk.
- orbis pictus**, m. Lat., eig. de geschilderde wereld, vandaar naam voor atlas.
- orchestre**, m. Fr., orkest; in een schouwburg de plaatsen gelijkvloers, die het dichtst grenzen aan de ruimte voor het orkest bestemd; **fauteuil d'orchestre**, een zitplaats aldaar; **orchestrion**, o., groot, zelfspelend muziekinstrument.
- orchildee**, vr. Gr., standelkruid, familie der één-

- zaadlobbige planten met veelkleurige bloemen.
ordaal, (mrv. **ordaliën**), vr. Lat., middeleeuwsch godsoordeel.
ordinair, Fr., gemeen, onfatsoenlijk; gewoon, gebruikelijk; **ordinarius professor**, m. Lat., gewoon (bezoldigd) hoogleeraar.
ordinaten, vr. mrv. Lat., lijnen ter plaatsbepaling van een punt in de ruimte.
ordineeren, Lat., tot priester wijden; **ordinatie**, vr., bevestiging i.h. predikambt, priesterwijding.
ordonneeren, Fr., verordenen, bevelen; **ordonans**, bereden soldaat of officier die bevelen overbrengt; **ordonnantie**, vr., verordening, voorschrift, recept, rangschikking; **ter ordonnantie van**, staande onder de bevelen van.
oreeren, een redevoering houden, deftig en uitvoerig spreken.
orifèverrie, vr. Fr., goudsmidswaren.
orgaan, vr. Gr., werktuig, zelfwerkend deel van een geheel, zinswerktuig, stem; persoon of blad, waardoor men een meening laat uiten, tolk; **organisch** of **organiek**, van organen voorzien, levend (als planten en dieren), bezielde (tegenst. **mechanisch**); **organieke wetten**, wetten, wier bestaan de grondwet eischt; **organische schelkunde**, die zich bezig houdt met de bezielde natuur; **organiseeren**, van organen voorzien, inrichten, regelen; **organisatie**, vr., bewerktuiging, inrichting, samenstelling; **georganiseerd geheel**; **organisme**, o., het geheel der organen die een levend wezen uitmaken, bewerktuigd, levend geheel.
Orgesch, afk. Organisation Escherich, de Beiersche stichter dier fascistische burgerwachten.
orgleën, vr. mrv. Gr., de geheime godsdienst-

plechtigheden en losbandige feesten ter eere van Bacchus; nu: nachtelijke uitpattingen; **orgiast**, m. Gr., deelnemer aan een orgie.

Oriënt, het Oosten, het Morgenland; **Oriëntaal**, Oostersch; **oriëntalist**, kenner der Oostersche talen; **zich oriënteeren**, (lett. het Oosten zoeken), zich op de hoogte stellen waar men is; zich goed inlichten.

oriflamme, vr. Fr., middeleeuwsche krijgsvaan in Frankrijk.

origine, vr. Fr., oorsprong, bron; **origineel**, oorspronkelijk; wat geen model of voorbeeld heeft; aangeboren; **origineel**, o., oorspronkelijk stuk, (tegenst. **copie**); oorspronkelijke geest; zonderling; **originaliteit**, vr., oorspronkelijkheid, eigenheid, zonderlingheid.

Orlando Furioso, It., Razende Roeland, beroemd en weinig gelezen epos van Ariosto.

Ormoezd, m., de lichtgod, het goede beginsel in de leer van den Pers Zarathustra (Zoroaster); zie ook: **Ahriman**.

ornaat, o. Lat., ambtskleeding, priestergewaad bij den kerkelijken dienst; **ornament**, o., versiering, sieraad; **ornamentiek**, vr., versieringsleer; **orneeren**, versieren.

ornithologie, vr. Gr., vogelkunde, natuurlijke historie der vogels; **ornitholoog**, vogelkenner.

orphisme, o. Gr., heilsleer van duisteren oorsprong, die door voorgeschreven oefeningen de vergoddelijking van den mensch mogelijk achtte.

orthodox, Gr., rechtgeloovig, rechtzinnig; **orthodoxie**, vr., rechtzinnigheid, het streng vasthouden aan de kerkleer (tegenst.: **heterodox** en **heterodoxie**).

orthographie, vr. Gr., spelkunst; **orthographisch**,

- overeenkomstig de regels der spelling.
- orthop[al]edie**, vr. Gr., kunst om scheefgegroeide lichaamsdeelen weer in den juisten vorm te brengen.
- ortolaan**, m. It., tuinmerel (wordt, vet gemest, in Z.-Europa als lekkernij gegeten).
- oryktologie**, vr. Gr., delfstofkunde.
- oscillatie**, vr. Lat., zwaaiing, slingering, schommeling; **oscilleeren**, slingeren, enz.
- Osiris**, m., Egyptische zonnegod.
- Osmanen**, m. mrv., Turken, **Osmaansche Rijk**, o., Turksche Rijk.
- osmium**, o. Gr., blauwwit glanzend, platina-achtig metaal, wordt gebruikt voor electr. gloeilampenfabricage.
- osmose**, vr. Gr., het in elkaar doordringen van twee vloeistoffen door een poreus lichaam heen.
- ossuarium**, o. Lat., knekelhuis.
- ostensibel** of **ostensief**, Fr., wat door ieder gezien kan worden; vertoonmakend; **ostentatie**, vr., vertoon; **ostentatief**, in 't oog loopenderwijs.
- osteologie**, vr. Gr., het gedeelte van de **anatomie** (z. a.) dat over de beenderen handelt; **osteoscopie**, beenderonderzoek met Röntgenstralen.
- osteria**, vr. It., herberg, logement in Italië.
- ostracisme**, o. Gr., schervengericht (waardoor de oude Atheners burgers, wier macht de rustige ontwikkeling van het staatswezen in gevaar dreigde te brengen, voor 10 jaar verbanden); fig. het streng weren van iets of iemand.
- ostreïcultuur**, vr., oesterteelt.
- otalgie**, vr. Gr., oorpijn; **otalgica**, o. mrv. Lat., middelen tegen oorpijn; **otitis**, vr. Gr., oorontsteking.
- o tempora, o mores!** Lat., o tijden, o zeden!

- ôte-toi de là que je m'y mette.** Fr. spreekwijze: ga daar vandaan, opdat ik er kan gaan zitten.
- otium**, o. Lat., rust, lediggang; **otium cum dignitate**, eervolle rust (na een welbesteed leven).
- Othello**, hoofdpersoon uit Shakespeare's drama *Othello*, fig. ijverzuchtig echtgenoot.
- ottomane**, vr. Fr., Oostersche, lage sofa.
- oubliette**, vr. Fr., oudt. onderaardsche kerker, waarin men de tot levenslang veroordeelden opsloot; luik boven gracht of put, dat kanteelde onder de voeten dergenen, van wie men zich wilde ontdoen.
- out**, Eng., uit, buiten; **outcast**, verstooteling, verworpene, vagebond; paria; **outcry**, luide kreet, noodkreet; **outlaw**, buiten de wet gesteld persoon, vogelvrije; **outlook**, uitkijk; **outlines**, mrv., omtrek, schets; **out of question**, buiten behandeling, volstrekt uitgesloten; **out of season**, „buiten het seizoen”, te ongelegener tijd komend; **outsider**, paard dat schijnbaar geen kans heeft om bij een wedstrijd te winnen; oningewijde (tegenst. **insider**).
- outillage**, vr. Fr., de werktuigen en machines voor eenig bedrijf benodigd; **outilleeren**, met de noodige werktuigen en machines uitrusten.
- outreeren**, Fr., overdrijven, tot de uiterste verontwaardiging brengen.
- ouverture**, vr. Fr., opening; inleidingsstuk; voorstel; **ouvreuse**, helpster, die in een schouwburg de plaatsen aanwijst.
- ovarium**, o. Lat., eierstok; **ovum**, o. Lat., ei; **ab ovo**, van het ei (het begin) af.
- ovatie**, vr. Lat., oudt. kleine triumftocht; nu: publieke hulde, toejuiching.
- oviparen**, mrv. Lat., eierleggende dieren.

oxtailsoup, Eng., ossenstaartsoep.

oxyde, vr., verbinding van een lichaam met zuurstof, (roest bijv.); **oxydatie**, vr., werking van het **oxydeeren**, d.i. van het zich verbinden van een metaal met zuurstof.

oxygenium, o. Lat., afk. **o.**, zuurstof.

oxymoron, o. Gr., letterkundige figuur, die een fijne nuanceering van de gedachte uitdrukt door een schijnbare tegenstrijdigheid; een welsprekend zwijgen b.v.

ozokeriet, o. Gr., aardwas, een soort fossiele was.

ozon, o., sterkriekende, door inwerking van electriciteit gewijzigde zuurstof; **ozoniseeren**, met ozon behandelen.

P.

p. of **pag.**, mrv. **pp.** = **pagina**, vr. Lat., bladzijde;

p. a. = **per annum**, per jaar; ook: **plain aerial** (z. a.); **p. c.** = **per cent**, (z. a.); ook: **pour condoléance**, (z. a.); **p. e.** = **par exemple**, (z. a.);

p. f. = **pour féliciter**, om geluk te wenschen; **p. f. v.** = **pour faire visite**, om een bezoek af te leggen; **p. m.** = **pro (per) mille**, (z. a.); ook:

plae memoriae, (z. a.); **p. p.** = **per procura**, (z. a.); ook: **praemissis praemittendis**, (z. a.); **p. p. c.** = **pour prendre congé**, (z. a.); **P. S.** = **post scriptum**, (z. a.).

pacha, bevelhebber of gouverneur in Turkije.

pachydermen, mrv. Gr., dikhuidige zoogdieren.

pacificatie, vr. Fr., vrede stichting, verdrag, tot rust brengen; **pacificator**, Lat., vrede stichter;

pacificeeren, vrede stichten, tot rust brengen.

Pacific, vr. Eng., Groote Oceaen of Stille Zuidzee.
packer, Eng., „pakker” noemt men in Amerika de eigenaars der groote slachterijen, die vleesch in blik afleveren (**packing-houses**).

pactum, o. Lat. (mrv. **pacta**), verdrag, verbond, verbintenis; verbond met den duivel; **pactum de compromittendo**, verdrag om geschillen door arbitrage te laten uitmaken; **pacteeren**, een verdrag sluiten.

paddock, m. Eng., omheinde weide voor merries en haar veulens, onmiddellijk aan den stal grenzend; bij wedstrijden, plaats voor de deelnemers vóór en na afloop.

Paddy, m. Eng., spotnaam der Ieren in Engeland.

pad(d)l, vr. Mal., ongepelde rijst.

padisjah, Perz. (lett.: heer der koningen), titel van den Sultan van Turkije.

paean, m. Gr., loflied op Apollo, in het algemeen: lofzang.

paedagogiek, vr. Gr., opvoedkunde; **paedagogisch**, opvoedkundig; **paedagoog**, m., opvoeder, onderwijzer.

p(a)ederast, m. Gr., man, die geslachtelijk met andere mannen of jongens verkeert; **p(a)ederastie**, vr. Gr., knapenliefde.

pagaal, v., korte riem met twee bladen, waarmee de Indianen hun prauwen voortbewegen en die in Europa voor **skiff's** gebruikt wordt.

paganisme, o. Lat., (van **pagani**, dorpsbewoners, omdat op het platteland het heidendom het langst stand hield), heidendom; **paganist**, heiden (benaming, door Dr. Kuyper in zwang gebracht voor de onkerkelijken).

page, Fr., edelknaap, hofjonker.

pagina, vr. Lat., bladzijde (afgekort **p.** of **pag.**);

- pagineeren**, de bladzijden nummeren.
- pagode**, vr., heilige toren, tempel i. Indië en China.
- pahit**, **pait**, Mal., bittertje; **paitje**, Mal.-Holl.
- paille**, Fr., stroo-geel; **paillette**, vr., loovertje.
- pain de luxe**, Fr., fijn bereid brood.
- pain-expeller**, Eng., pijnverdrijver, naam van een z.g. geneesmiddel.
- pair**, Fr., gelijke (in rang); lid van het Hoogerhuis in Engeland (= **peer**).
- pair et impair**, Fr., even of oneven (bij hazard-spelen).
- pait**. Zie **pahit**.
- pajong**, vr. Mal., regen-, tevens zonnescherm.
- pakajan**, Mal., kleederen, tuig, gewaad, pluimje.
- palace**, Eng.; **palais**, Fr.; **Palast**, D.; **palazzo**, It., paleis (van het Lat. **palatium**, zoo genaamd, omdat het paleis van Augustus op den Palatijn, een der 7 heuvelen van Rome gebouwd was).
- paladijn**, Lat., ridder uit het gevolg van Karel den Groote; dolend ridder; dapper en ridderlijk man.
- palaeograaf**, beoefenaar der **palaeographie**, d.i. de wetenschap van het ontcijferen van oude geschriften; **palaeologie**, vr. Gr., oudheidkunde; **palaeontologie**, vr., wetenschap der voorwereldlijke schepsels en hun fossiele overblijfselen; **palaeontoloog**, geleerde op dat gebied; **palaeozoën**, voorwereldlijke dieren; **palaeozoïsch**, wat op hen betrekking heeft; **palaeozoölogie**, de kennis der voorwereldlijke dieren.
- palankijn**, m., draagstoel der voorname Aziaten.
- palatijn**, **palatinus**, Lat., paltsgraaf; oudt. onderkoning in Hongarije; **Palatinaat**, het paltsgraafschap, de Palts.
- palfrenier**, Fr., stalknecht.
- pallimpsest**, o. Gr., perkament, waarvan men het

schrift (dat soms zeer belangrijk van inhoud was) bijna geheel weggekrabd heeft om het vel nogmaals te benutten.

palingenesis, vr. Gr., wedergeboorte, wederopstanding.

pallnodie, vr. Gr., tegenzang; herroeping van wat men vroeger ten laste van iemand gezegd heeft.

palissadeeren, Fr., met paalwerk (**palissaden**) afsluiten.

palladium, o., Pallas-(Minerva-)beeld, dat Troje tegen inneming beschermde; beschermend heilgdom; fig.: de grondwet is het palladium van den staat.

pallas, m. D., lange cavalerie-sabel.

Pallas-Athene, vr. Gr., godin, wier latijnsche naam *Minerva* is.

palliatief, vr. Fr., middel dat onvolledig of maar voor een tijdlang helpt; pijnstillend middel zonder geneeskracht.

pallium, o. Lat., wijde Grieksche mantel; witte wollen band bezet met zwarte kruisen, dien de paus aan de aartsbisschoppen zendt als teeken hunner geestelijke macht (het wordt als schoudersieraad gedragen).

palmarium, o. Lat., loon voor de zege; honorarium van een advocaat voor een gewonnen proces.

palma sub pondere crescit, Lat., de palm groeit onder druk; wordt fig. gezegd van iemand, die zich onder moeilijke omstandigheden ontwikkelt.

pamflet of **pamphlet**, o. Eng. en Fr., klein satirisch en heftig geschrift (meestal in ongunstigen zin gebruikt); **pamflettist**, pamfletschrijver.

pampa's, vr. mrv. (Peruaansch), uitgestrekte grasvlakten in Z.-Amerika.

pan, in de Slavische talen = heer.

Pan, (Gr. fabell.), de herdersgod; **pansfluit**, herders- of rietfluit (met zeven monden); **panische schrik** of **paniek**, vr., plotselinge en ongegronde schrik (door de Ouden aan Pan toegeschreven); plotselinge daling v. fondsen op de beurs.

pan, Gr., in samenstellingen = al, samen.

panacee, vr. Lat., middel tegen alle kwalen.

panache, vr. Fr., helmboos, pluim, fig.: eer.

pancreas, o. Gr., alvleeschklier.

pandecten, vr. mrv. Gr., verzameling van beslissingen van oude Romeinsche rechtkenners (bijeengebracht op last van keizer Justinianus, 6 eeuw na Chr.).

pandemische ziekten, inheemsche volksziekten.

pandemonium, o. Lat., denkbeeldige hoofdstad der hel; plaats waar alle mogelijke bederf en wanorde heerscht.

Pandoeren, oudt. ongeregelde Hong. infanterie.

pandoppo, zie **pendeppo**.

Pandora, (Gr. fabell.); mooi meisje, dat alle rampen in een doos bij zich droeg; die uit nieuwsgierigheid openend, liet zij ze alle zich over de aarde verspreiden; alleen de hoop bleef achter in de doos.

paneel, o., houten beschot, dun gedeelte in deuren.

paneeren, Fr., bedekken met een korst van brood- of beschuitkruim.

panegyriek, vr. Gr., lofrede; **panegyrist**, lofrede-naar.

panem et circenses, Lat., brood en schouwspelen (woord van bitterheid door Juvenalis tot de Romeinen uit den tijd van verval gericht, die geen hoogere wenschen meer hadden dan kornuitdeelingen en gratis voorstellingen i/d circus).

pangenesi, vr. Gr., de door Darwin opgestelde

theorie ter verklaring van de erfelijkheidsverschijnselen.

pangeran, Jav., titel v. vorstelijke, Jav. personen.

pangermanisme, o., het streven om al wat van Duitschen stam is tot één geheel te vereenigen;

panhellenisme, **panislamisme**, **panslavisme**, hetzelfde resp. ten opzichte der Grieksche, Mohammedaansche en Slavische stammen.

panghoeloe, Jav., Mohammedaansch priester.

panier percé, Fr., verkwister.

panne, vr. Fr., oponthoud met een automobiël, enz. tengevolge v. e. weigeren v. d. motor, enz.

panoplie, vr. Gr., volledige wapenrusting; sierwapenrek.

panopticum, o. Lat., verzameling waar „van alles” te zien is, inz. groepen van wassen beelden.

panorama, o. Gr., voorstelling (van een stad, een landschap, enz.) in een rond gebouw, in het midden waarvan zich de toeschouwer bevindt; groote, uitgestrektheid lands die men van een hoogte af aanschouwt.

panta rhei, Gr., alles stroomt (is in voortdurende beweging).

pantheïsme, o. Gr., leer dergenen welke God vereenzelvigen met het heelal; **pantheïst**, aanhanger dier leer.

pantheon, o. Gr., tempel gewijd aan alle goden; eerebegraafplaats voor beroemde mannen.

pantjen-diensten, Jav., heerdiensten ten behoeve van de inlandsche bestuursambtenaren (in 1882 afgeschaft).

pantograaf, m. Gr., teekenknaap, werktuig, waarmee men een teekening kan natrekken, vergrooten of verkleinen.

pantomime, vr. Gr., voorstelling van een dramati-

sche gebeurtenis door gebaren en bewegingen van het lichaam; gebarenspeel.

pantry, Eng., provisie-kamer.

papabili, mrv. It., kardinalen, die kans hebben tot paus gekozen te worden; **papam habemus!** Lat., wij hebben een paus! formule, waarmee de verkiezing van een paus aangekondigd wordt.

paperhunt, Eng. (lett.: papierjacht), ruiteroefening, waarbij een ruiter den vos voorstelt en zijn spoor door papiersnippers aanwijst.

papier sans fin, Fr. (lett. papier zonder einde), papier aan groote rollen; **papier mâché**, (lett. gekauwd papier), papierdeeg waarvan bakjes, enz. gemaakt worden.

papilionaceeën, mrv. Lat., vlinderbloemigen (een plantensoort).

papillen, vr. mrv. Lat., tepels, tepelvormige verhevenheden.

papisme, o., pausdom; de leer dat de paus de stedehouder van Christus is; **papist**, pausgezinde; **papolatrie**, vr., overdreven pausvereering.

papyrus, m. Gr., oud-Egyptisch papier, bereid uit het papyrus-riet.

para, **par**, Gr., voorvoegsel, beteekent dikwijls: tegen- weder-.

paraaf, vr. Fr., verkorte handteekening (de beginletters van den naam); **parafeeren**, zijn paraaf zetten.

paraat, Lat., gereed; bereid; **parate executie**, voltrekking van een vonnis op staanden voet.

parabel, vr. Gr., gelijkenis; **parabool**, vr., kegelsnede die evenwijdig loopt met een zijde van een kegel; kromme lijn door een projectiel beschreven; **parabolisch**, bij wijze van gelijkenis; in de gedaante van een parabool.

- parachute**, m. Gr., val- of daalscherm aan een luchtballon.
- paracleet** of **parakleet**, Gr., raadgever, trooster, bemiddelaar; **paracletisch**, troostend, troostrijk.
- parade**, vr. Fr., feestelijke wapenschouw; praalvertoon; afwering van een houw of stoot bij het schermen; **paradeeren**, afweren, pronken; **parade** houden.
- paradigma**, o. Gr., voorbeeld, model (van verbuiging en vervoeging).
- paradox**, vr. Gr., bevreemdende stelling, uitspraak in strijd met de heerschende meening, schijnbare tegenstrijdigheid; **paradoxaal** of **paradox**, wat het karakter v. e. **paradox** heeft.
- paraffine**, vr. Lat., op was gelijkende, door droge destillatie van hout, turf enz. verkregen vetstof.
- paragraaf**, vr. Gr., afdeeling in een geschrift: §.
- paralisceeren**, Fr., verschijnen (in rechte).
- paralipomena**, Gr. (het uitgelatene), supplement, toevoegsel.
- parallax**, vr. Gr., de hoek, gevormd door de lijnen welke de richting aangeven, waaruit éénzelfde voorwerp van twee verschillende plaatsen uit gezien wordt.
- parallel**, Gr. bijv. nmw.; gelijklopend, evenwijdig; zelfst. nmw.: tegenover-elkaar-plaatsing; een parallel trekken tusschen twee schrijvers, bijv.; **parallelogram**, o., vlakte begrensd door twee paar evenwijdig loopende zijden.
- paralyseeren**, Fr., verlammen, krachteloos maken; **paralysis**, vr. Gr., verlamming; **paralytisch**, lam, verlamd, door een beroerte getroffen; **paralyticus**, lamme, geraakte.
- paranimf** of **paranymph**, Gr., bruidsjonker; geelider van den candidaat bij een promotie.

parapheeren, zie **paraaf**.

paraphrase, vr. Gr., verklaring of uitgebreidere overzetting van een tekst, een gedicht, enz.; **paraphraseeren**, omschrijven.

paraplu's heeten in het Bargoensch de koepelvormige gevangenissen.

parasiet, Fr., woekerplant of woekerinsect; tafelschuimer, klaplooper; **parasiteeren**, op kosten van anderen leven; **parasitisch**, woekerend (van planten of insecten).

parate executie. Zie op **paraaf**.

paravane, vr. Eng., toestel op oorlogsschepen om mijnen op te ruimen.

paravent, m. Fr., windscherm.

parbleu! Fr., te drommel! sapperloot!

parcelleeren, Fr., goederen of landerijen verkoopen in kleine gedeelten (**parcelles**) of perceelen.

Parcen, vr. mrv. Gr., de drie schikgodinnen.

parcours, o. Fr., afgelegde of af te leggen weg.

parc vaccinogène, o. Fr., inrichting tot het verstrekken van dierlijke koepokstof voor inenting.

pardessus, m. Fr., overpas.

pardon, o. Fr., vergiffenis, genade, begenadiging; in Bretagne: bedevaart; **pardon!**, vergeving!, ik vraag excuus!; **pardonneeren**, vergeven, kwijtschelden, door de vingers zien.

parentage, vr. Fr., familie, maagschap.

parenthesis, vr. Gr., **parenthèse**, vr. Fr., tusschenzin, ingelaschte zin; **entre parenthèses**, tusschen twee haakjes.

parerga, mrv. Gr., bijzaken, bijvoegsels, kleine geschriften.

par excellence, Fr., bij uitnemendheid.

par exemple, Fr., bij voorbeeld; ook (als een uitroep van verwondering): verbeeld je! neen,

maar!

parfait-amour, Fr., volmaakte liefde (zoete likeur).

parforce-jacht, klop- of drijfjacht, jacht m. brakken.

parfum, o. Fr., aangename geur, reukwerk; **parfumerieën**, mrv., welriekende waren (zeep, poeder, enz.); **parfumeeren**, welriekend maken.

pari, al **pari**, It., van gelijke waarde, 100 percent; dat fonds staat op **pari** = noteert 100 pCt.

pari, m. Fr., weddenschap.

paria, Ind., lid der laagste kaste onder de Hindoes, welke alle maatschappelijke en godsdienstige rechten mist; onreine, uitgeworpene, verstooteling.

par impossible, Fr., „wat niet mogelijk is”.

pari passu, Lat., met gelijken tred, gelijkmatig.

Paris-appel, vr., twistappel (Paris, Priamus' zoon, moest de appel aan de schoonste der vrouwen geven; door zijn keuze werd hij, zijns ondanks, de verwekker van den Trojaanschen oorlog).

Parisien, Fr., Parijzenaar (vr. **Parisienne**).

pariteit, vr. Lat., gelijkheid, rechtsgelijkheid.

parket, zie **parquet**.

parlando, It., muziekterm: meer sprekend dan zingend.

parlement, o., vergadering van volksvertegenwoordigers, de volksvertegenwoordiging; in Frankrijk (vóór de Revolutie) hoogste provinciaal gerechtshof; **parlementair**, tot het parlement behoorend, overeenkomstig de gebruiken van het parlement; fig. hoffelijk; **parlementair**, zelfst. nmw.: onschendbare onderhandelaar in oorlogstijd; **parlementariër**, m., lid van het parlement; aanhanger van het **parlementarisme**, o., het stelsel waarbij het parlement het hoogste college is.

parnassim of **parnassijs** heeten de kerkmeester of bestuurders van een Israëlitische gemeente. **Parnassus**, (Gr. fabell.), berg der muzen, het gebied der dichtkunst.

par nobile fratrum, Lat., „een edel broederpaar” (ironisch bedoeld; citaat uit Horatius’ Satiren).

p(a)rochie, vr. Lat., kerspel, kerkgemeente; **parochianen**, leden van de kerkgemeente, bewoners van het kerspel.

parodie, vr. Fr., boertige omwerking van een ernstig letterkundig werk; **parodieeren**, een parodie maken op.

paroniemen, mrv. Lat., stamverwante woorden.

parool, **parole**, o. Fr., woord, wachtwoord, leus, herkenningwoord; **parole d’honneur!** (op mijn eerewoord!

paroxysme, o. Fr., hoogste graad van hevigheid van een ziekte en fig. ook van een gevoel of een hartstocht.

parquet, **parket**, o. Fr., afgesloten ruimte voor de rechters en advocaten; gelijkvloersche afdeling in een schouwburg achter de stalles; ingelegde vloer; de gezamenlijke rechters van het openbaar ministerie; ook: moeilijke omstandigheden.

pars, vr. Lat., deel (mrv. **partes**); **pars pro toto**, „het deel voor het geheel”, rethorische figuur bijv. „koppen” voor „mensen”; **partes genitales**, geslachtsdeelen; **partes posteriores**, „achterste deelen”, schertsend: zitvlak; **partiaal**, Lat., deelsgewijs, partijdig; **partiëel**, Fr., deelsgewijs, gedeeltelijk.

parterre, o. Fr., gelijkvloersche verdieping; achterste gedeelte van een schouwburgzaal gelijkvloers; het publiek dat zich daar bevindt.

- parthenogenesis**, vr. Gr., „maagdelijke voortteling”, d. i. de voortteling door eieren, die zich ontwikkelen zonder bevrucht te zijn.
- participatie**, vr. Fr., deelname; het hebben van een aandeel; **participant**, deelgenoot; **participeeren**, deelnemen, aandeel hebben.
- particularisme**, o. Fr., zelfzucht, bijzondere meening; theologisch: de leer der bijzondere genade; staatkundig: het streven om de staten van een bondstaat hun eigen wetten, enz. te doen behouden; **particularist**, voorstander van het particularisme; **particulariteit**, vr., bijzonderheid; vreemdheid; **particulier**, ambteloos burger.
- parti pris**, o. Fr., vooropgezette meening, vooroordeel.
- partituur**, vr. Fr., alle partijen van een muzikale compositie onder elkaar afgedrukt (of geschreven).
- partner**, Eng., deelhebber, vennoot; mededanser, medespeler; **partnership**, het deel hebben der arbeiders i. d. winst d. zaak waarin zij werken.
- parturiunt montes, nascetur ridiculus mus**, Lat., „de bergen baren en er wordt een belachelijke muis geboren” (citaat uit Horatius); fig., er worden groote verwachtingen gewekt en het resultaat beantwoordt daar lang niet aan.
- pa(o)rtuur**, o. Fr., gelijkwaardige, evenknie.
- parure**, vr. Fr., sieraad; stel of garnituur van diamanten of andere edelgesteenten.
- parva concordia crescunt**, Lat., kleine dingen worden door eendracht groot.
- parvenu**, Fr., iemand, die „er gekomen is”, die een positie verkregen heeft, ver boven zijn afkomst.

pasar, Perz., **passar**, Mal., markt, markplaats, bazar.

pasicrisie, vr. Gr., verzameling van alle vonnissen.

pasja = **pacha**; **pasjalik**, o., ambt of gebied van een pasja.

paskwil, o. It., schotschrift; iets zots.

passaat(wind), de in de keerkringen en inz. op de oceanen op bepaalde tijden geregeld waaiende wind.

passabel, Fr., dragelijk, wat er mee door kan.

passage, vr. Fr., doortocht, doorgang, enz.; het doortrekken, enz.; overdekte straat, uitsluitend voor voetgangers; plaats uit een boek of een muziekstuk.

passagieren, aan wal uitgaan (van zeelieden).

passanggrahan, Jav., verblijfplaats voor doortrekende regeeringsbeambten op inspectie.

passant, Fr., doorreizende; **passantenhuis**, doorgangshuis.

passe, vr. Fr., uitval (bij het schermen); strikken- de handbeweging der magnetiseurs.

passement, o. Gr., omboordsel, tressen (als sie- raad op kleeren).

passe-montagne, m. Fr., soort gevoerde muts, die tevens hals en ooren omsluit en niet veel meer dan neus en oogen vrij laat; **passe-partout**, m. Fr., looper; cartonnen lijst om platen in te zetten; overal geldige kaart; **passe-temps**, m. Fr., tijdverdrijf.

passie, vr. Fr., hartstocht, drift; het lijden van Jezus; **passiespelen**, o. mrv., dramatische spelen, d. lijdensgeschiedenis v. Jezus voorstellend.

passief, o., zelfst. nmw.; het debet, de schulden; (**passiva**, mrv. Lat.), bijv. nmw.: **lijdelijk** (tegenst. **actief**); **passiviteit**, vr., lijdelijkheid.

passim, Lat., overal, op verscheidene plaatsen (v. h. boek).

passiva, zie **passief**.

passus, m. Lat., plaats (in een boek of geschrift).

pastel, o. Fr., droge verfstift om mee te teekenen, kleurkrijt; teekening daarmee vervaardigd.

pasteuriseeren, Fr., melk, enz. volgens het systeem van Pasteur verwarmen om de ziekte- of gistskiemen te dooden.

pastiche, vr. Fr., namaak-schilderij, namaak-antiek.

pastille, vr. Fr., balletje van suiker, vermengd met eenigerlei welriekende of geneeskrachtig stof.

pastoraal, Lat., herderlijk, landelijk; **pastorale**, vr. Fr., herdersdicht; **pastoralia**, mrv. Lat., de aangelegenheden van het predikambt; de kerkgoederen welker opbrengst het salaris van den predikant vormt of vermeedert.

Pat, (afkorting van **Patrick**, den naam van den schutspatroon der Ieren), schertsende aanduiding voor: Ier.

pat, toestand bij het schaakspel, waarbij de koning, niet „schaak” staande, gedwongen is te spelen, waardoor hij schaak komt te staan.

pataria, vr. It., oudt. Milaneesche volkspartij, waar op de paus steunde in zijn strijd tegen d. keizer.

patent, o. Lat., open brief; vergunningsbewijs; voorrechten bij **octrooi** (z.a.) aan uitvinder toegestaan; bijv. nmw. uitstekend; **patenteeren**, een patent uitreiken.

pater, Lat., vader; ordegeestelijke; **pater familias**, huisvader; **paternoster**, Lat., Onze-Vader of Vader-Ons; rozenkrans; handboei.

paté de foie gras, m. Fr., ganzenleverpastei.

pathetisch, Fr., hartroerend, gevoelvol, hoogdravend.

- pathofoon**, Gr., ziekteverwekkend; **pathogenie**, vr., leer van het ontstaan der ziekten; **pathologie**, vr. Gr., ziektenleer; **pathologisch**, tot de ziektenleer behoorend, onder de ziektenleer vallend.
- pathos**, o. Gr., het lijden, lijdende toestand; hartschicht, levendige gemoedsaandoening; nadruk; hoogdravendheid.
- patience**, vr. Fr., geduld; geduldspel met kaarten.
- patih**, m. Jav., in Indië de plaatsvervangende regent.
- patina**, vr. Lat., de groene roestlaag op antieke bronzen voorwerpen; **patineeren**, die laag kunstmatig nabootsen.
- patio**, m. Sp., betegelde binnenplaats in een Sp. huis.
- pâtisserie**, vr. Fr., gebak; **pâtissier**, banketbakker.
- patjol**, Jav., spade.
- patois**, o. Fr., de spreektaal in een of andere provincie.
- patres**, Lat., mrv. van **pater**, vader; zie **ad patres**; **patres conscripti**, bijgeschreven vaders (op de lijst der senatoren), woorden waarmee in het oude Rome de Senaat werd toegesproken.
- patria**, Lat., het vaderland.
- patriarch**, Gr., stamvader, aartsvader; opperbischof der Grieksche kerk in Turkije; **patriarchaat**, gebied van een patriarch; **patriarchaal**, aartsvaderlijk.
- patriciër**, Lat., adellijk burger in het oude Rome; aanzienlijk burger; **patricisch**, voornaam; **patriciaat**, o., de gezamenlijke deftige families.
- patrimonium**, o. Lat., het vaderlijk erfdeel; **patrimoniaal**, tot het vaderlijk erfgoed behoorend.
- patriot**, Fr., vaderlander; naam der tegenstanders van het Oranjehuis (18e eeuw); **patriotisme**,

vaderlandsliefde.

patronaat, o. Lat., beschermheerschapp; de gezamenlijke patroons; R. K. vereeniging van jongens of meisjes onder leiding van een geestelijke; **patroon**, o., beschermheilige; **patrones**, vr., schutsvrouwe, beschermvrouw.

patronymicum, o. Lat., vaders-, geslachtsnaam.

patrouille, vr. Fr., wachtronde; **patrouilleeren**, het verkennen door kleine troepjes soldaten.

Paulinisch, afkomstig van den apostel Paulus.

pauper, Lat., arme; **pauperisme**, massale armoede; blijvende armoede van een groot deel der bevolking.

pauseeren, Fr., rust (**pause**) houden.

pauvre, Fr., arm(e); **pauvre honteux**, („beschaamde arme”), stille arme.

pavane, vr. Fr., oude, langzame en statige Spaansche dans.

paviljoen, o. Fr., tent; bijgebouw, zomertuinhuys.

pavoiseeren, Fr., met vlaggen versieren.

pax, vr. Lat., vrede; **pax intransibibus!** vrede wie (hier) binnengaan! **pax vobiscum!** vrede zij ulieden!

payement, o. Fr., afbetalingssom.

paying guest, Eng., betalende logé.

pays en vrede, pleonasme voor vrede, daar **pays** = **paix**, Fr., = vrede.

pays, m. Fr., land; **pays de cocagne**, luilekkerland; **pays de connaissance**, bekende streek (ook fig.: bekend terrein).

peccadille, vr. Fr., kleine misslag, pekelzonde.

peccavi! Lat., ik heb gezondigd! schuldbekentenis.

pech, o. D., ongeluk, tegenspoed; **pechvogel**, ongeluksvogel.

pecunia, vr. Lat., geld, vermogen (van **pecus**,

- vee); **pecuniae causa**, ter oorzaak van het geld; wegens geldelijke bezwaren; **pecunia non olet**, geld stinkt niet; **pecuniair**, geldelijk.
- pedagoog**, zie **paedagoog**.
- pedant**, m. Fr., zelfst. nmw.: schoolvos, wijsneus; bijv. nmw.: schoolvossig, bekrompen, letterziftend; **pedanterie**, vr., of **pedantisme**, o., schoolvosserij, pralerij met eigen kennis.
- pedel**, m. Lat., bediende, bode bij een hoogeschool.
- pédicure**, Fr., man of vrouw, die zich beroepsmatig belast met het verzorgen van voeten.
- pedigree**, o. Eng., stamboom.
- pedlar**, Eng., marskramer.
- peer**, Eng. = **pair**, Fr. (z. a.); **peerage**, pairswaardigheid.
- Pegasus**, Gr. (fabell.), gevleugeld paard (der dichters); zijn Pegasus bestijgen, zich aan 't dichten zetten (schertsend).
- peignoir**, m. Fr., losse en gemakkelijke morgen- of avondjapon.
- peine**, vr. Fr., moeite.
- peinture**, vr. Fr., schilderkunst.
- pejoratie**, vr. Lat., verergering.
- Pelagiaan**, aanhanger der ketterij van Pelagius (5e eeuw), die de leer der erfzonde verwierp.
- pêle-mêle**, m. Gr., verwarde mengeling van personen of dingen, wanordelijke hoop.
- pelgrimage**, vr. Fr., bedevaart.
- pelletterie**, vr. Fr., pels- of bontwerk; handel daarin.
- peloton**, o. Fr., halve compagnie (2 secties) 80 à 100 man, onder commando van een luitenant of sergeant-majoor.
- pemmikan**, o., gedroogd en fijn gemalen vleesch met vet vermengd, in blik.

- penaliteit**, vr. Fr., in de wet bepaalde straf; **penalty**, vr. Eng., boete (sportt.).
- penarie**, zie **penurie**.
- penant**, o. Fr., muurvlak tusschen twee ramen.
- penaten**, mrv. Lat., huiselijke beschermgoden der Romeinen; fig.: eigen huis en haard.
- penchant**, o. Fr., neiging, voorliefde.
- pence**, Eng., mrv. van **penny**.
- pendant**, o. Fr., tegenhanger (van een schilderij), ook figuurlijk gebruikt.
- pendente lite**, Lat., hangende het geschil.
- pendoppo**, Jav., aan beide zijden open galerij achter het hoofdgebouw van iedere aanzienlijke Javaansche woning in Indië.
- Penelope-arbeid**, een arbeid, dien men telkens zelf te niet doet om hem weer opnieuw aan te vangen (Penelope haalde een weefsel, na het gereedkomen waarvan zij beloofd had een echtgenoot te zullen kiezen, iederen nacht weer uiteen).
- penetrant**, Fr., doordringend, scherpzinnig; **penetratie**, vr., doorzicht, scherpzinnigheid; het doordringen; **pénétration pacifique**, vr., het vreedzame doordringen in een land, d.w.z. het zich, zonder oorlog te voeren, economisch onderwerpen; **penetreeren**, door- of indringen; doorgronden.
- penghoeloe**, zie **panghoeloe**.
- penibel**, Fr., moeilijk, bezwaarlijk; lastig, pijnlijk.
- peninsulair**, Fr., wat tot een schiereiland (**peninsula**, vr. Lat.) behoort.
- penis**, m. Lat., het mannelijk lid.
- penitent(e)**, Fr., boeteling(e); **penitentie**, vr., boetedoening; harde, uiterst pijnlijke taak.
- penny** (mrv. **pence**), Eng., stuiver; **penny-a-liner**

(lett.: die voor een stuiver den regel werkt), benaming voor een **reporter** (z. a.); **penny-wise and pound-foolish**, Eng., zuinig op stuivers en verkwistend met ponden; een zwavelstok in vieren en een flesch wijn ineens.

pensief, Fr. (van **pensée**, vr. Fr., gedachte), peinzend, nadenkend.

pension, o. Fr., kosthuis; kostgeld; **pensionaat**, o., kostschool; **pensionnaire**, kostganger; inwonend leerling; **pensionaris**, oudt. raadgevend advocaat der stedelijke regeering tijdens de Republiek der Ver. Ned., tevens afgevaardigde naar de Staten der provincie; **raadpensionaris**, oudt. landsadvokaat, hooge ambtenaar van Holland tijdens de Republiek; **pensionceeren**, een pensioen geven.

pensum, (mrv. **pensa**), o. Lat., huiswerk van een scholier, ook strafwerk.

pentagoon, m. Gr., vijfhoek; **pentagonaal**, vijfhoekig; **pentagram**, o., vijfpuntige ster; **pentameter**, m. Gr., vijfvoetig vers; **Pentateuch(us)**, m. Gr., de vijf boeken van Mozes.

penurie, vr. Fr., verb. tot **penarie**, uiterst gebrek, inz. geldgebrek.

pépinière, vr. Fr. (boomkweekerij), kweekschool.

peplum, o. Lat., bij de Ouden een vrouwentuniek, zonder mouwen, en die op den schouder vastgemaakt was.

pepsine, vr. Fr., het werkzaam bestanddeel van het maagsap, waardoor eiwit opgelost wordt; **pepton**, o., product, dat ontstaat door een oplossing van pepsine te laten inwerken op fijn gehakt vleesch.

per, Lat., door, door middel van.

per abuis, bij vergissing.

- per (pour) acquit**, voor quitantie, voldaan, betaald.
per angusta ad augusta, Lat., door beknelling tot luister.
per annum, Lat., per jaar.
per aspera ad astra, Lat., langs ruwe paden (moeilijkheden) tot de sterren.
per cassa, It., tegen contante betaling.
percentage, Fr., het aantal percent, per honderd.
perceptie, vr. Fr., inning, ontvangst, heffing; waarneming.
per crucem ad lucem, Lat., door het kruis tot het licht.
percussie, vr. Fr., stoot, slag; aanklopping (d. i. het door kloppen zich overtuigen van den staat van inwendige organen, het **percuteeren**).
pereat! Lat., hij verga! (mrv. **pereant!**).
peregrinatie, vr. Fr., pelgrimstocht; omzwerving in den vreemde.
peremptie, vr. Lat., eig. vernietiging; verjaring, eindbeslissing; **peremptorisch**, **péremptoir**, Fr., beslissend, wat aan het geschil e. einde maakt.
perenakan, Mal., „inlandsch kind”, in O.-Ind. geboren Chinees (tegenst. **singké**).
perenneeren, voortduren, overblijven (v. planten).
per fas et nefas, zie op **fas et nefas**.
perfect, Lat., volkomen, volmaakt, uitmuntend; **perfectibel**, voor volmaking vatbaar; **perfectie**, vr., volkomenheid, volmaaktheid; **perfectionneeren**, vervolmaken.
perfiide, Fr., trouweloos, verraderlijk; **het perfide Albion**, het trouwelooze Engeland; **perfidie**, vr., trouweloosheid.
perforateur, m. Fr., werktuig om gaatjes te slaan of te boren (**perforeeren**); **perforatie**, vr., doorboring.

pergola, vr. It., loofgang in tuinen (2 rijen latwerk of pilaren, van boven met elkaar verbonden en waarlangs klimplanten groeien).

perhorresceeren, Lat., iets verafschuwen; afwijken; wraken (van een rechter); **perhorrescentie**, vr., wraking.

peri, m. en vr., volgens de Perzische sage goede genius van wonderbare schoonheid, goede fee.

peri, Gr., in samenstellingen = om, rondom.

periculus, Fr., gevaarlijk; **periculum**, **perikel**, o., gevaar; **periculum in mora**, Lat., (er is) gevaar bij talmen of uitstellen; dringend gevaar.

perigaeum, o. Gr., stand van een planeet, waarin zij het dichtst bij de aarde is; **perihelium**, o., stand, waarin zij het dichtst bij de zon is.

perikel, o. Fr., gevaar.

perikoop, vr. Gr., afdeeling uit een tekst, inz. uit de Evangeliën en de Handelingen d. Apostelen.

perimeeren, Lat., zijn kracht of waarde verliezen door het verlopen van een bepaalden termijn.

perinde ac cadaver, Lat., als een lijk (uitdrukking om de lijdelijke, volstrekte gehoorzaamheid te kenschetsen, welke in de Jezuïtenorde betracht wordt).

periode, vr. Fr., tijdruimte, tijdvak; volzin; maandelijksche zuivering der vrouwen; **periodiciteit**, vr., omloop, terugkeer van een verschijnsel na bepaalde tijdruimten; **periodiek**, wat op gezette tijden terugkomt; **periodieke uitgaven** of kortweg **periodieken**, week- en maandbladen, almanakken, enz.

peripatetische wijsbegeerte, de wijsbegeerte van Aristoteles, die „al wandelende” onderwees.

peripetie, vr. Gr., plotselinge (lots)wending.

peripherie, vr. Gr., omtrek, omvang; gebied; **pe-**

- ripherisch**, wat behoort tot den omtrek; (tegenstelling: **centraal**).
- periphrase**, vr. Fr., omschrijving.
- periscoop**, m. Fr., toestel in onderzeeërs om aan de oppervlakte van het water te kunnen zien; dergelijk instrument om over een wal heen te zien, zonder zich bloot te geven.
- peristaltisch**, Gr., wormvormig.
- peristyle**, vr. Gr., zuilengang om een gebouw of binnenplaats; de aldus omgeven ruimte.
- peritonitis**, vr. Gr., buikvliesontsteking.
- perjurieus**, Fr., meenedig; **perjurium**, o. Lat., meened.
- perkara**, Mal., kwestie, zaak, proces.
- perloe**, Mal., verplicht, noodzakelijk, dringend.
- perkament**, o., van geiten-, bokken- of kalfsvel gemaakt, dun en duurzaam schrijf- en boekbandmateriaal, zoo genoemd naar de stad Pergamum.
- permanent**, Fr., voortdurend; **zich permanent verklaren** (van een volksvertegenwoordiging) niet uiteen gaan, dagelijksch zitting houden; **permanentie**, vr., het voortdurend bijeen blijven; het voortduren; **permanent wave**, Eng., blijvende haargolf.
- permeabel**, Lat., doordringbaar (voor vocht).
- per mille (p. m.)**, per duizend, van de duizend.
- permitteeren**, Lat., vergunnen; **permit**, Eng., verlof.
- permuteeren**, Lat., omzetten, verwisselen, ruilen; **permutatie**, vr., omzetting, verwisseling.
- pernicieus**, Fr., schadelijk, verderfelijk.
- per occasie**, vr. Fr., bij gelegenheid.
- peroratie**, vr. Fr., openbare redevoering; slot van een rede; **peroreeren**, e. redevoering uitspreken.

per pedes (*apostolorum*), Lat., te voet (als de Apostelen).

perpetueel, Fr., voortdurend.

perpetuum mobile, zie **mobile**.

perplex, Lat., onthutst, niet wetend wat te doen of te zeggen; **perplexiteit**, vr., besluiteloosheid, onthutsheid.

per procura(tionem), Lat., afg. **p. p.** door of bij volmacht.

per saldo, It., als te goed; bij slot van rekening.

per se, Lat., op zichzelf, door zichzelf, vanzelf; beslist.

per secula seculorem, Lat., tot in alle eeuwigheid.

persecuteeren, Fr., (gerechtelijk) vervolgen; **persecutie**, vr. Fr., (gerechtelijke) vervolging.

persemining, zie **presenning**.

persienne, vr. Fr., zonneblind.

perseverantie, vr. Fr., volharding, doorzetting.

persiiflage, vr. Fr., bespotting, inzonderheid door ironie (z. a.); **persifleeren**, bespotten, hoonen, belachelijk maken.

persisteeren, Fr., volharden (b. e. verklaring enz).

persona, Lat., persoon (mrv. **personae**); **persona**

grata, Lat., beminde, gewilde persoon; **persona**

ingrata of **non grata**, niet gewilde persoon;

personae miserales, hulpbehoevende personen

(die hun rechtszaken niet zelf kunnen bezor-

gen); **personalia**, mrv. Lat., berichten in de

dagbladen omtrent personen; gegevens betref-

fende een bepaalde persoon; **personaliteit**, vr.

Fr., persoonlijkheid; **personaliteiten**, persoon-

lijkheden, persoonlijke beleedigingen; **personeel**,

persoonlijk; **personeele belasting**, belasting, die

niet geheven wordt van de eigendommen, doch

van de personen (naar woning, ambt, enz.);

- personeele unie**, band tusschen twee landen, uitsluitend doordat zij één vorst hebben; **personifi(c)eren**, Fr., verpersoonlijken; b.v. begrippen door vrouwen voorstellen; **personificatie**, vr., verpersoonlijking; **personne de marque**, vr. Fr., gewichtig persoon.
- perspectief**, Lat., uitzicht op een landschap; vooruitzicht in de toekomst; de leer van het op een gegeven vlak voorstellen (door lijnen en kleuren) van voorwerpen zooals die zich van uit een gegeven gezichtspunt voordoen; **perspectivisch**, volgens die leer (geteekend).
- perspicaciteit**, Fr., scherpzinnigheid, doorzicht.
- perubalsem**, m., ontsmettende wondzalf.
- pervers**, Fr., verdorven; **perversiteit**, vr., verdorvenheid.
- peseta**, vr., Spaansche munteenheid (= 50 cents).
- pessarium**, o. Lat., ringvormig instrument tot steun van de baarmoeder; moederkrans.
- pessimisme**, o. Fr., meening dergenen, die denken dat alles slecht is en gaat in de wereld (der pessimisten); **pessimistisch**, zwartgallig.
- pestifereeren**, Fr., verpesten; **pestilentie**, vr. Fr., pestziekte; besmettelijke ziekte; **pestilent(iëel)**, verpestend; hoogst schadelijk of gevaarlijk.
- petillant**, Fr., schuimend, bruisend; fonkelend; levendig, vurig.
- petit-four**, m. Fr., klein gebakje, taartje.
- petit-gris**, o. Fr., grijs bont (v. d. Siberischen eekhoorn).
- petitie**, vr. Fr., verzoekschrift; **petitionnaris**, hij die een verzoekschrift indient; **petitionneeren**, een verzoekschrift indienen; **petitionnement**, het indienen van een verzoekschrift; **petitio principii**, vr. Lat., iets aanvoeren als bewijsgrond wat

juist bewezen moet worden.

petit-maitre, Fr., jonge modegek met belachelijk gekunstelde manieren.

petits riens, m. mrv. Fr., kleinigheden.

petrefact, o. Lat., versteend voorwerp; **pretificeren**, versteenen.

petroleur, (vr. **petroleuse**), Fr., naam der brandstichters en -stichtsters tijdens de Commune van Parijs in 1871.

petto, m. It., borst, hart, binnenste; **iets in petto hebben** of **houden**, het in zijn binnenste besloten houden; in reserve houden.

petulant, Fr., levendig, dartel, moeielijk in toom te houden.

pfennig, m., Deutsche munt = $\frac{3}{5}$ cent.

phaeton, m. Gr., hooge, lichte, onbedekte wagen, met twee zitplaatsen achter elkaar.

phaenomeen. Zie **phenomeen**.

phalanstère, m. Fr., woonplaats van 400 gezinnen in het stelsel van Fourier.

phalanx, vr., korps sterk gewapende speerdraggers bij de Ouden; fig.: keurbende.

phallos, m. Gr., **phallus**, m. Lat., het mannelijk lid; houten of steenen nabootsing ervan; zinnebeeld van de teelkracht der natuur.

phanerogamen, mrv. Gr., planten met zichtbare voorplantingsorganen, (tegenst. **cryptogamen**).

phantasie, vr. Fr., verbeeldingskracht; scheppend, dichterlijk vermogen; gril; inbeelding; muziekstuk dat voor de vuist gecomponeerd en gespeeld wordt; **phantaseeren**, zijn phantasie laten gaan, droombeelden oproepen; zonder muziek spelen; **phantasmagorie**, vr., geestenbezwering, het opwekken van spookbeelden door allerlei hulpmiddelen; fig. het misbruik maken

- van ongewone middelen in litteratuur en kunst; **phantast**, dweper, iemand met overspannen verbeeldingskracht; **phantastisch**, dwepend, too-verachtig; **phantoom**, o., spook, droombeeld.
- pharao**, naam der Egyptische koningen; hazard-spel met kaarten.
- pharizeër**, Hebr., schijnheilige, huichelaar.
- pharmaceut**, Gr., artsenijsmenger, apotheker; **pharmaceutisch**, de artsenijsmengkunde (**pharmaceutiek**), betreffend: **pharmacopoea**, vr., verzameling van voorschriften voor het bereiden der geneesmiddelen.
- pharynx**, vr. Gr., keel; **pharyngitis**, vr., keelontsteking.
- phase**, vr. Fr., schijngestalte der planeten; wisseling in het verloop van het leven, van een ziekte, een oorlog, enz.
- ph(o)ebus**. Zie **phenix**.
- ph(o)enix**, m. (Gr. fabell.), de zonnevogel, die 500 jaar leefde, dan zich met zijn nest verbrandde om weer uit zijn asch te verrijzen; fig.: iemand, die eenig in zijn vak is, met zeldzame gaven.
- phenomeen**, o. Gr., luchtverschijnsel; fig.: wonder, genie; **phenomenaal**, verwonderlijk, verbazingwekkend, geniaal; **phenomenologie**, vr. Gr., leer der verschijnselen.
- philadelphie**, vr. Gr., broederliefde.
- philanthroop**, Gr., menschevriend; **philanthropie**, vr., menschlievendheid, weldadigheid; **philanthropisch**, menschlievend.
- philatelie**, vr. Gr., kennis van postzegels; **philatelist**, kenner en verzamelaar van postzegels.
- Philemon en Baucis** noemt men naar een legendarisch echtpaar uit de Oudheid een paar tot in hoogen ouderdom eendrachtig levende, trou-

we echtgenooten.

philharmonisch, Gr., de muziek beminnend.

philhellenisme, o. Gr., vriendschap voor de (moderne) Grieken.

philippica, vr. Gr., rede van Demosthenes tegen Philippus van Macedonië; fig.: heftige, aanvallende rede.

philippine, vr., weddenschap, die men met iemand aangaat, waarmee men aan tafel een dubbele amandel gedeeld heeft.

philister, D., ploert, verachtelijke naam voor ieder niet-student; degeen, die kamers verhuurt aan studenten; mensch met bekrompen, platburgerlijke denkbeelden; **phillistreus**, met die denkbeelden behept.

philologie, vr. Gr., taalwetenschap; **philologisch**, taalkundig; **philoloog**, taalvorschcr.

philomeel, vr. Gr., dichterl. naam voor nachtegaal.

philosoof, Gr., wijsgeer; **philosophaster**, m., schijn-, pruts-wijsgeer; **philosopheeren**, over wijsgeerige vraagstukken denken, spreken of schrijven; **philosophie**, vr., wijsbegeerte; **philosophisch**, wijsgeerig; kalm, bezadigd; **philosophus non curat**, Lat., een wijsgeer geeft (daar) niet om.

phlegma, o. Gr., koudbloedigheid; traagheid; med.: slijm, fluim; **phlegmatisch**, **phlegmatiek**, slijmerig; traag, koudbloedig.

phlogiston, o. Gr., noemde men in de oude scheikunde een denkbeeldige stof, die men als het hoofdbestanddeel van ieder brandbaar lichaam beschouwde.

phonetiek, vr. Gr., klankleer; **phonetisch**, overeenkomstig de klankleer; **phonograaf**, vr. Gr., toestel dat klanken (het gesproken woord,

zang, muziek, enz.) opteekeut en weergeeft: **phonogram**, o., het door de **phonograaf** gereproduceerde; **phonola**, vr., instrument voor het automatisch bespelen van een piano door middel van luchtdruk en geperforeerde rollen; zie ook **pianola**.

phosphor(us), m. Lat., een kleurlooze ontvlambare, lichtende stof; **phosphorescentie**, vr. Gr., het in het donker vanzelf licht geven (**phosphoresceeren**), gelijk **phosphor** doet.

photo, Gr., in samenstellingen = licht; **photochemie**, vr., leer der scheikundige werking van het licht; **photocromie**, vr., photographie in kleuren; **photogravure**, (of **photo-zincographie**), vr., photographisch procédé, waardoor men een in zink geëts beeld krijgt (het **cliché**), dat door den druk vermenigvuldigd kan worden; **photolithographie**, vr., steendruk, waarbij de teekening langs photographischen weg op den steen is overgebracht; **photometrie**, vr., het meten van de sterkte van het licht; **photophoon**, m., licht-telefoon, draadloze telefoon; **photosfeer**, het lichtgevende omhulsel van de zon; **phototherapie**, vr., geneeswijze met behulp van scheikundige stralen; **phototypie**, vr., lichtdruk.

phrase, vr. Fr., spreekwijs, volzin; zinledige, schoonklinkende uitdrukking; **phraseologie**, vr., de eigenaardige zinsvorming in een bepaalde taal; verzameling van of gebruik van **phrases** (in de slechte beteekenis); **phraseur**, **phraseoloog**, m., die **phrases** gebruikt.

phrenologie, vr. Gr., schedelleer.

Phrygische muts, roode muts gelijk aan die der oude Phrygiërs, vrijheidssymbool tijdens de Fr. Revolutie.

- phthisis**, vr. Gr., lett.: „verwoesting”, tering.
phylax, Gr., wachter, bewaarder; **phylacterium**, o. Gr., „tegengif”; amulet, gebedsriem der Israëlieten.
Phyllis, („de bloeiende”, Gr. vrouwennaam), schoone, verliefde vrouw.
phylloxera, vr. Gr., de druifluus (die de bladeren der druivenstokken doet verdorren).
physica, vr. Gr., natuurkunde; **physicus**, m., natuurkundige; **physiek**, **physisch**, natuurlijk, zinnelijk, lichamelijk; volgens de natuurwetten.
physiocratie, vr. Gr., leer der **physiocraten**, welke den grond als de eenige bron van rijkdom beschouwen; **physiocratisch stelsel**, het vóór alles bevorderen van den landbouw.
physio(g)nomie, vr. Gr., gelaatstrekken, uiterlijk voorkomen van dier of plant; **physio(g)nomiek**, vr., gelaatkunde.
physiologie, vr. Gr., wetenschap van het leven en de organische functies waarin het zich openbaart; **physioloog**, onderzoeker der levende natuur.
phytopathologie, vr. Gr., studie d. plantenziekten.
pi, Gr., het getal $\pi = 3.141$ enz., drukt de omtrek van den cirkel uit bij een middellijn = 1.
pia desideria of **pia vota**, mrv. Lat., vrome wenschen (die toch niet vervuld worden); **pia fraus**, vr., vroom bedrog; **pia mater**, vr., „de zorgzame moeder”, het weeke hersenvlies; **pia memoria**, zaliger (na)gedachtenis.
piano, vr. It., muz., zacht; **pianissimo**, zeer zacht;
pianola, vr., automatische, zelfspelende piano.
plaster, m., Spaansche munt (pl.m. f 2.50).
pia vota, zie **pia desideria**.
piazza, vr. It., openbaar plein, markt.

- picador**, Sp., ruiter, die bij de stierengevechten h. dier met een speer bevecht (mrv. **picadores**).
- piccalilli**, o. Eng., ingemaakte kleine groentesoorten in mosterdsaus.
- piccolo**, It., kleine dwarsfluit; jonge kellner.
- pickelhaube**, vr. D., de D. punthelm; fig. voor: de D. soldaat.
- pickpocket**, Eng., zakkenroller; **beware of pickpockets!** pas op voor zakkenrollers!
- picnic**, m. Eng., maaltijd buiten, waaraan ieder genoodigde zijn aandeel meebrengt.
- pictura**, vr. Lat., schilderkunst; **picturaal**, wat met de schilderkunst verband houdt, schilderachtig;
- picture palace**, vr. Eng., bioscoop; **moving pictures**, filmbeelden.
- pidjitten**, Mal., masseeren.
- pièce**, vr. Fr., stuk, geldstuk; vertrek; **pièce à tiroir**, „latafel-stuk”, waarbij in het stuk een stuk vertoond wordt; **pièce de milieu**, middenstuk eener tafelfersiering; **pièce de résistance**, hoofdschotel; voornaamste artikel.
- pied-à-terre**, m. Fr., optrekje, buitenhuisje; plaats waar men komt, logeert, wanneer men in een bepaalde stad moet zijn.
- pedestal**, m. Fr., voetstuk.
- piekeren**, verbastering van het Mal. **pikir**, bepeinen, bedenken, beraden, bezinnen, enz.
- pienter**, zie **pintar**.
- pierrot**, Fr., hansworst.
- pietas**, vr. Lat., **piëteit**, vr. Fr., vroomheid, vrome liefde; **Pietà**, vr. It., naam dien de Italianen gaven aan een voorstelling van Maria, Jezus beweend; **piëtisme**, o., godsdienstige richting, die de innerlijke vroomheid als hoofdzaak beschouwt; kerkgenootschap in die richting; zie-

kelijk vrome dweperij; **piëtist**, m., aanhanger van het piëtisme; overdreven vrome; **pieus**, vroom.

pigment, o. Lat., kleurstof, inz. die in dierlijke en plantaardige lichamen.

pikant, Fr., stekend, prikkelend, bijtend, satirisch, geestig, erotisch, zie **piqueeren**, enz.; **pikanterie**, vr. Fr., prikkelende geestigheid.

piket, o., kleine afdeeling soldaten die gereed is om onmiddellijk op te treden; paaltje, waarmee een tent in den grond bevestigd wordt; richtingspaaltje; soort kaartspel.

pikeur, Fr., voorrijder, paardenafrichter; fig.: vrouwenjager.

pikol, o. Mal., Indisch gewicht (ong. 60 K.G.); als inhoudsmaat 67 liter; **pikolan**, Mal., draagjuk.

pi[c]krinezuur, o. Gr., ontplofbare chemische stof, die ontstaat door de inwerking van geconcentreerd salpeterzuur op verschillende stoffen.

pilaster, m. Fr., aan den muur gebouwde vierkante of veelkantige zuil.

pilote, m. Fr., **piloot**, stuurman, loods; vliegtuigbestuurder.

pilula, vr. Lat., (mrv. **pilulae**), **pillule**, vr. Fr., pil.

piment, o. Fr., Spaansche peper.

pinakel, siertorentje (in de Gothiek).

pinakothek, vr. Gr., schilderijenverzameling.

pinas, vr. Fr., soort kleine en smalle galeisloep.

pince-nez, m. Fr., neusknijper, lorgnet.

pincet, o. Fr., tangetje.

pincher, Eng., soort smoushondje.

pinda's, apenootjes; **pinda-kaas**, kaas van apenootjes.

ping-pong, o., tafeltennis.

pintar, Mal., pienter, sluw, bij-de-hand.

- pinxit**, Lat., (hij) heeft het geschilderd.
- pionier**, Eng., naam der kolonisten in het Verre Westen; fig.: baanbreker.
- piot**, Vl., soldaat.
- piqué**, Fr., soort katoenen stof.
- piqueeren**, Fr., prikken; prikkelen, boos maken, krenken; **piquant**, zie **pikant**; **piquanterie**, zie **pikanterie**; **piqueur**, zie **pikeur**.
- piraaf**, Fr., zeeroover; **piraatje**, soort goedkope sigaret, zoo genoemd naar het merk; **piraterie**, vr., zeerooverij.
- piramide** of **pyramide**, vr. Gr., Egyptisch vier- of meerzijdig spits toeloozend gebouw; in de wiskunde: spitszuil; **piramidaal**, in den vorm van een piramide; fig.: verbazingwekkend door grootte of belangrijkheid.
- pirogue**, vr. Fr., roeiboot der Z.-Am. Indianen en der Zuidzee-eilanden met uitleggers.
- pirouette**, vr. Fr., draai, wending (in de dans- en rijkunst); **pirouetteeren**, zwenken, in een kring ronddraaien.
- pis aller**, Fr., het ergste wat gebeuren kan; het laatste hulpmiddel; **au pis aller**, in 't ergste geval.
- pisang**, vr. Mal., banaan.
- piscem natare doces**, Lat., gij leert den visch zwemmen; fig.: doet iets overtolligs; **piscicultuur**, vr. Lat., vischteelt; **piscine**, vr. Fr., vischvijver; zwembassin.
- pistache**, vr. Fr., groene amandel; knalbonbon.
- pistole**, vr. Fr., gedeelte van een gevangenis, bewoond door voorloopig in arrest gestelden, welke op eigen kosten bediend worden (**à la pistole** zitten).
- piston**, m. Fr., zuiger, pompstok, luchtklepje; ook

afk. voor **cornet à piston** (z. a.).

pitch-pine, Eng., Amerikaansch vurenhout.

pithecanthropus erectus, Lat., „de rechtoploopen-
de aapmenschen”, naam, gegeven aan een fossiel
wezen, waarvan in 1891 op Java de overblijfselen
gevonden zijn en dat beschouwd werd als
de overgangsvorm tusschen aap en mensch.

pittjitten, zie **pidjitten**.

pittoresque, Fr., schilderachtig.

plu, It., meer.

pizzicató, It. muz., getokkeld.

place, vr. Fr., plaats, plein; **place d'armes**, vr.,
exercitieterrein.

placenta, vr. Lat., moederkoek, nageboorte.

placer, o. Sp., plaats waar goud gedolven wordt.

placet, Lat., het behaagt, wordt goedgekeurd; **het
recht van placet**, recht van goedkeuring van
regeeringen op pauselijke verordeningen.

placide, Fr., rustig, vreedzaam; **placiditeit**, vr.
(onverstoorbare) kalmte.

plagiaat, o. Lat., letterdieverij; naschrijverij; **plagiator**
of **plagiaris**, die iets onder zijn naam uit-
geeft, doch er de schrijver niet van is; **plagi-
eeren**, plagiaat plegen.

plaid, m. Eng., omslagdoek; reisdeken.

plain aerial, afk. **p. a.**, rad., eenvoudige antenne.

plaisanterie, vr. Fr., scherts; **plaisanterie à part**,
scherts ter zijde; alle gekheid op een stokje!

plamuur, o., mengsel van pijpaaarde en loodwit,
vermengd met gekookte lijnolie, waarmede men
de naden vult (**plamuurt**) vóór het overschil-
deren.

planche, vr. Fr., plank; plaat, kopergravure; **plan-
chette**, vr., plankje, dat de spiritisten gebruiken
om geestenschrift te verkrijgen.

plan de campagne, o. Fr., veldtochtplan, vooruitberekend op een bepaald doel gericht plan.

planeeren, effenen, pletten.

planetarium, o. Lat., toestel om den loop der planeten aanschouwelijk voor te stellen; **planetoïden**, vr. mrv. Gr., kleine planeten.

planimetrie, vr. Lat., vlakke meetkunde.

plankton, vr. Gr. („het drijvende”), de gezamenlijke aan de oppervlakte der zee drijvende dierlijke en plantaardige organismen, die niet genoeg bewegingskracht bezitten om tegen de stroomingen in te gaan.

plano, Lat., in ongevouwen vellen.

plantage, vr. Fr., beplanting; terrein in de tropen voor den verbouw van koloniale landbouwproducten.

plastiek, vr. Gr., boetseerkunst; **plastisch**, wat betrekking heeft op het weergeven der lichamelijke vormen; fig.: duidelijk, bijna tastbaar.

plastron, o. Fr., borststuk, borstbeveiliging van schermers.

plat du jour, o. Fr., gerecht van den dag, in een restauratie voor een vasten prijs verkrijgbaar;

plat du soir, avondmaaltijd van één schotel tegen vasten prijs.

plateau, o. Fr., bergvlakte.

plateel, o., sier-aardewerk.

platform, o. Fr., plat dak; balcon v. e. spoorrijtuig; verhoogde tribune voor een redenaar; fig. verkiezingsprogram.

platina, o. Sp., grijswit metaal, zwaarste en minst veranderlijke der metalen.

Platonisch, wat overeenkomt met Plato's wijsbegeerte; **platonische liefde**, liefde die boven zinnelijkheid verheven is; **platonische republiek**,

volmaakte staatsregeling, gelijk Plato ontwierp.
platz an der Sonne, vr. D., lett. plaats in de zon, fig. de toestand van vrij en onbelemmerd te kunnen leven.

plausibel, Fr., wat toegejuicht kan worden; aan-nemelijk, geloofwaardig; **plausibiliteit**, vr., aan-nemelijkheid.

play, Eng., spel (zie ook op **fair**).

please, Eng., afk. van **if you please**, als-'t-u-blijft.

plebaan, m. Lat., R.-K. stadsprediker; pastoor aan een bisschopskerk; **plebejer**, m. Lat., burger in Rome, die niet tot de senatoren of ridders be-hoorde (tevenst. **patriciër**), gemeene man, bur-german (in minachtende beteekenis); **plebejisch**, niet-patricisch; tot het gros van het volk be-hoorend; **plebisciet**, o., volksstemming; **plebs**, o., het gewone volk (thans minachtend voor: het gemeen).

plectrum, o. Gr., staafje, waarmee oudt. alle sna-reninstrumenten, thans citer en mandoline be-speeld worden.

Pleiaden, vr. Gr., zevengesternte; fig. beroemd zevental.

pleet, o., namaakzilver.

plein-pouvoir, Fr., **plenipotentie**, vr. Lat., vol-macht; **plenipotentiaris**, gevolmachtig gezant.

pleite, Barg., weg; bankroet, failliet.

plenair, Fr., voltallig (v. e. vergadering); **plenipo-tentie**, zie **plein-pouvoir**.

plenty, Eng., volop, overvloedig.

plenum, o. Lat., „voltallig”, vergadering van een geheel college; tegenst. bestuursvergadering.

pleonasme, o. Gr., overtolligheid in het aanwen-den van woorden: oude grijsaard, bijv.; **pleonastisch**, overtollig, dubbel-op.

- pleroma**, o. Gr., volheid, aanvulling; **plerosis** of **plerose**, vr. Gr., herstel van een wond; het aangroeien van verloren deelen.
- plesiosaurus**, m. Gr., reuzenhagedis uit den oertijd, tot 8 M. lang, m. langen hals en kleinen kop.
- pleuritis**, Gr., **pleuris**, vr., borstvliesontsteking.
- pleureuse**, vr. Fr., groote, slap neerhangende veer.
- pli**, Fr., plooï; vaste gewoonte; **plissé**, o. Fr., geplooid oplegsel van vrouwenkleeren; **plisseeren**.
- Plimsollmerk**, het merk dat volgens de Eng. wet den grootsten geoorloofden diepgang van schepen aanwijst (genoemd n. d. voorsteller d. wet).
- plioceen**, o., naam van de bovenste laag uit het tertiaire tijdperk, welks versteeningen veelal met ons bekende diersoorten overeenkomen.
- plombe**, vr. Fr., looden zegel; vulling van een tand; **plombeeren**, Fr., met lood verzegelen; met lood of een ander metaal (goud) opvullen.
- plombières**, vruchtenijs, genaamd naar de Fr. badplaats Plombières in het departement Vogezen.
- plumpudding**, m. Eng., rozijmentulband.
- plumeau**, m. Fr., veeren dekbed; veeren stoffier.
- plurale tantum**, o. Lat. (mrv. **pluralia tantum**), woord dat alléén in 't meervoud voorkomt; lieden bijv.; **pluralis majestatis**, m. Lat., door één persoon van zichzelf gebruikte meervoudsvorm, oorspr. van vorsten in staatsstukken; **pluralis modestatis**, de meervoudsvorm waarvan een auteur zich uit bescheidenheid bedient; **pluriformiteit**, vr., veelvormigheid.
- plus**, zelfst. nmw. Lat., overschot, te veel; **plus minus**, (+), ongeveer; **plus royaliste que le roi**, Fr., koningsgezinder dan de koning; eens anders belangen méér bevorderend dan hij zelf doet.
- plutocratie**, vr., heerschappij van het geld, van de

rijken; **Plutus**, Gr., fabell., de god van het geld.
Pluto, Rom. fabell. de god van de onderwereld en van de dooden; **plutonisch**, gevormd door de werking van vulkanen; **plutonisme**, theorie volgens welke de aardkorst gevormd werd door de werking van een inwendig vuur.

pluviôse, vr. Fr., regenmaand, 5de maand van d. republikeinschen kalender (20 Jan.-19 Febr.).

pneu, m. Fr., afkorting van **bandage pneumatique**, luchtband van fiets of automobiël; **pneumatisch**, Fr., wat behoort tot of in verband staat met de **pneumatiek** (de leer van de beweging der lucht), wat door luchtdruk geschiedt; wat het ademen betreft; **pneumonie**, vr. Fr., **pneumonitis**, vr. Gr., longontsteking.

pochade, vr. Fr., vluchtig schilderstuk; haastig geschrift.

poco, It., weinig; **poco a poco**, It. muz., langzamerhand.

poculum, m. Lat., bokaal, beker.

podagra, o. Gr., jicht in den voet, pootje; **podagrist**, lijder aan p o d a g r a.

podesta, m. It., oudt. eerste overheidspersoon der Noord- en Midden-Ital. steden.

podium, o. Lat., optred; verhevenheid, die als spreekplaats dient.

podolatrie, vr. Gr., voet-aanbidding.

poed, o. Russ., gewicht van ruim 16 kilo.

poëet, Fr., dichter; **poëtisch**, dichterlijk; **poëem**, o., dichtstuk; **poëzie**, vr., dichtkunst, dichterlijk gevoel, gedicht.

poeloe, Mal., eiland.

poenale sanctie, vr. Lat., bekrachtiging van een wetsbepaling door een op de overtreding ervan gestelde straf, inz. in Indonesië, de straf

- voor den contractkoelie bij contractbreuk; **poe-nitet**, o., strafdrank bij een feest.
- poepoetan**, Mal., wanhopige lansaanval van zich ter dood gewijd hebbende inlanders.
- poerem**, Barg., drukte.
- poeri**, Mal., versterkt paleis der inlandsche vorsten op Lombok en Bali.
- poesaka**, Mal., erfenis, nalatenschap, erfstuk.
- poesta**, vr. Hong., steppen.
- poëta laureatus**, m. Lat., gelauwerd (hof)dichter; **poëtaster**, m., schijnprulldichter; **poëtiek**, vr., leer der dichtkunst; **poëtiseeren**, iets dichters-lijk, fraaier voorstellen dan het is.
- pogrom**, m. Russ. (letterl.: verwoesting), „hetze”; moord en plundering; Jodenvervolging.
- poilu**, Fr., lett. „behaarde”; frontsoldaat.
- point d'honneur**, o. Fr., (verbast. tot **ponteneur**), punt van eer; eergevoel; **point d'orgue**, o. muz., orgelpunt; **point de vue**, o., gezichtspunt.
- pointe**, vr. Fr., de geestigheid (van een gezegde), dat waar het op aan komt.
- pointeeren**, Fr., richten.
- pointer**, Eng., soort jachthond, staande hond.
- pointilleeren**, Fr., met puntjes graveeren of teekenen; **pointillé**, o., aldus uitgevoerde teekening of gravure; **pointillist**, m., die zoo schildert.
- poisson d'avril**, m. Fr., Aprilgrap.
- poker**, o. Eng., hazardspel, kaartspel; **pokeren**, p o k e r spelen.
- polair**, Fr., tegengesteld.
- polarisatie**, vr., geheel der eigenschappen, welke een lichtstraal vertoont, die weerkaatst of gebroken wordt; **polariteit**, vr., eigenschap (bij magneetnaald) zich naar een d. polen te richten.
- polemiek**, vr. Fr., twistgeschrift, penmenstrijd; **po-**

- lemisch**, met het karakter van een polemiek;
polemiseeren, een polemiek voeren; **polemicus**, m. Lat., **polemist**, m., die polemiseert.
polenta, vr. It., dikke pap, meestal uit mais- of kastanjemeel, It., nationaal gerecht.
poleographie, vr. Gr., stadsbeschrijving.
poli, Fr., gepolijst; **cuiivre poli**, gepolijst koper;
poliet, welgemanierd, sierlijk.
polichinel(le), m. Fr., hansworst; **secret de polichinelle**, (geheim van p.), iets wat z.g. geheim is, maar iedereen weet.
poliep, vr. Gr., straaldier, plantdier; zacht woergerzwel, dat zich ontwikkelt in die holten van het lichaam, welke met een slijmvlies zijn bekleed (de neus, bijv.).
polikliniek, vr. Gr., eig. stadskliniek; (vaak kosteloos) inrichting voor loopende zieken.
polis, vr., akte van verzekering; assurantiebewijs.
politicus, Lat., staatsman, staatkundig persoon; schrander, oolijk persoon; **politiek**, vr., staatkunde, kunst om een staat te regeeren; de staatsaangelegenheden; geslepenheid; burgerkleeding; **politiek**, bijv. nmw., wat met de politiek verband houdt; geslepen, sluw; **in politiek**, in burger; **politiekje**, o., burger brood (tegenst. „kuch“, soldatenbrood); **politie**, vr. Fr., het geheel van menschen, voorschriften, die de orde en de veiligheid handhaven; **politieoneel**, Fr., wat op de politie betrekking heeft; **politiseeren**, over politiek spreken of schrijven.
pollen, m. Lat., stuifmeel.
pollice verso, Lat., lett. met omgekeerden duim, teeken bij de Romeinen dat de overwonnen zwaardvechter t. dood gebracht moest worden.
pollutie, vr. Fr., bezoedeling; onwillekeurig zaad-

loozing.

pelo, o., balspel, gespeeld door ruiters, zwimmers, (**waterpolo**), wiel- of schaatsenrijders.

polonaise, v. Fr., nationale Poolsche wandeldans.

poly, (in Gr. samenstellingen) = veel; **polyandrie**, vr., veelmannerij; **polychromie**, vr., veelkleurigheid; inz. het beschilderd zijn van antieke gebouwen en beelden; **polychroom**, veelkleurig, bont; **polygamie**, vr., veelvuldige echt (omvat zoowel polyandrie als: **polygynie**, vr., veelwijverij); **polyglot(te)**, die veel talen spreekt; in meerdere talen geschreven; **polygoon**, m., veelhoek; **polyhistor**, m., veelweter; **Polyhymnia**, de muze der lyriek en der muziek; **Polynesië**, vr., het Australische eilandenrijk; **polyphoon**, veelstemmig; **polytechnisch**, veel kunsten en wetenschappen omvattend; **polytechnische school**, hoogeschool ter opleiding van technici; **polytheïsme**, o., veelgodendom.

pommade, vr. Fr., haar- of lippenzalf.

pommeranz, D., soort bittertje.

pomologie, vr., vruchtenkunde; **pomoloog**, kenner van den ooftbouw; **Pomona**, Lat., godin van het ooft en van de tuinen.

pompeus, Fr., pronkend; hoogdravend.

ponceau, Fr., hoogrood.

poncho, m. Sp., Sp. cape-mantel in Z.-Amerika.

ponderabel, Fr., weegbaar; **ponderabiliën**, mrv., weegbare (dus stoffelijke) dingen; **ponderabiliteit**, vr., weegbaarheid.

poneeren, Lat., zetten, stellen, vooropstellen.

ponjaard, m., korte (sier)dolk.

pons asinorum, m. Lat., ezelsbrug.

pontianak, vr., Ind. boschgeest, die vooral kinderen en zwangere vrouwen schrik aanjaagt.

- pontifex**, m. Lat., priester, bisschop; **pontifex maximus**, opperpriester, paus; **pontificaal**, priesterlijk, hoogepriesterlijk; **pontificaal**, zelfst. nmw. (priesterlijk) statiekleed; plechtgewaad; het beste pak (zich in pontificaal steken); **pontificaat**, o., pauselijke waardigheid; regeringstijd van een paus.
- ponton**, m. Fr., schuit waarop een schipbrug rust; onttakeld schip dat voor gevangenis diende; **pontonier**, soldaat, die schipbruggen slaat.
- pool**, Eng., in de industrie: overeenkomst tusschen fabrikanten om de prijzen der grondstoffen te drukken; in den handel: samengaan van kooplieden tot opdrijven van de prijzen.
- pope**, m. Russ., priester (v. d. Gr.-Orthod. Kerk).
- populair**, Fr., wat eigen is aan, in den smaak, binnen het bereik valt van het volk, volks....; **populariseeren**, populair maken; **popularisatie**, vr., het populariseeren; **populariteit**, vr., volksgunst; het populair zijn.
- poreus**, Fr., met **poriën** (uiterst fijne openingen).
- porfier** of **porphyrr**, o. Gr., purpersteen (een vulkanisch gesteente).
- pornocratie**, vr. Gr., hoerenregeering; **pornograaf**, m. Fr., ontuchtig schrijver; **pornographie**, vr., ontuchtig boek; **pornografisch**, onzedelijkheden schilderend.
- porridge**, Eng., havermeelbrei.
- port**, m. Fr., **porto**, It. (mrv. **porti**) haven, vracht; **port (wijn)**, wijn uit Oporto.
- portatief**, Fr., bijv. nmw., draagbaar; verplaatsbaar.
- Porte**, vr., ook: de **Verheven Porte**, oorspr. naam van den zetel der Turksche regeering; later van die regeering zelf.

porte-bonheur, m. Fr., zekere soort armband; klein sieraad aan de horlogeketting; **porte-fleur**, van een speld voorzien glazen kokertje met water om een bloem bij zich te dragen; **portefeuille**, vr., ook: ambt v. e. minister; **de portefeuillekwestie stellen**, dreigen (v. e. minister) met heengaan bij een voor hem ongunstigen stemmingsuitslag; **porte-manteau**, haak om kleeven aan op te hangen; **porte-plume**, pennehouder; **porte-brisée**, vr. Fr., dubbele vleugeldeur. **portée**, vr. Fr., draagwijdte, betekenissen, strekking. **porter**, Eng., sterke biersoort. **porte-voix**, m. Fr., spreektrumpet; woordvoerder. **portiek**, vr. Fr., open zuilengalerij. **portière**, vr. Fr., deurgordijn. **portraitist**, m. Fr., portretschilder. **portuur**, zie **partuur**. **pose**, vr. Fr., houding; aanstellerij; **poseeren**, zitten (voor een portret); zich aanstellen. **positie**, vr. Fr., stelling; staat, toestand; broodwinning; **positief**, stellig, vast, vastgesteld; wat op feiten berust; tegenst. **negatief** (z. a.); **positieve electriciteit**, die men opwekt door glas met laken te wrijven en aanduidt met het teeken +; **positivisme**, o., voorkeur voor den stoffelijken kant der dingen; wijsgeerig stelsel van Comte (gest. 1857) dat alle kennis buiten het zintuigelijk waarneembare verwerpt; **positivist**, aanhanger v. h. positivisme. **possessie**, vr. Fr., bezit, bezitting. **possibel**, Fr., mogelijk, doenbaar; **possibillisme**, o., opportunistische, tegen geweld gekeerde socialistische richting. **post**, (Lat. voorzetsel en voorvoegsel), na, achter; **post festum**, Lat., na het feest; te laat;

- post hoc ergo propter hoc**, Lat., daarna dus daarom; het volgt op elkaar en dus uit elkaar (onjuiste redeneering); **postludium**, o. Lat., naspel; **post nubila lux**, (ook **post tenebras lux**), Lat., na duisternis licht; **postscriptum** (verkort P.S.) o. Lat., naschrift (in brieven).
- postaal**, Fr., wat op de post betrekking heeft.
- postament**, vr. Lat., voetstuk.
- post-box**, Eng., postbus in het postkantoor, verhuurd aan particulier of firma, die daar zijn post dadelijk na aankomst kan afhalen; **postcard**, Eng., briefkaart; **poste-restante**, Fr., (brief) die niet besteld, doch door den geadresseerde aan het kantoor afgehaald wordt.
- posthuum**, Fr., komend of verschijnend na den dood van den vader of schrijver.
- posticheur**, Fr., haarwerker (**postiche**, Fr., wat later bijgemaakt en bijgevoegd is, dus: **cheveux postiches**, valsche haren).
- postillon**, Fr., postrijder; **postillon d'amour**, liefdesbode.
- postnumerando**, Lat., wat bij het einde v. e. termijn verschuldigd is (tgst.: **prenumerando**, z.a.).
- postpositie**, vr. Fr., achter(aan)stelling.
- postulaat**, o. Lat. (mrv. **postulata**), zonder bewijs aan te nemen stelling.
- postulant**, Lat., verzoeker.
- postuur**, vr. Fr., stelling, stand, houding; **zich in postuur zetten**, zich tot tegenweer bereiden; een plechtstatige houding aannemen.
- potator**, m. Lat., drinker, drankzuchtige; **potomanie**, vr., drankzucht.
- pot-au-feu**, m. Fr., lett. „pot te vuur”, soep van vleesch en groenten; **pot de chambre**, m. Fr., waterpot; **pot de vin**, m. Fr., geschenk dat men

aan iemand geeft (een ambtenaar, bijv.) om zekere leverantie te krijgen, om voorspraak te verwerven.

potentaat, Lat., machthebber, gekroond hoofd; **potentie**, vr., macht, vermogen; **potentiël**, wat werkende kracht bezit; wat de spanning betreft; **potestaat** (Lat. **potestas**), vr., wettige macht; oudt. titel van landvoogden v. Friesland.

poterne, vr. Fr., onzichtbare sluip-, uitvalspoort. **potpourrie**, m. Fr., mengelmoes, hutspot, allegaartje; muziekstuk uit versch. populaire wijsjes.

poudre, vr. Fr., poeder; **poudre de riz**, rijstpoeder, blanketsel.

pouf, m. Fr., ronde bekleede zetel zonder leuning; voetkussen.

poularde, vr. Fr., jonge vette kip.

poulet, vr. Fr., kalfssoepvleesch; **pour**, Fr., voor, om, tot; **pour acquit** = **per acquit**; **pour acquit de conscience**, Fr., om z'n geweten gerust te stellen; zonder hoop op succes, doch alleen uit plichtsgevoel; **pour féliciter** (p. f.), om geluk te wenschen; **pour faire visite** (p. f. v.), om een bezoek af te leggen; **pour le besoin de la cause**, Fr., terwille van de zaak, die men vóórstaat (met de bijgedachte van: niet geheel in den haak, niet geheel juist); **pour la bonne bouche**, (lekker beetje) dat voor 't laatst bewaard wordt; **pour le mérite**, „om de verdienste”, naam van de hoogste Pruisische militaire orde; **pour le roi de Prusse**, (lett.: voor den koning van Pruisen), voor niemendal, zonder dank of loon te ontvangen; **pour prendre congé**, (p. p. c.), om afscheid te nemen.

pourboire, m. Fr., fooi.

pourparlers, o. mrv. Fr., mondeling overleg.

- pousse-café**, m. Fr., likeur na de tafel, poesje.
pousseeren, Fr., vooruitbrengen; iemands succes begunstigen.
practicabel, Fr., uitvoerbaar, aanwendbaar.
practica est multiplex, Lat., het overleg is menigvuldig; er zijn velerlei kunstgrepen.
practicum, o. Lat., de aan de hoogeschoolen verbonden inrichtingen voor praktische toepassing van het geleerde; **practicus**, Lat., ervaren beoefenaar (van zijn vak, enz.); **practisch**, op de praktijk gegrond, doelmatig.
praedjoerit, m. Mal., inlandsch soldaat.
prae, Lat. = **pré**, Fr., in samenstellingen: voor, vooruit, vooraan. (Men zoek onder **pre**).
praemissis praemittendis, Lat., vooropgezet, wat vooropgezet moet worden.
praeteritum, o. Lat., taalk. verleden tijd.
praeses, m. Lat., voorzitter.
pragmatiek, **pragmatisch**, Fr., zaakkundig, algemeen nuttig, feitelijk; **pragmatieke sanctie**, vr., algemeen geldige en onaantastbare politieke regeling; **pragmatische geschiedschrijving**, die door den inz. politieken samenhang der feiten te laten zien, lessen wil (laten) trekken.
prahoe, Mal., prauw; **prahoe sajab**, vlerkprauw.
prairéal, Fr., weidemaand, de 9de maand van den republikeinschen kalender (20 Mei—18 Juni).
prairie, vr. Fr., mrv. **prairiën**, uitgestrekte graswoestijn in Noord-Amerika.
prakkizeeren, nadenken, piekeren.
praktiseerend, zijn bedrijf uitoefenend (van dokter of advocaat); **praktizijn**, zaakwaarnemer.
pralines, vr. mrv. Fr., amandelen in gebrande suiker; noten in chocolade.
prang, Mal., oorlog, strijd, gevecht; **prang sabil**,

- heilige oorlog tegen de niet-Mohammedanen.
Prater, o., bekende boulevard in Weenen.
praxis, vr. Gr., uitoefening van een kunst, enz.; ervaring, praktijk.
prayer, Eng., gebed; **prayer-book**, gebedenboek.
pré, een p. hebben, een streepje vóór hebben.
preadvies, o. Fr., voorloopig uitgebracht advies.
prealabel, Fr., voorafgaand; **prealabele kwestie**, waarover beslist moet worden, vóór de beraadslaging over de hoofdzaak kan doorgaan.
preambuleeren, Lat., een voorrede of inleiding (**préambule**, Fr.) schrijven of uitspreken.
prebende, vr. Lat., inkomen van kerkelijke personen of gestichten.
précair, Fr., onvast, twijfelachtig, zorgelijk; **precario**, Lat., door bede, bij vergunning; **precarium**, o. Lat., vergunning t. wederopzeggens toe.
precedent, o. Fr., geval of voorbeeld van vroegeren datum, waarop men zich beroepen kan.
precept, o. Lat., voorschrift; **preceptor**, m., leeraar.
prêcher pour sa paroisse, Fr., voor zijn eigen parochie (zaak) preeken; **prêcher un converti**, een bekeerde bepreken, een overbodig pleidooi houden.
précieus, Fr., kostbaar, fig. gezocht, gekunsteld; **précieuse**, vr., vrouw met gemaakte manieren en spreekwijze (17e eeuw); **preciosa**, o. mrv., Lat., kostbaarheden.
precipitaat, o. Fr., neerslag, bezinksel; **precipiteeren**, neerslaan, bezinken; ook: overhaasten.
preciseeren, Fr., nauwkeurig omschrijven, duidelijk opgeven (wat men bedoelt); **precisie**, vr., juistheid.
precludeeren, Fr., afwijzen, voor vervallen ver-

- klaren; **preclusief**, afwijzend.
- preconiseeren**, Fr., ophemelen, roemen; bekrachtigen (door den paus) van een door de wereldlijke overheid benoemd bisschop.
- predestinatie**, vr. Fr., voorbeschikking; **predestineeren**, voorbeschikken, vooraf bepalen.
- predicaat**, o. Lat., eigenschap, die men aan iets of iemand toekent; eere naam; titel.
- predilectie**, vr. Fr., voorkeur, voorliefde tot.
- predisponeeren**, Fr., te voren beschikken, inrichten; **gepredisponeerd zijn**, voorbeschikt zijn, aanleg hebben tot (een ziekte bijv.); **predispositie**, vr., voorbeschiktheid, ontvankelijkheid.
- predomineeren**, Fr., heerschen, over- of beheerschen, overwicht hebben.
- preëemptie**, vr. Lat., vóórkoop.
- preëxisteeren**, Fr., vóór bestaan; **preëxistentie**, vr., vóóraanzegheid.
- prefect**, Fr. (oudtijds landvoogd, bevelhebber), ambtenaar aan het hoofd van een departement (provincie); **prefectuur**, vr., waardigheid, woning of ambtsgebied van den prefect.
- preferabel**, Fr., de voorkeur verdienend; **preferent**, de voorkeur hebbend; **preferereen**, de voorkeur geven, verkiezen; **preferentie**, vr., voorkeur, verkiezing.
- prefix(um)**, o. Lat., taalk. vóórvoegsel.
- pregnant**, Lat., „zwanger”, rijk v. inhoud, bondig.
- prehistorisch**, Lat., vóórhistorisch, tot de geschiedenis behoorend, waarover geen geschreven bronnen bestaan.
- prejudicie**, vr. Lat., voorafgaande, voorloopige beslissing; nadeel, schade; vooroordeel, vooropgezette meening; **prejudiceeren**, benadeelen.
- prelaat**, Lat., voornaam kath. geestelijke (die eigen

- kerkelijk rechtsgebied heeft); kerkvorst.
- preliminair**, m. mrv. Fr., voorloopige punten, inleiding tot de (vredes)onderhandelingen.
- preludeeren**, de stem of het instrument beproeven; improviseeren op piano of orgel; het voorspel spelen; **preludium**, o. Lat., of **prélude**, vr. Fr., voorspel; fig.: begin.
- prematuur**, Lat., vervroegd; ontijdig.
- premeditatie**, vr. Fr., voorafgaand beraad; **premediteeren**, Fr., vooraf overdenken.
- premie**, vr. Fr., eereprijs, tweede prijs; assurantieprijs; **premie-affaire**, koop (van effecten), waarvan een der beide partijen tegen een vergoeding (premie) kan afzien; beursdobbelspel, waarbij tegen een bepaalde „premie” aan den speculant de eventueele winst toegezegd wordt die gedurende een zekeren tijd op een bepaald bedrag aan zekere effecten behaald kan worden; loopen de prijzen terug, dan is de speculant zijn premie kwijt (zie **bucketshop**); **premie-leening**, met de kans op een toeslag bij uitloting boven het geleende bedrag.
- premier**, Fr., eerste, voornaamste; 1e minister; **première**, vr., 1e voorstelling v. e. tooneelstuk.
- premissen**, vr. mrv. Lat., vooropgeplaatste stellingen (van een bewijsvoering).
- prentah**, Mal., bevel, last; **prentah aloes**, zacht bevel, wenk.
- prenumerando**, Lat., bij vooruitbetaling.
- preoccupatie**, vr. Fr., het met iets vervuld zijn, bezorgdheid; **preoccupeeren**, de gedachten in beslag nemen; **zich preoccupeeren met**, zich bezig houden met.
- preparaat**, o. Fr., toebereide zaak, bereide medicijn, enz.; **anatomische preparaten**, afzonderlijke

lichaamsdeelen van menschen of dieren, die ten behoeve van het onderwijs bereid en tegen bederf gevrijwaard zijn; **prepareeren**, bereiden, voorbereiden; **preparatieven**, o. mrv., voorbereidende handelingen, toebereidselen.

preponderantie, vr. Fr., overwicht, overheerschende invloed.

prepositie, vr. Fr., taalk. voorzetsel.

prerafaëlieten, mrv., aanhangers van die schoonheidsleer, die 't hoogtepunt der schilderkunst plaatst i. h. werk der voorgangers van Rafaël.

prerogatief, o. Fr., voorrecht.

Presbyter, **Presbyteriaan**, lid der orthodox-herformde, niet-bisschoppelijke kerk (Engeland).

prescriptie, vr. Fr., voorschrift; inz. verjaring, vervallenverklaring door verjaring.

presemning, vr. Eng., lap geteerd zeildoek ter beveiliging tegen zeewater.

present, Fr., Eng., tegenwoordig; **present company excepted**, Eng., de aanwezigen uitgezonderd.

presentabel, Fr., vertoonbaar, fatsoenlijk uitziend;

presenteeren, aanbieden, indienen; **presentie**,

vr., tegenwoordigheid, bijzijn; **presentiegeld**,

vergoeding voor tijdverzuim aan leden van

eenig lichaam, die de vergaderingen ervan bij-

wonen; **presentielijst**, lijst van de aanwezigen.

presentkaasje, noemt men in Indië een in Holland mislukt jongmensch, dat met een aanbeveling van een kennis naar Indië gezonden wordt.

preservatie, vr. Fr., bewaring; **preservatief**, o.,

voorbehoedmiddel; **preserveeren**, behouden, be-

waren, verduurzamen; **preserves**, mrv. Eng.,

verduurzaamde levensmiddelen.

president, Fr., voorzitter (Lat. **praeses**); **presi-**

deeren, voorzitten; **presidiaal**, tot het presi-

- dium**, d.i. het voorzitterschap, behoorend.
- presidio's**, Sp., heeten de 5 versterkte misdadigerskolonies op de N.-kust van Marokko.
- pressant** of **presseerend**, Fr., dringend, geen uitsteld duldend; **pressie**, vr., aandrang, dwang.
- presse**, vr. Fr., pers; **bonne presse**, welgezinde, goedgunstige beoordeeling in de gezamenlijke dagbladen; **pressepapier**, zwaar voorwerp op papieren gelegd tegen wegwaaien.
- presteeren**, Fr., doen, verrichten, uitvoeren, afleggen (van een eed); **prestatie**, vr., datgene wat men presteert.
- prestidigitateur**, Fr., goochelaar.
- prestige**, o. Fr., invloed dien een persoon op anderen uitoefent krachtens naam, positie enz.
- presto**, It. muz., snel; **prestissimo**, It., zeer snel.
- presumeeren**, Fr., vermoeden, veronderstellen; **presum(p)tie**, vr., vermoeden, verdenking.
- pretendeeren**, Fr., vorderen, eischen, verlangen, beweren; **pretendent**, die aanspraak maakt op een troon; ook: vrijer, aanbiddler; **pretentie**, vr., vordering; aanmatiging; **pretentieus**, aanmatigend, met pretenties.
- pretext**, o. Fr., voorwendsel; **pretexteeren**, voorwenden.
- pretor**, Lat., oudt. aanzienlijk Romeinsch overheidspersoon, stadsrechter, opperste i. d. provincie; **pretorianen**, lijfgarde des keizers, die vaak beslissenden invloed oefende.
- prevaleeren**, Lat., de overhand hebben; **prevaleent**, den voorrang hebbend.
- prevaricatie**, vr. Fr., ambtelijke plichtschennis.
- preventief**, Fr., voorkomend; voorloopig.
- Priapus**, Rom. fabell., de god der voortteling; de roede.

Priesnitz(verband), waterverband (natte doeken, bedekt met waterdichte stof), genoemd naar den uitvinder.

prima, Lat., eerste soort; **prima donna**, Lat., eerste zangeres in een opera; eerste vrouwenrol op het tooneel; **prima vista**, It., op zicht (betalen van wissels), muz., op het eerste gezicht, van het blad (spelen); **primaat**, Lat., titel van den eersten in rang der bisschoppen uit eenzelfde streek of land; **primair**, oorspronkelijk, eerste, oudste, laagste; **prime**, vr., R.-K. eerste bidstonde; eerste toon van elke toonladder; premie; **primeeren**, de eerste zijn; **primeurs**, mrv. Fr., eerste jonge groenten; **de primeur van iets hebben**, de eerste zijn die het heeft; **primitief**, oorspronkelijk, eerst, vroegst; gelijk het in de eerste tijden was; ongemakkelijk; **de primitieven**, m. mrv., de middeleeuwsche schilders; **primogenituur**, vr. Lat., eerstgeboorterecht; **primordiaal**, primitief, oudste; **primula veris**, Lat., de sleutelbloem, de eersteling der lente; **primum vivere, deinde philosophari**, Lat., eerst leven, dan (pas) filosofheeren; **primus**, Lat., de eerste; **primus inter pares**, de eerste onder zijns gelijken.

prince, Fr., prins, vorst; **prince charmant**, tooverprins, de prins uit het sprookje.

principaal, Fr., zelfst. nmw.: hoofdpersoon, meester, lastgever; bijv. nmw.: voornaamst, eerst; **principale hechtenis**, hechtenis, die niet door geldboete vervangen kan worden; **principe**, o. Fr., begin, oorsprong, eerste oorzaak, grondbeginsel, grondregel; **principiël**, krachtens een beginsel; **prinziplenreiterij**, vr. D., het doordraven op zijn beginselen; **principiis obsta!** Lat.,

weersta het begin; wacht u voor den eersten (verkeerden) stap!

printed matter, Eng., drukwerk.

prior, Lat., de (het) eerste; het hoofd van een klooster (vr. **prioires**); **prioraat**, waardigheid, gebied van een prior; **prioriteit**, vr. Fr., voorrang.

prise, vr. Fr., snuifje; prijs (veroverd schip).

prise d'eau, vr. Fr., winplaats van water.

prisma, o. Lat., driekant geslepen glas; in de wiskunde: een lichaam waarvan onder- en bovenvlak evenwijdige en gelijk- en gelijkvormige vlakken zijn e. d. zijvlakken parallellogrammen.

prisoen, o. Fr., gevangenis.

privaat, Lat., niet openbaar, bijzonder, huiselijk, geheim; zelfst. nmw. o., beste kamer; **privaat docent**, m., onbezoldigd leeraar aan een hogeschool voor een bijzonder vak of onderdeel daarvan; leeraar die alleen privaatles geeft; **privaat persoon**, m., ambteloos burger; **privatief**, afzonderlijk, eigen; **privatim**, in het bijzonder, afzonderlijk, voor zichzelf alleen; **privatissimum**, o. Lat., apart college, dat een professor voor slechts één of enkele weinige studenten houdt; **privé**, Fr., = privaat; in zijn privé handelen, voor zichzelf alleen, niet in kwaliteit als ambtenaar, enz.; **Privy Council**, de Geheime Raad v. d. koning van Engeland.

priveeren, Fr., berooven.

privilegiale, o. Fr., voorrecht, keur, verlofbrief;

privilegiëren, bevoorrechten, **privileges** verleen; **privilegium fori**, recht der geestelijken op rechtspraak door geestelijken.

prix, m. Fr., prijs; **prix d'excellence**, prijs voor uitmuntendheid; **prix fixe**, vaste prijs; **à tout**

prix, tot iederen prijs.

pro, Lat., voor; **pro aris et focis**, voor altaren en haardsteden, voor godsdienst en vaderland; **pro Deo**, voor God, om Godswil, gratis; **pro domo**, zie **oratio**; **Pro Ecclesia et Pontifico**, Lat., „Voor Kerk en Paus”, in 1888 gestichte pauselijke ridderorde; **pro et contra**, Lat., vóór en tegen; **pro forma**, voor den vorm, voor de leus; **Pro Juventute**, voor de jeugd (naam eener vereeniging); **pro memorie** (**pro mem.**), Lat., ter herinnering (achter een post op een begrooting: voorloopig); **pro mille**, per duizend; **pro patria**, voor het vaderland; **pro rata**, Lat., naar verhouding, elk naar zijn aandeel; **pro rege, lege, grege**, voor koning, wet en volk; **Pro Senectute**, voor den ouderdom (naam v. vereeniging). **probatum est**, Lat., het is beproefd (en goed bevonden).

probabilisme, o. Lat., theologisch leerstuk, volgens hetwelk iedere daad geoorloofd is, iedere leer geduld kan worden, die steunt op eenigerlei ernstige autoriteit of reden.

probirmamsell, D., jonge vrouw, die in deftige modemagazijnen de nieuwste modes draagt om ze de klanten te toonen (= Fr. **mannequin**).

probleem, vr. Fr., **problema**, o. Gr., (mrv. **problemata**), op te lossen stelling of vraagstuk; vraagstuk, raadsel; **problematisch**, **problematiek**, twijfelachtig, onuitgemaakt.

procédé, o. Fr., wijze, waarop men andere menschen behandelt; methode, die men volgt om een of ander te doen; werkmanier.

procedeeren, Fr., een proces voeren; **procedure**, vr., wijze van rechtsgeding; rechtspleging; **proces**, o., rechtsgeding; wijze waarop iets toegaat

- (chemisch proces, bijv.); **processie**, vr., plechtige optocht; **proces-verbaal**, o., (mrv. **processen verbaal**), schriftelijk relaas van een wetsovertreding, een duel, enz.
- procent** = percent, (**pct.**, $\%$), ten honderd.
- processie**, vr. Lat., R.-K. plechtige optocht, kerkelijke ommegang.
- proclamatie**, vr. Fr., openlijke bekendmaking van overheidswege, de inhoud ervan; **proclameeren**, afkondigen, bekend maken, uitroepen.
- proconsul**, Lat., in de Rom. oudheid een magistraat, welke een provincie bestuurde en dan al het gezag van een consul had; fig.: iemand, die zonder contrôle een despotisch gezag uitoefent.
- procreatie**, vr., voortteling.
- Procrustes**, (lett.: „de rekker”) (Gr. fabell.), was een roover, die reizigers op een bed uitstrekke en hen snoeide of rekte op de maat van het bed; vandaar fig.: Procrustes-bed, voor de handelwijze van iemand, die anderer denkbeelden naar de zijne dwingt.
- procuratie**, vr. Fr., volmacht; **procuratie-houder** of **procurist**, gevolmachtigde; **procureur**, m., advocaat die in een burgerlijk geding een der beide partijen vertegenwoordigt; **procureur-generaal**, hoofd v. h. parket bij de gerechts-hoven en den Hoozen Raad; **procureur bamboe**, in Indië: praktizijn v. d. inlandsche bevolking.
- prodeaan**, m., die **pro Deo** (zie **pro**) procedeert.
- prodigaliteit**, vr. Fr., verkwisting, kwistigheid.
- produceeren**, Lat., voortbrengen, vervaardigen; bijbrengen; **product**, o., voortbrengsel; **productie**, vr., voortbrenging; **producent**, voortbrenger (tegenst.: **consument**, verbruiker); **productief**, veel voort- of opbrengend; **productiviteit**,

- vr., vruchtbaarheid; winstgevendheid.
- proëminent**, Lat., vooruitstekend, -springend; **proëminentie**, vr., het in 't oog vallen.
- profaan**, Fr., oningewijd, ongewijd, onheilig; heiligschennend, niet-bijbelsch, niet-kerkelijk; **profanatie**, vr., heiligschennis, ontheiliging; **profaneeren**, ontheiligen, ontwijden.
- profanum vulgus**. Zie op **odi**.
- professeur**, Fr. (= **professor**, Lat.), noemt men in Frankrijk iedereen, die zijn kost verdient door wetenschap, kunst of zelfs kunstvaardigheid te onderwijzen of te beoefenen (een beroepsbillardspeler is 'n **professeur de billard**); **professor**, hoogleeraar; **professoraal**, tot het hoogleeraarsambt behoorend; geleerd; deftig; pedant; **professoraat**, o., hoogleeraarsambt.
- professie**, vr. Fr., beroep, ambacht, belijdenis, kloostergelofte; **professional**, m. Eng., beroeps-sportman (tegenst. **amateur**).
- profeteeren**, Fr., voorspellen; **profetie**, vr. Fr., voorspelling.
- profilclat!** Lat., wel bekome het u! geluk er mee!
- profiel**, o. Fr., iemands gelaatstrekken van terzijde gezien; doorsnede; en **profil**, van terzijde; (tegenst. **en face**).
- profitabel**, Fr., voordeelig, winstgevend; **profitteeren**, Fr., nut of voordeel trekken.
- profond négligé**, Fr., nachtgewaad.
- profusie**, vr. Fr., overvloed, overdaad.
- progeneratie**, vr. Lat., voortteling.
- progenituur**, vr. Fr., nakomelingschap.
- prognose**, **prognosis**, vr. Gr., vóórkennis; voorafbepaling; voorspelling v. d. afloop e. ziekte.
- programmamuziek**, vr. muz., beeldende muziek, die een tekst vertolkt; **grammatisch**, vol-

gens het program(ma).

progressie, vr. Fr., voortgang; trapsgewijze toename; **progressief**, trapsgewijze opklimmend; **progressieve belasting**, die zwaarder drukt naarmate het belastbaar object grooter is; **progressist**, voorstander van den vooruitgang.

progrom, zie pogrom.

progymnasium, onderwijsinrichting met 4-jarigen cursus = de 4 laagste klassen van een gymnasium; tot gymnasium voorbereidende school.

prohibitie, vr. Lat., verbod, belemmering, beperking; **prohibitie-systeem**, het geheel der beperkingen in het belang der gemeenschap aan de individuen opgelegd, inz. met betrekking tot alcohol-gebruik; **prohibitionnist**, m., voorstander van verbodsbepalingen, inz. voor drank.

project, o. Fr., ontwerp, plan oogmerk; **projecteeren**, ontwerpen, plannen maken; richten; **projectie**, vr., schets, kaartteekening; uitstraling; worp; **projectiel**, o., ieder voorwerp, door eenig werktuig voortgeworpen.

prolegomena, o. mrv. Gr., wat vooropgeplaatst, vooraf gezegd wordt, inleiding, voorbereiding.

proletariaat, o. Lat., de gezamenlijke **proletariërs**, oorspr. de lieden, die den Staat alleen dienden door hun **proles**, hun kroost; de niet-bezitters, die moeten leven van den verkoop hunner arbeidskracht; **proletarisch**, van het proletariaat, van de proletariërs; **proliefiek**, Fr., vruchtbaar.

prolixiteit, vr. Fr., wijdloopigheid.

prologus, **proloog**, m. Lat., inleidingsrede, voorspel.

prolongatie, vr. Fr., termijnverlenging, betalingsuiststel; **effecten in prolongatie geven**, ze beleenen, ze als borgstelling geven om later weer

in te lossen (dit geschiedt voor één maand, welke termijn, behoudens opzegging, telkens voor een maand verlengd wordt; **prolongeeren** (van wissels), uitstel van betaling geven.

pro memorie. Zie op **pro**.

promenade, vr. Fr., wandeling; wandelplaats; **promenade militaire**, oefeningstocht; fig.: met zeer geringe inspanning en verlies gevoerde veldtocht; **promeneeren**, wandelen.

promesse, vr. Fr., schuldbekentenis, inhoudende belofte om op een bepaalden datum te betalen.

pro mille. Zie op **pro**.

promiscuë, Lat., vermengd; **promiscuïteit**, vr. Lat., algeheele vermenging, inz. op geslachtelijk gebied; vandaar: vrouwengemeenschap.

promontorium, o. Lat., voorgebergte.

promotie, vr. Lat., bevordering tot een hooger rang; inz. tot den academischen doctorsgraad;

promotor, professor onder wiens leiding een doctorandus promoveert; iemand die er zijn werk van maakt aandeelen voor op te richten maatschappijen te plaatsen; voornaamste verzorger van een zaak; **promoveeren**, bevordering maken, een academischen graad krijgen; **promovendus**, degeen, die promoveert.

promulgatie, vr. Lat., openbare bekendmaking, afkondiging; **promulgeeren**, openbaar bekend maken; afkondigen.

prononceeren, Fr., uitdrukken, uitspreken; **geprononceerde gelaatstrekken**, sprekende trekken.

pronunciamento, o. Sp., in Spanje, Portugal en Latijnsch Amerika: openlijke verklaring van opstand tegen de regeering, ook: de opstand zelf.

proosdij, vr., ambt, woning van een **proost**, m., voorzitter van een kapittel (z. a.).

propaedeutika, vr. Gr., voorbereidend onderwijs voor een wetenschap; **propaedeutisch examen**, afk. **propjes**, voorbereidend examen, dat soms aan het candidaatsexamen voorafgaat.

propaganda, vr. Lat. (voluit: **Congregatio de propaganda fide**), door de pausen ingestelde raad ter verbreiding van het geloof; **propaganda**, wat gedaan wordt om een geloof of overtuiging te verbreiden; **propagandist**, die propaganda maakt; **propageeren**, verbreiden.

pro patria, Lat., zie op **pro**.

propeller, Eng., de voortstuwer van een stoomboot of van een vliegtuig: schroef, raderen, enz.

proper, Fr., zindelijk, netjes.

prophylactisch, Lat., voorbehoedend, vóórkomend afwerend; **prophylaxis**, vr., voorkoming.

proponeeren, Lat., voorstellen, voorstellen; **proponent**, voorsteller; protestantsch geestelijke die nog geen predikantsplaats heeft.

proportie, vr. Fr., evenredigheid, verhouding; **proportioneel**, evenredig, gelijkmatig; **goed geproportioneerd**, welgebouwd, welgemaakt.

propositie, vr. Fr., voorstel, aanbod.

propria manu, Lat., eigenhandig; **proprio motu**, uit eigen beweging (zie ook op **motu proprio**).

propylaeon, o. Gr., monumentale ingang; voorhof van tempel of paleis; de **Propylaeën**, de monumentale ingang v. d. Acropolis te Athene.

pro rata, zie op **pro**.

pro rege, lege, grege, zie op **pro**.

proscenium, o. Lat., oudt. de ruimte vóór het tooneel; nu: het voorste gedeelte van het tooneel tusschen gordijn en orkest; aan weerszijden ervan zijn de **prosceniumloges**.

proscribereen, Lat., verbannen, vogelvrij verkla-

- ren; **proscriptie**, vr. Fr., verbanning enz.
- prosecutie**, vr. Lat., vervolging, voortzetting.
- prosector**, m. Lat., assistent bij het onderwijs in de ontleedkunde aan hoogeschoolen.
- proseliet**, Gr., nieuw bekeerde (op godsdienstig gebied); **proselitenmacherel**, vr. D., zieltjeswinnerij; **proselitisme**, bekeeringsijver.
- proseuche**, vr. Gr., Joodsch bedehuis.
- prosit!** Lat., wel bekomme 't u! op uw gezondheid!
- prosodie**[k], vr. Gr., muz. leer van tijd- en toonmeting; klank- (lang of kort) en klemtoonleer in de dichtkunst.
- prospect**, o. Lat., aan- of uitzicht, vergezicht, uitwendige voorstelling (opstand) van een gebouw; **Newskij Prospect**, naam van beroemde boulevard in Leningrad; **prospector**, die **prospecteert**, d.i. een terrein onderzoekt op zijn delfstofgehalte; **prospectus**, o., aankondiging van een boek, een onderneming met opgave van bijzonderheden betreffende inhoud, doel, enz.
- prosperereen**, Fr., bloeien, vooruitgaan.
- prosterneeren (zich)**, een voetval doen.
- prostitueeren (zich)**, Fr., zich beroepsmatig aan ontucht prijsgeven, veil zijn; **prostituee**, vr., publieke vrouw; **prostitutie**, vr., ontucht.
- protagonist**, m. Fr., voorvechter.
- protectie**, vr. Fr., bescherming, begunstiging; **protectionisme**, o., het beschermen van eigen handel en nijverheid door invoerrechten, enz.; **protectionist**, voorstander van dit stelsel; **protector**, Lat., beschermheer (titel o.a. v. Cromwell); **protectoraat**, beschermheerschap; gebied dat onder bescherming staat van (d.w.z. onderworpen is, met een schijn van eigen regeering, aan) eenige mogendheid; **protégé**, Fr., beschermeling,

- gunsteling; **protegeeren**, beschermen, enz.
- proteïne**, vr., eiwitstof, inz. planten-eiwit.
- protest**, o. Lat., tegenspraak, verzet; acte (van een deurwaarder) om een weigering te consta-teeren; **protesteeren**, zich verzetten, betuigen; een acte van weigering laten opmaken; **pro-testatie**, vr., betuiging; het **protesteeren**.
- Proteus**, m. Gr., zeegod, die veel gedaanten kon aannemen; vandaar: onbestendig mensch.
- protocol**, o. Fr., ambtelijk relaas; proces-verbaal van een diplomatieke conferentie; het ceremo-nieel gebruikelijk bij diplomatieke aangelegen-heden, de ontvangst van vorsten, enz.; **proto-colleeren**, een protocol opstellen.
- protoplasma**, o. Gr., de zelfstandigheid, waaruit de cel van een levend organisme bestaat.
- prototype**, o. Gr., oorspronkelijk model, eerste voorbeeld, eerste afdruk.
- protozoën**, mrv. Gr., afdeeling van het dierenrijk, welke de kleinste vormen omvat op de grens van planten- en dierenrijk.
- protuberantie**, vr. Fr., uitwas, uitstekend gedeelte.
- protés**, m. D., rijkaard, praalhans; **parvenu**.
- prouesse**, vr. Fr., daad van moed, heldendaad (ook ironisch).
- prouveeren**, Fr., bewijzen; pleiten: dat prou-veert voor hem.
- prove**, vr., onderhoud dat iemand voor zijn gan-sche leven uit een gesticht trekt of ervan koopt; oudt. gift in levensmiddelen, in de kerk aan de armen geschonken bij iemands uitvaart.
- proveniershuis**, gesticht voor **proveniers**, d.i. voor wie er zich voor een zekere som levenslang verblijf en onderhoud gekocht hebben.
- provenu**, o. Fr., opbrengst, winst.

- proverbiaal**, Fr., spreekwoordelijk.
- provland**, vr. It., mondvorraad, levensmiddelen;
provlandeeren, zie **approvlandeeren**.
- providentie**, vr. Fr., voorzienigheid, voorzorg;
providentieel, door de voorzienigheid beschikt;
 vooruitziend.
- provinciaal**, Fr., bijv. nmw.: gewestelijk; zelfst.
 nmw.: plattelandsbewoner; hoofd eener kloos-
 terorde voor een bepaald land of kerkprovincie;
provincialisme, woord dat alleen in een bepaal-
 de provincie gebruikt wordt; (bekrompen) geest
 die niet verder reikt dan de eigen provincie.
- provisie**, vr. Fr., voorraad (levensbehoeften); loon
 voor makelaars, enz. (meest percentsgewijs be-
 rekend); **provisioneel**, **provisoir**, bij voorraad,
 bij wijze van voorzorg.
- provisor**, Lat., opziener; bevoegd beheerder van
 een apotheek; **provisorisch**, voorloopig.
- provocatie**, vr. Fr., uittarting, uitdaging; **provo-
 ceeren**, uittarten, uitdagen, uitlokken.
- provoost-geweldiger**, oudt. rechterlijk ambtenaar
 bij het krijgsvolk.
- proza**, o. Lat., ongebonden, niet-dichterlijke stijl;
prozaïsch, nuchter, alledaagsch; **prozaïst**, m.,
 p r o z a-schrijver.
- prudentie**, vr. Fr., goeddunken, beleid, wijs in-
 zicht; voorzichtigheid.
- prude**, Fr., ingetogen, preutsch, schijnheilig (wordt
 ook als zelfst. nmw. gebruikt voor: preutsche
 schoone); **pruderie**, vr. Fr., preutschheid.
- prud'homme**, Fr., deftige burgerman, die in citaten
 spreekt.
- prune**, vr. Fr., pruim; kleur daarvan, paarsrood.
- prussophiel**, m., pruisenvriend; **prussophoob**, m.,
 pruisenhater.

psalmodiëeren, dreunerig en uithalend zingen; **psalterion**, o. Gr., oud snareninstrument; psalmboek.

pseudo, Gr., valsch, zoogenaamd; **pseudoniem**, o., de aangenomen naam waaronder iemand schrijft, **pseudonimiteit**, vr., het verborgen zijn onder een aangenomen naam.

psittacisme, (van **psittakos**, m. Gr., papegaai), napspraken van woorden die men zelf niet begrijpt.

psyche, vr. Gr., de ziel (zinnebeeldig voorgesteld door een vlinder); groote toiletspiegel; **psychanalyse**, vr., door den Weenschen hoogleeraar Freud gevonden en zoo genoemde methode van zielsonderzoek, waarbij men den patiënt geneest door hem de oorzaak zijner kwalen te openbaren, die men o.a. uit zijn droomen meent te vinden; **psychiater**, geneesheer voor zielsziekten; **psychologie**, vr., zielkunde; **psychologisch**, zielkundig; **het psychologisch oogenblik**, het meest gunstige oogenblik; **psycholoog**, zielkundige, beoefenaar der psychologie; **psychopaath**, zielszieke; **psycho-pathologie**, leer der zielsziekten; **psychose**, vr., abnormale ziels-toestand; **psycho-therapie**, vr., genezing door geestelijken (ziels-)invloed.

ptomaine, vr., lijkengif.

pubertelt, vr. Lat., manbaarheid, huwbaarheid, geslachtsrijpheid; **pubescentie**, vr., manwording.

publicatie, vr. Fr., bekendmaking, afkondiging, uitgave; **publiceeren**, bekend maken, uitgeven; **publicist**, dagbladschrijver; **publiciteit**, vr., bekendheid, ruchtbaarheid.

pucelle, Fr., maagd; **la Pucelle d'Orléans**, de Maagd van Orleans (Jeanne d'Arc).

pud, zie **poed**.

- puddelen**, ijzererts verwerken tot smeedijzer;
puddeloven, oven waarin dit plaats vindt.
puđenda, mrv. Lat., schaamdeelen; **puđeur**, vr.
 Fr., schaamachtigheid; **puđiek**, schaamachtig.
puđriel, Fr., kinderachtig; **pueri puerilla tractant**,
 Lat., kinderen doen kinderachtig.
puerto, Sp., haven of pas.
puissant, Fr., machtig; **puissant rijk**, schatrijk.
Pulchri Studio, Lat., „ter beoefening van het
 schoone” (Haagsch schildersgenootschap).
Pullman-car, Amerikaansch salonrijtuig (zoo ge-
 naamd naar den fabrikant).
pulmonie, vr. Lat., longtering.
pulque, m. Sp., drank die in Mexiko uit het sap
 der agave wordt bereid.
pulver, o. Lat., poeder, buskruit; **pulverisatie**, vr.
 Lat., het tot poeder malen; **pulverisator**, ma-
 chine om eenige stof tot poeder te vermalen;
pulveriseeren, tot poeder vermalen.
pumex, m. Lat., puimsteen.
punaise, vr. Fr., koperen stiftje met platten kop;
 wandluis.
Punch, Eng., de Eng. Jan Klaaszen; naam van een
 Eng. satiriek tijdschrift; **punch-groc**, m., drank
 van rum of arak, suiker, citroen en water be-
 reid; **punchbowl**, Eng., ponskom.
puncteeren, aanbrengen van een **punctie**, **punc-
 tuur**, vr. Lat., lek in een fiets of automobiël-
 band; prik-opening in eenig lichaamsdeel om
 overtollig vocht te verwijderen.
punctualiteit, vr. Lat., nauwkeurigheid, stiptheid;
punctuatie, vr., het plaatsen der leesteekeus;
punctueel, stipt, nauwgezet.
punctum! Lat., klaar! afgedaan!; **punctum salians**,
 o., het springende punt, waar het op aan komt.

- Punisch**, Phoenicisch, Karthaagsch.
punka[h], vr., groote waaier, aan de zoldering bevestigd, in Eng.-Indië in zwang.
pupil, Fr., pleegzoon, kostleerling; oogappel.
purée, vr. Fr., moes van aardappelen of vruchten.
purgatief, **purgeermiddel**, buikzuiverend middel;
purgatorium, o. Lat., **purgatoire**, Fr., vagevuur;
purgeeren, zuiveren, afvoeren; **purge** of **purgatie**, vr., zuivering; gerechtelijke rechtvaardiging tot zuivering van blaam.
purificatie, vr. Fr., zuivering; **purificeeren**, **purifiëren**, Fr., zuiveren, louteren.
Purim, Joodsch feest ter gedachtenis aan den aanslag van Haman en de verlossing door Esther (Esther 3:1 en 8:24).
purisme, o. Fr., streven naar zuivering der taal;
purist, ijveraar daarvoor.
Puritelen, gestrenge Protestanten; **puriteinsch**, overdreven streng in godsdienst en zedelijkheid.
pur-sang, Fr., volbloed.
pus, o. Lat., etter.
pusillanlem, Fr., kleingeestig, benauwd; **pusillanimitet**, vr., kleinmoedigheid, enghartigheid.
puszta, vr. Hong., grassteppe in Hongarije.
putsch, m. D., volksoploop; onverwachte aanslag.
puttee, Eng., beenwindsel van waterdichte stof, zichtbaar, inz. door soldaten gedragen.
puzzle, o. Eng., raadsel; speelgoed uit houten of steenen blokjes van allerlei vorm, die tot een geheel moeten worden samengelegd.
pygmee, m., **pygmeeën**, m. mrv. Gr., dwergen, nietige menschjes (vooral figuurlijk).
pyjama, Perz., nachttoilet, bestaande uit broek en jas van lichte stof.
pyknometer, m. Gr., toestel om het soortelijk ge-

wicht van vaste lichamen te bepalen.

Pylades, m. Gr. fabell., getrouw vriend.

pylonen, mrv. Gr., groote, torenvormige vierkan-
te gebouwen, ingang der oud-Egypt. tempels.

pyramide, zie **piramide**.

pyro (van het Gr. **pyr**, vuur) beteekent in samen-
stellingen: vuur of warmte; **pyrenie**, vr., koorts;
pyrolatrie, vr., vuuraanbidding; **pyromaan**, m.,
iemand behept met: **pyromanie**, vr., neiging tot
brandstichting; **pyrometer**, warmtemeter; **pyro-
technicus**, vervaardiger van vuurwerk; **pyro-
techniek**, vr., vuurwerkkunst.

pyrrhonisme, o. Gr., twijfelzucht.

Pyrrhus-overwinning, met te groote offers ge-
kochte overwinning.

Q.

[Zie ook op kw].

Q. E. D. = quod erat demonstrandum (z. a.); **q. q.**
= qualitate qua (z. a.).

qua, Lat., als, in hoedanigheid van.

quadraat, o. Lat., vierkant; tweede macht.

quadragesima, vr. Lat., zesde Zondag vóór Pa-
schen; **quadragesimale**, o. 40-daagsche vasten.

quadrant, o. Lat., vierde deel van een cirkel;
hoekmeter, hoogtemeter, graadboog.

quadratuur van den cirkel, herleiding van den cir-
kel tot een vierkant van gelijk oppervlak; fig.:
iets onuitvoerbaars.

quadrille, vr. Fr., dans door een even aantal in
een vierkant geschaarde paren uitgevoerd;
kaartspel dat met vieren gespeeld wordt; **qua-**

- drilleeren**, dat spel spelen.
- quadrilloen**, o., millioen in de vierde macht.
- quadrivium**, o. Lat., viersprong; oudt. tweede groep der vrije kunsten: rekenkunde, meetkunde, sterrenkunde en muziek, vormde met het **trivium** (z. a.) de zeven vrije kunsten.
- quadrumanen**, m. mrv. Lat., vierhandige dieren.
- quadrupeden**, m. mrv. Lat., viervoeters.
- quadruple**, Fr., viervoudig.
- quaerens quem devoret**, Lat., zoekende wien te verslinden (1 Petrus 5:8.).
- quaeritur**, Lat., er wordt gevraagd, men verlangt te weten.
- quaestor**, Lat., schat-, penningmeester; **quaestuur**, vr., ambt v. *quaestor*.
- quagga**, m., Z.-Afrikaansche groote zebra.
- Quakers**, Eng., (lett. „bevers”), Kwakers; godsdienstige secte in Engeland en Amerika; **Quaker-oats**, naam van een soort haveremout.
- Quai d'Orsay**, het Fr. ministerie van Buitenl. Zaken (op de kade van dien naam te Parijs.)
- qualificatie**, vr. Fr., toekenning van een eigenschap, van een titel; **qualificeeren**, eigenschappen of hoedanigheden toekennen; betitelen; **qualitate qua**, Lat., in zijn hoedanigheid (van beambte, beheerder enz.); **qualitatief**, volgens de hoedanigheid (**qualiteit**).
- quand même**, Fr., in elk geval; in weerwil v. alles.
- quandoque bonus dormitat Homerus**, Lat., de goede Homerus dut somwijlen (aanhaling uit Horatius, die er mee te kennen gaf dat ook een geniaal schrijver niet altoos zich gelijk blijft).
- quant-à-moi** of **quant-à-soi**, Fr., gevoel van eigenwaarde.
- quantitatief**, Fr., volgens de **quantiteit**, d.i. hoe-

- veelheid of grootte; **quantité néglieable**, vr. Fr., te verwaarloozen hoeveelheid; persoon, met wie geen rekening gehouden behoeft te worden.
- quantum**, o. Lat. (mrv. **quanta**), hoeveelheid; **quantum mutatis ab illo**! Lat., hoezeer is hij veranderd bij vroeger! (aanhaling uit Vergilius).
- quarantaine**, vr. Fr., korter of langer gedwongen verblijf (vroeger 40 dagen) op een afgezonderde plaats voor vaartuigen en personen, welke uit besmette plaatsen komen; de daarvoor bestemde plaats.
- quart d'heure de Rabelais**, Fr., „Rabelais' kwartiertje” heet naar een anecdote uit het leven van Rabelais, het benauwde kwartiertje van pijnlijke geldverlegenheid, als men zijn vertering betalen moet en er geen geld voor heeft.
- quarter**, Eng. inhoudsmaat, ong. 291 L.
- quarteron(e)**, Fr., kleurling(e), voortgesproten uit het huwelijk van een Europeaan en een **tercerone** (z. a.).
- quartet**, o. Fr., muziekstuk voor 4 stemmen of instrumenten; de 4 spelers daarvan; 4 bijeenhoorende dingen.
- quarto**, Lat., papier- of boekformaat (het vel in vieren gevouwen).
- quasi**, Lat., als 't ware, gelijk als, gelijkende op.
- Quasimodo**, gedrochtelijke dwerg, figuur uit Victor Hugo's „Nôtre Dame de Paris”; eerste Zondag na Paschen.
- qua talis**, Lat., als zoodanig.
- quaternair**, Fr., uit het vierde (tegenwoordige) tijdperk van de vorming der aardkorst.
- quatertemper**, m. Lat., de dag, waarmee een nieuw kwartaal begint; R.-K., strenge vastendag op den eersten Vrijdag van het kwartaal.

- quatrain**, **kwatrijn**, o. Fr., 4-regelig gedicht.
- quatre-mains**, vr. Fr., klavierstuk voor 4 handen.
- quattrocento**, It., het tijdperk der vroege Renaissance in Italië (15e eeuw); **quattrocentist**, kunstenaar of schrijver uit dien tijd.
- quatuor**, m. Lat., vierstemmig muziekstuk.
- quebracho**, Argentijnsche houtsoort, die ong. 30 pCt looi-extract bevat.
- queen**, Eng., koningin; **queens-bench**, zie op **king**;
- queen-Anne-style**, m. Eng., stijl uit den tijd van Koningin Anna (1702—1714).
- qu'en dira-t-on?** Fr., „wat zal men er van zeggen?“, kletspraatje.
- querelle d'allemand**, vr. Fr., twist zonder reden.
- querulant**, Lat., iemand, die behept is met een ziekelijke neiging tot het indienen van klachten, het voeren van processen e.d.
- questieus**, Fr., twijfelachtig.
- question brûlante**, vr. Fr., brandend vraagstuk.
- queue**, vr. Fr., staart; biljartstok; rij mensen, die op hun beurt wachten; **queue** maken voor een loket, bijv.; **queuen**, biljarten.
- quia nominor leo**, Lat., omdat ik leeuw heet (uit e. fabel van Phaedrus: het argument van den leeuw om zich het grootste deel van den buit toe te kennen, gebruikt ter aanduiding van machtsmisbruik).
- quia absurdum**, zie op **credo**.
- qui bene distinguit bene docet**, Lat., die goed onderscheidt, onderwijst goed.
- quibus**, Lat., zot, gek.
- quidam**, Lat., „zeker iemand“.
- quid faciendum**, Lat., wat moet (er nu) gedaan?;
- quidquid delirant reges, plectuntur Achivi**, Lat., wat ook de vorsten in waanzin doen, de Grie-

- ken worden daardoor getroffen, d.w.z.: voor de buitensporigheden der vorsten moet het volk boeten (uit de Brieven van Horatius 1e boek).
- quiëtisme**, o., leer der **quiëtisten**, van hen, die alle Christelijke volmaaktheid in de rust en werkeloosheid der ziel stellen.
- qui mange du Pape, en meurt**, Fr., „wie van den Paus eet, sterft eraan”, spreekwoord uit den tijd van paus Alexander VI, dien men beschuldigde zijn vijanden te vergiften; later: als iemand zich iets van de Kerk toeëigent, gaat hij daaraan ten gronde.
- quint**, vr. Fr., 5e toon van den grondtoon; E-snaar op de viool; **quintessens**, vr., tot vijf maal toe overgehaalde geest eener vloeistof; de kern.
- quintet**, o. Fr., vijfstemmig muziekstuk.
- qui-pro-quo**, Lat., „de een voor den ander”; verwisseling, vergissing, verwarring.
- Quirinaal**, o. It., het koninklijk paleis te Rome.
- qui s'excuse s'accuse**, Fr., wie zich (ongevraagd) verontschuldigt, beschuldigt zich.
- quisisana**, It., „hier geneest men”, naam van sanatoria.
- quitte**, Fr., even, vereffend; **quitteeren**, voldoen.
- qui vive?** Fr., wie daar?; **op z'n qui vive zijn**, oplettend zijn, op z'n hoede wezen.
- qui vivra verra**, Fr., die (dan) zal leven, zal zien; de tijd zal leeren.
- quod erat demonstrandum**, Lat., wat te bewijzen was, afk.: **Q. E. D.**
- quod licet Jovi, non licet bovi**, Lat., wat Jupiter vrij staat, staat daarom nog niet een os vrij.
- quorum**, o. Lat., het aantal leden dat aanwezig moet zijn om een wettig besluit te nemen.
- quos ego!** Lat., ik zal ze! (afgebroken bedreiging).

quos vult perdere Jupiter, dementat prius, Lat., wien Jupiter verderven wil, berooft hij eerst van het verstand.

quota of **quotum**, het evenredig aandeel dat ieder der partijen betalen of dragen moet; **quotatie**, **quotisatie**, vr., berekening van het **quotum**.

quotiënt, o., uitkomst van een deeling.

quousque tandem, Lat., hoe lang nog: aanvangswoorden van de eerste redevoering van Cicero tegen Catilina, (volledig: **Quousque tandem, Catilina, abutere patientia nostra?** Hoelang nog, C., zult gij misbruik maken van ons geduld?).

quo vadis (Domine?), Lat., waarheen gaat gij (Heer)?, woord van Petrus (Johannes 13:36); titel van een beroemden roman van Sienkiewicz.

R.

R. (op recepten) = **recipe**, Lat., neem; **R.** = **Réaumur**, 80-gradige thermometer; **R. A.** achter een Eng. naam = **Royal Academy**, Eng., lid der Koninklijke Academie; **R. I. P.** = **requiescat in pace**, Lat., hij (zij) ruste in vrede!; **R. K.** of **R. C.** = Rooms-Katholiek; **R. P.**, op telegrammen = **réponse payée**, antwoord betaald; **r. s. v. p.** = **réponse, s'il vous plaît**, Fr., antwoord als 't u blijft; verzoeke antwoord.

rabat, o. It., korting op den bepaalden prijs.

rabaut, m. Fr., schurk, schelm, wellusteling.

rabbi of **rabbiijn**, Hebr., Joodsch leeraar, wetverklaarder (**rabbi** is de titel waarmee men een **rabbiijn** aanspreekt); **rabbinaal**, van of door een **rabbiijn**; **rabbinaat**, o., waardigheid of

- rechtsgebied van een **r a b b i j n**.
- rabiaat**, D., dol, woedend, weerspannig; **rabies**, vr. Lat., dolheid; **rabies canina**, hondsdolheid; **rabies theologorum**, razernij der godgeleerden.
- rabulist**, Lat., rechtsverdraaiër, advocaat van kwade zaken.
- racahout**, o. T., versterkend middel uit zetmeel-houdende stoffen, chocola, suiker en vanille.
- raccordeeren**, Fr., opnieuw stemmen, verzoenen.
- race**, vr. Eng., wedren, **racen**, een wedren houden; **racingclub**, club van eigenaars van renpaarden.
- rachitis** of **rhachitis**, vr. Gr., Engelsche ziekte.
- rada**, naam van de regeering van Oekraïne.
- radau**, m. D., spektakel, herrie, schandaal.
- radeeren**, Fr., uitkrabben, etsen.
- raden**, Jav., adellijke titel op Java (hooger dan **mas**); **raden-ajoe**, titel van de vrouw van een **raden**; **raden mas**, titel, rang hooger dan **r**.
- radiaal**, Fr., straalvormig; straalsgewijs; **radia-teur**, m. Fr., **radiator**, m. Lat., verwarmings-lichaam bij centrale verwarming: een stelsel van ribbenbuizen, die warmte van stoom of warm water uitstralen; **radiatie**, vr. Fr., uitstraling.
- radicaal**, Fr., ingeworteld, van den wortel af, grondig; **radicalen**, staatspartij dergenen, die een algeheele democratische verandering der wetten voorstaan; **radicalisme**, o., hun streven.
- radium**, o., een in 1898 door het echtpaar Curie ontdekt metaal, waarvan de zouten en oplossin-gen door voorwerpen heen lichtgevend zijn en Becquerel-stralen uitzenden, die op een fotogr. plaat inwerken, op de huid brandwonden veroorzaken, enz.; **radio-activiteit**, de eigenschap welke het radium in hooge mate bezit, om z.g. Becquerel-stralen uit te zenden; de

radio-actieve stoffen ondergaan door het uitzenden dier stralen geen de minste verandering; **radiographie**, vr., het photographeeren door middel van X (of Röntgen-) stralen; **radiogram**, door **radiographie** verkregen beeld; draadloos telegram; **radiolariën**, mrv., straaldieren (in het water voorkomende protozoën, z.a.); **radiometer**, m., instrument om de sterkte van lichtstralen te meten; **radiophoon**, m., **radioscopie**, vr., bezichtiging door middel van X-stralen; **radiotelegraphie**, draadlooze telegraphie; **radiotelephonie**, vr., draadlooze telefoon; **radiotherapie**, vr., geneeskundige behandeling door X-stralen; **radius**, m. Lat., straal, halve middellijn van een cirkel.

radix, m. Lat., wortel, stam (v. e. woord).

radja, raja, rajah, Eng.-Indisch stamvorst.

raffia, m. Fr., soort palmboom op Madagascar, die de vezels levert ten gebuike van de tuinlieden; soort fröbel-werk daarvan gemaakt.

raffineeren, Fr., louteren, zuiveren, verfijnen; het zuiveren van de ruwe suiker in de **raffinaderijen**; **raffinadeur**, eigenaar van een raffinaderij (een fabriek waar suiker gezuiverd wordt); **geraffineerd**, verijnd.

rafraichissement, Fr., verversching; **rafraichisseur**, m., spuittoestelletje op reukwaterflesschen.

rage, vr. Fr., woede, dolheid; het algemeen verzot zijn op iets; 't is een rage: iedereen doet 't.

raglan, m. Eng., soort overjas met pelerine, omstr. 1885 in de mode; moderne, ruime overjas.

ragout, m. Fr., sterk gekruid vleeschgerecht.

ragtime, vr. Eng., gesyncopeerde danswijs.

raïd, m. Eng., vijandelijke inval, inz. van vijandelijke ruitèrij of luchtschepen en vliegtuigen.

Raiffelsenbank, (naar den naam van den D. uitvinder), onderlinge boerenleenbank.

raillceeren, Fr., schertsen, bespotten; **raillerie**, vr. Fr., scherts, kortswijl.

railroad, railway, Eng., spoorweg.

raison, vr. Fr., rede, verstand, oorzaak, reden, verhouding; **raison d'être**, recht van bestaan;

raison d'Etat, overweging van hooger staatsbelang; **raisonnable**, redelijk, billijk, behoorlijk;

raisonneur, m., praatjesmaker, tegenprater.

raja, zie **radja**.

raka of **racha**, Hebr., beteekent: slecht mensch (Matth. 5 : 22 in de Statenvertaling).

raket, vr. Fr., vuurpijl; o. Eng., slagnet (bij tennis.)

rak[y], in het Oosten: e. soort pruimenbrandewijn.

rallentando, It. muz., langzamer.

rallié, Fr., aanhanger van een vorige regeering, die zich met de nieuwe verzoent.

Ramadan, Ar., de maand der groote vasten bij de Mohammedanen.

ramificatie, vr. Fr., vertakking.

rampassen, Mal., stelen.

rampok-partij, Mal., vernieling, geweldpleging.

ramponeeren, Fr., beschadigen, verknoeien; (verkeerdelijk: ontramponneeren).

ramsch, m. D., verlegen en daardoor goedkoope waar; **ramsien**, Barg., voor e. prikje verkoopen.

ranchero, Sp., bewoner van een **rancho**, m., een alleenliggende hoeve in Mexico.

rancune, vr. Fr., wrok dien men gevoelt na een belediging; **sans rancune!**, laten we ons geschil vergeten!; **rancuneus**, wroczuchtig.

rangeeren, Fr., het samenstellen van treinen, het bijvoegen en uitnemen van wagens.

rantsoen, o. Fr., eig. losgeld; dagelijksch benoo-

- digde hoeveelheid levensmiddelen; **rantsoenen**, op rantsoen stellen.
- ranz des vaches**, m. Fr., zie **kuhreiher**.
- raout**, m. Fr., avondpartij zonder dans van deftig gezelschap.
- rapaille**, o. Fr., gemeen, gepeupel; **rapaljaan**, m., aanhanger der rapaille-partij; **rapaljanisme**, o., het streven van, het steunen der partij.
- rapé**, m. Fr., geraspte snuiftabak.
- rapier**, o. Fr., degen (stootwapen).
- rappel**, o. Fr., terugroeping, herinnering; **rappel-leeren**, (voor den geest) terugroepen.
- rapport**, o. Fr., uitgebracht verslag; **rapporteeren**, verslag uitbrengen; **rapporteur**, m. Fr., berichtgever, ambtenaar, kamer-, commissielid dat rapport uitbrengt.
- rapsodie**, vr., zie **rhapsodie**.
- rara avis (in terris)**, Lat., zeldzame vogel (op aarde); zelden geziene persoon of zaak.
- rarlora**, o. mrv. Lat., zeldzame dingen; **rariteit**, vr. Fr., zeldzaamheid.
- raseeren**, Fr., scheren, met d. grond gelijk maken.
- raskolnik**, m. Russ., ketter, scheurmaker.
- rassureeren**, Fr., geruststellen.
- rasta(ououère)**, Fr., vreemdeling, die op grooten voet leeft zonder bekende middelen v. bestaan.
- rastraal**, o. Lat., lijnentrekker voor notenbalken.
- ratafia** of **tafia**, vr. It., Sp., Fr. en Eng., likeur, uit brandewijn, vruchtensap en suiker.
- ratelier**, m. Fr., geweerrek; kunstgebit.
- ratificatie**, vr. Fr., bekrachtiging door de betrokken regeeringen van door haar gevolmachtigden gesloten verdragen, enz.; **ratificeeren**, bekrachtigen, goedkeuren.

ratiné, vr. Fr., wollen stof, waarvan na het weven de uitstekende pluïsjes gekruld worden.

ratio, vr. Lat., rede(n), oorzaak, grond (zie **ultima**); **rationeel**, redelijk, op redelijke overtuiging gegrond; meetbaar (van getallen); **rationalisme**, o. Fr., wijsgeerig stelsel dat de openbaring verwerpt en alles beweert te verklaren met behulp van de rede; leer volgens welke de denkbeelden uit het verstand en niet uit de ervaring voortkomen; **rationalist**, aanhanger van dat stelsel; **rationaliteit**, vr., redelijkheid.

ratjetoe, vr., stampot voor soldaten; mengseltje. **ratoe**, Jav., koningin; **ratoe kidoel**, koningin van het zuiden, beschermgeest van de vogelnestsoorten aan de Z.-kust van Java.

ratum, Lat., bepaald, besloten, bestemd, beraamd; **pro rata**, naar evenredigheid; **naar rato van** = **à raison van** (z. a.).

ravage, vr. Fr., verwoesting.

ravelijn, o. Fr., halvemaanschans.

ravissant, Fr., verrukkelijk. „om te stelen”.

ravitailleeren, Fr., van levensmiddelen voorzien.

rayon, o. Fr., straal, verboden kring om een vesting, waarbinnen slechts onder zekere voorwaarden gebouwd mag worden.

razzia, vr. Ar., inval op vijandelijk gebied om vee, koren, enz., te rooven; onverwachte klopjacht door de politie om bepaalde wijken van misdadigers te zuiveren.

reaal, m. Sp., munt in Spanje en Mexico.

reactie, vr. Fr., werking van een lichaam op een ander dat op het eerste inwerkt of pas ingewerkt heeft; alles wat in tegenovergestelden zin werkt; actie van die politieke partij, welke

zich tegenover den vooruitgang plaatst en het verleden wil terugroepen; nadeelig gevolg dat zich later voordoet; **reactionnair**, aanhanger van de partij of 't streven der reactie.

ready, Eng., klaar; **all ready**, alles klaar.

reageerbuisje, dun cylindrisch glazen buisje, aan één zijde open, dat bij scheikundige proeven gebruikt wordt; **reageeren**, Fr., terugwerken, tegenwerken, zich verzetten, blijk geven dat men iets gehoord, gevoeld, enz. heeft; **reagens**, o. Lat., of **reageermiddel** noemt men in de scheikunde eenig middel, waarvan men zich bedient om eigenschappen of samenstelling van een stof op te sporen (mrv. **reagentia**).

realia, o. mrv. Lat., oudheidkundige voorwerpen van eenig land; afbeeldingen daarvan.

realisatie, vr. Fr., verwezenlijking; het te gelde maken; **realiseeren**, verwezenlijken; verkoopen; **realisme**, o., middeleeuwsch wijsgeurig stelsel, hetwelk algemeene denkbeelden als werkelijke dingen beschouwde; kunststrooming die de natuur weergeeft zooals zij werkelijk is, dus met het leelijke en vulgaire; **realistisch**, het realisme huldigend in de kunst; **realiteit**, vr., werkelijkheid; **realiter**, Lat., werkelijk, inderdaad; **realpolitik**, vr. D., politiek die vóór alles streeft naar tastbare resultaten, zonder zich veel om idealen te bekommeren.

reassurantie, vr., herverzekering.

rebbe, m. Hebr., Joodsch onderwijzer, huisleeraar.

rebel, Fr., oproermaker, mouter, opstandeling; **rebellereen**, in opstand komen; **rebellie**, vr., oproer, mouterij; **rebelsch**, oproerig.

reboisatie, vr., nieuwe boschaanplant.

rebuild, Eng., „herbouwd”; gebruikte machines,

- die na reparatie, als nieuw verkocht worden.
- rebus**, m. Fr. (van Lat. **res**, zaken, lett. „door zaken”), teeken-, letter- of figuur-raadsel; **rebus sic stantibus**, Lat., nu de zaken zóó staan.
- rebuten**, mrv. Fr., onbestelbare brieven.
- recalcitrant**, Fr., weerspannig.
- recapituleeren**, Fr., een korte opsomming (**recapitulatie**, vr.) geven.
- recelver**, Eng. rad., ontvanger; curator, bewindvoerder door de schuldeischers benoemd.
- recenseeren**, Fr., onderzoeken, beoordeelen, een oordeel vellen (over boeken, enz.); **recensent**, beoordeelaar; **recensie**, vr., boekbeoordeeling.
- recent**, Fr., nieuw, pas gebeurd.
- recepis(se)**, vr. Fr., bewijs van ontvangst (waarvoor later een aandeel of obligatie in de plaats wordt gegeven).
- receptakel**, o. Fr., vergaderbak; verzamelplaats; vat (in de natuurk. beteekenis).
- receptie**, vr. Fr., opneming, aanneming als lid; ontvangst; tijd en plaats voor het ontvangen van gelukwensen; **receptief**, ontvangend, opnemend (tegenst. **creatief**, scheppend); **receptiviteit**, vr., ontvankelijkheid.
- receptuur**, vr. Lat., het voorschrijven van geneesmiddelen; het gereedmaken ervan.
- reces**, o. Lat., verlof, verdaging der zitting (bij wetgevende vergaderingen); **op reces gaan**, vacantie nemen (van parlementen).
- recette**, vr. Fr., het totaal der entree-gelden.
- rechierche**, vr. Fr., de afdeeling der **rechiercheurs** d. i. der politiebeambten belast met het door van nasporingen; in Indonesië = **douane**.
- rechthaberel**, vr. D., eigenzinnigheid; het altijd gelijk willen hebben.

- recidive**, vr. Fr., het opnieuw plegen van een misdaad of vergriep door een daarvoor reeds gestrafte; **recidivist**, die recidive pleegt.
- reclief**, **reclif**, o. (mrv. **reclieven**), Fr., bewijs van ontvangst door den schipper afgegeven wegens de door hem geladen goederen.
- recipe**, Lat. (verkort **R.**), op recepten: neem.
- recipiëeren**, Fr., opnemen (in een gezelschap); onthalen; een receptie houden; **recipiënt**, de persoon die recipiëert; ontvanger; vat tot opneming van door distillatie verkregen vochten; klok voor een luchtpomp.
- reciprociteit**, vr. Fr., wederkeerigheid; **reciproqueeren**, wederkeerige beleefdheid bewijzen.
- recital**, m. Eng., voordracht; solo-concert.
- recitatief**, o. It., soort zang welke de gesproken declamatie nabootst; gedeelte van een opera of oratorium op zangtoon gesproken; **reciteeren**, opzeggen, voordragen.
- reclamant**, Fr., degeen die **reclameert**, een **reclame** of **reclamatie**, d.i. een bezwaarschrift, indient; publieke aanprijzing in dagbladen, enz.
- reclasseeren**, **reclasseering** (ontslagen gevangenen), Fr., opheffen, terugbrengen i/d gemeensch.
- recognitie**, vr. Fr., geld dat de erfpachter jaarlijks aan den eigenaar van den grond betaalt en waardoor hij diens eigendom erkent, **recognosceert**; geld dat betaald wordt als erkenning van ontvangen diensten.
- recommandabel**, Fr., aanbevelenswaardig; **recommandatie**, vr., aanbeveling; **recommandeeren**.
- reconciliatie**, vr. Fr., verzoening; **reconciliant**, verzoeningsgezind; **reconciliëeren**, verzoenen.
- reconstructie**, vr. Fr., wederopbouw; **reconstrueeren**, heropbouwen, opnieuw samenstellen.

- reconvalescent**, Fr., herstellende zieke; **reconvalescenten-compagnie**, compagnie bestaande uit soldaten, die wegens ziekte uit Indië teruggezonden zijn, doch weer dienst kunnen doen.
- reconventie**, vr., of **reconventioneele vordering**, Fr., tegeneisch in burgerlijke rechtzaken.
- record**, Eng., het hoogste of beste, wat bereikt werd, inz. bij sport; **een record slaan**, het grootste bereikte succes nog overtreffen.
- recreate**, vr. Fr., ontspanning, opvroolijking.
- recriminatie**, vr. Fr., tegenbeschuldiging, tegeneisch, verwijt; **recrimineeren**, zijn aanklager eveneens aanklagen; op scheldwoorden antwoorden met scheldwoorden.
- recrudescentie**, vr. Fr., verergering (na een verbetering).
- recruteeren**, aanwerven; fig.: bewegen tot aansluiting bij een partij enz.; **recruut**, jong soldaat.
- rectaal**, zie **rectum**.
- rectangulair**, Fr., rechthoekig.
- rectificatie**, vr. Fr., terechtwijzing, verbetering; herhaalde distillatie; **rectificeeren**, verbeteren.
- rector**, Lat., directeur van een gymnasium; **rector magnificus**, voorzitter van den academischen senaat; **rectoraal**, den **rector** betreffend; **rectoraat**, ambt of waardigheid van **rector**; **rectrice**, vr., vrouwel. **rector**.
- rectum**, o. Lat., de endeldarm; **rectaal**, den endeldarm betreffend.
- reçu**, o. Fr., zelfst. nmw. ontvangbewijs; bijv. nmw. algemeen gebruikelijk, in de mode.
- recueil**, o. Fr., verzameling, bundel.
- reculeeren**, Fr., teruggaan, wijken; **reculer pour mieux sauter**, Fr., achteruitgaan om een beteren sprong te kunnen nemen (figuurlijk).

- recuperatie**, vr. Fr., het ontvangen van een verschuldigde som.
- recuseeren**, Fr., afwijzen, niet aanvaarden, wraken.
- redacteur**, Fr., opsteller, samensteller van een dagblad, een tijdschrift, enz.; **redactie**, vr., het in elkaar zetten van een periodiek, van een verzoekschrift, enz.; de gezamenlijke redacteurs; **redactioneel**, van de redactie uitgaand; **redactrice**, vr., vrouwel. redacteur.
- redemptio**, vr. Lat., loskoop, verlossing; **Redemptor**, Lat., Verlosser; **Redemptoristen**, geestelijke orde, gelijkend op die der Jezuïeten, in 1732 in Italië gesticht.
- redigeeren**, Fr., op- of samenstellen, de redactie voeren.
- redingote**, vr. Fr., lange gekleede jas.
- redivivus**, Lat., uit den dood verrezen, herleeft.
- redoute**, vr. Fr., vooruitgeschoven werk, schans met uitspringende hoeken; gemaskerd bal.
- redres**, o. Fr., herstel, het weer goed maken.
- reduceeren**, Fr., verminderen, herleiden; **reductie**, vermindering, herleiding; oudt. het terugbrengen van de stad in het gewestelijk verband.
- reduit**, o. Fr., versterking binnen een andere versterking aangelegd; laatste toevlucht.
- reduplicatie**, vr. Lat., verdubbeling; taalk. verdubbeling v. letters en lettergrepen.
- reëel**, Fr., werkelijk, wezenlijk, solide; **reële waarde**, koerswaarde (tegenst. **nominale**).
- reefter**, o., zie **refectorium**.
- reëngageeren**, Fr., weer in dienst nemen (van tooneelspelers etc.)
- reëxpéditie**, vr. Fr., verdere doorzending.
- refactie**, vr., aftrek wegens beschadiging v. waren.
- refectorium**, o. Lat., reefter, eetzaal in e. klooster.

referaat, o. Lat., verslag, bericht; **refereeren**, bericht geven, verslag uitbrengen; **zich refereeren aan**, zich beroepen op, verwijzen naar; **referendum**, o., volkstemming, rechtstreeksche uitspraak v. h. kiezerscorps in zaken van algemeen belang; **referent**, verslag- of berichtgever, recensent; **referentie**, inlichting, aanbeveling; **referendaris**, voordragend ambtenaar; hoofdambtenaar aan een departement, in rang volgend op den directeur-generaal; **onder referte aan**, met verwijzing naar.

referee, m. Eng., scheidsrechter (bij wedstrijden). **reflecteeren**, Fr., weerkaatsen, weerspiegelen, overdenken; acht slaan op; schrijven op een advertentie; **reflectant**, die op een advertentie schrijft; **reflectie** of **reflexie**, vr., weerkaatsing, weerschijn; overdenking; **reflectief**, terugwerkend; **reflector**, m. Lat., vlak tot het terugkaatsen van lichtstralen; **reflex-beweging**, onwillekeurige beweging, veroorzaakt door een uitwendigen prikkel.

reformatie, vr. Fr., hervorming, inz. kerkhervorming; **reformator**, m. Lat., hervormer; **reformbill**, vr. Eng., wet op de hervorming v. h. kiesrecht, inz. die van 1830; **reformisme**, o., richting in de socialistische beweging die van parlementaire hervormingen de geleidelijke doorvoering van het socialisme verwacht; **reformist**, m., aanhanger v. h. reformisme (zie ook: **revisionisme** en **revisionist**); **reformkleeding**, losse vrouwendracht, omstr. 1900; **reformpaard**, afgekeurd legerpaard; **reformeeeren**, hervormen.

refractie, vr. Fr., straalbreking.

refrein, o. Fr., telkens aan het eind v. e. couplet herhaalde woorden of regels.

- refreshing**, Eng., verversching; **refreshingroom**, ververschingslokaal.
- refrigerantia**, mrv. Lat., verkoelende middelen.
- refuge**, m. Fr., wijkplaats; **réfugé**, uitgewekene; **Réfugé**, Fr., in de 17e eeuw uit zijn vaderland uitgeweken protestantsch Franschman.
- refuseeren**, Fr., weigeren; **refuus**, vr., weigering.
- refuteeren**, Fr., weerleggen.
- regaleeren**, Fr., onthalen.
- regalia**, mrv. Lat. (enkelv. **regaal**, o.), de in de Middeleeuwen oorspronkelijk aan den vorst, later ook aan den Staat uitsluitend toegekende rechten, bijv. het recht van gratie, v. munt enz.
- regardeeren**, Fr., aanzien; betrekking hebben op, aangaan; notitie nemen; **regards**, mrv., opmerksaamheden, eerbiedsbetuigingen.
- regatta**, vr. It., roei- en zeilwedstrijd.
- regeneratie**, vr. Fr., wedergeboorte, het omvormen; **regenereeren**, hernieuwen, weder doen opleven; ver- of omvormen.
- regent**, Fr., rijksbestuurder (bij ontstentenis van den vorst), bestuurder van een liefdadigheids-gesticht, vr. **regentes(se)**.
- regest**, o. Lat., inhoudsopgave van een oorkonde; **regesta**, mrv., catalogus van de oorkonden van een kanselarij of archief met invoeging van inhoudsopgaven en afschriften.
- regicide**, Fr., koningsmoordenaar; in de Fr. gesch. zij die vóór de doodstraf v. Lod. XVI stemden.
- régie**, vr. Fr., rekenplichtig beheer; administratie van indirecte belastingen, van staatsmonopolies; het werk van den **régisseur** (z. a.) van een schouwburg.
- régime**, o. Fr., leef- of eetregel; staatsinrichting zie **ancien**.

regina, Lat., koningin.

regionen, mrv. Fr., streken, gewesten (enkelv. **région**, vr. Fr.), **regionalr**, wat tot een bepaalde streek behoort.

regisseur, Fr., rekenplichtig beheerder; beambte in een schouwburg, die het toezicht heeft op den goeden gang van zaken bij het spel.

register, o. Fr., alphabetische bladwijzer in een boek, in het algemeen lijst met officieel karakter; **registerton**, Eng., scheepsruimte maat (2,8315 M³); **registered**, Eng., ingeschreven, aange teekend (v. e. brief); **registratie**, vr. Fr., het inschrijven van acten in een officieel register; **registreeren**, inschrijven in e. officieel register. **reglementair**, Fr., wat het reglement betreft; conform het reglement.

regres, o.; **regressie**, vr. Fr., teruggang, terug werking; verhaal; **regressief**, Fr., teruggaand, terugwerkend.

regulier, Fr., regelmatig, geregeld; **reguliere geestelijke**, ordegeestelijke, monnik; **regulariseeren**, regelen; **regulariteit**, vr., regelmatigheid; **regulateur** of **regulator**, regelaar, onrust, slinger; slinger-uurwerk.

rehabilitatie, vr. Fr., eerherstel (inz. van gefailleerden); **rehabiliteeren**, in eer herstellen.

reincarnatie, vr. Fr., weder vleeschwording, het zich in een nieuw lichaam begeven der ziel.

reine, vr. Fr., koningin; **reine du bal**, de schoonste van het bal; **reine claud**, ronde groene pruim;

reINETte, vr., „koninginne-appel”, (goud)renet.

reintegreeren, Fr., iemand herstellen in een bezit of waardigheid, waarvan hij beroofd was.

reis, Port. munteenheid = 1/5 cent; **milreis** = f 2.80; **reis effendi**, m. T., Turksche rijkskanse-

- lier en minister van Buitenlandsche Zaken.
reizend, D., bekoorlijk.
rekwest, zie **request**.
relaas, zie **relatie**.
relâche, vr. Fr., verademing, rust; avond(en) dat niet gespeeld wordt in een schouwburg.
relaps, m. Lat., iemand die (tot ketterij of heiden- dom) teruggeval- len is; terugval.
relatie, vr. Fr., **relaas**, o., verhaal, bericht, ver- slag; betrekking, gemeenschap, verkeer; **rela- tiën**, mrv., (invloedrijke) kennissen; **relatief**, be- trekkelijk.
relaxatie, vr. Fr., verslapping; vrijlating.
relegeeren, Fr., verbannen, uitwijzen, verwijderen;
relegatie, vr., verbanning, enz.
releveeren, Fr., ontheffen, verlichten; iets doen uitkomen; **reliëf**, o. Fr., verhevenheid, uitstek; verheven beeldhouwwerk; **en relief**, verheven; zie **bas en haut**.
relief-fund, o., Eng., ondersteuningsfonds; **relief- works**, Eng., werkverschaffingswerken.
reliëf, zie **reliquie**.
religie, vr. Fr., godsdienst, geloofsleer, godsvrucht, belijdenis; **religieus**, godsdienstig, vroom, nauw- gezet; **religieuse**, non.
reliquie, vr., of **reliëf**, Fr., gebeente van een hei- lige; voorwerp dat hem toebehoord of tot zijn terdoodbrenging gediend heeft; overblijfsel.
remboe, zie **rimboe**.
rembours of **remboursement**, Fr., terugbetaling, bij de ontvangst van een pakket te voldoen bedrag ter betaling van den inhoud (iets onder **rem- bours** ontvangen); **rembourseeren**, terugbe- talen inz. van voorschotten).
remedie, vr. Fr., hulp- of geneesmiddel; ook: de

geringe, door de wet toegelaten, afwijking in gewicht en gehalte der munten.

rememoreeren, Fr., weder in herinnering brengen.

reminiscentie, vr. Fr., herinnering, die, zonder dat men zich daarvan bewust is, toch invloed uitoefent op iemands arbeid, enz.

remington, heet naar den Am. uitvinder (pl.m. 1889) een soort geweer en soort schrijfmachine.

remise, vr. Fr., overgemaakt bedrag; de overmaking ervan; ook: loods voor wagens; het staken van een spel als geen der spelers wint.

remissie, vr. Fr., korting, afslag, vermindering (van straftijd), opheffing van een verbod.

remitteeren, Fr., overmaken, terugzenden, verminderen.

remonstrantie, vr. Fr., tegenvoorstelling; **Remonstranten**, oorspr. de leden van het Hervormde kerkgenootschap welke in 1610 een remonstrantie indienden bij de Staten van Holland; **remonstreeren**, tegenwerpingen maken.

remonte(paarden), Fr., paarden, bestemd om het te kort aan legerpaarden aan te vullen; **remonte-commissie**, vr., commissie, belast met den aankoop der remonte; **remontoir**, o., horloge dat met een knop wordt opgewonden (vroeger ter onderscheiding van sleutelhorloges).

remplaçant, Fr., plaatsvervanger, oudt. inz. bij den krijgsveld.

remuneratie, vr. Fr., belooning, betaling (voor bevoezen diensten); **remuneratief**, loonend; **remunereeren**, betalen, beloonen.

renaissance, vr. Fr., wedergeboorte; **Renaissance**, verlevendiging van letteren, kunsten en wetenschappen in de 15e en 16e eeuw, o.m. door de „herboren” studie der klassieke beschaving;

- stijl der kunstvoortbrengselen uit dat tijdperk;
Renaissancist, kunstenaar uit dien tijd; **renais-
 sancistisch**, van de renaissance.
- rendabel**, Fr., wat rendeert; **rendeeren**, winst
 opleveren; **rendement**, o., opbrengst.
- rendez-vous**, o. Fr., afgesproken plaats om samen
 te komen; de afspraak zelf; **rendez-vous-huis**,
 waar gelegenheid wordt geboden tot ontucht.
- renegaat**, Fr., die zijn geloof, zijn politieke over-
 tuiging verloochent.
- renforceeren**, Fr., versterken.
- renitent**, m. Lat., weerspannige; **renitentie**, vr.,
 weerspannigheid.
- renommée**, vr. Fr., faam, naam, roem; **gerenom-
 meerd**, beroemd; **renommiëren**, D., bluffen.
- renonce**, vr. Fr., het geen bepaalde kleur meer
 hebben (in het kaartspel); **renonceeren**, zie **re-
 nunciëren**.
- rentabiliteit**, vr. Fr., het vermogen om rente af te
 werpen, winst op te leveren v. e. onderneming.
- rentjong**, vr., gebogen dolk (Atjeesch wapen).
- renunciëren**, Lat., afstand doen van; **renuclatie**,
 vr., afstand.
- renvoi** of **renvooi**, o. Fr., verwijzing, inlassching
 van een of meer woorden in een acte; **renvoy-
 eeren**, terugzenden, ontslaan.
- reorganisatie**, vr. Fr., het opnieuw inrichten; **re-
 organiseeren**, het werk v. e. reorganisator doen.
- repartie**, vr. Fr., vlug en raak antwoord.
- repartitie**, vr. Fr., verdeeling, omslag.
- repasseeren**, Fr., doorloopen, vluchtig doorzien;
 nazien en kleine verbeteringen aanbrengen.
- repatriëren**, Fr., naar het vaderland teruggaan of
 terugbrengen.
- repeal**, o. Eng., herroeping; **repealers**, m. mrv.,

- partij die de herroeping der Unie tusschen Engeland en Ierland voorstond.
- repercussie**, vr. Fr., terugstoot, afkaatsing (van licht, geluid, enz.).
- repertoire**, o. Fr., **repertorium**, o. Lat., overzicht, waarin de stof zóó gerangschikt is dat ze gemakkelijk te overzien is; naamlijst der stukken welke gewoonlijk door een kunstenaar of een gezelschap gespeeld worden.
- repeteeren**, herhalen; **repetent**, terugkeerende cijfers eener repeteerende breuk; ook = **repetitor**; **repetitie**, vr., herhaling; oefening; **repetitor**, Lat., leermeester welke de lessen van een hoogleeraar met een student herhaalt, hem africht voor het examen; **repetitorium**, o. Lat., herhalingsonderwijs, herhalingscollege.
- repliceeren**, Lat., antwoorden, er tegen in brengen; **repliek**, vr. Fr., tegenantwoord, wederlegging van het vooraf gesprokene.
- reportage**, vr. Eng., het werk van den **reporter**, d.i. den berichtgever voor couranten; **de groote reportage**, verslaggeverij van belangrijke gebeurtenissen.
- repos ailleurs**, Fr., elders (hiernamaals) de rust.
- repoussoir**, m. Fr., persoon of zaak, die een ander of iets anders door de tegenstelling beter doet uitkomen; steenhouwersbeitel.
- représailles**, vr. mrv. Fr., (maatregelen van) weerwraak.
- representant**, Fr., vertegenwoordiger; **representatie**, vr., vertegenwoordiging; **representatiekosten**, kosten die een hooggeplaatst ambtenaar moet maken om de eer van zijn ambt op te houden door recepties, feesten enz.; **representatief**, vertegenwoordigend, typeerend; **repre-**

- sentatief stelsel**, stelsel van volksvertegenwoordiging; **representeeren**, vertegenwoordigen, voorstellen, vertoonen, voordoen.
- repressief**, Fr., beteugelend, onderdrukkend.
- réprimande**, vr. Fr., berisping, scherp verwijt.
- reprise**, vr. Fr., herhaling, vernieuwde opvoering; herneming.
- reprocheeren**, Fr., verwijten.
- reprobacie**, vr. Fr., gisping, wraking; **reprooveeren**, veroordeelen, afkeuren.
- reproduceeren**, Fr., voorttellen, weder-aangroeien; weergeven; **reproductie**, vr., weergave; voorttelling.
- reptielen**, o. mrv. Lat., kruipende dieren; fig.: lage karakters; **reptiliënfonds**, o., oudt. geheim fonds ter ondersteuning der regeeringspers.
- republiek**, vr. Fr., gemeenebest, vrije staat; staat, waar geen erfelijk vorst, doch een gekozen president aan het hoofd staat; **republicanisme**, republikeinsch(e) streven, gezindheid; **republikein**, burger of aanhanger v. e. republiek; **republikeinsch**, wat t. e. republiek behoort.
- repudiatie**, vr., het **repudiëeren**, Fr., verwerpen, verstooten, van de hand wijzen.
- repugnant**, Fr., weerzinwekkend.
- repulsie**, weigering, afstooting.
- reputatie**, vr. Fr., faam, goede naam, eer.
- request**, o. Fr., verzoekschrift; **request** civiel, rechtsmiddel in burgerlijke zaken, waardoor in bepaalde gevallen vernietiging van een vonnis gevraagd kan worden; **requestreeren**, een request indienen; **requestrant(e)**, hij, (zij) die een request indient.
- requiem**, o. Lat., R.-K. gezongen mis voor de zielsrust van overledenen; **requiescat in pace!** afk.

R. I. P., Lat., hij (zij) ruste in vrede!

requirant, m. Lat., **requireeren**, Fr., verlangen, vorderen, eischen, verzoeken; **requisieten**, allerlei voorwerpen, die onmisbaar zijn bij de opvoering van een tooneelstuk; **requisitie**, vr., opeisching, vordering, uitschrijving van gedwongen leveringen; **requisitoir**, o., eisch van het Openbaar Ministerie.

res, vr. Lat., **res dubia**, twijfelachtige zaak; **res nullius**, niemand toebehoorende of onbeheerde zaak; **res publica**, openbare zaak, openbaar belang (= republiek); **res sacra miser**, de ongelukkige is iets heiligs (citaat uit Seneca).

rescontre, vr. It., af-, verrekening (inz. i. d. effectenhandel); **rescontre-dag**, de daarvoor bestemde dag; **rescontreeren**, vereffenen, verrekenen.

rescript, o. Lat., schriftelijk antwoord op een schriftelijke vraag; pauselijke beschikking over e. theologische vraag; vorstel. kabinetschrijven.

reservaat, o. Lat., voorbehoud; **reservatio mentalis**, vr. Lat., geestelijk (d.i. verzwegen) voorbehoud; **reservation**, vr. Eng., wijkplaats voor Indianen in Noord-Amerika.

reserve, vr. Fr., alles wat achtergehouden wordt om eerst onder bijzondere omstandigheden gebruikt te worden, troepen, geldsommen, enz.; ook fig.: voorbehoud; **reserveeren**, in reserve houden, voorbehouden; een gereserveerde houding aannemen, terughoudend zijn; **reservist**, dienstplichtige, die tot de landweer of landstorm behoort; **reservoir**, o., vergaderbak, bewaarplaats.

resideeren, Fr., wonen (van een vorst of een notaris); **resident**, zaakgelastigde eener regeering in het buitenland; hoofd van een gewest in

Oost-Indië; **residentie**, vr., verblijf- of woonplaats (inz. van een vorst); gewest in O.-Indië.
residu, m. Fr., bezinksel, overschot.
resignatie, vr. Fr., berusting; **resigneeren** (zich), afstand doen, zich nederleggen, berusten.
resiliëren, Fr., ontbinden, opheffen, te niet doen van een contract.
resineus, Fr., harsachtig.
resisteeren, Fr., weerstand bieden; **resistentie**, vr., weerstand, verzet.
resolveeren, Fr., oplossen; **resolventia**, o. mrv. Lat., oplossende middelen.
resonant, Fr., weerklinkend, weergalmend; **resoneeren**, weergalmen, naklinken.
resolutie, vr. Fr., besluit, vastberadenheid; voorstel (in een vergadering); **resoluut**, vastberaden.
ressentiment, o. Fr., pijnlijke herinnering; wrok.
resorbeeren, Fr., weder opzuigen, weder opsorpen; **resorptie**, vr., het weder opzuigen van eenig vocht in het lichaam.
respect, o. Fr., eerbied; **respectabel**, eerbied- of achtenswaardig; **respectabiliteit**, vr., achtenswaardigheid; **respecteeren**, eerbiedigen, hoogachten, ontzien; **respectueus**, eerbiedig.
respectief, bijv. nmw.; respectievelijk, **respective**, Lat., bijw., betrekkelijk, wederkeerig, onderling, wederzijds(ch), ieder voor zich.
respijt, o. It., uitstel; rust, vrijaf.
respirator, m. Lat., mondverband om de ademhalingsorganen t. beschermen (teg. koude, enz.).
respondeeren, Fr., antwoorden; borg blijven; **responsabiliteit**, vr., verantwoordelijkheid; **responsie**-(college), o., college, waar de hoogleeraar vragen stelt; **responsorium**, o. Lat., R.-K. beurtzang tusschen priester en koor.

- ressort**, o. Fr., gebied, rechtsgebied; uitgestrektheid eener bevoegdheid; vakgebied, werkkring; **ressorteer**, tot een **ressort** behooren.
- ressource**, vr. Fr., hulp, toevlucht, hulpbron, bestaansmiddel.
- restant**, o. Fr., overschot; **resteeren**, over zijn.
- restaureeren**, Fr., herstellen, versterken, verkwikken; **restaurateur**, houder v. e. **restaurant**, vr., eetgelegenheid; **restauratie**, vr., herstelling, wederoprichting; inz. dynastiek herstel.
- restitueeren**, Fr., teruggeven, terugbetaling; **restitutie**, vr., teruggave, terugbetaald bedrag, vergoeding.
- restrictie**, vr. Fr., beperking, voorbehoud; **restrictio mentalis**, zie *reservatio mentalis*; **restrictief**, beperkend.
- resultaat**, o. Fr., gevolg, uitslag, vrucht; **resultante**, vr., kracht die de zelfde uitwerking heeft als twee of meer andere; **resulteeren**, uit iets volgen, voortspruiten.
- résumé**, o. Fr., samenvatting, beknopt overzicht, korte inhoud; **resumeeren**, samenvatten, in 't kort herhalen; weder opvatten; nalezen en goedkeuren (van notulen); **resumtie**, vr., samenvatting; hervatting.
- resurrectie**, vr. Fr., (weder)opstanding, herrijzenis.
- retablisseeren**, Fr., herstellen, weer oprichten.
- réticule**, vr. Fr., werk- of naaizakje (eig. netje).
- retardeeren**, Fr., vertragen, langzamer doen gaan.
- rete(i)nuto**, It. muz., ingehouden.
- retina**, vr. Lat., netvlies.
- retirade**, vr. Fr., terugtocht, vlucht; toevluchtsoord; bestekamer; **retireeren**, terugtrekken, afdeinzen; **retiro**, Sp., plaats waar men zich terugtrekt; stille, afgelegen plaats; **buen retiro**,

Sp., goede afzondering (naam van vele villa's).
retorisch, zie **rhetor**.

retorqueeren, Fr., terugdraaien, iemand met z'n
 eigen woorden bestrijden; **retorsie**, vr., weder-
 vergelding.

retort, vr. Fr., kromhals, kolfhelm (bij het distil-
 leeren), oven, waarin steenkolen verhit worden.

retoucheeren, Fr., afwerken, de laatste hand aan
 iets leggen (inzonderheid aan negatieven van
 photographieën); **retoucheur**, fotograaf met de
retouche, de afwerking der negatieven, belast.

retour, Fr., terug; terugkeer; **retourneeren**, terug-
 zenden; **retourvloot**, oudt. een vloot, die uit
 Indië terugkwam met koopwaren.

retraite, vr. Fr., terugtocht; wijkplaats; het zich
 van de wereld terugtrekken; ook zooveel als
taptoe; **retraitehuis**, R.-K., stichting, waar men
 zich een poos **en retraite** kan begeven, d.i. zich
 geheel van de wereld afzonderen.

retrancheeren, Fr., verschansen; **retranchement**,
 verschansing.

retribueeren, Fr., salaris of belooning (**retributie**,
 vr.), geven.

retro, Lat., in samenstellingen beteekent terug-,
 achterwaarts; **retrogradeeren**, Fr., achterwaarts
 gaan, (ook fig.); **retrogressie**, vr., het achteruit
 gaan; afnemen; **retrogressief**, wat achterwaarts
 gaat; afneemt, (tegenst. **progressief**); **retro sa-**
tanas! Lat., terug (van mij), satan!; **retrospec-**
tief, Fr., terugblikkend, wat verband houdt met
 het verleden; **retroversie**, vr., terugbuiging

reunie, vr. Fr., hereeniging; gezellige bijeenkomst
 (van oud-gedienden, oud-studenten, enz.).

reüsseeren, Fr., slagen.

revaccinatie, vr., herhaalde vaccinatie (z. a.).

- revanche**, vr. Fr., genoegdoening, wraak, vergelding; nieuwe partij om het verlies der eerste te herstellen; **zich revancheeren**, *revanche* nemen; scherts.: 'n tegenbeleefdheid bewijzen.
- reveille**, vr. Fr., ochtendsignaal bij de soldaten;
- réveil**, o., herleving, inz. op godsdienstig gebied = o. Eng., **revival**, z. a.
- revelatie**, vr., ontdekking, onthulling, openbaring.
- revenons à nos moutons!** Fr., laat ons tot onze schapen (ons onderwerp) terugkeeren!
- revenu**, o. Fr., inkomen; **revenus**, inkomsten.
- reverend**, m. Eng., eerwaarde; Eng. predikant.
- reverentie**, vr. (Fr. *révérence*), ontzag, eerbied, eerbetuiging; buiging.
- rêverie**, vr. Fr., droomerij, mijmering, gepeins.
- revers**, m. Fr., keerzijde; opslag, omslag; fig.: tegenspoed.
- reversl**, o. Fr., soort kaartenspel, waarbij hij die volgens de gewone regelen zou verliezen, wint.
- revideeren**, her-, na-, over-, doorzien; **revisie**, vr. Fr., herziening (van een vonnis); tweede drukproef; het nazien van ambtelijke rekeningen;
- revisionisme**, o., herziening (van de leer van Marx), richting in de soc.-democratie, die zich meer toelegt op het verkrijgen van dadelijke verbeteringen, dan op verwezenlijking van het socialisme; **revisionist**, aanhanger van die richting; **revisor**, ambtenaar, belast met het nazien van ambtelijke administratie.
- review**, m. Eng., **revue**, z. a., tijdschrift, recensie, aankondiging; **reviewer**, m., recensent.
- revindicatie**, vr. Fr., terugvordering, tegeneisch.
- revival**, o. Eng., plotselinge herleving van den (orthodoxen) godsdienst in een bepaald gebied.
- revocabel**, Fr., her-, terugroepbaar; **revocatie**, vr.

- terugroeping, intrekking; ontzetting uit e. ambt.
- revolteeren**, Fr., in opstand brengen of komen;
- revoltant**, stuitend; **revolutie**, vr., omwenteling (inz. staatsomwenteling), algeheele verandering of vervorming; omwenteling van een ster om een ander hemellichaam; **revolutionnair**, omwentelingsgezind; **revolutionneeren**, een omwenteling teweeg brengen.
- revoqueeren**, Fr., terugroepen; ontzetten uit ambt.
- revue**, vr. Fr., wapenschouwing, monsterring; overzicht; naam v. vele maandschriften (= **review**);
- de revue passeeren**, gemonsterd, nauwkeurig bezien worden.
- rex**, m. Lat., koning.
- rez de chaussée**, m. Fr., benedenste of gelijkvloersche verdieping.
- r[h]abdomantie**, vr. Gr., waarzegkunst met behulp v. e. stof; wichelroederij.
- rhachitis**, zie **rachitis**.
- rhapsoden**, Gr., rondtrekkende zangers bij de oude Grieken; **rhapsodie**, vr., mengelwerk; uit verschillende fragmenten bijeengebracht geheel (inz. als muziekterm); **rhapsodisch**, onsamenhangend.
- rheometer**, m. Gr., stroommeter; **rheoscoop**, m., stroomaanwijzer; **rheostaat**, m., weerstandsbank om electrische stroomen in en uit te schakelen.
- rhetor**, Gr., redenaar; leeraar in de welsprekendheid; **rhetoriek** of **rhetorica**, vr., welsprekendheid, redekunst; **rhetorisch**, redekunstig, op redenaarsmanier; hol.
- rhinoceros**, m. Gr., neushoorn.
- rhizophoor**, m. Gr., luchtwortelboom.
- rhodium**, o. Lat., in 1803 ontdekt op platina lijkend metaal.
- rhododendron**, m. Gr., alpen- of berggroos.

rhomboëder, o. Gr., lichaam dat begrensd wordt door zes gelijke ruiten (**rhomben**).

rhythmisch, Fr., wat tot het *rhythme* behoort, waar *rhythmus* in is; **rhythmus**, m., of **rhythme**, o. Gr., rangschikking en (regelmatige) afwisseling van sterk en zwak betoonde klanken in proza, poëzie of muziek.

riant, Fr., lachend; prettig, vroolijk gelegen.

ricaneeren, hoon-, grijnslachen.

richard, m. Fr., rijkaard.

ricinus-olie, vr., wonder-olie.

ricocheteeren, Fr., het weder opspringen en zijn baan vervolgen van een projectiel, wanneer het den grond of het wateroppervlak raakt.

rictus, m. Lat., samentrekking van het gelaat, zoodat de lippen ontbloot worden.

rideau, m. Fr., voorhang, gordijn; (aan 't eind van een tooneelstuk): het scherm valt.

ridendo dicere verum, Lat., lachende de waarheid zeggen (citaat uit Horatius); **ride si sapis**, Lat., lach als gij wijs zijt.

ridicuul, Fr., belachelijk.

rien du tout, Fr., heelemaal niets; **rien ne va plus**, niets geldt meer, mag meer ingezet worden (bij hazardspelen).

rifle, Eng., buks; **rifleman**, m. Eng., scherpschutter.

right or wrong, my country! Eng. spreuk: of het gelijk heeft of niet, (ik houd het met) mijn land!

rigide, Fr., stijf, strak; **rigiditeit**, vr., onbuigzaamheid, onverbiddelijkheid.

rigorist, Fr., persoon die de strengheid zijner beginselen overdrijft; **rigorisme**, uiterst strenge zedeleer; **rigoreus**, streng, onbarmharig; **rigueur**, vr., strengheid, hardheid; **de rigueur**, beslist vereischt; **à la rigueur**, in 't ergste geval.

riksha, zie **jinriksja**.

ri[el]mboe, vr. Mal., woud, wildernis, ontoegankelijk oord.

rinforzando, It., muz., al sterker wordend.

ring, m. Eng., soort van **kartell**, vereeniging van industriëlen, die niet alleen een **pool** (z. a.) vormen, doch ook gezamenlijk niet aangesloten concurrenten dood-concurreren.

ringgit, vr. Mal., eig. pop, rijksdaalder.

rinket, o. Fr., kleine schuifdeur in groote sluis.

rlo, m. Sp., rivier.

riposteeren, Fr., terugstooten (bij schermen); snel en treffend antwoorden.

risée, vr. Fr., voorwerp van bespotting.

riskant, of **risquant**, Fr., gewaagd, gevaarlijk; **risqueeren**, wagen; de kans belooopen; **risico**, o. It., het gevaar (inz. dat van schepen om te vergaan); het gevaar waarvoor geassureerd is; kans op verlies.

Risorgimento, o. It., „opstanding”, de tijd van de letterkundige en staatkundige „opstanding” in Italië (midd. der vorige eeuw).

ri[s]torneeren, It., een foutieve post op de creditzijde herstellen, door een even groote op de debetzijde; **ri[s]torno**, vr., herstel eener fout door **ristorneeren**.

risum teneatis amici?, Lat., kunt gij uw lach weerhouden, vrienden? (citaat uit Horatius).

ritardando, It. muz., langzamer wordend.

rituaal, o. Lat., in het algemeen elk voorschrift volgens hetwelk plechtige handelingen worden ingericht; inz. bij kerkelijke diensten; **ritualisme**, o., in de Engelsche Kerk die richting, welke de beteekenis der godsdienstige plechtigheden tracht te vergrooten en zoodoende tot het R.-

- K.** nadert; **ritueel**, tot het kerkgebruik behorend; **ritus**, m., kerkgebruik, wijze v. eeredienst.
- rivaal**, m. Fr., mededinger; **rivaliseeren**, Fr., wedijveren; **rivaliteit**, vr., naijver.
- river**, Eng., rivier; **Riviera**, vr. It., oever- of kustland, inz. dat aan den voet der zee-Alpen; **ri-vière**, vr. Fr., rivier; halssnoer van diamanten.
- roastbeef**, Eng., geroosterd rundvleesch.
- robber**, m. Eng., drie partijen (bij 't kaartspel).
- robe de chambre**, Fr. = **chambercloak**, Eng., z.a.; **robe entravée**, damesrok, welke aan de voeten zeer nauw is, zoodat de draagster maar heel kleine passen kan maken; **robinocratie**, vr., heerschappij van de „robe”, de advocaten.
- roberantia**, o. mrv. Lat., versterkende middelen.
- robot**, vr. Slavisch, eig. arbeid, vandaar oudt. leendienst in Oost-Europa.
- robuust**, Fr., sterk, krachtig.
- Rock**, naam van een fabelachtigen grooten vogel uit de Oostersche sprookjes.
- rocking-chair**, vr. Eng., schommelstoel.
- rococo (stijl)**, Fr., stijl uit den tijd van Lodewijk XV (eerste helft van de 18e eeuw).
- rodelen**, D., met slee langs berghelling glijden.
- rodomontade**, vr. Fr., snoeverij.
- roebel**, m. Russ., munt van *f* 1.20 (nominaal).
- roeplah**, vr. Mal., gulden.
- rogatoire commissie**, rechterlijke commissie welke elders een onderzoek gaat instellen.
- roi**, Fr., koning; **rois fainéants** (lett. nietsdoende koningen), bijnaam der laatste Merowingers (pl.m. 725); **Roi Soleil**, „Zonnekoning”, bijnaam van Lodewijk XIV.
- rokade**, zie **roqueeren**.
- Romaansch**, afstammend van de Latijnen; naam

van den bouwstijl in de Lat. landen van de 5e tot de 12e eeuw; **romance**, vr. Fr., zangstukje over eenig teeder of treffend onderwerp; **romancero**, m. Sp., verzameling Spaansche verzen, die een of andere helden- of liefdesgeschiedenis bevatten; **romancier**, romanschrijver; **romanière**, romanschrijfster; **romanesk**, fabelachtig, wat aan een roman ontleend schijnt; hartschotelijk, dwepend als een romanheld(in); **roman-feuilleton**, m. Fr., roman, die als feuilleton verschijnt en gewoonlijk nog al „drakerig” is; **romantiek**, schrijfwijze dergenen, die in het begin der 19de eeuw braken met den tot toen gevolgden stijl en methode der oude klassieken; **romantisch**, dichtelijk, schoon, verrukkelijk.

Roma aeterna, Lat., het eeuwige Rome; **Roma locuta (est)**, **causa finita (est)**, Lat., Rome (de paus) heeft gesproken, de zaak is (dus) afgedaan **rondeel**, o. Fr., versterkte ronde toren; bepaald soort gedicht of muziekstuk.

rondo, o. It., zie **rondeel**.

ronggeng, vr. Mal., dansmeisje.

Röntgenstralen, zie **X-stralen**.

ropie of **ropij**, vr., Indische munt (in goud pl.m. f 18; in zilver in diverse waarden).

roqueeren, Fr., **rokade**, vr., toepassen, koning en kasteel op bepaalde manier van plaats doen verwisselen (bij 't schaakspel).

rosaceeën, plantenfamilie der roosachtigen; **rosarium**, o. Lat., rozenkrans; rozengarde.

Rossinant(e), het paard van Don Quichotte; knol.

rostra, vr. Lat., spreekgestoelte.

rotan, Mal., rotting.

rotatie, vr. Fr., wenteling, draaiing, beweging om de as; **rotatiepers**, pers waarop de gestereoty-

peerde vormen gebogen en om cylinders worden bevestigd z. **styp**; **roteeren**, rondwentelen. **rotonde**, vr. Fr., rond, door een koepel overdekt gebouw; rond tuinhuis; rond gesneden mantel, die in groote plooiën neervalt.

rotten boroughs, mrv. vervallen gehuchten, die, in het bezit van den adel, dezen dienden om zetels in het parlement te verwerven.

Rotten Row, vr. Eng., ruiteweg in Hyde-Park (eig. **route du roi**, 's Koningsweg).

roturier, Fr., persoon van burgerlijke afkomst.

roué, Fr., voornaam losbol.

rouge, o. Fr., roode schmink; **rouge-et-noir**, o. Fr. (rood- en -zwart), soort kansspel met kaarten en balletjes.

Rough-riders, m. mrv. Eng., „woeste ridders” naam van vrijwillige cavalerie onder Roosevelt in 1898 op Cuba.

roulette, vr. Fr., kansspel waarbij de winner wordt aangewezen door 't stilstaan v. e. kogeltje bij een bepaald cijfer op een draaibare schijf.

route, vr. Fr., weg, tocht, koers.

routine, vr. Fr., vaardigheid door langdurige oefening verkregen; sleur; **geroutineerd**, door oefening bekwaam geworden.

row, vr. Eng., opstootje, vechtpartij; **rowdy**, m., relletjesmaker.

royaal, Fr., koninklijk; mild; **royalisme**, o., koningsgezindheid; **royalist**, koningsgezinde.

royalty, vr. Eng., afdracht inz. aan e. grondbezitter op wiens bezit 'n mijn geëxploiteerd wordt.

roz[s]et(te), vr. Fr., roosvormig sieraad; roosje, soort diamant.

royeeren, Fr., doorhalen, schrappen (als lid); **royement**, o., doorhaling.

rubber, o. Eng., gomelastiek.

rubbish, o. Eng., rommel; nonsens.

Rubico, oudt. riviertje dat de grensscheiding was tusschen Italië en Gallia Cisalpina; geen veldheer mocht er aan het hoofd van troepen over trekken. (Zie op *Alea jacta est!*)

rubriek, vr. Fr., afdeeling, klasse, soort; opschrift; **rubriceeren**, in rubrieken indeelen.

ruche, vr. Fr., geplooid kanten oplegsel; soort boa.

rücksack, m. D., rugzak, reiszak, die met riemen over de schouders op den rug gedragen wordt.

rücksicht, vr. D., inachtneming; toegevendheid, verschooning; **rücksichtslos**, niets ontziend, onverbiddelijk, z. ergens rekening mee te houden.

rudimenten, o. mrv. Fr., eerste beginselen van een wetenschap of kunst; eerste sporen van een orgaan in wording; **rudimentair**, alleen die eerste beginselen omvattend; in wording zijnd.

ruffian, m. Eng., (ruwe) vechtersbaas.

rugby, o. Eng., een soort (wild) voetbalspel, naar de Eng. universiteitsstad van dien naam.

ruïne, vr. Fr., bouwval, puinhoop; ondergang, verwoesting; **ruïneeren**, maatschappelijk ten onder doen gaan; **ruïneus**, wat buitensporige uitgaven eischt.

Rule Britannia! Eng., Heersch Britannia! aanvangswoorden van het Engelsche volkslied.

rumineeren, Fr., herkauwen; wikken en wegen.

rumor in casa, Lat., (drukte in huis), opschudding in een bepaalden kring.

rumpsteak, o. Eng., uitgezochte qualiteit biefstuk.

run, m. Eng., groote toeloop, inz. bij een bank, door een menigte, die betaald wil worden.

runen, vr. mrv., oudste Germaansche, aan het loopende Gr. schrift ontleende schriftteekens.

rupture, vr. Fr., breuk, scheuring.

Rus, Barg., politie-agent; **russoloog**, kenner van Russisch en Russ. toestanden; **russophiel**, Russenvriend; **russophoob**, Russenhater.

ruse de guerre, vr. Fr., kriegslist.

rush, m. Eng., snelle loop; laatste krachtsinspanning der deelnemers aan een wedstrijd.

rusticiteit, vr. Fr., boerschheid, landelijkheid;

rustiek, landelijk, boersch, onbeschaafd.

rutschbaan, vr. D., kunstmatige glijbaan.

rythme, zie **rhythme**.

S.

S., St. Sct. = **Sint, Saint, Sanctus**, de heilige; **sc.** = **sculpsit**, (hij) heeft het gegraveerd; (ook:) **sci(re) licet** = namelijk; te weten; **S. E. & O.** = **salvo errore et omissione**, behoudens vergissingen en verzuimen (op kassiersrekeningen); **s. g. d. g.** = **sans garantie du gouvernement**, zonder waarborg der regeering; **S. J.** = **Societatis Jesu**, de Societeit van Jezus (de Jezuïetenorde); **s. l. e. a.** = **sine loco et anno**, zonder plaatsnaam en jaartal (van uitgaven); **s. o. r.** = **salva omni reverentia**, Lat., met alle respect; **S. P. Q. R.** = **senatus populusque Romanus**, de senaat en het volk van Rome; **s. t.** of **s. s. t. t.** = **salvis titulis**, behoudens zijne titels (op adressen); **s. v. pl.** = **s'il vous plait**, als 't u beleeft; **s. v. v.** = **sit venia verbo**, Lat., men veroorloofe dit woord, met verlof gezegd.

sabbathsjaar, o., oudt. elk 7de jaar bij de Joden, waarin de akkers braak lagen en geen schulden

mochten worden opgeëischt; **sabbathsvrouw**, christin die de Joden op sabbath helpt bij de hun verboden huishoudelijke plichten.

sabel, herald. zwart; kostbaar bont.

sabbath, m. Hebr., wekeijksche rustdag d. Joden.

sabotage, Fr., oorspr. het leveren van slecht werk; nu: het opzettelijk beschadigen van werktuigen en verspillen van materiaal door arbeiders, om hun patroon concessies af te dwingen (**saboteeren**); **saboteur**, arbeider die saboteert; in 't alg., die opzettelijk schaaft.

sabreeren, Fr., neersabelen; **sabreur**, houwdegen.

saccadeeren, Fr., afgebeten spreken of schrijven.

saccharine, vr. Fr., wit, zoet in 1878 voor het eerst bereid poeder, uit steenkoolteer, ruim 500 maal zoo zoet als suiker; **saccharometer**, werktuig tot bepaling van het suikergehalte.

sacerdotaal, Fr., tot de waardigheid en het ambt van den priester behoorend.

sacrament, o. Lat., godsdienstige handeling ter heiliging van dengeen die er het voorwerp van is; genademiddel; **sacramenteel**, tot een sacrament behoorend; **sacramenteele woorden**, uitdrukking vast behoorend bij een bepaalde zaak; **sacramenteeren**.

sacreeren, vloeken, te keer gaan.

sachet, o. Fr., parfumzakje.

sachem, Indiaansch stamhoofd.

Sacré Cœur, Fr., Heilig Hart (van Jezus), voorwerp van aanbidding der Roomsche-Katholieken.

sacrificeeren, **sacripliëren**, Fr., opofferen; **sacrificium intellectus**, Lat., offer van het verstand; het prijs geven van eigen verstandelijk inzicht tegenover een hoogere (inz. kerkel.) beslissing.

sacrilegium, o. Lat., heiligschennis.

- sacristie**, vr., R.-K. vertrek, waar gewijde voorwerpen geborgen worden; **sacristein**, koster.
- Sadduceën**, bij de Joden aanzienlijke priestersecte en naaste verwanten uit de adellijke familiën.
- sadisme**, o. Fr., wellustopwekking door het bedrijven van wreedheid (naar den Fr. schrijver markies de Sade, 1740—1814); **sadist**, m., leider aan **sadisme**, wreede wellusteling.
- sados**, Ind., afkorting voor **dos-à-dos** (z. a.).
- saevis tranquillis in undis**, Lat., rustig te midden der woedende golven.
- safe**, Eng., veilig; als zelfst. nmw.: een veilige plaats, inz. een brandkast of -kluis; **safe deposit**, een brandvrije kluis, waarin loketten verhuurd worden tot het opbergen van effecten (**safe-loketten**), enz.; **safety**, veiligheid; **safety-brake**, veiligheidsrem; **safety-first**, o., veiligheid vóór alles (verkeersleus); **safety-razor**, veiligheidsscheermes; **safety-match**, Zweeds. lucifer.
- saffiaan**, oorspr. leer uit de stad Saïfi in Marokko.
- saffier** of **sapphir**, m. Gr., blauw edelgesteente.
- saga** of **sage**, vr. (oud-Noorsch), legende, volks-overlevering.
- sagaai**, vr., zie **assagaai**.
- sagaciteit**, vr. Fr., scherpzinnigheid.
- sage-femme**, vr. Fr., vroedvrouw.
- sagittarius**, Lat., boogschutter; de Schutter (sterrenbeeld).
- saïga**, soort antilope in de Russ.-Aziat. steppen.
- saillant**, Fr., vooruitspringend, in 't oog loopend;
- saillie**, vr. Fr., uitval, geestige zet.
- saint(e)**, Fr., heilige = **sankt**, D., **sanctus**, Lat., **santo**, vr., **santa**, It., **san**, Sp.
- saison**, vr. Fr., seizoen, jaargetijde, bad- of reis-seizoen, duur der wintervermakelijkheden; **mor-**

- te-saison**, tijd van het jaar, gedurende welken in bepaalde bedrijven gewoonlijk slapte heerscht.
- saki**, Japansche drank, vervaardigd door kunstmatige gisting van rijst.
- salariëeren**, Fr., een salaris of bezoldiging geven.
- saldo**, o. It., overschot, rest, verschil (in debet en credit); **per saldo**, blijft..., ook: ten slotte.
- salem**, T., vrede, vredewensch, groet; **salem-aleikum**, vrede zij met U!; ook: buiging als groet.
- salicyl**, vr., of **salicylzuur**, organisch zuur, met antiseptische, koortwerende eigenschappen dat als geneesmiddel veelvuldig gebruikt wordt.
- Salische wet**, de wet der Saliërs of Salische Franken (5de eeuw), inz. art. 62 daaruit, waarbij de dochters worden uitgesloten van erfenis- (en troon)opvolging.
- salmiak**, afk. van **sal-ammoniacum**, zoutzure ammoniak; **salmiak-pastilles**, huismiddel tegen verkoudheid.
- salomonisch**, van Salomon, wijs als S.
- salon**, m. Fr., (groote zaal); **Salon**, jaarlijksche tentoonstelling van schilder- en beeldhouwkunst te Parijs; **Salon des refusés**, tentoonstelling der werken, die voor den officiëelen Salon geweigerd zijn; **salonfähig**, D., geschikt om in deftige kringen toegelaten te worden; **salonnier**, kappersbediende; **saloon**, o. Eng. Am. drankhuis.
- salope**, vr. Fr., slons.
- salimbanque**, Fr., kunstenmaker op de openbare straten en markten; **salto mortale**, It. (doodelijke sprong), halsbrekend kunststuk; al te gewaagde onderneming.
- salubriteit**, vr. Fr., gezondheid, gezonde gesteldheid.
- salueeren**, Fr., groeten; **saluut!**, gegroet!; **salunt**,

- o., militaire groet; welkom met kanonschoten.
salutair, Fr., heilzaam.
salus publica suprema lex, Lat., het algemeen welzijn is de hoogste wet.
salva, Lat., (vr. vorm van *salvus*), behoudens;
salva approbatione, behoudens goedkeuring;
salva venia, met verlof; **salva omni reverentia**, met alle respect (gezegd); afgek. **s. o. r.**
Salvation-army, vr. Eng., Leger des Heils.
Salvator mundi, Lat., Verlosser der wereld.
salve! Lat., gegroet! welkom!
salversan, o. D., in 1910 door den D. prof. Ehrlich publiek gemaakt middel tegen syphilis, dat ook wel (**Ehrlich**) **606** heet.
salvis omissis, Lat., met voorbehoud voor wat vergeten, overgeslagen is.
salvo, o. It., eerbewijs door het afschieten van wapens; een enkele losbranding van tal van geweren of kanonnen te gelijk; **salvo errore**, Lat., behoudens vergissing; **salvo honore**, behoudens de eer; **salvo jure**, met behoud van recht.
sambal, Mal., gekruide toespijs (bij rijst), van gedroogde visch, kruiden, groenten, enz.
sambok, lange ossenzweep in Z.-Afrika in gebruik.
samoem, of **samum**, m. Ar., verstikkend, heete, doodelijke wind in Arabische woestijnen.
samoeral, m. mrv. Jap., oudt. klasse der krijgers, nu: lagere adel.
Samos, m. Gr., wijn v. h. eiland Samos.
samovar, m. Russ., theemachine, een koperen ketel met kraan, middenin een buis, waarin men gloeiende houtskool het water tot koken brengt.
sampan, Chin., kleine zeilschuit van hout en bamboe in de Chineesche en Japansche wateren.
sanatorium, o. Lat., gasthuis voor zieken of her-

- stellenden (inzonderheid voor longlijders) in een gezonde streek (mrv. **sanatoria**).
- sanbenito**, Sp., het met kruisen en duivels beschilde gele hemd waarin ketters verbrand werden, ook de evenzoo beschilde muts.
- sanctie**, vr. Fr., bekrachtiging, goedkeuring, dwangmiddel als gevolg eener overtreding; **sanctionneeren**, **sanctie** verleen.
- sanctus**, Lat., heilig (vr. **sancta**); **sancta simplicitas**, heilige eenvoud (des geestes); **sanctuarium**, o. Lat., **sanctuaire**, o. Fr., heiligdom; **Sanctum Officium**, o., **inquisitie** (z. a.); **Sanctum Sanctorum**, o., het Heilige der Heiligen.
- sandaal**, vr., met riempjes bevestigde schoenzool, oostersch schoeisel.
- sandsjak**, T., onderafdeeling van een **wilajet** (z. a.).
- sandwich**, Eng., 2 dunne op elkaar gelegde beboterde sneedjes brood met plakje vleesch ertusschen; **sandwichman**, man die met een reclamabord vóór en achter zijn lichaam rondloopt.
- sangfroid**, m. Fr., koelbloedigheid; **sanguinisch**, Fr., volbloedig, vurig, driftig, opvliegend.
- Sanhedrin**, o., naam van den hoogen raad der Joden; fig.: machtig raadscollege.
- sanirung**, m. D., 't weer gezond, rendabel maken.
- sanitair**, Fr., wat betrekking heeft op het in stand houden der gezondheid; (zie ook op **cordon**).
- sans**, Fr., zonder; **sans atout**, zonder troef; **sans comparaison**, zonder vergelijking (op andere punten); **sansculotte**, naam waarmede in 1789 de aristocraten de révolutionnaires aanduidden, die geen **culotte** (d. i. korte kniebroek) droegen, maar een lange broek; **sans façon**, zonder omslag of plichtplegingen; **sans gêne**, ongedwongen; **sans pareil**, zonder weerga; **sans peur et**

sans reproche, zonder vrees of blaam; **sans phrase**, zonder onnoodige praatjes; **sans souci**, zonder zorg.

Sanskriet, o., oude taal van Voor-Indië.

santé, vr. Fr., gezondheid; (*à votre santé!*, op uw gezondheid!

sapere aude, Lat., durf wijs te zijn; **sapienti sat!** Lat., den wijze genoeg! (d.w.z. een goed verstaander heeft maar een half woord nodig).

sappeur, m. Fr., genie-soldaat meer in 't bijzonder bestemd om loopgraven (**sappe's**) te maken.

saprogeen, Gr., bederfverwekkend.

sarabande, vr. Sp., ernstige Spaansche dans.

Saraceen, m., oudt. Oosterling uit h. nabije Oosten.

sarcasme, o. Fr., scherpe spot, bijtend gezegde; **sarcastisch**, scherp, bijtend, hekelend.

sarcoom, o. Gr., vleeschuitwas.

sarcophaag, m. Gr., lijkistvormig grafmonument, dat echter niet het lijk bevat.

sardonisch, Gr., schamper-grijnzend, inz. van een lach; zoogen. omdat op Sardinië oudt. een gifplant voorkwam die, gegeten, krampen om den mond veroorzaakte.

sardonyx, m., half-edelgesteente dat uit verschillende gekleurde lagen bestaat.

Sarekat Islam, Islamitisch verbond (van inlanders in Indonesië); **Sarekat Rajat**, het roode verbond (van revolutionairen in Indonesië).

sargasso, o. Port., drijvend zeewier i. d. Atl. Oc.

sarong, Mal., Indisch kleedingstuk (een soort rok door een gordel opgehouden) voor beide seksen.

sas, o. Fr., schutsluis.

satan[il]sch, duivelsch.

satelliet, m. Gr., wachter; trawant, onafscheidelijk begeleidend en dienend persoon; bijplaneet.

sater, zie op **satyr**.

satineeren, Fr., glad en glanzend maken; **satinage**, vr., het glad maken; **satinet**, o. Fr., satijnachtige japonstof.

satire, vr. Fr., hekeldicht, hekelschrift; **satiricus**, hekeldichter; **satiriek** of **satirisch**, hekelend, spottend, bijtend.

satisfactie, vr. Fr., genoegdoening, voldoening; de **Satisfactie van Amsterdam**, het verdrag van 8 Febr. 1578 tusschen den Prins en de Staten eenerzijds en Amsterdam anderzijds, waarbij deze stad van Spanje afviel; **satisfait**, tevreden, voldaan (zie ook op **bourgeois**).

satraap, m. Gr., Perzisch landvoogd; fig.: willekeurig heerscher.

satsuma, Jap., met goud gedecoreerd porcelein uit de prov. Satsuma.

satureeren, Fr., verzadigen.

saturnaliën, mrv. Lat., de Saturnusfeesten der Ouden; fig.: braspertijen.

satyr of **sater**, m. (Gr. fabell.), yeld- of woudgod met bokshorens en -pooten; fig.: wellusteling.

satz, m. D., onderdeel van een muziekstuk.

saut-conduit, o. Fr., vrijgeleide.

saumon, m. Fr., zalm, zalmkleurig.

sauriërs, mrv. Gr., onderafd. der kruipende dieren: hagedissen.

saut, Fr., sprong; **saut-de-lit**, beddekleedje; **saut périlleux**, (lett. „gevaarlijke sprong”), sprong

waarbij het lichaam in de lucht een geheele buiging vóór- of achterover maakt; **sauterie**, vr., huiselijke danspartij; **sautoir**, zie en **sautoir**.

Sauternes, witte zoete wijn uit gelijkn. plaats.

sauveeren, Fr., redden; sparen; **sauvegarde**, vr., bescherming door de overheid verleend; wat

- tot bescherming of verdediging dient, ook = **sauv conduit; sauve qui peut!** redde zich wie kan!; als zelfst. nmw., o., ordellooze vlucht.
- savanna** of **savanne**, vr. Sp., groote (moerassige) grasvlakte in N.-Amerika, Mexico, Guayana, etc.
- savante**, vr. Fr., geleerde vrouw, blauwkous.
- savoir-faire**, m. Fr. (lett. weten te doen), handigheid, tact, beleid; **savoir-vivre**, (lett. weten te leven), wellevendheid, levenswijsheid.
- savonnette**, vr. Fr., horloge met kastdeksel over de wijzerplaat.
- savoureeeren**, verijnd genieten van (eten, drinken, een sigaar, enz.), ook fig. gebruikt.
- sawah**, vr. Mal., nat rijstveld in Indië.
- Sanifrageën**, mrv. Lat., planten v. h. geslacht der steen-breek.
- saxophoon**, vr., koperen blaasinstrument, genaamd naar den uitvinder Sax.
- sbirre**, It., gerechtsdienaar, politie-agent (Italië)
- scabiës**, vr. Lat., schurft.
- scabreus**, Fr., gewaagd, schuin.
- scala**, vr. It., ladder, toonladder; naam van eer schouwburg te Milaan (en sedert ook elders).
- scalpeeren**, Lat., de hoofdhuid met het haar (der **scalp**) van de hersenpan trekken (oorlogsgewoon gebruik der Indianen); **scalpel**, een soort chirurgisch ontleedmes.
- scandeeren**, Lat., een vers in voeten deelen; **scansie**, vr., het scandeeren.
- scaphander**, m. Gr., luchtd. uitrusting v. duikers.
- scapulier**, o. Lat., R.-K. schouderkleed van orde geestelijken; twee aan ekaar verbonden stukje gewijde stof, op borst en rug gedragen, R.-K. **amulet** (z. a.).
- scarab[a]eus** (mrv. **scarabeën**), kever, inz. de he

lige kever der oude Egyptenaren.

scaramouche, m. Fr., hansworst, naar een beroemden It. komiek van dien naam.

scarf, Eng., dunne omslagdoek.

scène, vr. Fr., schouwtooneel, plaats die het tooneel in een stuk verbeelden moet; gedeelte van een bedrijf; rumoer, opschudding; **scène à faire**, een tooneel dat pakt; **scenario**, o. It., = **mise en scène**, (z. a.) ook: korte inhoud v. e. tooneelstuk; **scenerie**, vr., tooneelschikking, landschap.

scepsis, vr. Gr., twijfel; **scepticisme**, o. Fr., leer dergenen die hun oordeel opschorten, vooral op metaphysisch gebied; geestesgesteldheid van wie weigerachtig is een algemeen verbreide leer of meening aan te hangen; **scepticus**, twijfelaar ongelooovige; **sceptisch**, twijfelzuchtig.

schabèl, vr. Lat., voetbank.

schablone, vr. D., vorm, model, patroon.

schabrak, o. en vr., oudt. parade-, nu circuszadel.

schadenfreude, vr. D., leedvermaak.

schalie, vr. Fr., lei (als dakbedekking).

schalmei, vr. Fr., herdersfluit.

schandaleus, Fr., aanstootelijk; **schandaliseeren**, aanstoot geven.

scharfmacher, D., „scherpslijper”, die politieke e.a. geschillen op de spits drijft.

scharlaken, Fr., vuurrood.

Schehererade, vr., de vertelster der 1001-nacht.

schellak, o., rood-bruine gezuiverde gomlak, gebruikt bij vernisbereiding.

schema, o. Gr., gestalte, beeld, voorbeeld, schets, ontwerp, model; **schematisch**, schetsmatig, als model of voorbeeld.

schibboleth, zie **sibboleth**.

schisma, o. Gr., scheuring; **schismaticus**, scheur-

- maker; **schismatisch**, kettersch.
- schlager**, m. D., woord of ding dat succes heeft; deuntje dat „inslaat”.
- schlagwort**, vr. D., pakkend gezegde, leus.
- schlaraffenland**, D., Luilekkerland.
- schlemiel**, Barg., lummel, ongeluksvogel.
- schmiere**, vr. D., troep rondtrekkende tooneelspelers.
- schminke**, vr. D., blanketsel; **schminken**, zijn ge-laat beschilderen als een tooneelspeler doet.
- schneidig**, D., kranig, echt militair.
- scholastiek**, v. Lat., schoolwijsheid, inzonderheid de leerstof en de methode der middeleeuwsche scholen; **scholastiek**, schoolsch, spitsvondig; **scholasticus**, mrv. **scholastici**, ook **scholastiekers** de schoolgeleerden der middeleeuwen; lieden die zweren bij de schoolsche wijsheid zonder met het leven te rekenen; ijdele woordenkramers; **scholiën**, m. mrv., schoolsch-geleerde toelichtingen bij klassieke schrijvers.
- schon dagewesen**, D., reeds bestaan hebbend, niets nieuws onder de zon.
- schorem**, Hebr., arm, min.
- schundliteratur**, vr. D., minderwaardige literatuur.
- schwadron**, D. = **escadron**, (z. a.); **schwadronneeren**, in escadrons op elkaar stooten, met den sabel erop inhakken; fig. snoeven, pochen: **schwadronneur**, snoever, pocher.
- schwamm drüber!** D., „de spons erover!”, later we er niet meer over spreken.
- schwärmen**, D., dweepen; **schwärmerisch**, dweepziek.
- schwarzseher**, m. D., **pessimist**.
- schwerenöter**, D., schobbejak, drommelsche kereel hartenveroveraar.

- schwer-industrie**, vr. D., nijverheid, die groote hoeveelheden zwaar materiaal verwerkt.
- schwung**, m. D., sprong, vaart, verheffing, gloed, stoute vlucht (van gedachten).
- scie**, vr. Fr. (lett. zaag), iets vervelends; vervelend mensch; deun; het iemand tot vervelens toe op dezelfde wijze voor den gek houden.
- science**, vr. Fr. en Eng., wetenschap; **Christian science**, zie op **Christian**; **scientist**, aanhanger der **Christian science**; **sciëntifiek**, Fr., wetenschappelijk.
- sciopticon**, o. Gr., groote tooverlantaarn inz. voor wetenschappelijke doeleinden.
- sciocco**, zie **sirocco**.
- scissie**, vr. Fr., scheuring, splijting.
- scierose**, vr. Gr., (ziekelijke) verharding (van een weefsel).
- scoliose**, vr. Gr. (ruggegraats)verkrumming.
- scorbuut**, o. Lat., scheurbuik.
- scoria-bricks**, mrv. Eng., geglazuurde klinkers, vervaardigd uit metaalslakken.
- Scotland Yard**, Londensche hoofdbureau v. politie.
- scout**, Eng., verkenners, verspieder; zie ook op **boy-scouts**.
- scrap**, Eng., snipper; **scrap-album**, album met herinneringen.
- scriba**, m. Lat., secretaris, schrijver; **scribent**, m., (veel)schrijver.
- scrips**, mrv. Eng., voorloopige bewijzen v. aandeel.
- scripsit**, Lat., heeft (het) geschreven.
- scrofulous**, Fr., klierachtig; **scrofulose**, vr., klierziekte.
- scrupel**, o. Fr., apothekersgewichtje; **scrupule**, vr. gewetensbezwaar; **scrupuleus**, nauwgezet; **scrupulositeit**, (te groote) nauwgezetheid, angstval-

ligheid.

scrut(in)eer, Fr., nauwkeurig onderzoeken.

sculler, m. Eng., één-persoons roeiboot.

sculpsit (afk. **sc.** of **sculp.**), Lat., heeft het gegraveerd; **sculpturaal**, tot de beeldhouwkunst behoorend; waardig gebeeldhouwd te worden;

sculptuur, vr., beeldhouwkunst; snijwerk.

Scylla, oudtijds gevaarlijke klip bij Messina; in de buurt was ook de kolk **Charybdis**, vandaar: **van Scylla in Charybdis**, van den regen in den drop.

sealskin, Eng., zeehondenhuidbont; fluweelachtige stof, die daarop lijkt.

séance, vr. Fr., zitting; (inz. spiritistische) bijeenkomst.

season, Eng. = **saison**, Fr. (z. a.).

sec, Fr., droog; niet zoet (van wijn); kortaf; koel.

secessionisten, m. mrv., de aanhangers der Zuidelijke Staten van de N.-Am. Unie, die zich van de Noordelijke wilden afscheiden (1861).

seclusie, vr. Fr., uitsluiting.

second, Fr., tweede; **secondair**, wat in de tweede plaats komt, van ondergeschikt belang is; **secondeeren** of **secundeeren**, helpen, steunen; **secondant**, getuige bij een duel; hulponderwijzer in een kostschool; **second-hand**, Eng., tweedehands(ch).

secretaire, vr. Fr., schrijfbureautje; **secretariaat**, o., ambt of bureau v. d. secretaris; **secretarie**, vr., bureau van administratie voor algemeene gemeentezaken; gemeentehuis (op een dorp); in Indonesië; kabinet v. d. gouverneur-generaal.

secret de Polichinelle, Fr., publiek geheim.

secretie, vr. Fr., afscheiding v. stoffen u.h. lichaam.

sectariër, **sectaris**, Lat., ijverig aanhanger van een **secte**, d.i. van een kleinere partij, die zich

- op godsdienstig of politiek gebied v. e. grootere afgescheiden heeft; **sectarisme**, o., neiging om zich af te scheiden en „zuiver in de leer” te blijven; **sectie**, vr. Fr., insnijding; lijkopening; afdeeling; **sector**, m., gedeelte van een cirkel begrensdt tusschen twee stralen en een boog.
- séculair**, Fr., honderdjarig; wereldlijk (tegenst. geestelijk); **seculieren**, m. mrv., geestelijken, die niet tot een orde of congregatie behooren; **secularisatie**, vr., het ontnemen van geestelijke bezittingen aan de kerk om ze aan wereldlijke eigenaars te geven (te **seculariseeren**).
- sedecimo**, o., boekformaat, waarbij het vel 16 bladen of 32 bladzijden heeft.
- sedentair**, Fr., een zittend leven leidend.
- sediment**, o. Fr., bezinksel; **sedimentair**, gevormd door bezinksel uit water (wordt gezegd van de jongere aardlagen in tegenstelling tot de **eruptieve** formaties).
- seditie**, vr. Fr., oproer; **sediteus**, oproerig.
- seduisant**, Fr., verleidelijk.
- segment**, o. Fr., gedeelte van een cirkel, besloten tusschen een koorde en het afgesneden gedeelte van den cirkelomtrek.
- segregatie**, vr. Lat., afscheiding, afzondering, inz. van de inboorlingen in Z.-Afrika.
- sehnsucht**, vr. D., smachtend verlangen.
- seïd**, Ar., heer, vorst, gebieders.
- seider-avond**, m. Hebr., de Joodsche Paaschavonden, waarop het gezinshoofd de haggadah, de uitleg der godsdienstige plechtigheden voorleest.
- seigneur** of **sinjeur**, Fr., heer (Vl. **sinjoor**).
- seismograaf**, m. Gr., toestel om tijd, duur en uitgebreidheid van aardshokken te registreeren;
- seismologie**, vr., wetenschap der aardbevingen;

- seismologisch station**, waarnemingspost voor het bestudeeren van aardbevingen.
- Sejm**, wetgevende vergadering in Polen.
- séjour**, vr. Fr., verblijf(plaats); **sejourneeren**, (een tijd) ergens blijven.
- sekt**, m. D. (lt. *vino secco*, „droge wijn”), oorspr. wijn van gedroogde bessen vervaardigd, ook: schuimende wijn.
- sela(h)**, Hebr., woord dat in de Psalmen voorkomt; beteekenis onbekend, vermoedelijk muziekteeken.
- selamlık**, m. T., ontvangstsalon in een Turksch huis (in tegenst. met **haremlık**, vrouwenhuis); plechtige optocht van den T. sultan naar de moskee op Vrijdag.
- selbstverständlich**, D., vanzelf sprekend.
- sel de soude**, o. Fr., watervrije soda.
- select**, Eng., uitgelezen, keurig; **selectie-theorie**, de theorie van de natuurlijke teeltkeus.
- seleniet**, m. Gr., maanbewoner; soort kunstgips; **selenietisch**, tot de maan behoorend; **selenografie**, vr., maanbeschrijving.
- selenium**, o. Lat., in 1817 ontdekt element.
- self-control**, vr. Eng., zelfbeheersching; **self-government**, zelfbestuur; het zelf zorgdragen voor de uitvoering van wetten enz. in een deel des lands door de vertegenwoordiging van dat landsdeel; **self-help**, eigen hulp; **self-inductance** of **self-induction**, vr. Eng. rad., **zelf-inductie**, z.a.; **self-made man**, man die zichzelf er bovenop gewerkt heeft.
- semantiek**, zie **semasiologie**.
- semaphoor**, vr. Fr., seintoestel, kusttelegraaf.
- semasiologie**, vr. Gr., leer der beteekenis van woorden; **semasiologisch**, met betrekking tot de

semasiologie.

sembah, Mal., eerbiedige groet.

semester, o. Lat., halfjaar.

semi, Lat., half; **semi-arts**, student die nog maar één examen behoeft te doen om zijn arts-diploma te krijgen.

Semieten, groep volken, die van Sem heeten af te stammen: Joden, Arabieren en Syriërs; het bijv. nmw.: **semietisch** is echter vaak alleen Joodsch.

seminarie, o. Lat., kweekschool (inz. voor R.-K. priesters); **seminarist**, leerling v. e. seminarie.

semiotica of **semilogie**, vr. Gr., de leer der ziekte-teekenen.

semper, Lat., steeds, immer; **semper crescendo**, steeds groeiend; **semper idem**, steeds dezelfde, steeds zichzelf gelijk; **semper virens**, altoos groenend, immer groen.

semstwo, zie **zemstwo**.

sen, Japansche munt = 1/160 van een **yen** (z. a.).

senaat, m. Lat., bestuurslichaam in het oude Rome; de eerste kamer der volksvertegenwoordiging in de Latijnsche landen; **senatus deliberante Saguntum perit**, Lat., terwijl de senaat beraadslaagde, werd Saguntum (door Hannibal) verwoest; **Senatus Populusque Romanus**, (afk. S. P. Q. R.), de senaat en het volk van Rome; **senatus-consult**, senaatsbesluit (tijdens het Fransche keizerrijk); **senator**, lid van den senaat, 1ste Kamer-lid.

sen[hi]lor, **sen[hi]lora**, Port. en Sp., heer, gebiedster; vrouw, gebiedster.

seniel, Lat., wat met d. ouderdom verband houdt.

senior, Lat., de oudere of oudste; **seniorenkonvent**, o. D., bijeenkomst v. d. gezamenlijke partijleiders in een vertegenwoordigend lichaam.

sennhütte, vr. D., herdershut, kaasmakerij in het hooggebergte.

se non è vero è ben trovato, It., als het niet waar is, is het toch aardig bedacht.

senor, Sp., heer, (vr. **senora**).

sensatie, vr. Fr., gewaarwording, gevoel, opzien; **sensationeel**, wat opzien baart.

sensibel, Fr., voelbaar, gevoelig, vatbaar voor indrukken, erkentelijk; **sensibiliteit**, vr., gevoeligheid; **sensiblerie**, vr., overdreven gevoeligheid; **sensitief**, lichtgevoelig, licht prikkelbaar; gevoelig voor **od** (z.a.); **sensualisme**, o., zinnelijkheid; wijsgeerige opvatting die het wezen der dingen in het zinnelijk-waarneembare zoekt; **sensualist**, m., zinnelijk mensch, wellusteling; aanhanger van het **sensualisme**; **sensualiteit**, vr., neiging tot het zinnelijk genot; **sensueel**, zinnelijk, wellustig.

sententie, vr. Fr., vonnis, uitspraak; zedepreek; **sententieus**, zin- of gedachtenrijk; bondig.

sentiment, o. Fr., gevoel, denkwijze; **sentimentaal** of **sentimenteel**, overdreven gevoelig, smachtend; **sentimentaliteit**, bespottelijke, overdreven gevoeligheid.

separaat, Fr., afzonderlijk, op zichzelf; **separatie**, vr., scheiding; **separatisme**, zucht of geest tot afscheiding (in godsdienst en staatkunde); **separatist**, voorstander, aanhanger van het **separatisme**; **separatistisch**, op de wijze der afgescheidenen; **separator**, toestel om vaste stoffen van vloeibare af te scheiden (in de zuivelindustrie, bijv.); **separeeren**, scheiden, afscheiden, afzonderen.

Sephardim, m. mrv., de gemeente der Port. Joden.

sepiä, vr. Gr., inktvisch; o., zwart-bruine teeken-

inkt.

seponceeren, inz. ter zijde leggen.

Sepoys, zie **Sipoys**.

sepsis, vr. Gr., bederf, rotting; **septisch**, bedervend, rottend.

septem, Lat., 7; **September**, de 7e maand van den Juliaanschen kalender; **Septembrisades**, mrv. Fr., de moorden gepleegd op de Parijsche gevangenen tusschen 2 en 6 September 1792; **septimvir**, bij de Romeinen lid van het priestercollege, belast met het organiseeren der maaltijden ter eere der goden; **septennaat**, o. Lat., zeventjarige regeeringsperiode of ambtsduur; **septentrionaal**, Lat., van het zevengesternte, (de Groote Beer); noordelijk; **septet**, o., muziekstuk voor 7 stemmen of instrumenten; **septime**, vr., de zevende toon van d. grondtoon af gerekend; interval van 7 tonen; **septuagesima**, vr., de zeventigste dag vóór Paschen; de derde Zondag vóór de vasten; **septuaginta**, de 70, gezamenlijke naam voor de vertalers van het O. Testament te Alexandrië (200 v. Chr.), ook de door hen gemaakte vertaling.

septisch, zie **sepsis**.

sequens, Lat., (afk. **seq.**), de of het volgende; **sequentes**, (afk. **seqq.**), de volgenden; **sequentia**, R.-K., bepaalde kerkzang op rijm.

sequester, o. Lat., gerechtelijk beslag op goederen; **sequestratie**, vr., gerechtel. beslaglegging; onwettige gevangenhouding; **sequestreeren**, beslag leggen op; onwettig gevangen houden.

seraf, **serafyn**, **seraphim**, m. Hebr., vuur- of lichtengel; **serafine(orgel)**, soort huisorgel.

serail, o. T., paleis van den Turkschen sultan; woning van een Mohammedaan.

- sereen**, Fr., helder, zuiver, kalm, vredig, gelukkig.
serenade, vr. Fr., muziekuitvoering in den avond voor iemands woning als huldeblijk.
serenissimus, Lat., „doorluchtigste”, oudt. titel v. regeerende vorsten; in de spotbladen: type van de bekrompen Duitsche potentaatjes.
sericultuur, vr. Fr., zijdeteelt.
serie, vr. Fr., reeks, rij.
serieus, Fr., ernstig.
serinette, vr. Fr., orgeltje tot africhting van zangvogels.
sermoen, o. Fr., predikatie, vermaning.
seroen, **seroen** of **seron**, m. Port., groote baal tot het verzenden van specerijen en drogerijen.
serologisch, zie op **serum**.
serpentine, vr. Fr., bochtige lijn; antiek geschut (veldslang); smalle, opgerolde papierstrook.
serre, vr. Fr., broeikas, geheel of gedeeltelijk met glas gesloten tuinkamer.
serum, o. Lat., (mrv. **sera**), de waterige vloeistof in de melk en het bloed, die zich bij het stollen afscheidt; inentstof; **serologisch instituut**, inrichting, waar **sera** bereid en onderzocht worden; **serotherapie**, vr., geneeswijze met **serum**-behandeling.
serviel, Fr., slaafsch, laag, al te getrouw (van een vertaling); **servilisme**, o., geest van slaafschheid, slaafsche denkwijz; **serviliteit**, vr., slaafsche onderdanigheid; **serviteur**, Fr., dienaar; beleefde buiging; **servituut**, o. Fr., dienstbaarheid; zakelijk recht op het eigendom van een ander: het recht van waterafvoer, van overgang, enz.; **servus**, Lat., dienaar, knecht; **servus servorum Dei**, knecht der knechten Gods (titel van den Paus).

- sesam** (open u), tooverformule.
sessie, vr. Fr., zitting.
sestertie, vr. Lat., oud-Rom. zilvermunt.
set, Eng., een partijtje (waren), een aantal mensen, die bij elkaar behooren; als sportterm: een aantal games (spelen).
setter, m. Eng., patrijshond.
settlement, Eng., vestiging, kolonie; **settler**, kolonist, landverhuizer.
severiteit, vr. Fr., gestrengheid.
Sèvres, porcelein uit de fabriek in de stad van dien naam bij Parijs.
sexagesima, vr., de 8ste Zondag vóór Paschen.
sexe, vr. Fr., geslacht (man, vrouw), kunne; **sexueel**, **sexueel**, het natuurlijk geslacht of de geslachtsdeelen betreffend.
sextant, vr. Lat., hoogtemeter, astronomisch werktuig dat het zesde deel v. e. cirkel omvat.
sextet, o. Fr., muziekstuk voor 6 stemmen of instrumenten.
sextole, vr. Fr., figuur van 6 noten, ter waarde van 4 van dezelfde soort.
sfeer, zie **spheer**.
sforzando, It. muz., traspgevijs sterker worden.
shabby, Eng., kaal, in lompen.
shag, Eng., fingesneden gesausde rooktabak.
shake-hands, Eng., het handschudden (begroeting).
shampooing, Eng., het wasschen van het haar.
share, vr. Eng., aandeel, actie.
sharp tuning, Eng. rad., scherpe afstemming.
shaving-stick, Eng., staaf scheerzeep.
shawl, vr. Eng., sjaal, groote omslagdoek.
shed, vr. Eng., loods; **shed-dak**, Eng., een reeks daken in zaagvorm, voor fabrieken gebruikt, om groote ruimten te kunnen verlichten.

- sheik** of **sjeik**, m. Ar., stamhoofd, bevelhebber.
sheriff, m. Eng., schout, landrechter.
sherry, m. Eng., wijn uit Xeres in Spanje.
shilling, m. Eng., schelling (= 60 cents).
shimmy, Eng., moderne dans, in de mode vóór jazz en charleston.
shinto(ïsme), o., de Japansche staatsgodsdienst, een godsdienstige vereering der voorvaderen en der natuur.
ship, Eng., schip, **shippingmaster**, persoon (vaak tevens logementhouder of herbergier), die zich belast met het aanmonstern van zeelieden.
shire, Eng., landschap, graafschap.
shirt, o. Eng., (sport)hemd.
shock, m. Eng., hartverlamming tengevolge eener aandoening.
shocking, Eng., aanstootgevend, ergerlijk, (als uitroep: foei).
shogoen, m. Jap. = **taikoen** (z.a.).
shopping, Eng., het winkelen.
short-hand, Eng., stenographie, snelschrift.
show, vr. Eng., uitstalling tentoonstelling; **show-room**, vr., uitstalkamer.
shrapnel, vr. Eng., met kogels gevulde granaat, genoemd naar een Eng. officier van dien naam.
shunt, Eng. rad., parallel.
Shylock, woekeraar (type uit Shakespeare's Koopman van Venetië).
sibylle, Lat., profetes, waarzegster; **sibyllijnsch**, waarzeggend, voorspellend.
sic, Lat., aldus; het staat er woordelijk zóó: **sic erat in fatis**, Lat., zóó stond het geschreven in het boek des noodlots; **sic transit gloria mundi!** zoo gaat de heerlijkheid der wereld voorbij!;
sic volo, **sic jubeo**, zóó wil ik, zóó beveel ik;

- sic vos non vobis** (*mellificatis apes*), „zoo maakt gij, o bijen, de honing niet voor uzelve”; zoø werkt gij, maar het is niet voor uzelf.
- siccatief**, o. Lat., snel opdrogend vernis.
- sideraal**, Fr., wat de sterren betreft; **siderisch**, tot de sterren behoorend, door de sterren bepaald; **siderisme**, geloof aan den invloed der sterren (op 's menschen lot).
- sierra**, vr. Sp., gebergte, bergketen.
- siesta**, vr. Sp., middagslaapje.
- si fabula vera**, Lat., als 't (verhaal) waar is.
- sifileeren**, Fr., fluiten, uitfluiten.
- sights**, Eng., bezienswaardigheden; **sight-seeing**, het bezoeken der bezienswaardigheden; open autobus voor toeristen.
- sigillum**, o. Lat., zegel.
- signaleeren**, Fr., iemands signalement, persoonsbeschrijving opgeven; aanduiden, opmerken; **zich signaleeren**, zich onderscheiden.
- signatuur**, vr. Fr., onderteekening; kerfje in de drukletters; volgciijfer op ieder vel van een boek; **signet**, o., handzegel, cachet, briefsluiter.
- signora**, It., mevrouw, gebiedster; **signore**, heer, gebiedër; **signoria**, mrv., heerlijkheid (titel).
- signum**, o. Lat., teeken; schaduw, vaan; **significa**, vr. Lat., beteekenisleer (der woorden); **significatief**, Fr., veelreppend, veelbeteekenend; **signifisch**, wat de beteekenis betreft.
- Sikhs**, m. mrv., naam van een krijgshaftige Hindoesche volksstam.
- sikker**, Barg., dronken.
- silentium!** Lat., stilte!
- silhouette**, vr. Fr., schaduwbeeld, omtrek.
- silicium**, o. Lat., kiezel.
- silo**, m. Sp., onderaardsche bewaarplaats voor

graan; groot graanpakhuis.

slurisch, Lat., een der oudste aardlagen betreffende, waarin inz. versteeningen van visschen.

Silvesteravond, m., Oudejaarsavond.

s'il vous plaît, Fr., afk.: s. v. p., als het u belieft.

similia similibus curantur, Lat., gelijke (kwalen) worden door gelijke geheeld (kernspreuk der homeopathen); **similis simili gaudet**, Lat., soort zoekt soort.

simili-diamanten, nagmaakte diamanten.

simonie, vr. Lat., handel in heilige dingen; verkoop van geestelijke ambten.

simple, Fr., eenvoudig, onnoozel; **simple comme bonjour**, doodeenvoudig; **simplex**, Lat., eenvoudig; **simplicissimus**, de zeer eenvoudige; titel van een bekend D. (vroeger) satiriek blad; **simplicitas**, vr., eenvoud, onschuld, onnoozelheid; **simplificeeren**, vereenvoudigen; **simplistisch**, al te eenvoudig (beschouwd).

simulant, Fr., die simuleert; **simulatie**, vr. Fr., veinzerij, valsche vertooning; **simuleeren**, veinzen, zich voordoen (als een zieke b.v.).

simultaan, Fr., gelijktijdig; **simultaan-seance**, vr., schaakspel waarbij één meester in het schaken tegen een reeks anderen tegelijk speelt; **simultaneïteit**, vr., gelijktijdigheid.

sinceriteit, vr. Fr., oprechtheid, ongeveinsdheid.

sinecure, vr. Fr., (Lat. **sine cura**, zonder (ambts-) zorg), bezoldigd ambt dat tot geen arbeid verplicht.

sine die, Lat., zonder dag (te bepalen); **sine ira et studio**, zonder wrok en voorliefde (motto van Tacitus' Annalen), onpartijdig; **sinenomine vulgaris**, de menigte zonder naam, de gewone sterfelingen; **sine qua non**, zie **conditio**.

- sinister**, Fr., droefgeestig, akelig.
singké, Chin., lett. „nieuwe gast”, in Indonesië een uit China gekomen Chinees, in tegenst. met de in Indië geboren, de **perenakan**, Mal.
singularis, m. Lat., enkelvoud; **singulariteit**, vr. Fr., vreemdheid, zonderlingheid; **singulier**, ongemeen, zeldzaam, zonderling.
sinister, Lat. (lett. linksch), onheilspellend, rampspoedig.
sinjo, Mal., jongen; halfbloed.
sinjoor, Vl., heer (Fr. **seigneur**).
sinking-fund, o. Eng., amortisatiefonds, fonds tot schulddelging.
Sinn Fein, Iersch, lett. „wij zelf”, naam der nationalistische onafhankelijkheidspartij in Ierland;
Sinn-Feiner, m., aanhanger dier partij.
sintoïsme, zie **shintoisme**.
sinoloog, Fr., kenner der Chineesche taal.
sinopel, herald.: groen.
sint ut sunt, aut non sint, Lat., „laat ze zijn wat ze zijn, of laat ze niet zijn”, antwoord van den Jezuïeten-generaal Ricci op het voorstel zijn orde te hervormen.
sinus, m. Lat., bocht, inham; de loodlijn uit het punt, waar een straal den cirkelomtrek raakt, neergelaten op een anderen straal is de **sinus** van den ingesloten hoek.
Sion, o., de burcht van het oude Jeruzalem; de berg waarop deze stond; de daar gebouwde koepel v. Salomo; Jeruzalem; h. Joodsche volk.
siphon, m. Gr., hevel, spuitwaterflesch met drukknop.
sipoys, de inlandsche troepen in Engelsch O.-Indië.
sir, Eng., mijnheer, heer; titel in Engeland voor ridders en **baronets**.

- si[el]rdar**, Perz., inlandsch hoofd; in Egypte: de (Eng.) opperbevelhebber van het leger.
- sire**, Fr., aanspraaktitel voor koning of keizer.
- sirene**, vr. Fr., zeenimf; verleidelijke schoone vrouw; mist- of signaalhoorn; **sirenenzang**, onweerstaanbare lokstem.
- sirih**, Mal., naam van een Ind. slingerplant, waarvan de bladen gebruikt worden voor de samenstelling van de **sirih-pruim**, die verder bestaat uit kalk, gambir, een stukje **betel** (vrucht van den pinang) en een beetje tabak.
- sirocco**, m. It., brandend heete Z.-O.-wind in de Middellandsche Zee.
- sisal**, m., de bladvezels v. versch. soorten agaven, die als handelsproduct uitgevoerd worden uit de gelijknamige haven van Yucatan.
- Sisyphus-werk** (Gr. fabell.: **Sisyphus** moest in de onderwereld een grooten steen, die telkens weer omlaag viel, tegen een berg oprollen), harde, doellooze arbeid.
- situatie**, vr. Fr., ligging, fig.: toestand; **situeeren**, liggen; plaatsen.
- sit venia verbo**, afk. s. v. v., (z. a.).
- sí vis pacem, para bellum**, Lat., indien gij vrede wilt, bereidt u ten oorlog.
- sixpence**, Eng., halve **shilling** = 30 cents.
- sjaak**, **sjakies**, Barg., kalm (hou je maar sjakies).
- sjabbes**, m. Hebr., **sabbath**, (z. a.).
- sjah**, Perz., koning.
- sjamanisme**, o., de godsdienst d. Noord-Mongolen, gekenmerkt door de tooverijen der **sjamanen**.
- sjamberloek**, zie **chambercloak**.
- sjambok**, in Z.-Afrika: lange ossenzweep.
- sjam(mes)**, m. Hebr., Joodsche koster.
- sjappietauer**, m., onverschillige vent; vermoede-

- lijk van **siapa tau**, Mal., wie weet er wat van?
- sjazi'ah**, vr. Ar., de op openbaring berustende, het geheele leven regelende Mohammed. wet.
- sjeich, sjeik**, Ar., bevelhebber van een Arabischen stam; **sjeich oel Islam**, titel van den **groot mufti**, het hoofd der **ulema's** (z. a.).
- sjerifijsche Rijk (Het)**, Marokko.
- sijbboleth**, het Hebr. woord (= aar of stroom), aan de uitspraak waarvan de Gileadieten de vluchtende Efraomieten herkenden (Richteren 12 : 6); vand.: herkenningwoord, wachtwoord.
- sijkse**, Hebr., Christenmeid.
- Sjileten**, m. mrv., oudt. aanhangers der strengere richting i. d. Islam, tegenst.: **Sunnieten** (z. a.).
- skalde**, dichter-zanger bij de oude Scandinaviërs.
- skat**, D., in D. zeer verbreid kaartspel, 3 personen, 32 kaarten.
- skating**, Eng., rol-schaatsen rijden; **skating-rink**, vr., baan voor skating.
- skelet** o. Fr., geraamte.
- sketch**, Eng., schets, schema; naam van een bekend Eng. geïllustreerd weekblad.
- ski**, m. Noorsch, lange, platte sneeuwschaats; **ski jöring**, **skiën** met paardentrekkracht.
- skiff**, Eng., smalle, lichte roeiboot.
- skilled labourer**, Eng., geschoolde arbeider.
- skin effect**, o. Eng. rad., grootere weerstand door den geleider geboden aan hoog-frequente dan aan laag-frequente stroomen, als gevolg van de eigenschap der eersten om slechts den buitenkant van den geleider te gebruiken.
- skoepsjtina**, vr., wetgevende vergadering in Joe-go-Slavië.
- skunk**, m. Eng., Amer. stinkdier; bont daarvan.
- sky-scraper**, Eng., wolkenkrabber, zeer hoog ge-

- bouw in Amerika.
- slam**, m. Eng., alle slagen (bij kaartspelen).
- slamat**, Mal., veel geluk!; **slamat djalan**, goede reis; **slamatan**, vr. Mal., (godsdienstig) feestmaal bij groote gelegenheden in 't dag. leven.
- slang**, Eng., gemeenzame taal of uitdrukking, in bepaakte standen of kringen gebruikelijk.
- slavophile**, Russenvriend; **slavophoob**, -hater.
- sleeping-car**, Eng., spoorrijtuig met slaapplaatsen.
- slendang**, Mal., katoenen of zijden doek die de Javaansche vrouwen over den schouder dragen als zij uitgaan.
- slip of the pen**, Eng., vergissing al schrijvend begaan; **slippen**, door gladheid, zijwaarts uitglijden van fiets- of autoband.
- slogan**, vr. Amer., pakkend gezegde, leus.
- slöjd**, m. Zweedsch, „huisvlijt”, het onderwijs in handenarbeid aan kinderen.
- sloome duikelaar**, Barg., luie, sukkelige kerel.
- slum**, Eng., slop, achterbuurt (vandaar: het **slumwerk** van het Heilsleger).
- slump**, m. Eng., plotselinge koersdaling.
- smalah**, vr. Ar., de wagens en tenten van een Ar. hoofd in Algiers of Marokko.
- smaragd**, m., vurig, groen edelgesteente.
- smart**, Eng., fijn, chic, naar de laatste mode of smaak (in Amerika ook: sluw, doortrapt).
- smeris**, Barg., politie-agent.
- smoking**, vr. Eng., heerenrok zonder panden van zwart laken, bij diners enz. gedragen; ook: rooken; **no smoking allowed**, verboden te rooken.
- smoutwerk**, in de zetterijen in tegenst. tot het „platte zetsel” (boekwerk, tekst van couranten, enz.) de advertenties, het handelsdrukkerwerk, enz.
- sneer**, m. Eng., hoon, bespotting, hoonende grijs,

stekelige zet.

sneezen, Barg., stelen, gestolen waar opkopen.

snob, m. Eng., ploert, grootdoener; quasi-artiest;

snobbisme, o., het na-apen van de grootelui.

sobat, m. Mal., kennis, makker; **sobat kras**, dikke vriend, intimus.

Sobranje, vr., wetgevende vergadering in Bulgarije.

sobriëtas, vr. Lat., matigheid.

soclaal, Fr., wat betrekking heeft op de maatschappij; **soclaal-democraat**, aanhanger van de **soclaal-democratie**, vr., de leer die het **socialisme** (z.a.) voorstaat op democratischen grondslag; **sociabel**, gezellig, van prettigen omgang; **socialisme**, o., maatschappelijk stelsel, waarbij zoowel de voortbrengings- als verdeelingsmiddelen in handen der gemeenschap zijn; **socialist**, aanhanger dier leer; **sociografie**, vr., maatschappij-beschrijving; **socioloog**, beoefenaar der **sociologie**, vr., d.i. der kennis van de maatschappelijke verschijnselen en der wetten, welke die beheerschen.

sociëteit, vr. Fr., besloten kring, gezelschap; **society**, Eng., gezelschap, genootschap, maatschappij; de deftige kringen; **socius**, Lat., genoot, deelnemer.

Sociniaan, aanhanger van het **Socinianisme**, de ketterij van **Socinus** (17e eeuw), die de drieënheden, goddelijkheid van Christus, de kracht der sacramenten enz. verwierp.

sodomie, vr., geslachtelijk verkeer met dieren, Genesis 13 en 18.

soebatten, Mal., aanhoudend en vleigend om iets vragen.

soedah, Mal., laat maar blijven; al genoeg!; afge-

daan.

soerah, vr. Ar., hoofdstuk uit den Koran.

soesah, vr. Mal., drukte, last, omslag.

soesoehoenan, m. Jav., vorstentitel in de vorstenlanden.

soeur, vr. Fr., zuster; **soeur de charité**, liefdezuster.

sof, Hebr., tegenslag, mislukking.

softa, m. Perz., kweekeling der moskeescholen, waaruit de **ulema's** (z.a.) voortkomen.

soi-disant, Fr., zoogenaamd, gewaand.

soigneeren, Fr., verzorgen, zorgvuldig verplegen of behandelen.

soirée, vr. Fr., avond; avondpartij; **soirée dansante**, avondpartij waar gedanst wordt; **soirée musicale**, avondpartij waar gemusiceerd wordt.

soit! Fr., het zij zoo! goed!

soja, naam van een Jap. plant, die de **soja-boonen** levert, waaruit de **soja**, een pikant saustoevoegsel, bereid wordt.

sokol (van het Slavische **sokol**, = valk), West-Slavische gymnastiekvereniging, op nationalistischen grondslag met een valk als symbool.

solanine, vr., vergift uit de aardappelplant.

soldatesk, Fr., op soldatenmanier; **soldatesca**, vr. It., tuchtelooze bende soldaten; **soldenier**, m., oudt. huursoldaat; **soldij**, vr., soldatenloon.

solemneel, Fr., plechtig; zie ook op **missa**; **solemniteit**, vr., plechtigheid.

solfatara, vr. It., zwavelbron.

soffège, vr. Fr., muz. zangoefening op noten zonder tekst; **soffeggiëeren**, **soffiëeren**, toonladders zingen.

solicitor, Eng., procureur, die als raadsman, niet als pleiter optreedt.

solidair, Fr., **solidariteit** betrachtend; **solidariteit**, vr., instaan van allen voor een; het betrachten van wederzijdsch hulpbetoon op grond van gemeenschappelijke belangen; **solide**, stevig, betrouwbaar, degelijk; **soliditeit**, vr., stevigheid, enz.

solī Deo gloria! Lat., aan God alleen zij de eer!

solitair, m. Fr., „eenzame”, kluizenaar, diamant, zonder kleine diamantjes er om heen; **solitude**, vr., eenzaamheid, afgelegen plek.

sol justitiae illustra nos, Lat., de zon der gerechtigheid verlichte ons!

solicitant, Fr., degeen die **solliciteert**, d.i. dringend verzoekt of naar een post dingt.

solo, It., in samenstellingen: alleen; **solo**, vr., muziek- of zangstuk, dat door een kunstenaar al-
lén uitgevoerd wordt, soms met begeleiding.

solstitium, o. Lat., zonnekeerpunt, zonnewende.

solutie, vr. Fr., oplossing.

solvabel, Fr., **solvent**, Lat., in staat om te betalen; **solventie** of **solvabiliteit**, vr., het in staat zijn om te betalen.

somatisch, Gr., op het menschelijk lichaam betrekking hebbend; **somatologie**, vr., lichaamsleer.

sombrero, m. Sp., breedgerande Spaansche hoed.

sommair, Fr., kort, zonder formaliteiten, beknopt.

sommatie, vr. Fr., (gerechtelijke) aanmaning, opeisching; **sommeeren**, aanmanen, opeischen.

sommerfrischler, m. D., stedeling, die op het land zijn zomervacantie doorbrengt.

sommitéit, Fr., fig. persoon die boven allen uitblinkt door zijn talenten, zijn kennis, zijn vermogen, enz.

somnambulisme, o. Lat., op een diepen slaap gelijkende toestand, die of vanzelf kan ontstaan

(slaapwandelen, bijv.), of door magnetisme kan worden teweeggebracht, en waarin de slapende persoon (**somnambule**) allerlei z.g. mystieke vermogens bezit; helderziendheid, enz.

sonate, vr. Fr., muziekstuk (voor instrument), bestaande uit 3 à 4 gedeelten van verschillend karakter; **sonatine**, vr., kleine, lichte sonate.

sonde, vr. Fr., stift om wonden te peilen of stoffen uit het lichaam te verwijderen; **sondeeren**, peilen.

song-and-dance-girls, Eng., lett. „zang- en dans-meisjes”, meisjes, die in variétés zingen, dansen.

sonnet, o. Fr., 14 regelig gedicht, verdeeld in 2 vierregelige (kwatrijnen) en 2 drieregelige strophen (terzetten), met een bepaald rijmschema.

sonoor, Fr., helder klinkend, welluidend.

sophia, vr. Gr., wijsheid.

sophisme, o. Fr., drogrede; **sophist**, drogredenaar, degeen die spitsvondigheden debiteert of opzettelijk valsche gevolgtrekkingen maakt; **sophistisch**, spitsvondig, bedriegelijk.

soporaatief, Lat., slaapwekkend (middel).

sopraan, vr. Fr., hooge vrouwenstem.

sorbet, m. Ar., ijsdrank, bereid met vruchtensap en eenigerlei al of niet alcoholischen drank.

Sorbonna, vr. Fr., Parijsche hoogeschool, zoo genoemd naar den biechtvader van dien naam van Lodewijk IX die haar stichtte als tehuis voor onbemiddelde theologanten.

sordide, Fr., gemeen, smerig; **sorditeit**, vr., smerigheid.

sordino, vr. It., zie **sourdine**.

sorteeren, It., uitzoeken, afdeelen; goed gesorteerd zijn wordt gezegd van een koopman die een behoorlijke verscheidenheid van

- artikelen in voorraad heeft; **effect sorteer**, uitwerking hebben; **sortie**, vr. Fr., uitgang, uitval; manteltje; **sortiment**, o. D., naar soorten gerangschikte voorraad goederen, inz. boeken.
- sosle**, m. Fr., dubbelganger.
- soter**, m. Gr., bijnaam van goden en vorsten, beteekent: redder; **soteriologie**, vr., de leer van Christus' verlossingswerk.
- sotnie**, vr. Russ., „honderd”, afdeeling kozakken, thans meest 150 man.
- sottise**, vr. Fr., dwaasheid, zotternij.
- sotto voce**, It., met zachte stem.
- sou**, m. Fr., halve stuiver; **sans le sou zijn**, geen cent hebben.
- soubrette**, Fr., nuffige, sluwe kamenier, inz. in een opera, zangeres van komische rollen.
- souche**, vr. Fr., stamregister; in een bon- of quantieboekje: niet afgescheurd gedeelte.
- soufflet**, m. Fr., oorvijs.
- souffleur**, Fr., degeen die in den schouwburg **souffleert**, d.w.z. de spelers, wie hun geheugen in den steek laat, voorzegt.
- souffre-douleur**, Fr., zondebok; **souffreeren**, lijden; toelaten.
- soulaas**, o. (van het Fr. **soulagement**), verlichting, troost.
- soumis**, Fr., onderdanig, gedwee.
- sounderen** (van 't Eng. **sound**, geluid), telegrammen op 't gehoor af opnemen.
- souper**, **soupé**, o. Fr., avondmaaltijd; **soupeeren**, den avondmaaltijd gebruiken; **soupeur**, heer; **soupeuse**, dame waarmee men soupeert.
- souplesse**, vr. Fr., soepel-, buigzaamheid.
- sourdine**, vr. Fr., demper.
- sous**, Fr., onder; **sous-bras**, mrv., oksellapje(s)

- van gummi; **sous-chef**, m., onderchef; **sous-entendu**, stilzwijgend inbegrepen; **sous-main**, m., legger om op te schrijven; **souspieds**, mrv., voetriempje(s) aan broek of slobkousen; de slobkousen zelf; **soussol**, zie **souterrain**.
- soutache**, vr. Fr., fijn koord voor garnituren.
- soutane**, vr. Fr., overkleed der R.-K. geestelijken.
- souteneur**, Fr., man, die leeft van de verdiensten van een publieke vrouw, pooier.
- souterrain**, Fr., onderaardsch gewelf, kelderverdieping.
- south**, Eng., Zuid, zuidelijk.
- souvenir**, Fr., aandenken, herinnering.
- soverein**, of **soeverein**, Fr., vorst die onbeperkt heerscht; alleenheerscher; ook wel „vorst” in ’t algemeen; **souvereiniteit**, vr., alleenheerschappij.
- sovereign**, m., Eng. munt (= pl.m. f 12).
- sowjet**, Russ., raad; de **sowjet-republiek**, de Russ. radenrepubliek.
- so wie so**, D., in elk geval; toch reeds.
- spada**, vr. It., degen.
- spahi**, m. T., T. ruiter, inlandsch ruiter in Fransch-Afrikaanschen dienst.
- spalier**, o. Fr., latwerk voor leiboomen.
- spanseeren**, wandelen.
- spark coil**, vr. Eng. rad., **inductieklos** (z.a.).
- Spartaansch**, gestreng, niet verwijfd, hard (als in ’t oude Sparta); **Spartacus**, was de aanvoerder van een slavenopstand in het oude Rome (71 n. Chr.). In 1918 werden in Duitschland revolutionaire „politieke brieven” verspreid, ondertekend „Spartacus”. De uiterste linkervleugel der D. socialisten vormden een „Spartacus-groep” en werden **Spartaciërs** of **Spartacisten**.

genoemd.

Spartam et Martham, een bestaan en een vrouw (hebben).

spasme, o. Gr., kramp; **spasmodisch**, krampachtig.

spatie, vr. Lat., tusschenruimte; stiftje om ruimte te houden tusschen de drukletters; **spatieus**, ruim; **spatiëren**, ruimte laten tusschen letters.

spats, mrv. Eng., slobkousen.

speaker, m. Eng., voorzitter van het Lagerhuis.

speciaal, Fr., bijzonder, afzonderlijk, bepaald; **spe-**

cialiseeren, afzonderlijk in- of verdeelen; **spe-**

cialiteit, vr., bijzonderheid; het product waarop

men zich in het bijzonder toelegt; **specialist**,

persoon die zich aan één enkelen tak van kunst

en wetenschap wijdt; **specialité de la maison**,

vr., bijzonder (goed) gerecht in een eetgelegen-

heid; **specialités**, vr. mrv., voorbehoedmiddelen.

species, vr. Lat., soort; **specie**, vr., klinkende

munt; **specieus**, schoonschijnend, misleidend;

specificatie, vr., nauwkeurig, stukgewijs op-

geven; afzonderen, in soorten verdeelen; **spe-**

specificum, o., of **specifiek middel**, algemeen ge-

bruikelijk geneesmiddel voor bepaalde ziekte-

gevallen; **specifiek**, soortelijk, wat in 't bijzonder

bij iets hoort; **specimen**, o. Lat., (mrv. **specimi-**

na) proeve (van bewerking), plan, model.

spectacle, o. Fr., schouwspel, vertooning; **spectale**

coupé, voorstelling uit gedeelten van verschil-

lende opera's samengesteld; **spectator**, Lat.,

toeschouwer, waarnemer, opmerker.

spectraal-analyse, vr. Fr., onderzoek naar de

grondstoffen van brandende lichamen (ook:

hemellichamen) door ontleding der kleur in een

daartoe bestemd instrument (**spectroscop**);

spectrum, o., de kleurenreeks die men verkrijgt

door ontleding van het licht.

speculatie, vr. Fr., bespiegeling; handelsonderneming gebaseerd op niet zeker te berekenen winstkansen; **speculant**, die **speculeert**, d.i. een speculatie op touw zet; **speculatief**, bespiegeland; zich leenend tot een speculatie (effecten, enz.).

speech, m. Eng., rede; **speechen**, een redevoering houden.

spen, Mal., zie **dispens**.

spendeeren, D., ten koste leggen, besteden.

sperma, o. Gr., (man)zaad; **spermatozoën**, mrv., zaaddiertjes.

sperre, vr. D., afsluiting, tolboom, blokkade, in- en uitvoerverbod.

spes, vr. Lat., hoop; **spes patriae**, hoop des vaderlands, d.i. de (studeerende) jeugd.

spheer, **sfeer**, vr. Gr., bol, kring, hemel- of aardbol; werktuig dat een hemelbol voorstelt; loopbaan; gezichtskring; uitgebreidheid van iemands kennis, invloed, enz.; gebied; **spheroïde**, vr. Fr., lichaam, dat in vorm den bol nabijkomt, doch ietwat gerekter of ietwat platter is; **spherisch**, bolrond.

Sphinx, vr. Gr. fabell., monster, half vrouw, half leeuw, dat den voorbijgangers raadsels opgaf en verslond wie het niet konden oplossen; fig.: raadselachtige vrouw.

sphygometer, m. Gr., instrument voor het meten van den polsslag.

spinaal, Lat., in samenstellingen: wat op het ruggemerg of de ruggegraat betrekking heeft.

spinet, o. It., ouderwetsch soort klavier.

Spinozisme, o., (pantheïstische) leer van den 17en eeuwischen Hollandschen Joodschen wijsgeer

- Spinoza; **Spinozist**, aanhanger v. h. Spinozisme.
- spion**, m. Fr., verspieder; o., spiegeltje buiten het raam om op straat te zien; **spionnage**, vr., het verspieden; **spionitis**, schertsnaam voor ziekelijke spionnenvrees.
- spiraal**, vr. Fr., schroeflijn; **spirillen**, mrv., spiraalvormige bacteriën.
- spirit**, m. Eng., geest; **spiritisme**, o. Fr., de leer der **spiritisten**, d.i. dergenen die gelooven dat door middel van een **medium** (z.a.) levenden zich in verbinding kunnen stellen met de geesten van afgestorvenen; **spiritualiën**, mrv., geestrijke dranken; **spiritualisme**, o., wijsgeerig stelsel hetwelk het bestaan der ziel als een zuiver geestelijk, onstoffelijk iets aanneemt; **spiritualist**, aanhanger van die leer; **spiritueel**, geestig, geestelijk, onlichamelijk; **spirituosa**, mrv. Lat. = **spirituallën**; **spiritus**, m. Lat., geest; **spiritus flat ubi vult**, de geest waait waar hij wil; **spiritus rector**, m. Lat., bezielende geest.
- spleen**, o. Eng., miltziekte; zwaarmoedigheid (met neiging tot zelfmoord); gemelijkheid; **splenorrhagie**, vr. Gr., miltziekte.
- splendid isolation**, vr. Eng. (lett. schitterende afzondering), het fiere opzichzelf blijven staan, zonder aansluiting bij anderen te zoeken; **splendide**, Fr., schitterend.
- splint**, o., schertswoord voor: geld.
- spolleen**, Lat., berooven; **spollatie**, vr., berooving, wederrechtelijke onthouding.
- spondeüs**, m. Lat.-Gr., versvoet, van 2 lange lettergrepen.
- spondylitis**, vr. Gr., ruggewervelontsteking.
- spontaan**, Fr., vrijwillig, vanzelf, uit eigen beweging; **spontane generatie** of **generatio spon-**

- tanea**, Lat., de „oerteelt”, het ontstaan van organische uit on-organische stof; **spontaneiteit**, vr., de eigenschap van spontaan te handelen.
- sporadisch**, Gr., verstrooid, hier en daar voorkomend.
- sport**, m. Eng., alle soorten uitspanningen waarbij vaardigheid en lichaamskracht vereischt worden: gymnastiek, spelen, wedrennen, enz.; **sportief**, wat met sport in verband staat; **sportsman**, mrv. **sportsmen**, sportliefhebber.
- sprint**, vr. Eng. (sport)fietserij; **sprinter**, m., (sport)fietser op korte baan.
- spurt**, m. Eng., bij een wedstrijd; plotselinge inspanning (tegen het einde) om vóór te komen; **spurten**, zich tegen het einde inspannen.
- sputum**, o. Lat., vocht dat uitgespuwd wordt.
- square**, o. Eng., openbaar plein, i/h midden beplant.
- squatter**, Eng., kolonist in de **Far-West**, (z.a.) die zich vestigt op maagdelijken grond.
- squaw**, vrouw van een N.-Am. Indiaan.
- squire**, Eng., landedelman, landeigenaar ten platten lande, zie ook: **esquire**.
- Stabat Mater**, Lat., de Moeder (van Jezus) stond (aan het kruis), beroemd R.-Kath. kerkgezag.
- stabil**, Fr., duurzaam, bestendig; **stabiliteit**, vr., duurzaamheid, bestendigheid, vastheid.
- staccato**, It. muz., duidt aan dat van een reeks elkaar snel opvolgende noten, ieder afzonderlijk duidelijk ten gehoor gebracht moet worden.
- stadion**, o. Gr., loop- of renbaan; lengtemaat (125 schreden); **stadium**, o. Lat., graad; afzonderlijk tijdperk in een ontwikkeling (v.e. ziekte bijv.).
- stage**, vr. Fr., verplichte oefentijd, inz. van jonge rechtsgeleerden.
- stagnatie**, vr. Fr., stilstand, stremming, staking;

- stagneeren**, stilstaan, bederven.
stalactiet, m. Gr., druipsteen (aan een grotgewelf).
stalagmiet, m. Gr., druipsteen (op den bodem van een grot).
stali, Mal., kwartje.
stalle, vr. Fr., afzonderlijke genummerde zitplaats in een schouwburg; **stalles d'orchestre**, de plaatsen vooraan.
Stamboel, o., Turksche naam voor Constantinopel.
stanniool, o., bladtin, tinfoelie.
stand, m. Eng., tribune bij wedremen; schietbaan; afdeeling v. een inzender op een tentoonstelling.
standarizeeren, Eng. = **normaliseeren** (z.a.).
ständchen, o. D. = **senerade** (z.a.).
standing, Eng., rang, stand, positie.
stante pede, Lat., op staanden voet, onmiddellijk.
stanza of **stanze**, vr. It., achtregelige Italiaansche strophe.
starost, Russ., hoofd van een dorpsgemeenschap, dorpsschout; in Boheme: burgemeester.
stars and stripes, Eng., sterren en strepen, vlag der Ver. Staten van N.-Amerika.
start, m. Eng., punt van vertrek (bij de wedrennen); **starter**, degeen die bij wedrennen het sein tot den afrit geeft.
statarisch lezen, lezen met onderbrekingen, ten behoeve der verklaring van den tekst (tegenst. **cursorisch lezen**).
stater, m. Gr., Grieksche zilveren munt uit de oudheid, v. afwisselende waarde (2 à 4 drachmen).
staties, mrv. Eng. rad., luchtstoring.
statie, vr. Fr., ieder der 14 rustpoozen van Jezus' gang naar den Calvarie-berg; Vl. voor station;
statie-geld, o., waarborg-geld inz. voor fleschen enz., staangeld.

statief, o. Lat., voetstuk voor optische en andere instrumenten.

stationnair, Fr., blijvend, stilstaand, niet veranderend; **stationneeren**, een standplaats hebben of geven.

statisch, Gr., wat verband houdt met het evenwicht v. krachten; in rust (tegenst. **dynamisch**).

statisticus, beoefenaar der **statistiek**, vr., der wetenschap die ten doel heeft het methodisch groepeeren van maatschappelijke feiten, voor zoover die door cijfers uitgedrukt kunnen worden; **statistisch**, volgens de statistiek, tot de statistiek behoorend of er toe dienend.

statu[t]air, Fr., volgens de statuten.

statueeren, Fr., oprichten, vaststellen; z. **exempl.**

statuette, vr. Fr., klein standbeeldje, beeldje.

status, m. Lat., staat, toestand; **status quo**, toestand waarin een zaak tot dusverre was; **status quo ante**, de toestand zooals vroeger (vóór een oorlog, bijv.).

statuten, mrv. Lat., reglementsbepalingen; **statuut**, o., verordening, reglement.

statuur, vr. Fr., gestalte, lichaamsbouw.

statuvolence, vr. Eng., kunstmatig somnambulisme; willekeurige hypnose.

St. Bureaucratius, zie **bureaucratie**.

steady, Eng., geregeld, aldoor, standvastig.

steak, Eng., lapje runds- of varkensvleesch.

steamer, m. Eng., stoomboot.

stearine, vr. Gr., hoofdbestanddeel der vetten, gezuiverde talk.

steekbrief, m. D., verzoek tot aanhouding met persoonsbeschrijving.

steels, mrv. Eng., aandeelen van den N.-Am. staaltrust.

steeple-chase, vr. Eng., wedren over hindernissen naar een bepaald doel (een toren in de verte, bijv.).

stella, vr. Lat., ster; **stella maris**, zeester; **stella matutina**, morgenster.

steldicheln, o. D. (plaats van) samenkomst van verliefden (*rendez-vous*).

stencil, o. Eng., uitgeslagen patroon; op de schrijfmachine beschreven blad waspapier, waarvan daarna mechanisch afdrukken gemaakt kunnen worden met een **cyclostyle**; plaatje voor de adresseermachine.

stenograaf, Gr., snelschrijver; **stenographie**, vr., snelschrijfkunst; **stenogram**, o., het door stenographie opgeteekende; **stenotypiste**, vr., tikjuffrouw die stenogrammen op de schrijfmachine uitwerkt.

stentorstem (Gr. fabelleer), buitengewoon zware stem; Stentor was de Gr. herout voor Troje.

step, m. Eng., Amerik. stapdans; **steppen**, stapdansen.

stère, m. Fr., kubieke meter.

stereometer, m. Gr., toestel ter bepaling van het soortelijk gewicht van vloeistoffen; **stereometrie**, vr. Gr., ruimtemeetkunde; **stereoscoop**, m. Gr., optisch werktuig waardoor men vlakke beelden als verheven kan zien.

stereoty(ie)p, Gr., vaststaand, onveranderlijk; **stereotypeeren (stypen)**, drukken door middel van vaste vormen, vervaardigd door het gieten v. kokend metaal in een matrijs, d.i. een afdruk der gezette bladen in papierstof. (De matrijs is dus het negatieve beeld der letters en de metalen vorm wordt weer positief); **stereotype**, vr., het gieten der vaste vormen (**stypen**);

plaats waar dat geschiedt.

steriliseeren, Fr., **steriel** (lett. onvruchtbaar) maken, het dooden van de levende kiemen, die zich in een stof mochten bevinden.

stethoscoop, m. Gr., werktuig om mee te **auscul-teeren** (z.a.).

steward, Eng., hofmeester aan boord; rentmeester; **stewardess**, hofmeesteres.

stichomantie, vr. Gr., het waarzeggen op grond van toevallig opgeslagen versregels of Bijbel-verzen.

stichwort, o. D., op het tooneel: het laatste woord dat een speler zegt en waarna een ander moet invallen; in woordenboeken, encyclopaedieën, enz. het meestal met vette letter gedrukte trefwoord vóór aan d. regel, dat nageslagen wordt.

stigma, o. mrv.: **stigmata**, Gr., lidteeken, punt, vlek, merk, brandmerk; **stigmatiseeren**, met lidteekens merken, brandmerken.

stileeren, in goeden stijl opstellen of teekenen; **stilist**, die stileert; een goed schrijver.

stilet, o. Fr., kleine dolk; peilnaald om wonden te sondeeren (z.a.).

stimulans, mrv., **stimulantia**, Lat., prikkelend, opwekkend middel; **stimulatie**, vr., aansporing, prikkeling; **stimuleeren**, aansporen, prikkelen.

stipendium, o. Lat., beurs, toelage voor onvermogene studenten.

stipulatie, vr. Fr., bepaling, afspraak, toezegging **stipuleeren**, vaststellen, bedingen.

stock, o. Eng., kapitaal, voorhanden waren, voorraad; effecten; **stock-broker**, makelaar in effecten; **stock-exchange**, vr., effectenbeurs.

stoïcijn, Gr., aanhanger van het **stoïcisme**, de wijsbegeerte van Zeno, welke zedeleer het hoogst

geluk plaatste in het gehoorzamen aan de rede, zonder zich te laten beïnvloeden door uiterlijke lotwisseling, zoo genoemd naar de zaal (**stoa**) waar Zeno leerde; **stoïcisme** = standvastigheid, strengheid, gelijkmoedigheid in het ongeluk; **stoïcijsch**, het stoïcisme beoefenend, onwrikbaar.

stola, **stool**, vr. Lat., de lange, breede, over de schouders afhangende van van het R.-K. priestergewaad.

stolle, vr. D., botergebak, kerstbanket.

stomatoloog, m. Gr., specialist voor maagziekten.

stopwatch, Eng., contrôlehorloge dat gedeelten v. e. seconde aanwijst en stilgezet kan worden.

store, Eng., winkel, magazijn; **store**, vr. Fr., rolgordijn.

storthing, vr. Deensch, 2de Kamer in Noorwegen.

stout, o. Eng., sterk, donker bier.

stow-away, Eng., blinde passagier (die ergens wegekruipt om kosteloos mee te reizen).

strabisme, o. Gr., **strabositeit**, vr., het scheel zien.

stradivarius, viool, gebouwd door den beroemden It. vioolbouwer van dien naam (1644—1737); zeer goede viool.

strait, Eng., zeestraat; **Straits (Settlements)**, mrv., de Eng. koloniën in de Straat van Malakka.

stramien, vr. Lat., borduurgaas.

strangulatie, vr. Lat., worging; **stranguleeren**, worgen.

strangurie, vr., pijnlijke urineloozing.

strapatze, vr. D., groote inspanning, vermoeienis.

strapontijn, m. Fr., zitplaats in een rijtuig, die neergeklapt kan worden.

stras[s], m. D., boorzuurhoudend loodglas, dat

- dient tot het namaken van edelgesteenten; die nagmaakte steenen zelf.
- stratageem** (beter **strategieem**), m. Gr., krijgslust, kunstgreep; **strateeg**, krijgskundige; **strategie**, vr., krijgskunde; **strategisch punt**, punt dat in oorlogstijd van groot belang is.
- stratus**, m. Lat., wolk die den vorm heeft van een langen band.
- strays**, m. Eng. rad., atmosferische storingen.
- streber**, D. = **arriviste** (z.a.).
- street**, Eng., straat; **the man in the street**, (lett. de man op straat), de massa, de groote hoop.
- strellitzen**, m. mrv. Russ., oudt. Russ. keizerlijke lijfwacht.
- streptococcen**, mrv. Gr., **coccen** (z.a.) kettingvormig aan elkaar verbonden.
- strike**, vr. Eng., werkstaking; **striker**, werkstaker.
- stringent**, Lat., scherp, nadrukkelijk, gestreng.
- strophe**, vr. Fr., gedeelte van een gedicht; vers.
- structure**, vr. Fr., bouw, bouworde, samenstelling.
- struggle**, m. Eng., worsteling; **struggle for life**, **struggle for existence**, strijd om het bestaan.
- struma**, vr. Lat., kropgezwel.
- struwpeter**, D., Piet de Smeerpoes.
- strychnine**, vr. Gr., sterk vergif uit braaknoten.
- stuc**, vr. Fr., pleisterkalk, gips.
- studio**, m. It., werkkamer van een kunstenaar.
- studiosus**, Lat., student, **studentikoos**, naar studenten-aard.
- stupéfait**, Fr., stomverbaasd.
- stupide**, Fr., dom, stom, bot; **stupiditeit**, vr., botheid.
- stuprum**, o. Lat., verkrachting.
- sturdy**, Eng., sterk, frisch, koen, hardnekkig.
- sturm und drangperiode**, D., periode in de Duit-

sche litteratuur der achttiende eeuw waarin de jongeren stout opkwamen voor meer frischheid; fig.: de periode der opbruisende jeugd.

stuwadoor, m., scheepsbevrachter; **stuwage**, vr., lading (v. e. schip).

style, Fr., stijl; **stylist** = **stilist** (z.a.).

stylieten, Gr., pilaarheiligen (5de eeuw na Chr.).

styp, zie **stereotyp**.

sua sponte, Lat., van zelf; uit eigen beweging.

suaviter in modo, fortiter in re (Latt., lett.: zacht in wijze, sterk in de zaak), met inachtneming van uiterst beleefde manieren toch onverzettelijk voet bij stuk houdend.

sub, Lat., onder (ook in samenstellingen); **subaltern**, Fr., ondergeschikt; **subaltern officier**, die den majoorsrang nog niet heeft; **subamendement**, Lat., amendement op een amendement; **subcutaan**, Lat., onderhuids; **subdivisie**, vr., onderafdeeling.

subiet, Fr., plotseling, op staande voet.

subject, Lat., **sujet**, Fr., onderwerp, handelende persoon, persoon (in tegenstelling met object, de zaak); **subjectief**, wat verband houdt met den denkenden persoon (tegenst. objectief, wat verband houdt met het gedachte), door persoonlijke voorkeur beïnvloed; **subjectivisme**, o., theorie die uitsluitend het subject als kenbron aanvaardt; **subjectiviteit**, vr., de eigenschap om (uitsluitend) subjectief te oordeelen.

sub jove, Lat., onder den blooten hemel.

sub iudice, Lat. (lett. onder den rechter), nog onbeshist (van processen).

subjunctief, m. Lat., aanvoegende wijs (v. e. werkwoord).

subliem, Fr., hoog, verheven, edel; **sublimiteit**, vr., verhevenheid.

sublimaat, o. Lat., dubbel chloorkwik, bittere, bijtende en vergiftige stof, in zwakke oplossingen als ontsmettingsmiddel gebruikt.

sublimeeren, Fr., vervluchtigen, zuiveren door verdamping (van vloeistoffen); verdringen (in de psychanalyse); **subliminaal bewustzijn**, Fr., onder-bewustzijn.

submarine, m. Eng., onderzeeër.

subordinatie, vr. Fr., ondergeschiktheid (inzonderheid van den mindere aan den meerdere), tucht.

subrogatie, vr. Fr., het vervangen van een persoon door een ander voor het uitoefenen van een recht.

sub rosa, Lat., onder de roos, in vertrouwen.

subsidiar, Fr., in de plaats komend van; **subsidie**, o. en vr., bijdrage, ondersteuning; **subsidieeren**, subsidie verleen.

sub specie, Lat., onder de gedaante van; **sub specie aeternitatis**, i/h licht der eeuwigheid.

substantie, vr. Fr., zelfstandigheid, bestanddeel, kern, hoofdzaak; **substantieel**, wezenlijk; voedszaam; **substantief**, o., zelfstandig naamwoord.

substitueeren, Fr., in de plaats stellen; **substitutie**, vr., vervanging; **substituut**, plaatsvervanger.

substraat, o. Lat., onderlaag, (voedings)bodem.

subtiel, Fr., teer, fijn, ijl, listig, sluw; **subtiliteit**, vr., ijlheid, fijnheid, listigheid, spitsvondigheid;

subtillseeren, sluw bedriegen, handig berooven.

subtropisch, half-tropisch, tusschen de tropen en de gematigde luchtstreken in.

subventie, vr. Fr., hulp, onderstand.

subversief, Fr., omverwerpend, revolutionnair.

succès de curiosité, o. Fr., succes dat op de

- nieuwsgierigheid van het publiek berust; **succès d'estime**, o., succes dat meer berust op waardeering van den persoon dan van zijn werk, matig succes.
- successie**, vr. Fr., opvolging, erfenis, erfopvolging; **successierecht**, belasting, die geheven wordt van erfenissen; **successeur**, opvolger; **successief**, of **successievelijk**, achtereenvolgens; langzamerhand.
- succubus**, Lat., vrouwel. booze geest die 's nachts de mannen lastig viel.
- succursale**, vr. Fr., hulp-, bij-inrichting (kantoor, winkel, fabriek).
- suffisance**, vr. Fr., laatlunkendheid, ijdele trots, opgeblazenheid; **suffisant**, voldoende, toereikend, ook: laatlunkend, enz.
- suffocatie**, vr. Fr., verstikking; **suffoqueeren**, Fr., stikken.
- suffragaan-bisschop**, tot bisschop gewijd priester zonder bisdom, wibisschop.
- suffrage universel**, Fr., algemeen kies- en stemrecht; **suffragettes**, vr. mrv. Eng., de Engelsche z.g. stemrechtvrouwen (die door rumoerige bewegingen kies- en stemrecht voor de vrouw zochten te verkrijgen).
- suggereeren**, Fr., inblazen, ingeven; **suggestie**, vr., inblazing, bijgebracht denkbeeld; **suggestibiliteit**, ontvankelijkheid voor suggestie; **suggestief**, een suggestie veroorzakend.
- suicidium**, o. Lat., zelfmoord.
- sui generis**, Lat., van zijn soort, alleen zijn soort eigen.
- suisse**, Fr., Zwitser; portier; kerke knecht.
- suit case**, vr. Eng., (platte) costuumkoffer.
- suite**, vr. Fr., gevolg, stoet, twee in elkaar loopen-

de kamers.

sujet, o. Fr., onderwerp; onderdaan; (slecht mensch; **mauvais sujet**, slecht mensch; **sujetten**, de gezamenlijke tooneelisten.

sulfur, **solfer**, **sulphur**, o. Lat., zwavel; **sulfaten**, zwavelzure zouten; **sulphurie acid**, Eng. rad., zwavelverzuur.

sulky, Eng., zeer licht wedrenwagentje.

sultane, Ar., de eerste gemalin van den sultan, ook: diens dochter.

summa summarum, Lat., som der sommen, gezamenlijk bedrag, alles bijeen genomen.

summair, **summerlijk**, Fr., in het kort samengevat.

summi honores, Lat., de hoogste (eere-)ambten.

summum, o. Lat., uiterste, toppunt; **summum jus**

summa injuria, Lat. (het hoogste recht is het hoogste onrecht), (te) strenge toepassing der wet leidt tot onrecht.

Sunnieten, m. mrv., aanhangers van de rekkelijke richting in den Islam, die ook de overlevering (**sunna**) lieten gelden; tegenst. **Sjieten** (z. a.).

super, (in samenstellingen): opper, over, zeer.

superbe, Fr., heerlijk, prachtig, voortreffelijk.

supercarg[a]lo, m. Sp., opperkoopman (oudt. aan boord van een koopvaardischip de agent van den reeder).

superdreadnought, zie op **dreadnought**.

superficiëel, Fr., oppervlakkig.

superflu, Fr., overbodig, overtoellig.

supérieur, Fr., **superior**, Lat., meerdere, overste, kloostervoogd; bijv. nmw.: beter, hooger; **superioriteit**, vr., meerderheid, hogere rang, voortreffelijkheid.

superintendent, hoofdopziener.

superlatief, Lat., overtreffende trap.

supernaturalisme, o., de leer dat God de natuurkrachten beheerscht en willekeurig buiten werking kan stellen.

superphosphaat, o., met zwavelzuur behandeld beendermeel.

superstitie, vr. Fr., bijgeloof.

supper, o. Eng. = **souper** (z. a.).

supplanteeren, Fr., onderkruipen, den voet lichten.

suppleeren, Fr., aanvullen, volmaken; bijbetalen; **supplement**, aanvulsel, aanhangsel; **suppletie**,

vr., aanvulling; bijbetaling; **supplementair**, aanvullend.

suppliek, **supplicatie**, vr. Fr., verzoek, smeekschrift.

suppoost, Fr., oppasser, deurwachter; handlanger.

supporter, Eng., helper, steuner, aanhanger.

supposeeren, Fr., veronderstellen; **suppositie**, vr., veronderstelling.

suppressie, vr. Fr., onderdrukking; verheimelijking; opheffing; **supprimeeren**, onderdrukken; weglaten, verheimelijken, opheffen.

supralapsariërs, mrv. Lat., die Calvinisten, welke gelooven dat God reeds vóór Adams val een deel der menschheid ter verdoemenis bestemd heeft.

suprematie, vr. Fr., oppergezag, oppertoezicht.

surnumerair, Fr., boven het benoodigde aantal aangesteld persoon; lagere rang in sommige administraties (posterijen en belastingen).

surplus, o. Fr., overschot, rest, meerder bedrag, koersverschil dat bijgepast moet worden.

surprise, vr. Fr., verrassing, geschenk.

surrogaat, o. Lat., iets minderwaardigs in de plaats van het ontbrekende betere.

surséance, vr. Fr., opschorting, uitstel.

- sursum corda!** Lat., verhef uw harten!
- surtaxe**, vr. Fr., verhooging van belasting, accijns of invoerrecht tot bescherming van bepaalde belangen; **surtaxe d'entrepôt**, recht op opgeslagen handelsgoederen.
- surveillance**, vr. Fr., toezicht, bewaking; **surveillant**, bewaker; **surveilleren**, bewaken.
- survivance**, vr. Fr., overleving, (recht van) opvolging.
- susceptibel**, Fr., vatbaar (voor aandoeningen).
- suspect**, Fr., verdacht.
- suspendeeren** of **suspenseeren**, Fr., schorsen (in een ambt); **suspensie**, vr., schorsing; **suspensief**, opschortend; **suspensio a divinis**, Lat., schorsing van een geestelijke in zijn bediening.
- suspicle**, vr. Fr., argwaan, verdenking.
- sustenu**, o. Lat., bewering; punt waarover gepleit wordt,
- sustine et abstine**, Lat., duld en onthoud u.
- sutor, ne ultra crepidam**, Lat., schoenmaker, blijf bij je leest.
- Sutra**, Sanskr., heilig boek der Hindoes.
- suum cuique**, Lat., ieder het zijne.
- suzerein**, Fr., opperleenheer; **suzereiniteit**, vr., opperleenheerschappij; nu nominaal oppergezag.
- swastika**, vr. Sanskr., godsdienstig (zonne)symbool, haakkruis waarvan de vier armen recht-hoekig omgebogen zijn.
- sweater**, Eng., uitbouter; patroon of tusschenpersoon, die veel van zijn werklieden vergt; wollen trui; **sweatingsystem**, het stelsel om tusschenpersonen te gebruiken (in de kleermakerij vooral), die het werk door zeer slecht betaalde arbeiders thuis laten verrichten.
- sweetheart**, Eng., lieveling; **sweets**, zoetigheden,

bonbons.

swell, Eng., fat, mode-gek.

switch, vr. Eng., rad. schakelaar.

sybariet, verwijfde persoon, gelijk oudt. de bewoners van Sybaris in Z.-Italië; **sybaritisch**, verwijfd, verweekelijkt.

sycophant, m. Gr., verklikker, aanbrenger.

sylbe, **syllabe**, vr. Fr., lettergreep; **Syllabus**, m. Lat., door Paus Pius IX in 1864 openbaar gemaakte lijst van 80 uit Katholiek oogpunt verwerpelijke dwalingen van onzen tijd (in 1907 met nog 65 aangevuld).

sylogisme, o., sluitrede, redekundige gevolgtrekking.

sylphide, vr. Fr., vrouwelijke luchtgeest; fig. teere vrouwenfiguur.

Sylvesteravond, Oudejaarsavond, (31 Dec. is de herinneringsdag van den H. Sylvester).

symbiose, vr. Gr., het vereenigd zijn van twee of meer gelijksoortige organismen, hetwelk hun het leven mogelijk maakt (soms zijn beide plantaardig, soms is het eene organisme plantaardig, het andere dierlijk).

symboliek, vr. Gr., de leer der zinnebeelden; **symbolisch**, zinnebeeldig; **symboliseeren**, zinnebeeldig voorstellen; **symbolisme**, o., door Mallarmé gestichtte Fr. dichterschool; **symbool**, o., zinnebeeld; geloofsbelijdenis.

symmetrie, vr. Gr., evenredigheid; **symmetrisch**, evenmatig, evenredig.

sympathetisch, vr. Gr., naar of volgens de sympathie; **sympathie**, medegevoel, overeenstemming naar de ziel; **sympathiek**, sympathie inboezemend; **sympathiseeren**, sympathie gevoelen, instemmen; overeenkomen in gevoel-

lens.

symphonie, vr. Gr., muziekstuk voor vol orkest, verdeeld gelijk de *sonate*.

symposion, o. Gr., gastmaal, drinkgelag.

symptoom, o. Gr., verschijnsel, kenmerk (inz. van een ziekte); **symptomatisch**, tot de symptomen eener ziekte behoorend, kenmerkend; **symptomatologie**, vr., de leer der ziektekentekenen.

synagoge, vr. Gr., Israëlietisch kerkgebouw.

synchronisme, o. Gr., gelijktijdigheid; **synchronistische tabellen**, m. mrv., tabellen, die in verschillende kolommen een overzicht geven van wat in denzelfden tijd in verschillende landen gebeurde.

syncretisme, o. Gr., wijsgeerig of godsdienstig stelsel, dat er naar streeft uiteenlopende leeren samen te smelten.

syncope, vr. Gr., samentrekking (bij woorden); muz. het niet samenvallen van maat- en woordaccent.

syndeticon, o. Gr., soort lijm.

syndicaat, o. Fr., vereeniging van bankiers (= **consortium**); verdere ontwikkelingsvorm v. d. **ring** (z.a.) waarbij voor in- en verkoop, vertegenwoordiging, enz. een centrale organisatie geschapen wordt; in Frankrijk: vakvereeniging; vandaar **syndicalisme** en **syndicalistisch**, het streven om vakvereenigingen te vormen en wat daartoe behoort; deze worden in Frankrijk en ook hier te lande gebruikt als tegenstelling tot de „moderne” (sociaal-democratische) vakbeweging. Zie ook op **amortisatie**.

synodaal, wat een synode betreft of van haar uitgaat; **synode**, vr. Gr., algemeene kerkvergadering (inzonderheid bij de Hervormden).

synonlem, Gr., gelijk in beteekenis; zinverwant woord; **synonymiek**, vr., leer of verzameling der zinverwante woorden.

synopse, vr. Gr., overzicht, kort begrip; **synoptisch**, een beknopt overzicht gevend; **synoptici**, m. mrv., de drie eerste Evangelisten, wier berichten een overzicht vormen van het leven van Jezus.

syntaxis, vr. Gr., leer der woordvoeging of zinsbouw.

synthesis of **synthese**, vr. Gr., methode, waarbij men van het enkelvoudige, tot het samengestelde, van het gevolg tot de oorzaken opklimt; samenstelling; begripsverbinding; **synthetisch**, volgens de *synthese*, (tegenstelling **analyse** en **analytisch**).

syphilis, vr. Gr., venerische ziekte; **syphilitisch**, met *syphilis* behept, daartoe behoorend.

systeem, o. Gr., stelsel, geordend geheel; **systematisch**, stelselmatig; **systematiseeren**, tot een (wetenschappelijk) stelsel vereenigen.

T.

t. a. p. = ter aangehaalde plaats; **t. à. t.** = **tout à toi**, Fr. of **t. à. v.** = **tout à vous**, Fr. = **t. t.** = **totus tuus**, Lat., geheel de uwe (in brieven, boven de handteekening); **T. B. C.** = **tuberculose** (z. a.); **t. s. v. p.** (**aan** den voet van een bladzijde schrift) = **tournez s'il vous plaît**, sla om, als 't u belieft; **tom.** = **tome** (z. a.).

tabagie, vr. Fr., oudt. rookvertrek.

tabberd, m. Fr., staatsie-, dienstmantel.

tabee, Mal., goeden dag!

tabel, vr. Lat., overzichtstafel, tijdstafel, lijst; **tabelarisch**, in den vorm van een tabel.

tabernakel, m. Lat., de tent waarin de Israëlieten de bondsark meevoerden; loofhut; R.-K. sacramentshuisje; nis voor heiligenbeeld; **op zijn tabernakel krijgen**, slaag krijgen.

tabes, vr. Lat., (uit)tering.

Tabitha, Arameesch, (**Dorkas**, Grieksch), lett. „hinde”; weldoenster (Hand. 9:36).

tableau, o. Fr., schilderij; **Tableau!** als uitroep zooveel als: Stel je voor! Wat een gezicht ze toen zetten!; **tableau de la troupe**, overzicht, lijst der leden van een tooneel- of operagezelschap; **tableau vivant** (levende schilderij); voorstelling van een tafreel door levende personen (mrv. **tableaux vivants**).

table d'hôte, vr. Fr., gemeenschappelijke tafel (diner) in een hôtel.

taboe, (Polyn. **tapoe**), bij de Polynesiërs het heilig of onschendbaar zijn van aan hun godheden gewijde menschen of dingen, vandaar: dat is taboe, dat moogt ge niet aanraken (ook fig.).

Taboriet, m., zie **Hussiet**.

tabouret, m. Fr., zitbankje, stoeltje zonder leuning.

tabula rasa, vr. Lat., onbeschreven wastafel (bij de Ouden); schoon blad, fig.: schoon schip (maken).

tabulatuur, vr. Lat., orde- en regelmaat; muziekschrift met letters en cijfers.

tachygraphie, vr. Gr., het snelschrijven (door verkortingen); **tachometer**, snelheidsmeter.

tacitus consensus, m. Lat., stilzwijgende toestemming.

tact, m. Fr., fijn gevoel, juist oordeel over wat

past of niet past; beleid; **tacticus**, krijgskundige; man van overleg; **tactiek**, krijgskunde, overleg, beleid, de middelen die men aanwendt om te slagen; **tactisch**, wat behoort tot de tactiek. **taël** of **tail**, Chin. munt (= f 3.25); gewicht in N.-O.-Indië voor kostbare zaken (goud, opium enz.) = 0,0386 K.G.

tagrijn, Chaldeeus: koopman in tweedehands-waren.

taifoen, m. Chin., zie **typhon**.

taikoen, m. Jap., tot 1869 titel van de z.g. wereldlijke keizers van Japan.

taille, vr. Fr., lichaamsgestalte; middel; snede; het afnemen der kaarten; de afgenomen kaarten; **tailleur**, Fr., **tailor**, Eng., kleermaker; **tailor-made**, Eng., „door een kleermaker gemaakt”, nauwsluitend dameskostuum; **tailleeren**, snijden; de kaarten afnemen.

talaar, m. Lat., (koninklijk of) priesterlijk staatsiekleed.

talent, o. Lat., bij de oude Grieken en Joden een bepaalde geldsom of een bepaald gewicht; aanleg, begaafdheid; begaafd persoon.

tali, Mal., touw; **tali-api**, „vuurtouw”, oudt. in Indië lont om sigaren mee aan te steken.

talisman, m. Fr., onheilwerend toovermiddel.

taliter qualiter, Lat., zóó zóó; zooals het gaat.

talitha kumi, Hebr., meisje, sta op! (Luc. 9:54).

Talmud, m. Hebr. (eigenl.: mondeling onderricht), wetboek der Joden (na Chr.) dat behalve den tekst (misjna) der Mozaïsche wet de uitlegingen (gemara) daartoe bevat; **talmudist**, m., Talmud-kenner.

talon, m. Fr., bij effecten: het gedeelte, waarop nieuwe coupons verkrijgbaar zijn, als de oude

geknipt zijn.

talud, talus, m. Fr., schuinte, helling, glooiing.

talweg, m. D., dalweg; vaargeul; de lijn van de grootste helling in een dal, welke door het stroomend water gevolgd wordt.

tamboereeren, ergens op blijven aandringen, hameren; **tamboerijn**, m. It., handtrommel met rinkelende kleine bekkens.

Tammony-Hall, Eng., corrupt politiek centrum in New-York, ontstaan uit een naar een Indianenhoofd genoemde liefdadigheidsvereniging.

tampon, vr. Fr., prop pluksel of watten; **tamponneeren**, met zoo een prop afsluiten.

tam-tam, vr., Chin. muziekinstrument, een hangende metalen schijf, waartegen geslagen wordt.

Tanagra, stad in het oude Beotië in Griekenland, waar sinds 1872 tal van kleine, antieke terracotta-beeldjes gevonden werden. Deze en de moderne namaaksels ervan heeten **Tanagra's**.

tandakken, Mal., dansen.

tandem, m. Eng., rijwiel voor twee personen.

tandem fit surculus arbor, Lat., eindelijk wordt de jonge loot een boom.

tandil, Mal., hoofd van een troep koelies.

tändstickor, vr. mrv., Zw. (Zweedsche) lucifers.

tangens of **tangent**, vr., raaklijn; rechte lijn die een kromme lijn in slechts één punt raakt.

tango, Argentijnsche neger-schuifdans; **tangotea**, thee-tijd in café, waarbij tango gedanst werd (in 1913 in zwang).

tank, Eng., groot reservoir; oorlogs-stormwagen, gepantserde en met geschut bewapende, op **caterpillars** (z.a.) voortbewogen motorwagen (zoo genoemd omdat bij de vervaardiging werd voorgegeven dat het waterreservoirs waren

voor de Eng. troepen in de Ar. woestijn); **tank-schip**, schip voor het vervoer van olie, niet in vaten, doch in **tanks**, die bij lossing leeggepompt werden.

tannine, vr., looistof.

Tantaluskwelling of **-lijden** (Gr. fabel.), folterend verlangen naar wat men voor oogen heeft en toch niet bereiken kan. (Tantalus moest in de Onderwereld voor straf tot aan de kin in helder water staan, terwijl vruchten boven zijn mond hingen, onderwijl honger en dorst lijdend, zonder zich te kunnen bewegen om die te stillen); **tantaliseeren**, Tantaluskwelling doen ondergaan.

tant bien que mal, Fr., zoo goed en zoo kwaad als het gaat.

tant de bruit pour une omelette. Zie op **omelette**.

antième, o. Fr., winstaandeel.

tant mieux! Fr., des te beter; **tant pis!** des te erger.

taoïsme, een Chineesche godsdienst, waarin **tao** (het absolute) een der namen van het Oppervezen is.

taotal, m. Chin., gouverneur van een provincie.

taploca, vr., maniok-meel.

tapir, m., klein hoefdier met slurfvormigen neus (tropisch Amer. en Azië).

tapisserie, vr. Fr., tapijtwerk, tapijten als behangsel; behangerswerk; de niet ten dans gevraagde **dames** (die langs den muur blijven zitten); **tapissière**, vr. Fr., verhuis- of meubelwagen.

taquineeren, Fr., plagen, harrewarren.

tar[r]a, vr. It., datgene wat voor de verpakking enz. van het **bruto**-gewicht afgetrokken wordt.

tarantass, m. Russ., soort vierwielige reiswagen in Rusland.

tarantella, vr. It., hartstochtelijke volksdans op Sicilië en in Calabrië en de muziek daarvan.

tarantula, vr. It., een soort vergiftige spin, wier beet, naar men meende, den St. Vitus-dans veroorzaakte, welke hierom ook **tarantula-dans** heet.

tarlatan, o. Fr., zeer dun, licht neteldoek.

Tarpeische rots, de W. helling van het Kapitoool te Rome, vanwaar oudt. misdadigers naar beneden geworpen werden.

Tartarus, m. Lat. en Gr., bij de Ouden de onderwereld, inzonderheid de strafplaats der grootste zondaars.

Tartufe, Fr., huichelachtige, schijnvrome persoon (naar een tooneelstuk van dien naam door Molière); **tartuferie**, vr., huichelachtige schijnvroomheid.

taryba, landraad van Lithauen.

Tataren (vaak verkeerd: **tartaren**) naam v. e. Turksche stam.

tatoueer, Eng., onuitwischbare teekeningen (**tatouages**) op het lichaam aanbrengen.

tattersall, m. Eng. (naar een jockey van dien naam), paardenbeurs tot verkoop van paarden en rijtuigen, verrekening van weddenschappen, enz.

tautologie, vr. Gr., overbodige herhaling van hetzelfde in andere woorden.

tavern, **taveerne**, vr. Eng. en Vl., kroeg, drinkhuis.

taxeren, Fr., schatten, waardeeren; **taxameter** of **taxiometer**, toestel aan een huurrijtuig dat aangeeft hoe lang men gereden heeft en wat men er voor betalen moet; rijtuig met zulk een toestel voorzien; **taxateur**, schatter; **taxatie**, vr., schatting, geschatte waarde; **taxi**, huurauto.

Taylorstelsel, wetenschappelijk arbeidstelsel van arbeiden van den Amer. Taylor, waarbij alle overbodige krachtsinspanning, tijdverlies, enz. vermeden wordt.

tea, Eng., thee, vandaar: **teaën**, theedrinken; **tea-gown**, (lett. thee-japon), losse, gemakkelijke damesjapon.

teak, o. Eng., Indisch eikenhout, **djatihout**.

team, o. Eng., span, troep, elftal, voetbal, enz.

techniek, vr. Fr., de gezamenlijke werkwijzen eigen aan een kunst of ambacht; kunstvaardigheid, kunsttaal; **technicus**, deskundige in eenig industrieel vak; **technisch**, overeenkomstig de techniek; **technische termen**, woorden of uitdrukkingen die alleen gebruikt worden in een bepaald bedrijf; **technologie**, vr., de wetenschap der kunsten en ambachten over 't algemeen; **technologisch**, daartoe behoorend.

Teddybeer, vr. Eng., pluche speelgoedbeer.

Te Deum (laudamus), Lat., U, o Heer, (loven wij) begin v. e. R.-K. gezang; fig.: **Te Deum**, lofzang.

teetotaler, m. Eng., geheelonthouder.

tektonisch, wat verband houdt met de **geotektoniek**, d.i. de wetenschap van den bouw en de steenlagen van de aardkorst.

tele, Gr., in samenstellingen, beteekent *ver*; **tele-meter**, m. Gr., afstandsmeter; **telepathie**, vr., indruk welke door iemand ontvangen wordt in verband met een wezenlijke gebeurtenis, welke tezelfder tijd plaats vindt, doch op zoodanigen afstand en onder zoodanige omstandigheden, dat het onmogelijk is dat die persoon er kennis van kan dragen; **teleologie**, vr., de doelleer; **telephotographie**, vr., het photographeeren van ver afgelegene dingen; het telegraphisch over-

brenge van een photographie; **telescoop**, m., verrekijker; **telescopisch**, door een verrekijker waarneembaar.

telega, vr. Russ., boerenwagen.

tellurisch, Lat., aardsch, tot de aarde (**tellus**) behoorend; **tellurium**, o., werktuig om de aard- en maanbeweging aanschouwelijk te maken.

tempe, vr. Gr., lustoord.

tempeest, o. Lat., storm.

tempeeren, Fr., de ontstekingsinrichting v. e. ont-ploffingswerptuig instellen.

temperament, o. Fr., physiologische toestand van het lichaam: een sanguinisch **temperament**; zedelijke toestand, het geheel der neigingen: een hartstochtelijk **temperament**; aanleg tot zinnelijkheid; **temperatuur**, vr., warmte- of koudegraad.

templum, o. Lat., tempel.

tempo, o. It. (mrv. **tempi**), tijd; de rechte tijd; de tijdmaat in toon- en danskunst; **tempi passati**, mrv., vervlogen tijden; **tempo doelo** of **dahoe-loe**, Mal., vroeger, de oude tijd; **temporair**, Fr., tijdelijk; **temporalia**, mrv. Lat., de aan een kerkelijk ambt verbond wereldl. voordeelen; **temporisatie**, vr., het dralen, uitstel tot geschikter tijd; **temporiseeren**, dralen, tijdwinnen.

tempora mutantur, nos et mutamur in illis, Lat., de tijden veranderen en wij met hen.

temptatie, zie **tentatie**.

tenaciteit, vr. Fr., vasthoudendheid.

tendentie, vr. Fr., of **tendenz**, vr. D., strekking, richting, neiging; **tendenz-roman**, roman met een bepaalde politieke, godsdienstige of andere strekking.

tender, Eng., bijwagen waarop de kolen- en wa-

- tervoorraad van een locomotief geladen is.
tenez! Fr., ziedaar! daar!
tennis, zie **lawn-tennis**.
tenor, Fr., de hooge mannenstem.
tentamen, o. Lat., voorloopig examen; **tentamineeren**, **tenteeren**, een **tentamen** afnemen.
tentatie, vr. Fr., beproeving, verzoeking.
tente-abri, m. Fr., kleine draagbare tent voor 2 soldaten.
tenue, vr. Fr., militaire kleeding, uniform.
teocalli, een vierzijdig gebouw in den vorm van een pyramide, omgeven door een tempel (bij de oude Mexicanen).
tepidarium, o. Lat., lauwe badkamer; matig-warme broeikas.
terafiem, m. mrv. Hebr., huisgoden.
terceronen, afstammelingen van een Europeaan en een **mulattin** (z.a.).
termiet, m. Fr., (tropische) witte mier.
terminatie, vr. Fr., begrenzing, voleindiging, uitgang v. e. woord; **termineeren**, eindigen, afdoen.
terminologie, vr. Fr., de gezamenlijke technische woorden die in een speciale kunst of wetenschap gebezigd worden.
terminus, m. Lat., grenssteen; **terminus-hôtel**, **hôtel** dat zich bevindt aan het eindpunt van een spoorweg in het hooggebergte; **terminus a quo**, tijdstip van waaraf, **terminus ad quem**, tijdstip tot waartoe (iets gebeurd zijn moet); **terminus technicus**, m., vakterm.
Terpsichore, Gr. fabell., de muze van den dans.
terra, vr. Lat., aarde, land; **terra cotta**, It., gebrande aarde; **terra di Siena**, vr. It., minerale verf, in natuurlijke toestand geel tot bruin, gebrand rood; **terra firma**, vaste bodem; **terra in-**

cognita, Lat., onbekend land; **terrarium**, o. Lat., bak met aarde, geschikt tot het kweken van kleinere kruipende dieren, enz.

Terre-Neuve, vr. Fr., schrik; schrikbewind; de **Terreur**, het Schrikbewind tijdens de Fransche Revolutie (31 Mei 1793—29 Juli 1794); **Terreur blanche**, het schrikbewind der koningsgezinden in Z.-Frankrijk gedurende de eerste jaren van de Restauratie.

terrier, m. Eng., dashond.

terrine, vr. Fr., soepkom.

territoir, o. Fr., of **territorium**, Lat., **territory**, Eng., grondgebied; in N.-Amerika: streek die nog niet genoeg bevolkt is om een staat te kunnen vormen; **territoriaal**, tot het grondgebied behoorend; **territorials**, m. mrv. Eng., oudt. Eng. vrijwilligers.

terroriseeren, schrik aanjagen; door schrik in bedwang houden; **terrorisme**, o. Fr., schrikbewind, het zich handhaven in- of het bestrijden van een regeering door geweld; **terrorist**, aanhanger van het terrorisme.

tertiar, Fr., de derde plaats innemend in een reeks; **tertiaire periode**, die periode in de vorming van de aardkorst, welke aan de tegenwoordige voorafging; **tertio**, ten derde; **tertium non datur**, Lat., een derde geval (een middelweg) is niet mogelijk; **tertius gaudet**, Lat., de derde verheugt zich (wanneer twee elkaar bestrijden); **tertius gaudens**, de verheugde derde; **terts**, vr., derde toon van den grondtoon af; interval van één toon; **terzet**, o. It., muziekstuk voor 3 stemmen of instrumenten; **terzine**, vr. It., drieregelig vers, door rijm met het vorige en volgende verbonden.

- test**, vr. Eng. (inz. psychische) proef.
testaceën, o. mrv., schaaldieren.
testamentair, Fr., den laatsten wil (het testament) betreffend; **testateur**, **testatrice**, erflater, erflaatsster; **testeeren**, een testament maken.
testificeeren, Lat., bekrachtigen, door getuigen staven; **testimonium**, o. Lat., getuigschrift; **testimonium paupertatis**, getuigschrift van (geestelijke) armoede.
testikel, o. Lat., teeltbal.
tetanos, m. Gr., „klem”, verstijving der spieren.
tête, Fr., hoofd; **tête-à-tête**, o., gesprek onder vier oogen; servies voor ontbijt van twee personen; **à tête reposée**, op zijn gemak, bedaard (overleggen).
tetragoon, m. Gr., vierhoek; **tetrarch**, Gr., viervorst; **tetralogie**, vr., een geheel van vier tooneelstukken bij de oude Gr. dichters.
Teutonen, oudt. een Germaansche stam; tegenw. Duitschers (meest in ongunstigen zin).
textiel-industrie, vr. Fr., spinnen en weven in fabrieken.
textueel, Fr., woordelijk; **textus receptus**, Lat., de aangenomen tekst; **textuur**, vr. Lat., weefsel (natuurkunde).
thail, Mal., opiumgewicht = 0,038601 gram.
thalassa, vr. Gr., zee; **thalassocratie**, zee-heerschappij; **thalassotherapie**, vr. Gr., geneeswijze door verblijf op of aan zee.
thaler, m. D., Deutsche munt (= 3 mark = f 1.80).
Thalia, Gr. fabell., de muze van het tooneelspel.
thanksgiving-day, Eng., dankzeggingsdag; de nationale feestdag der Ver. Staten (28 Nov.).
that is the question! Eng., dat is de vraag, daar zit de knoop!

- thaumatologie**, vr. Gr., de leer der wonderen;
thaumaturg, m., wonderdoener.
theater, o. Fr., schouwburg, tooneel; **theatraal**,
tooneelmatig; opgeschroefd, overdreven.
thé dansant, m. Fr., vroeg beginnende danspartij,
waarbij voornamelijk thee gedronken wordt.
theïne, vr., schadelijk bestanddeel in thee.
theïsme, o. Gr., (van **Theos**, God), het geloof in
een Godheid.
thema, o. Gr., (mrv. **themata**), stof ter bearbeiding
of uitwerking, punt van behandeling, onder-
werp, opstel ter vertaling.
the man in the street, Eng., „de man op straat”,
de groote hoop, het publiek.
Themis, Gr. fabell., de godin der gerechtigheid.
theocratie, vr. Gr., staatsinrichting waarin God
als het onmiddellijk staatshoofd beschouwd
wordt en priesters in Zijn naam regeeren; **theo-**
dicee, vr., rechtvaardiging van het godsbestuur;
theogonie, vr., leer v. h. ontstaan der goden;
theologant, m. Lat., student i. d. **theologie**, vr.,
godgeleerdheid; **theologisch**, godgeleerd; **theo-**
loog, godgeleerde.
theodoliet, m. Fr., instrument tot het meten van
horizontale en verticale hoeken; ruimtemeter.
theorem, o. Gr., grondstelling, leerstelling.
theorie, vr. Gr., bespiegelende, louter verstande-
lijke kennis; stelselmatige overtuigingen of mee-
ningen; geheel van kennis dat de verklaring
geeft van bepaalde verschijnselen; **theoreticus**,
die de beginselen, de theorie van eenigerlei
kennis of kunst kent; **theoretisch**, volgens de
theorie (tegenst. **practisch**).
theosophie, vr. Gr., (letterlijk Gods-wijsheid), mo-
derne pantheïstische, syncretisti-

- sche geloofsleer; **theosoof**, beoefenaar der theosophie.
- the proof of the pudding is in the eating**, Eng. spreekw.: of een pudding goed is, blijkt bij het eten.
- therapeut**, Gr., geneeskundige; **therapeutisch**, geneeskundig, genezend; **therapie**, vr., geneeskunst.
- the right man in the right place**, Eng. spreekw.. de rechte man op de rechte plaats.
- thermaal**, betreffend, behoorend tot de **thermen** (Lat. mrv. **thermae**), de warme bronnen.
- Thermidor**, Fr., warmtemaand, 11e maand v. d. republikeinschen kalender, (20 Juli—18 Aug.).
- thermiet**, o., scheikundig mengsel van aluminium en ijzeroxyde, waarmee een groote hitte verkregen kan worden.
- thermogeen**, Gr., warmtewekkend; **thermometer**, m., warmtemeter.
- thesaurier**, m. Fr., penningmeester, schatmeester; **thesaurie**, vr., bewaarplaats der gelden; kantoor van den **thesaurier**; **thesaurus**, m. Lat., schat, groot woordenboek.
- thesis**, vr. Gr. (mrv. **theses**); **these**, vr. Fr., stelling, te verdedigen of te bewijzen stelling.
- theurg**, Gr., iemand die met goddelijke hulp wonderen doet.
- thomisme**, o., de leer van den beroemden middel-eeuwschen scholasticus Thomas v. Aquino.
- Thor**, m., oud-germ. dondergod.
- Thora**, vr. Hebr., „Wet”; de Mozaïsche wet of de 5 boeken Mozes.
- thorium**, o. Lat., zeldzaam in 1828 ontdekt metaal.
- thrombose**, vr. Gr., bloedvat-verstoppen door geronnen bloed.
- thorax**, m. Gr., borstkas.

Thule, zie *Ultima Thule*.

tiara, vr. Gr., hoofdtooi der oude Perzische koningen; drievoudige mijter of kroon van den paus.

tibia, vr. Lat., scheenbeen.

tic, m. Fr., krampachtige samentrekking van sommige spieren; fig. aanwensel; zenuwpijn; **tic douloureux**, aangezichtspijn.

ticket, o. Eng., spoorkaartje; intreebiljet; stembilj.

tiërceeren, Fr., tot één derde verminderen; **tiërceering** (der staatsschuld), het niet meer uitbetalen dan 1/3 der verschuldigde renten.

tiers-état, m. Fr., de derde stand (die der burgers en boeren).

tilbury, vr. Eng., licht 2-wielig rijtuigje.

Timbertown, Eng., „timmerhoutstad”, naam, dien tijdens den laatsten oorlog de te Groningen geïnterneerde Engelschen gaven aan hun barakkenkamp.

timbre, o. Fr., klank, toonschakeering der stem; zegel, stempel.

time is money, Eng., tijd is geld; **timekeeper**, Eng., scheidsrechter, iemand die de tijden aangeeft (bij voetbal-wedstrijden bijv.).

timeo Danaos et dona ferentes, Lat., Ik vrees de Grieken, ook al brengen zij geschenken (uit Vergilius' *Aeneis*).

timide, Fr., vreesachtig, beschroomd, bescheiden;

timiditeit, vr., beschroomdheid, bescheidenheid.

timocratie, vr. Gr., republikeinsche staatsvorm waarbij deelneming aan de regeering van het vermogen afhankelijk is.

tinka's, vr. mrv. Mal., kuren, nukken.

tip, m. Eng., bij (beurs)zaken: een goede raad; bij wedrennen voorspelling welk paard winnen zal.

tipsy, Eng., een beetje dronken.

tirade, vr. Fr., geschreven of gesproken stuk dat de onafgebroken ontwikkeling is van éénzelfde gedachte; wat op het tooneel in één adem gezegd wordt.

tirailleeren, aanvallen of verdedigen door **tirailleurs**, d.z. verspreid strijdende scherpschutters. **tingeltangel**, m. D., geringsoortig chafé chantant.

tiras, vr. Fr., sleepnet om vogels en visschen te vangen.

tiré à quatre épingles, Fr., „om door 'n ringetje te halen”.

Titanen, **Titans**, fabell., goddelijk reuzengeslacht dat tevergeefs den hemel bestormde; vandaar: **titanenarbeid**, een geweldige onderneming.

titulair, Fr., den titel bezittend zonder de waardigheid zelf; volgens den titel; **titularis**, bekleeder van een ambt; **titulatuur**, vr., betiteling; **tituleeren**, betitelen.

Tivoli, tuinen van vermaak (naar de stad Tivoli bij Rome).

tjandoe, vr. Mal., bereide opium.

tjap, o. Mal., stempel.

tjintangen, Mal., kerven, in stukken snijden.

tijtjak, vr. Mal., huishagedis.

toast of toast, Eng., dronk op iemands gezondheid; wat daarbij gesproken wordt; ook: geroosterd brood.

to be or not to be, (that is the question), Eng., te zijn of niet te zijn, dat is de vraag (citaat uit Shakespeare's Hamlet).

tobogganing, Eng., moderne wintersport, bestaande in het met lage sleedjes (**toboggans**) afglijden langs besneeuwde heuvelhellingen.

toddy, Eng., mengsel van rum, suiker en water;

- ook grog van brandewijn of cognac met water.
toendra, met mos begroeide vlakte in Noord-Rusland en Siberië.
toetoeopen, Ind.-Holl., sussen, in d. doofpot stoppen.
toe(w)an, Mal., heer, gebieder; **toe(w)an besar**, de groote heer, inz. de gouverneur-generaal.
toi, Barg., goed, degelijk, eerlijk, kalm, net.
toga, vr. Lat., het wijde overkleed dat predikanten, rechters, enz. dragen.
tohu-bohu, beter: **tohu-wobohu**, Hebr., „woest en vormeloos (of ledig)” (Gen. 1:2), groote verwarring, wanorde.
toilet, o. Fr., kaptafel; opschik; damescostuum;
toilet maken, **toiletteeren**, zich netjes kappen en kleeden.
Tokayer, m. D., donkerroode zware wijn uit Tokay in Hongarije.
tokè, vr. Mal., Ind. wandhagedis.
toko, vr., Chineesche winkel, warenhuis.
tokologie, vr. Gr., verloskunde; **tokogonie**, voortplanting door geboorte, geslachtelijke voortplanting.
tolerant, Fr., verdraagzaam; **tolerantie**, vr., verdraagzaamheid; **tolereeren**, verdragen.
tomahawk, m., strijdbijl der Indianen.
tombak, m. D., legering van koper en zink.
tombe, vr. Fr., praalgraf.
tombola, vr. It., soort loterij, waarbij ieder speler een of ander voorwerp krijgt.
tome, Fr., afk.: **tom.**, (boek)deel.
Tommy Atkins, bijnaam voor den Engelschen soldaat (ook wel alleen **Tommy**, mrv. **Tommies**).
Tom Pouce, Eng., Klein-Duimpje; roomgebak.
tonaliteit, vr. Fr., toon-gehalte (ook v. schilderij).
toncaboön, geurige vrucht van een Amerikaansch

gewas die men, fijn gewreven, onder de snuif
mengde.

tondeuse, vr. Fr., machinetje voor haarsnijden.

tonica, o. mrv. Lat. of **tonische middelen**, verster-
kende middelen (enkelv. **tonicum**).

tonnage, vr. Fr., laadvermogen van een schip.

tonneau, m. Fr., licht open tweewielig rijtuigje,
dat laag bij den grond is en waar men aan de
achterzijde instapt.

tonsuur, vr. Fr., R.-K. kaalgeschoren kruin der
geestelijken.

tontine, vr. Fr., soort onderlinge verzekering,
waarbij ieder deelnemer een bedrag stort, om
daar een lijfrente van te trekken, die op een
bepaalden tijd onder de overlevenden verdeeld
en door het afsterven der leden steeds grooter
wordt; zulk een lijfrente zelf.

toog, m. Vl., toonbank.

topaas, vr. Gr., geel edelgesteente.

topic of the day, Eng., het praatje van den dag.

topographie, vr. Gr., plaatsbeschrijving; **topogra-**
phisch, plaatsbeschrijvend, tot de topogra-
phie behoorend.

topsy-turvy, Eng., onderstboven, averechts, ver-
keerd.

toque, vr. Fr., jockeypet; kleine dameschoed;
toqué, van Lotje getikt.

toreador, torero, m. Sp., stierenvechter.

Tories (enk. **Tory**), naam der behouds-partij in
Engeland (tegenst. **Whigs**).

tornado, vr. Sp., wervelstorm tusschen de keer-
kringen.

torpedeeren, in den grond boren door middel van
een **torpedo**, vr. Sp. („sidderrog”), oorlogs-
wapen, bestaande uit een voor en achter spits

toeloopenden cylinder welke met ontplofbare stof gevuld is en door den schok bij het treffen van een vijandelijk vaartuig ontploft; **torpedo-destroyer**, m. Eng., torpedojager, soort snelvarend oorlogschip met torpedo-lanceerbuizen; **torpilleeren** = **torpedeeren** (z. a.).

torqueeren, Lat., = **tortureeren**.

torrefactie, vr. Fr., het roosteren of branden (van koffie, enz.).

tors(o), vr. Fr., romp, kunstwerk dat het bovenste deel van het menschelijk lichaam voorstelt, zonder hoofd of armen; buste.

tortuur, vr. Fr., foltering, pijnbank; **tortureeren**, folteren.

totalisator, m. Lat., toestel om groote hoeveelheden machinaal te tellen; een bepaald hazardspel bij wedrennen (de gezamenlijke inlagen worden na aftrek van een bepaald percentage verdeeld onder degenen, die op het winnende paard gezet hebben).

toss, m. Eng., sportt., opgooi, „kruis of munt”; **tossen**, opgooien.

totaliteit, vr. Fr., het geheel voor zoover het méér is dan de som der deelen; **totaliter**, Lat., geheel en al.

totem, godheid N.-Am. Indianenstam, meest afgebeeld als dier of plant die op het lichaam getatoueed wordt; **totemisme**, de godsdienstige vereering van deze totems.

to the bitter end, Eng., tot het bittere einde.

totok, vreemdeling in Indië.

touchant, Fr., ontroerend; **toucheren**, Fr., aanraken, beuren (van geld); ontroeren.

toujours perdrix! Fr., altijd patrijs (uitroep van tegenzin tegen het onophoudelijk voorzetten

- van lekkernijen).
- toupet**, m. Fr., kuif; durf, brutaliteit.
- tour de force**, m. Fr., krachttoer, gewaagde zet.
- tourist**, Fr., persoon die voor zijn genoegen reist.
- tournedos**, m. Fr., runderhaas in sneedjes.
- tournée**, vr. Fr., rondreis (inz. van kunstenaars).
- tourniquet**, o. Fr., draaikruis bij een ingang, waardoor maar één persoon tegelijk naar binnen kan gaan.
- tournooi**, o. Fr., ridderlijk steekspel.
- tournure**, vr. Fr., wending, keer, houding; oudt. opvulsel dat de dames van achteren onder de rokken droegen: **queue de Paris**.
- tout à fait**, Fr., heelemaal; **tout à toi**, afk.: **t. à t.**, geheel de jouwe; **tout à vous**, afk.: **t. à v.**, geheel de uwe; **tout comme chez nous**, alles precies als bij ons (ironisch); **tout court**, kort en goed, zonder andere naam of titel.
- tout comprendre c'est tout pardonner**, Fr., alles begrijpen is alles vergeven.
- tout est perdu fors 'honneur**, Fr., alles is verloren behalve de eer! (Uitroep van Frans I na den slag bij Pavia.)
- Tower**, Eng., toren; kasteel in Londen, dat als staatsgevangenis diende.
- tonaemie**, vr. Gr., bloedvergiftiging; **toxiologie**, vr., leer der vergiften; **toxine**, vr., door bacteriën afgescheiden giftstof; producten der stofwisseling; **toxicum**, o. Lat., vergift (mrv. **toxica**); **toxisch**, vergiftig.
- Toynbee-werk** (naar een Engelschman van dien naam), beschavingswerk dat meer ontwikkelde verrichten door persoonlijken omgang met onontwikkelden.
- tracé**, o. Fr., voorstelling van een tekening of

- een plan door omtrekken of lijnen; de doorloopen of afgebakende lijnen; **traceeren**, afbakenen, schetsen.
- trachea**, vr. Lat., luchtpijp; **tracheatomie**, vr., snede in de luchtpijp (bij operatie).
- trachiet**, o., lichtgrijs of -rood vulkanisch gesteente.
- trachoom**, o. Gr., besmettelijke oogontsteking.
- tractaat**, o. Lat., verdrag, overeenkomst; klein geschrift; **tracteeren**, (iets) behandelen, (iemand) onthalen; **tractie**, vr., het trekken; alles wat op het vervoer betrekking heeft; **tractor**, voortbewegings-werktuig, inz. motorploeg.
- trade**, Eng., handel, nijverheid; **trade-mark**, handels- of fabrieksmerk; **trade-union**, vr., vakvereniging; zie ook **T. U. C.**
- traditie**, vr. Fr., overlevering; **traditioneel**, volgens de overlevering, door haar bekrachtigd.
- traduttore traditore**, It., een vertaler (is) een verrader, d.w.z. iedere vertaling is minder goed dan het oorspronkelijk.
- trafiiek**, m. Fr., handel (inz. in zelfvervaardigd fabriikaat), koopmansbedrijf; **trafikant**, handelaar.
- tragedie**, vr. Fr., treurspel; **tragédienne**, vr. Fr., treurspelspeelster; **tragicus**, m. Lat., treurspeldichter; **tragisch**, treurig, noodlottig; **tragi-comisch**, treurig en tevens lachwekkend.
- trainard**, Fr., achterblijvend soldaat van een optrekkend leger; **traineeren**, talmen, dralen, slepend houden, op de lange baan schuiven.
- train de vie**, m. Fr., levensstandaard.
- trainen**, Eng., zich oefenen of harden (voor wedstrijden, enz.); africhten; **training**, vr., oefening.
- trait d'union**, m. Fr., verbindingsteeken.
- traite**, vr. Fr., **tratte**, vr. D., wissel.

- traject**, o. Lat., overvaart, veer; afstand; **Trajectum ad Mosam**, Lat., Maastricht; **Trajectum ad Rhenum**, Utrecht.
- tramontana**, vr. It. (lett. van over de bergen, d.z. de Alpen), de poolster, vandaar de (oorspronkelijk schippers-) uitdrukking: zijn tramontanen verliezen, zijn koers kwijt raken.
- tramp**, m. Eng., landlooper, werkelooze in de Ver. Staten; **trampschip**, o., een vrachtzoeker, die in verschillende havens lading gaat zoeken.
- trance**, vr. Eng., slaaptoestand van een medium (z.a.), dat onder den invloed van een geest is.
- tranchant**, Fr., snijdend; vinnig; **trancheeren**, snijden, voorsnijden; **tranche de vie** (lett. „een snede leven”), letterkundige term: stuk dat het echte leven weergeeft; **tranchée**, vr., loopgraaf.
- trans**, Lat., in samenst.: over, aan gene zijde.
- transactie**, vr. Fr., vergelijk, minnelijke schikking; handelsovereenkomst, koop of verkoop.
- transatlantisch**, aan gene zijde v. d. Atl. Oceaan.
- transcendent[aal]**, Lat., bovenzinnelijk, het zinnelijke of het gebied der ervaring te boven gaand.
- transcript**, o. Fr., overgeschreven stuk, afschrift; **transcriptie**, vr., overschrijving, inz. van vreemde lettertekens in de eigen; muz. het overzetten voor andere instrumenten.
- transept**, o. Fr., dwarsschip v. e. (gotische) kerk.
- transfiguratie**, vr. Fr., gedaanteverwisseling; verheerlijking van Christus op den berg Tabor; **transfigureeren**, van gedaante veranderen.
- transformatie**, vr. Fr., vervorming; **transformator**, m. Lat., toestel om de spanning van electr. stroomen om te zetten; **transformeeren**, vervormen, een nieuwen vorm geven.
- transfusie**, vr. Fr., inspuiting in de aderen van mensch of dier van bloed v. e. ander individu.

- transigeeren**, Fr., door wederzijdsche concessies een geschil bijleggen; schikken, plooien.
- transitief**, Fr., overgankelijk (van werkwoorden).
- transito**, o. It., doorvoer van waren; **transito-handel**, doorvoerhandel.
- translateur**, Fr., beëdigd vertaler, beëdigd tolk.
- transmissie**, vr. Fr., overbrenging, overdraging; **transmitter**, m. Eng. rad., zender.
- transmutatie-theorie**, de leer der vervorming, de theorie dat alle organismen op aarde ontstaan zijn door de geleidelijke vervorming van enkele primitieve stamvormen.
- transparant**, Fr., doorschijnend; zelfst. nmw. o., doorschijnbeeld.
- transpiratie**, vr. Fr., het zweeten (**transpireeren**).
- transponeeren**, Fr., muz. in een anderen toonaard overzetten.
- transport**, o. Fr., vervoer(loon); het overdragen van een getal op een andere bladzijde; aantal personen, die gelijk vervoerd worden: soldaten, gevangenen; **transporteeren**, vervoeren, enz.
- transsubstantiatie**, vr. Fr., verandering van een zelfstandigheid in een andere; R.-K. verandering van brood en wijn in het lichaam en het bloed van Christus.
- trapezium**, o. Lat., vierhoek met één paar evenwijdige zijden; **trapeze**, m. Fr., zweefrek voor gymnastische toeren; **trapezoïde**, o., vierhoek met ongelijke hoeken en zijden.
- trapper**, m. Eng., Noord-Amerik. pelsjager.
- Trapplst**, m., lid der zeer strenge Trappisten-orde (naar de abdij La Trappe in Normandië).
- trasseeren**, It., trekken (van een wissel); **trasse**, vr., getrokken wissel.
- trassi**, vr. Mal., tot gisting gebrachte, stinkende vischjes (bij de rijsttafel gegeten).

- trattoria**, vr. It., herberg.
trauma, Gr., wond (mrv. **traumata**); **traumatische neurose**, vr., zenuwziekte, die het gevolg is van lichamelijke kwetsuren.
traverse, vr. Fr., dwarslijn, -streep, -balk, -gang, dwarse borstwering.
travesti, o. Fr., verkleeding; inz. van een man als vrouw of omgekeerd.
traviata, It., verleide gevallen vrouw.
trawant, begeleider, lijfknecht; biplaneet, maan.
trawl, Eng., sleepnet; **trawler**, visschersvaartuig, dat met een *trawl* vischt.
treasury, vr. Eng., schatkist.
Trecento, o. It., de It. kunst van de 14e eeuw; haar vertegenwoordigers.
treef, Barg., verboden spijs.
trek, m. Af.-Holl., reis met ossenwagens; landverhuizing.
trema, o. Gr., deelteeken (2 puntjes op klinker).
tremmer, m. Eng., kolensjouwer op stoomschepen en locomotieven.
tremolando, It. muz., trillend, bevend; **tremolo**, o., triller op één noot (te zingen).
tremor, m. Lat., trilbeweging (ziekteverschijnsel).
trempe, Fr., doornat (van zweet).
trench, vr. Eng., loopgraaf; **trenchcoat**, regenjas der mode van 1919.
trente et quarante, Fr., (lett. dertig en veertig), zeker hazardspel met kaarten.
trepaan, m. Gr., schedelboor (chirurgisch instrument); **trepanatie**, doorboring der hersenpan (het **trepaneeren**).
treppenwitz, m. D., zie **esprit d'escalier**.
tres faciunt collegium, Lat., drie vormen een college, kunnen een beslissing nemen.
tresorier, Fr., ontvanger, schat- of rentmeester.

treuga Dei, vr. Lat., Godsvrede.

triage, Fr., het uitzoeken, sorteeren.

triangel, Fr., driehoek (ook als slaginstrument);

triangulatie, vr., driehoeksmeting; **trianguleeren**, metingen verrichten, door zekere van ver zichtbare punten in het landschap aan te nemen als hoekpunten van denkbeeldige driehoeken.

Trianon, naam van 2 kasteelen in het park van Versailles.

trias, vr., of **triasformatie**, o., aardvormig, onder de Jura gelegen en bestaande uit: bonte zandsteen, schelpenkalk en keuper.

tribadisme, o. Gr., bevrediging der geslachtsdrift tusschen vrouwen (**tribaden**).

tribulatie, vr. Fr., angst; tegenslag.

tribunaal, o. Fr., rechterstoel; rechtbank; **tribune**, vr. Fr., spreekgestoelte; plaats voor de toehoorders in vergaderzalen; galerij in de kerken; **tribuun**, Lat., gemeensman, overheidspersoon bij de oude Romeinen, belast met het verdedigen van de belangen des volks; fig.: volksredenaar, volksleider.

tribuut, o. Lat., schatting; **tributair**, schatplichtig.

trichine, vr. Lat., haarworm in de spiervezels van sommige varkens; **trichinose**, de daardoor veroorzaakte ziekte; **trichineus**, met trichinen.

trick, m. Eng., slag (bij 't kaartspel).

tricolore, vr. Fr., driekleur, de Fransche vlag.

trictac, o., spel m. damschijven en dobbelsteenen.

tricycle, m. Fr., driewieler.

trigonometrie, vr. Gr., driehoeksmeting.

triljoen, o. Fr., millioen maal millioen maal millioen.

trilogie, vr. Fr., letterk. product met drie afzonderl. gedeelten, die tezamen een geheel vormen.

trim, Eng., keurigjes, in den vorm.

- trimester**, o. Lat., kwartaal.
triniteit, vr. Fr., drieëenheid.
trio, o. It., drietal; driestemmig zangstuk; **triode**, vr. rad., lamp met gloeidraad, plaat en rooster;
triool, vr., drie noten met de waarde van twee soortgelijke.
triomf, vr. Fr., overwinning; **triomfantelijk**, zegepralend; **triomfeeren**, zegepralen.
tripang, vr. Mal., (eetbare) zeekomkommer.
triple, Fr., drievoudig; in **triplo**, Lat., in drievoud;
triple alliantie, vr. Fr., drievoudig verbond; **triple entente**, vr., oudt.: samengaan v. Frankrijk, Rusland en Engeland; **triple sec**, sterke, fijne likeur, die als **pousse-café** (z.a.) gebruikt wordt.
triplexhout, o., hout uit drie op elkaar gelijmde laagjes waarvan de draad in verschillende richting gelegd is (om 't kromtrekken te voorkomen); **triplexglas**, o., glas uit drie laagjes (om 't door en door barsten te voorkomen).
tripliceeren, verdrievoudigen, in derde instantie spreken; **tripplek**, vr., beantwoording van het tweede verweer.
triptiek, m. Gr., drieluik, altaarschilderij op drie paneelen, waarvan de twee buitenste over het middelste heen dichtgeslagen kunnen worden.
trireme, vr. Lat., roeischip der Ouden, dat door drie boven elkaar geplaatste rijen roeiers voortbewogen werd.
triste, Fr., triest, treurig, somber, bedroefd.
triton, m. Gr., zeegod.
trits, vr., drietal.
triumf, zie **triomf**.
triumvir, Lat., drieman; **triumviraat**, ambt of regeering van driemannen; driemanschap.
triviaal, Fr., gemeen, plat, alledaagsch; **trivialiteit**, vr., platheid, alledaagschheid; onfatsoenlijkheid.

- trivium**, in de Middeleeuwen de tweede groep der vrije kunsten, te weten: de grammatica, de rhetorica en de dialectica (zie ook op **quadrivium**).
- trochaeus**, m. Gr., versvoet bestaande uit een lange en een korte lettergreep.
- trofee**, **tropee** of **trophee**, vr. Fr., zegeteeken.
- trogldieten**, mrv. Gr., holbewoners (in Afrika).
- troika**, vr. Russ., wagen of slede met 3 paarden.
- Trojaansche paard**, het houten paard, gevuld met Gr. krijgers dat door de bewoners van het belegerde Troje binnengehaald werd; fig.: iets wat een verborgen gevaar inhoudt.
- trolley**, Eng., contactrol of -beugel; **trolley-systeem**, systeem, waarbij de toevoer van electriciteit voor trams of spoorwegen door middel van een beugel of contactrol plaats heeft.
- trombone**, vr. Fr., schuiftrompet.
- trombose**, vr. Gr., bloedstolling (inz. i. d. beenen).
- troop**, **tropus**, mrv. **tropen**, Gr., figuurlijke uitdrukking.
- tropen**, m. mrv., of **tropische gewesten**, de landen tusschen de keerkringen; **tropenkolder**, m., soort krankzinnigheid welke somwijlen Europeanen bevangt bij gerekt verblijf in de tropen en die zich uit in barbaarsche wreedheden.
- trottoir**, o. Fr., verhoogde voetstraat langs de huizen; **trottoir roulant**, mechanisch voortbewogen vloer of trap, waarop men stilstaande vooruitkomt.
- troubadour**, Fr., middeleeuwsch zanger in Zuid-Frankrijk (in Noord-Frankrijk **trouvère**, in Italië **trovatore**), zie ook: **minstreel**.
- troubleeren**, Fr., troebel maken; verontrusten; **troublefête**, wie de feestelijke stemming verstoort; **getroubleerd**, in de hersenen gekrenkt.
- troupier**, Fr., (beroeps)soldaat.

- trousse**, vr. Fr., étui met instrumenten van een dokter, enz.
- trousseau**, m. Fr., uitzet van een bruid.
- trouvaille**, vr. Fr., (goede) vondst (fig.).
- truc**, m. Fr., handigheid, slimheid, kunstgreep.
- truck**, Eng., platte spoorwegwagon, voor 't vervoer van zware of omvangrijke voorwerpen.
- truck-system**, o. Eng., stelsel van gedwongen winkelnering.
- trumeau**, m. Fr., wandruimte tusschen twee ramen; penantspiegel, -tafel.
- trust**, m. Eng., combinatie van industriëelen, (uitbreiding van het **syndicaat**, z.a.: de verschillende afzonderlijke ondernemingen smelten samen tot één reusachtige onderneming; **trustee**, Eng., vertrouwensman.
- tsaar**, Russ., oudt. titel v. d. Keizer v. Rusland;
- tsarewitsj**, zoon v. d. tsaar; zie ook **caesarewitsj**.
- tsè-tsè**, vr., Afrik. vlieg met voor het vee doodelijken, voor den mensch de slaapziekte veroorzakenden beet.
- tua res agitur (paries cum proximus ardet)**, Lat., uw eigen belang staat op 't spel, uw eigen have loopt gevaar (als het huis van uw buurman brandt), aanhaling uit Horatius.
- tub**, vr. Eng., tobbe, badkuip voor giet- of stortbaden, spoorbaan v. d. **u n d e r g r o u n d** (z.a.).
- tuba**, vr. Lat., buis, trompet uit de Oudheid.
- tube**, vr. Fr., glazen of metalen buisje als verpakking voor tandpasta, verf edgl.
- tuberculum**, Lat., **tuberkel**, uitwas, ziekelijke knobbel (inz. in de longen); **tuberculose**, vr., besmettelijke knobbelziekte; **tuberculeus**, aan **t u b e r c u l o s e** lijdend.
- T. U. C.**, afk. van **Trade Union Congress**, o. Eng.,

- Eng. vakcentrale.
tu, felix Austria, **nube**, zie Bella gerant alii.
tu l'as voulu, George Dandin! Fr., „gij hebt het zelf gewild, George Dandin!” (Uitroep van zelfverwijt uit Molière's George Dandin).
tumbler, Eng., drinkglas zonder voet.
tumescantie, vr. Lat., zwellings; **tumor**, m. Lat., gezwel.
tumult, o. Fr., opschudding, rustverstoring; **tumultueus**, opschudding verwekkend.
tumulus, mrv. **tumuli**, Lat., aardhoop, oudt. grafheuvel.
tuned plate circuit, Eng. rad., afgestemde plaatkring.
tunica, vr. Lat., op het bloote lijf gedragen, wollen, tot aan de knieën reikende, door een gordel bevestigde onderkleed der Oude Romeinen; R.-K., opperkleed van de bisschoppen; **tuniek**, vr. Fr., uniformjas.
tu quoque! Lat., ook gij!
turbatie, vr. Lat., verwarring.
turbine, vr. Fr., schroefvormig waterrad; stoommachine waarbij de stoom op dezelfde wijze werkt als het water op een waterrad.
turbulent, Lat., woelig, onstuimig.
Turco's, uit de inboorlingen gerecruteerde Fransche infanteristen in Algerië.
turf, m. Eng., renbaan; wedrenwezen.
turgescantie, vr. Lat., opzwellings, bloedaandrang.
turkoois, o. en m., blauw-groene edelsteen.
turnen, gymnastiseeren (z.a.).
tussor, o., een zijdeachtige japonstof.
tutelair, Fr., tot de voogd[ij] behoorend; **tutor**, m. Lat., voogd, beschermer.
tutoyeeren, Fr., met jij en jou aanspreken.
tutti, It., allen te gelijk; **tutti frutt!**, gerecht uit

verschillende vruchten bestaand; **tutti quanti**, al zulk soort, de heele bende.
tweed, Eng., geweven wollen stof.
two-step, Eng., „twee-stap”, soort moderne dans.
tuyau, m. Fr., „buis”, ook: **tip** (z.a.).
tympaan, o. Gr., geveldriehoek of -boog (boven een deur); trommelvlies; oudt. soort trommel.
type, o. Fr., grondbeeld, voorbeeld, gietvorm; origineele persoonlijkheid; geheel van karakteristieke eigenschappen; drukletter; **typeeren**, het type voorstellen, uitstekend schetsen; **typisch**, teekenend, kenmerkend.
typewriter, m. Eng., schrijfmachine; **typist(e)**, m. vr., schrijfmachineschrijver(-fster).
typhoon, m. Gr., wervelstorm i. d. Ind. Oceaan.
typhus, m., of **typheuse koorts**, kwaadaardige, besmettelijke koorts.
typograaf, m. Gr., letterzetter; **typographie**, vr., boekdrukkunst; **typotelegraaf**, vr., zelfschrijvende telegraaf.
tyran, Gr., oudt.: alleenheerscher i. vroeger vrijen staat, nu: wreede dwingeland; **tyrannie**, als een tyran; **tyranniseeren**, als een dwingeland regeeren; kwellen, plagen, wreed behandelen.
tyrolenne, vr. Fr., Tiroomsche dans.
tzigane, Fr., zigeuner; als zoodanig gekleed muzikant in café's.

U.

ult. = **ultimo**, Lat., op den laatsten (der maand);
u. s. = **ut supra**, Lat., als boven; **U. S. A.** = **United States of America**, Eng., Vereenigde Staten van N.-Amerika.
überbrettl, o. D., theater waar lyrische en drama-

- tische gedichten, kleine tooneelstukjes, liederen, enz. vaak door de auteurs zelf gegeven worden.
- überhaupt**, D., over het algemeen.
- ühermensch**, D., oppermensch, door den D. wijsgeer Nietzsche gedachte mensch der toekomst.
- ubi bene, ibi patria**, Lat., waar 't mij wel gaat, is mijn vaderland.
- ubiquiteit**, vr. Lat., alomtegenwoordigheid.
- U-boot**, vr., Duitsche onderzeeër.
- udometer**, m. Gr., regenvalmeter.
- ukaze**, vr. Russ., keizerlijk bevelschrift; willekeurig bevel.
- ulaan**, (Poolsch), lichtgewapend ruiter; lansier.
- ulema's**, m. mrv. Ar., de klasse der Turksche rechtsgeleerden, tevens geestelijken.
- ulcereeren**, Lat., zweren, etteren; **ulcereus**, Fr., vol zweren.
- ulster**, Eng., lange winteroverjas.
- ultima ratio**, Lat., laatste, (bewijs-, red-) middel.
- ultima Thule**, het verre Thule (IJsland), voor de Ouden het verst bekende land; fig.: uiterst afgelegen oord.
- ultimatum**, o. Lat., laatste voorstel tusschen twee mogendheden waarvan het niet aanvaarden de oorlogsverklaring uitlokt.
- ultra**, Lat., in samenstellingen; aan gene zijde, over, verder; **ultra's**, mensen, die behooren tot de uitersten der partijen.
- ultramarijn**, „bovenzeesch”, bergblauw.
- ultramontaan[sch]**, lett., aan gene zijde der bergen (d.i. der Alpen); overeenkomstig den geest en de belangen der pausen; **ultramontanen**, de pauselijke, de vanuit Rome geleide R.-K. partij.
- ultra posse nemo obligatur**, of **tenetur**, Lat., niemand is gehouden tot iets wat boven zijn krachten gaat.

- ultraviolette stralen**, vr. mrv., onzichtbare stralen met scheikundige werking.
- umbelliferae**, vr. mrv. Lat., schermbloemigen.
- umlaut**, m. D., taalw. klankverandering onder invloed van een volgenden klinker.
- unciaal**, vr. Lat., (een duim hooge) beginletter.
- unaniem**, Fr., eenstemmig; **unanimiteit**, eenstemmigheid.
- unbedingt**, D., onvoorwaardelijk.
- Uncle Sam**, Eng., Oom Sam, schertsende naam voor de Noord-Amerikanen (ontstaan uit de afkorting U.S.A.M. = Ver. Staten v. Amerika).
- undamped**, Eng. rad., ongedempt.
- underground**, Eng., onderaardsche (spoorweg).
- undesirables**, mrv. Eng., ongewenschte elementen.
- undine**, vr. D., vrouwelijke watergeest.
- und kein Ende!** D., tot in het oneindige!; over iets anders wordt niet gesproken of geschreven!
- undulatie**, vr. Fr., golven; **undulatie-theorie**, vr., zij leert dat de stof uit groepen van krachtcentra bestaat, wier golvingen d. zinnen treffen.
- unfair**, Eng., oneerlijk, oneervol.
- unfug**, m. D., onbetamelijkheid.
- unguibus et rostro**, Lat., „met bek en klauwen”, met hand en tand.
- unheimisch**, D., akelig, naar, somber.
- unicum**, o. Lat., iets eenigs in zijn soort; **uniek**, éénig.
- unie**, vr. Fr., vereeniging, verbond; **personeele unie**, verbinding tusschen twee staten, uitsluitend doordat zij éénzelfden vorst hebben; **unificatie**, vr., totéénmaking (het **unificeeren**).
- uniform[e]**, Fr., één of gelijkvormig; **uniformiteit**, vr., eenvormigheid.
- Unigenitus**, Lat., eeniggeboren (Zoon); pauselijke bul van 1713 tegen de Jansenisten.

unilateraal, Lat., eenzijdig.

unisono, It., gelijkkluidend, eenstemmig.

unionist, m., aanhanger van de Unie, inz. van Ierland met Engeland.

Union Jack, de Engelsche nationale vlag.

uniteit, vr. Fr., eenheid.

universalia, o. mrv. Lat., algemeene begrippen;

universaliteit, vr. Lat., algemeenheid; **universeel**, het heelal (**universum**) betreffend; aan allen gemeen, zich tot alles uitstrekkend, voor alles geschikt, in alles uitmuntend; **universeel** erfgenaam, éénig erfgenaam; **universiteit**, vr., hogeschool waar alle faculteiten vereenigd zijn; academie; **universitair**, tot de universiteit behoorend; **university-extension**, Eng. (lett.: universiteits-uitbreiding), populair onderwijs door professoren gegeven buiten de universiteit.

un poco, It. muz., een weinig.

unskilled labourer, m. Eng., ongeschoold arbeider.

unterrockspolitik, vr. D., vrouwenrokken-politiek; p. waarin vrouwen een groote rol spelen.

unus iudex, Lat., d. alléén rechtsprekende rechter.

unverfroren, D., ongegeneerd, driest.

upper ten [thousand], Eng., de bovenste tien (duizend), de hoogste kringen in den lande.

ups and downs, Eng., (lett. omhoog en omlaags), wisselvalligheden (van het leven bijv.).

upstart, Eng. = **parvenu**, (z.a.).

up-to-date, Eng. (lett. tot op dezen dag), ultra-modern.

uraemie, vr. Gr., bloedvergiftiging door opneming van urinebestanddeelen in het bloed.

Urania, Gr. fabell., de hemelsche (een d. muzen).

uranïër, m. = **homosexueel** (z. a.); **uranisme** = **homosexualiteit** (z. a.).

- uranium**, o. Lat., radio-actieve stralen uitzendend metaal.
- uranologie**, vr. Gr., hemel(sterren)kunde; **uranoxopie**, vr., waarneming v. d. (sterren)hemel.
- urari**, o., pijlvergif der (Z.-Amer.) Indianen.
- urbaan**, **urbain**, Fr., steedsch, wellevend; **urbaniteit**, vr., hoffelijkheid.
- urbi et orbi**, Lat., aan de stad (Rome) en de wereld (den pauselijken zegen geven); fig. overal.
- urgent**, Fr., dringend; **urgentie**, vr., dringendheid.
- urheber**, D., dader, aanstichter, bewerker.
- Uriah's brief**, een voor den brenger noodlottig schrijven (2 Sam. 11 : 14—17).
- urinaal**, o. Lat., pislglas; **urine**, Fr., pis; **urineeren**, zijn water loozen; **urinoir**, waterplaats; **uro-scoop**, piskijker.
- urn**, vr. Lat., waterkruik, vaas voor de asch der gestorvenen.
- urning**, m. D., persoon m. **homosexueele** neigingen.
- urquelle**, vr. D., „oer-bron”, eerste, beste bron.
- urticaria**, vr. Lat., netelroos.
- usage**, **usance**, **usantie**, vr. Fr., (handels)gebruik.
- usurpator**, m. Lat., overweldiger; **usurpeeren**, overweldigen, wederrechtelijk bemachtigen.
- utensiliën**, mrv. Fr., gereedschappen.
- uterus**, m. Lat., baarmoeder.
- utile dulci**, Lat., het aangename aan het nuttige (paren); **utillseeren**, benutten; **utilitarisme**, o., leer, dat het moreel beste samenvalt met het (voor het algemeen) nuttigste; **utiliteit**, vr., nuttigheid.
- uti possidetis**, Lat., gelijk gij bezit; van oorlogvoerende partijen: gelijk zij op een gegeven oogenblik de landstreken bezet houden.
- Utopia**, Lat., „nergensland”; (niet bestaande) heilstaat naar het gelijknamige werk van Thomas

Morus (16de eeuw); **utopie**, vr., hersenschim; **utopisch**, hersenschimmig; **utopist**, iemand, die rondloopt met hersenschimmige verbeteringsplannen, die daaraan gelooft.
utraquisten, zie **calixtijnen**.

V.

V. Rom. getal = 5; **V. D. M.** = **verbi divini minister**, Lat., bedienaar van het Goddelijk Woord; **vid.** = **vide**, **videatur**, Lat., men zie; **viz** = **videlicet**, Lat., namelijk; **v. v.** = **vice versa**, heen en terug; **vol.**=**volume**, deel, boek.
va banque, Fr., al het geld van den bankhouder (wordt ingezet); **va tout**, om d. geheelen inzet.
vacant, Fr., ledig, niet bezet (van een ambt of post); **vaceeren**, **vacant** zijn; zitting houden (van een notaris, enz.); **vacatie**, vr., arbeid, tijd door een notaris of ander openbaar ambtenaar aan eenige zaak besteed, zitting; ook: het daarvoor verschuldigde geld; **vacature**, vr., het open zijn van een ambt; onbezette post.
vacilleeren, Fr., wankelen, weifelen.
vaccinatie, vr. Fr., koepokinenting; **vaccine**, vr., koepokstof; **vaccineeren**, inenten; **vaccinogène**, zie **parc**; **vaccinateur**, die **vaccineert**.
vacuum, o. Lat., ledige ruimte.
vademecum, o. Lat., (lett. ga met mij!) steeds bij zich gedragen zakboekje.
vade retro, Satanas, Lat., ga terug, Satan.
vae, Lat., wee! ach!; **vae victis!** wee den overwonnenen!
va-et-vient, Fr., het heen en weer gaan.
vagabondeeren, Fr., rondzwerven.

- vagina**, vr. Lat., moederscheede.
valabel, Fr., geldig; aannemelijk.
vale! Lat., vaarwel! (lett. wees gezond!), mrv.
valete!
valenciennes, Fr., kant uit de gelijknamige stad
in Frankrijk.
valet, Fr., knecht, boer (in 't kaartspel); **valet de
chambre**, kamerdienaar.
valde, Fr., gezond, krachtig, geldig; **validatie**,
vr., geldigverklaring; **valideeren**, geldig maken;
voor goede betaling gelden; op credit-rekening
plaatsen; **validiteit**, vr., geldigheid.
valorimeter, m. Fr., waardemeter; **valorisatie**, vr.
Fr., schatting, prijsbepaling; **valueeren**, It.,
schatten, waardeeren; **valuta**, vr. It., koers-
waarde v. vreemde wissels en geld; muntvoet.
vampyr of **vampier**, m., in het volksgeloof een
doode die uit zijn graf komt om levenden het
bloed af te zuigen; groote Zuid-Amerikaansche
vleermuis die hetzelfde doet; fig.: uitzuiger.
vandaal, barbaar die kunstwerken of dingen van
wetenschappelijke waarde vernielt; (de Van-
dalen waren een germaansch volk, dat in de
5de eeuw Rome plunderde); **vandalisme**, verniel-
zucht op kunstwerken gekoeld.
vanitas vanitatum, Lat., ijdelheid der ijdelheden
(Pred. 1:2 en 12:18); **vanity fair**, Eng., ker-
mis der ijdelheid.
vanteeren, Fr., roemen, pochen.
vapeurs, mrv. Fr., maagdampen, oprispingen;
vrouwenluimen of -grillen; **vaporiseeren**, ver-
dampen; **vaporisator**, m. Lat., stuifflacon.
varia, Lat., gemengde zaken, allerlei; velerlei;
variabel, Fr., veranderlijk, onbestendig; **variant**,
vr., verschillende, afwijkende lezing; **variatie**,
vr., verandering; muz., een stuk, waaraan een

- melodie ten grondslag ligt, welke echter op velerlei wijs gewijzigd en herhaald wordt, zonder haar eigen karakter geheel te verliezen; vandaar fig.: variaties op eenzelfde thema, wanneer verschillende mensen op verschillende wijs hetzelfde zeggen; **varieeren**, veranderen; **varietas delectat**, Lat., verandering van spijs doet eten; **variëteit**, vr., verscheidenheid; **variété** of **variété-theater**, schouwburg, waarin afwisselend muziek en zang, voordrachten, gymnastische toeren, e.d. geboden worden. **varinas**, vr., rooktabak, z.g. uit V. in Venezuela. **variola**, vr. mrv. Lat., waterpokken. **varsity**, Eng., afk. van **university**, (universiteit), (roei)wedstrijd tusschen studenten van verschillende hoogeschoolen. **vasal** of **vazal**, Fr., leenman. **vaseline**, vr., zuur- en reukelooze zalf. **Vaticaan**, o., het pauselijk paleis en hof te Rome; de pauselijke regeering. **vaudeville**, vr.Fr., tooneelstukje (gesprek e. zang). **vaurien**, Fr., deugniet. **vauxhall**, o. Eng. (naam van een grooten pleziertuin in Londen in de 18e eeuw); tuin voor openbare vermakelijkheden. **Veda's**, mrv. Sanskr., heilige boeken der Indiërs. **vedere Napoli e poi muori!**, It., Napels zien en dan sterven! (It. spreekwoord). **vedette**, vr. Fr., ruiterwacht; **en vedette**, op den voorgrond tredend. **vegetabilia**, o. mrv. Lat., planten, plantaardige spijsen; **vegetariër**, m., die uitsluitend plantaardig voedsel neemt; **vegetatie**, vr., plantengroei; **abnormale uitwas**, woekergezwel; **vegeteeren**, een plantenleven leiden. **vehement**, Fr., heftig, vurig; **vehementie**, vr., hef-

- tigheid.
- vehikel**, o. Lat., voertuig.
- vellieuse**, vr. Fr., nachtlampje.
- veine**, vr. Fr., geluk (in het spel, enz.).
- velociteit**, vr. Fr., **velocitas**, Lat., snelheid, gezwindheid; **velodroom**, o., gebouw voor wielrijden en wielervedstrijden.
- velours**, o. Fr., fluweel; **velours d'Utrecht**, trijp.
- velvet**, Eng., halfluweel, fluweelige katoenen stof.
- venaal**, Fr., veil, te koop; **venaliteit**, vr., veilheid.
- venatorisch**, Lat., de jacht betreffend.
- Vendémiaire**, Fr., wijnmaand, eerste maand van d. republikeinschen kalender (22 Sept.-21 Oct.).
- vendetta**, vr. It., bloedwraak, familie-veete, inz. op Corsica.
- venu** of **vendutie**, vr. Fr., openbare verkooping.
- venerabel**, Fr., eerwaardig, eerbiedwaardig; **venerabile**, o., R.-K. het Allerheiligste; ook: hostie en monstrans; **veneratie**, vr., vereering, aanbidding; **venereeren**, vereeren, aanbidden.
- venerische ziekte**, geslachtsziekte.
- venia aetatis**, o. Lat., meerderjarigheidsverklaring vóór den wettelijk daartoe gestelden leeftijd;
- venia docendi**, Lat., verlof tot onderwijs.
- veni, creator spiritus**, Lat., kom, schepper, heilige geest, R.-K. kerkgezag.
- veni, vidi, vici**, Lat., ik kwam, zag en overwon (gezegde van Julius Caesar).
- ventiel**, m. Lat., lucht- of windklep; **ventilatie**, vr., luchtversersching; **ventilator**, toestel voor luchtversersching; **ventileeren**, luchten, de lucht verserschen; rijpelijk overleggen, van alle kanten bekijken, ruchtbaar maken.
- Ventôse**, windmaand, zesde maand van den republikeinschen kalender (19 Febr.—20 Maart).
- ventre affamé n'a point d'oreilles**, Fr. spreekw.:

„een hongerige maag heeft geen ooren”; een hongerige verstaat geen reden; **ventre-à-terre**, „met den buik op den grond”, in vliegende vaart (van paarden).

Venus, Rom. fabell., de godin der schoonheid en der liefde; **Venus vulgivaga**, lett. de tusschen h. gemeen rondzwervende Venus: e. prostituee. **veranda**, vr., open, overdekte plaats vóór of achter een gebouw.

verbaal, Fr., mondeling; **verbale nota** heet in het diplomatiek verkeer een nota, die wel geschreven, maar niet ondertekend is en een mondelinge mededeeling vervangt; **verbaliseeren**, proces-verbaal opmaken.

verbum, o. Lat., woord, werkwoord; (mrv. **verba**); **verba valent usu**, Lat., woorden hebben hun beteekenis door het gebruik; **verba volant, scripta manent**, Lat., woorden vervliegen, het geschrevene blijft; **verbi divini minister**, (afk. **V. D. M.**), bedienaar van het Goddelijk Woord.

verdict, o. Fr., uitspraak van de jury (z.a.).

verelendungstheorie, vr. D., volgens welke het aantal proletariërs ook relatief steeds zal toenemen en deze steeds armer zullen worden.

vergaloppeeren (zich), zijn mond voorbij praten, zich leelijk vergissen.

verificateur, Fr., ambtenaar, aangesteld om de juistheid van aangiften te onderzoeken; douaneambtenaar; **verificatie**, vr., onderzoek naar echtheid of juistheid; **verifiëren**, de echtheid, de juistheid onderzoeken; nauwkeurig nagaan.

verisme, o. Fr., verregaand realisme; **veritabel**, Fr., echt; **veritas**, Lat., **vérité**, vr. Fr., waarheid.

verlag, o. D., uitgeverij.

vermaledijd, vervloekt.

- vermouth**, It., witte wat bittere It. of Fr. wijn.
verrückt, D., krankzinnig.
verruqueus, Fr., vol wratten.
versatiel, Fr., veranderlijk, onstandvastig.
vers blancs, m. mrv. Fr., rijmlooze verzen.
versie, vr. Fr., wending, verhaal in bepaalde op-
teekening.
versifex, m. Lat., rijmelaar; **versificatie**, vr. Fr.,
versbouw; **versificeeren**, Fr., berijmen.
versus, Lat., tegen.
verte, Lat., sla om.
vertebrata, mrv. Lat., gewervelde dieren.
verticaal, Fr., loodrecht; loodlijn.
vertigo, vr. Fr., duizeling.
verve, vr. Fr., kleur, gloed, geestdrift.
vesper, vr. Lat., R.-K. avondgebed, offer.
Vesta, Rom. fabell., de godin van het vuur, van
den huiselijken haard, van de kuischheid; **Ves-
taalsche maagden**, priesteressen van Vesta, die
de gelofte van kuischheid moesten afleggen,
vandaar **vestaalsch**, uiterst zedig en kuisch.
vestiaire, m. Fr., vertrek in openbare gebouwen,
waar men jas enz. in bewaring geeft.
vestibule, vr. Fr., vóórvertrek, voorportaal, de
ruimte bij den ingang van een huis waardoor
men de andere vertrekken bereikt.
veteraan, Fr., oude, beproefde soldaat; iemand
met een lange, eervolle loopbaan achter zich.
veterinair, Fr., veearts, veeartsenij betreffend.
veto, Lat., ik verbied; recht v. wetsverwerping.
vexatie, vr. Fr., plagerij, afpersing, knevelarij;
vexatoir, kwellend; **vexeeren**, plagen, kwellen.
via, vr. Lat., weg, keerweg; middel; **Via dolorosa**,
de Weg der smarten te Jeruzalem, de kruis-
weg; **via**, (voorzetsel) langs, over.
vi coactus, Lat., (door geweld) gedwongen.

- viaduct**, o. Lat., op pijlers rustende luchtbaan voor een spoorweg, enz.
- viaticum**, o. Lat., reis- of teerpenning; R.-K., het laatste oliesel.
- vibratie**, vr. Fr., trilling, slingering; **vibreeren**, trillen; **vibrionen**, zie **spirillen**.
- vicariaat**, o. Lat., het ambt of rechtsgebied van een vicaris; **vicaris**, plaatsvervanger in een geestelijk ambt; **vicar**, Eng., dorpsgeestelijke.
- vice**, in samenstellingen: onder- of waarnemend.
- vice versa**, Lat., omgekeerd, heen-en-terug.
- viciëus**, Fr., gebrekkig; zedeloos; **viciëuze cirkel**, zie **cercle vicieux**.
- vicinaal**-, Lat., dorps-, streeks-.
- vicomte**, Fr., burggraaf (tusschen baron en graaf); vr., **vicomtesse**.
- victor**, Lat., overwinnaar; **Victoria**, de godin der overwinning, vrouwennaam; rijtuig met opzetbare kap voor twee personen en een koetsier; **victorieus**, overwinnend, zegevierend; **victrix**, overwinnares.
- victualiën**, mrv. Lat., levensmiddelen, mondbehoef-ten; **victualiewant**, kommaliewant, het schaftgerei aan boord.
- vide**, Lat., men zie, men sla na: **videlicet** of **viz.**, namelijk.
- videant consules** enz., zie **caveant consules**.
- vide-poches**, m. Fr., bakje, waarin men bij het uitkleeden legt, wat men op zak draagt.
- vidimeeren**, Lat., een **vidimus**, verklaring van echtheid verstrekken.
- vieux**, Fr., oud; **vieux jeu**, (lett. oud spel), ouderwetsche manier van doen, afgezaagdheid.
- vigeeren**, van kracht zijn (van wetten enz.); **onder vigneur van die wet**, terwijl die wet van kracht was (of is).

- vigilante**, vr. Fr., gesloten huurrijtuig (4 pers.);
vigileeren, Lat., waakzaam zijn, opletten; loeren, inz. van prostituees op straat; **vigillën**, mrv., nachtelijke gebeden vóór de begrafenis.
vignet, o. Fr., boekdruk-ornamentje.
viking, Oud-Noorsch, (zee)held; **vikingerschip**, Noormannenschip.
vilajet, zie **vilajet**.
villégiature, vr. Fr., zomerverblijf op het land.
ville morte, vr. Fr., doode (vervallen) stad.
vindicat atque polit, Lat. (het zwaard) wreekt en (de schaaft) schaaft; **vindicatie**, vr. Fr., terugvorderen in rechte; **vindiceeren**, op- of terugvorderen; wreken, straffen; **vindicatief**, wrekend, wraakzuchtig.
vingt-et-un, Fr., soort hazardspel met kaarten.
violatie, vr. Fr., schending; onteering, verkrachting; **violeeren**, schenden; verkrachten.
violent, Fr., hevig, heftig.
virago, vr. Lat., manwif.
virginiteit, vr. Fr., maagdelijkheid; ongereptheid.
viribus unitis, Lat., met vereende krachten.
viriel, Fr., mannelijk; **virilliteit**, vr., mannelijkheid.
virtuoos, It., (zielloos) begaafde op muzikaal of ander gebied; **virtuositeit**, vr., meesterschap.
virtus nobilitat, Lat., de deugd adelt.
virulent, Fr., kwaadsappig; **virus**, o.Lat., smetstof.
visa, o. Lat., handteekening voor „gezien”.
vis-à-vis, Fr., tegenover; zelfst. nmw.: degeen die tegenover iemand staat of zit.
vis comica, vr. Lat., kracht van, in 't komische.
viscount, Eng., burggraaf.
visceeren, Fr., goedkeuren, voor gezien teekenen.
Vishnoe, Indische godheid.
visie, vr. Fr., het zien, inzage; **visioen**, o., droombeeld, gezicht, hersenschim, droomerij; **visio-**

- nair**, die visioenen heeft, ziener; geestdrijver; **visiteeren**, gaan zien, onderzoeken, doorzoeken; **visitatie**, vr., doorzoeking; inspectie; **visitator**, met de kerk-inspectie belaste geestelijke; **visiteur**, beambte aan de douane, die de ingevoerde goederen naziet; **visum**, Lat., „gezien”, ambtelijk stempel en (of) handteekening op een pas (mrv. **visa**); **visum repertum**, o., verslag van zijn bevindingen aangaande een gewonde of doode, d. e. geneesheer uitgebracht.
- vitaal**, Fr., wat tot het leven behoort, het bevordert of onderhoudt; levensvatbaar; **vitaliteit**, vr., levenskracht, levensvatbaarheid.
- vita brevis, ars longa**, Lat., het leven duurt kort, de kunst lang.
- vitam impendere vero**, Lat., zijn leven wijden aan de waarheid (uit Juvenalis' Satiren).
- vitaminen**, Lat., levengevende of levensstoffen, die nog onbekend zijn, maar noodig voor de menschen en die in verschillende voedingsstoffen meer of minder voorkomen.
- vitium cordis**, o. Lat., hartsgebrek; **vitium originis**, oer-fout, verkeerd punt van uitgang.
- vitrage**, vr. Fr., doorzichtig venstergordijn.
- vitrine**, vr. Fr., glazen uitstalkast.
- VitUSDans**, m., St.-Veitsdans, ziekte, zich uitend in krampachtige bewegingen van het lichaam.
- viva**, It. en Sp.; **vivat**, Lat.; **vive**, Fr., leve., hij leve; **viva vox**, Lat., „levende stem”, mondeling onderwijs.
- vivaciteit**, vr. Fr., levendigheid, heftigheid.
- viveur**, Fr., fuifnummer, doordraaier.
- vivisectie**, vr. Lat., het opereeren op levende dieren voor wetenschappelijk onderzoek.
- Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango!** Lat., De levenden roep ik, de dooden beklaag ik, de

- bliksems breek ik! (spreuk op klokken).
vivres, mrv. Fr., levensmiddelen, mondvoorraad.
vizier, o. Fr., helmklep; richttoestel (op vuurwapenen).
vocaal, Fr., wat met de stem geschiedt; **vocale** muziek, zang; zelfst. nmw.: klinker.
vocabulaire, o. Fr., **vocabulary**, Lat., de gezamenlijke woorden van een taal; de gezamenlijke bijzondere termen in eenig vak gebruikelijk; woordenschat, -lijst.
vocatie, vr. Fr., roeping; **vocatief**, m. Lat. taalw., roepvorm van het werkwoord.
vogue, zie **en vogue**; **vogue la galère**! Fr., „zeile het schip;”; de zaak is begonnen, het ga nu zoo 't wil!
voilà, Fr., ziedaar; **vollà tout!**, dat is alles.
voile, vr. Fr., gelaatssluier.
volapuk, o., door pastoor Schleyer in 1879 uitgevonden wereldtaal (maakte geen opgang).
vol-au-vent, m. Fr., pastei, bestaande uit blad-deeg, gevuld met vleesch of visch; **vol d'oiseau**, Fr., vogelvlucht; **vol plané**, glijvlucht.
volée, vr. Fr., hoedanigheid, rang; de **haute volée**, de lieden van den allereersten rang.
volière, vr. Fr., groote vogelkooi.
volontair, Fr., vrijwilliger, jongmensch, dat werkt zonder loon om te leeren.
volt, eenheid van electriche kracht, naar Volta.
voltaire, m. Fr., gemakkelijke leunstoel.
volte-face, vr. Fr., 't zich omdraaien; fig. plotse-linge verandering van inzicht.
voltigeur, m. Fr., kunstrijder; mrv., licht voetvolk, **tirailleurs**.
volubiltelt, vr. Fr., bespraaktheid, rapheid v. tong.
volume[n], o. Fr.; Lat., boek, deel; omvang, massa van een lichaam; **volumineus**, lijvig, omvangrijk.

voluptueus, Fr., weelderig, wellustig.

vomeeren, braken; **vomitief**, o., braakmiddel; **vomito negro**, Sp., lett. het zwarte braken; de gele koorts.

voraciteit, vr. Fr., gulzigheid.

voteeren, Fr., stemmen, door stemming beslissen; (bij stemming) toestaan (inz. van gelden);

votum, o. Lat., stem; **votum van vertrouwen**, verklaring door een vergadering bij meerderheid van stemmen aangenomen, waarbij zij haar vertrouwen uitdrukt in eenig persoon of college; **votes for women!** Eng., stemmen (stemrecht) voor de vrouwen!

votief-tafel, geloftetafel, waarop de gelofte van een geschenk aan de kerk of aan den tempel werd geschreven.

vox, vr. Lat., stem; **vox clamantis in deserto**, de stem des roependen in de woestijn; **vox humana**, de menschenstem (een register van het orgel); **vox populi vox Dei**, de stem des volks (is) de stem Gods.

voyant, Fr., in 't oog vallend.

voyons! Fr., laat ons zien! komaan!

vue, vr. Fr., gezicht, uitzicht; **v u e s h e b b e n o p i e m a n d**, zijn oog op iemand laten vallen (voor een huwelijk).

vulcanisme, o., het geheel der vulcanische verschijnselen en de theoriën ter verklaring ervan; **vulcaniseeren**, caoutchouc vermengen met 2 à 7 pCt. zwavel.

vulgair, Fr., gemeen, alledaagsch, plat; **vulgariseeren**, onder het bereik der groote massa brengen; **vulgariteit**, alledaagschheid, platheid; de **Vulgata**, de gewone (Latijnsche) bijbelvertaling der Katholieken; **vulgo**, Lat., gemeenlijk, door de bank; **vulgus**, o., het gemeen, de groote

hoop (zie ook op o d i).
vulva, vr. Lat., schaamspleet.

W.

W.C. = **watercloset**, (z.a.).
wagon-lit, Fr., trein-slaapwagen.
walter, Eng., kelner.
wajang, vr. Jav., Javaansch (marionetten)tooneel.
Waldenzen, m. mrv., naar Petrus Waldes genoemde 12de eeuwsche kerkelijke hervormingssecte.
Walhalla, (Noordsche fabell.), de hal of zaal der gesneuvelden, het paradijs der oude Nooren.
wall, T., stadhouder, hoofd v. een **wilajet** (z.a.).
Walküren of **Walkyren**, (Noordsche fabell.), het lot der veldslagen beslissende godinnen.
wallon, Fr., Waalsch; **église wallonne**, vr., de protestantsche Fransche kerk ten onzent.
Wallstreet, Eng., centrum van den geldhandel in New-York.
Walpurgisnacht, m., de nacht vóór 1 Mei, feestnacht der heksen op den Blocksberg.
waringin, m. Mal., de Indische vijgenboom met luchtwortels.
water-closet (afgek. **W.C.**), Eng., bestekamer met waterspoeling.
waterproof, Eng., waterdicht.
watt, o., electriche arbeidseenheid (genoemd n. d. Eng. geleerde Watt, 1736—1819).
wave, vr. Eng., marconigram; **wavelength**, vr. Eng. rad., golflengte; **wavemeter**, m. rad., golfmeter; **waverange**, vr., golfbereik.
wedono, m. Jav., districtshoofd op Java.
wedgwood, o. Eng., naar den uitvinder genoemd

- soort fijn Engelsch aardewerk.
- week-end**, o. Eng., „week-einde”, de vrije Zaterdagmiddag en de Zondag.
- well-to-do**, Eng., welgesteld, gefortuneerd.
- weltfremdheit**, vr. D., gebrek aan kennis van de werkelijke toestanden in leven en maatschappij.
- weltschmerz**, vr. D., vaag verdriet, spleen (z.a.)
- werst**, vr., Russische mijl (= pl.m. 1067 M.).
- Westinghouse-rem**, door samengeperste lucht werkende spoortreinrem (naar den Eng. uitvinder van dien naam).
- westrumiet**, o., petroleumpreparaat dat dient om wegen stofvrij te maken.
- what you call**, Eng., „wat je noemt”, piekfijn.
- what's in a name?** Eng., wat doet een naam ertoe (citaat uit Shakespeare).
- where is a will, there is a way**, Eng. spreekw.: waar een wil is, is ook een weg.
- wherry**, Eng., boot, pont, jol.
- Whigs**, mrv. Eng., de Engelsche liberalen.
- whip**, Eng. (zweep), lid van het Eng. Lagerhuis, wiens taak het is de leden van zijn partij op belangrijke dagen in het parlement voor de stemming bijeen te brengen.
- whisk[e]y**, m. Eng., korenbrandewijn of -jenever;
- whisk[e]y-soda**, mengsel van whisky en soda- of spuitwater.
- whist**, o. Eng., zeker kaartspel tusschen 4 (3) pers.
- Wiener mélange**, vr. D.-Fr., sterke koffie met veel slagroom en suiker; **Wiener Schnitzel**, o. D., kalfslapjes gebraden met wat citroen en geraspte beschuit.
- wigwam**, Indiaansche hut of tent.
- wilajet**, T., gebied van een stadhouder.
- Wilhelmstrasse**, vr. D., de straat waar te Berlijn het ministerie van buitenl. zaken is; dat mi-

nisterie zelf.
wireless, Eng., draadloos.
Wodan, m., oppergod der Germanen.
wodka, Russ., soort brandewijn.
wolwode, Russ., titel der voorm. vorsten van Moldavië en Walachije; stadhouders v. Polen.
wolfram, o., zeer zwaar, grijsachtig metaal; **wolframlet**, erts waaruit men wolfram wint.
working majority, vr. Eng., regeeringsgezinde meerderheid in het Parlement, groot genoeg dat het ministerie er op bouwen kan.
would be, Eng. (lett. „zou gaarne zijn”); voor zelfst. nmw. geplaatst: iemand, die gaarne zou willen doorgaan voor wat dat zelfst. nmw. uitdrukt; bijv. een **would be** kunstenaar.

X.

X (Rom. cijfer) 10; **x**, in de wiskunde = een onbekende grootheid; **x's**, rad., atmosferische storingen; **X-mas** = **Christmas**, Eng. = Kerstmis; **X-stralen** of **Röntgenstralen**, onzichtbare stralen, die onder inwerking van een electrischen stroom in een luchtledige ruimte ontstaan.
Xantippe, (de vrouw van Socrates), fig.: een boos, lastig wijf.
xeniën, vr. mrv. Gr., gastgeschenken; punt-, hekdichten.
xenocratie, vr. Gr., heerschappij van vreemdelingen; **xenophobie**, vr., vreemdelingenhaat.
xylograaf, m. Gr., houtsnijder; **xylographie**, vr., het drukken met houten letters of platen; **xylophoon**, m. muz., soort slaginstrument.

Y.

- y**, (in de wiskunde) de 2de onbekende grootheid.
yacht, o. Eng., jacht, zeilvaartuig; **yacht-club**, Eng., zeil- en roeivereniging.
yale-slot, o., veiligheidsslot.
Yankee, spotnaam der N.-Amerikanen; **yankee-doodle**, N.-Amer. volksliedje.
yard, m. Eng., Engelsche el (= 0.9144 M.).
yatagan, Turk., kort zwaard met convex gebogen snede.
yawsziekte, vr. Eng., of **framposia**, vr. Lat., besmettelijke aan syphilis verwante ziekte, in Suriname met melaatschheid gelijkgesteld.
yen, m., Japansche munt (nominaal = f 1.25).
yeoman, Eng., (mrv. **yeomen**), niet-adellijk grondeigenaar, voornaam pachter, ook: soldaat der lijfwacht; **yeomanry**, de uit landlieden gevormde Eng. bereden militie.
ylang-ylang, vr. Chin., reukwater uit een op Manilla groeiende bloem (ruikt als hyacint).
yo el Rey, Sp., „ik de koning”, onderteekening van de Sp. koningen.
yoga, vr., Hindoestansch Indisch wijsgeerig systeem, dat een oergeest aanneemt, waaruit alle geesten stammen; **yogi**, m., aanhanger van den yoga, die door overpeinzing en zelfkastijding zoekt op te gaan in den oergeest.
yoghurt, vr., Bulgaarsch gerecht uit gestremde melk bereid.
ypsilon, vr. Gr., de Grieksche lange i (y).

Z.

- z**, (in de wiskunde) de derde onbekende groot-

- heid; **Z. D. H.**, Zijne Doorluchtige Hoogheid (titel v. e. bisschop); **Z. Em.**, Zijne Eminentie (titel v. e. kardinaal); **Z. Exc.**, Zijne Excellentie, (titel v. e. minister); **Z. H.**, Zijne Heiligheid (titel v. d. Paus); **Z.K.H.**, Zijne Koninklijke Hoogheid; **Z.M.**, Zijne Majesteit.
- zambo**, kind van een neger en een Indiaansche vrouw (in Spaansch-Amerika).
- Zebaoth**, Hebr., de hemelsche heerscharen; God.
- zeboe**, tropische bultos (Azië en Afrika).
- zechine**, vr. It., voormalige Venetiaansche gouden munt (pl.m. f 5.75).
- zeitgemäss**, D., modern.
- zelf-inductie**, vr. rad., de magnetische energie van een electrischen stroomkring, door de eenheid van electrische stroomsterkte doorstroomd.
- zeloot**, Gr., **zélateur**, Fr., ijveraar, (vr. **zélatrice**);
- zelotisme**, o., overdreven, blinde geloofsijver.
- zemstwo**, vr. Russ., oudt. vergadering der provinciale afgevaardigden.
- Zend**, oud-Bactrisch, de taal der **Zend-avesta**, vr., oud-Perz., (lett. het levende woord), het heilige boek der oude Perzen.
- zenith**, o. Ar., schedelpunt, het punt aan den hemel recht boven het hoofd van den waarnemer (tegenst. **nadir**).
- zephyr**, m. Gr., koele, zachte westenwind; aange-naam koeltje.
- Zeppelin**, D., luchtschip van het stijve type (naar den D. uitvinder van dien naam).
- zerrbild**, o. D., verwrongen beeld, caricatuur.
- zéro**, Fr., nul; **zero-capacity**, vr. Eng. rad., nul-capaciteit.
- zeugma**, o. Gr., taalk. verbinding van twee zins-deelen, door één werkwoord, dat slechts bij een van beiden past (b.v. hier zet men koffie

en over).

Zeus, Gr., zie **Jupiter**.

zigzaglijn, z-vormige lijn.

zincographie, vr., het vervaardigen van en drukken met zinken (lijn)cliché's.

Zionisme, o., (van Zion, de hoogste heuvel van Jeruzalem met den burg van David), het streven der Joden om een onafhankelijken Jood-schen staat in Palestina te stichten; **Zionist**, aanhanger van het zionisme; **zionswachter**, in de „tale Kanaäns”, voorvechter van het oude geloof.

zoanthropie, vr. Gr., waanzinnigheid, waarbij de getroffene zich een dier waant.

Zodiak, m. Gr., Dierenriem, cirkel of gordel aan den hemel met de meestal naar dieren genoemde 12 sterrenbeelden of hemelteekens, welke de zon jaarlijks doorloopt; **zodiakaal licht**, kegelvormig, naar den Dierenriem gericht lichtverschijnsel aan den hemel.

zone, vr. Lat., aardgordel, luchtstreek; grens.

zoölatrie, vr. Gr., dieraanbidding; **zoölogie**, vr. Gr., dierkunde; **zoölogische tuin**, diergaarde; **zoöloog**, dierkundige.

zouaai, Fr., Fr. legersoldaat in Afrika.

zwei seelen, ein gedanke, D., twee zielen, één gedachte; van twee menschen gezegd die volkomen samenstemmen.

zwijntjesjager, Barg., fietsendief.

zwingliaan, m., aanhanger van den 16den eeuwschen Zwitserschen hervormer Zwingli.

zymogeen, Gr., gistingwekkend, zelfst. nmw. o., giststof; **zymose**, vr. Gr., gisting.

AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN.

advergram; er staat: radio-telegrafisch,

- lees: radio-photografisch.
- aethyl-alcohol**, wetensch. naam voor wat gewoonlijk **alcohol** heet.
- allergische ziekten**, verschijnselen, verwekt door overgevoeligheid voor bepaalde stoffen, hietoe behooren o.a. asthma, migraine, netelroos, hooikoorts.
- anaphylaxie**, vr. Gr., overgevoeligheid, zie in deze lijst **allergische ziekten**.
- at home**, Eng., huiselijk (feestje).
- bobbed hair**, Eng., page-haar.
- broad-casting**; er staat: -costing, lees: -casting.
- black bottom**, Eng., lett. zwarte bodem; moderne van negers afgekeken dans.
- charleston**, Eng., moderne dans.
- chlorine**, vr., een gifgas, 22 April 1915 het eerst gebruikt.
- circulus vitiosus**; er wordt verwezen naar **circle vicieux**; dit moet zijn: **cercle vicieux**.
- cockpit**, m. Eng., plaats voor het hanengevecht, dit gevecht zelf.
- epidiascoop**, vr. Gr., soort projectielantaarn voor niet doorschijnende plaatjes, **epidiascopisch**.
- Eaton crop**, zie hierachter: **shingled**.
- evviva**; er staat **La t.**; lees: **It.**
- feature**, vr. Eng., lett. gelaatstrek; fig. eigenaardigheid, kenteeken.
- fractionneeren**, Fr., een ondergroep met eigen program (**fractie**) vormen (inz. i. e. politieke partij).
- heat**, Eng., Sp., beurt in een wedstrijd.
- iso-propylalcohol**, vloeistof in uiterlijk en eigenschappen veel overeenkomende met aethyl-alcohol (z. a.); kan sinds korten tijd goedkoop bereid worden, diende als vervangmiddel van den door accijns duren aethyl-alcohol bij de bereiding van reukwater, thans ook aan ac-

cijs onderworpen.

methyl-alcohol, wetenschappelijke naam voor houtgeest. Komt in eigenschappen veel met aethyl-alcohol overeen, doch is voor den mensch veel giftiger.

phosgene, vr., een gifgas.

propylalcohol, vloeistof in uiterlijk en eigenschappen veel overeenkomende met aethyl-alcohol (z. a.).

refractioneeren, Fr., oogonderzoek ter bepaling van brille-soort; **refractionist**, die daarvan zijn beroep maakt.

shingled, Eng., zeer korte vrouwen-haardracht, ook: **Eaton-crop**, kop als leerling v. d. beroemden Eng. school v. d. naam.

solomite, vr. Fr., nieuw isoleerend (z. a.) bouwmetaal van Fr. oorsprong, bestaat uit platen van stroo of riet, gewapend met staal-draad.

sprint-wedstrijd, Eng., wielervedstrijd met motor-fietsen als gangmakers; **sprinter**, zoo'n gangmaker. De onder **sprint** opgegeven beteekenis komt te vervallen.
